

שבוע פרשת בהעלותך

(31 May – 6 June 15)

י"ג – י"ט סיון תשע"ה

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוְרָת בִּי נִשְׁמַתָּה בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל דְּבַרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאוּ כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלִנּוּ יוֹדְעֵי שְׂמִיךְ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיִי לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֹךְ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על ידי ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל"ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹת לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לֵבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ

הַיּוֹם, עַל לֵבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.

וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעִבְדוֹ, בְּכָל

לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֹּשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וּעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי

נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר

נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לְתַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגֵדֵיהֶם לְדַרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרִאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרֻוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיזוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אֲמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקַּבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילות שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי התודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְעָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.

אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי לשלב ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, הוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת-צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתוכות "לה") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

ג

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: ב היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו: ג הים ראה ויגם הירדן יסב לאחור: ד ההרים רקדו כאילים גבעות פכני-צאן: ה מהלך הים פי תגום הירדן תסב לאחור: ו ההרים תרקדו כאילים גבעות פכני-צאן: ז מלפני ארון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ח ההפכי הצור אגם-מים חלמיש למעיניו-מים:

קטו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא-לנו פילשמד תן כבוד על-חסדך על-אמתך: ב למה יאמרו הגוים איהנא אלהיהם: ג ואלהינו בשמים כל אשר-חפץ עשה: ד עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם: ה פה-להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: ו אזנים להם ולא ישמעו אף להם ולא יריחון: ז ידיהם | ולא ימישון רגליהם ולא יהלכו לא-יהנו בגוונם: ח פמוהם יהיו עשיהם כל אשר-בטח בהם: ט ישראל בטח ביהוה עזרם ומגנם הוא: י בית אהרן בטחו ביהוה עזרם ומגנם הוא: יא יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומגנם הוא: יב יהוה זכרנו יברך יברך את-בית ישראל יברך את-בית אהרן: יג יברך יראי יהוה הקטנים עם-הגדלים: יד יסוף יהוה עליכם עליכם ועל-בניכם: טו ברוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: טז השמים שמים ליהוה והארץ נתן לבני-אדם: יז לא המתים יהללו-יה ולא פל-ירדי דומה: יח ואנחנו | נברך יה מעתה ועד-עולם הללויה:

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקליו.

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה שלמה חיים שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מכ"ח אייר עם המצורף רשימת התלמידים.

ומהנכון הי' באם לא עשו כזה עד עתה, שיבקשו מהתי' שיי' הרושמים כאן את השיחות בעת ההתועדות, שימצאו להם השיחות בענין דופרצת בלימוד, שתקותי שיוכל לנצלם וכן הנהלת תו"ת בכלל תוכנם להתחזקות הלימוד והגברתו, ויהי רצון שיהיו דברים היוצאין מן הלב שאז נכנסין אל הלב ופועלים פעולתם.

ויהי רצון שגם פעולה זו תהי' באופן דופרצת...

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטו ג
- (ג) מאמר ד"ה בהעלותך את הנרות
שבת פרשת בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ח ה
- (ד) שיחת שבת פרשת בהעלותך,
י"ט סיון, ה'תשכ"ח יד
- (ה) משיחות ש"פ תזריע-מצורע, ו' אייר ה'תנשי"א כג
- (ו) לקוטי שיחות – פרשת בהעלותך
(בלה"ק) כרך ח כה
- (ז) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל לד
- (ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת בהעלותך לה
- (ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת בהעלותך לו
- (י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת בהעלותך פז
- (יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת בהעלותך פח
- (יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת בהעלותך צז
- (יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם צט
- שיעורי רמב"ם**
- (יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת בהעלותך קב
- (טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת בהעלותך קמג
- (טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת בהעלותך קנב
- (יז) נביאים וכתובים
ישעיה פרק ז, משלי פרק יב-יג קנה
- (יח) משניות – מסכת נגעים
ביאור קהתי קנו
- (יט) עין יעקב מסכת יומא קסג
- (כ) מסכת נדרים עם ביאורים
מדף ז עד דף יג קסד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קצב
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי
אדמו"ר הזקן קצב
- (כג) תורה אור
אדמו"ר הזקן קצד
- (כד) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קצח
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קצט
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש ר
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"ב ר
- (כח) ספר המאמרים תש"י
אדמו"ר מוהרי"צ רא
- (כט) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהרי"צ רב
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רג
- (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ב רד
- (לב) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת בהעלותך .. רה
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת בהעלותך ריד
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רטו

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

והגבורה [מדת התפארת שכוללת בתוכה גם חסד וגם גבורה], ויש
נשמות שעבודת ה' שלהם היא בעיקר על ידי נצחון לנצח כל מונע
ומעכב מעבודת ה' ולהתגבר בעבודת ה' ב'סור מרע ועשה
טוב' בפועל, שלשם כך צריך להפעיל במיוחד את מידת הנצח שבנפש,
ויש על-ידי הודיה [הינו, שגם כאשר אינו מבין
בשכלו עניין מסויים בעבודת ה', מפל-מקום עובד עבודתו
באופן של הודיה, שמודה על האמת כו'] ומסכים לה למרות
שאין הוא מבין אותה⁵] והיא עבודת ה' על-ידי מידת ההוד שבנפש האדם,
וכן יש עבודה על-ידי התנשאות חיובית (בניגוד לגאוה שלילית), כמאמר רבותינו ז"ל
במשנה סוף פרק י"ד דשבת, פל ישראל בני מלכים הם,
ולכן אחת הדרכים בעבודת ה' היא מתוך הכרה במעלה ובחשיבות של
האדם כיהודי וכמו שכתוב ויגבה לבו בדרכי ה' במובן
החיובי, ויש על-ידי שפלות כו' נשמות שעבודת את ה' מתוך שפלות
והכנעה, היפך ההתנשאות. וממשיך אדמו"ר הזקן לְבָאָר
(בסעיף ב' של המאמר בלקוטי תורה), שאהרן הוא המדליק
את הנרות הללו, כלומר, הוא המעורר את שבעה סוגי הנשמות
לעבודת ה' בשבעת האופנים האמורים לפי שהוא אהרן משבֵּעה
רועים הממשיכים חיות ואלקות לכללות נשמות ישראל,
נאמר בספר מיכה "והקמנו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם",
ומבואר ששבעת הרועים הם אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד (שבעת ה'אושפזין' של חג
הסוכות) שבכל הדורות ממשיכים לרעות ולפרנס את נשמות ישראל באור
אלוקי כשם שהרועה מפרנס את הצאן ומשפיע לו מזון והוא אהרן בתור
אחד משבעת הרועים ממשיך ומשפיע לנשמות ישראל על ידי הדלקת-
העלאת הנרות כוחות להעלות לעורר בעצמם אהבה עזה לה',

על הדלקת נרות המנורה במשכן ובבית המקדש נאמר בפרשת השבוע –
"ויברך ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואמרת אליו:
בְּהֵעֲלֹתְךָ כאשר אתה מדליק את הנרות ופירש רש"י שהדלקת הנרות
נקראת "בהעלתך", "על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה שצריך
להדליק עד שתאהב שלהבת עולה מאלה. ועוד דרשו רבותינו מכאן
שמעלה (מדרגה) היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומיטיב" אל מול
פני המנורה ופירש רש"י: "אל נר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של
מנורה" ואירו שבעת הנרות¹ ופירש רש"י: "ששה שעל ששת
הקנים, שלשת המזרחים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן שלשה
המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי...".
ומבאר ב'לקוטי תורה'² לאדמו"ר הזקן שבענין המנורה
שעליה נאמר³ בכיאי ראיתי והנה מנורת זהב כולה, קאי על פנסת ישראל,
מקור נשמות ישראל, כי הנשמה קרויה גר, כמו שכתוב⁴ גר ה' נשמת אדם, וכללות נשמות ישראל נקראות מנורה, ויש בה ז' נרות, שהם
ז' מדרגות בעבודת ה' [והינו ז' המדות שבנפש, שמשתלשלות מזו הספירות למעלה], יש עובד
מאהבה משוף פמים [מדת החסד], ויש מאהבה כרשפי אש [מדת הגבורה], ויש על-ידי התורה
קו הממוצע [מדת התפארת], ויש על-ידי נצחון לנצח
והתגבר בעבודת ה' ב'סור מרע ועשה טוב', ויש על-ידי הודיה [הינו, שגם כאשר אינו
מבין בשכלו, מפל-מקום עובד עבודתו באופן של הודיה, שמודה על האמת כו']⁵, וכן יש
עבודה על-ידי התנשאות, כמאמר רבותינו ז"ל במשנה סוף פרק י"ד דשבת, פל ישראל בני מלכים הם,
וכמו שכתוב⁶ ויגבה לבו בדרכי ה', ויש על-ידי שפלות כו'. וממשיך לְבָאָר (בסעיף ב'),
שאהרן הוא המדליק את הנרות הללו, לפי שהוא משבֵּעה רועים הממשיכים חיות ואלקות
לכללות נשמות ישראל, והוא ממשיך להעלות קירוב, והיא אהבה שנמשלה למים שנמשכים וזורמים [מדת החסד],
ויש נשמות שעבודת את ה' מאהבה כרשפי אש אהבה של צימאון מחמת הריחוק והיא אהבה שנמשלה לאש [מדת הגבורה], ויש נשמות
שעבודת את ה' בעיקר על-ידי התורה קו הממוצע בין החסד

בס"ד. שבת פרשת בהעלותך, י"ט סיון, התשכ"ח (הנחה בלתי מוגה)

(1) ר"פ בהעלותך. (2) ר"פ בהעלותך (כט, ג). וראה שם לג, ב. (3) זכרי' ד, ב - הפטרת פ' בהעלותך. (4) משלי כ, כז. (5) ראה סידור עם דא"ח שג, ג. ובכ"מ. (6) דברי הימים ב יז, ו.

ש"פ בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וּלְהַגְדִּיל מְדוּרַת אֵשׁ הָאֵהָבָה כְּשָׂפֵי אֵשׁ כּוֹי' כְּמוֹ אֵשׁ הַבּוֹעֵרֶת
2 בחזק ובחוק רב.
3 וּמִמְשִׁיף אֲדָמוֹר הֶזְקַן בִּלְקוּטֵי תוֹרָה' לְבָאֵר הַהֶפְרֵשׁ הַהִבְדִּיל וַיִּתְרוֹן
4 מַעֲלַת בְּחִינַת אֶהְרֹן עַל לְעוֹמַת מַעֲלַת וּמְדַרְגַת אֲבָרְהָם אֲבִינוֹ
5 עֲלִי-הַשְּׁלֹם הַרְוּעָה הָרַשׁוֹן
6 משבעת הרועים שאף הוא משפיע על
7 נשמות ישראל כוחות רוחניים עליונים
8 שְׁנִקְרָא אֲבָרְהָם אוֹהֲבֵי'⁷
9 ואברהם שמידתו מידת החסד עבד את
10 ה' בעיקר במידת האהבה (והוא)
11 עֲנִין אֵהָבָה כְּפִימִים, כְּמוֹ
12 שְׁמִבְקָשִׁים⁸ בתפילה על הגשמים
13 בשמיני עצרת זְכוּר אֵב אֲבָרְהָם
14 אֲבִינוֹ נִמְשָׁף אֶהְרֹן בְּאֵהָבָה ה'
15 כְּפִימִים⁹ שעניינה דבקות וקירוב,
16 בשונה מאהבה כרשפי אש שהיא מתוך
17 ריחוק וצימאון), שְׁהָאֵהָבָה
18 דְּאֲבָרְהָם אֲבִינוֹ נִקְרָאת אֵהָבָה
19 עוֹלָם, אֲבָל הָאֵהָבָה דְּאֶהְרֹן
20 הִיא אֵהָבָה רַבָּה כּוֹי', כְּפִימִי
21 שְׁם בִּלְקוּטֵי תוֹרָה' פִּרְשַׁת בְּהַעֲלוֹתְךָ
22 בְּאֶרְצָה. לְהֵלֵךְ, קָטַע מִתּוֹךְ הַמְּבוֹאֵר
23 בִּלְקוּטֵי תוֹרָה' שֵׁם: ... מַעֲלַת וּמְדַרְגַת
24 בְּחִינַת אֲבָרְהָם אֲבִינוֹ עֲלִי-הַשְּׁלֹם
25 שֶׁאֵהָבָה זֶה נִקְרָא אֵהָבָה עוֹלָם כִּי
26 נִלְקַחָה מִבְּחִינַת עוֹלָם מִקּוֹם וּזְמַן, אִיךְ
27 שֶׁהֵם בְּטָלִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְנִקְרָא מִמַּטָּה
28 לְמַעֲלָה לְפִי שֶׁהוּא עֲבוּדַת הָאֵדָם... אֲבָל
29 בְּחִינַת אֶהְרֹן הוּא בְּחִינַת אַחֲרַת...
30 מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה דִּהְיִינוּ שֶׁכָּל חֲפָצוֹ
31 וְתִשְׁקוּתוֹ לְהִיטֵן נִגְלָה כְּבוֹד ה' לְעֵינֵי
32 בְּשֵׁר שִׁיחָה גִּילּוּי אֲלוּקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ
33 לְמַטָּה כְּמוֹ לְמַעֲלָה... וְאֵהָבָה זֶה בָּא
34 עַל-יְדֵי אוֹתָהּ הַהֲתַבּוֹנְנוֹת עֲצָמָה
35 שֶׁבְּקִרְיַת-שִׁמְעוֹ בְּאֵחָד' כֹּאשֶׁר יִשִׁים
36 מִרִּירוֹת בְּנַפְשׁוֹ עַל חֲשֶׁךְ הַמַּסְתִּיר אֲלוּקוֹתוֹ שֶׁלֹּא נִרְאָה לְעֵינֵי בְּשֵׁר כִּי-אֵם
37 בְּחִינַת מִקּוֹם וּזְמַן וְהֵם רְחוּקִים מְאֹד פְּנֵי יִתְבָּרַךְ... וְאִי לֹזֵאת יִתְמַרְמֵר נַפְשׁוֹ
38 מְאֹד כֹּאשֶׁר יִשִׁים אֵל לְבוֹ יִרְדָּה זֶה וְרִיחּוֹק זֶה אֲשֶׁר יִרְדָּה נַפְשׁוֹ מְאֹד מְאֹד
39 בְּשֶׁפֶל הַמְּדַרְגּוֹת רְחוּק מֵה' בְּתַכְלִית וַיִּצְעַק אֵל ה' בְּצַר לוֹ לְהֵאִיר לוֹ אוֹר ה'
40 בְּתוֹךְ חֲשֶׁךְ וּמִסַּךְ הַמְּבַדִּיל... דִּהְיִינוּ שִׁיחָה תַּגְלּוֹת אֲלוּקוֹתוֹ עוֹלָם... עַל-יְדֵי
41 אֲתַעֲרוֹת דְּלִתָּהּ בְּמִירוֹת וַיִּצְעַק זֶה גֹרֵם אֲתַעֲרוֹת דְּלַעֲיָל עַד שִׁיעֲרָה רוּחַ
42 מִמְרוֹם לְהִיטֵן נִגְלָה כְּבוֹד ה'... וְהוּא בְּחִינַת אֶהְרֹן אוֹתִיּוֹת נִרְאָה... וְאֵהָבָה זֶה
43 שֶׁבְּבְחִינַת רֵאִיָּה זֶה נִקְרָא אֵהָבָה רַבָּה שֶׁהִיא לְמַעֲלָה מִבְּחִינַת אֵהָבָה עוֹלָם בְּחִינַת

מקום וזמן... וזאת יהיה חפצו ותשוקתו של אדם ואחר זה ימשוך להיות עזה
כמות אהבה ורשפי רשפי אש שלהבת ייה רק לזאת שיהיה גילוי אלוקותו
יתברך...".
(ב) וְהִנֵּה בְּעֵנִין ז' הַנְּרוֹת שֶׁל הַמְּנוּרָה שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ז' הַמְּדַרְגּוֹת
בְּעֲבוּרַת ה', כְּנֶגֶד ז' הַמְּדוּת,
כְּמֹד לְעִיל מְפָרֵט אֲדָמוֹר הֶזְקַן
בְּמֹד הַנּוֹכַח בִּלְקוּטֵי תוֹרָה' אוֹפְנֵי
הַעֲבוּדָה הַרוּחָנִית שְׁמַצַּד
הַמְּדוּת הַסֵּד גְּבוּרָה תְּפָאֶרֶת
נִצָּח וְהוֹד, כְּפִי שֶׁהוּבָא גַם לְעִיל
וּמְסִים: וְכֵן יֵשׁ עֲבוּדָה עַל-
יְדֵי הַתְּנַשְׂאוֹת כּוֹי' כְּמוֹ "וַיִּגְבַּח
לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'" וַיֵּשׁ עַל-יְדֵי
שְׁפָלוֹת כּוֹי', מִתּוֹךְ בִּיטוֹל הַכְּנַעַנָּה,
וְאִינוֹ מְבָאֵר אוֹפֵן הַעֲבוּדָה
שְׁמַצַּד מִדַּת הַיְסוּד¹⁰ וְנֵאֵין
לֹאמֵר שֶׁהַתְּנַשְׂאוֹת וְשְׁפָלוֹת
הֵם הַעֲבוּדוֹת שֶׁל שְׁתֵּי הַמְּדוּת הַבְּאוֹת
אַחֲרֵי מִידַת הַהוֹד וְיִסוּד וּמְלָכוּת,
כִּי לֹא מְצִינוֹ שֶׁיְסוּד הוּא עֲנִין
הַהַתְּנַשְׂאוֹת, וְאֶדְרָבָה,
הַתְּנַשְׂאוֹת הוּא עֲנִין הַמְּלָכוּת
כִּשֶׁם שֶׁמֶלֶךְ בְּפִשְׁטוֹת מְנוּשָׁא מֵהַעַם,
וְלִכֵּן אֵין לֹאמֵר שֶׁהַתְּנַשְׂאוֹת קְשׁוּרָה
בְּמִידַת הַיְסוּד (וְכַמוֹכֵן גַּם מְזָה
שְׁמַבִּיא עַל זֶה מְאֹמֵר רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים
הֵם דְּבַר שְׁמַדְגִּישׁ עוֹד יוֹתֵר אֵת הַקֶּשֶׁר
וְהַשִּׁיכוֹת שֶׁל עֲנִין הַהַתְּנַשְׂאוֹת לְמִידַת
הַמְּלָכוּת וְלֹא לְמִידַת הַיְסוּד). וְכַמוֹ-
כֵּן אֵין לֹאמֵר לְאִידֶךָ גִּיסָא,
לְצַד שֵׁנִי, שֶׁיְסוּד הוּא עֲנִין
הַשְּׁפָלוּת, כִּי נוֹסֵף לְכָךְ שְׂאִין
זֶה לְפִי סֵדֵר הַסְּפִירוֹת, כִּי אֵם
שְׁפָלוֹת קְשׁוּרָה לְיְסוּד הִיא צָרִיךְ לְהוֹכִיר
אֵת הַעֲבוּדָה הוּוּ מִיד אַחֲרֵי הַעֲבוּדָה בְּמִידַת הַהוֹד, לְפָנֵי עֲנִין הַהַתְּנַשְׂאוֹת, וְגַם
מִצַּד תּוֹכֵן הַדְּבָרִים הַגְּרִי עֲנִין הַשְּׁפָלוּת שֶׁיֵּף לְסַפִּירַת הַמְּלָכוּת,
כִּי דְּבָרֵינוּ אֲרַעָא אֲתַבְּטְלַת¹¹, אֲרִץ מִתְּבַטְלַת, כְּמִבּוֹאֵר בְּחִסְדוֹת
שְׁפִירוֹת הַמְּלָכוֹת נִקְרָאת "אֲרִץ" כִּי כִּשֶׁם שֶׁהָאֲרִץ הִיא בְּבִיטוֹל "שֶׁהִכַּל דְּשִׁין
עֲלִיה", כִּךְ סְפִירוֹת הַמְּלָכוֹת עֲנִינָה הוּא בִּיטוֹל, "דְּלִית לֵהּ מַגְרַמָּה כְּלוּם", וְלִכֵּן
עֲנִין הַשְּׁפָלוּת שִׁיךְ לְמַלְכוּת, וְלֹא לְסַפִּירַת הַיְסוּד¹². אֲבָל נִתְבָּאֵר
עֲנִין זֶה עֲנִינָה שֶׁל מִידַת הַיְסוּד בְּעֲבוּדַת הָאֵדָם בְּאֶהְרֹן הַתּוֹרָה'
לְהִצְמַח צְדָקָה, כְּדִלְקָמֵן.

(7 ישע'י מא, ח. 8) פיוט גשם. (9) ראה גם סד"ה וידבר גו' בהעלותך תרמ"ד (סה"מ תרמ"ד ע' רמג). (10) וכאן המקום להעיר שבלמוד הלקר"ת יש לדייק גם בענינים כגון דא, ולא באופן שלומדים כללות הענין, ללא שימת לב לפרטי הענינים, או שמצד לימוד עומק ההשכלה לא שמים לב לענינים פשוטים. (11) זח"ב קעו, ב. (12) ראה גם ד"ה בהעלותך תשמ"ח.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

ביאור בדרך אפשר

1 וּבְהִקְדִּים, שְׁמֵאֲמֵר הַנֵּל דִּבְרוּר־הַמַּחְמִיל בְּהַעֲלוֹתְךָ בְּלִקוּטֵי תוֹרָה
 2 נִמְצָא גַם בְּסֵפֶר מֵאֲמָרֵי אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן תַּקְס"ב¹³, וְכֵן
 3 בְּאֵר הַתּוֹרָה לְהַצְמַח צֶדֶק¹⁴ (נוֹסֵף עַל הַעֲתַקַּת הַמֵּאֲמֵר
 4 שֶׁבְּלִקוּטֵי תוֹרָה בְּתוֹסֶפֶת הַגְּהוֹת וּבִיאורֵים¹⁵, בְּנוֹסֵף לַכֹּחַ
 5 שֶׁבִּיאור הַתּוֹרָה הַמֵּאֲמֵר מִלִּקוּטֵי
 6 תּוֹרָה מוֹפִיעַ בְּנוֹסַח שֶׁבְּלִקוּטֵי תּוֹרָה
 7 בְּתוֹסֶפֶת הַגְּהוֹת וּבִיאורֵים, הֵרִי מוֹפִיעַ
 8 גַּם), בְּנוֹסַח אַחֵר, בְּהוֹסֵפּוֹת
 9 וְשִׁינוּיִים כּו', וְהַשִּׁינוּיִים הֵם לֹא
 10 רַק שִׁינוּי הַלְשׁוֹן, אֲלָא גַם
 11 שִׁינוּי הַסֵּדֶר, וְעַד שִׁינוּי גַּם
 12 בְּתוֹכָן הָעֲנִינִים, וְהַשִּׁינוּיִים הֵם
 13 אֶף-עַל-פִּי שֶׁכָּל הַמֵּאֲמָרִים
 14 הַנֵּל הֵם מֵאֲדָמוֹר הַזֶּקֶן, הֵן
 15 בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה שֶׁהוּא פְּנִינָה
 16 הַלְשׁוֹן שֶׁל אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן
 17 מִמֶּשׁ (מְלֻבֵּד הַגְּהוֹת הַצְּמַח צֶדֶק
 18 צֶדֶק שֶׁהֵם מוֹדַפְסוֹת בְּסֵפֶר לִקוּטֵי
 19 תּוֹרָה בְּאֵתוֹן זְעִירִין בְּאוֹתוֹת
 20 קְטָנוֹת), וְהֵן בְּכִיכָל כֹּחַ שֶׁל
 21 מֵאֲמָרִים בְּכַתְּבֵי-דִתְקַס"ב שֶׁהוּא
 22 בְּכַתְּבֵי-דִתְקַדֵּשׁ אֲדָמוֹר
 23 הַאֲמִצְעִי. וְלִכְאוּרָה תְּמוּהַ שֶׁהַמֵּאֲמֵר
 24 מוֹפִיעַ בְּשִׁנוּיִים גְּדוּלִים כֹּל כֵּךְ מִמְקוֹם
 25 לְמִקוֹם וְיֵשׁ לֹמֵר בְּהַסְבֵּר הַדְּבַר
 26 בְּב' אוֹפְנִים¹⁶, הָא', הַסְבֵּר אַחַד
 27 שְׁמֵאֲמֵר זֶה עֲצָמוֹ אֲמָרוֹ
 28 אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן פְּמָה פְּעָמִים,
 29 וּבְכָל פְּעַם הוֹסִיף בִּיאורֵים
 30 וְחִידוּשִׁים כּו', שֶׁהֵרִי כַמֵּאֲמֵר
 31 חֲכָמֵינוּ זִיל אֵין בֵּית-הַמִּדְרָשׁ
 32 בְּלֹא חִידוּשׁ¹⁷ וְלִכֵּן הַמֵּאֲמֵר
 33 נִרְשַׁם בְּכַמֵּה נוֹסָחִים שׁוּנִים. וְהַב',
 34 הַסְבֵּר נוֹסֵף לַכֹּחַ שֶׁהַמֵּאֲמֵר מוֹפִיעַ
 35 בְּכַמֵּה נוֹסָחִים הוּא שְׁמֵאֲמֵר זֶה
 36 נִמְצָא עָלָיו פְּמָה בִּיאורֵים,
 37 בְּאוֹפְנִים שׁוּנִים (כְּפִי שֶׁמִּצְיָנוּ
 38 עַל-דֶּרֶךְ-זֶה גַם בְּנִגְלָה דְתוֹרָה
 39 שְׁאוֹתוֹ עִנִּין נִתְבָּאֵר בְּאוֹפְנִים שׁוּנִים).
 40 וּמִזֶּה מוֹבֵן, שֶׁכָּפֵאֲשֵׁר יֵשְׁנוּ
 41 קוּשֵׁי בְּמֵאֲמֵר אֶחָד, כְּפִי שֶׁהוּא

ביאור בדרך אפשר

42 מוֹפִיעַ בְּאֶחָד הַנוֹסָחִים, אֲפֹשֶׁר לְבַרֵּר הָעֲנִין עַל-יְדֵי הָעֵינִין בְּמֵאֲמֵר
 43 כְּפִי שֶׁהוּא מוֹפִיעַ בְּנוֹסַח הַשֵּׁנִי כִּי לְמִרּוֹת הַהִבְדָּלִים וְהַשִּׁנוּיִים, בְּסוֹפּוֹ שֶׁל
 44 דְבַר אֵלוֹ הֵן מֵהַדְּרוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל אוֹתוֹ מֵאֲמֵר.
 45 וְהֵנָּה בְּמֵאֲמֵר שֶׁבִּיאור הַתּוֹרָה¹⁸ מְבָאֵר אֲדָמוֹר הַצְּמַח צֶדֶק
 46 שְׁזוֹ הַגְּרוֹת שֶׁל הַמְּנוֹרָה הֵם כַּנֶּגֶד
 47 ז' הַמִּדּוֹת שֶׁבְּפִסְטוֹק¹⁹ לְךָ הַרְבֵּי
 48 הַגְּדוּלָּה וְגו', וּמְבָאֵר, כְּמוֹבֵא בְּחִסְדוֹת
 49 שֶׁבְּפִסְטוֹק זֶה נִרְמָזוּ כֹל שֶׁבַע הַמִּדּוֹת
 50 הָעֲלִיּוֹנוֹת, "לֵךְ ה' הַגְּדוּלָּה (חֲסֵד)
 51 וְהַגְּבוּרָה, וְהַתְּפָאֵרָה, וְהַנְּצַחַת וְהַהֲדוּר כִּי
 52 כֹל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ (יִסוּד, כְּפִי שֶׁיִּתְבָּאֵר
 53 לְהַלּוֹן), לֵךְ ה' הַמַּמְלָכָה (מַלְכוּת)"
 54 וּמְבָאֵר, שֶׁמָּה שֶׁכָּתוּב כִּי כֹל
 55 בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ, בְּחִינַת
 56 הַיִּסוּד, הוּא עֲנִין
 57 הַהֲתַקְשְׁרוֹת²⁰ בֵּין הַמִּשְׁפָּע
 58 וְהַמְּקַבֵּל כּו', שְׁאִינוֹ מְדָה בְּפָנֵי-
 59 עֲצָמָה עִם תְּכוּנוֹת וְחוֹכֵן מִשְׁלָה כְּמוֹ
 60 הַחֲסֵד וְהַגְּבוּרָה, כִּי-אֵם הַיִּסוּד הוּא
 61 כְּלָלוֹת לְכָל הַה' מִדּוֹת הַנֵּל,
 62 שֶׁכָּל הַמִּדּוֹת צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת
 63 בְּכַחְמֵינָת קֶשֶׁר דִּוְקָא וְרַק אוֹ הֵן
 64 יִכְלוּת לְפַעוֹל וְלַהֲשִׁיעַ. כְּמוֹ לְמִשְׁלַל
 65 הָאֵהָבָה, שְׁיֵהִיָּה הָאוֹהֵב
 66 מְקוּשֵׁר בְּאַמְתָּ לְאַמְתּוֹ בְּמִדַּת
 67 הָאֵהָבָה. וְכֵן מִדַּת הַיִּרְאָה,
 68 יֵהִיָּה בְּכַחְמֵינָת הַתַּקְשְׁרוֹת
 69 תְּמִיד עִם הַדְּבַר שֶׁהוּא יִרָא מִמֶּנּוּ,
 70 וּבְעִבּוּדֵת ה' הַכּוּוֹנָה הִיא שֶׁהָאֵהָבָה אוֹ
 71 הַיִּרְאָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּלוּיֵי מִידַת
 72 הַיִּסוּד כִּי הָאוֹהֵב אוֹ הַיִּרָא אֵת ה' צְרִיךְ
 73 לְהִיּוֹת בְּהַתְּקַשְׁרוֹת מִיִּמֵּיד עִם הַקְּדוּשָׁה
 74 בְּרוּךְ-הוּא.
 75 וְעַל-פִּי-זֶה אֲפֹשֶׁר לְבָאֵר
 76 הַטַּעַם שֶׁלֹּא הַזְּכִיר אֲדָמוֹר
 77 הַזֶּקֶן בְּלִקוּטֵי תּוֹרָה בְּפִירוּט
 78 הַמִּדּוֹת שֶׁכַּנֶּגֶד קִנֵּי הַמְּנוֹרָה מִדַּת

(13) ח"א ס"ע רטו ואילך. (14) בהעלותך ע' שכו ואילך. (15) שם ע' שלו ואילך. (16) ראה גם "פתח דבר" למאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב הערה 4 (ממענה כ"ק אדמו"ר שליט"א). (17) ע"פ לשון חז"ל - חגיגה ג, א. (18) ע' של. וראה ג"כ ע' שלד ואילך. ע' שמא. סה"מ עטר"ת ס"ע תעז ואילך. (19) דברי הימים"א כט, יא. (20) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רטז.

ש"פ בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַיְסוּד, לְפִי שְׂאִינָה מִדָּה בְּפִגְי-עֲצָמָה, עִם עֲנִיין וְתוֹכֵן מִיּוֹחַד לֵה
2 כִּי-אִם עֲנִיין כְּלָלִי עֲנִיין הַהֲתַקְשְׁרוֹת שְׂצָרִיף לְהִיּוֹת בְּכָל הַמִּדּוֹת.
3 אָמְנָם, כִּד דִּיִּיקַת שְׂפִיר, כַּאֲשֶׁר תְּרִיִּיק הֵיטֵב, אִי-אֶפְשָׁר לֹמַר
4 כֵּן, שׁוֹ הַסִּיבָה לְכַךְ שֶׁרַבְנוּ הִזְקֵן לֹא הִזְכִּיר כִּאֵן אֵת מִידַת הַיְסוּד שְׂהָרִי
5 עַל-פִּיזָה הִיּוּ צְרִיכִים לְהִיּוֹת
6 בְּמִנְרָה רַק ו' גֵּרוֹת, כִּנְגַד שֵׁשׁ
7 הַמִּדּוֹת מַחֲסֵד עַד מַלְכוּת לֹלֵא מִידַת
8 הַיְסוּד, וְכִינֵן שְׂשִׁשְׁנָם בְּפוּעַל ז'
9 גֵּרוֹת, שִׁבְעָה גֵּרוֹת וְלֹא רַק שֵׁשָׁה,
10 עַל-כֶּרְחֵף בַּהֲכַרָּה צְרִיף לֹמַר
11 שְׁנוֹסָף עַל הַשִּׁיכוֹת דְּמִדַּת
12 הַיְסוּד (הַתְּקַשְׁרוֹת) לְכָל
13 הַמִּדּוֹת, יִשְׁנֹו גַם עֲנִיין הַיְסוּד
14 כְּפִי שֶׁהוּא מִדָּה בְּפִגְי-
15 עֲצָמָה²¹, עִם עֲנִיין וְתוֹכֵן מִיּוֹחַד לֵה,
16 כִּנְגַד גֵּר בְּפִגְי-עֲצָמוֹ בְּמִנְרָה.
17 וּבִפְרָט עַל-פִּי הַדְּעָה²² שְׁנֹו
18 הַמַּעֲרָבִי (שְׂהָיָה דוֹלֵק לֹא רַק
19 מַעֲרָב עַד בּוֹקֵר, בְּמִשְׁךְ הַלֵּילָה
20 אֶלֶא בְּמִשְׁךְ כָּל הַמַּעַת-לְעַת,
21 כֹּל הַיָּמָמָה וּמִמְנוֹ הָיָה הַכּוֹן
22 מְדַלִּיק כּו' ²³ אֵת כֹּל שֶׁאֵר הַנּוֹרוֹת)
23 הוּא גֵר הַשִּׁשִּׁי (מַמְעַרְב
24 לְמִזְרָח), שֶׁהוּא כִּנְגַד מִדַּת
25 הַיְסוּד²⁴ וְלִפִּי דַעָה זֹו בּוֹדֵאִי
26 שְׁמִידַת הַיְסוּד נִמְנִית בְּפִגְי עֲצָמָה, וְלֹא
27 רַק כְּעֲנִיין כְּלָלִי הַשִּׁיךְ לְכָל הַמִּדּוֹת.
28 וְלָכֵן, קָרוֹב לֹדֵאִי לֹמַר
29 שְׂבַהֲעִתְקַת הַכְּתַב-יְד-קִדְשׁ
30 שֶׁל הַמַּאֲמָר בְּלִקוּטֵי תוֹרָה,
31 נִשְׁמְטָה שׁוֹרָה עַל-יְדֵי טַעוֹת
32 הַמַּעֲתִיִּיק, וּבְאֹפֶן כְּזֶה נִעְתַּק
33 גַם עַל-יְדֵי הַמַּעֲתִיִּיקִים
34 שְׂלֵאֲחֵרֵיזָה וְעַל-דֶּרֶךְ
35 שְׂמַצִּינוּ בְּ'אֲגַרַת הַקִּדְשׁ'
36 שְׂבַתְנִיא שִׁשִּׁשׁ עֲנִינִים
37 שְׂנִשְׁמָטוּ עַל-יְדֵי הַצְּעִנְזוֹר²⁵,
38 הַמְבַקֵּר אֵת הַסְּפָרִים הַיְהוּדִיִּים מִטַּעַם
39 הַמַּמְשִׁלָּה, לוֹדֵאִי שֶׁאֵין בָּהֶם פְּגִיעָה
40 בְּעֲנִינִים הַנּוֹגְעִים לְמַמְשִׁלָּה וְלִנְצוֹרוֹת
41 וְעַל-יְדֵיזָה נִשְׁמָט גַם

42 בְּדִפּוּסִים שְׂלֵאֲחֵרֵיזָה שִׁבְהֵם כִּבֵּר לֹא הִיִּיתָה בִּיקוּרַת שֶׁל הַצְּנוּר].
43 וְלֵאחֶר הִּגְיָעָה וְהַחִיפּוּשׁ בְּכַתְב־יְד מִקּוּרִי, יִמְצָאוּ הַשְּׂמֵטָה
44 זֹו, שֶׁל בִּיאוֹר עֲנִיין הַיְסוּד בְּתוֹר אַחַת מִשְׁבַּע הַמִּדּוֹת כְּפִי שְׂכַבֵּר מְצָאוּ
45 כְּמָה וְכְמָה עֲנִינִים שְׂנִשְׁמָטוּ בְּ'תוֹרָה אוֹר' וְ'לִקוּטֵי תוֹרָה'.
46 אָף אֵיךְ שִׁיחָה בִּיאוֹר הַשְּׂמֵטָה
47 עֲנִיין הַיְסוּד בְּמֵאמֵר שְׂבִ'לִקוּטֵי תוֹרָה/
48 צְרִיף לְהַבִּין כְּלָלוֹת עֲנִיין ז'
49 גֵּרוֹת הַמִּנְרָה שְׂמִנְרָה עַל
50 הַהֲתַחְלָקוֹת דְּכָלְלוֹת נִשְׁמָוֹת
51 יִשְׂרָאֵל אֵף שֶׁבְּכָלְלוֹת הֵם עֲנִיין אַחַד
52 לְז' סוּגִים שׁוֹנִים שְׂהֵם ז'
53 מְדַרְגּוֹת בְּעִבּוּדַת ה'. דְּהַנְּהָ, פְּרִשְׁת
54 הַמִּנְרָה הַאֲמוּרָה בְּתַחֲלִיל
55 פְּרִשְׁת בְּהַעֲלוֹתוֹךְ נִסְמְכָה לְפָרִשְׁת
56 הַנְּשִׂאִים²⁶ הַאֲמוּרָה בְּסוּף פְּרִשְׁת
57 נִשְׂא, שְׂבַה בְּפְרִשְׁת הַנְּשִׂאִים
58 מְסוּפָר בְּאַרְוֶכָה אוֹדוֹת
59 הַקְּרַבְנוֹת דִּי"ב נְשִׂאִי
60 יִשְׂרָאֵל, רֵאשִׁי שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׂבִטִים
61 שְׂכָל נְשִׂא הַקְּרַיב בַּעַת חֲנוּכַת
62 הַמִּשְׁכָּן עֲבוּר שְׂבָטוֹ, דְּלִכְאוּרָה
63 אֵינֹו מוֹכֵן²⁷ הַטַּעַם שְׂמַפּוֹרֶשׁ
64 בְּתוֹרָה פְּרִטֵי הַקְּרַבְנוֹת שֶׁל
65 כָּל נְשִׂא, עִם הִיּוֹת שְׂכָלָם כֹּל
66 שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׂבִטִים הַקְּרַיבוּ אוֹתָם
67 קְרַבְנוֹת בְּרִיִּיק, וְאִם-כֵּן הָיָה
68 הַכְּתוּב יִכּוֹל לְפָרַט אֵת
69 הַקְּרַבְנוֹת שֶׁל הַנְּשִׂא
70 הָרֵאשׁוֹן, מִכֵּן שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׂבִטִים
71 (נַחֲשׁוֹן בֵּן עֲמִינָדָב נְשִׂא שְׂבַט יְהוּדָה)
72 וְאַחֲרָיָה לֹמַר לִגְבִי כֹל אַחַד
73 מִי"א הַשְּׂבִטִים הַנּוֹתָרִים כֵּן עֲשָׂה
74 כּו' וְכֵן עֲשָׂה כּו', וְלָמָּה צְרִיף

(21) ראה גם רשימת המנורה (קה"ת, תשנ"ח) ע' כזח. (22) פיה"מ להרמב"ם תמיד ספ"ג. רפ"ו. וראה בארוכה רשימת המנורה ע' י ואילך. (23) שבת כב, ב. מנחות פו, ב. (24) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי חנוכה ע' שכו. אוה"ת שם ע' שמו. (25) ראה "מבוא" לספר תורת חב"ד - ביבליוגרפי' על ספר התניא ע' 25 ואילך. (26) פירש"י ריש פרשתנו. (27) ראה גם לקו"ת ברכה צח, ג. אוה"ת נשא ע' רנד. ובכ"מ.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְכַפּוֹל י"ב פְּעָמִים כָּל פְּרֻטֵי הַקְּרָבָנוֹת שֶׁהָיוּ שְׁוִים, דָּבָר
 2 שְׁנֵאוֹה לְכַאֲרוֹה כַּכְּפִילוֹת מִיִּתְרוֹת.?
 3 אֲךָ הָעֵנָן הוּא, שֶׁמְצִינֵנוּ בְּמִדְרָשֵׁי חֲכָמֵינוּ ז"ל²⁸ שֶׁאֲמָרוּ
 4 עַל קְרָבָנוּ שֶׁל כָּל נָשִׂיא - עֵנָן וְכֹנֶנֶה בְּפִגְי־עֲצָמָה הַמִּיּוֹחֵדֶת
 5 לוֹ בְּפֻרְט. הֵינּוּ, שֶׁפְּעוֹלַת
 6 הַקְּרָבָן, הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הָאוֹר
 7 וְהַשְּׁפָע הָאֱלוּקִי מִלְּמַעְלָה לַמַּטֵּה
 8 וְהַהֲעֲלָאָה הַהִתְקַרְבוֹת וְאֱלוּקוֹת שֶׁל
 9 הַגִּשְׁמִיּוֹת (הַחַי וְהַצּוֹמֵחַ וְהַדּוֹמֵם
 10 הַבָּאִים כְּקַבּוֹן) מִלְּמַטֵּה לַמַּעְלָה כּו',
 11 הֵיחָה אֲצֵל כָּל נָשִׂיא בְּצוּרָה
 12 מִיּוֹחֵדֶת לוֹ לְפִי אוֹפֵן הָעֲבוּדָה
 13 הַמִּיּוֹחֵד שֶׁל שְׁבֻטוֹ, וְלִכְן
 14 נִתְפָּרְשׁוּ פְּרֻטֵי הַקְּרָבָנוֹת שֶׁל
 15 י"ב הַנְּשִׂאִים, אֲצֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 16 מֵהֶם בְּפֻרְט וְלֹא נֶאֱמַר כֵּן עֲשֵׂה
 17 כּו', מִצַּד הַהִתְחַלְקוֹת בְּאוֹפְנֵי
 18 הָעֲבוּדָה דִּי"ב הַשְּׁבֻטִים.
 19 וְעַל-פִּי־זֶה צָרִיךְ לְהִבִּין
 20 הַחִילּוּק הַהַבְדֵּל שֶׁבֵּין קְרָבָנוֹת
 21 הַנְּשִׂאִים לְהַדְּלָקַת הַנְּרוֹת,
 22 שֶׁבְּקְרָבָנוֹת הַנְּשִׂאִים
 23 הַחִלּוּקָה שֶׁל כִּלּוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
 24 הִיא לִי"ב אוֹפְנֵי עֲבוּדָה, לְכָל
 25 שֶׁבֶט אוֹפֵן הַמִּיּוֹחֵד לוֹ, וְאֵילוּ
 26 בְּהַדְּלָקַת הַנְּרוֹת הַחִלּוּקָה שֶׁל
 27 כִּלּוֹת נִשְׁמוֹת הִיא לְז' אוֹפְנֵי
 28 עֲבוּדָה.
 29 (ד) וְהָעֵנָן בְּזֶה, כְּמִבְּאֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה²⁹
 30 בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה²⁹ שֶׁפָּהֲאִי-
 31 גִּוְנָא כַּעֵן זֶה מְצִינֵנוּ בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ
 32 ז"ל גְּבִי קָרִיעַת יַם-סוּף,
 33 שֶׁנִּקְרַע הַיָּם לִי"ב גְּזָרִים
 34 נְפֻרְדִּים, לְכָל שְׁבֻט מְסִילָה
 35 בְּפִגְי־עֲצָמָה³⁰, כְּמוֹ בְּקַרְבְּנוֹת
 36 הַנְּשִׂאִים, וְלַעֲתִיד לְבֹאוֹ, בִּימֹת
 37 הַמְּשִׁיחַ גְּבִי וְהַנִּיף יָדוֹ עַל הַנְּהַר
 38 כּו' כְּתִיב³¹ וְהָפָה לְשִׁבְעָה
 39 נְחָלִים כְּמוֹ בְּהַדְּלָקַת הַמְּנוֹרָה.
 40 וּבְהַקְדָּמָה, שֶׁאֵף שֶׁבְּגָאוּלָה
 41 הָעֲתִידָה נֶאֱמַר³² כִּימֵי אֲתָךְ
 42 מֵאֲרִץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנוּ

(28 במדב"ר פי"ג, יד ואילך. פי"ד, א-יא. 29 פרשתנו לא, ב. 30 פירש"י תהלים קלו, יג. 31 ישעי' יא, טו. 32 מיכה ז, טו. 33 ח"א רסא, ב. וראה אוה"ת נ"ך ח"א ע' תפז. 34 משנה וגמרא ברכות יב, ב. 35 ראה לקו"ת צו יז, א ואילך.

ש"פ בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

1 המלכות, והיננו הפעולה וההשפעה של הגילוי היא להיות עלית
 2 והתחברות י"ב שבטים הבחינות באלוקות שהן שורש של י"ב
 3 השבטים שבעולם הבריאה, בשרשן באצילות ב"ב גבולי
 4 אלכסון (לכל דבר יש ששה קצוות – מזרח, מערב, צפון, דרום, מעלה
 5 ומטה, ולשש הקצוות יש י"ב זוויות
 6 פינות) דיעיר-אנפין, של המידות
 7 העליונות שמספרן שש (כנגד הו'
 8 קצוות) כפי שהן באצילות (ונקראות
 9 'פנים קטנות' כי ביחס לאור המאיר
 10 במוחין, ויותר מזה ביחס לאור המאיר
 11 בבחינת 'אריך אנפין' שמעל הספירות,
 12 האור המאיר במידות הוא אור מועט),
 13 והגילוי של קריעת ים סוף, פועל עליה
 14 והתחברות של שורש השבטים כפי
 15 שהוא בעולם הבריאה עם שרשו כפי
 16 שהוא בעולם האצילות, ובאצילות
 17 הוא, כאמור, בבחינת י"ב גבולי
 18 אלכסון ולכן נקרא לי"ב
 19 גזרים. אמנם, והניף ידו על
 20 הנהר, שיהיה לעתיד לבוא, הינו
 21 בחינת בינה (פידוע בענין
 22 ונהר יוצא מעדן להשקות את
 23 הגן³⁶, האמור בתורה במעשה
 24 בראשית, שעדן הוא בחינת
 25 חכמה, ונהר הוא בחינת
 26 בינה³⁷ שהיא התרחבות והסתעפות
 27 של החכמה שהיא בבחינת נקודה,
 28 והבינה נמשכת ('יוצא') מהחכמה,
 29 שהבינה מעלמת על אור
 30 החכמה, כי כאשר יש התגלות
 31 והסתעפות של הנקודה לפרטים רבים
 32 ושונים, הנקודה עצמה כבר איננה
 33 בגלוי וצריך להיות גילוי אור החכמה, שאור-אין-סוף
 34 שלמעלה מהמוחין והמידות מלופב בחכמה, ולפי שגילוי זה
 35 שפחכמה נמשך מבחינת ז' תחתונות דעתיק, שבע המידות
 36 (הנקראות 'תחתונות' לגבי המוחין, חכמה בינה ודעת, שהם 'ג' ראשונות') כפי
 37 שהן בבחינת 'עתיק יומין', בחינה במדריגת ה'כתר' שלמעלה מהספירות
 38 (הנקראת 'עתיק יומין' מכמה טעמים, ואחד מהם – על שם שנעתק ונכרל
 39 מ'יומין' היינו אור וגילוי, כי 'עתיק' הוא למעלה מגילוי) וכיון שבחינה זו היא
 40 כנגד שבע המידות לכן נאמר והכהו לשבעה נחלים, וכפי
 41 שממשיך ומבאר.
 42 והענין בזה, דהנה פללות העולמות הרוחניים נחלקים לג'
 43 עולמות פללים, חלק אחד הוא עולמות בריאה-יצירה-עשייה,

ביאור בדרך אפשר

44 עולמות שבהם יש מציאות של נבראים, והחלק השני הוא עולם
 45 האצילות, שהספירות שבו בטלות ומאחדות לגמרי בבורא המאציל והוא
 46 עולם שכולו אלוקות והחלק השלישי עולמות האין-סוף שבהם מאיר
 47 האור האלוקי האינסופי שלמעלה מאצילות שעם היותו הנעלה ביותר
 48 מארבעת העולמות אצילות-בריאה
 49 יצירה-עשייה, מכל-מקום הוא עולם עם
 50 ספירות מוגדרות ושייך לסדר
 51 השתלשלות. ובפירטיות יותר,
 52 הנה פיון שעולם האצילות
 53 הוא ממוצע דרגת ביניים בין
 54 עולמות בריאה-יצירה-עשייה
 55 לעולמות האין-סוף שלמעלה
 56 מאצילות, ישנן ב' דרגות
 57 אלו של עניין ההגדרה וההגבלה,
 58 וענין האין-סוף והבלי-גבול בעולם
 59 האצילות גופא עצמו, שהן ב'
 60 המדרגות דמלכות ובינה,
 61 שמלכות היא סופא דכל
 62 דרגין, סוף כל הדרגות ומסמלת את
 63 ענין הגבול ובינה היא בלשון
 64 זוהר עלמא דחירותא³⁸ עולם
 65 החירות כפי שמבואר בקבלה וחסידות
 66 גם לענין היובל, שעליו נאמר
 67 "וקראתם דרור", חופש וחירות שהיא
 68 שנת החמישים (הבאה אחרי שבע
 69 שמיטות שהן מ"ט שנים), בחינת
 70 'חמישים שערי בינה' (ועל זה
 71 נאמר בזהר³⁹ לקשרא
 72 שביעא בשביעא, לקשר את
 73 השביעי בשביעי דהינו ממלכות
 74 שהיא השביעית במנין המידות מחסד
 75 ומטה עד בינה שהיא השביעית
 76 במנין הספירות, כשמונים אותן מלמטה למעלה, וכפי שמבואר ב'המשך'
 77 תער"ב לאדמו"ר הרש"ב: "וזהו גם כן מה שהבינה נק' שביעאה דהרי במספר
 78 מלמטה למעלה מן המלכות הבינה היא ספירה השמינית... וזהו כאשר
 79 מחשבין מיסוד אז הבינה היא שביעאה מלמטה למעלה והמלכות אינה
 80 נחשבת... מפני שהמלכות יורדת לבריאה-יצירה-עשייה... אך זהו דוחק שהרי
 81 זהו רק הארתה בלבד שמתלבשת בריאה-יצירה-עשייה אבל עצמותה הרי
 82 נשאר באצילות ולמה אינה נמנית? אך הענין הוא... שהמלכות טפלה
 83 לזעיר-אנפין... דמה שהבינה נקראת תמינאה היינו בבחינת חיצונית הספירות
 84 לזעיר-אנפין ומלכות הן מדריגות בפני-עצמן... אבל בבחינת יחוד זעיר-אנפין
 85 ומלכות... פנימיות המלכות שמתאחדת בבחינת זעיר-אנפין... הבינה נקראת
 86 שביעאה והיינו בבחינת הפנימיות".

(36 בראשית ב, י. 37 לקו"ת שה"ש לט, ב. 38) ראה זח"ב כפג, א. לקו"ת דרושים לר"ה נז, ג. ס, ב. 39) ח"ב רס, סע"ב. וראה לקו"ת פרשתנו לא, ב. דרושים ליו"כ עא, ב. המשך תער"ב ח"ב ע' א'פט ואילך.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 החכמה, שמשם מאור החכמה הוא בחינת השמן, כמבוא בקבלה
 45 וחסידות שהשמן רומז לחכמה (כמבוא גם בדברי חכמינו ז"ל שתושבי
 46 המקומות שהיו מבורכים בשמן היו חכמים גדולים) לכן נמשך בבחינת
 47 ז' נרות דיקא, שמספרם שבע דווקא מעין בחינת והפכה לשבעה
 48 נחלים דיקא כפי שהתגלות של
 49 לעתיד-לבוא קשורה דווקא במספר
 50 שבע הנעלה ממספר י"ב, כמבואר
 51 לעיל.
 52 ה) וביאור הענין בעבודת
 53 האדם, דהנה ים שנקרע בעת
 54 יציאת מצרים ונהר שיבקע לעתיד-
 55 לבוא הם דבור ומחשבה, ים
 56 הוא ענין הדבור, ונהר הוא
 57 ענין המחשבה⁴¹, כפי שממשיך
 58 ומבאר.
 59 והחילוק ביניהם הוא,
 60 שדבור הוא ענין הגילוי לפי
 61 שנפרד ממקורו, וכמבואר בספר
 62 התניא (פרק כא) "שהאדם כשמדבר
 63 דיבור הרי הכל הדיבור שבפיו הוא
 64 מורגש ונראה דבר בפני עצמו מובדל
 65 משרשו... הוא מגלה לשומעים מה
 66 שהיה צפון ונעלם במחשבתו", וזהו
 67 שהדבור נקרא מעשה
 68 זוטא⁴², מעשה זעיר שממנו
 69 נמשך אחר-כך למעשה
 70 ממש. ואילו מחשבה הוא
 71 ענין ההעלם בעצמו בתוך
 72 האדם עצמו, מבלי להתגלות החוצה
 73 אל הוולת.
 74 וזהו החילוק שבין קריעת
 75 ים-סוף לבקיעת הנהר -
 76 בעבודת האדם, שעל-ידי
 77 ביטול הרע והבירור ההבדלה
 78 וההפרדה של הטוב מהרע כו'
 79 בענינים הגלויים (דבור),
 80 נעשה הענין דקריעת ים-
 81 סוף, שהוא גילוי אלוקות במספר י"ב
 82 (י"ב גבולי אלכסון), ששורשו
 83 במידות העליונות, ואילו הענין
 84 דבקיעת הנהר לעתיד-לבוא
 85 שהוא גילוי אלוקות במספר שבע,
 86 משרש שלמעלה מהספירות (ו'

1 וזהו החילוק שבין קריעת ים-סוף שהיא לי"ב גורים לבקיעת
 2 הנהר לעתיד-לבוא שהיא לשבעה נחלים, שבקריעת ים-סוף
 3 הבקיעה גילוי אלוקות באופן של פריצת הגדים היא בבחינת
 4 מלכות, פדי שתהיה העליה מבריאה יצירה עשייה
 5 לאצילות, ועליה זו קשורה
 6 עם מספר י"ב, שזהו ענין
 7 עליית י"ב שבטים שבבריאה
 8 לשרשן באצילות, כנזכר לעיל
 9 לענין הקרבנות של י"ב הנשיאים
 10 כמו שכתוב⁴⁰ ששם עלו
 11 שבטים גו', רמז לעליית י"ב
 12 השבטים מבריאה לאצילות ודקיעת
 13 הנהר לעתיד-לבוא היא
 14 בבחינת בינה, הינו, להמשיך
 15 מלמעלה למטה ולגלות את בחינת
 16 החכמה, שברוך כלל הבינה
 17 מעלימה עליה, כאמור לעיל, פדי
 18 שתהיה העליה מאצילות
 19 לעולמות האין-סוף שלמעלה
 20 מאצילות, ועליה זו מאצילות
 21 לאין-סוף (שהיא עלייה יותר נעלית
 22 מאשר העלייה שמבריאה לאצילות)
 23 קשורה עם מספר ז', ז'
 24 תחתונות דעתיק, שבע המידות
 25 כפי שהן בעתיק יומין שלמעלה
 26 מחכמה ובינה דאצילות שעל-ידי
 27 המידות ד'עתיק' נמשך הגילוי
 28 דאין-סוף שפסירת החכמה.
 29 ומסים ב'לקוטי תורה',
 30 שפעין זה הוא גם-כן
 31 ההפרש בין קרבנות
 32 הנשיאים להדלקת המנורה,
 33 שהוא ענין העלייה שעל-ידי קרבנות
 34 הנשיאים הוא בחינת ששם עלו
 35 שבטים - מבריאה לאצילות,
 36 ולכן היה לכל שבט העלאה
 37 בפני-עצמו שמקבל משרשו
 38 שבאצילות המיוחד לו (וכאמור
 39 שהיא בחינת י"ב גבולי אלכסון, י"ב
 40 דרגות שונות). אבל העלאת נרות
 41 המנורה, שעיקר ההעלאה של
 42 התחתונים מלמעלה למעלה הנפעלת
 43 בהדלקת המנורה היא על-ידי אור

ש"פ בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 תחנות ד'עתיק) נעשה על-ידי העבודה בענינים הנעלמים
2 (מחשבה) שהיא עבודה נעלית יותר.
3 ועל-דרך-זה הוא גם החילוק בין קרבנות (וקטורת)
4 הנשיאים (שבענין זה נחלקת עבודת בני ישראל ל"ב
5 אופני עבודה, על-דרך
6 קריעת ים-סוף ל"ב גזרים) 1
7 להדלקת הנרות (שבענין זה
8 נחלקת עבודת בני ישראל ל'
9 אופני עבודה, על-דרך
10 בקיעת הנקר לז' נחלים), 4
11 כמבואר לעיל בפרטיות, דהנה,
12 ענין הקרבנות שהיו מקריבים
13 על גבי המזבח, קאי על
14 פללות עבודת הבירורים
15 בדברים גשמיים, שעניינה הוא
16 להפריד את הטוב מהרע שבדברים
17 הגשמיים ולהעלותו לשרשו ומקורו
18 בקדושה, והינו לפי שהקרבנות
19 הבאים מן הדומם, הצומח והחי הם
20 גשמיים יותר מגרות המנורה
21 שענינם הוא אור שהוא דבר יותר
22 זך ועדין, והחילוק ביניהם הוא
23 על-דרך החילוק שבין פלי
24 שבו ועל-ידו האור מאיר לאור
25 עצמו, ומובן שהאור עצמו הוא יותר זך
26 מאשר הכלי המודד ומגביל את האור
27 שזהו פללות החילוק שבין
28 עולם התהו שקדם לעולם הזה ובו
29 האירו האורות בתוקף גדול ולא בצורה
30 מדודה ומסודרת אלא בדרך של 'תהו'
31 לעולם התקון⁴³ שהוא העולמות
32 של 'סדר השתלשלות' בהם האור
33 האלוך מתגלה בסדר והדרגה,
34 שבעולם התהו היו אורות
35 מרובים וכלים מועטים שלא
36 יכולים לקלוט את האורות ולהכיל
37 אותם, ובאופן שהכלים בטלים
38 אל האורות (ולכן נקרא תהו,
39 על שם האור⁴⁴ המאיר בריבוי
40 ובתוקף), ובעולם התקון
41 הכלים מרובים והאורות
42 מועטים, ולכן האורות יותר מדודים
43 והם פחות בגילוי, ודוגמתו הוא פללות החילוק בין אור לכלי

44 תחנות ד'עתיק) נעשה על-ידי העבודה בענינים הנעלמים
45 (מחשבה) שהיא עבודה נעלית יותר.
46 ונמצא, שקרבנות הוא ענין הפלי, ואילו גרות המנורה הוא
47 ענין האור ומטעם זה המשכה של המנורה (במספר שבע) נעלית יותר
48 מהמשכה שעל-ידי הקרבנות (במספר
49 י"ב). ובפרט על-פי המבאר
50 ב'לקוטי תורה' שגרות
51 המנורה הוא ענין גילוי והמשכה
52 של אור החכמה [וזהו ענין
53 החכמה הוא גם ענין השמן,
54 כמו שכתוב⁴⁵ פשמן הטוב
55 על הראש יורד על הזקן גו'
56 שיורד על-פי מדותיו, שמן
57 הוא ענין החכמה, שרק יורד
58 על-פי מדותיו, אבל השמן
59 עצמו הוא למעלה מהם,
60 למעלה מהמדות והוא בבחינת
61 החכמה ראשית הספירות, הדרגה
62 הכי נעלית במוחין שלמעלה
63 מהמדות], ועד לבחינת חכמה
64 סתימאה⁴⁶, חכמה סתומה ונעלמת
65 שלמעלה מגילוי, והרי ידוע⁴⁷
66 שספירת החכמה שהתגלות
67 שלה היא כנקודה בלבד שלא 'תפסת'
68 ומתלבשת בכלים, היא אור פלי
69 פלי ולכן החכמה נמשלה לברק
70 המבריק לרגע ולא לדבר קיים ומוגדר
71 בתוך כלי מדור.
72 וזהו גם מה שכתב
73 הרמב"ן⁴⁸ בביאור דברי
74 המדרש⁴⁹ במעלת הדלקת
75 הנרות על קרבנות הנשיאים,
76 שכאשר חלשה דעתו של אהרן הכהן
77 שהנשיאים הביאו קרבנות, אמר לו
78 הקדוש-ברוך-הוא "שלך (הדלקת
79 המנורה) גדולה משלהם (קרבנות
80 הנשיאים) ועל כך מפרש הרמב"ן
81 שהמעלה והיתרון של הדלקת המנורה
82 ביחס לקרבנות הנשיאים היא
83 שהקרבנות פל זמן שפית-
84 המקדש קים הם נוהגין ואחרי
85 חורבן הבית אי אפשר להביא קרבנות
86 בפועל, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה, אינן בטלן

(43 ראה סה"מ תער"ב-תרע"ו ע' קיד. 44) ראה עץ חיים שער י (שער התיקון) פ"ה. תו"ח בראשית ט, א. יב, סע"ג ואילך. ובכ"מ. 45) תהלים קלג, ב. 46) המשך תער"ב ח"ב ע' תצא. 47) ראה סה"מ תרע"ח ע' שסו. 48) פרשתנו, ח. ב. 49) תנחומא

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

39 דְהִדְלַקְתָּ הַמְנוֹרָה בְּעֵבֹדָה וּכְתוּבָא מִזֶּה יִהְיֶה הַגִּילוי לַעֲתִיד בְּהַתָּאם,
40 צְרִיף לְהִיּוֹת תְּחִילָה עֲנֵן הַקְּרָבָנוֹת, וְכִמּוֹ שְׁהִיָּה בְּפוּעַל בְּחִנוּכַת
41 הַמִּשְׁכָּן שְׁתַּחֲלָה הַקְּרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת הַקְּרָבָנוֹת, וְאַחֲרֵי־כֵן
42 הִיָּתָה הַדְּלַקְתָּ הַמְנוֹרָה עַל־יְדֵי אֶהְרֹן.

43 וְעֲנִינוּ שֶׁל הַקְּרָבָנוֹת עֹבֹדַת הַקְּרָבָנוֹת
44 לַעֲבֹדַת הַדְּלַקְתָּ הַנְּרוֹת בְּעֵבֹדָה,
45 שְׁתַּחֲלָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עֹבֹדַת
46 הַתַּפְּלָה, שְׁזָהוּ עֲנֵן
47 הַקְּרָבָנוֹת⁵², כְּדַבְּרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל
48 שֶׁהַתַּפְּלוּת הֵן כְּגַד הַקְּרָבָנוֹת, וְאַחֲרֵי־
49 כֵּן בָּאָה הָעֹבֹדָה דְּלִימוֹד
50 הַתּוֹרָה⁵³, שְׁזָהוּ עֲנֵן הַדְּלַקְתָּ
51 הַמְנוֹרָה, שֶׁהוּא לִימוֹד הַתּוֹרָה
52 כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב תּוֹרָה אִוְרָה⁵⁴.

53 וְעַל־יְדֵי־זֶה כֹּאשֶׁר יִשְׁנֶה גַם עֹבֹדַת
54 הַתַּפְּלָה (כְּגַד הַקְּרָבָנוֹת) וְגַם לִימוֹד
55 הַתּוֹרָה (כְּגַד הַדְּלַקְתָּ הַמְנוֹרָה) נִעְשֶׂה
56 פְּלִאוֹת הָעֲנֵן דְּגִילוי
57 הַשְּׂכִינָה, שֶׁהוּא עֲנִינוּ שֶׁל הַמִּשְׁכָּן
58 וְשֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב⁵⁵
59 "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" וְשְׂכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם,
60 וְחֲכָמֵינוּ ז"ל מְדִיקִים מִכֵּן שֶׁלֹּא נֹאמַר
61 "בְּתוֹכוֹ" אֶלֶּא "בְּתוֹכְכֶם" שֶׁהַכּוּוֹנָה הִיא
62 לְהִשְׁרָאֵת הַשְּׂכִינָה בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד
63 וְאַחַד⁵⁶, שְׁזָהוּ עֲנֵן הַמְנוֹרָה
64 שְׁעֵדוֹת הִיא לְכָל בְּאֵי עוֹלָם
65 שֶׁהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בִּישְׂרָאֵל²³,
66 וְהַכּוּוֹנָה לְכָל אֶחָד וְאַחַד מִיִּשְׂרָאֵל,
67 וְעַד שְׁנִעְשֶׂה גִילוי הַשְּׂכִינָה
68 בְּכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב⁵⁷
69 וְנִגְלָה כְּבוֹד הַוְי' וְרָאוּ כָּל
70 בְּשָׂר יַחְדָּו גו', הֵינּוּ לֹא רַק בְּנֵי
71 יִשְׂרָאֵל אֲלֵא כָּל הָעוֹלָם, וְזֶה יִהְיֶה
72 בְּגֹאֲלָה הָעֲתִידָה, עַל־יְדֵי
73 מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, בְּקְרוֹב מְמֹשׁ.

1 לְעוֹלָם, דְּקָאֵי הַכּוּוֹנָה עַל גְּרוֹת שֶׁל חֲנוּכַת חֲשֵׁמוֹנָאֵי נְרוֹת חֲנוּכָה
2 עַל שֶׁם הַנֶּס שֶׁהִיָּה בִּימֵי הַחֲשֵׁמוֹנָאִים שְׁהִיא נֹהֲגַת אֶף לְאַחַר
3 הַחֲוֹרְבָן בְּגִלוֹתָנוּ, וְהֵינּוּ, לְפִי שֶׁהַנְּרוֹת הִיא עֲנֵן הָאוֹר,
4 וּמַעֲלַת הָאוֹר הִיא שְׁאִין בּוֹ שִׁינוּיִים וְהַסְבִּיכָה בָּהּ הוּא מֵאִיר לֹא

5 מִשְׁפִּיעָה עַל הָאוֹר, כִּידוּעַ מְשָׁל
6 ה'פְּרָדֶס'⁵⁰ (סִפְרֵי הַפְּרָדֶס לְרַמְ"ק,
7 הַמְקוּבַל רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדוֹבִיור) מְמִים
8 הַנְּתוּנִים בְּכָלִי עִם צִבְע מִסוּם,
9 וְאוֹר שְׁעוֹבֵר דְּרָף הַחֲלוֹן
10 הַצִּבּוּעַ בְּצִבְע מִסוּם, שְׁאֵף־עַל־פִּי
11 שְׁהָאוֹר נִרְאָה כְּגֹן הַזְּכוּכִית,
12 וְאֵם הַכְּלִי אֲדוּם, לְמִשָּׁל, הַמִּים נִרְאִים
13 אֲדוּמִים מְכַל־מְקוֹם לְמִרוֹת שֶׁהַמִּים
14 נִרְאִים כְּאִלוֹ נִצְבָּעוּ בְּצִבְע הַכְּלִי אֵין
15 הַגֹּן נִקְנָה בּוֹ בְּאֲמַתִּיּוֹת
16 וְלֹאמְתוֹ שֶׁל דָּבָר צִבְע הַמִּים לֹא נִשְׁתַּנָּה
17 וְהַעֲדָר הַשִּׁינוּי הַזֶּה קִשּׁוֹר גַּם בְּעִנְיֵן
18 הַנִּצְחִיּוֹת שֶׁל נְרוֹת הַמְנוֹרָה שֶׁגַם לְאַחַר
19 חוֹרְבַן הַבַּיִת, עֲנֵן הַדְּלַקְתָּ הַנְּרוֹת
20 מִמִּשְׁיַךְ לְהַתְקִים נְרוֹת חֲנוּכָה.

21 (ו) אָמַנְם אֶף שְׁגֹדְלָה מַעֲלַת
22 הַדְּלַקְתָּ הַנְּרוֹת עַל מַעֲלַת
23 הַקְּרָבָנוֹת, מַכְמָה בְּחִינוּת, כְּמִבּוּאָר
24 לְעִיל בְּאִרְיוֹת, כְּכֹל זֹאת מִצַּד שְׁנֵי
25 הַנְּהָ עַל־פִּי הַיְדוּעַ שְׁפָל
26 הַגִּילוּיִים שֶׁל הָאוֹר הָאֱלוֹקִי
27 הַלְעֲתִיד בְּגֹאֲלָה הַעֲתִידָה לְבוֹא
28 תְּלוּיִים בְּמַעֲשֵׂינּוּ וְעֹבֹדָתָנוּ
29 כָּל זְמַן מְשֹׁף הַגְּלוּת⁵¹, מוּבָן,
30 שְׁכִדִּי לְפַעוֹל אֶת הָעֲנֵן
31 דְּבִקְעֵת הַנְּהָר לְשִׁבְעָה
32 נְחָלִים, שֶׁהִיא הַהַתְּגַלוּת שֶׁל לַעֲתִיד
33 לְבוֹא צְרִיכָה לְהִיּוֹת הָעֹבֹדָה
34 בְּזְמַן הַגְּלוּת בְּעֲנֵן הַדְּלַקְתָּ
35 הַנְּרוֹת, כִּי כֹאמֹר הַעֲבֹדָה צְרִיכָה
36 לְהִיּוֹת מִעֵין הַגִּילוּי שִׁתְּגַלֶּה כְּתוּצָאָה
37 מִמֶּנָּה לַעֲתִיד־לְבוֹא, מְכַל־מְקוֹם
38 כְּדִי שְׁיֻכַּל לְהִיּוֹת הָעֲנֵן

27 שְׁנִעְשֶׂה גִילוי הַשְּׂכִינָה בְּכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב⁵⁷ וְנִגְלָה כְּבוֹד הַוְי' וְרָאוּ כָּל
28 בְּשָׂר יַחְדָּו גו', בְּגֹאֲלָה הָעֲתִידָה, עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, בְּקְרוֹב מְמֹשׁ.

פרשתנו ח. במדבר"ר פט"ו, ו. 50) שער ד (שער עצמות וכלים) פ"ד. 51) תניא רפ"ז. 52) ראה ברכות כו, א.ב. 53) ראה שם סד, א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה. 54) משלי ו, כג. 55) תרומה כה, ח. 56) ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. לקו"ת נשא כ, סע"ב. 57) ישעי"מ, מ, ה.

בס"ד. שיחת שבת פרשת בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

1 א. בציווי שנאמר בהתחלת פרשתנו: "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך
2 את הנרות" - מודגשת השייכות הן למשה והן לאהרן:

3 השייכות למשה - נוסף לכך שציווי זה נאמר למשה שיאמר לאהרן, כמו כל עניני התורה שנאמרו
4 תחילה למשה, כמו שכתוב¹ "תורה צוה לנו משה גו'", וכמאמר רבותינו ז"ל² "משה קיבל תורה מסיני
5 ומסרה כו'", וכפי שפירש רש"י בפרשת כ"תשא³ "כיצד סדר המשנה, משה היה לומד מפי הגבורה,
6 נכנס אהרן, שנה לו משה פירקו וכו'" - ישנו ענין מיוחד בנוגע להדלקת המנורה, שעל-זה נאמר (בפעם
7 הראשונה שנזכר בתורה ענין הדלקת המנורה - בפרשת תצוה⁴) "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך
8 שמן גו'", אל משה דוקא (אף-על-פי שהשמן הוצרך להיות ממון ציבור⁵, ולא ממון יחיד, כמו כל
9 הקרבנות והקטורות, וכן בגדי כהונה, כדאיתא בגמרא⁶ "כהן שעשתה לו אמו כתונת, לובשה ועובד בה..
10 ובלבד שימסרנה לציבור.. יפה יפה"), שבזה מודגש שענין הדלקת המנורה שייך במיוחד למשה (וכמו
11 בפרה אדומה, שגם בה נאמר⁷ "ויקחו אליך", ועד שבכל הפרות הוצרך להיות גם מאפר הפרה שעשה
12 משה⁸).

13 והשייכות לאהרן - שהרי הציווי "בהעלותך את הנרות" נאמר לאהרן דוקא, ואף שהדלקת המנורה
14 אינה צריכה להיות על-ידי כהן גדול דוקא, אלא יכולה להיות על-ידי כל כהן, הרי זה באופן שעושה
15 זאת מצד אהרן שבו, והיינו, שכשם שענינו של אהרן נמשך ל"כהן המשיח תחתיו"⁹, כמו-כן ישנם ענינים
16 שנמשכים מאהרן (לא רק לכהן-גדול, אלא) גם לכל הכהנים.

17 ב. ויובן בהקדם המבואר ב'תורה אור'¹⁰ ענינם של משה ואהרן - שמשה הוא שושבינא דמלכא¹¹,
18 ואהרן הוא שושבינא דמטרוניא¹¹, ועל-ידי שניהם יחד נעשה היחוד של הקב"ה עם בני ישראל (שזהו
19 כל ענין העבודה).

20 והענין בזה - שמשה ואהרן¹² הם משבעת הרועים שמפרנסים וממשיכים את עניניהם לכללות נשמות
21 ישראל (כמו הרועה שמפרנס צאן מרעיתו), כך שיש בכל אחד מישראל בחינת משה שבו¹³, וכן בחינת
22 אהרן שבו.

23 ובאותיות פשוטות - שענינו של משה לגלות אלקות מלמעלה למטה, ואהרן ענינו לגלות את הרצון
24 והתשוקה שיש לכל אחד מישראל לקבל המשכת האלקות, שזהו על-ידי הכנת הכלי, שעל-ידי-זה נעשית
25 המשכת האור (ועל-דרך מאמר רבותינו ז"ל¹⁴ שאין האשה "כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי",
26 שעל-ידי-זה נעשה ענין הנישואין באופן ש"היו לבשר אחד"¹⁵).

27 וענינם בעבודה - שמשה ענינו תורה, כמו שכתוב¹⁶ "זכרו תורת משה עבדי", "תורה צוה לנו משה",
28 והרי ענין התורה הוא המשכת אלקות מלמעלה למטה, ועד שבאלקות גופא הרי זו דרגא נעלית ביותר,
29 שגם בירידתה למטה במקום שהוא היפך רצון העליון כו', אין זה פועל שינוי כו' נדלא כמו בדרגת

(11) זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב.
ערה, ב.

(12) כ"ה בלקו"ת ריש פרשתנו, ובתו"א שם. ובכ"מ. וראה גם
שיחת ש"פ בהעלותך, י"ט סיון תשכ"ד ס"ו (תורת מנחם ח"מ
ריש ע' 112). וש"נ.

(13) ראה תניא רפמ"ב.

(14) סנהדרין כב, ריש ע"ב.

(15) בראשית ב, כד.

(16) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א. מכילתא בשלח טו, א.

שמור"ר פ"ל, ד. וש"נ.

(1) ברכה לג, ד.

(2) אבות רפ"א.

(3) לד, לב.

(4) בתחילתה.

(5) יומא ג, ריש ע"ב. וראה רמב"ן אמור כד, ב.

(6) שם לה, ריש ע"ב. וש"נ.

(7) חוקת יט, ב.

(8) ראה לקו"ש חל"ג ע' 127. וש"נ.

(9) לשון הכתוב - צו ו, טו.

(10) תצוה בהוספות (ק, א ואילך).

1 האלקות שעליה אמרו¹⁷ "אלקיכם.. במאי טבילי", כדברי הגמרא¹⁸ "הלא כה דברי כאש, מה אש אינו
2 מקבל טומאה, אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה", ועד שנמשך ומתבטא גם בנוגע להלכה ומנהג
3 בפועל (כבכל הענינים) - ש"בטלוח לטבילותא" (דבעלי קריין) לגבי תורה, כיון שהתורה נשארת בטהרה
4 כמו שהיא.

5 וענינו של אהרן הוא מלמטה למעלה - לגלות אצל כל אחד מישראל מה שיש בו מצד עצמו, שאינו
6 רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות¹⁹, אלא שענין זה יכול להיות לפעמים בהעלם, ומבלי להשפיע על
7 המחשבה דיבור ומעשה שלו בפועל, ועל-ידי אהרן הרי זה בא בגילוי, ובאופן שפועל שינוי במחשבה
8 דיבור ומעשה שלו בפועל.

9 וההקדמה לכל זה - ענין החינוך (ששייך לפרשתנו, כדלקמן), שזהו ענין כללי, ובשבילו יש צורך
10 בענינים של משה ואהרן, ודוקא על-ידי שניהם יכולים לפעול את האחדות של הקב"ה עם בני ישראל.

11 ג. ובהקדם השייכות של ענין החינוך לפרשת בהעלותך:

12 בהתחלת פרשתנו, מפרש רש"י: "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן
13 חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה.. אמר לו הקב"ה, חייך - שלך גדולה משלהם,
14 שאתה מדליק ומטיב את הנרות". ומזה מובן²⁰, שעיקר ההדגשה ב"פרשת המנורה" הוא בנוגע לחנוכת
15 המנורה, שבאה בהמשך לחנוכת המזבח על-ידי הנשיאים, ודוקא על-ידה נעשה שלימות ענין החינוך,
16 וכמו שנתבאר פעם²¹ שענין זה נפעל על-ידי הצער של אהרן ש"חלשה אז דעתו כו".

17 וזוהי גם השייכות של פרשת בהעלותך לזמן מתן-תורה (מצד הדגשת ענין החינוך) - לא רק בשנים
18 שבהם קוראין פרשת בהעלותך מיד לאחרי חג השבועות, אלא גם בשנים שבהם קוראין מיד לאחרי
19 חג-השבועות פרשת נשא - כיון שגם בפרשת בהעלותך מודגש ענין החינוך (חנוכת המנורה), בהמשך
20 לענין החינוך שבפרשת נשא (חנוכת הנשיאים)].

21 ויש להוסיף בזה:

22 בביאור מעלת חנוכת המנורה, שעליה נאמר "שליך גדולה משלהם" - כתב הרמב"ן²²: "ענין ההגדה
23 הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני", וכדאיתא במדרש²³ "אמר לו הקב"ה
24 למשה, לך אמור לו לאהרן.. לגדולה מזאת אתה מתוקן.. הקרבנות, כל זמן שבית-המקדש קיים הם
25 נוהגים. אבל הנרות, לעולם אל מול פני המנורה יאירו.. אינן בטלין לעולם", "והנה דבר ידוע שכשאין
26 בית-המקדש קיים.. אף הנרות בטלות, אבל לא רמזו אלא לנרות חנוכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר
27 חורבן בגלותנו"²².

28 ואף-על-פי שנרות חנוכה הם רק מדברי סופרים, ולא כמו נרות המקדש שהם מן התורה - הנה נוסף
29 על המבואר ב'אגרת הקודש'²⁴ ש"שבע מצוות דרבנן אינן נחשבות מצוות בפני-עצמן.. אלא הן יוצאות
30 ונמשכות ממצוות התורה (כמו ענפים שיוצאים ונמשכים מן האילן) וכלולות בהן" (לא רק שנרמזות
31 במצוות התורה, אלא שנמצאות וכלולות בהן), הרי אדרכה: חמורין וחביבין דברי סופרים יותר מדברי
32 תורה²⁵, ועד כדי כך, שדווקא בנרות חנוכה מודגשת השלימות דחנוכת המנורה באופן ש"אינן בטלין
33 לעולם".

מנחם חמ"ד ע' 95 ואילך).

(22) ריש פרשתנו.

(23) במדב"ר פט"ו, ו.

(24) סכ"ט (קנ), סע"א).

(25) ראה סנהדרין פח, ב (במשנה). ירושלמי שם פ"א ה"ד.

ע"ז לה, א (ובפירש"י). ירושלמי שם פ"ב ה"ז.

(17) סנהדרין לט, סע"א.

(18) ברכות כב, א.

(19) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.

(20) ראה גם שיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ה בתחילתה (תורת מנחם חמ"ד ע' 15 ואילך). וש"נ.

(21) ראה שיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ו ס"ט ואילך (תורת

1 והרי גם ענין החינוך דקטן הוא רק מדברי סופרים, כמו שכתב רבינו הזקן בהתחלת הלכות תלמוד
2 תורה, ש"הקטן פטור מכל המצוות, וגם אביו אינו חייב לחנכו במצוות מן התורה, אלא מדברי סופרים",
3 ואף-על-פי-כן יש בזה מעלה יתירה כו', וכידוע שענין החינוך קשור עם תוספת ותוקף האור, "כמשל
4 התינוק שמחנכין אותו ללמוד.. על-ידי איזו תוספת כמו איזו התקרבות או איזו מתנה כו"²⁶, וזאת,
5 למרות שזוהי רק הכנה עבור הלימוד שלאחרי-זה, כמו כללות ענין החינוך שהוא רק הכנה לזמן שיהיה
6 גדול, שאז יעשה זאת מדעת עצמו.

7 [ולהעיר, שרבינו הזקן מתחיל הלכות תלמוד תורה בענין החינוך במצוות שמדברי סופרים, ולא בתלמוד
8 תורה, ש"מצות-עשה מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה", אף-על-פי שלא מדובר כאן אודות
9 הלכות חינוך, אלא אודות הלכות תלמוד תורה - שבזה מודגשת החשיבות של דברי סופרים גם ביחס
10 לענינים שחיובם מן התורה, ועד ש'דברי תורה' ו'דברי סופרים' ענינם אחד, והיינו, שהענינים שמ'דברי
11 סופרים' ישנם כבר בענינים שמן התורה, ונמשכים מהם, כנ"ל].

12 ד. ובנוגע לעניננו:

13 התחלת ענין החינוך כפשוטו הוא - "משיתחיל לדבר (אביו) מלמדו תורה צוה לנו משה וגו"²⁷.
14 ובזה יש ב' ענינים: (א) עצם לימוד וידיעת הפסוק "תורה צוה לנו משה". (ב) לימוד זה הוא הכנה
15 להמשך החינוך שלאחרי-זה, שמתחיל מזה שרואה שאותו דוקא מלמדים הפסוק "תורה צוה לנו משה",
16 ולא מלמדים זאת לאינו יהודי, כיון שהקב"ה "בחר בנו מכל העמים" (כפי שאומרים בברכת התורה).

17 אמנם, בנוגע ללימוד הפסוק כשלעצמו - הרי מדובר אודות תינוק שמתחיל לדבר, שההכנה וההשגה
18 שלו היא קטנה ביותר, ורק באופן מקיף; ולכן עיקר החינוך הוא על-ידי ההמשך שלאחרי-זה, שפועל
19 עליו יותר, ובאופן של קליטה בפנימיות.

20 וזהו גם ב' הענינים דמשה ואהרן, המשכה והעלאה: לכל-לראש - ההמשכה מלמעלה למטה, שזהו
21 לימוד הפסוק כשלעצמו; ועל-ידי-זה נעשית גם ההכנה לכל ההמשך שלאחרי-זה, עד שתהיה גם עבודתו
22 בעצמו מלמטה למעלה.

23 ונוסף על האמור לעיל בנוגע לכללות ענין החינוך, הרי זה קשור במיוחד עם הענין ד"בהעלותך את
24 הנרות", כפי שיתבאר לקמן.

* * *

25 ה. בנוגע לענין ד"בהעלותך את הנרות" כפי שהוא על דרך הדרוש²⁸, וכן על דרך הרמז, ועד לקבלה
26 וחסידות - מבואר ב'לקוטי תורה'²⁹ ש"הנשמה קרויה נר, כמו שכתוב³⁰ נר ה' נשמת אדם, וכללות נשמות
27 ישראל נקראים מנורה, ויש בה בחינת ז' נרות, שהם ז' מדרגות בעבודת ה', יש עובד מאהבה וכו'".

28 ובפרטיות יותר - שייכים כל שבעת הנרות לכל אחד מישראל. והיינו, שגם מי שמצד נשמתו עבודתו
29 היא מאהבה, יש לו שייכות גם לשאר בני ישראל שעבודתם היא בשאר המדות, שהרי "כל ישראל ערבים
30 זה בזה"³¹.

31 ויתירה מזה - שהרי ידוע שבקדושה ישנו ענין ההתכללות,

32 - וכמו בספירת העומר, שסופרים ז' שבועות, מ"ט ימים, בכדי לכלול את כל פרטי המדות שכלולות
33 בכל מדה. ועל-דרך-זה מצינו בנוגע לבית-שמאי ובית-הלל, שאף שהשורש של בית-הלל הוא ממדת
34 החסד, ולכן הנהגתן להקל, והשורש של בית-שמאי הוא ממדת הגבורה, ולכן הנהגתן להחמיר,
35 מכל-מקום יש גם חומרי בית-הלל וקולי בית-שמאי, מצד ענין ההתכללות שבקדושה³².

(30) משלי כ, כז.

(31) שבועות לט, סע"א. וש"נ.

(32) ראה תניא אגה"ק ס"ג. ובכ"מ.

(26) לקו"ת נשא כט, א. וראה גם תו"א וישב כט, ד.

(27) הל' ת"ת לאדה"ז בתחלתן. וש"נ.

(28) כמבואר בספרי הדרשנים שנכתבו ע"י דרשנים אמיתיים.

(29) שבהערה 12.

1 ולהעיר גם מה"מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו גיירני על-מנת שתלמדני כל התורה
 2 כשאני עומד על רגל אחת"³³, והיינו³⁴, ששרשו של הנכרי היה מעולם התהו, ששם יש רק רגל אחת,
 3 ואי-אפשר שיהיו שתי רגלים בבת אחת, וכמו שכתוב³⁵ "וימלוך גו' וימת גו' וימלוך גו'", והיינו, שכל
 4 זמן שישנו המצב ד"וימלוך", אין נתינת מקום למלוכה של מישהו אחר. וכאשר "בא לפני הלל, ואמר
 5 לו גיירני, אמר לו כו"³³, והיינו, שהתחיל עמו ב"רגל אחת", אבל פעל עליו שיבוא למעמד ומצב דשתי
 6 רגלים, מצד ענין ההתכללות שבקדושה -

7 ומצד ענין ההתכללות שבקדושה, הרי גם מי שהוא "עובד מאהבה משוך כמים"²⁹, יש אצלו גם משאר
 8 המדות (וכמו שגם מי שנולד במזל מאדים, נוגה וכו', יש בו גם ההתכללות דשאר המזלות).

9 ועל זה נאמר "דבר אל אהרן גו' בהעלותך את הנרות" - ש"אהרן"³⁶ כהן גדול היה מעלה הנרות,
 10 נשמות ישראל, שיהיה לבם מכוון לאין-סוף ברוך-הוא ממש, שהוא בחינת מול פני המנורה יאירו בחינת
 11 שבעת הנרות, שהן ז' מדרגות שבנשמות עובדי ה' כנ"ל"; ועל-ידי-זה נעשה גילוי אור בכל הסביבה
 12 והעולם כולו, שהרי מהמנורה שבבית-המקדש היתה אורה יוצאה לכל העולם³⁷.

13 וענין זה נעשה על-ידי פעולתו של אהרן בהדלקת הנרות בגשמיות כפשוטו, ככל פרטי הדינים שבזה,
 14 כמו שכתוב³⁸ "ויעש כן אהרן", "שלא שינה" - כיון שרצון העליון הוא שלכל דבר תהיה אחיזה
 15 בגשמיות, ואדרבה: דוקא על-ידי מצוה גשמית מגיעים ולוקחים את ה"עצם", שאינו נתפס על-ידי הבנה
 16 והשגה.

17 אמנם, אף שהענין ד"בהעלותך את הנרות", שהוא ענין ההעלאה מלמטה למעלה, נעשה על-ידי אהרן
 18 - יש צורך בנתינת כח מלמעלה, דכיון שהקב"ה הוא "כל יכול", הנה גם בעולם, לשון העלם³⁹, יכולים
 19 לפעול שיאיר "נר הוי" נשמת אדם"; והמשכת והתגלות ה'נתינת כח' מלמעלה נעשה על-ידי משה,
 20 "שושבינא דמלכא", שלכן נאמר "ויקחו אליך", אל משה דוקא (כנ"ל סעיף א).

ו. וענינו בעבודת כל אחד מישראל - הוא ענין החינוך:

22 יהודי אינו יכול להסתפק בעבודתו בנוגע ל"נר ה' נשמת אדם" שבו, אלא מצד הציווי "ואהבת לרעך
 23 כמוך"⁴⁰, וכתורת הבעל-שם-טוב⁴¹ שצריך לאהוב גם יהודי שמעולם לא ראהו כו', צריך להשתדל בהענין
 24 ד"בהעלותך את הנרות" גם בנוגע להזולת, שגם אצלו יאיר "נר ה' נשמת אדם" (לאחרי שמבטל את
 25 השפעת ה"אל זר" שבקרב⁴²), ולעשות זאת "עד שתהא שלהבת עולה מאליה"⁴³, והיינו, שלא להסתפק
 26 בכך שהניח תפילין עם יהודי, ולחשוב שאחר-כך יכול כבר לילך לטייל... אלא צריך להוסיף ולפעול
 27 עליו, עד שיבוא למעמד ומצב של שלימות בכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים, על-ידי השלימות בקיום
 28 רמ"ח מצוות-עשה ושס"ה מצוות לא-תעשה⁴⁴.

29 ואמיתית הענין ד"ואהבת לרעך כמוך" הוא - שכשם שמתעסק בעצמו לפעול על עוד יהודי, כמו-כן
 30 צריך לפעול על הזולת שגם הוא יתעסק ויפעל על יהודים נוספים.

31 וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁵, שהמצוה הראשונה בתורה היא "פרו ורבו"⁴⁶, היינו, לעשות עוד יהודי
 32 - בגשמיות, וכל-שכן ברוחניות, כמובן מדברי המשנה⁴⁷ "אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת,
 33 שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא".

(41) ראה כתר שם טוב בהוספות סקל"ג. וש"נ (נעתק ב"היום
 יום" טו כסלו. וראה גם שם ג אדר א).
 (42) ראה שבת קה, ב.
 (43) פירש"י ריש פרשתנו.
 (44) ראה לקו"ת נצבים מה, ג. ובכ"מ.
 (45) סה"ש תרצ"א ע' 262. תש"א ע' 46.
 (46) בראשית א, כח.
 (47) ב"מ לג, א.

(33) שבת לא, א.
 (34) ראה גם אוה"ת חנוכה שיג, א.
 (35) וישלח לו, לב ואילך.
 (36) לקו"ת שם ל, סע"ד.
 (37) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד.
 (38) פרשתנו, ג ובפירש"י. וראה גם תורת מנחם חמ"ט ע'
 407. וש"נ.
 (39) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
 (40) קדושים יט, יח.

- 1 ובענין זה, יש צורך הן בפעולתו של משה - ענין התורה, והן בפעולתו של אהרן - לגלות את הנשמה
2 כו'.
- 3 ז. אמנם, על-פי האמור לעיל אודות הצורך בפעולתם של משה ואהרן בנוגע לענין החינוך שהוא
4 ענין כללי - היה צריך להיות כן גם בנוגע לכללות כל התורה כולה.
- 5 אך הענין הוא - שאכן מצינו זאת בכל התורה כולה, כי: "תורה צוה לנו משה"¹, וכתב¹⁶ "זכרו תורת
6 משה עבדי", ולאחרי שישנה ההתחלה על-ידי משה [לאחרי שבני ישראל טענו "דבר אתה עמנו ונשמעה
7 גו"⁴⁸, והקב"ה הסכים ואמר "הטיבו כל אשר דברו"⁴⁹], הרי זה נמשך גם על-ידי אהרן, וכן כללות
8 הלוויים, שעליהם נאמר⁵⁰ "וילוו עליך וישרתוך" - כמו שכתוב⁵¹ "יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל".
9 ח. וסיכום כל האמור לעיל - גודל מעלת החינוך, לעשות עוד יהודי כו'.
- 10 ואשרי חלקם של המתעסקים בענין החינוך - שמחנכים בעצמם את הילדים, וכן אלו שאינם יכולים
11 לעשות זאת בעצמם, ולכן עושים זאת על-ידי ההשתתפות בממונם וכו'.
- 12 ועל-ידי-זה מאירים את "נר ה' נשמת אדם", ועד שגם גוים רואים זאת, שהרי המנורה "עדות⁵² היא
13 לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל"⁵³.

* * *

- 14 ט. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל בהעלותך את הנרות גו'.

* * *

- 15 י. ידוע פתגם רבינו הזקן שנמסר על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵⁴, שצריכים לחיות עם הזמן, והיינו,
16 שבפרשת השבוע יש הוראה שנוגעת לזמן זה. ובהתאם לכך, יש להתעכב על פירוש רש"י בפרשת
17 השבוע, ולבאר ההוראה מזה גם עתה.
- 18 על הפסוק⁵⁵ "אשר נאכל במצרים חנם", מפרש רש"י: "אם תאמר שמצריים נותנים להם דגים חנם
19 (חנם כפשוטו, על-דרך "ויצאה חנם אין כסף"⁵⁶), והלא כבר נאמר⁵⁷ ותבן לא יתן לכם, אם תבן לא
20 היו נותנין להם חנם, דגים היו נותנין להם חנם? ומהו אומר חנם, חנם מן המצוות".
- 21 ומבואר במפרשי רש"י⁵⁸ השייכות ד"חנם מן המצוות" ל"אשר נאכל במצרים" - דלכאורה, "חנם מן
22 המצוות" הוא ענין בפני-עצמו, שבמצרים לא היו חייבים במצוות, ומהי שייכותו לאכילת הדגים במצרים
23 - "שלא היו מזונותינו אז על-ידי קיום המצוות כמו שהן עכשיו שהם שכר לפעולתינו, שאם נקיים
24 המצוות יהיו לנו מזונות, ואם לאו לא יהיו לנו מזונות, כדכתיב⁵⁹ והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי
25 וגו' ואספת דגנך ותירושך ויצהרך, ואם לאו, והאדמה לא תתן את יכולה, אבל במצרים היו מזונותינו
26 באים בחנם, בלי שום קיום מצוה".
- 27 וצריך להבין:
- 28 א) בשלמא לאחרי שנכנסו בני ישראל לארץ ישראל - אזי היו מזונותיהם תלויים בקיום המצוות;

54) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשון).

55) פרשתנו יא, ה.

56) משפטים כא, יא.

57) שמות ה, יח.

58) רא"ם ושפ"ח.

59) עקב יא, יג ואילך.

48) יתרו כ, טז. וראה ואתחנן ה, כד.

49) שם, כה.

50) קרח יח, ב.

51) ברכה לג, יו"ד. וראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג

הי"ב.

52) שבת כב, ב. וש"נ.

53) חסר הסיוע (המו"ל).

1 אבל בנוגע ל"דור דעה"⁶⁰ בהיותם במדבר, שניזונו מה"מן", "לחם מן השמים"⁶¹ - לא מצינו שהמזון
2 היה תלוי בקיום המצוות, שהרי גם דתן ואבירם ניזונו מהמן, ובאופן שוה, כמו שכתוב⁶² "וילקטו המרבה
3 והממעט... ולא העדיף המרבה והמעט לא החסיר", ואם-כן מהו הפירוש שבמצרים היו המזונות באים
4 בחנם, ועכשיו אינו כן?

5 [ולהעיר: בגמרא מסכת יומא⁶³ מצינו אמנם שגם בירידת המן, היו חילוקים בהתאם לדרגתם של בני
6 ישראל: "כתיב"⁶⁴ וברדת הטל על המחנה לילה [ירד המן עליו], וכתיב⁶¹ ויצא העם ולקטו, וכתיב⁶⁵ שטו
7 העם ולקטו. הא כיצד: צדיקים, ירד על פתח בתיהם. בינונים, יצאו ולקטו. רשעים, שטו ולקטו"; אבל
8 ענין זה לא הובא בפירוש רש"י בפשטות הכתובים, ואדרבה, רש"י מפרש מה שכתוב "שטו העם ולקטו",
9 "אין שייט אלא לשון טיול.. בלא עמל".]

10 (ב) מהו הקל-וחומר "אם תבן לא היו נותנין להם חנם, דגים היו נותנין להם חנם" - הרי⁶⁶ יתכן
11 שדוקא תבן לא היו נותנים להם, כיון שרצו שיקוששו בעצמם, אבל דגים לאכילה היו נותנים להם, כיון
12 שעל-ידי-זה יתחזק כחם, ויוכלו לעבוד בתוקף יותר! ?

13 (ג) כיון שרש"י מזכיר בפירושו "דגים" - למה העתיק מהפסוק רק את התיבות "אשר נאכל במצרים
14 חנם", ללא תיבת "הדגה"? ! ואם העיקר הוא הענין ד"חנם" - לא היה צריך רש"י להעתיק גם את התיבות
15 "אשר נאכל במצרים"? !

16 וכמדובר כמה פעמים, שכל הענינים שבפירוש רש"י צריכים להיות מוכרחים בדרך הפשט, באופן
17 שה'בן חמש למקרא' יוכל לתפוס זאת בעצמו⁶⁷, כי לולי זאת, היה רש"י צריך להבהיר זאת.

18 יא. והביאור בזה:

19 החילוק בין "תבן" ל"דגים" הוא - שנתינת ה"תבן" היא בשביל המצריים עצמם, שעל-ידי-זה בנו עבורם
20 בני ישראל את פיתום ואת רעמסס וכו'; מה-שאינ-כן נתינת ה"דגים" - אף שעל-ידי האכילה יתחזק כחם
21 של בני ישראל ויוכלו לעבוד ביתר תוקף, הרי בינתיים ניתנים הדגים לבני ישראל עצמם.

22 וזהו הקל-וחומר "אם תבן לא היו נותנין להם חנם, דגים היו נותנין להם חנם" - שאם אי-אפשר
23 לפעול על גוי להקל על היהודי על-ידי נתינת תבן כדי לבנות פיתום ורעמסס בשביל הגוי, הרי בוודאי לא
24 יוכלו לפעול עליו ליתן דבר מאכל בשביל אכילתו של היהודי!

25 ולכן מעתיק רש"י מהפסוק רק את התיבות "אשר נאכל במצרים חנם", ללא תיבת "הדגה" - כיון
26 שעיקר ההדגשה היא (לא בנוגע לדגים דוקא, אלא) בנוגע למאכלם של בני ישראל ("אשר נאכל
27 במצרים"), שלא יתכן שיתנו חנם לאכילת בני ישראל, בה בשעה שאפילו תבן לצורך בניית פיתום ורעמסס
28 עבור המצריים עצמם, לא נתנו להם חנם; ומה שנקט הכתוב "הדגה" דוקא - הרי זה בגלל שבני ישראל
29 הזכירו זאת בטענתם, בגלל שבפועל אכלו דגים שהיו בנילוס (כמובן ממה שכתוב⁶⁸ "והדגה אשר
30 ביאור") בריבוי⁶⁹.

31 והפירוש ד"חנם מן המצוות" הוא - לא כדברי המפרשים הנ"ל "שלא היו מזונותינו אז על-ידי קיום
32 המצוות כמו שהן עכשיו שהם שכר לפעולתינו כו'", שהרי גם המן לא היה תלוי בקיום המצוות, כנ"ל,
33 אלא הכוונה היא למצוות שהיו בנוגע ל"מן" עצמו⁷⁰, כמו שכתוב⁶¹ "למען אנסנו הילך בתורתך", ופירש
34 רש"י: "אם ישמרו מצוות התלויות בו, שלא יותירו ממנו, ולא יצאו בשבת ללקוט", והיינו, שטענתם

67 כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בכת-שחוק: גם אם יהודי
בן ע"ה שנה אינו תופס זאת, כיון שאינו כמו ה'בן חמש' שלומד
ורוצה להבין, אלא רק שומע את לימודו של הזולת, ואינו לומד
בעצמו.

68 (68) וארא ז, יח.

69 ראה גם לקו"ש חל"ג ע' 71 הערה 11 (משיחה זו).

70 ראה גם לקו"ש שם הערה 10 (משיחה זו).

60 ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פ"ט, ג. וש"נ.

61 בשלח טז, ד.

62 שם, ירית.

63 עה, א.

64 פרשתנו שם, ט.

65 שם, ח.

66 ראה גם משכיל לדוד ושפ"ח.

1 היתה שבמצרים, לאחרי שקיבלו מאכלם מהמצריים, נעשה שלהם לגמרי, והיו יכולים לנהוג בו כרצונם,
2 ללא הגבלות. מה-שאינ-כן עתה, כשניזונים מה"מזן", אינן להם בעלות עליו לנהוג בו כרצונם, כיון שישנן
3 כמה מצוות כו'.

4 יב. הביאור בפירוש רש"י דיבור-המתחיל "את הקישואים"⁷⁵, "אמר רבי שמעון, מפני מה המן משתנה
5 לכל דבר חוץ מאלו, מפני שהן קשים למניקות, אומרים לאשה אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק, משל
6 למלך וכו', כדאיתא בספרי",

7 - דכיון שנאמר "את הקישואים" (ולא "ואת הקישואים"), מוכח שזוהי טענה חדשה (נוסף על הטענה
8 הקודמת שאכילת המן קשורה עם מצוות, ולא "חנם מן המצוות"), שהמן אינו משתנה למינים אלו⁷¹.

9 והמענה לזה - "אמר רבי שמעון.. מפני שהן קשים למניקות, אומרים לאשה אל תאכלי שום ובצל
10 מפני התינוק"^{*}, אף שאינם מאכלים רעים לכל אדם. ולכן מקדים שום לבצל (שלא כסדרם בכתוב:
11 "בצלים

12 .. שומים"⁷² - שהרי חכמים⁷³ מנו כמה מעלות טובות באכילת "שום", ועד שעזרא תיקן ש"אוכלין
13 שום בערב שבת"⁷³ (ובגלל זה נקראים כל ישראל "אוכלי שום"⁷⁴)*, ועל כן צריך לומר שהוא מאכל
14 קשה למניקות בלבד, ומזה למדים שכך הוא גם בנוגע לשאר המינים, כולל גם "קישואים", שבהם היה
15 מקום לפרש שהם מאכל רע לכל אדם, ועד שנרמז בשמם⁷⁵, כדברי הגמרא⁷⁶ בנוגע לקישואים - "ברברכי"
16 - "למה נקרא שמן קישואים, מפני שהן קשים לגוף כחברות", ואף-על-פי-כן כיון שכל המינים נזכרו
17 בכתוב בחדא מחתא, פשוט יותר לומר⁷⁷ שכך הוא גם בנוגע לקישואים, שאינם קשים לכל אדם, אלא
18 למניקות בלבד^{***}.

* (והוצרך רש"י לסיים "משל למלך וכו', כדאיתא בספרי" - כי רק זה נמצא בשם רבי שמעון, ו"מפני כו'
הוא ביאור רש"י [שמצא בגירסא בלתי מצויה].

** (וא"כ לכל-לראש דארפן דאס באווארענען. ועוד (באופן אחר קצת): שומים בוודאי נמצא בסעודה (בשבת
על-כל-פנים - על-פי תקנת עזרא), מה-שאינ-כן בצל כו'.

*** (ועוד ופשוט: באם ברברי - לא היו אומרים טענה שתיכף-ומיד יענום שקשים לכל אדם. ועוד: לא
כל-כך פשוט שבנוגע לטעם - יש חילוק בין ברברי לזוטרי. ואם-תמצית-לומר שאין חילוק - מתורצת קושיית
ה'תורה תמימה' מכתובות (ס, ב).

73 (73) ב"ק פב, א.

74 נדרים פ"ג מ"י.

75 והרי מסתבר גם ע"ד הפשט ששם הדבר מורה על תכונתו,
כמשנת"ל (שיחת ש"פ שמיני סט"ו (תורת מנחם חנ"ב ס"ע 344
ואילך). וש"נ) בנוגע ל"שלך", "כוס" ו"נישוף".

76 ברכות נו, ב.

77 על השאלה שלכאורה נזכרו כל המינים בחדא מחתא רק
בגלל הצד-השוה שהמן לא נשתנה למינים אלו, אבל מהי
ההוכחה שגם הסיבה לכך היא שוה - ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:
האומנם: (1) זהו גלאטיקער בדרך הפשט לומר שלכאור"א
טעם בפ"ע? ! [ובנדו"ד (2) דקרא מדבר דוקא ברברכי, אבל זוטרי
הוי להו? !].

71 כלומר: הטענה הקודמת (בנוגע ל"דגה") היא - שהאכילה
במצרים ("חנם מן המצוות") היתה טובה יותר מאכילת ה"מן"
(שיש בו כמה מצוות); ואילו הטענה החדשה (בנוגע ל"קישואים
וגו") היא - שמינים אלו אינם נמצאים כלל ב"מן".

72 הטעם שמפרש "שום ובצל" דוקא, ולא שאר המינים
שנזכרו בכתוב לפנייהם - כי: (א) שום ובצל מצויים במשך כל
השנה, ולכן רגיל ה'בן חמש למקרא' לשמוע ש"אומרים לאשה
אל תאכלי שום ובצל"; משא"כ שאר המינים שנזכרו לפניו,
שה'בן חמש למקרא' אינו רואה אותם במשך כל השנה, כיון שהם
מצויים רק בזמנים קבועים - בתחילת החורף או בסוף הקיץ*.
(ב) שום ובצל - יודעים בבירור מה הם, משא"כ שאר המינים
שלפנ"ז שצריך רש"י לפרש מה הם, ויש בזה חילוקי דעות
(כדלקמן בפנים).

* כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק: בתקופה של "בין הזמנים", שאז עסוק ה'בן חמש' בעניינים אחרים!..

1 [ולכן צריך רש"י לפרש "הקשואים הם קוקומברו"ש בלע"ז.. ותרגומו ית בוציניא" - כי בש"ס⁷⁸
 2 פירש רש"י "בוציץ": "דלעת", ולא מצינו ש"דלעת" קשה למניקות. ולכן מפרש רש"י בדרך חידוש
 3 ש"קשואים (כאן) הם קוקומברו"ש בלע"ז", שהם קשים למניקות. אבל התרגום "ית בוציניא" - חולק
 4 על זה⁷⁹].

5 ובעל המאמר הוא רבי שמעון, דאזיל לשיטתו, שפעמים יתכן שהמיעוט מכריע את הרוב, כמודגש
 6 בכך שרבי שמעון אמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"⁸⁰, היינו, שהיחיד יכול להכריע
 7 את כל העולם כולו, ועל-דרך-זה בנידון-דידן, שבשביל המניקות, שהן מיעוט, מונעים מאכלים אלו מכל
 8 ישראל. וההוראה מזה, עד כמה צריך להשתדל בטובת איש פרטי -

9 הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁸¹ ב'לקוטי שיחות' חלק לג, עמוד 71 ואילך.

10 יג. ויש להוסיף בנוגע להוראה הנ"ל (שהיא גם נתינת כח) אודות ההשתדלות בטובת איש פרטי -
 11 שענין זה צריך להעשות מתוך שמחה, היפך המעמד ומצב שהיה בשעת החטא, כמו שכתוב⁸² "ויהי העם
 12 כמתאוננים גו' וישמע ה' ויחר אפו".

13 ועוד זאת, שהוראה זו שלמדים מפירוש רש"י שייכת גם ל'בן חמש למקרא' - אף שיכול לטעון:
 14 "געוואלד"... היתכן שתובעים ממנו ענין כזה, בה בשעה שאינו בדרגת רבי שמעון שהיה צדיק גדול כו',
 15 ומה גם שהוא קטן שפטור מכל המצוות, ואפילו ענין החינוך אינו מוטל עליו, אלא על האב, שגם הוא
 16 אינו בדרגת רבי שמעון...

17 ולהעיר גם ממה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸³ בנוגע לעצמו, שבהיותו ילד כיבדה אותו אמו זקנתו
 18 ב"קאָווען" (מין דלעת), והוא אמנם כיבד גם את חבריו, אבל אביו כ"ק אדמו"ר נשמתו-עדן הוכיחו על
 19 כך שלא עשה זאת בלב שלם...

20 ובענין זה, רואים גודל הדיוק בדברי רבותינו נשיאינו (שהרי סיפורי חסידים בכלל הם בדיוק, וכל-שכן
 21 סיפור של נשיא) - נוסף על דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁴ שצריך לספר סיפור עם כל הפרטים, כפי שנהג
 22 בעצמו כו' - שהעובדה שסיפור הנ"ל אירע עם "קאָווען" דוקא, הוא בהתאם לכך שההוראה אודות
 23 ההשתדלות בטובת איש פרטי - נאמרה בתורה בקשר ל"דלעת".

24 יד. וכאשר מתנהגים באופן האמור, להשתדל בטובת איש פרטי, על-פי ההוראה שנלמדת מדברי רבי
 25 שמעון - אזי נמשך ומתגלה כחו של רבי שמעון שפעל בעולם על-ידי אמירת תורה, כמסופר בזהר⁸⁵
 26 שעל-ידי אמירת תורה על הפסוק⁸⁶ "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", ירדו גשמים, והיינו,
 27 שעל-ידי תורת רבי שמעון בן יוחאי נעשה העולם כולו חדור באור התורה, שעל-ידו נמשכות כל
 28 ההמשכות של הקב"ה.

29 ועוד זאת, שהמשכות אלו הן באופן של "לחם מן השמים" שאין בו פסולת⁸⁷, וכדברי כ"ק מו"ח
 30 אדמו"ר, שבהמשכת הברכה בנוגע לפרנסה, נוגע גם - ובעיקר - שישתמשו בה עבור דברים בריאים
 31 כו'⁸⁸,

32 ונמשך גם ריבוי כסף וזהב, ואז משתמשים בזהב עבור בית-המקדש, כמאמר רבותינו ז"ל⁸⁹ "לא נברא
 33 (זהב) אלא בשביל בית-המקדש", ומהכסף ונחושת כו' - בונה את בית-המקדש הפרטי שלו,

(78) ברכות מח, רע"א.

(79) וע"ד שמצינו בפרשתנו (יא, כה): "ולא יספו", "לא נתבאו אלא אותו היום לבדו.. ואונקלוס (חולק על זה ו)תרגם ולא פסקין, שלא פסקה נבואה מהם".

(80) סוכה מה, ב.

(81) בשילוב ההמשך בשיחת ש"פ שלח שנה זו.

(82) פרשתנו שם, א.

(83) סה"ש תש"ה ע' 11.

(84) ראה סה"ש תש"ד ע' 143. וראה גם תורת מנחם חל"ג ע'

389 הערה 75. וש"נ.

(85) ח"ג נט, ריש ע"ב.

(86) תהלים קלג, א.

(87) ראה יומא עה, ב.

(88) ראה גם תורת מנחם ח"ד ע' 74. ח"י ע' 140. חי"ב ע'

60. ע' 108. חט"ד ע' 67. ע' 133. חיי"ט ע' 35. חל"א ע' 140.

חמ"ט ע' 225.

(89) ב"ר פט"ז, ב. שמו"ר רפל"ה.

1 ועד שזוכים לבית-המקדש השלישי, ש"בנוי ומשוכלל הוא"⁹⁰, וצריך רק לירד ולהתגלות למטה,
2 בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

3 טו. המשך הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁹¹ "ובבוא משה" - נכלל בשיחת שבת פרשת נשא סעיף
4 כא⁹².

* * *

5 טז. בנוגע לפרקי אבות - כמובא בסידור ש"נוהגין לומר פרקי אבות בכל שבת שבין פסח לעצרת..
6 ויש נוהגין כך כל שבתות הקיץ", וכפי שמצינו מאמרי חסידות שנאמרו בשבתות הקיץ שמתחילים עם
7 משנה בפרקי אבות⁹³ - לומדים ביום השבת-קודש הזה פרק שני, ובהשגחה פרטית יש בו גם מאמר של
8 רבי שמעון, כמו בפירוש רש"י הנ"ל.

9 הביאור במשנה⁹⁴ "רבי שמעון אומר הוי זהיר בקריאת-שמע ובתפילה, וכשאתה מתפלל אל תעש
10 תפילתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום.. ואל תהי רשע בפני עצמך" - דכיון שרבי שמעון (בן
11 נתנאל) היתה תורתו אומנתו (כמו רבי שמעון בן יוחאי)⁹⁵, שאפילו לקריאת-שמע אינו מפסיק,
12 ועל-אחת-כמה-וכמה שאינו מפסיק לתפילה, לכן הוצרך להזהיר את תלמידיו, שלא תהיה אצלם חלישות
13 ("הוי זהיר") בקריאת-שמע ובתפילה; והוראה נוספת לחבריו, שמפסיקין לקריאת-שמע ואין מפסיקין
14 לתפילה - שכאשר מתפללים ("כשאתה מתפלל") מזמן לזמן⁹⁶, לא יעשו תפילתם קבע אלא רחמים
15 ותחנונים⁹⁷; "ואל תהי רשע בפני עצמך" (כפירוש הרמב"ם: "לא תחזיק עצמך ברשע כו"⁹⁸, שאז
16 יתייאש⁹⁹ מעשיית תשובה כו') - שיש צורך מיוחד באזהרה זו, מצד פעולתו של רבי שמעון (שתורתו
17 אומנתו) שמגין על דורו מפני הפורענות וסובל כל עוונותיהם, שלכן לא מביאים עליו פורענות מלמעלה
18 כדי לעורר בתשובה - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁰⁰ ב'לקוטי שיחות' חלק יז, עמוד 356
19 ואילך.

שום אדם רואה אותך" (מדרש שמואל), וכן "אל תהי רשע בדבר
זה שתפרוש מן הציבור ותעמוד בפני עצמך" (פי' הרע"ב) -
קושיא מעיקרא ליתא (ראה גם מ"מ, הגהות והערות קצרות"
לתניא שם).

ולכן מוסיף רבינו הזקן בתניא (לאחרי השאלה על המאמר
"הי' בעיניך כרשע", וצריך להבין, דהא תנן.. ואל תהי רשע בפני
עצמך") "וגם אם יהי' בעיניו כרשע ירע לבבו ויהי' עצב וכו'" -
דלכאורה: כיון שיש קושיא ממשנה מפורשת, מהו הצורך להוסיף
"וגם כו'" - כי לפי הפירושים הנ"ל במאמר "אל תהי רשע בפני
עצמך", אין מזה סתירה למאמר "הי' בעיניך כרשע", ולכן הוצרך
רבינו הזקן להוסיף "וגם כו'", שגם אם נפרש כהפירושים הנ"ל,
עדיין יוקשה המאמר "הי' בעיניך כרשע", כי "אם יהי' בעיניו
כרשע ירע לבבו כו'" (ראה גם שם ב'לקוטי פירושים").

99) והרי ענין היאוש הוא היפך ההוראה ד"פסח שני", שגם
מי שהי' "טמא לנפש או בדרך רחוקה", ואפילו אם זה הי' ברצונו
- "לכס" (פרשתנו ט, יו"ד), אעפ"כ מועיל ענין התשובה ("היום
יום" יד אייר), ועד שנעשה אצלו עליו גדול יותר מאשר אצל
צדיק - ש"חמץ ומצה עמו בבית" (פירש"י עה"פ. וראה תורת
מנחם סה"מ אייר ס"ע רנו ואילך. וש"נ).

100) בשילוב ההמשך בשיחות ש"פ שלח וש"פ בלק שנה זו.

90) פירש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

91) ס"פ נשא.

92) תורת מנחם חנ"ג ע' 100 ואילך.

93) ראה גם תורת מנחם חל"ט ריש ע' 384. וש"נ.

94) מ"ג.

95) בענין זה נזכר הכלל שסתם ר"ש הוא רשבי". - וראה
שיחת ש"פ בלק סכ"ה ואילך (תורת מנחם חנ"ג ע' 279 ואילך).

96) ועד שאפילו אצל רשבי" מציינו זמנים שהוצרך להתפלל,
וכמו "כל היכא דהוה מחי ר"א הוי מסי ר"ש" (שבת לג, סע"ב)
- שאף שלפעמים הי' התיקון ע"י תורה, הגה ברוב הפעמים הי'
זה ע"י תפילה.

97) אף שלכאורה לא שייך אצלם הענין ד"רחמים ותחנונים",
כיון שלא חסר להם מאומה. וע"ד דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע
לאדמו"ר מהר"ש, שלא הי' "בעל בכי", כיון שלא היתה לו סיבה
לבכות (סה"ש תש"ד ריש ע' 125), לפי ששמע מהצ"צ מהו ענינו
ותפקידו כו', ומילא רצונו - רצון אביו שבשמים.

98) וכן מפרש רבינו הזקן בתניא בתחילתו - שלכן הרי זה
בסתירה להמאמר (נדה ל, ב) "ואפילו כל העולם כולו אומרים
לך צדיק אתה, הי' בעיניך כרשע"; משא"כ לשאר הפירושים, כמו
"לא תהי' רשע אפילו כשאתה בפני עצמך", "בחדרי חדרים ואין

בס"ד. משיחות ש"פ תזריע-מצורע, ו' אייר ה'תנש"א.

היותו בתכלית השלימות, סובל וכוּאב תחלואי הגלות (כנ"ל ס"ב).

ותוכן מאמרו – "רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם":

"האדם" – קאי על "אדם הזה (ש"הוא במדרגה גדולה... שלימו דכולא)" כשמוכשרין מעשיו ותיקן כל הדברים.. רק פסולת שבסוף לבושו עדיין לא נתברר כו" מצד ענין הגלות – כמו רבי; ובדורנו זה – דור האחרון של הגלות, עקבתא דמשיחא, שכבר נסתיימו ונשלמו כל עניני העבודה שהיו צריכים להעשות במשך זמן הגלות – י"ל שכל בני"הם בדרגא זו.

והשאלה היא: כיון שכבר נסתיימו "מעשיו ועבודתו כל זמן משך הגלות" – מהי ה"דרך ישרה" (הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי התורה) שיבור לו האדם (כללות בני"ה) שגמר עניני העבודה כדי לפעול התגלות וביאת המשיח?⁷⁴

והמענה לזה – "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם":

"תפארת" – קאי על התורה ("תפארת זו מתן תורה"), שמצד גודל מעלתה בכחה לחבר ב' התנועות דרצוא (קירוב ודביקות להקב"ה, "תפארת לעושי") ושוב (המשכה למטה, "תפארת לו מן האדם"), שהאורות העליונים יומשכו ויתגלו בכלים (כנ"ל ס"ו), שע"ז מתגלה ענינו האמיתי של הגלות (אורות עליונים), באופן שמושלל ענין הגלות כפשוטו, גאולה שאין אחרי גלות (כנ"ל ס"זח).

ויש להוסיף בביאור הטעם שהתורה (תפארת) היא "דרך ישרה" להתגלות והבאת המשיח – ע"פ הידוע⁷⁵ שבמשיח צדקנו ישנם ב' ענינים: מלך (המלך המשיח) ורב (שילמד תורה את כל העם), והחילוק שביניהם, שענין ה"מלך" שבמשיח מורה

ט... האמור לעיל קשור גם עם פרק שני דאבות (שלומדים ביום הש"ק זה) – שהתחלתו "רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם":

ובהקדם הדיוקים במשנה זו – ומהם⁷¹: (א) "איזו היא דרך ישרה" – הרי מקרא מלא דיבר הכתוב⁷² "ישרים דרכי ה'", (ב) "שיבור לו" האדם – "אדם" דייקא, ש"אדם הוא במדרגה גדולה... שלימו דכולא" (כנ"ל ס"ד), (ג) הקשר לבעל המאמר – "רבי אומר" – רבינו הקדוש, ולא בשמו ("רבי יהודה הנשיא", כפי שנזכר תיכף במשנה שלאח"ז), אלא בתואר "רבי".

ויש לומר הביאור בזה – בהמשך להאמור לעיל בנוגע להתגלות וביאת המשיח:

רבי (רבינו הקדוש) – עליו נאמר (בזמנו) "אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש, דסובל תחלואים וחסיד גמור הוה", דאף שהי' "חסיד גמור", שגמר עבודתו⁷³, אעפ"כ הי' סובל תחלואים, תחלואי הגלות, כמו משיח (ששמו "חיוורא דבי רבי", "מצורע של בית רבי"), שעם

67) ושם (בהתחלת הסוגיא): "דבי רבי שילא אמרי שילא שמו, שנאמר עד כי יבוא שילא, דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו (כמו ינאי, כל אחד הי' דורש אחר שמו*), שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו, דבי רבי חנינה אמרי חנינה שמו, שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, ויש אומרים מנחם בן חזקיהו* שמו, שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי". וראה גם ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד. איכ"ר פ"א, נא. וראה לקוטי לוי"צ על מארז"ל ע' קו ש"כל הדעות אמת הם ואלו ואלו דא"ח", עיי"ש.

ואנן (חסידים) נעני' אבתייהו (בנוגע לרבותינו נשיאינו, ובפרט כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) – יוסף שמו, שנאמר "יוסף אדניי שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'", יצחק שמו, שנאמר "אז ימלא שחוק פיניו".

71) בהבא לקמן – ראה גם קונטרס משיחות ש"פ תזריע-מצורע (ס"ה ואילך). ועוד.

72) הושע יד, יו"ד.

73) ע"ד הפירוש ב"צדיק גמור" – "מלשון כלי שנגמר מלאכתו" (לקו"ת דרושי סוכות פא, א).

(* פרש"י שם. – ולהעיר מדייק לשון רש"י "כל אחד הי' דורש אחר שמו" (ולא שהתלמידים חידשו ששמו כשם רבם).

** כ"ה ("בן חזקיהו") בדפוסים שלפנינו, וברושלמי ואיכ"ר: "מנחם" סתם. – ולהעיר שרש"י מעתיק תיבת "מנחם", ומוסיף "בן חזקיהו". וכנראה שצ"ל בפרש"י "ה"ג בן חזקיהו", אלא שהבחור-הועזער "תיקן" והשמיט "ה"ג". ועצ"נ.

74) ומתחיל מהתגלות וביאת המשיח שבכאו"א מישראל, כידוע שהפסוק "דרך כוכב מיעקב גו'" שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), קאי גם על כאו"א מישראל (ירושלמי מע"ש פ"ד ה"ו), כיון שיש בו ניצוץ מנשמת משיח (מאור עינים ס"פ פינחס).

75) אוה"ת פרשתנו (כרך ג) ע' תתטז. ובארוכה – שהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך.

- 1 על ההשפעה באופן מקיף שנעשית ע"י הביטול שצירוף שניהם (מלך ורב, מקיף ופנימי) יחדיו
- 2 דקבלת עול מלכותו, וענין ה"רב" שבמשיח מורה מורה שגם האורות עליונים שלמעלה מהתלבשות
- 3 על ההשפעה באופן פנימי שנעשית ע"י לימוד בכלים (כ"א באופן מקיף בלבד) נמשכים ומתגלים
- 4 התורה עד שחשיב "כאילו ילדו"⁷⁶, ויש לומר, בכלים (באופן פנימי), בכח התורה ("תפארת").

(76) סנהדרין יט, סע"ב. פרש"י במדבר ג, א.

אגרות קודש

ב"ה, י"א סיון, תשי"ח

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה ישראל כהן שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו ממ"ד לעומר בו כותב אודות הסברא לעשות לקוט מספר הזהר הק' כעין הלקוט דעין יעקב בהנוגע להשי"ס ושואל דעתי בזה.

הנה קשה לי לחוות דיעה בענין כהאמור, כיון ששיטת חסידות חב"ד היא, שהזהר וספרי פנימיות התורה בכלל, צריך **ללמוד** כמו הלימוד דנגלה דתורה וביחוד בתקופתנו זו, אשר כלשון האר"י החי מצוה לגלות זאת החכמה, ואף מי שאין אפשר לו מפני סיבות שונות שאינן תלויות בו כלל לעסוק בהני"ל באופן של לימוד, הרי סגולה ישנה גם באמירת האותיות.

- אשר גם בזה שוה לנגלה דתורה וכידוע דברי השל"ה בהקדמתו (בית אחרון) שאפילו אמירת שמות חמשה חומשי תורה נ"כ וכו' גם זה סגולה היא -

אבל פשוט שצריך להשתדל ככל האפשרי להפיץ **לימוד** האמור ויעוין דברים מבהילים שנאמרו בגודל העונש על מניעת לימוד זה, שמזה מובן גם גודל השכר, בהקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (מיוסד על דברי הזהר ומדרשי רז"ל), שמשם מובן שדוקא לימוד באופן דהבנה והשגה - מביאים גאולה, וכלשון הבעש"ט באגה"ק שלו הידוע, שבהיותו בהיכל המשיח, המענה הי', לכשיפוצו מעינותיך חוצה.

בכל זה כיון שכל ענין של הפצת התורה ענין גדול הוא, איני רוצה ח"ו לחוות דעת גם בכיוון אחר, ולכן יפנה לגדולי ישראל סבא אשר באה"ק ת"ו ועמם יתייעץ בהאמור.

והנה כל הני"ל הוא בהנוגע לאחרים, אבל פשוט שבנוגע לכו' הנה כיון שנתעורר בענין האמור, עליו להוסיף בקביעות עתים **בלימוד** פנימיות התורה וכני"ל באופן דהבנה והשגה, וכמובא ג"כ בשו"ע או"ח סוף סי' נו"ן במגן אברהם בהנוגע ללמוד תורה שבע"פ וידוע ג"כ פתגם רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשו"ע (פוסק בנגלה דתורה) שצ"ל קביעות לא רק בזמן אלא גם בנפש והוא העיקר, וק"ל.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

לקוטי שיחות פרשת בהעלותך כרך ח

מתורגם ללשון הקודש

18 אמנם המילה "רחוקה" אינה במשמעותה הפשוטה
19 ממש, כפי שמוכח מזה ש"נקוד עליו", אך בכל זאת
20 אומר רמב"ן, שגם לפי הדעה הראשונה מובן הניקוד
21 מעל מילה זו: אילו היתה הכוונה לדרך עצמה, היא
22 לא היתה מוגדרת כ"דרך רחוקה", כי מרחק הליכה של
23 חצי יום אינו "דרך רחוקה"⁴. אך כיון שהתורה מגדירה
24 זאת כ"דרך רחוקה" רק ביחס לאדם⁵, לגבי עשיית
25 הפסח, שהוא נמצא במקום אשר במשך זמן השחיטה אין
26 הוא יכול להגיע לעזרה כדי להקריב את הפסח – לכן
27 "נקוד עליו".

28 ולכן, נותרה השאלה:
29 מדוע מפרש רש"י "מחוץ לאסקופת העזרה"⁶, פירוש
30 הרחוק מאד, לכאורה, מהפירוש הפשוט⁷ של "בדרך
31 רחוקה"⁸?

ב.

גם לאחר הניקוד יש לבאר קרוב לפשט

32 אמנם, גם לפי הפירוש "חוץ לאסקופת העזרה"
33 אפשר לבאר באופן כלשהו את המושג "רחוקה", כפי
34 שמדגיש רש"י "לא שרחוקה ודאי" (ואינו אומר רק

א.

"או בדרך רחוקה"

1 מן הפסוק "איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך
2 רחוקה..."¹, מצטט רש"י את המלים "או בדרך
3 רחוקה", ואומר: "נקוד עליו, לומר לא שרחוקה ודאי,
4 אלא שהיה חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה".

5 על כך שואל הרמב"ן:

6 במשנה² מופיעות לגבי פסוק זה שתי דעות: (א)
7 שהאדם נמצא, בתחילת זמן השחיטה³, במקום שאין
8 הוא יכול להגיע ממנו אל העזרה במשך כל זמן
9 השחיטה. (ב) "מאסקופת העזרה ולחוץ", כפירוש
10 רש"י. ולכאורה, הדעה הראשונה קרובה הרבה יותר
11 ל"פשוטו של מקרא" מאשר הדעה השנייה – שהרי,
12 כיון שב"חוץ לאסקופת העזרה" נכללים כל המקומות
13 שמחוץ לאסקופת העזרה, אף בסמוך לעזרה ממש –
14 אין זו בפשטות המשמעות של "רחוקה". ואם כך,
15 צריך היה רש"י לבחור בפירושו על התורה, שבו הוא
16 מפרש את פשוטו של מקרא, את הפירוש של הדעה
17 הראשונה?

(7) וגם – הרי אי"ז כפי ההלכה [ומובן שמשני פי' שקולים ע"פ פשוטו של מקרא – קדימה לזה שמתאים להלימוד ע"פ ההלכה. ובפרט שכלל הוא ההלכה אינה עוקרת מקרא כו' (סוטה טז, א). וגם ע"ד ההלכה – בכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו (לגמרי) – יבמות (כד, א)].

(8) ברא"ם (וראה גם גו"א) כאן, שמה שכתב הרמב"ן שגם לדעת ר"ע אפשר לפרש טעם הניקוד – "אין זה נכון", כי גם בלי הניקוד מובן שהכוונה ב"דרך רחוקה" היא "רחוקה לו, בעשיית הפסח". ומביא רא"י ממ"ש ר' יוסי (פסחים שם) "לפיכך נקוד.. מאסקופת העזרה ולחוץ". ולכן מפרש רש"י כדעת ר"א, כי "דברי ר"א הם קרובים לפשוטו של מקרא יותר מדברי ר"ע". אבל אינו מובן:

(א) ממה שבכ"כ מקומות (נמנו באדר"נ פ"ד, ד. במדב"ר פ"ג, יג) אין רש"י מפרש טעם הניקוד*, מוכח שענין הניקוד אינו קושיא חזקה כ"כ בדרך הפשט. ובמקומות שרש"י מפרש טעם הניקוד, הוא לפי שע"ז מתיישב איזה ענין בפשטות הכתוב. (וע"ד הקושיות בענין קרי וכתוב – ראה לקו"ש ח"ה ע' 17 ובהערה 15)**.

(ב) אפילו את"ל שגם ע"פ דרך הפשט בא הניקוד לומר ש"דרך רחוקה" פירושה – גם כשהי' ינו לבוא משם לעזרה בזמן (כי גם בלי הניקוד – פי' "דרך רחוקה" הוא "רחוקה לו"), מ"מ הרי אפשר לפרש שהיא רחוקה קצת עכ"פ [כמו ריחוק ה' אמות*** – ראה רע"ב בפ"י

(1) פרשתנו ט, י"ד.

(2) פסחים צג, ב.

(3) ברמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ט: "עם עליית השמש". אבל ברש"י פסחים שם (ד"ה חמשה עשר) וברמב"ן כאן, הוא כבפנים. וראה גם ירוש' פסחים פ"ט ה"ב: קודם לשש שעות.

(4) ובפרט לפי המבואר להלן ס"יא ששיעור הריחוק הוא לפי כמות הזמן, וגם המקום שבסמיכות לעזרה נקרא – בסוף היום – "דרך רחוקה".

(5) ראה ירושלמי שם סה"ב.

(6) במשכיל לדוד כאן: שהוקשה לי' לרש"י, והרי לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ומאן לימא איוו היא דרך רחוקה, ולכן מפרש "נקוד עליו לא שרחוקה ודאי כו'". אבל בפשטות, מכיון שמדבר כאן בנוגע לעשיית הפסח, מובן שהשיעור דרך רחוקה הוא – שאינו יכול להכנס בעזרה לעשות הפסח – המתחילה ב"ושחטו אותו" (בא יב, ו) – היינו בשעת שחיטה (כברא"ם וגו"א כאן – נעתק בהערה 8).

עוד תירון במשכיל לדוד, שהוכחת רש"י היא ממ"ש לאח"ז (ט, יג) "ובדרך לא הי" – "ובדרך" סתם (וכדאיאת בפסחים צג, סע"ב). אבל (א) באם הוכחת רש"י היא מכתוב שלאח"ז – הו"ל להעתיק או עכ"פ לרמוזו כאן. (ב) בפשטות צ"ל להיפך: מ"ש "בדרך רחוקה", הוא בדוקא (שהרי פירושו הכתוב) ומ"ש אח"כ "ובדרך" סתם – הוא לפי שטמא אמ"ש 39"ו.

(* ואפילו בפי' נצבים (כס, כח) שמפרש "נקוד על לנו ולבינו", אינו מפורש הניקוד שעל העיני'ן שבתביבת עד שבאותו הפסוק, ויתירה מזו: בפי' לך (סו, ה) מפרש הטעם מה ש"וביניך" הוא מלא. אף שנקוד על הו"ד (וראה אדר"נ שם. במדב"ר שם).

(**) להעיר גם מסגנון הל' שברמב"ן כאן שכתוב "ייתכן שטעם הנקודה כו'" בסיום הענין, שמה משמע קצת, שקושייתו "למה תפס לו שיטת ר"א" היא גם באם לפי שיטת ר"ע לא ה' מובן טעם הנקוד.

(***) במשכיל לדוד, שאפשר לומר שכוונת רש"י ב"חוץ לאסקופת העזרה" היא לריחוק ה' אמות. אבל אין רש"י מזכיר זה כלל – אפילו לא ברמז. ומודיכי יתני' לומר ד"חוץ" פי' ה' אמות

24 והוא אינו מקריב פסח שני¹²: כאשר אדם היה טהור
 25 וקרוב לעזרה, הוא מזיד. אך כאשר אדם לא הקריב
 26 פסח ראשון מחוסר אפשרות, בהיותו "טמא לנפש" או
 27 "בדרך רחוקה", הרי למרות שהיתה לו אפשרות
 28 להתחיל ללכת לעזרה לפני התחלת זמן השחיטה, בכל
 29 זאת כיון שבתחילת זמן השחיטה, כאשר מתחילה
 30 לחול החובה¹³ של הקרבת הפסח, הוא כבר לא היה
 31 יכול להגיע לעזרה¹⁴, הרי הוא אנוס, והתורה מאפשרת
 32 לו לעשות פסח שני.

33 אך אם משמעות המלים "דרך רחוקה" היא "חוץ
 34 לאסקופת העזרה", לא מובן: גם מי שהיה "בדרך
 35 רחוקה" היה יכול להיכנס לעזרה¹⁵, ויותר מכך: לא זו
 36 בלבד שהוא לא היה אנוס, אלא אף לא נדרשה ממנו
 37 טרחה מיוחדת – בצעד אחד בלבד הוא כבר יכול היה
 38 להימצא בעזרה ובתחילת זמן השחיטה. ואם כך, במה
 39 שונה הדבר ממי ש"בדרך לא היה", והיה בעזרה?

40 לאדם הנמצא בעזרה במשך זמן השחיטה רגע אחד
 41 בלבד, ובמשך הזמן הנותר הוא רחוק מהעזרה, מגיע
 42 עונש כרת על אי הקרבת הפסח במועדו, ולאדם הנמצא
 43 בסמוך לעזרה ממש במשך כל זמן השחיטה ובמשך
 44 חצי יום הוא לא הטריוח את עצמו לדרוך על סף העזרה
 45 – לא זו בלבד שאין מגיע לו עונש כרת, אלא מציעים
 46 עבורו אפשרות להקריב פסח שני?!

47 וכיון שהן מפני לשון הפסוק "בדרך רחוקה" והן
 48 מפני תוכן הענין, "חלק" יותר להסביר שבמלים "בדרך

1 "לא שרחוקה"), שמראה שאין זה מרחק מסויים, ועם
 2 זאת אין הניקוד על המילה שולל לחלוטין את
 3 המשמעות של המושג "רחוקה"⁹,
 4 וכדברי המפרשים¹⁰: שכאשר נמצא האדם מחוץ
 5 לאסקופת העזרה, הוא "רחוק" מהקרבת הפסח, כי
 6 אסור לו להקריב אז את הפסח,

7 אך מובן בפשטות, שגם לאחר ניקוד זה, הממעט
 8 את משמעות המילה המסויימת – יש לבאר זאת באופן
 9 שה"מיעוט" יהיה קטן ככל האפשר. כלומר, להוציא
 10 את המילה ממשמעותה הפשוטה מעט ככל האפשר.
 11 וכיון שהדעה הראשונה קרובה יותר לפשוטו של
 12 מקרא, צריך היה רש"י להביא דעה זו?

ג.

הדעה הראשונה קרובה יותר לפשט

13 השאלה אף קשה יותר: מעלת הדעה הראשונה על
 14 פני השניה אינה רק בהבנת המלים "דרך רחוקה", אלא
 15 גם לפי הדין "ועשה פסח לה' בחודש השני..." – לגבי
 16 מי שלא הקריב את הפסח במועדו הראשון, עקב היותו
 17 טמא או בדרך רחוקה:

18 אם במלים "בדרך רחוקה" הכוונה היא למקום
 19 שממנו אין אפשרות להגיע לעזרה במשך כל זמן
 20 השחיטה, מובן מדוע אומרת התורה שדוקא כאשר היה
 21 "טמא לנפש" או "בדרך רחוקה" הוא רשאי להקריב
 22 פסח שני, ואילו "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא
 23 היה וחדל לעשות הפסח, ונכרתה הנפש הריא מעמיה"¹¹,

המשניות פסחים שם, שמפרש שזה נרמז במה שהניקוד הוא על הה"א, ולא כל המקומות ש"חוץ לאסקופת העזרה" – גם הסמוכים לה כחוט השערה.

(9) בפרש"י לפסחים שם: "וכל ניקוד למעט הדבר בא דמשמע טמיוה להא תיבה מהכא." (וכ"ה בבעה"ט כאן: "ניקוד כאילו לא נכתב"). אבל – מובן שע"פ דרך הפשט (לבן חמש למקרא), אין שום מקום לומר שהניקוד בא לעקור את התיבה מן התורה! וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 113.

(10) גר"א כאן.

(11) ט, יג.

(12) ע"פ דרך ההלכה לדעת הרמב"ם, גם "האיש אשר הוא טהור ובדרך לא הי", ואפילו נשהיד בראשון, אף שחייב כרת על הראשון – יעשה את השני ויפטר מהכרת (פסחים צב, ב ואילך. רמב"ם שם רפ"ה). אבל בפשוטו של מקרא, הרי מפורש הדין "ועשה פסח לה' בחדש השני גר" – הוא רק "טמא לנפש גר", (אבל "האיש אשר הוא טהור גר", דינו מפורש "ונכרתה גר" חטאו ישא" ואין לו תקנה. וגם ע"פ דרך ההלכה – לכמה דיעות כולל גם רש"י – הדין כן*).

(13) ידועה השק"ט בגדרי החיוב להכין מכשירי מצוה וכיו"ב, לפני זמן חיוב קיום המצוה – ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ח סי"ג, שלפי דעה א' מותר לצאת בשיירא קודם ג' ימים לפני השבת, גם כשיודע בבירור גמור שבדואי יצטרך לחלל שבת אח"כ (והטעם: כי ג' ימים הראשונים שבשבוע אינם מתייחסים לשבת הבא – שם סעיף ה); וגם לפי דעה השני' שם שיש איסור בזה (וכן האיסור בג' ימים שלפני השבת – לד"ה), האיסור הוא רק מד"ס. וראה שד"ח אס"ד מע' י"ב סי' א' סק"י – שקו"ט אם מותר (וצריך) להתענות בצום גדלי', באם א"א יהי' לו עיי' להתענות ביו"כ שלאחריו. ושם (ד"ה אמנם נראה), שגם לדעה השני' הנ"ל מותר להתענות. עיי"ש.

(14) ירושלמי שם ה"ב, וראה תוד"ה אלא (פסחים צג, א): "ואין לומר דס"ד דחייב כרת על מה שהרחיק עצמו".

(15) בפ"י המשניות להרמב"ם (פסחים שם – וראה גם פ"י הרע"ב שם), שגם לדעת ר"א "מאסקופת העזרה ולחוץ" הכוונה שלא הי' יכול להכנס בעזרה בשעת הקרבן, והי' בסוף השנה כשהגיע לאסקופת העזרה. אבל – בפרש"י עה"ת: "שהי' חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיוטה". וראה גם פסחים צד, ב: ואע"ז דמצ"ע עי"ל.

(* רש"י פסחים צג, א – ד"ה תשלומין דראשון: "חייב כרת על הראשון ואפילו עשה את השני". ובצל"ח שם, שרש"י ס"ל כן גם אליבא דרבי. וכ"פ הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע נו. אבל באור חזק שם, שרש"י כתב כן אליבא דר"נ דוקא. אבל אליבא דרבי נפטר הוא מהכרת. וכ"ה ברמב"ם הל' ק"פ שם ה"ב. (ואף בדסה"ח שם כתב כ"ל שלדעת רבי לא נפטר מחיוב כרת – עיי' בביאור הרי"ף פטרלא מ"ע נו (רמ, ג), שהרמב"ם חזר בו).

28 רחוקה", הרי אותו ספק קיים אצלו גם לגבי "טמא
29 לנפש", ואם כך, צריך היה רש"י לציין זאת על המלים
30 "כי יהיה", הכוללות הן את "טמא לנפש" והן את "בדרך
31 רחוקה", ולבאר שם, שהכוונה היא ל"כל זמן שחיטה"?

ה.

דיני פסח שני בפירוש רש"י זה

32 לאחר שמפרש רש"י את הניקוד על המילה
33 "רחוקה", הוא ממשיך ואומר באותו "דיבור
34 המתחיל": "פסח שני מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם
35 יום טוב, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו". ואינו
36 מובן כלל:

37 (א) רש"י מבאר בפירושו על התורה רק את פשוטם
של הפסוקים, ומדוע הוא מביא כאן דינים של פסח
38 שני (ודוקא שלושה דינים אלול¹⁹), שאינם קשורים
39 להבנת פשוטם של הפסוקים?
40

41 (ב) אם רש"י מוצא לנכון להביא דינים אלו, הוא
42 היה צריך להביאם בהמשך הפסוקים, כאשר מפורטים
43 הדינים של פסח שני, ולא בפסקונו, העוסק במי שלא
44 הקריב פסח ראשון, ובגורמים לכך?

45 (ג) חוץ מזה אינו מובן: אף אם דינים אלו קשורים
46 ל"או בדרך רחוקה", הם היו צריכים להיכתב ב"דיבור
47 המתחיל" נפרד. מדוע מקשר זאת רש"י לפירושו "נקוד
48 עליו...?"

49 (ד) בין שלושת הדינים עצמם קשורים הדין הראשון
50 והדין השלישי – "מצה וחמץ עמו בבית" ו"אין איסור
51 חמץ...?" – לענין של חמץ. ולכאורה, צריך היה רש"י
52 להציבם בסמיכות, ומדוע הוא מפריד בין שני דינים
53 אלו על ידי הדין "ואין שם יום טוב"²⁰?

1 רחוקה" הכוונה היא אכן למקום רחוק, מדוע מסביר
2 רש"י "חוץ לאסקופת העזרה"¹⁶?

ד.

שאלות נוספות על דברי רש"י

3 בנוסף לקושי זה על עצם פירושו של רש"י, אינם
4 מובנים גם כמה פרטים:

5 (א) הניקוד מופיע על המילה "רחוקה". ואם כך,
6 צריך היה רש"י לצטט, לכאורה, מן הפסוק רק מילה
7 זו, או, לכל היותר, גם את המילה "בדרך", כיון שלפי
8 פירושו "חוץ לאסקופת העזרה" משתנית המשמעות
9 של המילה "בדרך", שלא כפשוטה. מדוע מצטט רש"י
10 את שלוש המלים "או בדרך רחוקה"?

11 (ב) המושג "ודאי" מנוגד ל"ספק". לפיכך, אינו
12 מובן הניסוח בדברי רש"י "לא רחוקה ודאי": הוא
13 צריך היה לומר "לא רחוקה ממש"¹⁷ וכדומה, ביטוי
14 המצביע על כך שהמרחק קטן ביותר. אך כיצד מתאים
15 לכאן המושג "ודאי", שאינו קשור לגודל המרחק, אלא
16 להגדרה של "ודאי" ו"ספק"?

17 (ג) כאשר רש"י מפרש "לא רחוקה ודאי אלא שהיה
18 חוץ לאסקופת העזרה", הוא מוסיף "כל זמן שחיטה".
19 ולכאורה, אם רש"י מוצא לנכון לציין את הזמן שעליו
20 מדובר בפסוק, שמא לא יידע זאת התלמיד בעצמו,
21 מתאים היה, לכאורה, לקבוע זאת ב"דיבור המתחיל"
22 נפרד. כי גם לפי הפירוש "שרחוקה ודאי" יתכן
23 שהתלמיד לא יידע על איזה זמן מדובר. מהו הקשר של
24 המלים "כל זמן שחיטה", המציינות את הזמן שבו היה
25 האדם "בדרך רחוקה", לפירושו של רש"י, לגבי
26 המשמעות של "בדרך רחוקה"¹⁸? שאלה זו אף קשה
27 יותר: אם אין ברור לתלמיד מתי היה האדם "בדרך

שחיטה (ראה לעיל הערה 15).
אבל, מפתחות לשון רש"י משמע, שכוונתו ב"כל זמן שחיטה" היא
– לפרש הזמן ד"הי" בדרך רחוקה – חוץ לאסקופת העזרה".
19 ובפרט שבמשנה (פסחים צה, רע"א) נמנו דינים אחרים ש"בין פסח
ראשון לשני". אלא ש"ל", שמה שמוסיף רש"י "ואין שם יו"ט" שאינו
במשנה הוא, לפי שע"ד ההלכה, הענין דיו"ט אינו שייך לקרבן פסח, משא"כ
בדרך הפשט (ראה הערה הבאה); ומה שמשמיט "אינו טעון הלל באכילתו"
שבמשנה, לפי שבדרך הפשט – לא מצינו בשום מקום גם בנוגע לפסח ראשון
שיהי' טעון הלל.
20 לכאורה אפשר להקשות עוד קושיא: גם בפסח ראשון, היו"ט
שבט"ו הו"ע בפ"ע ואינו שייך ל"פסח", ומה נוגע ענין "אין שם יו"ט"
לפסח שני? אבל – אינו. כי ממש" (בא יב, יד) "וחגותם אותו חג לה"
בסמיכות ובהמשך לדיני הקרבת הפסח, מוכח (בדרך הפשט) החג שייך
לפסח*. ולכן מפרש רש"י בדיני פסח שני ש"אין שם יו"ט".

16 לכאורה אפשר להוסיף עוד קושיא: להפי' "חוץ לאסקופת
העזרה", למה נאמר "טמא לנפש" – והרי הטמא אסור להכנס למקדש
וא"כ נכלל כבר ב"בדרך רחוקה"? אבל אינו. כי י"ל (ובפרט בפשוטו של
מקרא) שמה שנקט
גם "טמא לנפש" הוא (א) לפי שהפרשה באה בעיקר, כתשובה על
שאלת האנשים שהיו טמאים לנפש אדם (כדלקמן סעיף ט'). (ב) בטענתם
"למה נגרע" התכוונו שיוכלו להקריב הפסח במועדו, כדפרש"י (לעיל ט,
ז) "זורק הדם כו". ולכן הוצרך הכתוב לחדש "איש איש כי יהי' טמא
לנפש.. ועשה פסח לה" בחדש השני גוי" – ואינו יכול לעשות פסח ראשון.
וכפסחים צג, א: "למה נאמר טמא.. דאי בעי למיעבד בראשון לא
שבקינן ליה".
17 אף שלשון המשנה הוא כברש"י. ולהעיר, שגם במשנה ישנה
גירסה – הובאה ב"שינוי נוסחאות" למשניות: "שרחוקה ממש".
18 לכאורה אפשר לתרץ, שכוונת רש"י ב"כל זמן שחיטה" היא, גם
כשהי' רק חוץ לאסקופת העזרה (ולא בדרך רחוקה ממש) במשך כל זמן

* שזוהו גם הטעם מה שכללות החג דיצי"מ נקרא (בלשון חכמים (ראה שו"ג להנדרה 22), ולפי פירוש תיב"ע (פרשתנו ט, יב) – גם בלשון התורה) על שמו – חג הפסח.

ו.

דיני פסח שני - לא לפי סדר הזמנים

1 על השאלה האחרונה אפשר היה, לכאורה, להשיב,
2 שהדינים מופיעים בפירוש רש"י לפי סדר הזמנים:
3 "מצה וחמץ עמו בבית", שבזמן שחיטת הפסח מותרת
4 הימצאות חמץ בבית, קשורה לזמן שמבעור יום,
5 בשונה מפסח ראשון, שבו אסורה הימצאות חמץ בזמן
6 השחיטה²¹. הדין "ואין שם יום טוב" קשור רק לזמן
7 שבו מתחיל הלילה, בשונה מפסח ראשון, שבו מתחיל
8 לחול יום טוב בתחילת הלילה. והדין "ואין איסור חמץ
9 אלא עמו באכילתו" קשור רק לזמן אכילת הפסח, זמן
10 מה לאחר תחילת הלילה.

11 אך אין ליישב זאת כך: אילו היה רש"י מתכוון לדין
12 של איסור חמץ בעת אכילת פסח שני, היה הדבר קשור
13 לזמן האכילה. אך רש"י מדגיש כאן לא את איסור חמץ
14 באכילתו, כי בכך זהה פסח שני לפסח ראשון, אלא,
15 להיפך, הוא מציין כאן את השליטה "ואין איסור חמץ
16 (אלא עמו באכילתו)", שחוקק מאכילתו אין איסור
17 חמץ²². ודין זה מתחיל מיד בתחילת הלילה²³. ואם כך,
18 צריך היה רש"י לכתוב את הדין "ואין איסור חמץ..."
19 בסמוך ל"מצה וחמץ עמו בבית"?

ז.

שאלת רש"י קשורה למילה "או"

20 ההסבר לכל האמור לעיל הוא:
21 רש"י בעצמו רומז לקושי המתעורר אצלו בפסוקנו,
22 אשר כדי ליישבו הוא אינו כותב רק "נקוד עליו... חוץ
23 לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה", אלא אף מוסיף
24 "פסח שני מצה וחמץ עמו בבית..."²⁴, על ידי שהוא
25 מצטט לפני פירושו את המלים "או בדרך רחוקה".
26 המילה "או" אינה קשורה למשמעות של המלים

27 "בדרך רחוקה" שלאחריה, אלא רק מבהירה ש"בדרך
28 רחוקה" אינו הענין היחיד, אלא זוהי אחת הדוגמאות
29 בפסוק. שהרי, המילה "או" מתאימה לציון דוגמאות
30 שונות.

31 לכן מצטט רש"י גם את המילה "או", כדי להבהיר,
32 שכונתו העיקרית אינה להסביר את הטעם לניקוד, או
33 לפרש שהמשמעות של "בדרך רחוקה" כאן היא
34 "שהיה חוץ לאסקופת העזרה", אלא כוונתו ליישב:

35 כיון שהפסוק מפרט כאן דוגמאות של הגורמים
36 לאי הקרבת קרבן פסח, מדוע הוא אומר לאחר "טמא
37 לנפש" (מדוע חשוב כאן²⁴), דוקא (ורק) את הדוגמא
38 של "בדרך רחוקה", והרי קיימים ענינים נוספים, כפי
39 שיוסבר להלן, המעכבים את עשיית הפסח? ותשובתו
40 לשאלה זו היא על ידי פירושו "נקוד עליו... חוץ
41 לאסקופת העזרה... מצה וחמץ עמו בבית..."²⁵, כדלהלן.

ח.

שני חלקי פירוש רש"י - תשובה לשתי שאלות

42 לפי הפשט, הסיבות המונעות את עשיית הפסח הן:
43 (א) טומאה. (ב) היה מחוץ לעזרה. (ג) "חמצו קיים" בזמן
44 שחיטת הפסח.

45 יש סיבות נוספות המעכבות את הפסח: (א) איש
46 לפי אכלו תכסו²⁵, (ב) "כל ערל לא יאכל בו"²⁶. אך
47 שני ענינים אלו אינם קשורים לפרשנות: "איש לפי
48 אכלו תכסו" נאמר, לפי דרך הפשט, רק לגבי פסח
49 מצרים, ולא לגבי פסח דורות²⁷. ו"כל ערל לא יאכל
50 בו" מעכב רק²⁸ את אכילת הפסח, אך לא את
51 הקרבתו²⁹.

מתעוררת השאלה:

52 (א) אדם יכול להימצא מחוץ לעזרה מכמה סיבות,
53 ולא רק עקב היותו "בדרך רחוקה". ולכן אי אפשר

25) בא יב, ד.

26) שם, מח.

27) שלכן הוכרח רש"י (שם יב, ד) לפרש "הראוי לאכילה פרט לחולה וזקן כו'" - לא באופן המפורש בקרא (כאן): טמא ובדרך רחוקה - כיון שאינו שייך במצרים.

28) ונוסף לזה: אפילו באם ערל ה' אסור גם בהקרבת הפסח, אין שייך להקשות למה לא מנה הכתוב גם ערל - כי י"ל, שמונה רק דוגמאות כאלו שא"א לתקנם עד לאחרי זמן שחיטה, והרי ערל יכול למול עצמו בעוד יום.

29) כפשטות הכתוב (שם, מח) לא יאכל בו. ומ"ש שם "המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו" קאי א"וכי יגור אתך גו".

21) פרש"י בא יב, טו. תשא לד, כה.

22) והחידוש שבדין זה על "מצה וחמץ עמו בבית" - י"ל: 1) שמותר גם באכילה. 2) באיסור חמץ בפ"ר - שני דינים: א) לא תחטט על חמץ (תשא שם); ב) לאחורי השחיטה - "שבעת ימים" (שהתחלתם היא מהלילה) שאור לא ימצא בבתיכם" (בא שם, יט), וממ"ש זה בפרשת קרבן פסח, מוכח שגם דין זה שייך ל"פסח" (ראה לעיל הערה 20), וכמפורש ברש"י (פרשתו ט, ב) שמדיני פסח "שבעת ימים" למצה ולביעור חמץ. ולכן הוזק רש"י לומר שב' האיסורים אינם בפ"ש: "מצה וחמץ עמו בבית" - בשעת שחיטה; לאחורי השחיטה "ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו" (וראה רש"י פסחים צה, ריש ע"ב). ועוד י"ל בזה.

23) ראה הערה הקודמת.

24) ראה לקמן סעיף ט'.

* ראה גם פסחים (צה, ב): תאכל לששה; (שם משנה צו, א) "ופסח דורות נרה כל שבנה" - אף שהכוונה היא לחימוצו (כדמפרש בגמרא שם - צו, ריש ע"ב).

34 יהיה טמא לנפש... מהווה תשובה לשאלתם של
 35 "אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם – למה נגרע...".
 36 התשובה לכך היא "איש איש כי יהיה טמא לנפש...
 37 ועשה פסח לה", שתקנתם היא הקרבת פסח שני.
 38 וכאשר הורה הקדוש-ברוך-הוא את ההלכה של
 39 "איש איש כי יהיה טמא לנפש", הוא הוסיף "או בדרך
 40 רחוקה" – למרות שלא שאלו על כך³², כי גם מקרה זה
 41 דומה למקרה של "טמא לנפש": בשני המקרים
 42 מתבטלת לפני זמן הקרבת פסח שני הטיבה המונעת את
 43 הקרבת פסח ראשון.
 44 ולכן אין מקום להוסיף בפרשה זו את המקרה של
 45 "חמצו קיים", כי במקרה זה אין צריכה להשתנות
 46 ולהתבטל בעת פסח שני הטיבה והמציאות, שהרי
 47 "פסח שני מצה וחמץ עמו בבית". גם עתה יש חמץ
 48 בביתו, אלא שהדין השתנה: בזמן הקרבת פסח ראשון
 49 מנע החמץ את ההקרבה, ואילו בפסח שני אין הדבר
 50 מעכב.

י.

ההלכות זהות, אך 'פסח שני' אינו 'יום טוב'
 אך כאשר רש"י אומר 'פסח שני – מצה וחמץ עמו
 בבית', מתעוררת מיד השאלה, מהו המקור לכך?
 ואדרבה, במבט ראשון יש לכך סתירה בפשטות
 הפסוקים: מספר פסוקים מאוחר יותר³³ נאמר "ככל
 חוקת הפסח יעשו אותו". כלומר, פסח שני זהה
 בהלכותיו לפסח ראשון. מדוע, אפוא, נאמר שבפסח
 שני מותרת הימצאות חמץ בבית, בשונה מפסח
 ראשון?
 לכן מסביר רש"י – "ואין שם יום טוב": הרי ברור,
 שפסח שני אינו יום טוב. את זאת אין רש"י צריך
 להסביר, כי הדבר מובן: פסח ראשון הוא זמן יציאת
 מצרים, ומשום כך הוא יום טוב³⁴. פסח שני חל
 "בחדש השני", בחודש אייר, לא בזמן יציאת מצרים,
 ואין הוא יום טוב. וכיון שפסח שני אינו יום טוב³⁵,
 אין איסור חמץ³⁶.
 לאחר שרש"י אומר "ואין שם יום טוב", כדי

1 לשאול על כך לגבי אדם שאינו נמצא בעזרה במזיד.
 2 כי לפי ההגיון הפשוט, הוא אכן חייב כרת ואינו יכול
 3 להקריב את פסח שני³⁰. אך השאלה היא: ייתכנו
 4 גורמים רבים שבגללם הוא אנוס ואינו יכול להגיע
 5 לעזרה. ומדוע מוזכרת בפסוק דוקא הדוגמא של
 6 "בדרך רחוקה"?

7 (ב) יותר מכך: חידוש גדול יותר הוא כאשר האדם
 8 נמצא בעזרה ובכל זאת "לא יוכל לעשות הפסח", כי
 9 "חמצו קיים": ייתכנו כמה אפשרויות הגורמות לכך
 10 שלאחר תחילת זמן השחיטה הוא יהיה אנוס, ולא יוכל
 11 לבער את החמץ? והתורה היתה צריכה לציין, לפחות,
 12 דוגמא זו, בנוסף לאפשרות של "דרך רחוקה", שהוא
 13 נמצא בעזרה, אך חמצו נמצא ב"דרך רחוקה", ואין
 14 באפשרותו לבערו³¹?

15 שתי שאלות אלו מיישב רש"י בפירושו "נקוד
 16 עליו..." ובדבריו "מצה וחמץ עמו בבית...".

17 וכיון שהשאלה הראשונה (מדוע אין הפסוק מציין
 18 את הדוגמא של מי שהיה מחוץ לעזרה כאשר לא היה
 19 "בדרך רחוקה") נובעת מפסוק זה עצמו: מדוע כתוב
 20 בפסוק דוקא "בדרך רחוקה", ואילו השאלה על
 21 הדוגמא "חמצו קיים" מתעוררת מפרשה אחרת – לכן
 22 כותב רש"י בתחילה "נקוד עליו...", ורק לאחר מכן
 23 "פסח שני מצה וחמץ עמו בבית..." – לפי סדר
 24 השאלות:

25 בפירושו 'נקוד עליו...' אלא שהיה חוץ לאסקופת
 26 העזרה" מבאר רש"י מדוע אין התורה מזכירה
 27 דוגמאות אחרות לגבי "חוץ לעזרה", כי לפי פירוש זה,
 28 אכן המשמעות של "בדרך רחוקה" אינה מרחק במקום,
 29 אלא כל אופן של "היה חוץ לאסקופת העזרה", ואף
 30 מי שלא נכנס לעזרה במזיד, כדלעיל בסעיף ג'. ובמלים
 31 "מצה וחמץ עמו בבית..." מוסבר מדוע אין מובאת
 32 בפסוק הדוגמא של "חמצו קיים", כפי שיוסבר להלן.

ט.

ביטול הגורם או שינוי הדין

33 בפשוטו של מקרא, הפרשה "וידבר... איש איש כי

(30) ראה לעיל הערה 12.

(31) ענין הביטול – הרי לא נזכר בפשוטו של מקרא. וגם ע"ד ההלכה – אפ"ל מציאות שא"פ לו לבטל.

(32) וגם בספרי (היינו אפילו באופן הלימוד דהלכות, דאין להקפיד כ"כ בהשייכות הדענינים בפשוטו) כאן: טמא לנפש זה דבר ששאל או בדרך רחוקה זה דבר שלא שאל.

(33) ט, יב.

(34) וכמפורש בכתוב (בא יב, יד) "והיה היום הזה לכם לזכרון (וברש"י

שם: איזהו יום הזכרון ת"ל זכור את היום הזה אשר יצאתם וחגותם אותו" – "יום שהוא לך לזכרון אתה חוגגו".

(35) אבל אלולי זאת, אף שאינו בהזמן דיצי"מ, מכיון שהוא במקום פסח ראשון (ועד אשר "ככל חוקת הפסח יעשו אותו") – ה"י אפשר לומר שאסור בחמץ (לא רק "עמו באכילתו", אלא) גם בשעת השחיטה, כפסח ראשון.

(36) שהרי הדין "ביום הראשון תשבתו שאור" (בא שם, טו), שקאי על ערב יו"ט (פרש"י שם), בא בהמשך ובסמיכות ל"וחגותם אותו חג לה" שבפסוק שלפניו.

לקוטי שיחות פרשת בהעלותך

36 מעשיית הפסח הוא ודאי: ברור, ללא שום ספק, שהוא
37 לא יקריב את הפסח.
38 ואילו לפי פירוש רש"י "שהיה חוץ לאסקופת
39 העזרה", אף כאשר ביכולתו להגיע לעזרה בזמן, יוצא,
40 שה"ריחוק" מעשיית הפסח אינו ודאי: בעת הימצאותו
41 מחוץ לעזרה הוא אכן "רחוק" מעשיית הפסח, אך אין
42 זה ריחוק ודאי ומוחלט, כי באפשרותו להיכנס בכל רגע
43 לעזרה, ולהקריב את הפסח.

יב.

פסח שני, רק אם היה "חוץ... כל זמן
שחיטה"
44 לאחר שרש"י מפרש, שבמלים "בדרך רחוקה" אין
45 הכוונה "רחוקה ודאי", אלא "חוץ לאסקופת העזרה",
46 ייתכן לחשוב, שהאפשרות שנותנת התורה "ועשה פסח
47 לה' בחודש השני..." למי שלא הקריב פסח ראשון כי
48 "יהיה (טמא לנפש או) בדרך רחוקה", קיימת גם
49 במקרה שבו היה האדם במשך רוב זמן השחיטה
50 בעזרה, ורק לרגע אחד שהיה מחוץ לעזרה:
51 – אם ההסבר ל"בדרך רחוקה" הוא "רחוקה ודאי",
52 שאז יוצא שהטעם לדין "כי יהיה טמא לנפש או בדרך
53 רחוקה... ועשה פסח לה'" הוא מפני היותו אנוס,
54 כדלעיל בסעיף ג' – מובן בפשטות, שאם בתחילת זמן
55 השחיטה הוא היה טהור "ובדרך לא היה" ולאחר מכן
56 הוא נטמא ברצונו, או התרחק ל"דרך רחוקה", אין הוא
57 רשאי להקריב פסח שני, כי אמנם אין חובה להקריב
58 את הפסח מיד בתחילת הזמן, ואפשר להקריבו אף
59 ברגע האחרון, ואז הוא הרי היה אנוס⁴⁰ – אך בכל זאת
60 מובן, שבעצם עשותו, לאחור תחילת זמן חובת הקרבת
61 הפסח, פעולה המונעת את הקרבת הפסח – הרי זהו
62 זדון⁴¹.
63 אך לפי פירוש רש"י, "שהיה חוץ לאסקופת
64 העזרה", שאף מי שהיה קרוב לעזרה, והיה באפשרותו
65 להיכנס לעזרה ולהקריב את הפסח ללא מאמץ מיוחד
66 מקריב פסח שני – יוצא, שההבחנה בין "טמא לנפש
67 או בדרך רחוקה" לבין "האיש אשר הוא טהור ובדרך
68 לא היה" אינה מפני האנוס, אלא זוהי גזירת הכתוב.
69 ואם כך, אפשר כבר לומר ש"ועשה פסח לה' בחדש

1 להסביר את הטעם לדין "מצה וחמץ עמו בבית", הסבר
2 הנדרש מיד במקום זה, הוא מבהיר, שאין בכך סתירה
3 להלכה המופיעה מיד לאחר מכן³⁷, שבדיוק כשם
4 שבפסח ראשון נאמר "ומצות על מרורים יאכלוהו"³⁸,
5 כך חל דין זה גם בפסח שני, "על מצות ומרורים
6 יאכלוהו", שיש לאוכלו דוקא עם מצה, ולא עם חמץ
7 – כי "אין איסור חמץ אלא עמו באכילתו", אך מלבד
8 זאת אין איסור חמץ אחר בפסח שני.

יא.

הריחוק - אינו ודאי

9 לאחר כל האמור לעיל עדיין לא מובן, כדלעיל
10 בסעיף ד': (א) דברי רש"י "לא שרחוקה ודאי", ולא
11 "לא שרחוקה ממש", (ב) מדוע הוא מוסיף "כל זמן
12 שחיטה".
13 ההסבר לכך הוא: הסיבה לכך שאם מישהו לא
14 הקריב את הפסח מפני היותו ("טמא לנפש" או) "בדרך
15 רחוקה", (כפי שנראה בפשטות, ללא פירוש רש"י) –
16 יכול להביא פסח שני, היא מפני שהיה אנוס. וכיון
17 שכך, סביר להניח, שגודל המרחק אינו תלוי רק
18 במרחק הפיזי עצמו, אלא במשך הזמן שנותן להקרבת
19 קרבן פסח: בתחילת זמן השחיטה המרחק רב יותר,
20 מרחק שאי אפשר להגיע ממנו אל העזרה במשך חצי
21 יום. וככל שמתקרב סוף זמן השחיטה, כך קטן יותר
22 ויותר המרחק הקובע.
23 לפי זה הכרחי לומר, שהמשמעות של "בדרך
24 רחוקה", גם כאשר לא "נקוד עליו", אינה שהמרחק
25 הפיזי הוא גדול, שהרי³⁹ גדול זה קטן יותר בסמוך
26 לשקיעת החמה, אלא – כפירוש הרמב"ן – "שהיא
27 רחוקה לו בעשיית הפסח"⁵, לא רחוקה ממש".
28 ולכן, כאשר רש"י שולל פירוש זה, שבמושג
29 "רחוקה" הכוונה היא לחוסר אפשרות להגיע לעזרה
30 בזמן, הוא אינו יכול לומר "לא שרחוקה ממש", כי גם
31 ללא פירוש רש"י כבר ידוע ש"לא רחוקה ממש". אלא,
32 הוא אומר "לא שרחוקה ודאי":
33 לפי הפירוש דלעיל, שבמושג "בדרך רחוקה"
34 הכוונה היא להימצאותו במקום שממנו אין הוא יכול
35 להגיע לעזרה להקרבת הפסח במועד, יוצא, ש"ריחוקו"

(37) ט, יא.

(38) בא יב, ח.

(39) להעיר שגם ט"ו מיל – השיעור ד"דרך רחוקה" בתחלת זמן

שחיטה – אינו רחוקה ממש, כדמשמע מפירוש הרמב"ן כאן.

(40) ידועה החקירה – אבל ע"ד ההלכה – במצוות שחיובם משך זמן

האם אנוס שנתחדש בסוף זמנו משוי לביטול המצוה אנוס (לדוגמה ראה להגאון הרגזובי במפע"צ פ"ג סי"ח).

(41) ראה רמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ד.

32 כאמור לעיל, בסעיף ה', יש לפי הפשט שלוש
33 סיבות המעכבות את עשיית הפסח: טומאה, היה מחוץ
34 לעזרה, חמצו קיים.

35 ההסבר לכך הוא:
36 באופן כללי, יש בקרבנות שלושה ענינים: א) עצם
37 הענין של הקרבנות, "קרבן לה" כשמו, מלשון
38 קירוב⁴⁴ – התקרבותו של היהודי לקדוש-ברוך-הוא על
39 ידי הקרבן. ב) ההעלאה מלמטה למעלה, המתבטאת
40 בעיקר בחלק הקרבן הנשרף ועולה באש שלמעלה. ג)
41 ההמשכה מלמעלה למטה, המתבטאת בעיקר בחלק
42 הקרבן הנאכל על ידי הכהנים או על ידי הבעלים –
43 שקדושת הקרבן חודרת לפנימיות האדם, ונעשית דם
44 ובשר כבשרו⁴⁵.

45 בקרבן פסח ישנם שלושה ענינים אלו ביתר שאת:
46 ה"קירוב" בקרבן פסח אינו מדורג, אלא בדילוג,
47 כמשמעות הפשוטה של המילה "פסח"⁴⁶. כלומר,
48 היהודי המקריב את הפסח "מקפץ" ומתנתק ממציאיתו
49 לגמרי, בשונה מקירוב רגיל, שלאחריו עדיין הוא נשאר
50 במציאותו.
51 ההעלאה ממטה למעלה בקרבן הפסח אינה רק
52 בחלק הנשרף על גבי המזבח, אלא גם בחלק הנאכל,
53 שעליו להיות "צלי אש", ולא "מבושל במים" או
54 בשאר משקין⁴⁷, והאש מביעה העלאה ממטה למעלה.
55 וכך גם מצד שני: ההמשכה מלמעלה למטה
56 המתבטאת באכילת הקרבן ניכרת בקרבן פסח יותר
57 מכל הקרבנות, שקרבן זה "לא בא מתחילתו אלא
58 לאכילה"⁴⁸.

59 כדי ששלושה ענינים אלו יושגו, נדרש א) שבעת
60 עשיית הפסח לא יהיה חמץ ברשות האדם; ב) שיהיה
61 טהור; ג) שיימצא בעזרה:

62 חמץ מבטא התנשאות וגאוה⁴⁹. וכיון שעל בעל
63 גאוה אומר הקדוש-ברוך-הוא "אין אני והוא יכולין
64 לדור"⁵⁰, לכן ה"חמץ" הוא ההיפך מה"קירוב לה"
65 שבקרבן פסח.

1 השני... אפשרי גם לגבי מי ש"יהיה (טמא לנפש או)
2 בדרך רחוקה" רק רגע אפ"כ במשך זמן השחיטה,
3 – לכן מבאר רש"י "שהיה חוץ לאסקופת העזרה
4 כל זמן שחיטה", שמדובר כאן דוקא במקרה שבו
5 האדם היה במשך כל זמן השחיטה (טמא או) "חוץ
6 לאסקופת העזרה". אך אם הוא היה לפני כן טהור
7 ובתוך העזרה, לא תועיל לו היותו מאוחר יותר "טמא
8 או בדרך רחוקה".
9 ומעצם העובדה שרש"י אינו מביא הוכחות
10 לפירושו "כל זמן שחיטה", ניכר, שהענין מובן מאליו,
11 ואין צורך בהוכחה⁴².

יג.

מזיד בעשיית הפסח או כפרט צדדי

12 רוב דיני התורה מובנים גם בהגיון, ורק דינים
13 ספורים⁴³ הם "חוקים". ולכן גם דין שאי-אפשר
14 להסבירו בשלימותו באופן הגיוני, יש למצוא, לפחות
15 לכמה פרטים ממנו, הסבר הגיוני ככל האפשר, כדי
16 שהוא לא יישאר לחלוטין גזירת הכתוב.
17 לפיכך יש להניח, שהתורה מבחינה בין מי שהיה
18 "בדרך רחוקה" לבין מי שלא היה "בדרך רחוקה", כי
19 מי שהיה בעזרה ולמרות זאת "וחדל לעשות הפסח",
20 הרי הוא מזיד בעשיית הפסח עצמה. ואילו מי שהיה
21 "בדרך רחוקה", אמנם היתה לו אפשרות להיכנס
22 לעזרה, אך הזדון הוא בדבר הצדדי, בהישארותו מחוץ
23 לעזרה, ואילו בעשיית הפסח עצמה הוא אנוס, שהרי
24 אינו יכול להקריב את הפסח במקום הימצאו, ולכן
25 ניתנת לו התקנה להקריב פסח שני.

26 וכיון שלפי פירושו רש"י "שהיה חוץ לאסקופת
27 העזרה", הרי "בדרך רחוקה" הוא אנוס, יוצא, שאם
28 בתחילת זמן השחיטה הוא היה בתוך העזרה ואחר כך
29 הוא יצא משם, אין הוא נחשב לאנוס. ולכן מסביר
30 רש"י "שהיה חוץ... כל זמן השחיטה".

יד.

שלושה ענינים בקרבנות

31 מהענינים של "יינה של תורה" שבפירושו רש"י זה:

ד"ה והוא עומד עליהם תרס"ג, שאכילת מזבח הו"ע הברור וההעלאה מלמטה למעלה ואכילת כהנים – המשכה מלמעלה למטה. עיי"ש.

46 רש"י בא יב, יא.

47 שם יב, ט וברש"י שם.

48 משנה פסחים עו, ב. רמב"ם שם פ"ז ה"ח. (אבל ראה לעיל סעיף ח' והערה 28).

49 לקו"ת צו יג, ג. עיי"ש. ובכ"מ.

50 סוטה ה, א. וראה תניא פ"ו: ואין הקב"ה שורה כו.

42 אבל מ"מ צריך רש"י לכתבו עכ"פ – כי בלא-הכי יכולים לטעות.

43 וי"ל שלכן בפרש"י (אחרי יח, ד"ה) מביא דוגמת ד"חוקותי" ולא ד"משפטי" – אף דבמק"א (תולדות כו, ה) מביא דוגמא גם ע"ז.

44 דאמאי אקרי קרבן ע"ש שמקרב (ספר הבהיר ס"ו קט – הובא בשל"ה במס' תענית שלו וריא, ב). וראה גם בחיי ויקרא א, ט (ד"ה אבל ענין הקרבנות). פע"ח שער התפלה פ"ח.

45 ראה סהמפ"צ להצ"צ מצות אכילת ק"ק לכהנים, ובארוכה –

26 מסויימים בעניני קרבן הפסח – העלאה והמשכה,
27 יוצא, שאי ביעור החמץ במזיד דומה לזדון בעשיית
28 הפסח עצמו. ומי שלא הקריב קרבן פסח במזיד, אינו
29 רשאי להקריב פסח שני, כפי שנתבאר לעיל בסעיף ג'.

טז.

“אין דבר אבוד”

30 אך כל זה הוא מצד דרגה זו של תשובה, (שזהו
31 ענינו⁵⁵ של פסח שני), כפי שהיא מופיעה בגלוי בתורה
32 שבכתב, בחינת עשיה⁵⁶. אך התורה שבעל-פה, כפי
33 שהיא מופיעה בסמיכות לתורה שבכתב – שזוהי מהות
34 פירוש רש"י, המפרש את פשוטו של מקרא – אומרת,
35 שגם מי שהיה מזיד לגבי החמץ, כיון שזדונו אינו
36 בעשיית הפסח עצמו, בכל זאת רשאי להקריב פסח
37 שני.

38 עד שבאה תורה שבעל-פה, כפי שהיא נעלית
39 מתורה שבכתב, ופוסקת, לפחות לפי כמה פוסקים
40 (כדלעיל בסעיף ג'⁵⁷) – מצד הענין של “ערבים עלי
41 דברי סופרים...⁵⁸”, שאפילו מי שהזיד בעשיית הפסח
42 עצמו, יכול להקריב פסח שני.

43 ויותר מכך: יש כלל⁵⁹, ש“האומר אחטא ואשוב...
44 אין מספיקים בידו לעשות תשובה”, כי “הואיל
45 והתשובה גורמת לו לחטוא”⁶⁰, ויש לומר⁶¹, שהדבר
46 דומה לכלל “אין קטיגור נעשה סניגור”⁶²,

47 אך בענינו, ולדעת הפוסקים הנ"ל, איננו מוצאים
48 בשום מקום, שאם מישהו לא הקריב את קרבן הפסח
49 במועדו בזדון, והסתמך על פסח שני, שפסח שני לא
50 יועיל לו⁶³.

1 טומאה, ובמיוחד טומאת מת – “טמא לנפש” –
2 היא ההיפך מענין ההעלאה ממטה למעלה שבקרבן
3 פסח. טומאה אינה נתפשת, אפילו בשכל האדם⁵¹.
4 בדבר שנטמא אין רואים שום שינוי בגשמיותו⁵², כי
5 הטומאה אינה קשורה ואינה ניכרת בגוף, אלא זהו
6 שינוי ברוחניות, הקשור לנשמה⁵³ – היא יורדת. ולכן
7 מפריעה הטומאה להעלאה מלמטה למעלה, שצריכה
8 לרומם את היהודי מהעולם הגשמי לעולם הרוחני.
9 ובמיוחד טומאת מת, שכל ענין המוות הוא ירידת הגוף
10 מדרגתו בהיותו חי.

11 “היה חוץ לעזרה” – פרט זה קשור לגוף, שהרי דין
12 זה חל אף כאשר היה לאדם רצון עז להיות בעזרה,
13 ומצד נפשו הוא בתוך העזרה⁵⁴, אך מצד הגוף הוא
14 מחוץ לעזרה. זהו ההיפך מענין ההמשכה מלמעלה
15 למטה של הפסח, המתבטאת באכילת הפסח כפשוטה
16 – הפיכתו לחלק מבשר הגוף הגשמי.

טז.

“חמצו קיים” - ניגוד לפסח בכללותו

17 זהו ההסבר האפשרי בפנימיות הענינים לכך
18 שתקנת פסח שני למי שהיה “טמא לנפש או בדרך
19 רחוקה” מופיעה בתורה שבכתב במפורש, ואילו למי
20 שהיה “חמצו קיים”, הרי מצד תורה שבכתב לבדה
21 היתה יכולה להיות סברא, שהוא אינו רשאי לעשות
22 פסח שני, ויש צורך בפירוש רש"י, תורה שבעל-פה,
23 כדי להבהיר שגם לגבי חלה התקנה של פסח שני:

24 כיון שחמץ הוא הניגוד לענין הפסח בכללותו,
25 בשונה מטומאה ומדרך רחוקה הנוגדים רק לפרטים

(51) ראה רמב"ם סוף הל' מקואות.

(52) ראה לקו"ת שה"ש ט, ג: אף שאינו נכנס בפנימיות שום דבר נטמא גופו כשנוגע בו, וזהו בחי' מקיף דקליפה.

(53) ראה משנה סוף מס' סוטה (מח, א. ונת' בלקו"ת תבא מג, ג) שטרה שייך לריח, והרי ריח היא דבר שתשמה נהנית ממנו (ברכות מג, ב). ולהעיר גם מזה שענין ההעלאה דקרבנות היא בחי' ריח (לקו"ת שמע"צ צב, ד. ובכ"מ).

(54) כמאמר הבעש"ט (הובא בד"ה מים רבים תרל"ו פק"ג. ד"ה רפאני חצרת"פ"ה) שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא כולו.

(55) שהרי זהו תוכן ביאור ענין פ"ש (ראה בפנים בסופו): עם איז ניטא קיין פארפאלן כו' (= אין דבר אבוד). ויש לקשר זה עם הביאור דפ"ש ענינו אתהפכא (אזה"ת בהעלותך ע' סס"ד).

(56) ראה תניא ספ"מ (בהגהה), אנה"ק סכ"ו (קמ"ד, א) ובארוכה – לקו"ת ויקרא (ה, סע"א ואילך) שמקרא הוא בעשי'.

(57) ראה שם הערה 12.

(58) ע"ז לה, א ופרש"י שם.

(59) משנה יומא פה, ב.

(60) אגה"ת פי"א.

(61) ראה צפע"נ הל' יבום פ"ד ה"ב (לענין אחטא ויוה"כ מכפר).

(62) וגם בענין יצי"מ (השייך לפסח – ראה לעיל שוה"ג להערה 20 שכללות החג דיצי"מ נקרא ע"ש הפסח – חג הפסח) מצינו כן, שאותם הרשעים שלא היו רוצים לצאת ממצרים, מתו בשלשת ימי אפלה (שמו"ר פי"ד, ג. רש"י שמות י, כב) – אף שאר הרשעים, ואפילו עובדי ע"ז.

(ראה ילקוט ראובני שמות יד, כז. זח"ב קע, ב. הנחומא תשא יד) יצאו ממצרים (והרי הרצון לא לצאת ממצרים אינו בערך כלל לחטא ע"ז) – כי הרצון לא לצאת ממצרים הוא בענין זה עצמו ואין קטיגור נעשה סניגור.

(63) באגה"ת שם (וכ"ה בתניא ח"א פכ"ה): “אבל אם דחק כו' מקבלין תשובתו” (וראה לקו"ש ח"ד ע' 1153 הערה 16, ד"ל שהתשובה דדחק נעלית יותר מיו"כ – ראה לעיל הערה 61). אבל מעלה בפסח שני שאין בזה מלכתחלה כל הענין ד"אין מספיקין" ואדרבא: נצטוו להקריב פסח שני. וראה לקו"ש ח"ה ע' 122 ואילך.

* ו"ז, שזוהו גם מה שהלימוד או “נס איז ניטא קיין פארפאלן כו'” (= אין דבר אבוד) (היום יום ע"ג) הוא מפסח שני דוקא (ראה לקמן בפנים) – כי מעלה מיוחדת בפ"ש, שגם כשזדונו ה' בענין הקרבת הפסח עצמו (שבוה שייך הסברא ד"אין קטיגור נעשה סניגור") אין בזה מלכתחלה כל הענין ד"אין מספיקין" ואדרבא, וראה הערה הבאה.

- 1 דבר זה הוא בהתאם לאמרתו הידועה⁶⁴ של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר רי"צ, שענינו של פסח שני הוא:
- 2 "עס איז ניטא קיין "פארפאלן", מען קען אלע מאל 3 פאריכטן" (=איין דבר אבוד, אפשר תמיד לתקן). 4 (משיחת ש"פ בהעלותך ושלח תשכ"ו)

ד"ה והי' גו' ובאו גו' (בלקו"ת וכו' ורתשרי תש"ג)*. (64) היום יום שם. ולהעיר ממ"ש שם "אפילו מי שהי' טמא, מי שהי' בדרך רחוקה, און אפילו "לכס", אז דאס איז געווען ברצונו" – שמבאר הענין דפ"ש – כפשוטו של מקרא – כשזדונו הי' בזה שהי' טמא או בדרך רחוקה (וכהלשון "אז דאס איז געווען ברצונו"). וי"ל דלא נחית במאמר זה לפרט כל הפרטים גם המובאים בתושבע"פ.

ולהעיר, שגם בענין גאולת הרשעים שאינם רוצים ליגאל (ראה הערה הקודמת) – כן הוא. וכמו שדובר כמה פעמים (וראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 252) בפירוש "אילו הי' שם לא הי' נגאל", שדוקא "שם", במצרים (קודם מ"ת) לא הי' נגאל, אבל בגאולה העתידה (מכיון שעכשיו הוא כבר אחרי מ"ת), יגאלו כולם, גם סוג הרשעים שלא נגאלו ממצרים, וכמש"נ (ישעי' כז, יג): ובאו האובדים בארץ אשור גו' בירושלים. וראה

(* וראה בארוכה לקו"ש חז"א שיחה א' לפ' שמות.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה אברהם אביש מרדכי שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מעש"ק.

טעם למנהג אנ"ש ללמוד בימי הספירה במס' סוטה. כך שמעתי הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר ושכן נהגו משנים בתוככי אנשי חב"ד, ואף שלא אמר הטעם ע"ז, יש לבאר עי"פ המבואר בכ"מ בנגלה דתורה ובחסידות, על השייכות שבין ימי ספירת העומר או מנחת העומר והענין דסוטה עד אשר ונקתה ונזרעה זרע וכו'.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

ובטח נוסף על שמירתו שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא, יש לו קביעות עתים ללימוד הן בנגלה דתורה והן בפנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, וכמבואר ההכרח בהאמור בכ"מ ומובן, ומכמה טעמים.

בברכה לבשו"ט.

ב"ה, ח"י סיון, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ בנשי"ק בעל מדות וכו' מו"ה חיים שמעון זאב שי

שלום וברכה!

לאחרי השתיקה הכי ארוכה נתקבל מכתבו מפסח שני, שהוא ממוצע בין פסח ראשון וזמן מתן תורתנו במהלך הגאולה האמיתית, כי בפסח ראשון חמץ אסור ועד למשהו, בחג השבועות שתי הלחם חמץ תאפינה, מצוה מן התורה, ופסח שני חמץ ומצה עמו בבית, מצוה חובה, חמץ רשות, ממוצע בין שני הענינים, כמובן ג"כ מזוה"ק חלק ב' קפ"ג ע"ב.

בו כותב אודות קביעות זמן נשואי בנס שליט"א בזה הקיץ הבע"ל.

ויהי רצון שאידך שיקבעו הזמן בדיוק, יעלה ליפה ויהי' בשעה טובה ומוצלחת בכל הפרטים...

בברכה לבשו"ט תכה"י.

ילקוט לוי יצחק על התורה

משתכחין בהאי מצחא כו' וכן הוא באדר"ז דף רצ"ג ע"א
בהאי מצחא תליין כ"ד בתי דינין כו'.

לכאורה י"ל ב' הבחי' ישנם ת' וכ"ד, שהם בחי'
גבורות ודינים, כמספר⁹ יצח"ק גבור"ה. (ועיין ברשימה
על מארז"ל בסנהדרין¹⁰ תכ"ד בעילות בעל אותו רשע,
כמנין זרז"ר).

והיינו מה שאמר המלך¹¹ מלכו של עולם, כד"ת¹² מה
לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה את מאמר המלך,
שעל המלכה ושתי, מלכות דקליפה צריך להמשיך בחי'
כד"ת, כל התכ"ד בחי' גבורות ודינין שבמצח דז"א
להאבידה, מפני שמצח אשה זונה הי' לה. (כדאיאת במס'
מגילה¹³ ואתתי' בי בוציני, פריצתא¹⁴ הואי).

משא"כ אסתר¹⁵ מלכות דקדושה, אם שהמלך לא קרא
אותה לבוא לפניו, אמרה¹⁶ ובכן אבוא אל המלך אשר לא
כד"ת, שלא יהי' בחי' גבורות ודינין, כד"ת, ועיין בקהלת
המשך בעמוד ג

מתביישים במעשיהם, זהו שכתוב (ירמי' ג, ג) "ומצח אשה זונה
הי' לך מאנת הכלם" לפי שלא הי' לך בושת פנים להכלם ממעשיך
הרעים...

ותניא עשרים וארבעה בתי דינין משתכחין בהאי מצחא (כ"ד בתי
דינים נמצאים במצח הזה).

ראה ביאור ענין דמצחא דז"א ומצחא דעתיק יומין, בספר מאמרים
עת"ר עמוד של ואילך (מובא לעיל סימן מט הערה 2), לקוטי תורה
שיר השירים כג, ג. תורת חיים פרשת תצוה עמוד שס, ג ואילך.
8 וז"ל: במצח זו תלויים כ"ד בתי דינים.

9 יצח"ק (בגי' 208) + גבור"ה (216) = 424, כמספר תכ"ד.
10 סנהדרין פב, ב. אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב (משלי ל,
לא) זרזיר מתנים או תיש ומלך אלקים עמו, ד' מאות ועשרים וארבע
בעילות בעל אותו רשע (פי': זמרי) אותו היום, והמתין לו פנחס עד
שתשש כח, והוא אינו יודע שמלך אלקים עמו. (ופרש"י ד' מאות וכו',
זרזיר בגימטריא הכי הור. מתנינן, לשון המתנה. או תיש, עד שתשש
כח. אלקים עמו, שכל הנקמות שלו).

11 ראה מגילה טו, ע"ב. בלילה ההוא נדדה שנת המלך, אמר רבי
תנחום נדדה שנת מלכו של עולם.
12 אסתר א, טו.

13 מגילה יב. גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות,
בית הנשים מיבעי ליה, אמר רבא שניהם לדבר עבירה נתכוונו, היינו
דאמרי אינשי איהו בקרי ואתתי' בבוציני. (ופרש"י איהו בקרי, דלועין
גדולות. בוציני, דלועין קטנות, כלומר דבאותו מין עצמו זה נואף וזו
נואפת, הוא אומר להראות את יופיה והיא לכך נתכונה שיסתכלו
ביופיה).

14 מגילה שם ע"ב: ותמאן המלכה ושתי מכדי פריצתא הואי דאמר
מר שניהן לדבר עבירה נתכוונו מ"ט לא אתאי, א"ר יוסי בר חנינא
מלמד שפרחה בה צרעת. (ופרש"י פריצתא הוא, פרוצה היתה).

15 ראה לעיל סימן קמח.

16 אסתר ד, טז.

קעד

ביאור, דיצחק (בחי' גבורה) תיקן תפלת "מנחה", ונעשה
"מנחה" - המתקת הגבורות וכו'

ענין מנוחה הוא בחי' המתקת הגבורות.

והוא, כי מנחה שתיקן יצחק הוא בחי' גבורה, פחד
יצחק, דינא קשיא.

ומנוחה הוא המתקת הגבורות, והוא בכינה שהיא
מקור הגבורות כי אין הגבורות נמתקין אלא² בשרשן.
ועיין בקהלת יעקב מע' מנוחה ב' בשם הפרדס שמנוחה
הוא³ בינה, ועצם המלה הוא נח"ה גי' ס"ג⁴ דבינה.

ויש לומר אות נ' דנחה הוא נ' שערי בינה, אות ח' כי
בינה היא ספירה הח' מלמטה למעלה, אות ה' כי בינה
היא⁵ ה' ראשונה שבשם.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר פ' שמות-דברים עמוד מג

קעה

ביאור תווך מאחזי"ט, דבאדרא רבא דף קבט כתוב דיש
"ת" בתי דינין, ובדף קל"ו דיש "כד" בתי דינין, דיכת בני
"יצחק גבורה", דישנם ב' הבחי' - ומבאר מייש ב"יושתי"
(אסתר א, טו) "כדת מה לעשות במלכה ושתי", ובאפתר
כתוב (שם ד, טו) "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת" -
כדת בני "משיח בן דוד"

מ"ש [בזוהר חלק ג] באדרא רבא דף קכ"ט ע"א⁶ מהאי
מצחא נהרין ארבע מאה בתי דינין כו'.

ובדף קל"ו ע"ב⁷ שם עשרים וארבעה בתי דינין

1 בראשית לא, מב.

2 ראה תניא פרק לא (עמוד לט, ב). זהו חלק א' דף קנא, א, ובמקדש
מלך שם. פרי עץ חיים שער כו (שער שופר) פרק א'. המשך תער"ב
חלק ג' עמוד א' שיז ואילך. תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט חלק
ד' סוף עמוד רנב ואילך. (ספר הערכים מע' אותיות אל"ף עמוד שנ).

3 ראה אור התורה נ"ך עמוד תקנח-ט. ביאורי זהוהר עמוד קיא-ב.

4 שם ס"ג הוא: י"ד, ה"י, וא"ו, ה"י בגי' 63, כמנין נח"ה.

5 ראה תניא - אגרת התשובה פרק ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי
דברים חלק ב עמוד שסו. ועמוד תרנו.

6 וז"ל: ממצח זו (דז"א) מאירים ובאים ארבע מאות בתי דינים.
"מצח" פירושו, בחי' הסכם לאחר שנשכח טעם הרצון. ראה בהנסמן
בהערה 2. לקמן סימן רכה.

7 וז"ל: במצח של ז"א צומח ויוצא שער אחד (והוא סימן להמונים
על הדין, שיכולים לפעול דינים בהרשעים), שמתפשט במצחו
שהוציא חמשים שערים, וכשמתפשט ויוצא השער במצח של ז"א,
או נעשה מצח של ז"א משיגיא לפרוע מרשעי העולם, לאותם שאינם

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת בהעלותך

לה

למעלה צריך לסתור באותו הקיר עד שתעבור התפלה וזה יהי' בתפלות הצבור שהן אל כביר לא ימאס שאין תפלתם נמאסת, וזהו ומקטירים לה' עולות בבקר ובערב כי תפלות כנגד תמידין תקנום, גם אמרו ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי אלו תלמידי חכמים שבבבל שעוסקין בתורה בכל מקום מעלה עליהם כאילו מקטירים ומגישים לשמי.

וזהו כן יהי' תמיד הענן יכסנו שלא זזה שכינה מישראל ומראה אש לילה זה הגלות הדומה ללילה.

לפי העלות הענן מעל האהל, איתא בפ"ד דר"ה עשר מסעות נסעה שכינה ופירש רש"י ז"ל שהיתה מתעכבת ממסע למסע לראות אם יחזרו ישראל בתשובה, ואחרי כן יסעו בני ישראל, שגם הם הלכו בגלות.

ובמקום אשר ישכן שם הענן וכו' הוא מ"ש בחגיגה פ"ב וארא והנה רוח סערה בא מן הצפון שהלך לכבוש את כל העולם לפני נבוכדנאצר הרשע וכל כך למה כדי שלא יאמרו אומות העולם ביד אומה שפלה מסר הקב"ה את בניו ע"כ. הנה כי השכינה קדמה להכין להם מקום בימי גלותם על פי ה' יסעו בני ישראל שהוא יתברך גזר להקדים שתי שנים לונושנתם² דשקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו, ועל פי ה' יחנו כי רק לו יתברך נודע הקץ ואין לישראל לצאת מהגלות כי אם על פיו יתברך כי השבע השביע את בני ישראל לאמר שלא ידחקו את הקץ³ כנודע.

כל ימי אשר ישכון הענן על המשכן יחנו, זה הי' בגלגל שחנו שם י"ד שנה, ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים רבים זה משכן שילה שהאריך קצו שס"ט שנה כדאיתא בזבחים פ"ד יע"ש. אחר כך חרבה שילה ובאו לנוב וזה שכתוב ויש אשר יהי' הענן ימים מספר על המשכן שהיו י"א שנה לבד ואחר כך באו לגבעון, וזהו על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, וכשחרבה נוב ומת שאול ומלך דוד תחתיו הי' ראוי שיבנה בית המקדש וכן הי' רוצה דוד שאמר הנה אנכי יושב בבית ארזים וארון ה' בתוך היריעה, ויהי בלילה ההוא וישלח ה' ביד נתן הנביא לומר לדוד לא אתה תבנה הבית לשמי, וזהו ויש אשר יהי' הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו אך לא רצה הקב"ה מן הטעמים הכתובים אצלנו במ"א רק ששלמה יבנה הבית, וזהו או יומים וכו' בהאריך הענן על המשכן לשכון עליו כי היו מקטירים בבמה אשר בגבעון, עד שבא שלמה המלך ע"ה ובנה הבית וגם הוא חרב, וזהו (י, לג) ויסעו מהר ה' זה בית המקדש...
גבול בנימינ חלק א דרוש לה

ט, טו – וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות ובערב יהי' על המשכן כמראה אש עד בוקר

א. כתוב בפרשה זו וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות ובערב יהי' על המשכן כמראה אש עד בקר כן יהי' תמיד הענן יכסנו וגו' ולפי העלות הענן וגו' ויש בפסוקים האלה כפל ענין במלות שונות וצריך לעמוד עליהם.

ונראה לעניות דעתי שיובנו עם מאמרם ז"ל במדבר רבה פרק יב א"ר סימון בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן רמו למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן, ובעת שהוקם למטן הוקם למעלן והוא משכן הנער ששמו מט"ט שבו מקריב נפשותיהם של צדיקים לכפר על ישראל בימי גלותם ולכך כתב את המשכן שמשכן אחר הוקם עמו וכה"א מכון לשבתך פעלת ה' וגו'.

הרי כי המשכן רומז לגלות שגולים ממקום למקום וכן המשכן הי' מיטלטל והולך, ולכן אמר הכתוב ויהי ביום כלות משה לשון צרה לפי שרומז לימי הגלות, שאילו זכו ישראל תכף ליציאתם ממצרים היו נכנסין לארץ ישראל והי' יורד להם בית המקדש בנוי מן השמים כדאיתא בזהר פרשת פינחס רכ"ח א' עיין שם.

אך בעשותם עגל בחורב נשתהו במדבר ונגזר עליהם לעשות משכן לרמוז לימי הגלות שבכל מקום שגלו שכינה עמהם, זש"ה **וביום הקים את המשכן** דהיינו גם המשכן העליון כמו שבא במאמר הנ"ל כסה הענן וכו' להיות עדות לישראל שהשכינה בתוכם, וזה למשמרת לאות כי **ובערב** דהיינו בזמן הגלות יהי' על המשכן כמראה אש, על דוקא, דהיינו המשכן למעלה ששם מקריב נפשותיהם של צדיקים בימי גלות, וזהו **עד בקר** שהוא עת הגאולה, ובה אתי שפיר שהתחיל בלשון עבר **כסה הענן**, וסיים בלשון עתיד יהי' על המשכן דהיינו בימי הגלות.

ובמסורה פרשה זו, **ובערב ד'**, וסי' ובערב יהי' על המשכן, ובערב תאמר מי יתן בקר (דברים כח, סז), ובערב חתרת לי בקיר יחזקאל י"ב, ומקטירים לה' עולות בבקר ובערב דברי הימים ב' י"ג, הכונה כי ובערב יהי' על המשכן מדבר בזמן הגלות, שאז בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר וכו', ואז ובערב חתרת לי בקיר דאיתא בברכות פ"ה א"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, ואם תעלה תפלת ישראל

(2) שתי שנים לונושנתם: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת ואתחנן פרק ד פסוק כה, ובהנסמן שם.

(3) שלא ידחקו את הקץ כנודע: עיין כתובות קיא.

(4) עיין המשך הפירוש לקמן סימן קט.

(1) ויש בפסוקים האלה כפל ענין במלות שונות: עיין עוד בזה לקמן סימן מו. נ. נה.

נ. נז. טו.

♦ יום ראשון י"ג סיון ♦

ח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלִיתָךְ אֶת־הַנֹּרֹת

ב מלל עם אהרן ומימר לה באדלקותך ית בוציניא לקבל אפי מנרתא יהון מנהרין שבצעא בוציניא:

אֶל־מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָרוּ שְׁבַעַת הַנֹּרוֹת:

ה"י < בהעלתך • למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים? לפי שכשראה אהרן חנכת הנשיאים, חלשה אז דעתו, כשלא היה עמהם בחנכה לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות. בהעלתך • על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון "עליה", שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו: מכאן, שמעלה היתה לפני המנורה, שעליה הפהן עומד ומיטיב. אל-מול פני המנורה • אל מול גר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה. יאירו שבעת הנרות • ששה שעל ששת הקנים. שלשת המנרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי, ולמה? כדי שלא יאמרו: לאורה הוא צריך.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(ב) בְּהֵעֲלִיתָךְ - למה נסמכה פרשת

המנורה לפרשת הנשיאים - כי לפי סדר הזמנים היה צריך להקדים את פרשת הנרות לפני פרשת הנשיאים, שכן חנכת הנשיאים נסתיימה ב"ב ניסן, ואלו הצווי על הדלקת הנרות נאמר בראש חודש ניסן, וכן הדלקת הנרות היתה בו ביום [כמובא בגיטין ס, ב שפרשת הנרות נאמרה בראש חודש ניסן, וברש"י שם: "לפי שבו ביום התחילו להדליק"]. ובנוסף לכך, היה צריך לכתוב תחילה הציווי על הדלקת הנרות, שהיא עבודה קבועה במקדש, ורק אחר-כך קרבנות הנשיאים שהיו קדשי שעה וקרבנות יחיד (הרב).

לפי שכשראה אהרן חנכת הנשיאים חלשה אז דעתו, כשלא - לכאורה צריך להיות: שלא.

היה עמהם בחנכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: חייך - לשון שבועה.

שליך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב - שהנשיאים רק הביאו את הקרבנות למשכון, אך הם עצמם לא הקריבו, ואילו אתה אהרן כמו ידך מדליק את הנרות, ולא זו בלבד אלא גם מטיב ומכין את הנרות להדלקה, כלומר אתה עושה כמו ידך את כל מצות הדלקת הנרות מתחילתה ועד

טופה (הרב).

את הנרות - הנשיאים חנכו את המזבח החיצון שעמד בחצר, ואילו אהרן הדליק את המנורה שעמדה בתוך המשכן (הרב).

בהעלתך - על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק - ברוב היוצא (כס"מ ביאת מקדש ט, ו בשם רש"י, וראה רש"י שבת כ, ב גבי גר שבת: "ברוב היוצא מראש הפתילה חוץ לגר").

עד שתהא שלהבת עולה מאליה - ולכן נקט הכתוב "בהעלותך" דוקא, ולא "בהדליקה" (רא"ם). וראה גם רש"י שמות כז, כ: "להעלות גר תמיד - מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". כלומר, לא ידליק הפתילה ויניחנה שתהא היא נדלקת מאליה, אלא צריך להדליקה עד שתתלכד האש בכל חלקי הפתילה, ותתחיל השלהבת להיות עולה מאליה (קרבן אהרן לתריכ וקרא כה, ב). וראה שבת כא, א: "שתהא השלהבת עולה מאליה, ולא שתהא עולה על-ידי דבר אחר", וברש"י שם: "ולא שתהא צריכה תיקון והטיה".

ועוד דרשו רבותינו - משנה תמיד ל, ב. מנחות כט, ב.

מכאן - מזה שאמר הכתוב בלשון עליה. אך זהו דרש בלבד, שכן "בהעלותך" הוא פועל יוצא, ולפי

המדרש היה ראוי לומר "בעלותך" (עי' רא"ם).

שמעלה היתה לפני המנורה - בתמיד ובמנחות שם: "אכן היתה לפני מנורה ובה שלש מעלות".

שעליה הפהן עומד ומטיב - מדרש מאפר הפתילות שכבו (רש"י יומא יד, א). ומזה שנקט "מטיב" בלבד (וכן הוא בתמיד ובמנחות שם), יש שכתבו, משום שעיקר הצורך במעלה הוא בשביל להטיב את הנרות, שכן לצורך כך היה על הפהן לעמוד למעלה מהנרות כדי שיוכל לנקותם היטב, ואילו לצורך ההדלקה בלבד אין צורך במעלה, ויכול היה לעמוד על הארץ, שכן גובה המנורה היה רק שמונה עשר טפחים [כמובא ברש"י שמות כה, לה] [צדה לדרך בשם יש מי שכתב. אף הוא עצמו דוחה סברא זו, עין שם].

אל מול פני המנורה - "אל מול" גר האמצעי שאינו בקנים, אלא בגוף של "מנורה" - וזהו "פני המנורה".

יאירו שבעת הנרות - ששה שעל ששת הקנים, שלשה המנרחיים פונים למול האמצעי, הפתילות -

בכמה פתב"ד: ראשי הפתילות. שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי - ובין עם הפתילה האמצעית עצמה שהיתה

שאתה מדליק ומטיב את הנרות (רש"י ח, ב)

שאתה - אהרן עצמו הדליק את המנורה, ואלו קרבנות הנשיאים נקרבו על ידי הכהנים. **מדליק ומטיב** - אהרן עשה הן את ההתחלה (הטבת הנרות) והן את הגמר (הדלקתם), ואלו הנשיאים עשו את ההתחלה (הבאת קרבן) ולא את הגמר (הקרבת הקרבן). **את הנרות** - הדלקת הנרות הייתה בפנים, ואלו קרבנות הנשיאים נקרבו על המזבח החיצון.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 316 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

"הדלקה" בשרה בור

בהעלתך את הנרות אל-מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות: (ח, ב)

פתיב "נר ה' נשמת אדם" (משלי כ, כז), שנשמט כל אחד מישראל מאירה באור ה'.

אף ישנם כאלו מבני ישראל שאור נשמתם אינו גלוי לכל, אלא טמון בעמק הלב ומכסה בכמה העלמות המסתירות על אור ה'.

זוהי עבודת אהרן כהן גדול, "להעלות" ולגלות בכל "שבעת הנרות", שהם שבעת הסוגים בנשמות ישראל (ראה לקו"ת במדבר כט, א) את "נר ה'" של נשמתם, עד ש"תהא שלהבת עולה מאליה" (שבת כא, א), שנשמתם תתלהב ותתלהט מאליה בעבודתם לקונם.

ו"הדלקה" זו "כשרה בור" (רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז):

אל יאמר האדם, שרק אהרן הכהן הוא המצוה ב"העלאת הנרות" והדלקת נשמות ישראל, אלא כל אחד ואחד וגם "זר" מצוה "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות פ"א מ"א), שחובת כל אחד ואחד היא לקרב את אלו שאור נשמתם נעלם ומכסה, ולהעלות ולהדליק את ה"נר ה'", עד ש"תהא שלהבת עולה מאליה".

ג. ויעש בן אהרן אל-מול פני המנורה העלה **ג. ויעבד בן אהרן לקבל אפי מנרתא אדלק**
בוצינהא פמא די פקיד יי ית משה:

נרתיה באשר צוה יהוה את-משה:

כ"י ויעש בן אהרן • להגיד שבחו של אהרן, שלא שנה. (ספרי)

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 38 - מתוך 'לקראת שבת')

שבחו של אהרן - שלא שנה

ויעש בן אהרן

להגיד שבחו של אהרן שלא שנה (ח, ג. ובפרש"י)

וצריך להבין, מה השבח הגדול של אהרן, וכי זהו שבחו שלא שנה מצווי ה'?

אשל אברהם - הרב אלאשילי

מנורה זו שניארו כל הנרות אל מקום אחד, והרי דרך המנורות להבדיל נר אחד מן השני כדי שיתפשט כל האור לכל הבית (ג"א). וב"עיוני רש"י" כתב, שהשאלה היא על הנרות המערביים שהם סמוכים להיכל ("לפני ה'"), מדוע היו מטים אותם לאחוריהם כלפי הנר האמצעי? ועל כך מתרץ: "כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך". תורה ג.

ג. ויעש בן אהרן - להגיד שבחו של אהרן שלא שנה - הוצרך לשבח זה, מפני שדבר זה, לצמצם שיהיו כל הנרות מצדדים נגד הנר האמצעי ממש, צריך דיוק רב (ג"א). תורה ד.

שמות כה, לו: "והאיר על עבר פניה - עשה פי ששת הנרות שבראשי הקנים, היוצאים מצדיה, מוסבים כלפי האמצעי, כדי שיהיו הנרות בשתדליקם מאירים אל עבר פניה, מוסב אורם אל צד פני הקנה האמצעי, שהוא גוף המנורה". אבל שם מדובר באופן עשית הנרות שבראשי הקנים, שיעשה אותם באופן שיהיו מוסבים כלפי הנר האמצעי, ואילו כאן מדבר על הפתילות שבנרות, שעליו להטות את הפתילות כלפי הנר האמצעי, וכשידליקם יאירו כלפי הנר האמצעי (ע"פ הר"ב).

ולמה? כדי שלא יאמרו: לאורה הוא צריה. - פירושו, למה נשתנה אורה של

לנוכח פניה, הרי שבע (רא"ם). רש"י נקט כאן כדעה שהמנורה הייתה מונחת ממזרח למערב (ראה מנחות צח, ב), שלשה קנים במזרח ושלשה במערב (רש"י שם), משום שרק לפי דעה זו הנר האמצעי היה מאיר לעצמו ולא היה נוטה לשום צד, ובזה מבואר פשט הכתוב "יאירו שבעת הנרות", אבל לדעה שצפון ודרום הייתה מונחת, הרי הנר האמצעי היה נוטה לצד מערב, והוא הנקרא הנר המערבי (ראה רש"י שם), ואינו מתאים עם פשט הכתוב "יאירו שבעת הנרות (על פי ספר הזכרון). אבל ראה רש"י שבת כב, ב ומנחות צח, ב שמפרש הפסוק (גם) לפי הדעה שצפון ודרום הייתה מונחת). וראה רש"י

וַיֹּסֶף לומר הבאור בזה ע"ד פנימיות הענינים: ידוע שיש בגלויים שמלמעלה שני אופנים, התגלות הבאה על ידי עבודת האדם ובלשון הזהר "באתערוותא דלתתא אתערוותא דלעילא", ויש התגלות עליונה שהיא למעלה מגדר הנבראים, ובאה בדרך מתנה מלמעלה, ובלשון הזהר "אתערוותא דלעילא שאין אתערוותא דלתתא מגעת לשם".

והנה על עשיית המנוחה אומר רש"י: "על ידי הקב"ה נעשית מאלה" - ללא עשיית הנבראים, ואף לאחר עשייתה הנה האור שבה לא היה אור טבעי כפדגוש בגר המערבי שהיה "עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל" - שאף זה תלוי אף ורק בידי הקב"ה. וזהו שבחו של אהרן - דאף-על-פי שאור המנוחה לא היה טבעי והיה מקום לחשב שאין צורך לדיק באפן הדלקתה כיון שהנפעל הוא משמיא, אף-על-פי-כן לא שנה אהרן מהצווי.

והטעם לזה שנצרכת עבודת אהרן הוא, דאף-על-פי שהאור הנמשך הוא למעלה מעבודת האדם, מכל-מקום הקב"ה ממשיכו רק לאחר עבודת האדם, ובלשון המהר"ל (גבי עשיית המנוחה, ג"א פרשתינו ח, ד) ד"כף הוא כל מעשה שפועל השם, הכל צריך פעל למטה והשם יתברך גומר על ידו.. ולפיכך היה צריך משה לדעת כל מעשה המנוחה, והיא פעל כפי מה שהיה יכול והקב"ה גומר על ידו".

(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹחָה מִקִּשָּׁה זֶהָב עַד-יִרְכָּה
עַד-פְּרָחָה מִקִּשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה
אֶת-מֹשֶׁה בֶּן עֶשֶׂה אֶת-הַמְּנֹחָה: פ

ד ודין עובד מנרמא נגינדא דהב עד שידה
עד שושנה נגינדא היא כחזו די אחזי יי נת
משה בן עבד נת מנרמא:

וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹחָה • (סו) שְׁהָרָאָהּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּאֶצְבָּע, לְפִי שְׁנַתְקֶשָׁה בָּהּ, לְכַף נֹאמֵר "וְזֶה".
מִקִּשָּׁה • בטדיי"ץ בלעז (געשלאגען) לשון "דא לְדא נקשון" (דניאל ח). עֶשֶׂת שָׁל כֶּכֶר זָהָב הִיְתָה וּמְקִישׁ בְּקֶרְנֵס
וְחֹתֶךָ כְּשִׁיל לְפֶשֶׁט אֵיבְרִיָּה כְּתוּבָנָה, וְלֹא נַעֲשִׂית אֵיבְרִים אֵיבְרִים עַל יְדֵי חֲבוּר. עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרָחָה •
"יִרְכָּה" היא השדה שעל הרגלים, חלול, בְּדֶרֶךְ מְנוּחָת כֶּסֶף שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׂרִים. עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרָחָה • כלומר
גופה של מנוחה בלה וכל התלוי בה. עַד-יִרְכָּה • שהוא אבר גדול. עַד-פְּרָחָה • שהוא מעשה דק שבה

אשל אברהם - הרב אלשוילי

פרחוו, ולכן מבאר ש"ירכה" הינו שדה [=תיבה], וישדה היא לשון נקבה [וננפרת גם במקרא, בקהלת ב, ח], לכן אמר "פרחה" בלשון נקבה (באר בשדה).
"ירכה" היא השדה שעל הרגלים - ברש"י שמות שם: "כמין תיבה, ושלש רגלים יוצאין הימנה ולמטה".
חלול, בדרך מנוחות כסף שלפני השרים. עד ירכה עד פרחה - כלומר גופה של מנוחה בלה - והו פירוש "מעשה המנוחה מקשה".
וכל התלוי בה - והו פירוש "עד ירכה עד פרחה", וכמו שמפרש מיד.
"עד ירכה", שהוא אבר גדול, "עד פרחה", שהוא מעשה דק - ויש קושי לעשותה מקשה מפני דקותה. ולכן דיק לכתוב "דק" ולא "קטן", כי הקושי הוא בעשית דק ולא בעשית קטן (ספר הזכרון).
שבה - הכל "מקשה" - כלומר, "עד ירכה עד פרחה" פירושו: מירכה עד פרחה (באר בשדה). או שפירושו: הן ירכה הן פרחה, כלומר הכל (נח"י).

עֶשֶׂת - גוש.
שָׁל כֶּכֶר - בכתוב בשמות כה, לט. שם לו, כד.
"וְזֶה" - והו הפירוש "מקשה זהב", שה"עשית" עצמו נקרא "מקשה" על שם הקשת הקרנס בו (משכיל לוד).
הִיְתָה, וּמְקִישׁ בְּקֶרְנֵס - מכה בפטיש.
רָאָה גַם רִש"י שְׁמוֹת כה, לא: "ולשון מקשה, מכת קרנס".
וְחֹתֶךָ כְּשִׁיל - קרדום של נגרים [=גרון] (רש"י תהלים עד, ו). ברש"י שמות כה, לא: "וחותך בכלי אומנות".
לְפֶשֶׁט אֵיבְרִיָּה כְּתוּבָנָה - ברש"י שמות שם: "ומפריד הקנים אילך ואילך".
וְלֹא נַעֲשִׂית אֵיבְרִים אֵיבְרִים עַל-יְדֵי חֲבוּר - בדרך הצורפים (רש"י שמות שם).
עַד יִרְכָּה עַד פְּרָחָה - מדה שמעתיק התיבות "עד פרחה" אף שמפרש רק מהו "ירכה", יש לומר שבנה מושב מה שנאמר "פרחה" בלשון נקבה, שהרי "פרחה" מוסב על הפרח של הדרך, כמבואר ברש"י שמות כה, לה, והרי ירך הוא לשון זכר, והיה לו לומר "עד

(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹחָה - שְׁהָרָאָהּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּאֶצְבָּע - מְנוּחָה שָׁל אֵשׁ (רש"י שמות כה, מ).
לְפִי שְׁנַתְקֶשָׁה בָּהּ, לְכַף נֹאמֵר "וְזֶה".
- וראה גם רש"י שמות יב, ב גבי מולד הלבנה, ויקרא יב, ב גבי בעלי חיים טהורים.
מִקִּשָּׁה - בטדיי"ץ בלעז - batediz, מיועד להקשה. ובזה מבאר מיועד נקרא גוש הזהב שממנו נעשית המנוחה "מקשה זהב", כי הוא מיועד להקשה.
לְשׁוֹן "דָּא לְדָא נְקֻשׁוֹן" - דניאל ה, ו. מקישות ודופקות (רש"י סו). וראה גם רש"י מנחות כח, א: "מקשה, משמע דבר המכה ונהלם, כדכתיב וּאֶרְכַּבְתֶּיהָ דָּא לְדָא נְקֻשׁוֹן". והינו ששרש המילה "מקשה", הוא "נקש", והנו"ן בה היא יסוד הנופל לפעמים, והמ"ם בתחילה היא לתאר השם, והה"א בסוף היא לשון נקבה (באר רחובות). וראה רש"י דברים יב, ל ש"נקשון" הוא "לשון טירוף וקשקושי". וראה עוד רש"י תהלים קט, קיא.

– הכל מקשה. ודרך "עד" לשמש בלשון זה, כמו (שופטים טו): "מגדיש ועד-קמה ועד-כרם זית". כמראה אשר הראה וגו'. פתבנית אשר הראה בהר, כמו שנאמר (שמות כה): "וראה ועשה בתבניתם וגו'". כן עשה את-המנורה • מי שעשאה. ומדרש אגדה: על-ידי הקדוש-ברוך-הוא נעשית מאליה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין לקו"ש חל"ח עמ' 33 ובאר"א חכ"ח עמ' 60 – מתוך 'לקראת שבת')

מעלתה של המנורה על שאר העבודות

זוהי מעשה המנורה . . כמראה אשר הראה יהוה את-משה כן עשה את-המנורה:

כן עשה . . מי שעשאה, ומדרש אגדה על ידי הקב"ה נעשית מאליה (ח, ד. ובפרש"י)

ידועה השאלה (אברבנאל, אלשיך, אוה"ח ועוד), דהפסוקים הקודמים עוסקים במצות הדלקת המנורה, ועל מעשה המנורה כבר למדנו בפרשת תרומה (כה, לא) באריכות, ומיהי השיכות דעשית המנורה לכאן, שהצורך הפתוב לשנותה ולקתבה שנית?

יש לומר הבאור (לדרך של רש"י):

הנה הדלקת הנרות על ידי אהרן היא נחמתו על הקרבת הקרבנות על ידי הנשיאים, וכפי שאמר לו השי"ת (הובא ברש"י ריש פרשתנו) – "שליך גדולה משלהם". ובכדי לבאר מדוע "שלו גדלה", אף שגם קרבנות הנשיאים היה ענינם חנכת הבית, ובמה גדלה חנכת המנורה על חנכת המזבח וכיו"ב, הנה לכן, אף שעסקינו בהדלקת המנורה, הובא הפסוק העוסק בעשייתה, שנעשתה על פי המראה אשר הראה ה' (ולמהדרש על ידי הקב"ה עצמו), דבזה יובן ענין מעלת חנכת המנורה על ידי אהרן – "שליך גדולה משלהם".

והטעם לכך שדוקא המנורה נעשתה "כמראה אשר הראה ה'", הוא על-פי מה שכתב רש"י (אמור כד, א) שגם המערבי שבה "הוא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה לישראל", ולכן גם עשייתה היתה באופן של "גלוי שכינה" מיוחד.

ה) וידבר יהוה אל-משה לאמר: **ה) ומליל יי עם משה למימר:**

(ו) קח את-הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם: וקרב ית לואי מגו בני ישראל ותדפי תהוון:

ז"ל קח את-הלויים • קחם בדברים: אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום.

אשל אברהם – הרב אלאטוילי

כה, לא: "תעשה המנורה – מאליה. לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: השליך את הכפר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נאמר תעשה". וכתב ב"תורת מנחם", שכל הפסוק הזה המדבר על "מעשה המנורה", לא בא אלא להראות את מעלתה וחסבותה של המנורה, שבוה מבואר עוד יותר אף שהדלקת הנרות של המנורה על-ידי אהרן גדולה מוקלם של הנשיאים בחנוכת המשכן, כפי שכתב רש"י לעיל פסוק ב, שכן המנורה היא הפלי היחיד שהראוהו ה' למשה בהר, וגם עשייתה לפי מדרש אגדה היתה על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, דבר המפליג עוד יותר במעלתה של המנורה. תורה

(ו) קח את הלויים – קחם בדברים: אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום. – שאין שיה לומר על האדם לשון לקיחה בידים אלא בדבור, כי

שמות כה, מ. "וראה ועשה בתבניתם וגו'" – וברש"י שם: "ראה כאן בהר תבנית שאני מראה אותך, מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקדוש-ברוך-הוא מנורה של אש". **כן עשה את המנורה – מי שעשאה** – והינו בצלאל, שעשה את כל הכלים (רא"ם). מה שהפתוב לא מפרש כאן מיהו העושה, משום שמטרת הפסוק כאן הוא לספר על מעלתה של המנורה, ולא על מעלת האומן שעשאה (הרב).

ומדרש אגדה – תנחומא סימן ד. **על-ידי הקדוש-ברוך-הוא** – לפירוש זה, "כן עשה" מוסב על ה' הנזכר קודם לכן בפסוק ["אשר הראה ה'"] (רא"ם).

נעשית מאליה – כלומר, שנעשתה בלתי פועל נראה, והוא הקדוש-ברוך-הוא (רא"ם). וראה רש"י שמות

ודרך "עד" לשמש בלשון זה – כלומר, אף שדרך כלל "עד" משמעו גבול של אינה דבר, הנאמר כאן "עד יראה" אינו בא לומר גבולו של דבר, עד כאן ותו לא, שהרי אמר אחר-כך "עד פרהה", אלא בא לכלול את הכל. **כמו "מגדיש ועד קמה ועד כרם זית"** – שופטים טו, ה. שאין משמעות "ועד קמה", במשמעות של גבול עד כאן ותו לא, שהרי אמר אחר-כך "ועד כרם זית", אלא פירושו: הן גדיש והן קמה והן כרם זית, כלומר הכל (ח"י). או שפירושו: מגדיש ומקמה ועד כרם זית (באר בשדה).

כמראה אשר הראה וגו' – בתבנית – פירש "כמראה" מלשון ראייה, ולא מלשון מראה שהוא הגון, והכונה לתבנית שהראה לו בהר, ונקראת התבנית בשם מראה, מפני שעל-ידי הראיה נודעה לו התבנית (רא"ם). **אשר הראהו בהר, כמו שנאמר** –

(ו) וְכַהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְמַהֲרָם הַיּוֹם עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת וְהַעֲבִירוּ תֵעָר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם וּכְבָסוּ בַגְדֵיהֶם וְהַטְּהִירוּ:

וְיִקְדִין תַּעֲבֵד לַהוֹן לְדַבְּרֵיהוֹן אֲדִי עֲלֵיהוֹן מִיָּא דְחַטָּאתָא וְיַעֲבֵרוֹן מִסְפָּר עַל כָּל בְּשָׂרֵהוֹן וְיַחֲרוֹן לְבוּשֵׂיהוֹן וְיַדְפֹּון:

כ"י - הַיּוֹם עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת • שֶׁל אֶפֶר הַפָּרָה, מִפְּנֵי טְמְאֵי מַתִּים שֶׁבָּהֶם. וְהַעֲבִירוּ תֵעָר • מִצְּאֵתִי בְּדַבְּרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדֶּרֶשׁן: לְפִי שְׁנַתְּנוּ בַּפָּרָה עַל הַבְּכוֹרוֹת שֶׁעֲבָדוּ עֲבוּדַת אֱלִילִים, וְהִיא קְרוּיָה: "וּבְחֵי מַתִּים", וְהַמְצָרַע קְרוּי "מַת" - הַזְקִיקִים תְּגַלְחַת בְּמַצְרָעִים.

(ח) וְלָקְחוּ פֶר בֶּן־בְּקָר וּמִנְחָתוֹ סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפְרִשְׁנֵי בֶן־בְּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת:

ח וְיִסְבִּון תוֹר בַּר תוֹרִי וּמִנְחָתָה סֵלְמָא דְפִילָא בְּמִשַׁח וְתוֹר תִּנְנָן בַּר תוֹרִי תִסַּב לְחַטָּאתָא:

כ"י - וְלָקְחוּ פֶר בֶּן־בְּקָר • וְהוּא עוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד עֹלָה", וְהוּא קָרְבַּן צְבוּר בַּעֲבוּדַת־זָרָה. וּפֶר שְׁנֵי • (ח"ט) מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר "שְׁנֵי"? לּוֹמֵר לָךְ: מָה עוֹלָה לֹא נֶאֱכַלְתָּ, אִם חַטָּאת לֹא נֶאֱכַלְתָּ (ע"פ ג' ר"י), וּבְזוֹ יֵשׁ סֵמֶךְ לְדַבְּרֵי בִתּוּרַת כְּהֻנִּים, וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוֹרָאת שְׁעָה הֵיטָה, שֶׁשְּׁעִיר הָיָה לָהֶם לְהִבְיֵא לְחַטָּאת עֲבוּדַת־זָרָה עִם פֶּר הָעוֹלָה.

אשל אברהם - הרב אלעזר

הָאֶדָם בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן דַּעַת, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי אֶדָם אַחַר בְּפִיתוּי דְבָרִים (ע"פ ג' ר"א). וְרָאָה גַם רִשְׁ"י בְּרֵאשִׁית ב, טו. שֶׁם טו, ג. שֶׁם מַג, טו. שְׁמוֹת יד, ו. וְיִקְרָא ח, ב. לְקָמֵן יא, טו. טז, א. כ, כה. כז, יח, כב. דְבָרִים א, טו. תוֹרָה ז

(ו) הַיּוֹם עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת - שֶׁל אֶפֶר הַפָּרָה, מִפְּנֵי טְמְאֵי מַתִּים שֶׁבָּהֶם - כִּיּוֹן שֶׁפָּרֶשֶׁת טְמְאִים נֶאֱמַר לָהֶם רַק בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן וְעַד אָז לֹא נִהְרָו מְטוֹמָאֵת מַת, וְאִם כֵּן חִלַּק מִהַשְּׁבֵט בּוֹדְאֵי הָיָה טְמֵא בְטוֹמָאֵת מַת, אֲלֵא שְׁלֵא יִדְעוּ מִי מַהֶם, וּבְגַלְל אוֹתָם טְמְאִים הוֹקְקוּ כָּל הַלְוִיִּם לְהַטְהֵר בְּאֶפֶר פָּרָה.

וְהַעֲבִירוּ תֵעָר - מִצְּאֵתִי בְּדַבְּרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדֶּרֶשׁן: לְפִי שְׁנַתְּנוּ - הַלְוִיִּם. בַּפָּרָה עַל הַבְּכוֹרוֹת - רָאָה גַם רִשְׁ"י לְקָמֵן פְּסוּק ט, וְשֵׁם: "קָרְבַּן בַּפָּרָה תַּחֲמִיתֵהֶם".

שְׁעֵבְדוּ עֲבוּדַת־זָרָה, וְהִיא קְרוּיָה "וּבְחֵי מַתִּים" - תַּהֲלִים קו, כח. עֲבוּדַת־זָרָה לִב, ב (תְּקַרְבַּת עֲבוּדַת־זָרָה).

וְהַמְצָרַע קְרוּי מַת - בְּדִלְקָמֵן יב, יב. הַזְקִיקִים תְּגַלְחַת בְּמַצְרָעִים - רָאָה וְיִקְרָא יד, ט. תוֹרָה ח

(ח) וְלָקְחוּ פֶר בֶּן־בְּקָר - וְהוּא עוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב - לְקָמֵן פְּסוּק יב. וְרָאָה עוֹד בְּרִשְׁ"י לְקָמֵן פְּסוּק יא. "וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד .. עוֹלָה", וְהוּא

קָרְבַּן צְבוּר - וְלָכֵן נֶאֱמַר "וְלָקְחוּ" לְשׁוֹן רַבִּים.

בַּעֲבוּדַת־זָרָה - בְּדִלְקָמֵן טו, כד. וְאִם כָּאֵן נִלְקַח עַל עֲבוּדַת־זָרָה, בְּדִלְעִיל בְּרִשְׁ"י.

וּפֶר שְׁנֵי - מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר "שְׁנֵי" - מַה מְשַׁמְיַעֲנוּ בְּמַה שֶׁאִמַּר "שְׁנֵי", שֶׁאִם לְלַמֵּד שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם, הָרִי הוּא אוֹמֵר אַחֲרֵי־כֵן: "וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה" (תוֹרוֹת ח, ג). וְהַ"חֻקוּיָן" כְּתַב שֶׁהַשְּׂאֵלָה הִיא לְמַה אָמַר "שְׁנֵי", וְהָרִי חַטָּאת קוֹדֶמַת לְעוֹלָה - רָאָה רִשְׁ"י וְיִקְרָא ה, ח. וְכֵן מְפוֹרָשׁ לְקָמֵן פְּסוּק יב: "וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה". וְרָאָה רִשְׁ"י לְקָמֵן טו, כד.

לּוֹמֵר לָךְ: מָה עוֹלָה לֹא נֶאֱכַלְתָּ, אִם חַטָּאת לֹא נֶאֱכַלְתָּ - שֶׁאִם שֶׁבְּדַרְךָ כָּלֵל חַטָּאת חִיצוֹנָה נֶאֱכַלְתָּ, חַטָּאת זוֹ נִשְׂרַפֶּת כְּמוֹ הָעוֹלָה, מְשׁוּם שֶׁהִיא בָּאָה עַל עֲבוּדַת־זָרָה, וְדִינָה כְּחַטָּאת עֲבוּדַת־זָרָה שֶׁהִיא נִשְׂרַפֶּת. עַד כָּאֵן דְבָרֵי רַבִּי מֹשֶׁה. וּבְזוֹ - שֶׁחַטָּאת זוֹ אֵינָה נֶאֱכַלְתָּ.

יֵשׁ סֵמֶךְ לְדַבְּרֵי - שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדֶּרֶשׁן.

בִּתּוּרַת כְּהֻנִּים" - וְיִקְרָא דְבּוֹרָא דְחוּבָה ב, ג: "רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מַה תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "וּפֶר שְׁנֵי"? אִם לְלַמֵּד שֶׁהֵם שְׁנַיִם, וְהֵלֵא בְּכֵן נֶאֱמַר: "וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה",

אֲלֵא יָכוֹל תַּהֵא נֶאֱכַלְתָּ חַטָּאת הַלְוִיִּם, תִּלְמוּד לּוֹמֵר: "וּפֶר שְׁנֵי", "שְׁנֵי" לְעוֹלָה, מָה עוֹלָה לֹא נֶאֱכַלְתָּ, אִם חַטָּאת לֹא נֶאֱכַלְתָּ". וְצָרִיךְ עֵיּוֹן קֶצֶת מִה שֶׁנֶּקֶט בְּלִשׁוֹן "סֵמֶךְ", שֶׁהָרִי מְפוֹרָשׁ הוּא.

וְאוֹמֵר אֲנִי - אֵינִן כְּנִת רִשְׁ"י לְחֻלּוֹק עַל רַבִּי מֹשֶׁה הַדֶּרֶשׁן אֲלֵא לְבֹאֵר דְבָרָיו.

שֶׁהוֹרָאת שְׁעָה הֵיטָה - הַהוֹרָאת שְׁעָה הֵיטָה בְּשִׁתִּים: א) מַה שֶׁהִבְיֵאוּ פֶר בֶּן בְּקָר לְחַטָּאת (וְלֹא שְׁעִיר). ב) מַה שֶׁשְּׂרַפְפוּהָ וְלֹא אֲכָלוּהָ (רֵאָה ר"א ט). אֲבָל רָאָה רִשְׁ"י וְיִקְרָא ט, יא: "לֹא מְצִינוּ חַטָּאת חִיצוֹנָה נִשְׂרַפֶּת אֲלֵא זוֹ וְשֶׁל מְלוֹאִים, וְכוּלָּן עַל פִּי הַדְּבוּר", וְלֹא הוֹכִיר חַטָּאת שֶׁל לְוִיִּם. וְיֵשׁ לּוֹמֵר, מְשׁוּם שֶׁבְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן בְּנִמָּן שֶׁשְּׂרַפּוּ אֶת חַטָּאת הַמְלוֹאִים, עֲדִין לֹא הֵיטָה הוֹרָאָה לְשֵׂרוֹף אֶת חַטָּאת הַלְוִיִּם. וְעַל־דִּרְגוֹהָ כְּתַב רִשְׁ"י בְּשְׁמוֹת כט, יד גְּבִי חַטָּאת הַמְלוֹאִים: "לֹא מְצִינוּ חַטָּאת חִיצוֹנָה נִשְׂרַפֶּת אֲלֵא זו", וְלֹא הוֹכִיר חַטָּאת שֶׁל שְׁמִינֵי לְמְלוֹאִים, מִפְּנֵי שֶׁעֲדִין לֹא יִתְּנָה הוֹרָאָה כּוּן.

שֶׁשְּׁעִיר הָיָה לָהֶם לְהִבְיֵא לְחַטָּאת עֲבוּדַת־זָרָה עִם פֶּר הָעוֹלָה - בְּדִין חַטָּאת עֲבוּדַת־זָרָה שֶׁבָּאָה שְׁעִיר, בְּדִלְקָמֵן טו, כד. אֲלֵא כָּאֵן הֵיטָה

ט ויתקרב ית לזאי קדם משפן זמנא ותכנוש ית פל כנשתא דבני ישראל:

(ט) והקרבת את־הלוים לפני אהל מועד והקהלת את־פל־עדת בני ישראל:

י"ט וְהִקְהַלְתָּ אֶת־פְּל־עֲדַת לְפִי שְׁהֻלֹּיִם נְתוּנִים קֶרֶבֶן כַּפְּרָה תַּחֲתֵיהֶם, כְּבֹאוֹ וְיַעֲמְדוּ עַל קֶרְבָּנָם וְיִסְמְכוּ אֶת יָדֵיהֶם עֲלֵיהֶם.

י ויתקרב ית לזאי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון על לזאי:

(י) והקרבת את־הלוים לפני יהוה וסמכו בני ישראל את־ידיהם על־הלוים:

יא וירים אהרן ית לזאי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית פלקנא דיני:

(יא) והניף אהרן את־הלוים תנופה לפני יהוה מאת בני ישראל והיו לעבד את־עבדת יהוה:

י"ב וְהִנִּיף אֶהְרֹן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה • כְּדָרָךְ שְׂאֵשׁ מִצְרַע טְעוֹן תְּנוּפָה חַי. שְׁלֹשׁ תְּנוּפוֹת נֶאֱמְרוּ בַּפְּרָשָׁה זוּ: הַרְאֵנוּהָ לְבְנֵי קֹהֵת, לְכֹךְ נֶאֱמַר בָּם: "וְהָיוּ לְעַבְדֵי אֶת עַבְדַּת ה'", לְפִי שְׁעַבְדוֹת קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים עֲלֵיהֶם: הָאָרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְגו'. הַשְּׁנִיָּה לְבְנֵי גֵרְשׁוֹן, לְכֹךְ נֶאֱמַר בָּם: "תְּנוּפָה לֵה'", שְׂאֵף עֲלֵיהֶם הִיְתָה עַבְדוֹת הַקְּדָשׁ: יְרִיעוֹת וְקָרְסִים (צ"ל: וְקָרְסִים, דָּאלוּ קָרְשִׁים בְּיַד מִשָּׂא בְנֵי מְרָרִי) הַנִּרְאוֹת בְּבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וְהַשְּׁלִישִׁית לְבְנֵי מְרָרִי.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מפרקים גם את הקרסים, כדמשמע מלשון רש"י חולין כד, א: "להעמיד קרסיו", עין שם.
הנראים - מוסב הן על היריעות (התחתונות) והן על הקרסים. ולהעיר גם מלשון הגמרא שבת צט, ריש עמוד ב: "ונראין קרסין בלולאות ככוכבים בקריע". וראה הערה הבאה.
בבית קדש הקדשים - זהו לפי הדעה שהקרסים היו בתחילת עשר אמות של קדש הקדשים, מהשאיין-כן לפי הדעה שהקרסים היו משוכים כלפי מזרח אמה אחת מהפרוכת (ראה רש"י שמות כה, ה, לב).
והשלישית - האמורה בפסוק טו.
לכני מררי - צריך עיון, שהרי גם הקרשים שבני מררי נשאו היו נראים בבית קדש הקדשים, ומדוע לא נאמר בהם "עבודת ה'" או "תנופה לה"? ואולי יש לומר, כיון שמהקרשים עצמם נבנה קדש הקדשים, לא שיק לומר עליהם "**הנראים**" בבית קדש הקדשים, כי התהוות קדש הקדשים באה ביחד עם הקמת הקרשים, מה שאין-כן היריעות נפרסו לאחר שבקר קדש הקדשים קדם, וממילא שיק לומר עליהם "הנראים בבית קדש הקדשים".
 ועדין צריך עיון. תורה יב

פעמים, שהרי באשם מצורע היה די בתנופה אחת (שפ"ח).
הראשונה - האמורה כאן.
לכני קהת, לכך נאמר בם: "והיו לעבד את עבודת ה'", לפי שעבודת קדש - משא דבר הקדושה (רש"י לעיל ז, ט).
הקדשים - המקודש שבכולן (רש"י לעיל ז, ד).
עליהם - על-פי לשונות הכתובים לעיל שם ושם.
הארון, השלחן וגו' - והמנורה והמזבחות והפרוכת וכלי שרת (רש"י לעיל ז, ד). ואולי צריך לומר: וכו'. אבל כן הוא גם לעיל ז, ט, וכנראה הפונה לכתובים הנזכרים בהם בלים אלו.
השנייה - האמורה בפסוק יג.
לכני גרשון, לכך נאמר בם - לקמן פסוק יג.
"תנופה לה", שאף עליהם היתה עבודת הקדש, יריעות - כדלעיל ד, כה.
[וקרסים] - כן הגירסא בכמה פתבי"ד ודפוסים ראשונים, ודלא כבשאר דפוסים וקדשים, שהרי הקרשים היו משא בני מררי. ואף שהקרסים היו מחברים את היריעות (כקושיות ה"באר בשדה"), הרי בשעת פירוק המשכן היו

הוראת שעה שביאו פר לחטאת (רא"ם). ולכן אמר הכתוב: "ופר בן בקר תקח לחטאת" (שלא אמר "ולקחו" כמו בעולה, אלא "תקח"), הינו שזו היתה הוראה מיוחדת למשה ליקח פר בן בקר לחטאת ולא שיעיר (יקרא דאורייתא). תורה ט
 (ט-י) והקהלת את כל עדת - לפי שהלוים נתונים קרבן כפרה תחתיהם - תחת בני ישראל. כיון שהלוים היו כפרה תחת הבכורות, הרי זה כאילו שניתנו כפרה תחת כל ישראל, כי הבכורות היו שלוחיהם של ישראל (גרא).
יבואו ויעמדו על קרבנם ויסמכו את ידיהם עליהם. - כדיון הבעלים שצריכים לעמוד על קרבנם. תורה יא
 (יא) והניף אהרן את הלוים [תנופה] - כן הגירסא בדפוס ראשון.
כדרך שאשם מצרע טעון תנופה חי - ראה ויקרא יד, יב. אף כאן הלוים דינם באשם מצורע, וכדלעיל ברש"י פסוק ו.
שלוש תנופות נאמרו בפרשה זו - "והניף אהרן את הלוים תנופה" - פסוק זה. "והנפת אותם תנופה לה" - פסוק יג. "והנפת אותם תנופה" - פסוק טו. ואין לומר שהניפו אותם שלש

יב וְלֹאֵי יִסְמְכוּן יְת יְדִיהוֹן עַל רִישׁ תּוֹרֵיָא
וְעֵבֶד יְת חַטָּאתָא וְיֵת חַד עֲלֵתָא קָדָם יִי
לְכַפְּרָא עַל לֹאֵי :

(יב) וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רִאשׁ הַפָּרִים
וְעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֲלֵה לַיהוָה
לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם:

יג וְתַקַּם יְת לֹאֵי קָדָם אֶהְרֵן וְקָדָם בְּנוֹהֵי
וְתַרְם יְתֵהוּן אֲרָמָא קָדָם יִי :

(יג) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֶהְרֵן וּלְפָנֶי בְנֵי
וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה:

יד וְתַפְרֵשׁ יְת לֹאֵי מַגּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיהוֹן
מִשְׁמָשִׁין קָדָמִי לֹאֵי :

(יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי
הַלְוִיִּם:

◆ יום שני י"ד סיון ◆

טו וּבְתַר כֵּן יַעֲלוּן לֹאֵי לְמַפְלַח יְת מִשְׁפָּן
זְמַנָּא וְתַדְכִּי יְתֵהוּן וְתַרְם יְתֵהוּן אֲרָמָא :

(טו) וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה:

טז אַרִי אַפְרָשָׁא מִפְּרָשִׁין אַנוּן קָדָמִי מַגּוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל חֲלָף חֲלָף פֶּתַח כָּל וְלָדָא בּוֹכְרָא כֻּלָּא
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרְבִית יְתֵהוּן קָדָמִי :

(טז) כִּי נְתַנִּים נְתַנִּים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
תַּחַת פְּטֻרַת כָּל־רָחֵם בְּכוֹר כָּל־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי
אֹתָם לִי:

ה"י - נְתַנִּים נְתַנִּים • נְתוּנִים לְמִשָּׂא, נְתוּנִים לְשִׁיר. פְּטֻרַת • פְּתִיחַת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 15)

נְתוּנִים לְמִשָּׂא, נְתוּנִים לְשִׁיר (רש"י ח, טז)

לא פֵּרַשׁ כֵּן בְּפִרְשַׁת בְּמִדְבָּר (ג, ט) - "וְנִתְּתָה אֶת הַלְוִיִּם לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו, נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לוֹ". וַיֵּשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה שָׁם
נֶאֱמַר "לוֹ", וְהַפְּנִיָּה לַעֲבֹדַת שְׁמִירַת הַמִּשְׁכָּן, שְׁבָה הֵטַל עַל הַלְוִיִּם לְסִיעַ לְכַהֲנִים בְּעִבּוּדָה שְׁלֵהֶם. אִין לְפִרְשׁ, אַפּוּא,
שֶׁהַכֹּפֶל קָאֵי עַל מִשָּׂא וְשִׁיר, שְׁהֵם חוֹבְתֵי הַלְוִיִּם עִצְמָם. אַךְ כֵּאֵן נֶאֱמַר "לִי", וְלָכֵן אַפְשָׁר לְפִרְשׁ שֶׁהַפְּנִיָּה גַם לַעֲבֹדַת הַלְוִיִּם
- מִשָּׂא וְשִׁיר.

יז אַרִי דִילִי כָל בּוֹכְרָא בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַנְשָׁא
וּבְכַעֲרָא בְּיוֹמָא דְקַטְלִית כָּל בּוֹכְרָא
בְּאַרְעָא דְמַצְרַיִם אַקְדָּשִׁית יְתֵהוּן קָדָמִי :

(יז) כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה
בְּיוֹם הַפְּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאַרְצֵן מִצְרַיִם הַקְּדָשְׁתִּי אֹתָם
לִי:

ה"י - כִּי לִי כָל־בְּכוֹר • שְׁלִי הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת בְּקוּ הַדִּין שֶׁהִגַּנְתִּי עֲלֵיהֶם בֵּין בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וְלְקַחְתִּי אוֹתָם לִי
עַד שֶׁשָּׂעוּ בְּעַגְל, וְעַכְשָׁו "וְאַקַּח אֶת־הַלְוִיִּם".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

פְּטֻרַת - פְּתִיחַת - "פְּטֻר" פִּירוּשׁוֹ:
פְּתִיחָה (ראה רש"י שמות לד, ט), וּמִמְוִיָּלָא
"פְּטֻרַת" פִּירוּשׁוֹ: פְּתִיחַת. תּוֹרַה יִי
(יז-יח) כִּי לִי כָל בְּכוֹר - שְׁלִי הָיוּ
הַבְּכוֹרוֹת - זְהוּ פִירוּשׁ "כִּי לִי כָל
בְּכוֹר", שֶׁהָיוּ שְׁלִי בְּתַחֲוִילָה, וְלֹא
שֶׁעֲבָשׁוּ הֵם שְׁלִי (רא"ס).
בְּקוּ הַדִּין, שֶׁהִגַּנְתִּי עֲלֵיהֶם בֵּין בְּכוֹרֵי

לְכַהֲנִים בְּשְׁמִירַת הַמִּקְדָּשׁ, וְלָכֵן שָׁם
לֹא נִיתֵן לְפִרְשׁ שֶׁהַפְּנִיָּה לְמִשָּׂא וְלְשִׁיר,
אַלָּא נִכְפְּלָה תִּיבַת "נְתוּנִים" לְחִיוּזוֹק
וְהַדְּגֻשׁתּוֹ הָעֵנִין, אַבְּל כֵּאֵן נֶאֱמַר
"נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לִי", כִּפִּי שֶׁהַלְוִיִּם
נִיתְּנוּ לְשִׁירוֹת לְקָדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וְלָכֵן
אַפְשָׁר לְפִרְשׁ שֶׁהַפְּנִיָּה לְמִשָּׂא וְלְשִׁיר
(הרב).

(טז) נְתַנִּים נְתַנִּים - "נְתַנִּים" לְמִשָּׂא,
"נְתַנִּים" לְשִׁיר - יֵשׁ לְהַבִּין, הָרִי גַם
בְּפִרְשַׁת בְּמִדְבָּר וְלַעֲלֵל ג, ט) נֶאֱמַר
"נְתוּנִים נְתוּנִים", וּמִדּוּעַ שָׁם לֹא פִירְשׁ
רש"י בְּלוּם? וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁשָּׁם מְדוּבָר
כִּפִּי שֶׁהַלְוִיִּם נִיתְּנוּ לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו,
כְּלָשׁוֹן הַפְּתוּב "וְנִתְּתָה אֶת הַלְוִיִּם
לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו", וְהִינֵנוּ לְעֵנִין לְסִיעַ

(יה) וַאֲקַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת פְּלִבְכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יט) וְאַתָּנָה אֶת־הַלְוִיִּם נְתַנִּים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עַבְדְּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:

יח וְקִרְבִּית יָת לְזָאֵי חֲלָף כֹּל בּוֹכְרָא בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

יט ויהיבית ית לזאיי מסירין לאהרן ולבנויהי מגו בני ישראל למפלה ית פלחן בני ישראל במשפן זמנא ולכפרא על בני ישראל ולא יהי בכני ישראל מותא במקרב בני ישראל לקידשא:

י"ט וְאַתָּנָה וְגו' • חמש פעמים נאמר "בני ישראל" במקרא זה להודיע חבתן, שנכפלו אזפרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חמשי תורה. וכך ראיתי ב'במדבר רבה'. ולא יהיה בכני ישראל נגף • שלא יצטרכו לגשת אל הקדש, שאם יגשו - יהיה נגף.

(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוּיִם כִּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ ויעבד משה ואהרן וכל פגשטא דבני ישראל ללזאי ככל די פקיד יי ית משה ללזאי כן עבדו להון בני ישראל:

י"ט וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עַדְת וְגו' • משה העמידן, ואהרן הניפם, וישראל סמכו את ידיהם.

(כא) וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּף אַהֲרֹן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיִּכַּפֵּר עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהֲרֵם:

כא ואדכיו לזאיי ותורו לבושיהון וארם אהרן ותהון ארמא קדם יי וכפר עליהון אהרן לדכואיהון:

(כב) וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עַבְדְּתָם בְּאַהֲל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וּלְפָנֵי בָנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כִּן עָשׂוּ לָהֶם: ם

כב וכתר כן עליו לזאיי למפלה ית פלחנהון במשפן זמנא קדם אהרן וקדם בנויהי כמא די פקיד יי ית משה על לזאיי כן עבדו להון:

י"ט כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' כן עשו • להגיד שבח העושין והנעשה בהם, שאחד מהן לא עכב.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

נתינת הלויים בעבודת הקדש, הוא כדי שיעבדו הם עבודת הקדש ולא יצטרכו בני ישראל לגשת אל הקדש, וטעם שלא יצטרכו בני ישראל לגשת אל הקדש, הוא כדי שלא יהיה בהם נגף בגשתם אל הקדש (רא"ם).
שָׂאֵם יִגְשׁוּ - יְהִיָּה נֶגֶף - כי מפלל לאו אתה שומע הן. וזה עיקר הכונה באמרן "ולא יהיה... נגף" (רא"ם). תורה כ (כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עַדְת וְגו' - מֹשֶׁה הַעֲמִידוֹ, וְאַהֲרֹן הַנִּיפָם, וְיִשְׂרָאֵל סִמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם - שאין תיבת "ויעש" שנה בכולם, אלא כל אחד מהנוכרים עשה את המוטל עליו (רא"ם ורי"א). תורה כא (כב) כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' כן עשו - להגיד שבח העושין והנעשה בהם - ולכן חזר שוב ואמר "כן עשו" (אף

מפני שטעו בעגל, לכן מודיע כאן שאף על פירי כן הם חביבים אצל הקדוש ברוך הוא, והראיה שהתורה שהיא נעלית מכל העבודות, ניתנה גם להם (משכיל לדה). או שבגנתו לכאר בנה הטעם שהלויים צריכים לכפר על בני ישראל (אף שנכשלו בעגל). זהו משום שהם חביבים אצל הקדוש ברוך הוא כחמשה חמשי תורה.
וְכַךְ רָאִיתִי ב"בְּרֵאשִׁית רַבָּה" - בְּרֵאשִׁית רַבָּה שֶׁלְפִינּוּ אֵינוֹ (ראה שם ג, ה), אֲבָל כֵּן הוּא בּוֹיִקְרָא רַבָּה ב, ד. וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף - שְׂלֵא יִצְטָרְכוּ לְגִשְׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ - וְהָרִי זֶה מִקְרָא קָצֵר, שֶׁהִיָּה לוֹ לומר: וְאַתָּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתוּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו, וְלֹא יִגְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא יִהְיֶה בְהֶם נֶגֶף. כִּי טַעַם

מִצְרִיָּם, וְלִקְחִי אֹתָם לִי עַד שְׁטַעֲנוּ בְעַגְלָה וְעַבְשִׁי וְאִקַּח אֶת הַלְוִיִּים. - זהו פירוש "הקדשתי אותם לי" וכתב "לקחתי" במקום "הקדשתי", כדי לחבר את הלשון עם המשך הדברים "ואקח את הלויים", שמקודם הבכורים היו לקוחים, ועבשיו "ואקח את הלויים" (רא"ם ורי"א). וכתב "ולקחתי" (בתוספת וא"ו), לומר שנהו ענין נוסף שפנין שהבכורים היו שלי, לכן גם לקחתי אותם לעבודתי (רא"ם). תורה יט (יט) וְאַתָּנָה וְגו' - חמשה פעמים נאמר "בני ישראל" במקרא זה, להודיע חבתן, שנכפלו אזפרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חמשי תורה - ומה שהוצרך להזכיר חיתבתן זו דוקא כאן, זהו כלפי מה שאמר שהלויים באו תחת בכורי בני ישראל

(כג) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כד) זאת אשר ללויים מן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד:

כד דא די ללואי מפר חמש ועשרין שנין ולעלא ייתי לחילא חילא בפלחן משפן זמנא:

כ"ד - זאת אשר ללויים - שנים פוסלין בהם, ואין המומין פוסלין בהם. מן חמש ועשרים - ובמקום אחר אומר (במדבר ד): "מן שלשים שנה". הא כיצד? (חולין כז) מן כ"ה בא ללמד הלכות עבודה ולומד חמש שנים, וכן שלשים עובד. מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, ששוב אינו רואה.

(כה) ומן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד:

כה ומפר חמשים שנין תיוב מחיל פלחנא ולא יפלח עוד:

כ"ה - ולא יעבד עוד - עבודת משה בפתח, אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות. וזהו "ושרת את-אחיו" - "עם אחיהי", כתרגומו.

(כו) ושרת את-אחיו באהל מועד לשמור משמרת ועבדה לא יעבד ככה תעשה ללויים במשמרתם: פ

כו וישמש עם אחיהי במשפן זמנא למטר מטרא ופלחנא לא יפלח פדין מעבד ללואי במשבתהון:

כ"ו - לשמור משמרת - לחנות סביב לאהל, ולהקים ולהוריד בשעת המסעות.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שקבר נאמר לעיל "ועש משה וגו'"), ו"כן עשו" מוסב הן על העושים (משה אהרן וישראל) והן על מי שנעשה בהם (הלויים).

שאחד מהם לא עבד - בני ישראל לא עבדו, אף שהלויים נלקחו במקומם לעבודת המקדש. והלויים לא עבדו, אף שהיו צריכים להיות נזהרים בקדושה שלא יענשו. משה ואהרן לא עבדו, אף שמתחילה היו לבד ועבדו הצטרפו גם הלויים אליהם (גו'א). תורה כג

(כד) זאת אשר ללויים - שנים פוסלין בהם, ואין המומין פוסלין בהם - "זאת" משמע מיעוטא (רשי חולין כד, א). והיגו מה שנוצר כאן פוסל בהם, ולא המומים שנוצרו בבהנים.

מן חמש ועשרים - ובמקום אחר אומר - לעיל ד, ג.

"מן שלשים שנה", הא כיצד? מן עשרים וחמש בא ללמד הלכות עבודה - להוריד המשכן לפרקו

ולנטותו, להעמיד קרסיו וקרשיו, והשיר לקרבן בפה ובכלי (רשי חולין כד, א).

ולומד חמש שנים, וכן שלשים עובד - והטעם שמתחיל לעבוד בגיל שלשים דוקא - ראה רש"י לעיל ד, ב: "הפחות משלשים לא נתמלא פחו .. והיותר על בן חמשים פחו מכחיש מעתה".

מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, ששוב אינו רואה. - לומד ושובחו (רשי חולין כ"ה).

תורה כה (כה-כו) ולא יעבד עוד - "עבודת משה" - לשון הפתוב לעיל ד, מז.

בפתח - מפני תשות פחו (ראה רשי לעיל ד, ב). ומדובר בבני קהת בלבד, שעבודתם היתה לשאת בפתח (רא"ם).

אבל חוזר הוא - לעבוד. והפונה שיכול לחזור, ולא שהוא חייב (רא"ם).

לנעילת שערים - צריך עיון, שהרי לא היתה נעילת שערים במשכן,

ואולי הפונה לשמירת השערים. וראה גם רש"י לקמן יח, ב: "וישרתו" - בשמירת השערים".

ולשיר - ראה רש"י לעיל ד, מז שהשיר במצלותים וכןורות נקרא "עבודה", ולפי זה הפונה כאן לשירה בפה דוקא (עי' הרב).

ולטעון עגלות, וזהו "ושרת את אחיו", "עם אחיהי" - עם אחיו, היגו שבני קהת ישרתו יחד עם בני גרשון ובני מררי בעבודתם (רא"ם).

כתרגומו. לשמור משמרת - לחנות סביב לאהל - כלומר "לשמור משמרת" זהו דבר נוסף ל"ושרת עם אחיו" (באר בשדה).

ולתקים ולהוריד בשעת המסעות - כל אלו הם בגדר "לשמור משמרת", וכמבאר ברש"י לעיל ג, ז: "שכל מנוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו, קרוי משמרת". תורה א

♦ יום שלישי ט"ו סיון ♦

א ומליל יי עם משה כמדברא דסיני בשמא
תניתא למפקהון מארעא דמצרים כנרעא
קדמא למימר:

ט (א) וידבר יהוה אל-משה כמדבר־סיני בשנה
השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון
לאמר:

כ"ט בחדש הראשון • פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד איר, למדת (פסחים פ"ק, ספרי) שאין סדר מקדם
ומאחר בתורה. ולמה לא פתח בזו? מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל
במדבר, לא הקריבו אלא פסח זה בלבד.

ב ויעבדו בני ישראל את פסחא בזמנה:

(ב) ויעשו בני־ישראל את־הפסח במועדו:

כ"ט במועדו • אף בשבת, במועדו - אף בטמאה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

הקריבו פסח זה? ויש לומר, שעשו על
פי הדיבור [וכן מפורש ברש"י שמות
יב, כה: תלה הכתוב מצוה זו בכיאתם
לארץ, ולא נתחייבו במדבר אלא
בפסח אחד שעשו בשנה השנית ועל
פי הדיבור]. ואם תאמר: כיון שמון הדין
לא היה להם לעשות, מה גנות היה
להם? ויש לומר דהינו גנותם,
שנשתהו ליכנס לארץ עד מ' שנה
מפני עון מרגלים, ולפיכך לא נצטוו,
ואם היו זוכים ליכנס לארץ מיד - היו
מצווים מיד. עוד יש לומר, דסבירא
ליה כי האי תנא דאמר דביאה הכתוב
גבי תפילין משמע: עשה מצוה זו
שבשבילה תכנס לארץ, וכן משמע
ביאה דכתיב גבי פסח (תוס' קידושין לו, א.)
וב"תורת מנחם" כתב, שגם כאן סובר
רש"י שבני ישראל לא היו חייבים
בעשית פסח במדבר מלבד פסח זה,
והגנות היא: היתכן שבמשך שלשים
ותשע שנה שהיו במדבר לא בקשו
מהקדוש־ברוך־הוא שיאפשר להם
להקריב קרבן פסח? והרי הדברים קל־
וחומר, ומה אם יחידים בקשו בקשה זו
וכתוצאה מכך ניתן להם פסח שני,
הרי קל־שכן באם כל ישראל היו
מבקשים לעשות פסח בכל שנה ושנה
בעת היותם במדבר, בודאי היה
הקדוש־ברוך־הוא ממלא את
מבוקשם. תורה ב

(ב) במועדו - הלימוד הוא
מ"במועדו" האמור בפסוק ב, ולא
ממה שקפול בפסוק ג (רא"ט). וכן מפורש

פתיחת הספר דקא, מדוע לא פתח
את ספר במדבר בפרשה זו, שכן
הטעם שפתח את ספר במדבר בפרשת
מנין בני ישראל, זהו מפני שיש בה
חיבתן של ישראל, כמבואר ברש"י
שם, וכן הוא פתיחת הספרים שמות
ויקרא, שפותח בענין של חיבה
לישראל, ולפי זה הוקשה לרש"י,
לכאורה היה צריך לפתוח בפרשה זו,
שהיא גם מקדמת בסדר הזמנים, ויש
בה גם חיבתן של ישראל, שקיימו את
ציווי ה' במלואו, ויתרה מזו, אלו שלא
יכלו לקיים באו ותבעו "למה נגרע",
ובקשתם נתקבלה, וניתן להם פסח
שני (הרב).

מפני ש[היא] - כן הגירסא בדפוס
שני. ובשאר דפוסים: שהיא.
גנותן של ישראל, שכל ארבעים
שנה שהיו ישראל במדבר לא
הקריבו אלא פסח זה בלבד - וזה
לומדים ממה שכתוב לקמן פסוק ה:
"ויעשו את הפסח .. במדבר סיני",
שמשמע שרק "במדבר סיני" עשו את
הפסח, ולא בשאר מקומות שהיו בהם
במשך ארבעים שנה (שם). וראה גם
רש"י עמוס ה, כה: "ויעשו בני ישראל
את הפסח במועדו, מגיד שלא עשו
ישראל במדבר אלא אותו פסח לבדו".
ואם תאמר: ולמה לא הקריבו ויש
לומר, דסבירא להו כתנא דהכא
דאמר שכל מקום שנאמר ביאה אינו
אלא אחר ירושה וישיבה, ובפסח
נאמר ביאה. ואם תאמר: אם כן היאך

(א) בחדש הראשון - פרשה
שבראש הספר - לעיל א, א.
לא נאמרה עד איר - כמפורש שם
בכתוב: "באחד לחדש השני", ואילו
פרשה זו נאמרה קודם לכן "בחדש
הראשון".
למדת שאין סדר מקדם ומאחר
בתורה - לא הקפידה תורה על סדר
מוקדם ומאחר, ופרשיות שנאמרו
תחלה, הקדימו המאוחרות לה (רש"י
פסחים ג, א). אף שכלל זה כבר ידוע
מפסוקים אחרים (ראה רש"י בראשית ג, שם
לה, כט. שמות ה, כ. שם ט, א. שם לא, יח. ויקרא ה,
דקא כאן כותב רש"י "למדת שאין
סדר מוקדם ומאחר בתורה", מפני
שבשתי פרשיות אלו, מפורש זמן
אמירתן, ומזה שהקדימה התורה את
הפרשה שבה מפורש הזמן המאוחר
לפרשה שבה מפורש הזמן המוקדם,
אנו למדים שאין מוקדם ומאחר
בתורה, מה שאין־כן בשאר המקומות
שבהם אינו מפורש בכתוב שהפרשה
המאוחרת נאמרה קודם. ועוד יש
לומר, שהחידוש כאן הוא, שגם
בשהתורה מדגישה את זמן אמירתם,
שכנראה כננתה לספר את סדר
הזמנים של הציוויים, גם אז "אין סדר
מוקדם ומאחר בתורה", וזהו מה
שדיק רש"י לכתוב "אין סדר מוקדם
ומאחר בתורה" (הרב).
ולמה לא פתח בזו - דיק לשאול
"ולמה לא פתח", ולא "ולמה לא
הקדים", מפני שהשאלה היא על

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ג עמ' 65 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הקרבנות הפסח במדבר

וַיִּדְבֹר יְהוָה . . . בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת . . . בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן . . . וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח

פְּרִשָׁה שְׁבִרָאשׁ הַסֶּפֶר לֹא נֶאֱמָרָה עַד אִיר . . . וְלִמָּחָה לֹא פִתַח בֹּזֵז, מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פֶסַח זֶה בְּלִבָּד (ט, א.י.ב. ובפרש"י)

כָּבֵר הִקְשׁוּ מִפְּרָשִׁים (ראה רא"ם ושפ"ח כאן. ועוד), הֲרִי זֶה שֶׁ"לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פֶסַח זֶה", הוּא מִפְּנֵי שֶׁבִשְׂאֵר הַשָּׁנִים לֹא נִתְחַיְבוּ כָּלֵל לַהֲקָרִיב אֶת הַפֶּסַח בַּמִּדְבָּר, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב רש"י (בא יב, כה) "תִּלְהֵ הַכְּתוּב מִצְוָה זֹאת [קָרְבַן פֶּסַח] בְּבִיאָתְכֶם לְאֶרֶץ, וְלֹא נִתְחַיְבוּ בַּמִּדְבָּר אֶלָּא פֶסַח אֶחָד שֶׁעָשׂוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת עַל פִּי הַדְּבַר", וְאִם כֵּן מֵהִי גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּזֶה שֶׁלֹא הִקְרִיבוּ אֶז אֶת הַפֶּסַח? וְנִדְחִקוּ לְבָאֵר בְּאֻפְנֵים שׁוֹנִים.

וַיֵּשׁ לֹמַר בְּזֶה בְּאִפְן חֲדָשׁ. דְּהֵנָּה בְּפְרָשָׁה זֹאת מִדְּבַר אוֹדוֹת הַ"טְמֵאִים לְנַפֶּשׁ אָדָם", דְּכַשְׁלָא יָכְלוּ לַהֲקָרִיב אֶת קָרְבַן הַפֶּסַח, תִּבְעוּ מֵהַקֶּב"ה "לִמָּחָה נִגְרַע לְבַלְתִּי הִקְרִיב אֶת קָרְבַן הַ", וְהִסְכִּים לָהֶם הַקֶּב"ה וְנָתַן לָהֶם מִצְוַת פֶּסַח שְׁנִי. וְאִם כֵּן הֲרִי הַדְּבָרִים קַל־וְחוֹמֵר, וְיִמָּה אִם מִסֶּפֶר מוֹעֵט מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּשְׁבַקְשׁוּ מֵאֵת הַקֶּב"ה לַהֲקָרִיב הַפֶּסַח, נָתַן לָהֶם פֶּסַח שְׁנִי, הֲרִי אִם כָּלֵל יִשְׂרָאֵל כְּלוּ הָיוּ מִבְּקָשִׁים מֵהַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ שְׂרוּצִים הֵם לַהֲקָרִיב אֶת הַפֶּסַח גַּם בִּשְׂאֵר הַשָּׁנִים שֶׁשָּׁהוּ בַּמִּדְבָּר, כִּלְשָׁפְן וְקַל־וְחוֹמֵר שֶׁהָיָה מִסְכִּים עִמָּהֶם, וְנָתַן לָהֶם לַהֲקָרִיב אֶת הַפֶּסַח! זוֹהִי "גְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל" שֶׁלֹא בִקְשׁוּ לַהֲקָרִיב אֶת קָרְבַן הַפֶּסַח בִּשְׂאֵר הַשָּׁנִים.

(ג) בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר־יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרֵבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמַעַדּוֹ כְּכֹל־חֻקְתּוֹ וּכְכֹל־מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:

הַ"ש" - כְּכֹל־חֻקְתּוֹ • אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ: שָׁה, תָּמִים, זָכָר, בֶּן שָׁנָה. וּכְכֹל־מִשְׁפָּטָיו • אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁעַל גּוּפוֹ מִמְקוֹם אַחֵר, כַּגּוֹן שִׁבְעַת יָמִים לְמִצְחָה וּלְבַעוֹר חֲמִיץ. (סְפָרִים אַחֲרִים: מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ: שָׁה, תָּמִים, זָכָר, בֶּן שָׁנָה. שֶׁעַל גּוּפוֹ: צְלִי־אֵשׁ, רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קָרְבּוֹ; שְׂחוּץ לְגוּפוֹ: מִצְחָה וּבַעוֹר חֲמִיץ).

אשל אברהם - הרב אלאשולי

יִרְאֶה לָךְ חֲמִיץ וּגּוֹי. כְּלוֹמַר הַפֶּסַח שֶׁעָשׂוּ בַּמִּדְבָּר בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת הָיָה חֲג שֶׁל שִׁבְעָה יָמִים (כְּמוֹ פֶסַח שְׂעוֹשִׁין לְדוֹרוֹת), הֵן לְעִנְיָן אֲכִילַת מִצְחָה וְהֵן לְעִנְיָן בִּיעוֹר חֲמִיץ (אִר הַתּוֹרָה לַחֲצִ"צ דְּרוּשִׁים לַפֶּסַח). וְצָרִיךְ לֹמַר, שְׂאִין הַכֹּהֵנָה שֵׁשׁ מִצְוָה בְּאֲכִילַת מִצְחָה שִׁבְעָה יָמִים, שֶׁהֲרִי רַק בְּלִילָה הָרִאשׁוֹן חוֹבָה לְאָכּוֹל מִצְחָה, מֵה־שְׂאִין־כֵּן שְׂאֵר הַיָּמִים הוּא רְשׁוּת (כְּמִבּוֹאֵר בְּרִש"י שְׁמוֹת יב, טו), אֶלָּא הַכֹּהֵנָה שֶׁעָשׂוּ שִׁבְעָה יָמִים "חֲג הַמִּצּוֹת", וְהַדְּבַר הַתְּבִטָּא בְּאִיסוֹר אֲכִילַת חֲמִיץ וּמִמִּילָא בְּאֲכִילַת מִצְחָה. אִךְ הַרְמַב"ן כָּתַב שֵׁשׁ טְעוֹת סוֹפֵר בְּרִש"י, וְלִדְעוֹתוֹ צָרִיךְ לֹמַר כִּי: "שֶׁעַל גּוּפוֹ - צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קָרְבּוֹ". וּבִגְנוּסָף לֵאמֹר יֵשׁ מִצְוֹת "שְׂחוּץ לְגוּפוֹ", שֶׁהֵן "מִצְחָה וּבִיעוֹר חֲמִיץ", וְהַכְּתוּב כָּאֵן לֹא דִבֵּר בְּהֵן, כִּיֵּן שְׂאִין לָהֶם קָשֶׁר עִם קָרְבַן הַפֶּסַח. אִךְ מְקוֹר דְּבָרֵי רִש"י שֶׁבְּפָנִים הוּא בְּסִפְרֵי, וְשֵׁם מוּבָא בְּגִירְסָא שֶׁלְּפָנֵינוּ. וְנִמְצָא

מַעֲתִיקִים אוֹתָהּ כְּמָה פְּעָמִים בְּשִׁבְלֵי הַלִּימוּד הַנוֹסֵף - רִאֵה יוֹמָא טו, ב. מְנַחֵת כֹּא, א. וְעוֹד. **אֵף בְּטוֹמָאָה** - שְׂאֵם נְטֵמָא רׁוב הַצְּבוּר בְּטוֹמָאָת מַת, עוֹשִׁים אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר בְּנִיטָן בְּטוֹמָאָה (רא"ם. תּוֹרָה ג **(ג) כְּכֹל חֻקְתּוֹ - אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ** - חוֹקִים, מִשְׁמַעַם עֲנִינִים הַקְּשׁוּרִים לְגוּף הַדְּבַר עֲצֻמוֹ. **"שָׁה, תָּמִים, זָכָר, בֶּן שָׁנָה"** - שְׁמוֹת יב, ה. וְרִאֵה רִש"י פְּסָחִים צֵה, א: **"מִצְוֹת שֶׁבְּגוּפוֹ** - כַּגּוֹן סֵדֵר עֲבוּדוֹתָיו וְאֲכִילַת צְלִי". **וּכְכֹל מִשְׁפָּטָיו - אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁעַל גּוּפוֹ מִמְקוֹם אַחֵר** - בְּרִש"י פְּסָחִים שֵׁם: "שֶׁהֵן דְּבָרִים אַחֲרִים וּבָאִים חוֹבָה לוֹ". **כַּגּוֹן שִׁבְעַת יָמִים לְמִצְחָה וּלְבַעוֹר חֲמִיץ** - אֲכִילָה מִצּוֹת וּבִיעוֹר חֲמִיץ כָּל שִׁבְעַת יָמֵי הַפֶּסַח, כְּאִמּוֹר (שְׁמוֹת יג, ז) **"מִצְוֹת יֹאכְל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים, וְלֹא**

בְּרִש"י פְּסָחִים טו, א: **"בְּמוֹעֵדוֹ - וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ".** **אֵף בְּשִׁבְת** - שְׂאֵם חָל אַרְבַּעַה עָשָׂר בְּנִיטָן בְּשִׁבְת, מְקָרִיבִים אֶת הַפֶּסַח בְּשִׁבְת. **"בְּמוֹעֵדוֹ"** - בְּכִמָּה כְּתִיב־יָד וּדְפוּסִים רִאשׁוֹנִים לֹא גּוֹרְסִים תִּיבַת **"בְּמוֹעֵדוֹ"**. אִךְ מִמִּשְׁמַעוֹת הַמִּשְׁפָּר לְשׁוֹן רִש"י "אֵף בְּטוֹמָאָה" (וְלֹא "וְאֵף בְּטוֹמָאָה"), מִשְׁמַע שֶׁכֵּן גּוֹרְסִים אוֹתָהּ. וּמֵאִידֵךְ, אִין שׁוּם הַכְּרַח לֹמַר שֶׁהַכֹּהֵנָה לְ"בְּמוֹעֵדוֹ" הָאִמּוֹר בְּפִסּוּק ג (כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ כְּמָה מִמְּפָרְשֵׁי רִש"י). כִּי נִיתֵן לֹמַר בְּפִשְׁטוֹת שֶׁהַלִּימוּד הוּא בְ"בְּמוֹעֵדוֹ" הָרִאשׁוֹן. וְכְּמִבּוֹאֵר בְּרִש"י פְּסָחִים עז, א (גְּבִי קָרְבַן תְּמִיד): **"בְּמוֹעֵדוֹ, מִשְׁמַע לֹא יַעֲבוֹר וּמִן, וְאִפִּילוּ הֵן טְמֵאִין, וְאִפִּילוּ הוּא שִׁבְת"**. וְיִמָּה שֶׁרִש"י הֶעֱתִיק פַּעַם שְׁנִיָּה תִיבַת **"בְּמוֹעֵדוֹ"**, וְהוּא לֹמַר שֶׁכֵּן מִשְׁמַעוֹת **"בְּמוֹעֵדוֹ"**. וּמִצִּינוּ כֵּן כְּמָה פְּעָמִים, שְׂאֵף שֶׁהַלִּימוּד הוּא מֵאוֹתָהּ תִּיבָה,

(ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח: ד ומליל משה עם בני ישראל למעבד פסקא:

כ"ט"א וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו' • (ספרי) מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר (ויקרא כג): וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֵלָא כְּשִׁשְׁמַע פְּרִשְׁת מוֹעֲדִים מְסִינִי - אָמַר לָהֶם, וְחֹזֵר וְהִזְהִירָם בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה.

(ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבִים בְּמִדְבַר סִינַי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּעֵשׂוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ה וַעֲבָדוּ ית פסקא בניסן בארבעת עשרא יומא לירחא בין שמישיא במדברא דסיני ככל די פקדי יי ית משה בן עבדו בני ישראל:

(ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנַפְשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לַפְּנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן בַּיּוֹם הַהוּא: ו והיו גבריא די הוו מסאבין לטמי נפשא דאנשא ולא יכלו למעבד פסקא ביומא ההוא וקרבו קדם משה וקדם אהרן ביומא ההוא:

כ"ט"ב לַפְּנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן • (ספרי) כְּשִׁשְׁנִיהֶם יוֹשְׁבֵין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, בָּאוּ וּשְׁאַלוּם; וְלֹא יִתְכַן לומר זה אחר זה, שאם משה לא היה יודע, אהרן מנין לו?.

(ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַחֲמָה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנַפְשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקְרִיב אֶת־קִרְבְּנִי יְהוָה בְּמַעֲרֹוֹ בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ז וַאֲמרו גבריא האנון לה אנחנא מסאבין לטמי נפשא דאנשא למא נתמנע בדיל דלא לקרבא ית קרבנא דיי בזמנה כגו בני ישראל:

כ"ט"ג לָמָּה נִגְרַע • (שם) אָמַר לָהֶם: אֵין קְדָשִׁים קְרִבִים בְּטַמְאָה. אָמְרוּ לוֹ: יִזְרַק הַדָּם עָלֵינוּ כְּכַהֲנִים טְהוֹרִים, וַיֹּאכַל הַבָּשָׂר לְטַמְאִים* (ס"א: לטהורים. כ"ג ראם). אָמַר לָהֶם: עַמְדוּ וְאַשְׁמְעָה, כְּתַלְמִיד הַמְּבַטָּח לְשִׁמְעַ מִפִּי רַבּוֹ. אֲשֶׁרִי

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ולא יתכן לומר זה אחר זה - כמשמעות פשוט לשון הכתוב "לפני משה ולפני אהרן" (הרב). וראה רש"י לקמן כו, ב ובביאור שם. שאם משה לא היה יודע, אהרן מנין לו - שהרי משה היה מלמד את אהרן, כמו שכתב רש"י בשמות לה, לב. תורה ז

(ז-ח) לָמָּה נִגְרַע - אָמַר לָהֶם: אֵין קְדָשִׁים קְרִבִים בְּטַמְאָה - וְהֵם בְּשֵׂאֲלָתָם חֲשָׁבוּ שֶׁאֵין לַקְרָבֵן פֶּסַח (במדבר) גָּדַר שֶׁל קְדָשִׁים, וְכִמוּ בְּפֶסַח מִצְרַיִם שֶׁלֹּא הָיָה לָזֶה דִּין שֶׁל קְרָבֵן, וְלָכֵן שָׂאֵלוּ "לָמָּה נִגְרַע"? וְעַל זֶה עָנָה לָהֶם מֹשֶׁה שֶׁיֵּשׁ לָזֶה גָּדַר קְרָבֵן, וְלָכֵן דִּינוֹ כְּקְדָשִׁים שֶׁאֵין קְרִבִים בְּטוֹמְאָה (הרב).

אָמְרוּ לוֹ: יִזְרַק הַדָּם עָלֵינוּ כְּכַהֲנִים טְהוֹרִים וַיֹּאכַל הַבָּשָׂר לְטַמְאוֹרִים - הוֹצֵרָה לְכֹל זֶה כְּדִי לְבָאֵר בְּזוֹה אֵת לְשׁוֹן שֵׂאֲלָתָם: "לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי

שאינם מפורשים בפרשה זו. "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה'" - ובבבלי פ"ט ע"ג פ"ד בניסן וְחַג הַמִּצּוֹת שְׁבַעֲהָ יָמִים - רָאָה שֶׁשֵּׁם פְּסוּקִים הֵזֵו. אֵלָא כְּשִׁשְׁמַע פְּרִשְׁת מוֹעֲדִים מְסִינִי אָמַר לָהֶם - מִיֵּד כְּשֶׁיֵּרֵד מִן הַקֶּרֶךְ. וְחֹזֵר וְהִזְהִירָם בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה - שְׁמֹרְזִין אֶת הָאָדָם קוֹדֵם מַעֲשֵׂה, וְחֹזֵרִין וּמְזַוְּרִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה (רש"י שמות יט, כד. וראה גם רש"י ויקרא ח, ט. תורה ה

(ו) לַפְּנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן - כְּשִׁשְׁנִיהֶם יוֹשְׁבֵין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בָּאוּ וּשְׁאַלוּם - וְהַשְׁאֵלָה הַזֹּאת מוֹפְנִית לְכֹל אֶחָד מֵהֶם בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, לְאֶהֱרֹן כְּמוֹ לְמֹשֶׁה, וְלָכֵן אָמַר "לַפְּנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן", וְלֹא "לַפְּנֵי מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן", שֶׁאֵזָו הָיָה מְשַׁמַּע שֶׁהַשְׁאֵלָה הַזֹּאת מוֹפְנִית בְּעֵיקָר לְמֹשֶׁה, וְאֶהֱרֹן טָפַל אֵלָיו (הרב).

שְׁלֹדַעַת רִשִׁי שְׁבַעַת יָמִים שֶׁל חַג הַמִּצּוֹת, הֵן בְּאִיסוּר אֲכִילַת חֶמֶץ וּבִיעוּרוֹ וְהֵן בְּאֲכִילַת מִצָּה, נּוֹבְעוֹת מִמִּצּוֹת קְרִבֵּן פֶּסַח, וְלָכֵן נִקְרָאִים "מִצּוֹת שֶׁעַל גּוֹפוֹ". וְרָאָה רִשִׁי פְּסוּקִים צֶה, א (בְּעֵינֵי פֶסַח שְׁנִי): "מִצּוֹת שֶׁעַל גּוֹפוֹ - כְּגוֹן מִצָּה וּמְרוֹר, שֶׁהֵן דְּבָרִים אַחֲרִים, וּבְאֵין חוֹבָה לוֹ. מִצּוֹת שֶׁלֹּא עַל גּוֹפוֹ - כְּגוֹן הַשְּׁבֵתת שְׁאוֹר". תורה ד (ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו' - מַה תִּלְמֹד לומר - מַה מְשַׁמֵּעֵנוּ בְּזוֹה שִׁמְשֵׁה דְבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵרִי בְרוּר שִׁמְשֵׁה הָיָה אוֹמֵר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת אֵת הַפֶּסַח, וּבְפֶרֶט שׁוֹ הוֹרָאָה מִיּוֹחֲדַת לְאוֹתָהּ שֶׁנֶּה בְּלָבָד, וְהָיָה לוֹ לומר רַק "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַפֶּסַח וְגו'", כְּאִמּוֹר בְּפֶסוּק טו. וְחֵלָא כְּבָר נֹאמַר - וַיִּקְרָא כג, מד. כְּלוּמַר, אִם תֹּאמַר שֶׁהַכְּתוּב מְשַׁמֵּעֵנוּ כְּאֵן שִׁמְשֵׁה אָמַר לָהֶם אֵת פְּרִשְׁת מִצּוֹת עֲשִׂית הַפֶּסַח וְשְׁבַעַת יָמֵי חַג הַמִּצּוֹת

ילוד אשה שָׁפָךְ מִבְּטַח, שָׁפַל זְמַן שֶׁהָיָה רוּצָה הָיָה מְדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה (סנהדרין פ"ק). וְרֵאוּיָה הֵיטָה פְּרָשָׁה זוֹ לְהֵאמֹר עַל-יְדֵי מֹשֶׁה כִּשְׂאֹר כָּל הַתּוֹרָה בְּלָה, אֲלֵא שָׁזְכוּ אֵלּוּ שֶׁתֵּאמַר עַל-יְדֵיהֶן, שֶׁמְגַלְגְּלִין זְכוּת עַל-יְדֵי זָכָא.

(ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעָה מֵהֵיחֲדָה יְהוָה לָכֶם: פ

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ט ומליל יי עם משה למימר:

(י) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ בְּיַהֲוֵה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדתיתכם ועשה פסח ליהוה:

ש"י – או בדרך רחקה • נקוד עליו, לומר: לא שרחוקה ודאי, אלא שהיה חוי לאסקפת העזרה כל זמן שחיטה. פסח שני – מצה וחמץ עמו בבית ואין שם יום טוב, ואין אסור חמץ אלא עמו באכילתו.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח, אֲלֵא שֶׁהוּא נִמְצָא מִחוּץ לְעֶזְרָה, הֵינּוּ שֶׁהוּא רְחוֹק מֵעֲשִׂית הַפֶּסַח, אֲלֵא שְׂאִין זֶה רִיחֻק וְדָאִי וּמִחוּלָט, שֶׁבֶן כָּל רִגַע יָכוֹל הוּא לְהַכְנִס בְּעֶזְרָה וְלַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח (הריב). וְרָאָה גַם בְּרֵאשִׁית רְבָה עַת, ט: "כִּתְב רְבָה עַל הַנֶּקֶדָה, אַתָּה דוֹרֵשׁ אֶת הַכֶּתֵב", וּבְרִשׁ"י שֵׁם: "כְּגוֹן דְּרַף רְחוֹקָה .. נְקוּד עַל ה"א, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהֵיא רְחוֹקָה .. אֲלֵא שֶׁהוּא רְחוֹק, שֶׁהָיָה מֵאֲסָקוּפַת הָעֶזְרָה וְלַחוּץ".

כָּל זְמַן שְׁחִיטָה - זְמַן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, שֶׁהוּא מִתְחִילַת שְׁעָה שְׁבִיעִית עַד שְׁקִיעַת הַחַמָּה (ראה רש"י פסחים צג ב ד"ה חמשה עשר). שְׂאֵף שֶׁתִּקְנַת פֶּסַח שְׁנֵי לְאָדָם שֶׁהָיָה מִחוּץ לְאֲסָקוּפַת הָעֶזְרָה בְּזִמַּן שְׁחִיטָה הֵיא גְּזִירַת הַכְּתוּב, אִין לֹמַר שֶׁתִּקְנָה זוֹ הֵיא גַם לְאָדָם שֶׁהָיָה רַק רִגַע אֶחָד מִזְמַן הַשְּׁחִיטָה מִחוּץ לְאֲסָקוּפַת הָעֶזְרָה, אֲלֵא רַק לְאָדָם שֶׁהָיָה שֵׁם כָּל זְמַן שְׁחִיטָה. וּבִטְעַם הַדְּבָר יֵשׁ לֹמַר, דִּהְנָה הַהֶבְדֵּל בֵּין מִי שֶׁנִּמְצָא בְּעֶזְרָה לְבִין מִי שֶׁנִּמְצָא מִחוּץ לְעֶזְרָה הוּא, שֶׁהִנְמָצָא בְּעֶזְרָה וְלֹא עָשָׂה פֶּסַח, הָרִי הוּא מוֹיֵד בְּעֲשִׂית הַפֶּסַח גּוֹפֵא, וְאִילוּ מִי שֶׁנִּמְצָא מִחוּץ לְעֶזְרָה וְלֹא נִכְנַס לְעֶזְרָה לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח, הָרִי הוּא מוֹיֵד רַק בְּאֵי בְּנִיטָה לְעֶזְרָה, אֶךְ בְּעֲשִׂית הַפֶּסַח הוּא אֲנוּס, בֵּין שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַקְרִיב פֶּסַח מִחוּץ לְעֶזְרָה, לְכֹן נִתְּנָה לוֹ הַתּוֹרָה אֶפְשָׁרוּת

בְּאוּפֹן שֶׁל הוֹרָאָה בְּרוּרָה, שֶׁהֵיחֲדִידִים הַטְּמָאִים בְּטוּמְאָת מֵת יַעֲשׂוּ פֶסַח שְׁנֵי. אֲלֵא שָׁזְכוּ אֵלּוּ שֶׁתֵּאמַר עַל-יְדֵיהֶן, שֶׁמְגַלְגְּלִין זְכוּת עַל-יְדֵי זָכָא - רָאָה סַפְרִי: "וַיֹּאמְרוּ הַאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו, מִגִּיד שֶׁהָיוּ בְּנֵי אָדָם כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים וְחַרְדִּים עַל הַמְּצִיאוֹת". תוֹרַה ט

(י) או בדרך רחקה - נקוד עליו - עַל "רְחוֹקָה" (עַל אוֹת ה"ו). וְכָל נִקְוּד לְמַעַט הַדְּבָר בָּא (רש"י פסחים צג א). וְרָאָה טוֹף הָעֶזְרָה הַבְּאָה. לֹמַר: לֹא שֶׁ"רְחוֹקָה" וְדָאִי - לְכַאוּרָה "וְדָאִי" כָּאֵן פִּירוּשׁוֹ: מִמֶּשׁ, וְכֵן מְצִינֵנוּ בִלְשׁוֹן חו"ל שֶׁמִּשְׁתַּמְשָׁים בִּלְשׁוֹן וְדָאִי בְּמָקוֹם מִמֶּשׁ, כְּלוֹמַר, לֹא שֶׁהַדְּרָךְ רְחוֹקָה מִמֶּשׁ, שְׂאֵו אִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח מִחֲמַת אֲנוּס. אֶךְ בִּ"תּוֹרַת מִנְחָם" מִפְּרֵשׁ לְשׁוֹן "וְדָאִי" בְּמִשְׁמַעוֹת הַרְגִּילָה: לְלֹא סַפֵּק, וּפִירוּשׁוֹ: שְׂאִינוּ נִמְצָא בְּכֹה רִיחֻק מְקוֹם שְׁבוּדָאוֹת אִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פֶּסַח, אֶף אִם יִרְצָה. אֲלֵא שֶׁהָיָה חוּץ לְאֲסָקוּפַת הָעֶזְרָה - שְׂכִינֹן שֶׁהוּא נִמְצָא מִחוּץ לְמִפְתָּן הָעֶזְרָה, זֶהוּ "דְּרַף רְחוֹקָה" לוֹ, שֶׁהָרִי אֲסוּר לוֹ לְשַׁחֹט שֵׁם פֶּסַח (גו"א). וְהֵחֲדִישׁ בְּנֵה הוּא, שְׂאֵף שֶׁהָיְתָה לוֹ אֶפְשָׁרוּת לְהַכְנִס לְעֶזְרָה וְלַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְלֹא נִכְנַס, יָכוֹל הוּא לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי (ראה פסחים צג א). וְזֶהוּ מַה שֶׁנִּקְוּד עַל תִּיבַת "רְחוֹקָה", לֹמַר שְׂאִין הַכְּנָנָה לְרִיחֻק מְקוֹם בְּאוּפֹן שְׁוֹדָאִי אִינוּ יָכוֹל

הַקְּרִיב אֶת קֶרְבֶּן ה", וְלֹא "לְמָה נִגְרַע לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת הַפֶּסַח", וְלָכֵן מְבָאָר שְׁבַעצַּם הֵם שְׂאֵלוּ שְׁתֵּי שְׂאֵלוֹת, א) "לְמָה נִגְרַע" מִלַּעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בְּכָלֵל, וְעַל זֶה אָמַר לָהֶם "אִין קִדְשִׁים קְרִיבִים בְּטוּמְאָה", וְכַנְפֹר לְעֵיל, וְאַחֲרֵיכֵךְ שְׂאֵלוֹ: "לְבַלְתִּי הַקְּרִיב אֶת קֶרְבֶּן ה", הֵינּוּ שְׁלִפְחוֹת "יִזְרַק הַדָּם עָלֵינוּ וְכוּ", וְאֵת הַבְּשָׂר יֵאָכְלוּ טְהוּרִים (אֲנָשִׁים אֲחֵרִים), וּבְכֵךְ תִּחַשֵׁב לָנוּ רַק מִצְוַת הַקְּרִיבָה קֶרְבֶּן פֶּסַח, אֶף שֶׁלֹּא נוֹכַל לְקַיֵּם בְּזֶה אֶת כָּל מִצְוַת הַפֶּסַח שְׁזֶה כּוֹלֵל אֶת אֲכִילָתוֹ. וּמַה שֶׁרִשׁ"י מֵעֵתִיק רַק הַתִּיבוֹת "לְמָה נִגְרַע", זֶהוּ כְּדִי לְהַבְהִיר שֶׁ"לְמָה נִגְרַע" הֵיא שְׂאֵלָה בְּפִנֵי עֲצֻמָּה (ע"פ הריב). וְעַל פִּי זֶה, מוֹבֵן דִּיוֹק לְשׁוֹן הַכֶּתוּב "לְבַלְתִּי הַקְּרִיב" (וְלֹא "נְקִרִיב"), שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שֶׁהַהַקְּרִיבָה תַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי אֲחֵרִים, וְזֶהוּ עַל-יְדֵי שִׁ"יזְרַק הַדָּם עָלֵינוּ וְכוּ".

אָמַר לָהֶם: "עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעָה", כְּתִלְמִיד הַמְּבַטָח לְשִׁמְעַ מִפִּי רַבּוֹ - רָאָה גַם רִשׁ"י דְּרָבִים לר, י: "שֶׁהָיָה לְבוֹ גַס בּוֹ וּמְדַבֵּר אֵלָיו בְּכָל עַת שְׂרוּצָה".

אֲשֵׁרִי יְלוּד אִשָּׁה שָׁפָךְ מִבְּטַח, שָׁפַל זְמַן שֶׁהָיָה רוּצָה הָיָה מְדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינָה. וְרֵאוּיָה הֵיטָה פְּרָשָׁה זוֹ לְהֵאמֹר עַל-יְדֵי מֹשֶׁה כִּשְׂאֹר כָּל הַתּוֹרָה בְּלָה - הֵינּוּ לֹא בְּאוּפֹן שֶׁל שְׂאֵלָה וְתִשׁוּבָה, אֲלֵא מִלְכַתְחִילָה

מצה וְחֶמֶץ עִמּוֹ בְּבֵית (רש"י ט, י)

פסח שני רומז לעבודת התשובה. לכן חמץ ומצה עמו בבית, כי התשובה הופכת גם את הרע לטוב, "ודונות נעשו לו פזקות". ולכן פסח שני הוא יום אחד, כי התשובה היא "בשעתא חדא וברגעא חדא", וכמאמר "יש קונה עולמו בשעה אחת".

יא כְּיִרְחַא תְּנַנְא בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא בֵּין שְׁמַשְׁיָא יַעֲבֹדוּן יְתָה עַל פְּטִיר וּמְרִין יִיכְלָנָה :

(יא) **בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם בֵּין הָעֲרָבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמְרִים יֹאכְלֵהוּ:**

יב לֹא יִשְׁאַרוּן מִנָּה עַד צִפְרָא וְגִרְמָא לֹא יִתְבְּרוּן בַּהּ כְּכֹל גְּזֵרַת פְּסְחָא יַעֲבֹדוּן יְתָה :

(יב) **לֹא־יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־צֶפֶר וְעַצֵּם לֹא יִשְׁבְּרוּּ בּוֹ כְּכֹל־חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:**

יג וְגִבְרָא דְהוּא דְכִי וּבְאַרְחָ לֹא הָוָה וְיִתְמַנַּע לְמַעַבְדַּ פְּסְחָא וְיִשְׁתַּצִּי אֲנָשָׁא הֵיאָה מֵעַמָּה אַרִי קֶרְבָּא דִּי לֹא קָרִיב בְּזִמְנָה חוּבָה יִקְבַּל גְּבְרָא הוּא :

(יג) **וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא מְהוֹר וּבְדַרְךָ לֹא־הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ כִּי קָרַב יְהוָה לֹא הִקְרִיב בְּמַעְרֹו חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא:**

יד וְאַרִי יִתְגַּיֵר עִמּוֹכּוֹן גִּיּוֹרָא וְיַעֲבַד פְּסְחָא קְדָם יְיָ כְּגִזְרַת פְּסְחָא וְכִדְחִזִי לֵה כֵּן יַעֲבַד קְנָמָא חַד יְהִי לְכוּן וּלְגִיּוֹרָא וּלְיַצִּיבָא דְאַרְעָא :

(יד) **וְכִי־יִגּוֹר אֶתְכֶם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וְכַמְשַׁפְּטוֹ כֵּן יַעֲשֵׂה חֻקָּה אַחַת יְהִיָּה לָכֶם וְלִגֵּר וּלְאַזְרַח הָאָרֶץ: ם**

ט"ו «וְכִי־יִגּוֹר אֶתְכֶם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח» • (פסחים צג. ספרי) יכול כל המתגיר יעשה פסח מיד? תלמוד לומר "חקה אחת וגו'", אלא כף משמעו: וכי־יגור אתכם גר וקא עת לעשות פסח עם חבריו, כחקה וכמשפט יעשה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

אסור בחמץ, אלא שטעון מצה למצוה, ואוכל חמץ מיד". ומה שנקט רש"י הסדר הנה דוקא? יש לומר שתחילה נקט שפסח שני שונה מפסח ראשון (בשני פסחים), ואחר־כך כתב מה שפסח שני דומה בפסח מסוים לפסח ראשון. או יש לומר שנקט לפי סדר הזמנים: תחילה "מצה וחמץ עמו בבית", והינו אף בזמן שחיסת הפסח ביד באיר, ואחר־כך אין שם יום טוב, שזהו מתחילת ליל ט"ו באיר, ואחר־כך אסור לו לאכול חמץ בשעת אכילת הפסח בלילה. תורה יא

(יד) **וְכִי יִגּוֹר אֶתְכֶם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח** - יכול כל המתגיר יעשה פסח מיד? תלמוד לומר "חקה אחת וגו'" - "יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ", ולכן גם הגר אינו עושה פסח אלא בזמנו. וראה גם רש"י שמות יב, מה: "יכול כל המתגיר יעשה פסח מיד? תלמוד לומר: והיה באזרח הארץ, מה

שאינו אלא למי שהיה אנוס, אלא הוא חג בפני עצמו, ולכן גם מי שנמנע מלהכנס לעזרה במזיד ובקב פטר עצמו מקרבן פסח, גם לו יש תקנה בפסח שני, כי פסח שני הוא חג בפני עצמו, ולכן נשתנו דיניו מפסח ראשון (ע"פ דברי דוד).

וְאִין שָׁם יוֹם־טוֹב - בכמה בתבנית: "וְאִין עָלִיו שָׁם יוֹם טוֹב". ומשמע שעל פי פשוטו של מקרא, פסח ראשון, ט"ו בניסן, הוא יום טוב בגלל קרבן פסח, וכן משמע ממה שכתוב (שמות יב, יד) "וְחַגְתֶּם אוֹתוֹ חַג לַיהוָה בְּסֻמִּיכוֹת וּבְהִמְשָׁךְ לְדִינֵי הַקֶּרֶבֶת הַפֶּסַח (הריב).

וְאִין אִסוּר חֶמֶץ אֲלֵא עִמּוֹ בְּאִכְלֵתוֹ - כלומר, אסור לו לאכול חמץ ביחד עם הפסח, ודבר זה לומדים ממה שכתוב "על מצות ומרורים יאכלוהו", שפסח שני חייבים לאכול דוקא עם מצה ולא עם חמץ (הריב). וראה גם רש"י סוכה מו, ב: "פסח שני אינו

לעשות פסח שני. ועל פי זה, מוכן מה שפירש רש"י "כל זמן שחיסתה", כי ברגע שנכנס לעזרה בזמן שעדין ניתן לשחוט הפסח ואינו שוחט הפסח, הרי הוא נקרא מזיד בעשית הפסח עצמו, ואין לו תקנה לעשות פסח שני (ע"פ הריב).

פֶּסַח שְׁנֵי מִצָּה וְחֶמֶץ עִמּוֹ בְּבֵית - מה שכתב רש"י ענין זה בהמשך לפירושו ל"בדרך רחוקה", יש לומר שבזה הוא בא לישוב קושי בפירושו, שכיון שאדם זה היה יכול להכנס לעזרה ולעשות פסח ראשון ולא עשה כן במזיד, מדוע נתנה לו תורה אפשרות לעשות פסח שני, והרי הוא נמנע לעשות הפסח במזיד ולא באונס? ועל כך מתרץ, שפסח שני אין דינו כפסח ראשון, כלומר פסח שני אינו תשלומין של פסח ראשון, שאלו היה תשלומין, אזי באמת לא היו נותנים לו תקנה זו אלא באונס, כדיון כל תשלומין

♦ יום רביעי ט"ז סיון ♦

(טו) ובוֹיֹם הַקִּיִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן כַּסֶּה הָעֵנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן
לְאֹהֶל הָעֵדוּת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן כַּמְרָאֵה־אֵשׁ
עַד־בֹּקֶר:

טו ובוֹיֹמָא דְאַתְקָם ית מִשְׁכְּנָא חָפָא עֲנָנָא ית
מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁכְּנָא דְסִהְרֻתָא וּבְרִמְשָׁא הָוָה
עַל מִשְׁכְּנָא כְּחַזוּ אֶשְׁתָּא עַד צִפְרָא:

טז בן הַיּוֹם תְּמִיד הָעֵנָן יִכְסֶּנוּ וּמְרָאֵה־אֵשׁ לַיְלָה:
(יז) וּלְפִי הַעֲלֹת הָעֵנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרָיִם כֵּן יִסְעוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ־שָׁם הָעֵנָן שָׁם יִחַנוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

טז בן הַיּוֹם תְּדִירָא עֲנָנָא חָפִי לֵה וְחַזוּ אֶשְׁתָּא
בְּלֵילִיא:
יז וּלְפִיִּים אֶסְתְּלִקוּת עֲנָנָא מֵעַלְוֵי מִשְׁכְּנָא
וּבְתֵר כֵּן נְטָלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְאַתְרָא דְשָׂרֵי
תַּמָּן עֲנָנָא תַּמָּן שָׂרָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

טז בן הַיּוֹם תְּמִיד הָעֵנָן יִכְסֶּנוּ וּמְרָאֵה־אֵשׁ לַיְלָה:
(יז) וּלְפִי הַעֲלֹת הָעֵנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרָיִם כֵּן יִסְעוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ־שָׁם הָעֵנָן שָׁם יִחַנוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

טז בן הַיּוֹם תְּמִיד הָעֵנָן יִכְסֶּנוּ וּמְרָאֵה־אֵשׁ לַיְלָה:
(יז) וּלְפִי הַעֲלֹת הָעֵנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרָיִם כֵּן יִסְעוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ־שָׁם הָעֵנָן שָׁם יִחַנוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

יח עַל מִימְרָא דְבֵי נְטָלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל
מִימְרָא דְבֵי שָׂרָן כָּל יוֹמֵי דֵי שָׂרֵי עֲנָנָא עַל
מִשְׁכְּנָא שָׂרָן:

(יח) עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יִחַנוּ
כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יִחַנוּ:

יח עַל־פִּי ה' יִסְעוּ. שְׁנִינוּ ב"מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן": פִּיּוֹן שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים, הִיָּה עֲמוּד הָעֵנָן מִתְקַפֵּל

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

הַמִּשְׁכָּן], וְלֹא מִלְשׁוֹן עֲלִיָּה, שְׂאֵם כֵּן
הָיָה צְרִיף לֹמֵר "עֲלֹת הָעֵנָן" מִבְּנֵי
הַקֵּל, כְּדִלְקָמֵן בְּרַשִׁי". וְרָאָה גַם רַשִׁי
לְקָמֵן טו, כּד (רֵאשִׁי).
וְכֵן "וְנִעְלָה הָעֵנָן" - לְקָמֵן פְּסוּק כּא.
וּבְתַרְגּוּם אוּנְקְלוֹס שָׁם: "וּמִסְתַּלַּק
עֲנָנָא".

וְלֹא יִתְכַּן לְכַתֵּב: "וּלְפִי עֲלֹת
הָעֵנָן", "וְנִעְלָה הָעֵנָן", שְׂאִין זֶה לְשׁוֹן
סְלוּק, אֶלָּא צְמוּחַ וְעֲלִיָּה, כְּמוֹ
"וְהִנֵּה - בְּפִסְוֵק: הִנֵּה.

עַב קַטְנָה כְּכַף אִישׁ עֲלָה מִיָּם" -
מְלָכִים א יח, מֵד. תּוֹרָה יח

(יח) עַל־פִּי ה' יִסְעוּ - שְׁנִינוּ
ב"מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן" - פֶּרֶק יג.

פִּיּוֹן שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים - עוֹמְדִים
לְנִסְעָה.

הָיָה עֲמוּד הָעֵנָן מִתְקַפֵּל וְנִמְשָׁף עַל
גְּבֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִין קוֹרָה -
ה"מִשְׁכֵּיל לְדוֹר" כְּתַב, שְׁבָרִיתָא זוּ
סוּבְרַת שְׁהִיוּ מְהַלְכִים כְּקוֹרָה (רָאָה
הַדְּעוֹת בְּזוֹהַר בְּרַשִׁי לְקָמֵן י, כּד), וְלָכֵן
הַסִּימָן לְמִסְעָה הָיָה כְּשֶׁהָיָה נִמְשָׁף

הָעֵנָן, שְׁהָיָה הַשָּׂרָה שְׂכִינָתוֹ בִּינֵיהֶם".
אֶף שֶׁמֶלֶת "מִשְׁכָּן" מוֹרָה עַל הַשְּׂכִינָת
שְׂכִינָתוֹ בְּתוֹכָהּ, וְיִצְדַּק לֹמֵר עֲלֵיו
שְׂכִינָתוֹ בְּתוֹכָהּ הִיא עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל
עַל וְיִתּוֹר מַעֲשֵׂה הָעֵנָן, אֲבָל הָאֹהֶל
לֹא יִצְדַּק לֹמֵר עֲלֵיו "עֲדוּת", לָכֵן
הוֹצִרָהּ לְהוֹסִיף "לְלוֹחֹת" (רֵאשִׁי).

יְהִיָּה עַל הַמִּשְׁכָּן - כְּמוֹ: הוּא עַל
הַמִּשְׁכָּן - וּמִפְּנֵי שֶׁהוּא הוֹנָה תְּמִידִי
לָכֵן אָמַר "יְהִיָּה", כְּכֹל דְּבַר הַהוֹנָה
תְּמִיד שְׂמוּסִיפִים יו"ד בְּתוֹחֵילתוֹ.

וְכֵן כָּל לְשׁוֹן תְּפִרְשָׁה - מִפְּנֵי שֶׁכֵּל
הַתְּפִרְשָׁה מוֹרָה עַל הַהוֹנָה כְּכֹל יוֹם
תְּמִיד, כְּכַתּוּב (פְּסוּק טו) "כֵּן יְהִיָּה תְּמִיד",
וְלֹא עַל הָעֵתִיד (רֵאשִׁי). וְרָאָה גַם רַשִׁי
שְׂמוֹת טו, א: "כְּשֶׁאָר דְּבָרִים הַנְּכַתְּבִים
בְּלְשׁוֹן עֵתִיד וְהוּן מִיָּד, כְּגוֹן .. עַל־פִּי ה'
יְחַנּוּ, וְיֵשׁ אֲשֶׁר יְהִיָּה הָעֵנָן, לְפִי שֶׁהוּן
דְּבַר הַהוֹנָה תְּמִיד, וְנוֹפֵל בּוֹ בֵּין לְשׁוֹן
עֵתִיד בֵּין לְשׁוֹן עֶבֶר". תּוֹרָה טו

(יז) הַעֲלֹת הָעֵנָן - כְּתַרְגּוּמוֹ:
"אֶסְתַּלְקוּת" - לְשׁוֹן "הַעֲלֹת" מִבְּנֵי
נִפְעַל מוֹרָה עַל הַסְתַּלְקוּת [מַעַל

אֲזַרְח בְּאַרְבַּעָה עֶשֶׂר, אֶף גַּר בְּאַרְבַּעָה
עֶשֶׂר".

אֶלָּא כִּף מִשְׁמַעוּ: "וְכִי יְגוֹר אֶתְכֶם
גַּר" וְכֹא עֵת לְעֲשׂוֹת פֶּסַח - וְהוּ
פִירוּשׁ "וְעֲשֵׂה פֶסַח".

עַם חֲבֵרִיו, כְּחֻקָּה וּכְמִשְׁפַּט יַעֲשֵׂה -
בְּדַפּוּסֵי רוּמִי, הַגִּירָסָא כְּלְשׁוֹן הַכְּתוּב:
"כְּחֻקַּת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן
יַעֲשֵׂה". תּוֹרָה טו

(טו) הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדוּת -
"הַמִּשְׁכָּן" הָעֲשׂוּי - הַדּוּסְפַת תִּיבַת
"הָעֲשׂוּי" מְבַהֵיר רַשִׁי שֶׁהַמִּשְׁכָּן עֲשׂוּי
לְאֹהֶל וְלֹא הָעֵנָן (רֵאשִׁי).

לְהִיּוֹת "אֹהֶל" - מֵלֶת "לְהִיּוֹת" הִיא
פִירוּשׁ הַלְמַ"ד שֶׁל "לְאֹהֶל", כִּי הַלְמַ"ד
הַמוֹרָה עַל הַסִּיבָה הַתְּכִלִּיתִית, הוּא
בְּמִקוֹם לְהִיּוֹת [רָאָה גַם רַשִׁי בְּרֵאשִׁית
ב, כּב] (רֵאשִׁי).

לְלוֹחֹת "הָעֲדוּת" - וְלֹא שֶׁהָאֹהֶל
עֲצָמוֹ נִקְרָא עֲדוּת. וְרָאָה רַשִׁי שְׂמוֹת
לח, כּא שֶׁפִּירֵשׁ "מִשְׁכָּן הָעֲדוּת",
שֶׁהַמִּשְׁכָּן הוּא "עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל, שׁוֹתֵר
לָהֶם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוּא עַל מַעֲשֵׂה

וּנְמָשָׁךְ עַל גְּבִי גְבִי יְהוּדָה כְּמִין קוֹרָה; תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ, וְלֹא הָיָה מְהֵלֶךְ עַד שְׁמֹשֶׁה אֹמֵר: "קוֹמָה ה'" וְנִסְעָה דָגֵל מִחֲנֵה יְהוּדָה. זוּ בְּסַפְרֵי. וְעַל־פִּי ה' יַחֲנֹנוּ • בֵּינוֹן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל חוֹנִים, עֲמוּד הָעֵנָן מִתְמַר וְעוֹלָה וְנִמְשָׁךְ עַל גְּבִי גְבִי יְהוּדָה כְּמִין סֶכֶה, וְלֹא הָיָה נִפְרָשׁ עַד שְׁמֹשֶׁה אֹמֵר: "שׁוּבָה ה' רַבְבוֹת אֶל־פִּי יִשְׂרָאֵל", הֲוֵי אֹמֵר: "עַל־פִּי ה' וּבִגְד־מֹשֶׁה".

יט ובאורכות עננא על משפנא יומין סגיאין וישרון בגי ישראל ית מטרת מימרא דזי וזא נטלין:

כ ואית די הנה עננא יומי דמנן על משפנא על מימרא דזי שרון ועל מימרא דזי נטלין:

כא ואית די הנה עננא מרמשא עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטלין או ימם ולילי ומסתלק עננא ונטלין:

כב או תרין יומין או ירחא או עדן בעדן באורכות עננא על משפנא למשרי עלוהי שרון בגי ישראל וזא נטלין ובאסתלקותה נטלין:

כג על מימרא דזי שרון ועל מימרא דזי נטלין ית מטרת מימרא דזי נטרין על מימרא דזי בידיא דמשה:

(יט) וּבַהֲאֲרִיךְ הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ:

(כ) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהוָה הָעֵנָן יָמִים מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנֹנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ:

טז ויש • כלומר: ופעמים. ימים מספר • ימים מעטים.

(כא) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהוָה הָעֵנָן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעֵנָן בַּבֹּקֶר וְנִסְעוּ או יומם וליילה ונעלה הענן ונסעו:

(כב) או־יָמִים או־יָמִים או־יָמִים בְּהֲאֲרִיךְ הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עִלּוֹ יַחֲנֹנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעֵלְתוֹ יִסְעוּ:

טז או־יָמִים • שנה, כמו (ויקרא כה) "ימים תהיה גאלתו".

(כג) עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנֹנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ יְהוָה שְׁמֹרוּ עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה: פ

אשל אברהם - הרב אלאשילי

היננו על־פי דברי משה. ונקרא דבורו של משה "ביד משה", פי פירושו: ברשות משה, שלא היה עמוד הענן מהלך או נפרש ללא רשותו של משה. וראה רש"י לקמן י. ב. תורה יט (כ) ויש - כלומר: ופעמים - ופירושו: ויש פעמים (ספר הזוהר). וראה רש"י תהלים צט, ו. ימים מספר - ימים מעטים - ונקראים "ימים מספר", לפי שבקל יוכל האדם לספרו (גיא). תורה כא (כב) או ימים - שנה - והו בהיותם בחורב, גדלקמן בראש"י, יא. כמו "ימים תהיה גאלתו" - ונקרא כה, כט. ימי שנה שלימה קרויים "ימים" (רש"י שם) תורה כג.

זו בספרי - התיבות "ולא היה מהלך עד שמשה אומר קומה ה'", אינן מופיעות בבביתא דמלאכת המשפן אלא בספרי פסקא פד. ועל־פי ה' יחנו - בינו שהיו ישראל חונים, עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סכה - קטע זה הוא מבביתא דמלאכת המשפן שם. ולא היה נפרש - כמין סוכה. עד שמשה אומר: "שובה ה' רבבות אלפי ישראל" - לקמן י. לו. קטע זה הוא מספרי שם. הוי אומר: "על־פי ה'" ו"ביד משה" - לקמן פסוק כג. כלומר, "על־פי ה'" הינו על־פי עמוד הענן, ו"ביד משה",

בקורה. אבל לכאורה מסתימת לשון רש"י משמע שסימן זה היה לכל הדעות, פי גם למאן דאמר שהיו מהלכין כתיבה (פחגניתו). הרי שהענן היה מתקפל בקורה בשעת המסע, פי אם לא בן איה יכלו להבחין דרך הענן בין מסע לחגניה? תקעו והריעו ותקעו - גדלקמן י. ה וברש"י שם. ולא היה מהלך - הענן. עד שמשה אומר: "קומה ה'" - לקמן י. לה. ונסע דגל מחנה יהודה - ראה רש"י לעיל ב. ט: "בשרואין הענן מסתלק, תוקעין והכהנים בחצוצרות, ונוסע מחנה יהודה תחלה".

י (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) עֲשֵׂה לָךְ עֲשֵׂה לְךָ שְׂתֵי חֲצוּצֹת כָּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת:

ב עבד לך תתין חצוצרן דכסף נגיד תעבד יתהו ויהיו לך לערעא כנשתא ולאטלא ית משריתא:

כ"י - עֲשֵׂה לָךְ • (שִׁיחֵיו תוֹקְעִין לְפָנַי כַּמֶּלֶךְ, "וַיְהִי בִישְׂרוֹן מֶלֶךְ"). עֲשֵׂה לָךְ • מִשְׁלַךְ (עֲשֵׂה לָךְ - אֵתָה עוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא אַחֵר). לְמִקְרָא הָעֵדָה • כְּשִׁתְּרָצָה לְדַבֵּר עִם הַסַּנְהֶדְרִין וּשְׂאֵר הָעָם וְתִקְרָאם לְאַסֵּף אֵלֶיךָ, תִּקְרָאם עַל־יְדֵי חֲצוּצֹת. וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת • בְּשַׁעַת סְלוּק מַסְעוֹת תִּתְקַעוּ בָהֶם לְסִימָן; נִמְצְאָתָה אֵתָה אוֹמֵר: עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה הָיוּ נוֹסְעִים: עַל־פִּי הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְעַל־פִּי מֹשֶׁה וְעַל־פִּי חֲצוּצֹת. מְקֻשָּׁה • מִהַעֲשֵׂת תַעֲשֶׂה בְּהַקְשַׁת הַקְּרָנָס.

(ג) וְתִתְקַעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ג ויתקעו בהן וינועדו לותך כל כנשתא לתרע משפן זמנא:

כ"י - וְתִתְקַעוּ בָהֶן • בְּשִׁתִּיחֵן, וְהוּא סִימָן לְמִקְרָא הָעֵדָה, שְׁנֵאמַר: "וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד".

(ד) וְאִם־בָּאֵחָת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים רְאִשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל:

ד ואם בחדא יתקעו וינועדו לותך רכרכינא רישי אלפינא דישראל:

כ"י - וְאִם־בָּאֵחָת יִתְקַעוּ • הוּא סִימָן לְמִקְרָא הַנְּשִׂאִים, שְׁנֵאמַר: "וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים". וְאִף הֵן יַעֲיִדְתֶּן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, וּמִגְזֵרָה שְׁנֵה' הוּא בָּא ב'סְפָרִי'.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(ב) עֲשֵׂה לָךְ - שִׁיחֵיו תוֹקְעִין לְפָנַיךְ - וְהָיוּ לְךָ". כַּמֶּלֶךְ - כְּמוֹ שֶׁתוֹקְעִים לְפָנַי מֶלֶךְ. "וַיְהִי בִישְׂרוֹן מֶלֶךְ" - דְּבָרִים לִג, ה. וְהַפְּנָה עַל מֹשֶׁה. אָבֵל רִשִׁי שֶׁם מִפְּרֹשׁוֹ עַל הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא. עֲשֵׂה לָךְ - מִשְׁלַךְ - רֵאָה גַם רִשִׁי יוֹמָא ג, רִישׁ עֲמוּד ב: "וַעֲשֵׂה לָךְ [מִשְׁלַךְ] - כְּמוֹ עֲשֵׂה לָךְ שְׂתֵי חֲצוּצֹת כָּסֶף". עֲשֵׂה לָךְ - אֵתָה עוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם - זְהוּ פִירוּשׁ שְׁלִישֵׁי ב'עֲשֵׂה לָךְ". וְלֹא אַחֵר). - וְרֵאָה גַם רִשִׁי דְּבָרִים לֵא, כח: "הִקְהִילוּ אֵלַי - וְלֹא תִקְעוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּחֲצוּצֹת לְהַקְהִיל אֶת הַקְּהָל, לְפִי שְׁנֵאמַר עֲשֵׂה לָךְ, וְלֹא הַשְׁלִיט עֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ בְּחִיּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאִף בְּחִיּוֹ נִגְזָרוּ קוֹדֵם יוֹם מוֹתוֹ, לְקַיֵּם מִה שְׁנֵאמַר (קהלת ה, ח) וְאֵין שְׁלִטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת". אִף בְּכַמָּה כְּתָבֵי־יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוֹנִים לֹא גוֹרְסִים כָּל הַקְּטַע

המוסגר, וגם מפרשי רש"י לא עמדו עליו. לְמִקְרָא הָעֵדָה - כְּשִׁתְּרָצָה לְדַבֵּר עִם הַסַּנְהֶדְרִין - מִפְּרֹשׁ "הָעֵדָה", עֵדֵת סַנְהֶדְרִין. וְרֵאָה גַם רִשִׁי לְקַמֵּן יד, א. וּשְׂאֵר הָעָם - מִפְּרֹשׁ "הָעֵדָה" כְּפִשׁוּטוֹ. וְתִקְרָאם לְאַסֵּף - מִשְׁמַע שֶׁמִּפְּרֹשׁ "לְמִקְרָא" הֵן מִלְּשׁוֹן קְרִיאָה וְהֵן מִלְּשׁוֹן אֲסִיפָה. וְרֵאָה אוֹנְקֵלוֹס. אֵלֶיךָ - כְּאֵמֹר "וְהָיוּ לָךְ". תִּקְרָאם עַל־יְדֵי חֲצוּצֹת - זְהוּ פִירוּשׁ "וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא". וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת - בְּשַׁעַת סְלוּק מַסְעוֹת שֶׁמִּסְעוֹת עוֹמְדוֹת לְהַסְתַּלַּק מִמְּקוֹם שֶׁהֵם חוֹנוֹת שֶׁם (גרא). וּבְכַמָּה כְּתָבֵי־יָד הַגֵּירָסָא: בְּשַׁעַת סְלוּק הַמַּחֲנוֹת. תִּתְקַעוּ בָהֶם לְסִימָן - שֶׁהִגִּיעַ זְמַן לְנִסּוֹעַ (רא"ם). נִמְצְאָתָה אֵתָה אוֹמֵר: עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה הָיוּ נוֹסְעִים, עַל־פִּי הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־

הוא, ועל־פי משה - כְּדִלְעִיל בְּרִשִׁי ט, יח. וְעַל־פִּי חֲצוּצֹת. מְקֻשָּׁה - מִהַעֲשֵׂת - מִקְּחִיכָה אַחַת (שֶׁל כָּסֶף). תַעֲשֵׂה בְּהַקְשַׁת הַקְּרָנָס - ב'מִשְׁכִּיל לְדוֹד" כְּתָב שְׁכּוֹנַת רִשִׁי שֶׁשִׁתִּיחֵן נַעֲשׂוּ מַעֲשֵׂת אַחַת, בִּיּוֹן שֶׁשִׁתִּיחֵן שִׁימְשׁוּ לְאוֹתָהּ מִטְּרָה, וּכְהַמְשֵׁף פִירוּשׁ רִשִׁי לְקַמֵּן: "וְתִקְעוּ בָהֶן - בְּשִׁתִּיחֵן", וְזוֹ גַם הַסִּיבָה שֶׁרִשִׁי פִירֵשׁ תִּיבָה זוֹ רַק כְּעַתָּה, כְּדִי לְסַמְכוֹ לְפָסוּק שֶׁלֹּא־חֲרִיו. תורה ג (ג) וְתִתְקַעוּ בָהֶן - בְּשִׁתִּיחֵן, וְהוּא סִימָן "לְמִקְרָא הָעֵדָה", שְׁנֵאמַר "וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד". - וּבְשְׁנֵי כְּהָנִים רִשִׁי לְקַמֵּן פסוק ו, תורה ד (ד) וְאִם בָּאֵחָת יִתְקַעוּ - הוּא סִימָן לְמִקְרָא הַנְּשִׂאִים - וּפִירוּשׁ "וְתִתְקַעוּ" בְּלִשׁוֹן רִבִּים, בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּקְרְאוּ הַנְּשִׂאִים (רא"ם).

(ה) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִיִּים קִדְמָה: ה' וּתְתַקְעוּן יַבְבְּתָא וַיִּטְלוּן מִשְׂרֵתָא דִּשְׁרִן קְדוּמָא:

ה"י וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה • סִימָן מִסַּע הַמַּחֲנֹת: תְּקִיעָה, תְּרוּעָה וּתְקִיעָה. כָּךְ הוּא נִדְרָשׁ בְּ"סִפְרֵי" מִן הַמִּקְרָאוֹת הַיְתִירִים (ר"ה לז) •

(ו) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִיִּים תִּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם:

(ז) וּבַהֲקָהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תִרְעוּ: ז' וּבַמְכַנְשׁ יֵת קָהָלָא תִתְקְעוּן וְלֹא תִיבְכוּן:

ה"י וּבַהֲקָהִיל אֶת־הַקָּהָל וְגו' • לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר "וְהָיָה לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנֹת". מֵה מִקְרָא הָעֵדָה תּוֹקֵעַ בְּשָׁנֵי כַּהֲנִים וּבִשְׁתֵּי־הֶן, שְׁנֶאֱמַר: "וּתְקַעוּ בְּהֵן וְגו'", אִף מִסַּע הַמַּחֲנֹת בְּשְׁתֵּיהֶם. יְכוּל מֵה מִסַּע הַמַּחֲנֹת תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, אִף מִקְרָא הָעֵדָה תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, וּמַעֲתָה אֵין חִלּוּק בֵּין מִקְרָא הָעֵדָה לְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנֹת? תִּלְמוּד לומר "וּבַהֲקָהִיל אֶת־הַקָּהָל וְגו'", לומר שְׁאֵין תְּרוּעָה לְמִקְרָא הָעֵדָה, וְהוּא הַדִּין לְנִשְׂאִים, הָרִי סִימָן לְשִׁלְשֶׁתָם: מִקְרָא הָעֵדָה בְּשָׁתִים וְשִׁלְ נִשְׂאִים בְּאַחַת, וְזוּ וְזוּ אֵין בֵּהֶם תְּרוּעָה, וּמַסַּע הַמַּחֲנֹת בְּשָׁתִים – עַל־יְדֵי תְרוּעָה וּתְקִיעָה.

(ח) וּבְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

ה"י וּבְנֵי אֶהֱרֹן יִתְקְעוּ • בַּמִּקְרָאוֹת וּבַמַּסְעוֹת הִלְלוּ.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

שְׁנֶאֱמַר "וַיִּנְעֲדוּ אֵלָיךְ הַנְּשִׂאִים" וְאִם הֵן יַעֲדִיתֵן - יִהְיוּ נִנְעָדִים. "אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד" - כְּאֹמֵר בְּמִקְרָא הָעֵדָה.

וּמְנִירָה שׁוּח' הוּא כֹּא בְ"סִפְרֵי" - פֶּסְקָא עַג: "בְּאֶמְרָה תְּקִיעָה בְּעֵדָה וּבְאֶמְרָה תְּקִיעָה בְּנִשְׂאִים, מֵה תְּקִיעָה הָאֶמְוִרָה בְּעֵדָה בְּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד, אִף תְּקִיעָה הָאֶמְוִרָה בְּנִשְׂאִים בְּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד". תוֹרָה ה'

(ה) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה - סִימָן מִסַּע הַמַּחֲנֹת - לְהַבְחִין בֵּינָה לְבֵין מִקְרָא הָעֵדָה, שְׁהָרִי שְׁנֵיהֶם בְּשָׁנֵי כַּהֲנִים וּבִשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת, כְּדִלְקַמֵּן בְּרִשִׁי פְסוּק ו'.

תְּקִיעָה תְּרוּעָה - שְׁנֶאֱמַר "וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה", הַכִּי קָאֵמַר: וּתְקַעְתֶּם תְּקִיעָה, וְאַחֲרֵיהֶן הָרִיעוּ תְרוּעָה רִשִׁי ר"ה לז, א.

וּתְקִיעָה, כָּךְ הוּא נִדְרָשׁ בְּ"סִפְרֵי" מִן הַמִּקְרָאוֹת הַיְתִירִים - פֶּסְקָא עַג:

"וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה", אֵין לִי אֵלָא תְקִיעָה לְפָנֵי תְרוּעָה, תְּקִיעָה לְאַחַר תְּרוּעָה מִזֵּינָן? תִּלְמוּד לומר (פסוק ו) "תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם". וְרֵאָה גַם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁם. תוֹרָה ו'

(ז) וּבַהֲקָהִיל אֶת הַקָּהָל וְגו' - לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר - לְעִיל פְסוּק ב'. "וְהָיָה לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנֹת", מֵה מִקְרָא הָעֵדָה, תּוֹקֵעַ בְּשָׁנֵי כַּהֲנִים וּבִשְׁתֵּי־הֶן, שְׁנֶאֱמַר - לְעִיל פְסוּק ג'.

"וּתְקַעוּ בְּהֵן וְגו'", אִף מִסַּע הַמַּחֲנֹת בְּשְׁתֵּיהֶם. יְכוּל מֵה מִסַּע הַמַּחֲנֹת תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, אִף מִקְרָא הָעֵדָה תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, וּמַעֲתָה אֵין חִלּוּק בֵּין מִקְרָא הָעֵדָה לְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנֹת - כְּלומר, בְּתִקְיעַת הַחֲצוֹצְרוֹת לְבַד לֹא הָיָה חִלּוּק בֵּינֵיהֶם, אֲבָל בְּהַסְתַּלְקוֹת הָעֵנָן יְחַד עִם תְּקִיעַת הַחֲצוֹצְרוֹת הָיָה זֶה

סִימָן לְמַסַּע הַמַּחֲנֹת (ר"א). תִּלְמוּד לומר: "וּבַהֲקָהִיל אֶת הַקָּהָל וְגו'" - "תְּתַקְעוּ וְלֹא תִרְעוּ". לומר שְׁאֵין תְּרוּעָה לְמִקְרָא הָעֵדָה - אֲבָל לֹאֵל זֹאת לֹא הָיָה צְרִיף לְכַתְבוֹ, שְׁהָרִי כְּבַר כְּתִב "וּתְקַעוּ בְּהֵן וַיִּנְעֲדוּ אֵלָיךְ כָּל הָעֵדָה" (ר"א). וְהוּא הַדִּין לְנִשְׂאִים - שְׁנֶאֱמַר בֵּהֶם לְשׁוֹן תְּקִיעָה כְּמוֹ בְּמִקְרָא הָעֵדָה. הָרִי סִימָן לְשִׁלְשֶׁתָם: מִקְרָא הָעֵדָה בְּשָׁתִים, וְשִׁלְ נִשְׂאִים בְּאַחַת, וְזוּ וְזוּ אֵין בֵּהֶם תְּרוּעָה, וּמַסַּע הַמַּחֲנֹת בְּשָׁתִים, עַל־יְדֵי תְרוּעָה וּתְקִיעָה - בְּכַמָּה כְּתִבִּי־יָד: עַל־יְדֵי תְקִיעָה תְרוּעָה וּתְקִיעָה. תוֹרָה ח'

(ח) וּבְנֵי אֶהֱרֹן יִתְקְעוּ - בַּמִּקְרָאוֹת וּבַמַּסְעוֹת הִלְלוּ - וְאֵין כְּפִנֵּת הַכְּתוּב לומר שִׁישׁ תְּקִיעוֹת אַחֲרוֹת מְלַבֵּד תְּקִיעוֹת אֵלוֹ (ר"א). תוֹרָה ט

(ט) וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצָּר הַצָּרָה אֲתֶכֶם וְהִרְעַתְם בְּחֻצְוֹת וְנוֹפְרֹתֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:

טוּאֲרִי תַעֲלוּן לְאַהֲרָא קִרְבָּא בְּאַרְעֵכוֹן עַל מַעֲיָקֵי דְמַעֲיָקִין לְכוֹן וְתִיבְכוּן בְּחֻצְוֹרְתָא וְיִיעוּל דְיוֹכְרֵיכוֹן לְטָבָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן וְתִתְפָּרְקוֹן מִסְנָאֵיכוֹן:

(י) וּבַיּוֹם שִׁמַּחְתֶּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וְתִקְעֶתֶם בְּחֻצְוֹת עַל עֲלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזָכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

י וּבַיּוֹם הַדְּוִתְכוֹן וּבְמוֹעֲדֵיכוֹן וּבְרֵאשֵׁי יְרֻחֵיכוֹן וְתִתְקַעוּן בְּחֻצְוֹרְתָא עַל עֲלוֹתְכוֹן וְעַל נִקְסַת קוּדְשֵׁיכוֹן וְיִהְיוּן לְכוֹן לְדוֹכְרָנָא קָדָם אֱלֹהֵיכוֹן אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן:

כס"י - על עלותיכם • (ספרי. ערכין יא) בקרבן צבור הקתוב מדבר. אני ה' אלהיכם • מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שנאמר: "ותקעתם" - הרי שופרות, "לזכרון" הרי זכרונות. "אני ה' אלהיכם" - זו מלכיות וכו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 24)

בְּקִרְבָּן צְבוּר הַכְּתוּב מְדַבֵּר (רש"י י, י)

בפסוק הקודם נאמר "ונושעתם מאיביכם", ובהמשך לזה נאמר "ובימים שמחתכם" - היינו יום שמחה שנקבע על נצחון המלחמה (דאין לומר שהפונה ל"מועדים לשמחה", שהרי תכף נאמר "ובמועדיכם"). ומכיון שכל הפרשה מדברת בעניני צבור, מובן שגם "עולותיכם וזבחי שלמיכם" מדבר בקרבן צבור.

♦ יום חמישי י"ז סיון ♦

(יא) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נַעֲלָה הָעֵזוֹן מֵעַל מִשְׁפַּן הָעֵדוּת:

יא וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית תַּנְיָתָא בְּיָרְחָא תַּנְיָנָא בְּעֶשְׂרִין לְיָרְחָא אִסְתַּלַּק עֲנָנָא מֵעֲלוֹי מִשְׁפָּנָא דְסִידוּתָא:

כס"י - בחודש השני • נמצאת אתה אומר: שנים עשר חודש חסר עשרה ימים עשו בחורב, שהרי בראש חודש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באיר לשנה הבאה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(י) על עלותיכם - בקרבן צבור הקתוב מדבר - ראה רש"י ערכין יא, ב: "מה עולה האמורה כאן קדשי קדשים, דאין לה עולה קדשים קלים, אף שלמים האמורים כאן טעונים שיר בשלמים קדשי קדשים משתעי, ואין לה שלמים קדשי קדשים אלא כבשי עצרת, דשלמי ציבור הן, ומה שלמים האמורים כאן לגבי שיר, קבוע להן זמן, דהא אוקימנא כבשי עצרת, אף עולה האמורה כאן שקבוע לה זמן, לאפוקי נדבת ציבור דאין קבוע לה זמן." וב"תורת מנחם" פתב, שהלימוד הוא מזה שקל הדברים והימים הנזכרים בפסוק ("ובימים שמחתכם וגו'") מדברים בעניני צבור, ומובן שגם המשך הקתוב "על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם" מדבר בקרבן

צבור, ולכן נאמרו בלשון רבים. אני ה' אלהיכם - מכאן - מזה שאמר "אני ה' אלהיכם", לאחר שכבר אמר "לפני אלהיכם". ומה שלא מפרש "אני ה'", "נאמן לשלם שכר", והו מפני שכבר אמר לפני כן "והרעותם בחצרות (ובשכר זה) ונושעתם מאיביכם" (הרב). למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות - פירוש, מזה שנוכרו כאן זכרונות ושופרות ונוכרו גם מלכיות עמהם, מכאן שגם בראש השנה אף שנוכרו רק זכרונות ושופרות [ראה רש"י ויקרא כג, כד: "זכרון תרועה - פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות"], צריך להיות גם מלכיות עמהם (גרא). וכן בכל מקום שנוכרים זכרונות ושופרות, יהיו מלכיות עמהם (הרב).

שנאמר: "ותקעתם", הרי שופרות. "לזכרון", הרי זכרונות. "אני ה' אלהיכם", זו מלכיות וכו' - בדפוס ראשון לא גורס "וכו'". ולפי הגירסא שלנו, הפונה להמשך דברי הספרי: "אם כן מה ראו חכמים לומר מלכיות תחילה ואחר כך זכרונות ושופרות? אלא המליכהו עליה תחילה, ואחר כך בקש מלפניו חכמים כדי שתזכר לו, ובמה? בשופר". והוצרך רש"י לכתוב "וכו'" לצנן לדברי הספרי הנ"ל, משום שבזה מבואר מדוע דיק רש"י לכתוב "מלכיות עם זכרונות ושופרות" כן הוא הסדר בתפלת ראש השנה, אף שהסדר בכתוב הוא: שופרות, זכרונות, מלכיות (הרב). תורה יא (יא) בחודש השני - נמצאת אתה אומר: שנים עשר חודש חסר עשרה

(יה) וְנָסַע דָּגְלַל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצַבְאֹתָם וְעַל־צַבְאוֹ
 יח וַיִּנְטַל טַקֵּס מִשְׁרֵית רְאוּבֵן לְחִילֵיהוֹן וְעַל
 חִילָה אֱלִיצוֹר בֶּר שְׂדִיאוֹר :
 אֱלִיצוֹר בֶּן־שְׂדִיאוֹר:

(יט) וְעַל־צַבָּא מַטֵּה בְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־
 צוּרִישְׁדִי:
 יט וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל
 בֶּר צוּרִישְׁדִי:

(כ) וְעַל־צַבָּא מַטֵּה בְנֵי־גַד אֶלְיָסָר בֶּן־דְּעוּאֵל:
 כ וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי גַד אֶלְיָסָר בֶּר
 דְּעוּאֵל:

(כא) וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהַקִּימוּ אֶת־
 הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאִם:
 כא וְנָטְלוּ בְנֵי קְהַת נְטָלֵי מִקְדָּשָׁא וּמְקִימִין
 ית מִשְׁכְּנָא עַד מִיתִיהוֹן:

ה"י - נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ • נוֹשְׂאֵי דְבָרִים הַמִּקְדָּשִׁים. וְהַקִּימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן • בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי, שֶׁהָיוּ קוֹדְמִים
 לָהֶם מִסַּע שְׁנֵי דְגָלִים, הָיוּ מְקִימִין אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּשֶׁהָיָה הָעֵנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַחֲנִינְיָה נִרְאָה בְּדָגְלַל מַחֲנֵה יְהוֹדָה.
 וְהֵם חוֹנִים, וְעַד־כֵּן בְּנֵי קְהַת בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דְגָלִים הָאֲחֵרוֹנִים, הָיוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי מְקִימִין
 אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְכִשְׁבָּאִים בְּנֵי קְהַת, מוֹצְאִים אוֹתוֹ עַל מְכוּנּוֹ וּמְכַנְיִסִין בוֹ הָאָרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמְּזוּבְּחוֹת;
 וְזֶהוּ מִשְׁמַעוֹת הַמִּקְרָא "וְהַקִּימוּ" - מְקִימֵי הַמִּשְׁכָּן - אוֹתוֹ "עַד" - טָרַם "בּוֹאִם" - שֶׁל בְּנֵי קְהַת.

(כב) וְנָסַע דָּגְלַל מַחֲנֵה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְצַבְאֹתָם וְעַל־
 צַבְאוֹ אֱלִישַׁמֶע בֶּן־עַמִּיהוּד:
 כב וַיִּנְטַל טַקֵּס מִשְׁרֵית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן
 וְעַל חִילָה אֱלִישַׁמֶע בֶּר עַמִּיהוּד:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

משמעותות המקרא: "וְהַקִּימוּ"
 מְקִימֵי הַמִּשְׁכָּן אוֹתוֹ - וְהָרִי זֶה
 מִקְרָא קֶצֶר (רא"ם).
"עַד" טָרַם - זֶהוּ פִירוּשׁ "עַד", לִפְנֵי,
 כְּמוֹ "עַד בְּאֵי אֱלִיף" (בראשית מח, ח),
 שְׁפִירֶשׁ רִשְׁ"י שָׁם: "לִפְנֵי בּוֹאֵי אֱלִיף"
 (נח"י).

"בָּאִם" שֶׁל בְּנֵי קְהַת - וּבִצְעַת בּוֹאִם
 הָיָה הַמִּשְׁכָּן עַל מְכוּנּוֹ, וְהָיוּ מְכַנְיִסִים
 בוֹ תִיכָף הָאָרוֹן וְכָל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ עַל
 מְכוּנָם (רא"ם). וְרָאָה גַם רִשְׁ"י זְבַחִים
 סא, א: "וְנוֹסְעִין בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּמְרָרִי
 אַחַר דָּגְלַל אַחֶר, וּבְנֵי קְהַת אַחֲרֵי שְׁנֵי
 דְגָלִים, כְּדִי שִׁיְהוּ קוֹדְמִין בְּנֵי גֵרְשׁוֹן
 בְּחֻנְיָתָן, וּמַעֲמִידִין אֶת הַמִּשְׁכָּן לִפְנֵי
 בּוֹא בְנֵי קְהַת, כְּדִכְתִּיב אַחַר מִסַּע דָּגְלַל
 בְּנֵי יְהוֹדָה וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְגו', וְאַחַר
 שְׁנֵי דְגָלִים כְּתִיב וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים
 נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ, דִּהְיִינוּ אָרוֹן וּמְזוּבְּחוֹת
 וְכָלֵי הַשְּׂרָת, וְהַקִּימוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן אֶת
 הַמִּשְׁכָּן, עַד בּוֹאִם שֶׁל בְּנֵי
 קְהַת". תורה כב

ה"באר בְּשֶׁדָּה". וְדָבָר זֶה נִכּוֹן הוּא לְדַעַה
 שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין כְּתִיבָה, וְהוּא לְדַעַה שֶׁהָיוּ
 מְהַלְכִין כְּקוֹרָה.
 הָיוּ מְקִימִין אֶת הַמִּשְׁכָּן, בְּשֶׁהָיָה
 הָעֵנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַחֲנִינְיָה נִרְאָה
 בְּדָגְלַל מַחֲנֵה יְהוֹדָה - כְּדִלְעִיל
 בְּרִשְׁ"י ט, יח.
וְהֵם חוֹנִים, וְעַד־כֵּן בְּנֵי קְהַת בָּאִים
מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דְגָלִים
הָאֲחֵרוֹנִים - מִשְׁמַע שֶׁמִּפְרֶשׁ כָּאֵן
 כְּדַעַה שֶׁבְּקוֹרָה הָיוּ נוֹסְעִים, וְרָאָה
 רִשְׁ"י לְקַמֵּן פְּסוּק כה.
[ו]הָיוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי
מְקִימִין אֶת [הַמִּשְׁכָּן], - בֶּן הַגִּירָסָא
 בְּכַמְהָ כְּתִבְיָיִד וּבְדַפּוּס רֵאשׁוֹן. וְצִרְיָה
 לוֹמֵר שֶׁלֹּא הָיוּ מְקִימִים אֶת הַחֲצֵר, כִּי
 אִזְּלוּ לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהַכְנִיס בְּשַׁעַר
 הַחֲצֵר אֶת מְזוּבַח הַחֹשֶׁשׁ, שֶׁהָיָה אֶרְכּוֹ
 וְרָחְבוֹ חֲמֵשׁ אַמּוֹת כְּדִיּוֹק פְּרוּחָב
 הַשַּׁעַר (הרב"ב).
וְכִשְׁבָּאִים בְּנֵי קְהַת מוֹצְאִים אוֹתוֹ
עַל מְכוּנּוֹ, וּמְכַנְיִסִין בוֹ הָאָרוֹן
וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמְּזוּבְּחוֹת, וְזֶהוּ

וְנָסַע אֶהָל מוֹעֵד - לְאַחַר שְׁנֵי דְגָלִים
 הַלְלוּ". [- פְּסוּק כא. וְרָאָה רִשְׁ"י לְעִיל
 ב, ט, יז. תורה יח
(כא) נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ - נוֹשְׂאֵי
דְבָרִים הַמִּקְדָּשִׁים - רָאָה גַם רִשְׁ"י
 לְעִיל ד, ד: "הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבְּכָלֵן, הָאָרוֹן
 וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמְּזוּבְּחוֹת וְהַפְּרוּכָת
 וְכָלֵי שְׂרָת". וְרָאָה גַם רִשְׁ"י לְקַמֵּן יח,
 א.
וְהַקִּימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן - בְּנֵי גֵרְשׁוֹן
וּבְנֵי מְרָרִי - וְלֹא הַקְּהָתִים, שֶׁהָיוּ בְּנֵי
 גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נִשְׂאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן,
 כְּאִמּוֹר לְעִיל בְּפְסוּק יז.
שֶׁהָיוּ קוֹדְמִים לָהֶם מִסַּע שְׁנֵי דְגָלִים
 - אִף שֶׁהַפְּרֶשׁ בֵּין בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּמְרָרִי
 לְקְהָתִים הָיָה מִסַּע שֶׁל דָּגְלַל אַחֶר, יֵשׁ
 לוֹמֵר שֶׁבְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּמְרָרִי נָסְעוּ
 בְּצִמְיָדוֹת עִם דָּגְלַל מַחֲנֵה יְהוֹדָה, וְאִילוּ
 בְּנֵי קְהַת הָיוּ צְמוּדִים לְדָגְלַל הַשְּׁלִישִׁי,
 כְּלִשׁוֹן רִשְׁ"י בְּהַמְשָׁף: "וְעַד־כֵּן בְּנֵי קְהַת
 בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דְגָלִים
 הָאֲחֵרוֹנִים", זֶה נִקְרָא שֶׁהֵם קְדָמוֹ לָהֶם
 "מִסַּע שְׁנֵי דְגָלִים". וְכַעֲשֵׂן זֶה כְּתִב

(כג) וְעַל-צִבְאָה מַטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן-פְּדָהצֹר:

כג ועל חילא דשכטא דבני מנשה גמליאל
בר פדהצור:

(כד) וְעַל-צִבְאָה מַטֵּה בְנֵי בְנִימֵן אֲבִידָן בֶּן-גְּדֵעוֹנִי:

כד ועל חילא דשכטא דבני בנימן אבידן בר
גדעוני:

(כה) וְנִסְעֵ דְגַל מַחְנֵה בְנֵי-דָן מֵאַסָּף לְכָל-הַמַּחֲנֵת
לְצִבְאָתָם וְעַל-צִבְאָה אַחִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּישַׁדַּי:

כה ונטל טקס משרית בני דן מכניש לכל
משריתא לחיליהון ועל חילה אחיעזר בר
עמישדי:

כ"ה מ'מאסף לכל-המחנות • תלמוד ירושלמי: לפי שהיה שכטו של דן מרבה באוכלוסין, היה נוסע באחרונה, וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו. אתיא כמאן דאמר: כתיבה היו מהלכין, ומפיק לה מן (כמדבר ב:) "כאשר יחנו בן יסעו". ואית דאמרי: כקורה היו מהלכין, ומפיק לה מן "מאסף לכל-המחנות".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 103)

וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְאָבֵד דָּבָר הָיָה מְחִזְרֵוֹ לוֹ (רש"י, י, כה)

אמרו רז"ל "איזהו שוטה, זה המאבד כל מה שנותנים לו". כלומר: לכל יהודי נתן מלמעלה "מה", בטול לאלקות, אף בגלל היצר הרע, ה"מלך זקן וכסיל" (שוטה), עלול הוא לאבד אותו. במחנות שצעדו בראש, קרובים למשכן, עלול להיות אבוד ה"מה"; אף במחנה דן, שצעד בסוף, בחינת רגל - ה"מה" שלם. ולא זו בלבד, אלא שמשיבים אותו לכל בני ישראל.

(כו) וְעַל-צִבְאָה מַטֵּה בְנֵי אֲשֵׁר פְּגַעִיאֵל בֶּן-עֶכְרָן:

כו ועל חילא דשכטא דבני אשר פגעיאל
בר עכרן:

(כז) וְעַל-צִבְאָה מַטֵּה בְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן-עֵינָן:

כז ועל חילא דשכטא דבני נפתלי אחירע
בר עינן:

(כח) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְצִבְאָתָם וַיִּסְעוּ:

כח אליו מטלגי בני ישראל לחיליהון
ונטלו:

כ"ח אלה מסעי • זה סדר מסעיהם. ויסעו • ביום ההוא נסעו.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(כה) מאסף לכל המחנות - תלמוד ירושלמי - עירובין פרק ה הלכה א. לפי שהיה שכטו של דן מרבה באוכלוסין - 62,700 גדלעיל א, לט, והדגל כולו - 157,600 גדלעיל ב, לא. אמנם שכט יהודה היה מרובה יותר (74,600, והדגל כולו - 186,400), אף הוא להיותו מלך הוצרך לנסוע בתחילה (ג"א).

היה מחזירו לו - וזהו הפירוש "מאסף לכל המחנות", שכל מה שהמחנות האחרים היו מאבדים, היו שכט דן אוספים ומחזירים לבעליהם. [אתיא כמאן דאמר - בן הגירסא בדפוס ראשון, וכן הובאה הגירסא במקראי רש"י, ריב"א, חוקוני, רא"ם, ועוד. וכן הוא בירושלמי שם. אף הגירסא בדפוסים הנפוצים: "אית מאן דאמר וכו'". ולגירסא זו אין קשר בין הענין הקודם למחלוקת ביצד היו נוסעים.

היה נוסע באחרונה - ככתוב לעיל ב, לא: "לאחרונה יסעו".

וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְאָבֵד דָּבָר - מכל מי שנסעו לפנייהם, ואף שבפועל הם לא היו אחרונים ממש, שהרי דגל מחנה אפרים אף שנסעו לפנייהם, עדין לא הקדימו את דגל מחנה דן, כתבו המקראים, שמתוך שכט דן היה מרובה באוכלוסין, הרי שחלקם היו מתפשטים לכוון מערב, כך שכל מי שנסע לפנייהם ואבד משהו, הם היו אוספים (ריב"א, חוקוני, ועוד).

היו מהלכין - ולדעה זו מה שכתוב "כאשר יחנו בן יסעו" פירושו: מה בחנינתן על-פי הדבור, אף בנסיעתן על-פי הדבור (ירושלמי שם). ומפיק לה מן "מאסף לכל המחנות" - שלדעה זו הפירוש "מאסף לכל המחנות" הוא כפשוטו, שהוא היה הסוף והמאסף של כל המחנות. וראה רש"י יהושע ו, ג: "שכט דן הנוסע אחרון, והוא מאסף את כל המתעקבים האחרונים". וברש"י ישעיה נב, יב: "ההולך אחרי המחנה קרוי מאסף, לפי שהוא ממתין את הנחלשים ואת הנכשלים". תורה כו (כח) אלה מסעי - זה סדר מסעיהם

היה מחזירו לו - וזהו הפירוש "מאסף לכל המחנות", שכל מה שהמחנות האחרים היו מאבדים, היו שכט דן אוספים ומחזירים לבעליהם. [אתיא כמאן דאמר - בן הגירסא בדפוס ראשון, וכן הובאה הגירסא במקראי רש"י, ריב"א, חוקוני, רא"ם, ועוד. וכן הוא בירושלמי שם. אף הגירסא בדפוסים הנפוצים: "אית מאן דאמר וכו'". ולגירסא זו אין קשר בין הענין הקודם למחלוקת ביצד היו נוסעים. כתבה היו מהלכין - ולכן לא ניתן לפרש "מאסף לכל המחנות" כפשוטו, שהם בסוף כל המחנות, שכן הם נסעו בצד צפון, ודגל מחנה אפרים היה אחריהם בצד מערב, ולכן לדעה זו הפירוש "מאסף לכל המחנות" הוא, שהיו אוספים את כל האבדות של כל המחנות, מפני שהם נסעו אחרונים (ראה ירושלמי שם).

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹכֵב בְּיַרְעוּאֵל הַמְדִינֵי חֲתָן מֹשֶׁה נֹסְעִים | אֲנַחְנוּ אֶל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אִתּוֹ אֶתְּנֶן לָכֶם לְכָה אֲתָנוּ וְהַטְּבַנּוּ לָךְ פִּי־הַחַיָּה דְבַר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל:

כט וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹכֵב בְּיַרְעוּאֵל הַמְדִינֵי חֲתָן מֹשֶׁה נֹסְעִים | אֲנַחְנוּ אֶל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אִתּוֹ אֶתְּנֶן לָכֶם לְכָה אֲתָנוּ וְהַטְּבַנּוּ לָךְ פִּי־הַחַיָּה דְבַר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל:

כס"י • **חֹכֵב** • (ספר) הוא יתרו, שְׁנָאֵמַר (שופטים ד): "מִבְּנֵי חֹכֵב חֲתָן מֹשֶׁה". ומה תלמוד לומר (שמות ב): "וַתְּבַאֲנָה אֶל־יַרְעוּאֵל אֲבִיהֶן"? מִלְּמַד, שֶׁהַתִּינוּקוֹת קוֹרִין לְאָבִי אֲבִיהֶן "אָבָא", וְשִׁמּוֹת הַרְבֵּה הֵיוּ לוֹ: יֵתֵר – עַל שֵׁם שְׂיֵתֵר פְּרֹשֶׁה אַחַת בַּתוֹרָה, חֹכֵב – עַל שֶׁחֹכֵב אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ'. נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל־הַמְּקוֹם • (ספר) מִיָּד – עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים אָנוּ נִכְנְסִין לְאֶרֶץ; שְׁבַמְסַע זֶה הָרֵאשׁוֹן נִסְעוּ עַל־מְנַת לְהַפְּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא שֶׁחֲטָאוּ בַּמִּתְאוּנְנִים. וּמִפְּנֵי מָה שֶׁתַּף מֹשֶׁה עֲצָמוֹ עִמָּהֶם? שְׁעֵדִין לֹא נִגְזְרָה גְזֵרָה עָלָיו, וְכִסְבוֹר שֶׁהוּא נִכְנָס.

אשל אברהם - הרב אלטשילי

- שְׁבַבְל מִסַּע וּמִסַּע כִּף הִיָּה הַסֵּדֶר, וְלֹא שְׂבָא לְהוֹדִיעַ מִסְפַּר הַמִּסְעוֹת, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מוֹנֵה כָּאֵן מִסְעוֹת כִּלְל (רא"ם).

וַיִּסְעוּ - בַּיּוֹם הַהוּא נִסְעוּ - "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַּעֲשָׂרִים בַּחֲדָשׁ" הַכְּתוּב לְעִיל פְּסוּק יא, אֲבָל מִ"וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינַי" דְּלַעִיל פְּסוּק יב, אֵין לְלַמּוֹד שְׁבִיּוֹם הַהוּא נִסְעוּ, דִּיהוּא עַל "לְמִסְעֵיהֶם" קָאֵי (רא"ם).

כְּלוּמַר, "וַיִּסְעוּ" הָאֵמֹר כָּאֵן הוּא סִיּוּם הָעֲנָן שֶׁהַתְּחִיל בְּפְסוּק יא לְעִיל, וּפִירוּשׁוֹ שְׁבוּ בַיּוֹם שֶׁ"נִּעְלָה הָעֲנָן" נִסְעוּ, אֲלֹא שְׁבַאֲמַצַּע הַפְּסִיק הָעֲנָן לְסַפֵּר סֵדֶר הַמִּסְעוֹת (באר בשדה). תורה כט (כט) **חֹכֵב** - הוּא יֵתֵרוֹ - וְלֹא בְּנוֹ שֶׁל יֵתֵרוֹ (רש"י שְׁמוֹת יח, יג). כְּלוּמַר, "חֲתָן מֹשֶׁה" הָאֵמֹר כָּאֵן מוֹסֵב עַל "חֹכֵב" וְלֹא עַל "יַרְעוּאֵל" (רא"ם).

שְׁנָאֵמַר - שׁוּפְטִים ד, יא.

"מִבְּנֵי חֹכֵב חֲתָן מֹשֶׁה" - רָאָה גַם רִש"י שְׁמוֹת יח, יג: "אֵף לְדַבְּרֵי הָאֵמֹר יֵתֵרוֹ קוֹדֵם מִתַּן תּוֹרָה בָּא, שִׁילוּחוֹ אֶל אֶרְצוֹ לֹא הִיָּה אֲלֹא עַד שֶׁנָּה שְׁנִיָּה, שֶׁהָרִי נֹאֲמַר (שם יח, כז): וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת חֲתָנוֹ, וּמִצִּינוּ בְּמִסַּע הַדְּגָלִים שֶׁאֵמַר לוֹ מֹשֶׁה: נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמְּקוֹם וְגו' אֶל נָא תַעֲזוֹב אוֹתָנוּ, וְאֵם זֶה קוֹדֵם מִתַּן תּוֹרָה, מִשֶּׁשְׁלַח וְהָלַךְ הֵיכָן מִצִּינוּ שְׁחֹזַר וְאֵם תֹּאמַר: שֵׁם לֹא נֹאֲמַר יֵתֵרוֹ אֲלֹא חֹכֵב, וּבְנוֹ שֶׁל יֵתֵרוֹ הִיָּה, הוּא חֹכֵב הוּא יֵתֵרוֹ, שֶׁהָרִי כְּתִיב: מִבְּנֵי חֹכֵב חֲתָן מֹשֶׁה".

וּמָה תִּלְמוּד לֹמַר - שְׁמוֹת ב, יח. "וַתְּבַאֲנָה אֶל יַרְעוּאֵל אֲבִיהֶן" -

שְׁמוֹשְׁמַע שְׁרַעוּאֵל הוּא יֵתֵרוֹ. מִלְּמַד שֶׁהַתִּינוּקוֹת קוֹרִין לְאָבִי אֲבִיהֶן - אָבָא - וְרַעוּאֵל הִיָּה אָבִיו שֶׁל יֵתֵרוֹ. וְכֵן כָּתַב רִש"י שֵׁם בְּשֵׁם "יֵשׁ אוֹמְרִים".

וְשִׁמּוֹת הַרְבֵּה הֵיוּ לוֹ - בְּרִש"י שְׁמוֹת ה, יח, יח, א) כָּתַב שֶׁ"שְׁבַעָה שְׁמוֹת הֵיוּ לוֹ", וְכָאֵן דִּיק לְכַתּוּב "שְׁמוֹת הַרְבֵּה הֵיוּ לוֹ", מִפְּנֵי שֶׁשֵׁם מוֹנֵה אֶת רַעוּאֵל כְּאֶחָד מִשְׁבַּעָה שְׁמוֹת יֵתֵרוֹ, וְאֵילוֹ כָּאֵן מִפְּרֵשׁ שְׁרַעוּאֵל הִיָּה אָבִיו שֶׁל יֵתֵרוֹ, וּמִמִּילָא אֵינוֹ נִמְנָה מִשְׁמוֹתָיו שֶׁל יֵתֵרוֹ, וְנִמְצָא שֶׁלְּדַעָה זֶה הֵיוּ לוֹ שֵׁשׁ שְׁמוֹת. אֵף בְּדַפּוּס רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְכֵן הָרֵא"ם גּוֹרְטִים בְּרִש"י כָּאֵן: וְשֵׁנִי שְׁמוֹת הֵיוּ לוֹ. וּבִסְוֹף לֹא גּוֹרְטִים "וְכוּ".

"יֵתֵרוֹ", עַל שֵׁם שְׂיֵתֵר פְּרֹשֶׁה אַחַת בַּתוֹרָה - בְּרִש"י שְׁמוֹת שֵׁם פִּירֵשׁ יוֹתֵר: "יֵתֵר, עַל שֵׁם שְׂיֵתֵר פְּרֹשֶׁה אַחַת בַּתוֹרָה יְאִתָּה תְּחֹזֵר; יֵתֵרוֹ, לְכַשְׁנִתְגַּיֵר וְקִיָּם הַמִּצְוֹת הוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת אַחַת עַל שְׁמוֹ".

"חֹכֵב", עַל שֶׁחֹכֵב אֶת הַתּוֹרָה - רָאָה גַם רִש"י שְׁמוֹת שֵׁם. **יְכוּ** - יֵתֵר, חֶבֶר, קִינֵי, פּוּטִיאֵל (רש"י שְׁמוֹת שֵׁם וּשְׁם).

נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמְּקוֹם - מִיָּד - לֹמַד כֵּן מִמָּה שֶׁאֵמַר לוֹ "נֹסְעִים" בְּלִשׁוֹן הוֹדָה, כְּלוּמַר תִּיכַף וּמִיָּד.

עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים - נִרְאָה שְׁלוּמַד כֵּן מִמָּה שֶׁנֹּאֲמַר בְּפְסוּק לֵג: "וַיֵּאָרֶן בְּרִית ה' נוֹסַע לְפָנֵיהֶם דְּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מִנוּחָה" (נח"י). וְרָאָה גַם רִש"י דְּבָרִים א, יב: "אֵין לָכֶם דְּרָךְ קֶצֶרָה מִחוּרֵב לְקֹדֶשׁ בְּרַנַּע בְּדֶרֶךְ הַר

שְׁעִיר, וְאֵף הוּא מוֹהֲלֵךְ אַחַד עֶשֶׂר יוֹם, וְאַתֶּם הַלְכְּתֶם אוֹתוֹ בְּשְׁלֹשָׁה יָמִים .. וְכֵל כֶּף הִיָּתָה שְׁכִינָה מִתְּלַבֶּטֶת בְּשִׁבְלֵכֶם לְמַהֵר בִּיאֲתֶכֶם לְאֶרֶץ".

אָנוּ נִכְנְסִין לְאֶרֶץ, שְׁבַמְסַע זֶה הָרֵאשׁוֹן נִסְעוּ עַל־מְנַת לְהַפְּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - מוֹנֵה שֶׁאֵמַר לוֹ: "נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמְּקוֹם וְגו'", וְלֹא "לְכָה אֲתָנוּ אֶל הַמְּקוֹם" [או "הוֹלְכִים אֲנַחְנוּ" - רא"ם], מִשְׁמַע שֶׁאֵמַר לוֹ שֶׁהֵם נֹסְעִים עַל־מְנַת לְהַפְּנֵס לְאֶרֶץ מִיָּד, לְלֹא שׁוּם עֵיכוּבִים וְחַנּוּיּוֹת בְּדֶרֶךְ (באר בשדה).

אֲלֹא שֶׁחֲטָאוּ בַּמִּתְאוּנְנִים - לְקַמֵּן יא, א. שְׁבַגְלָל חֲטָא שֶׁהַתְּאוּנְנוּ עַל עֵינָיו הַדְּרָךְ, כְּדִלְקַמֵּן בְּרִש"י יא, א, הַתְּעַכְּבוּ וְלֹא נִכְנְסוּ לְאֶרֶץ מִיָּד, כְּדִמְשַׁמַּע מִלִּשׁוֹן רִש"י שֵׁם דְּבוּר־הַמִּתְחִיל "וַיִּיחַר אָפוֹ". וּבְנוֹסֵף לְחֲטָא הַמִּתְאוּנְנִים הִיָּה חֲטָא הַמִּתְאָוִים, שְׁבַגְלָל זֶה הַתְּעַכְּבוּ בַּמִּדְבָּר עוֹד שְׁלֹשִׁים יוֹם, כְּדִלְקַמֵּן יא, ד וְאֵילָף. אֲבָל גַּם אַחֲרֵי חֲטָא הַמִּתְאוּנְנִים וְהַמִּתְאָוִים, קֶצֶרָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא "לְמַהֵר בִּיאֲתֶכֶם לְאֶרֶץ, וּבְשִׁבְלֵי שְׁקִלְקִלְתֶּם [בְּחֲטָא הַמְּרָגְלִים] הִסַּב אֲתֶכֶם סְבִיבוֹת הַר שְׁעִיר אֶרְבָּעִים שָׁנָה" (רש"י דְּבָרִים א, ב).

וּמִפְּנֵי מָה שֶׁתַּף מֹשֶׁה עֲצָמוֹ עִמָּהֶם - בְּאֵמֹרוֹ "נֹסְעִים אֲנַחְנוּ", וְהָרִי הוּא לֹא נִכְנָס לְאֶרֶץ.

שְׁעֵדִין לֹא נִגְזְרָה גְזֵרָה עָלָיו - שֶׁהִגְזִירָה נִגְזְרָה עָלָיו כְּמִי מְרִיבָה שֶׁהִיָּה בְּשִׁנַּת הָאֶרְבָּעִים, כְּדִלְקַמֵּן בְּפְרֻשַׁת חֲקַת. אֲמַנָּם מִצְּאֵנוּ לְפָנֵי כֵן הַתְּבַטְאִיוּת שֶׁל מֹשֶׁה עֲצָמוֹ שְׁאֵין הוּא

(ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לֹא אֶלְדָּרְךָ כִּי אִם-אֶל-אֶרְצִי וְאֶל-
 מוֹלְדֹתַי אֶלְדָּרְךָ
 לַאֲמֹר לֹא אֶזְלָהְךָ לְאֶרְצֵי וְלַגְדֹּתַי
 אֶזְלָה:

רש"י: «אל-ארצי ואל-מולדתי» (ספרי) אם בשביל נכסי, אם בשביל משפחתי.

(לא) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּעֲזֹב אֶתְנוּ כִּי עַל-כֵּן יִדְעַתְּ
 חַנְתָּנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם:
 לא ואמר לא כען תשובק ותנא ארי על כן
 ידעת פד הוינא שרן במדברא וגיבירן
 דאתעבידן לנא חזימא בעיניך:

רש"י: «אל-נא תעזב» אין "נא" אלא לשון בקשה, שלא יאמרו: לא נתגזר יתרו מחכה; סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשו שראה שאין להם חלק, הניחם והלך לו. **פי על-כן ידעת חנתנו במדבר** • **פי נאה לך לעשות זאת על אשר ידעת חנתנו במדבר, וראית נסים וגבורות שנעשו לנו. פי על-כן ידעת** • **כמו: על אשר ידעת, כמו (בראשית לח): "כפי-על-כן לא-נתתיה לשלה בני" (שם יח): "כפי-על-כן עברתם" (שם ט):**

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לוי. ומה שאומר רש"י שלא יאמרו שבגלל שלגרים אין חלק בארץ לכן יתרו עוב, יש לומר שרש"י למד דבר זה מדברי משה ליתרו, שבתחילה אמר לו: "כי ה' דבר טוב על ישראל, והפונה לקבלת נחלה בארץ ישראל, וכיון שאמר לו "דבר טוב על ישראל" הבין יתרו שרק לישראל יש נחלה ולא לגרים (ויש לומר שזהו דיוק לשון רש"י "עכשיו שראה שאין להם חלק", וכי היכן ראה עכשיו? אלא הבין פן מדברי משה אליו), ובהמשך לכך אמר יתרו "כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך", היה ניתן להבין שהוא רוצה ללכת לארצו ולמולדתו כפשוטו, וזאת בגלל שאין לו חלק בארץ ישראל, אף שלא אמרו של דבר יתרו התכוון לנכסיו ולמשפחתו (כמו שפירש רש"י), על כן אמר לו משה: "אל נא תעזב אותנו", שלא יאמרו בגלל שאין לך חלק בארץ לכן עזבת, וכדי לרצותו גם על דבר זה, הוסיף משה ואמר לו בהמשך (פסוק לב): "והיה הטוב שהוא אשר יטיב ה' עמנו והטבנו לך", שגם לך ניתן נחלה, והפונה לדשנה של יריחו, כמו שפירש רש"י שם.

פי על כן ידעת חנתנו במדבר - **"כפי" נאה לך לעשות זאת** - לבא עמנו, ולא לעזוב אותנו. **"על" אשר ידעת חנתנו במדבר,** וראית נסים וגבורות - לפי הדעה שיתרו בא לפני מתן תורה (כמובא

בשביל נכסי - וזהו "אל ארצי", נכסי שבארצי. ומפרש "אל" מלשון "בשביל", והוסיף "אם" כלשון הכתוב "כי אם". ונראה שבגנות רש"י לומר, שיתרו לא העדיף חליה את ארצו על פני ארץ ישראל, אלא שחזר לשם מפני נכסיו. וראה גם לשון ספרי על הפסוק: "אם איני הולך מפני ארצי, אלך מפני נכסי".

אם בשביל משפחתי - וזהו ואל מולדתי. וכתב "אם", שכן "כי אם" מוסב גם על "מולדתי". משמע שהולך בשביל שניהם, גם בשביל נכסיו וגם בשביל משפחתו, אף ב"ספרי" הלשון הוא: "ואם איני הולך מפני נכסי, אלך מפני מולדתי". ואפשר שזו גם פגנת רש"י: או בשביל נכסי או בשביל משפחתי. וראה רש"י שמות יח, כז: "ולך לו אל ארצו - לגיר בני משפחתו". תורה לא

(לא) **אל נא תעזב** - אין "נא" אלא לשון בקשה - ולמה הפציר בו כל כך, והרי הדבר היה לטובתו, כאמור לעיל "והטבנו לך" (רא"ם). **שלא יאמרו: לא נתגזר יתרו מחכה** - כאמור ברש"י לעיל פסוק כט שנקרא חובב על שחיבב את התורה. **סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשו שראה שאין להם חלק** - כדלקמן ברש"י כו, נה. וראה הערה הבאה. **הניחם והלך לו** - וזהו "אל נא תעזב אותנו", שלא יאמרו: "הניחם והלך

נכנס לארץ (ראה רש"י שמות ד, יג: "שאין סופי להכניסם לארץ", וכן ברש"י שם טו, יז: "תביאמו - נתנבא משה שלא יכנס לארץ, לך לא נאמר (תביאנו)". וכן של הקדוש-ברוך-הוא למשה שהוא לא יכניס את בני ישראל לארץ (ראה רש"י שמות ו, א: "עתה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ", וכן ברש"י שם יז, יד: "ושם באוני יהושע - המכניס את ישראל לארץ.. כאן נרמו לו למשה שיהושע מכניס את ישראל לארץ"), אף כל זה היה הודעה וידיעה בנבואה, אף בפועל עדין הגזירה לא נגזרה, וחשב משה שכל עוד שלא נגזרה הגזירה בפועל, יכולה היא להתבטל, ולכן כשמשה דבר בנבואה אל הקדוש-ברוך-הוא, אמר את מה שהיה ידוע לו בנבואה (שהוא לא יכנס לארץ), אף בשדבר עם יתרו (או עם שאר בני אדם) דבר עמקם כפי המצב בפועל, או כפי מה שחשב שהגזירה יכולה להתבטל, ולכן "כסבור שהוא נכנס" (על-פי גור אריה). וראה במפרשי רש"י תירוצים נוספים).

וכסבור שהוא נכנס - ראה גם רש"י לקמן ב, יב: "גלה הכתוב שאולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ, כדי שלא יאמרו עליהם: כעון שאר דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, כך היה עון משה ואהרן". תורה ל (ב) **אל ארצי ואל מולדתי** - אם

"כי על-בן באו" (שם ל): "כי על-בן ראיתי פניך". והיית לנו לעינים. לשון עבר, בתרגומו. דבר אחר, לשון עתיד: כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו, תהיה מאיר עינינו. דבר אחר: שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר (דברים ט): "ואהבתם את-הג'ר".

(לב) והיה כיתלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב יהוה עמנו והטבנו לך: לב ויהי ארי תזל עמנא ויהי טבא ההוא די ייטיב יי עמנא ונוטיב לך:

יש! והיה הטוב ההוא וגו'. מה טובה היטיבו לו? אמרו: כשהיו ישראל מחלקין את הארץ הנה דשנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה, והניחוהו מלחלק; אמרו: מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו, ובין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו, ליונדב בן רכב, שנאמר: "ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים וגו'".

♦ (שופטים א)

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ההוא", משמע שהפונה לטובה מיוקדת (משכיל לדוד).

אמרו - ספרי. כשהיו ישראל מחלקין את הארץ, הנה דשנה של יריחו - החלק המשובח של יריחו.

חמש מאות אמה על חמש מאות אמה והניחוהו מלחלק, אמרו: מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו, בין כך ובין כך - עד שלא נבנה המקדש.

נתנוהו לבני יתרו, ליונדב בן רכב - בספרי: ונתנו ליונדב בן רכב חלק בראש. וצריך עיון שהרי יונדב בן רכב נזכר לראשונה במקרא רק בספר מלכים ב (י ט) בתקופת אחאב, ודוחק ביותר לומר שהוא האריץ ימים מתקופת יהושע והשופטים עד ימי אחאב. ובדוחק אפשר לומר שהיו שני יונדב בן רכב, והשני קרוי על שמו של הראשון.

שנאמר - שופטים א, טז.

"ובני קיני - וראה רש"י סנהדרין קד, א: "קינים אלו בניו של יתרו, דכתיב ובני קיני חותן משה, ובניו של יתרו הן הן בניו של רכב, דכתיב (יהא ב טז): הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב".

חתן משה עלו מעיר התמרים וגו' - ובכרשי שם: "מעיר התמרים - היא יריחו, שניתן להם דשנה של יריחו לאכלה עד שיבנה בית המקדש, ומי שיבנה בית הבחירה בחלקו יטלנה כדי שיהא לכל ישראל חלק בבית הבחירה, ונתנוהו לבני יתרו ארבע מאות וארבעים שנה". תורה לג

לשלה בני".

"כי על בן עברתם" - שם יח, ה. ובכרשי שם: "כמו על אשר, וכן כל פי על בן שבמקרא". ומביא דוגמא גם מפסוק זה.

"כי על בן באו" - שם יט, ח. ובכרשי שם: "כי הטובה הזאת תעשו לכבודי, על אשר באו בצל קורת".

"כי על בן ראיתי פניך" - שם לג, י. ובכרשי שם: "כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי, על אשר ראיתי פניך". והיית לנו לעינים - לשון עבר - ולא שהנא"ו של "והיית" מהפכו ללשון עתיד.

בתרגומו - "וגבירן דאיתעבידן לנא, חזיתא בעינך" - וגבורות שנעשו לנו ראית בעיניך. וכמו שפירש רש"י לעיל.

דבר אחר - כי לפירוש הראשון קשה מהו "לנו" (גרא).

לשון עתיד - שהנא"ו של "והיית" הוא נא"ו ההיפוך, שמהפך לשון עבר ללשון עתיד.

כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו, תהיה מאיר עינינו - כמו שהארף עינינו בפרשת דברים, שנאמר "ואתה תחזה מכל העם" (כ"ה בכמה בת"י).

דבר אחר - כי לפי הפירוש השני קשה, וכי בגלל שהם זקוקים לו זו סיבה שהוא צריך ללכת עמכם? (משכיל לדוד).

שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר "ואהבתם את הג'ר". -

דברים י, יט. תורה לב (לב) והיה הטוב ההוא וגו' - מה טובה היטיבו לו - מזה שאמר "הטוב

ברשי שמות יח, יג), צריך לומר שהפונה בעיקר למתן תורה, ולפי הדעה שהוא בא לאחר מתן תורה (כמו שמשמע שם בפשטות), צריך לומר שהפונה לירידת המן ולבארה של מרים ולענני הכבוד. אך צריך עיון, כי לשון "גבורות" נופל בעיקר על נצחון במלחמה, ולא מצאנו שהיתה איוו מלחמה בזמן היות יתרו עמכם. ואולי אין הפונה לראיה בפשוטה אלא ליריעה, והפונה למלחמת עמלק, וכמוכא בכרשי שם יח, א.

שנעשו לנו" - והו הפירוש של "והיית לנו לעינים", וכאילו כתוב: והיית לעינים מה שנעשה לנו, ופירושו: ראית כמו עיניך הניסים שנעשו לנו, וכפירוש התרגום שהביא רש"י לקמן. ובזה אמר לו משה שאין לו לחשוש ממלחמת הכיבוש של ארץ ישראל, שכן הקדוש-ברוך-הוא יעשה להם נסים, כמו שעשה עד עתה (עי' באר בשדה).

כי על בן ירעת - כמו: "על אשר" - אין הוא מפרש כאן את תיבת "כי", שפך פירשה בדבור הקודם, אלא פונתו שבכל מקום שכתוב "כי על בן", איו הפירוש של "על בן" הוא "על אשר", אבל סתם "על בן", אין פירושו תמיד "על אשר".

"ירעת" - ראה גם רש"י תהלים קיט, קכו. וראה רש"י איוב לד, כז: "כמו מפני אשר".

כמו: "כי על בן לא נתתיה לשלה בני" - בראשית לח, כו. ובכרשי שם: "כי בדין עשתה, על אשר לא נתתיה

וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאָרוֹן
בְּרִית יְהוָה נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר
לָהֶם מִנוּחָה:

לג ונטלו מטורא דאתגלי עלוהי זקרא דני
מהלך תלתא יומין וארון קמא דני נטל
קדמיהון מהלך תלתא יומין לאתקנאה
להון אתר בית מישרי:

ש"י - דרך שלשת ימים • מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד, שהיה הקדוש-ברוך-הוא חפץ להכניסם
לארץ מיד. וארון ברית-ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים • (ספרי. ב"ב יד) זה הארון היוצא עמם למלחמה
ובו שברי לוחות מנחים, ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום חניה.

וַעֲנַן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנֹסְעֵם מִן־הַמַּחֲנֶה: ס
לד וענן זקרא דני עליהון ביממא במטלהון
מן משריתא:

ש"י - וענן ה' עליהם יומם • שבעה עננים כתובים במסעיהם: ארבע מארבע רוחות ואחד למעלה ואחד למטה
ואחד לפניהם, מנמיך את הגבה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים. מן המחנה • מקום חנינתן.

♦ יום שישי י"ח סיון ♦

וַיְהִי בְּנֹסֵעַ הָאָרוֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה וְ
יְהוָה וַיִּפְצוּ אֹיְבֹיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ:

לה והנה במטל ארונא ואמר משה אתגלי וי
ויתבדריו סנאיף ויערקיו בעלי דבקר מן
קדמך:

ש"י - ויהי בנסע הארון • עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו; ולמה נכתב כאן?

אשל אברהם - הרב אלשוילי

לג) דרך שלשת ימים - מהלך
"שלשת ימים" הלכו ביום אחד -
שם לא פן, היה לו לומר "ויסעו
שלשת ימים", ומזה שאמר "דרך
שלשת ימים", משמע שהלכו דרך של
שלשה ימים ביום אחד (ספרי). אבל ראה
רש"י לקמן יא. א. וראה בביאור שם.
שהיה הקדוש-ברוך-הוא חפץ
להכניסם לארץ מיד. וארון ברית ה'
נסע לפניהם דרך שלשת ימים -
זה הארון היוצא עמם למלחמה -
כדמשמע מהאמור לקמן יד, מד. וראה
גם רש"י דברים י, א: "ועשית לך ארון
עץ - אני עשיתי ארון תחלה,
שכשאבוא והלוחות בדי היכן אתנם?
ולא זה הוא הארון שעשה בצלאל,
שהרי משפך לא נתעסקו בו עד לאחר
יום הכפורים, כי ברתנו מן הקר צנה
להם על מלאכת המשפך, ובצלאל
עשה משפך תחלה ואחר-כך ארון
ובלים, נמצא זה ארון אחר היה, והוא
שהיה יוצא עמם למלחמה. ואותו
שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא
בימי עלי, ונענשו עליו ונשבה".
ובו שברי לוחות מנחים - אבל
הלוחות השניים היו בתוך הארון

שהיה במשפך, ואותו ארון היה נוסע
"בתוך המחנות" (כדלעיל ב. ח). והוא היה
משא בני קהת (ספרי). ואף שברש"י
שהוא לעיל מדברים י, א מבואר
שמושה עשה את הארון עבור הלוחות
השניים, יש לומר שלאחר שעשה
בצלאל את הארון, הוציאו משם את
הלוחות השניים ושמו בארון שעשה
בצלאל (ספרי).
ומקדים "לפניהם דרך שלשת ימים"
לתקן להם מקום חניה - והו פירוש
"לתור להם מנוחה". וכן תרגם
אונקלוס. וראה גם לקמן כא, א
וברש"י שם. תורה לד
לד) וענן ה' עליהם יומם - שבעה
עננים כתובים במסעיהם - א וענן
ה' עליהם - הכתוב כאן. ב וענן
עומד עליהם - לקמן יד, יד. ג ובצמוד
ענן אתה הולך לפניהם - לקמן שם. ד)
ובהארץ הענן - לעיל ט, יט, כב. ה)
ובהעלות הענן - שמות מ, לו. ו) ואם
לא יעלה הענן - שם מ, לו. ז) כי ענן
ה' על המשפך - שם מ, לח (ספרי).
ארבעה מארבע רוחות, ואחד
למעלה, ואחד למטה - וראה רש"י
דברים ח, ד ש"ענני כבוד היו שפים

בכסותם ומגהצים אותם כמין פלים
מגוהצים". וברש"י יבמות עב, א
ש"ענני כבוד היו מקיפין [אותם] ולא
היתה חמה יכולה ליפגס". וראה רש"י
דברים כה, יח שמי שהיה לו חטא
הענן היה פולטו.
ואחד לפניהם, מנמיך את הגבוה
ומגביה את הנמוך - וראה רש"י
לקמן כ, כב: "ואף-על-פי שהענן הולך
לפניהם ומשנה את ההרים, שלשה
נשארו בקו: הר סיני לתורה, והר נבו
לקבורת משה, והר הקר לקבורת
אהרן".
והורג נחשים ועקרבים - ראה רש"י
דברים א, יט: "המדבר הגדול והנורא
- שהיו בו נחשים פקורות ועקרבים
פקשותות".
מן המחנה - ממקום חנינתו - מחנה
מלשון חניה, שהרי לא נסעו מהמחנה,
אלא כל המחנות נסעו ממקום
חניתם. תורה לה
לה) ויהי בנסע הארון - עשה לו
סימניות - בצורת ניון הפוכה (בעל
הטורים). להבדילה מן הסמוכות לה (רש"י
שבת קט"ז סע"א).
מלפניו ומלאחריו - בתחילה ובסוף

כְּדִי לְהַפְסִיק בֵּין פְּרָעָנוֹת לְפְרָעָנוֹת וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּכָל כְּתָבֵי הַקִּדְשׁ' (שבת קטז). **קוּמָה ה'** • לְפִי שֶׁהִיא מְקַדֵּים לְפָנֵיהֶם מִהֶלֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הִנֵּה מְשֵׁה אֹמֵר: עֲמֵד וְהִמַּתֵּן לָנוּ וְאַל תִּתְרַחֵק יוֹתֵר. (תנחומא בויקהל). **וַיִּפְצוּ אֵיבֵיךָ • הַמְכַנְסִין. וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ • אֵלֹו הַרְוּפִים. מִשְׁנֵאֵיךָ, אֵלֹו שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַשׁוֹנֵא אֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹנֵא אֶת מִי שְׁאָמַר וְהִנֵּה הָעוֹלָם, שְׁנֵאֵמַר (תהילים פג): "וּמִשְׁנֵאֵיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ", וּמִי הֵם? "עַל-עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוּד".**

אשל אברהם - הרב אלאשולי

אֲלֵקִים יִפְּצוּ אֵיבֵיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ, וְשֵׁם "קוּמָה" הוּא בְּמִשְׁמַעוֹת שֶׁל קוּמָה כְּגֹנֵד הַאֲוִיבִים. **(תנחומא ב"ויקהל")** - סימן ז.

וַיִּפְצוּ אֵיבֵיךָ - הַמְכַנְסִין - הַמְכַנְסִים בְּמָקוֹם אַחַד (כְּדִי לְצַאֵת לְמַלְחָמָה עַל יִשְׂרָאֵל), וְעַלֵּיהֶם אֹמֵר "וַיִּפְצוּ, שִׁיתְּפוּרוּ לְכָל עֵבֶר. וּרְאֵה רִשִׁי תְהִלִּים שָׁם: "וַיִּפְצוּ אֵיבֵיךָ - עַמְּלֶךָ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ". **וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ - אֵלֹו הַרְוּפִים -** שֶׁכָּבֵר יִצְאֹו לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַלֵּיהֶם אֹמֵר "וַיִּנְסוּ", שִׁינְסוּ וְלֹא יִרְדְּפוּ.

מִשְׁנֵאֵיךָ - אֵלֹו שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, - מֵה שִׁפִּירֵשׁ כֵּן עַל "מִשְׁנֵאֵיךָ" וְלֹא עַל "אֵיבֵיךָ", מִשּׁוּם שֶׁלְעֵיל פִּירֵשׁ "מִשְׁנֵאֵיךָ", "אֵלֹו הַרְוּפִים", וְאֵינּוּ מוֹכֵן פִּירֵשׁ שֶׁיִּפְּצוּ שֶׁבְּשֵׁר־וּדָם יִרְדּוּף אֶת הַבוֹרָא, וְלָכֵן מִפְּרֵשׁוּ שֶׁאֵלֹו שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל (הרב).

שֶׁכָּל הַשׁוֹנֵא אֶת יִשְׂרָאֵל - שׁוֹנֵא אֶת מִי שְׁאָמַר וְהִנֵּה הָעוֹלָם - נִקְט "אֶת מִי שְׁאָמַר וְהִנֵּה הָעוֹלָם", כְּדִי לְהַדְגִּישׁ שֶׁלֹא יִתְבַּן שֶׁתְּהִיָּה לְאָדָם שׁוֹנֵא לְמִי שֶׁכָּבֵר אֹתוֹ וְלְמִי שֶׁמִּשְׁפִּיעַ לוֹ אֶת חַיּוּתוֹ, לָכֵן בְּהִכָּרֵם שֶׁ"מִשְׁנֵאֵיךָ" אֵלֹו שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל (הרב). וְאֶפְשֶׁר גַּם לֹמַר שֶׁמְדַגֵּישׁ כּוּה, פִּינּוּן שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל (כַּמּוּבָא בְּרִשִׁי רִישׁ פְּרִשְׁתַּי בְּרֵאשִׁית), הִרִי מִי שֶׁשׁוֹנֵא אֹתָם - הוּא שׁוֹנֵא בְּעֵצָם אֶת הַבוֹרָא.

שְׁנֵאֵמַר - תְּהִלִּים פּ. ג.

"וּמִשְׁנֵאֵיךָ נִשְׂאוּ רֹאשׁ", וּמִי הֵם? "עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוּד" - שֵׁם פְּסוּק ד. וּרְאֵה גַם רִשִׁי שְׁמוֹת טו, ז: "תְּהִירוֹס [קְמִידָה] - תְּמִיד אֶתְהַ הוֹרְס קְמִידָה הַקְּמִים נִגְדָה, וּמִי הֵם הַקְּמִים כְּנִגְדוֹ? אֵלֹו הַקְּמִים עַל יִשְׂרָאֵל, וְכֵן הוּא אֹמֵר: כִּי הִנֵּה אֵיבֵיךָ הִקְמִיוּ, וּמֵה הִיא הַהִקְמִיָּה? עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוּד, וְעַל זֶה קוֹרָא אֹתָם אֵיבֵיךָ שֶׁל מָקוֹם. תוּרָה לו

"הַתְּאֵאוּ תְּאֵוָה", הַתְּחִילָה עוֹד לְפָנֵי חֶטָא הַמִּתְאֲוִנִים, מִיַּד לְאַחַר שֶׁ"וַיִּסְעוּ מֵהַר ה'", שֶׁכָּבֵר אָז חָשְׁבוּ לְפָרוֹשׁ מֵה; אֲלֵא שֶׁבִּינְתָּיִם מִיַּד לְאַחַר הַנְּסִיעָה הַתְּלוּנָה עַל טוּרַח הַדְּרָךְ, וְרַק אַחֲרֵי-כֵן שָׁבוּ לְהַתְּלוּנָה עַל מֵה שֶׁכָּבֵר חָשְׁבוּ עֲלָיו קוֹדֵם לָכֵן. וּבְכַדִּי לְהַפְרִיד בֵּין "וַיִּסְעוּ מֵהַר ה'", לְבֵין "וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאֲוִנִים רַע בְּאֲזֵנֵי ה'", שֶׁהֵם שְׁתֵּי פוֹרְעָנוּת סְמוּכוֹת זו לְזוֹ, הַכְּנִיס בְּאֲמֻצָה פְּרִשְׁתַּי "וַיְהִי בְּנִסּוֹעַ הָאָרוֹן". גַּם יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁלְכֵן מִצִּינָה רִשִׁי "כְּדֹאִיתָא בְּכָל כְּתָבֵי הַקִּדְשׁ", לֹמֵר שֶׁאֵין זֶה פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָא לְגַמְרִי, כִּי עַל-פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָא חֶטָא הַמִּתְאֲוִנִים הִנֵּה חֶטָא הַרְאִשׁוֹן. וְלְהַעִיר שֶׁבְּמְקַרָא שֵׁם מוֹכָא טַעַם נוֹסֵף לְסִימְנִיּוֹת אֵלֹו (וְהִבְיֵאוּ רִשִׁי בְּפִירוּשׁוֹ לְמִשְׁלֵי ט, א): "וְדַרְשָׁה זוֹ סִפֵּר לְעֲצָמוֹ, נִמְצָא שֶׁלְמַעַלָּה סִפֵּר לְעֲצָמוֹ וְשֶׁלְמַטָּה סִפֵּר לְעֲצָמוֹ, הוֹאִיל וְזֶה מְקוּמָה, נִמְצָא סִפֵּר וַיְדַבֵּר נִחְלָק לְשִׁלְשָׁה סִפְרִים".

כְּדֹאִיתָא בְּכָל כְּתָבֵי הַקִּדְשׁ - שְׁבַת קטז, א.

קוּמָה ה' - לְפִי שֶׁהִיא מְקַדֵּים לְפָנֵיהֶם מִהֶלֶךְ "שְׁלֹשֶׁת יָמִים" - כְּדִלְעִיל בְּרִשִׁי פְּסוּק ל.ג. וְכֵן הִנֵּה בְּכָל מִסְעָ וּמִסְעָ (באר בשדה).

הִנֵּה מְשֵׁה אֹמֵר: עֲמֵד וְהִמַּתֵּן לָנוּ וְאַל תִּתְרַחֵק יוֹתֵר - מְפָרֵשׁ "קוּמָה" מְלִשׁוֹן עֲמִידָה וְעִצִּירָה (באר בשדה). וּרְאֵה רִשִׁי לְעִיל ט, יח: "כִּינּוּן שֶׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים, הִנֵּה עֲמוּד הַעֲנָן מִתְּקַפֵּל וְנִמְשָׁף עַל גְּבֵי בְנֵי יִהוּדָה כְּמִין קוֹרָה, תְּקַעוּ וְהִרִיעוּ וְתִקְעוּ, וְלֹא הִנֵּה מִהֶלֶךְ עַד שֶׁמִּשְׁשָׁה אֹמֵר: קוּמָה ה', וַיִּנְסַע דָּגֵל מִחֲנֵה יְהוּדָה". לְכֹאֲרָה מִשְׁמַע שֶׁמְפָרֵשׁ "קוּמָה" מְלִשׁוֹן קוּמָה לְשֵׁם נְסִיעָה, אֶךְ אֶפְשֶׁר גַּם לְפָרֵשׁ לְפִי הַפִּירוּשׁ שֶׁבְּפָנִים, שֶׁלֹא יִתְקַדֵּם יוֹתֵר, אֲלֵא יִמְתִּין לְבִנְיָי יִשְׂרָאֵל שִׁיתְּחִילוּ לְנִסּוֹעַ. וּרְאֵה תְּהִלִּים טח, ב: "יָקוּם

"וַיְהִי בְּנִסּוֹעַ הָאָרוֹן" (רש"י שם). **לֹמֵר שֶׁאֵין זֶה מְקוּמוֹ -** שֶׁאֵינָה רְאוּיָה לְכֹאֵן, דְּלֵאוּ בְּהִלְכוֹת מִסְעוֹת מִשְׁתַּעֲי לְעִיל מִינְהָ, אֲלֵא בְּדִגְלִים הִתְהַ רְאוּיָה לִיכְתָב, בְּפְרָשְׁתַּי בְּמִדְבַר סִינֵי רִשִׁי שְׁבַת קטז, רע"א. כְּלוּמַר, הָאֲמוּר בְּפְרָשָׁה זו "וַיְהִי בְּנִסּוֹעַ הָאָרוֹן וַיֵּאמֶר מְשֵׁה וְגו'", אֵינּוּ תִיאוּר מֵה שֶׁהִנֵּה בְּמִסְעָ שְׁמַהַר חוֹרֵב בְּלָכָד, אֲלֵא וְהוּא תִיאוּר מֵה שֶׁהִנֵּה בְּכָל מִסְעָ וּמִסְעָ, וְאֵם כֵּן אֵין כָּאֵן מְקוּמָה שֶׁל פְּרָשָׁה זו אֲלֵא בְּפְרָשְׁתַּי הַמִּסְעוֹת שֶׁל הַדְּגָלִים (לעיל ב, ט) בְּהַמְשָׁף לְפִסּוּק "וַיִּנְסַע אֶהֱל מוֹעֵד וְגו'" (גרא). שֶׁאֵם הַכְּנֵה שֶׁכָּפֵר אֲמַר מְשֵׁה רַק בְּמִסְעָ זֶה בְּלָכָד, לֹא הִנֵּה לוֹ הַתְּחִיל בְּ"וַיְהִי בְּנִסּוֹעַ הָאָרוֹן וְגו'", אֲלֵא מִיַּד בְּהַמְשָׁף לְ"וַיִּצְאוּ בְּרִית ה' נוֹסַע וְגו'", הִנֵּה לוֹ לֹמֵר "וַיֵּאמֶר מְשֵׁה וְגו'" (ע"פ מִשְׁכֵּל לַדָּה). **וְלָמָּה נִכְתָּב כֹּאֵן? כְּדִי לְהַפְסִיק בֵּין פְּרָעָנוֹת לְפְרָעָנוֹת וְכוּ' -** פוֹרְעָנוֹת שְׁנֵי מֵאֵי הִיא? וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאֲוִנִים, פוֹרְעָנוֹת רֵאשׁוֹנָה - וַיִּסְעוּ מֵהַר ה', וְאֹמֵר רַבִּי חֵמָא בְּרַבִּי חֵינִנָא שְׁסָרוּ מֵאַחֲרֵי ה', וְכַרְשִׁי שָׁם: "בְּתוֹף שֶׁלְשָׁה יָמִים לְמִסְעָם הַתְּאֵאוּ הָאֶסְפִּסוּף תְּאֵוָה לְהַתְּרַעַם עַל הַבְּשָׂר, כְּדִי לְמַרְדּוֹ בְּקוֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא". וְלִפִּי זֶה, מֵה שְׁנֵאֵמַר "וְהָאֶסְפִּסוּף אֲשֶׁר בְּקַרְבוֹ הַתְּאֵאוּ תְּאֵוָה", פִּירוּשׁוֹ שֶׁכָּבֵר הַתְּאֵאוּ תוֹף שֶׁלְשָׁה יָמִים לְנְסִיעָתָם, עוֹד לְפָנֵי חֶטָא הַמִּתְאֲוִנִים (רא"ש). אֲלֵא שֶׁלִּפִּי זֶה צְרִיף עִינּוּן, שֶׁרִשִׁי לְעִיל פְּסוּק כַּט כְּתַב: "שֶׁבְּמִסְעָ זֶה הָרֵאשׁוֹן נִסְעוּ עַל-מִנְתַּי לְהַכְּנִס לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁחֶטָאוּ בְּמִתְאֲוִנִים", מִשְׁמַע שֶׁהַמִּתְאֲוִנִים הִנֵּה חֶטָא רֵאשׁוֹן. וְכֵן מִשְׁמַע מִדְּבַרֵי רִשִׁי לְקַמֵּן יא, טו, שֶׁעוֹנֵשׁ הַמִּתְאֲוִנִים הִנֵּה לְפָנֵי הָעוֹנֵשׁ שֶׁל הַמִּתְאֲוִיִם, עֵינּוּן שָׁם. וְזֵשׁ לֹמֵר, שֶׁאֵמְנָם הַהִתְאֲוִוּת בְּפוֹעַל (לֹמֵר "מִי יֵאָכִילֵנוּ בְּשָׂר") הִנֵּה לְאַחַר חֶטָא הַמִּתְאֲוִנִים, אֲבָל הַתְּעוּרְרוֹת הַתְּאֵוָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 80)

שונא את מי שאמר והיה העולם (רש"י י, לה)

נאמר בתהלים "יקום אלקים ויפוצו אויביו". הרי שבחמש נאמר שם הנוי; בפתובים נאמר שם אלקים; וברש"י – מי שאמר והיה העולם. ויש לבאר: בחמש מאיר השורש של "יפוצו אויבך" – שם הנוי; בפתובים נמשך הדבר למטה יותר, שם אלקים, שהוא שרש ומקור להעלם של העולם; ובתורה **שבועל פה** נמשך הדבר לתוך העלם העולם עצמו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ג עמ' 73 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

שונאי ישראל – שונאי הקב"ה

וג'סו משנאריך מפניך:

אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם (י, לה. ובפרש"י)

יש לעיין, מדוע הוציא רש"י את הכתוב מפשוטו, ופירש "משנאריך" על שונאי ישראל, הרי יש לומר בפשטות דקאי על שונאי הקב"ה?

ויש לבאר בזה, דהנה פשוט שלא מדבר כאן על מי שאינו מאמין בהקב"ה, דבאם אינו מאמין כלל בהקב"ה, איך אפשר שישנא אותו? ועל-כרחי דמאמין הוא בהקב"ה.

אך אם כן, איך יתכן כלל מציאות של "שונאי ה'" ח"ו, הרי אם מאמין הוא בהקב"ה, וברש"י שאמר והיה העולם, יודע ממילא שכל חיותו וקיומו מגיעים מהקב"ה, ואיך שיהי שותהיה לו שנאה ח"ו להשם יתברך?

ולכן מפרש רש"י שאכן לא מדבר כאן על שונאי הקב"ה בעצמו, דזהו דבר שאי-אפשר להיות כלל, כיי-אם על שונאי ישראל, וי"פל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם. וק"ל.

(ועיין במקור הדברים בלקוטי שיחות, שבאר מדוע לא פ"י כן רש"י גם על "ויפוצו אויבך" שלפנ"ו).

(לו) ובנחה יאמר שובה יהוה רבבות אלפי ישראל: ז ה'פוכה פ

רש"י «**שובה ה'** - מנחם תרגמו לשון מרגוע, וכן (ישעיה ל): **"בשובה נחת תושעון"**. רבבות אלפי ישראל - מגיד, שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות.

יא (א) ויהי העם כמתאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער רבם אש יהוה ותאכל בקצה המחנה:

רש"י «**ויהי העם כמתאננים** - (ספרי) אין העם אלא רשעים, וכן הוא אומר (שמות יז): **"מה אעשה לעם הזה"**. ואומר (ירמיה יא): **"העם הרע הזה"**. וכשהם פשרים, קרואים: **"עמי"**, שנאמר (שמות ח): **"שלח את עמי"** (מיכה

אשל אברהם – הרב אלאשילי

כתוב: שובה ה' ברבבות ואלפי ישראל. ומעוט "רבבות" שתי רבבות, ומעוט "אלפי" שני אלפים. תורה א
(א) ויהי העם כמתאננים - אין **"העם" אלא רשעים** - כלומר הרשעים לא נקראים אלא "העם", ולא שכל מקום שנוכח "העם" הם רשעים (שפ"ט). וראה רש"י שמות לב, ז.
וכן הוא אומר - שמות יז, ד.
"מה אעשה לעם הזה" - "עוד מעט וסקלוני". אבל ראה רש"י שם פסוק ה: "עבור לפני העם, וראה אם יסקלוך, למה הוצאת לעז על בני". ואולי זה

אומר: שובה ה' רבבות אלפי ישראל, הוי אומר על-פי ה' וביד משה".
מגיד - בזה שאמר "רבבות אלפי", שלכאורה אם "רבבות" מה מוסיף ב"אלפי" (רא"ם), ואם "אלפי" אין זה "רבבות". או מהו שאומר "רבבות", והרי היו אז ששים רבוא (נח"י).
שאין השכינה שורה - שזהו הפירוש "שובה ה'", שישרה שכינתו. וכלשון רש"י לעיל "לשון מרגוע".
בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות - פי פירוש "רבבות אלפי ישראל" - רבבות ואלפי (רא"ם). וכאילו

(לו) **שובה ה'** - **מנחם תרגמו** - מקברת מנחם, ערך שב. **לשון מרגוע** - ולא מלשון שיבה. אלא הפונה להשראת השכינה, כדלקמן ברש"י.
וכן "בשובה נחת תושעון" - ישעיה ל, טו. לשון ישוב ומרגוע, וכן שובה ה' רבבות אלפי ישראל (רש"י שם).
רבבות אלפי ישראל - ראה רש"י לעיל ט, יח: "ועל-פי ה' יחננו - כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סופה, ולא היה נפרש עד שמשנה

א: "עמי מה-עשיתי לך". **במתאננים** • אין 'מתאוננים' אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האף לפרש מאחרי המקום, וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד): "כי תאנה הוא-מבקש". רע באזני ה' • תאנה שהיא רעה באזני ה', שמתפונים שתבוא באזניו ויקניט. אמרו: "אוי לנו, כמה לפטנו בדרך הזה שלשה ימים, שלא נחנו מענוי הדרך". ויחר אפו • אני הייתי מתפנין לטובתכם, שתפנסו לארץ מיד. בקצה המחנה • במקצין שבהם לשפלות, אלו ערכ רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר: בקצינים שבהם ובגדולים.

(ב) ויצעק העם אל-משה ויתפלל משה אל-יהוה ותשקע האש:
 ב ויצח עמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אשתא:

י"ז ויצעק העם אל-משה • (ספר) משל למלך בשר-ודם שפעס על בנו, והלך הבן אצל אוהבו של אביו ואמר לו: צא ובקש עלי מאבא. ותשקע האש • (שם) שקעה במקומה בארץ, שאלו חזרה לאחת הרוחות - היתה מקפלת והולכת כל אותו הרוח.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לומר, שבשפאה האש ובצרה במתאוננים, בצרה אף בבילתי מתאוננים, והם אותם שנתחבו מיתה בעבור ההסתכלות וההצצה, ויהיה פירושו: "ותבער גם אש ה" במתאוננים, "ותאכל בקצה המחנה", וגם אכלה הקצינים שבהם (רא"ם). וכפירוש השני משמע מלשון רש"י לקמן פסוק טו. תורה ב

(ב) ויצעק העם אל משה - משל למלך בשר-ודם שפעס על בנו, והלך הבן אצל אוהבו של אביו ואמר לו: צא ובקש עלי מאבא - שאם לא בן, למה צעקו אל משה ולא ישירות אל ה'. ואין לומר שצעקו על משה (ובתרגום אונקלוס), כי אז היה לו לומר "על משה", ומזה שאמר "אל משה" משמע שבקשו ממנו שיתפלל בשבילם. ומה שדוקא פה בקשו ממש, ולא התפללו ישירות אל ה' (וכאמור בשמות יד, י ויצעקו בני ישראל אל ה'), כתב ה"באר בשדה", מפני שבאן החטא שלהם היה שהשמיעו באזני ה' דבורים של הקנטה, ואין מן הדין שישמע בעת לתפלתם, ולכן הלכו לבקש ממשה ותשקע האש - שקעה במקומה בארץ - נגד טבע האש העולה למעלה, למען יכירו ששקעה בדרך גס על-ידי תפלתו של משה (משכיל לוד).

שהלכו שלשה ימים, שהרי מפרש לעיל י, לג: "מהלך שלשה ימים הלכו ביום אחד", אלא טענו שטרחו טרח הליכה של שלשה ימים, וכשהולכים כל זה ביום אחד, הטרחה גדולה עוד יותר. וזהו מה שמס'ם: "שלא נחנו מעינוי הדרך" (הר"ם).

שלא נחנו מענוי הדרך. ויחר אפו - אני הייתי מתפנין לטובתכם, שתפנסו לארץ מיד - בדלעיל ברש"י י, לג. וראה גם רש"י דברים שם: "וכל כך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ".

בקצה המחנה - במקצין - שבהם לשפלות - משמע שמפרש גם מלשון מוקצין וגם מלשון סוף ותחתית. וברש"י בראשית מז, ב (גבי השבטים) מפרש "ומקצה" מלשון "פחותין", הינו מלשון קצה וסוף.

אלו ערכ רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר - 'ספרי' על הפסוק. בקצינים - מפרש "בקצה" מלשון קצינים. ואפשר שקצין הוא מלשון קצה וראש - ראה רש"י שמות כה, יח: "קצות הכפורת - ראשי הכפורת".

שבהם ובגדולים - וכן פירש רש"י בפשטות בשמות כד, י: "בקצינים שבמחנה". והפנה לזקני ישראל שהציצו במתן תורה ונתחבו מיתה, כמבואר ברש"י שם. וכן פירש לקמן פסוק טו. וצריך לומר שרבי שמעון בן מנסיא חולק על הפירוש המובא לעיל: "אין העם אלא רשעים". או שמא יש

גופא אומר לו הקדוש-ברוך-הוא: אתה אומר שהעם הם רשעים, ואני אומר שהנה מוציא "לעז על בני".

ואמר - ורמיה יג, י

"העם הזה הרע". ובשהם בשרים, קרואים "עמי" - כלומר "עמי" נקראים רק הבשרים.

שנאמר: "שלח את עמי" - שמות ה, א.

"עמי מה עשיתי לך". - מיכה ו, ג. תן לבך להפיר מה טוב עשיתי לך (רש"י שם).

במתאננים - אין "מתאוננים" אלא לשון עלילה - כלומר "מתאוננים" הוא מלשון "תואנה", שפירושו "עלילה", וכדלקמן.

מבקשים עלילה - עלה וסבה.

היאך לפרש מאחרי המקום, וכן הוא אומר בשמשון - שופטים יד, ד. "כי תאנה הוא מבקש" - עלילה להתגרות גם (רש"י שם).

רע באזני ה' - תאנה שהיא רעה "באזני ה'" - הינו שתיבת "רע" מוסבת על "באזני ה'", ולא על "מתאוננים".

שמתפונים שתבא באזניו ויקניט - ויצער. כלומר, כל מגמתם היתה להקניט.

אמרו: אוי לנו כמה לפטנו - לשון גיגוע, ויש בספרי בפרשה, ויהי העם כמתאוננים" אמרו: כמה נתלבטנו בדרך (רש"י משלי ג, ח). ליבוט, לשון טרח הדרך ולאות משא (רש"י הושע ה, יד).

בדרך הזה שלשה ימים - אין פונתו

ותראה גם ספרנו.)
שאלו חזרה לאחת הרוחות -
 שממנה היא הגיעה.
היתה מקפלת והולכת כל אותו

(ג) וַיִּקְרָא שְׁמֵהֶמְקוֹם הַהוּא תְּבַעֲרָה כִּי־בַעֲרָה בָם אֵשׁ יְהוָה:

ג ויקרא שמא דאתרא ההוא דלקתא ארי דלקת בהון אשתא מן קדם יי: דלקת בהון אשתא מן קדם יי:

(ד) וְהָאִסְפָּסְפָּה אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּ תְּאוּה וַיֵּשְׁבוּ וַיִּכְפוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בְּשָׂר׃

ד ובערבבין די בנייהון שאילו שאלתא ותבו ובכו אף בני ישראל ואמרו מן ייכלנא בסרא: ייכלנא בסרא:

כ"ט < וְהָאִסְפָּסְפָּה אֵלּוּ עֵרַב רַב שֶׁנֶּאֱסָפוּ עֲלֵיהֶם בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם. וַיֵּשְׁבוּ • (שם) גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּכְפוּ עִמָּהֶם. מִי יֹאכְלֵנוּ בְּשָׂר׃ וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם בְּשָׂר׃ וְהֲלֹא כָּבֵד נֶאֱמַר (שמות יב): "וְגַם־עֵרַב רַב עָלָה אִתְּם וַצֹּאֵן וַבְּקָר וַגּוֹ". וְאִם תֹּאמְרוּ: אֲכָלוּם, וְהֲלֹא בְּכִנְיֻסְתֶּם לְאַרְצָא נֶאֱמַר (במדבר לב): "וּמִקְנֵה רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וַגּוֹ", אֲלֹא שְׁמִבְקָשִׁים עָלֵיָהּ.

(ה) זָכְרָנוּ אֶת־הַדָּוָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת־הַקְּשָׁאִים וְאֶת־הָאֲבֻטָּחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים וְאֶת־הַשּׁוּמִים:

ה דכירן אנהנא ית נוינא דתוינא אקלין במצרים מגן ית בוצינא וית אבטיחיא ויכרתי ובוצלי ותומי:

כ"ט < אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם • אִם תֹּאמְרוּ שְׁמִצְרַיִים נֹתְנִים לָהֶם דְּגִים חֲנָם, וְהֲלֹא כָּבֵד נֶאֱמַר (שמות ה): "וְתִבֶן לֹא־יִנְתֵן לָכֶם". אִם תִּבֶן לֹא הָיוּ נֹתְנִים לָהֶם חֲנָם, דְּגִים הָיוּ נֹתְנִים לָהֶם חֲנָם? וּמַהוּ אוֹמֵר "חֲנָם"? חֲנָם מִן הַמִּצּוֹת (ספרי). אֶת הַקְּשָׁאִים • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מַה הִמָּן מִשְׁתַּנֵּה לְכָל דְּבָר, חוּץ מֵאֵלוּ? מִפְּנֵי שֶׁהֵם קָשִׁים לְמַנִּיקוֹת. אוֹמְרִים לְאִשָּׁה: אַל תֹּאכְלִי שׁוּם וּבְצֵל מִפְּנֵי הַתִּינוּק. מְשַׁל לְמַלְךְ כּוֹי כְּדֹאִיתָא

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הָרוּחַ - בְּלוּמַר, הִיְתָה שׁוֹרְפֶת אֶת כָּל אוֹתוֹ הַצֵּד, וְלָכֵן שְׁקַעָה בְּאֶדְמָה בְּלֹא לְהִשְׁאִיר רוּשָׁם. תורה ג

(ד) וְהָאִסְפָּסְפָּה - אֵלּוּ עֵרַב רַב - אֲבָל רָאָה רַשִׁי תְּהֵלִים עַתָּה, לֹא: "וְהָאִסְפָּסְפָּה הֵם הַזְּקֵנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֶסְפָּה לִּי". אִךְ כָּאֵן לֹא הִבִּיא פִּירוּשׁ זֶה, כִּינֵן שְׁבַה־מִשְׁךָ נֶאֱמַר "וַיֵּשְׁבוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מִשְׁמַע שֶׁהָאִסְפָּסְפוֹ לֹאוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם (באר בשדה).

שְׁנֵאִסְפוּ אֲלֵיהֶם - "אִסְפָּסְפוּ" מִלְשׁוֹן אֲסִיפָה.

בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם - רָאָה שְׁמוֹת יב, לַח.

וַיֵּשְׁבוּ - "גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - פִּירוּשׁ, "וַיֵּשְׁבוּ" אֵינוֹ מוּסָב עַל הָאִסְפָּסְפוֹ, כִּפִּי שְׁמַשְׁמַע פִּשְׁטוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב, וְהִינוּ שְׁבַתְחִילָה הִתְאוּ וְאַחֲרָיָה שְׁבוּ מִזֶּה, כִּי אִם כֵּן לְמָה כָּבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לָכֵן פִּירַשׁ שְׁ"וַיֵּשְׁבוּ" מוּסָב עַל "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (גריא).

"וַיִּכְפוּ" עִמָּהֶם - מִזֶּה שְׁכַתוּב "גַּם", מוּבָן שֶׁגַּם הָאִסְפָּסְפוֹ כָּבוּ.

מִי יֹאכְלֵנוּ בְּשָׂר׃ - וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם בְּשָׂר׃ - רָאָה גַּם רַשִׁי שְׁמוֹת טו, ח:

"בְּשָׂר שֶׁאֵלּוּ שְׁלֹא פְּהוּגָן, שֶׁהִרְבֵּה בְּהִמּוֹת הָיוּ לָהֶם".

וְהֲלֹא כָּבֵד נֶאֱמַר - שְׁמוֹת יב, לַח.

"וְגַם עֵרַב רַב עָלָה אִתְּם וַצֹּאֵן וַבְּקָר וַגּוֹ". וְאִם תֹּאמְרוּ: אֲכָלוּם - מִשְׁמַע שֶׁהִשְׁלֹו שִׁירַד לָהֶם בְּרֵאשׁוּנָה פֶּסֶק לָהֶם, וְלָכֵן הִתְאוּ לְבָשָׂר. וְכֵן כְּתוּב הַתּוֹסְפוֹת בְּעֶרְכֵינּוּ טו, ב. אֲבָל רַשִׁי שֵׁם כְּתוּב: "כִּשְׁהַתְּחִיל הִמָּן לִירַד הָיָה הַשְׁלֹו יוֹרֵד עִמּוֹ .. וְלֹאֲחֵר זְמַן מְרוּבָה הִתְאוּ יוֹתֵר", מִשְׁמַע שְׁלֹא פֶּסֶק לָהֶם הַשְׁלֹו.

וְהֲלֹא בְּכִנְיֻסְתֶּם לְאַרְצָא נֶאֱמַר - לְקַמָּן לַב, א.

"וּמִקְנֵה רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וַגּוֹ" אֲלֹא שְׁמִבְקָשִׁים עָלֵיָהּ. - וּמִזֶּה שֶׁהַכְּתוּב אוֹמֵר שְׁלִבְנֵי רְאוּבֵן הָיָה "מִקְנֵה רַב", מִשְׁמַע שֶׁגַּם לְשֶׁאֵר הַשְּׁבֵטִים הָיָה מִקְנֵה, אֲלֹא שְׁלֶרְאוּבֵן הָיָה "רַב". תורה ה

(ה) אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם - אִם תֹּאמְרוּ: שְׁמִצְרַיִים נֹתְנִים לָהֶם דְּגִים חֲנָם, וְהֲלֹא כָּבֵד נֶאֱמַר - שְׁמוֹת ה, יח.

"וְתִבֶן לֹא יִנְתֵן לָכֶם", אִם תִּבֶן לֹא

הָיָה נֹתְנֵין לָהֶם חֲנָם, דְּגִים הָיוּ נֹתְנֵין לָהֶם חֲנָם? וּמַהוּ אוֹמֵר "חֲנָם"? חֲנָם מִן הַמִּצּוֹת - פִּירוּשׁ: שְׁלֹא הָיוּ מוּזוֹנְתֵינוּ אִו עַל־יַדֵּי קִיּוּם הַמִּצּוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָן עֲכָשִׁיו, שֶׁהֵם שְׁכָר לְפַעֲלָתֵנוּ, שְׁאִם נִקְּמָם הַמִּצּוֹת יִהְיוּ לָנוּ מוּזוֹנוֹת, וְאִם לֹא, לֹא יִהְיוּ לָנוּ מוּזוֹנוֹת, אֲבָל בְּמִצְרַיִם הָיוּ מוּזוֹנְתֵינוּ בְּאִים בְּחִינָם בְּלֹא שׁוּם קִיּוּם מִצְוָה (ראם). וַיֵּשׁ לֹזֵמֵר שְׁ"בְּהִנָּם מִן הַמִּצּוֹת" מִתְּבַוֵּין רַשִׁי גַם לְכָף שְׁבִמְצִרַיִם כְּשֶׁאֲכָלוּ דְּגִים לֹא הִיְתָה בָּהֶם שׁוּם מִצְוָה, וְאִילוּ עֲכָשִׁיו כְּפִינּוּ עֲצֻמוֹ יִשְׁנֵן מִסְפַּר מִצְוֹת שְׁצִרִיכִים לְקַמָּן, רָאָה רַשִׁי שְׁמוֹת טו, ד (הרבס).

אֶת הַקְּשָׁאִים - אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מַה הִמָּן מִשְׁתַּנֵּה לְכָל דְּבָר חוּץ מֵאֵלוּ - חֲמִשָּׁה מִינִים הַנּוֹכְרִים כָּאֵן. שְׁלָכֵן בְּקִשׁוֹ רַק חֲמִשָּׁה מִינִים אֵלוּ. וּמַה שְׁזָכְרוּ אֶת הַדְּגִים, כָּבֵד פִּירַשׁ רַשִׁי לְעֵיל שְׁזָהוּ מִפְּנֵי שְׂרָצוּ "חֲנָם מִן הַמִּצּוֹת".

מִפְּנֵי שֶׁהֵם קָשִׁים לְמַנִּיקוֹת - בְּרַשִׁי יומא עה, א: "שֶׁהָן קָשִׁין לְעוֹבְרוֹת וּמַנִּיקוֹת".

ב'ספרי'. הקשאים • הם קוקומברו"ש (גורקען) בלעז. אבטחים • בורק"ש. הקציר • פרישין פוריל"ש (לויך), ותרגומו ית בוציניא וכו'.

(ו) ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל-המן עינינו: ויכעז נפשנא תאיבא לית כל מדעם אלהן למנא עיננא: כ"א אל-המן עינינו • מן בשחר, מן בערב.

(ז) והמן פזרע-גד הוא ועינו בעין הבדלח: וימנא פבר זרע גדא הוא וזוהו פחזו בדלחא:

כ"א והמן פזרע-גד • מי שאמר זה לא אמר זה, ישראל אומרים: "בלתי אל-המן עינינו", והקדוש-ברוך-הוא הכתיב בתורה: "והמן פזרע-גד וגו'". פלומר: ראוי באי עולם על מה מתלוננים בני, והמן כף וכף הוא חשוב. פזרע-גד • עגל פגדא, זרע קוליינדר"י. בדלח • שם אכן טובה קריסט"ל.

(ח) שמו העם ולקטמו וטחנו ברחים או רכו במדוכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן: ח שטיין עמא ולקטין דצבי טחין בריחא או דצבי דאיף במדכתא ומבשלין לה בקדרא ועבדין יתה גריצן ותה טעמה כטעם דליש במשחא:

כ"א שטו • אין "שטי" אלא לשון טיול אישכני"ר, בלא עמל. וטחנו בריחים וגו' • לא ירד בריחים ולא בקדרה ולא במדוכה, אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבשלין. בפרור • קדרה. לשד

אשל אברהם - הרב אלעזר

לטיל להנאתו, כי לא היה שום טורח בלקיטת המן. כההגלו [ברוב הפעמים] רש"י נמנע מלתרגם את צורת הפועל, אלא מתרגם את שם הפועל (אוצר לעזר רש"י).

בלא עמל. וטחנו ברחים וגו' - לא ירד בריחים - שאם כפשוטו, שאכן טחנו בריחים, מה משמיענו בזה?

(משכיל לדח).

ולא בקדרה ולא במדוכה - צריך עיון למה הקדים "קדרה" לפני ה"מדוכה", שלא כפי סדר הכתוב, ושלא כפי הסדר שמסים בדבריו. ואולי בשלילה נקט הסדר לפי המצוי אצל בני אדם, שהסחינה מצויה יותר מבישול, והבישול מצוי יותר מדיקה, ואילו בסיום המדבר בפירוש לשון הכתוב נקט פלשון הכתוב. ובכמה פתיח"ד הקדימו מדוכה לקדרה כפי הסדר בכתוב, גם בשלילה.

אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבשלין. בפרור - קדרה - ראה גם רש"י יואל ב, ו. וראה רש"י שמואל א, יד: מחבת.

לשד השמן - לחלות של שמן, כף פרושו דונש. ודומה לו: "נהפף לשדי כחרבני קיין" - תהלים לב, ד.

יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו" (באר בשדה). תורה ו

(ז) והמן פזרע גד - מי שאמר זו לא אמר זו, ישראל אומרים: "בלתי אל המן עינינו", והקדוש-ברוך-הוא הכתיב בתורה - על-ידי משה רבנו. "והמן פזרע גד וגו'", פלומר: ראוי באי עולם על מה מתלוננים בני, והמן כף וכף הוא חשוב. פזרע גד - עגל פגדא, זרע אליינדר"א - aliendre, גרעין של פוסבר. וראה גם רש"י שמות טו, לא: "עשב ששמו אליינדר"א, וזרע שלו עגול ואינו לכן, והמן היה לכן, ואינו נמשל לזרע גד אלא לענן העגול". וראה גם רש"י יומא עה, א: "זרע הגד אינו לכן אכל עגול הוא, והכי קאמר קרא: והוא עגול פזרע גד, ולכן פמרגלית".

בדלח - שם אכן טובה - נזכרה בבראשית ב, יב.

קריסט"ל - cristal, בדלח. תורה ח

(ח) שטו - אין שטי אלא לשון טיול - וראה יומא עה, א וברש"י שם שהוא כמו "משוט בארץ" למקום רחוק. אך כאן פירש מלשון שטי וטיול, כפי משמעות הכתוב.

אישכני"ר - esbaneier, להתבדר,

אומרים לאשה: אל תאכלי שום ובצל מפני התנינוק - ראה גם רש"י יומא שם.

משל למלך וכו' - "משל למלך בשר-ודם שמטר בנו לפדגוג, והיה יושב ומפקדו ואומר לו שלא יאכל מאכל רע ולא ישתה משקה רע, ובכל כף היה הבן ההוא מתרעם על אביו לומר: לא מפני שאוהבני, אלא מפני שאי אפשר לו שאוכל".

בדאיתא בספרי. הקשאים - הם קוקומברו"ש - cocombres, קישואי גינה (בלשון הדיבור: מלפפונים).

בלעז. אבטחים - בודיקו"ש - bodekes, אבטיחים.

הקציר - ברישין - ברתני רש"י ברכות מה, ג. והוא סוג של ירק ממיני הבצלים.

פוריל"ש - porels, כרשים.

ותרגומו: "ית בוציניא - הדלעות. זהו תרגום של "הקשואים".

וכו" - "נית אבטיחאי, וכרתי, ובצלי, ותומי". תורה ו

(ו) אל המן עינינו - מן בשחר, מן בערב - פלומר, אף שטעמו במן את כל הטעמים, אבל בעיניהם הם ראו רק את המן, ולכן אמרו "ונפשנו

יב קאב אָנא לְכָל עֲמַא הַדִּין אַם בְּנֵי אַנּוּן דְּאָמַרְתּוּ לִי סוּבְרֵהִי בְּתַקְפָּךְ כְּמַא דְּמַסּוּבְר תְּרַבְּינָא ית נִקְאָא עַל אַרְעָא דִּי קִימְתָא לְאַבְתְּוּהִי:

(יב) הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדֹתֶיהוּ בִּי־תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאִמּוֹן אֶת־הַיֶּינֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו:

כ"י - בִּי־תֹאמַר אֵלַי • שְׂאֵתָה אוֹמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ. וְהִיכֵן אָמַר לוֹ בֶּן? (שמות לב): "לָךְ נָחָה אֶת־הָעָם", וְאוֹמַר (שמות ט): "וַיִּצְוּם אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" עַל־מַנְת שִׁיְהִיו סוּקְלִים אֶתְכֶם וּמִחֲרָפִים אֶתְכֶם. עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו • אֵתָה אוֹמַר לִי לְשִׂאתֶם בְּחִיקִי.

יג מַנּוּן לִי בְּשָׂרָא לְמִיֵּהב לְכָל עֲמַא הַדִּין אַרְי כִּכְן עָלֵי לְמִימַר הַב לְנָא כְּסָרָא וְנִיכּוּל:

(יג) מַנּוּן לִי בְּשָׂרָא לְתַת לְכָל־הָעָם הַזֶּה בִּי־יִבְכּוּ עָלַי לְאֹמַר תְּנַה־לָּנוּ בָּשָׂר וְנִאכְלָהָ:

יד לִית אָנָא יְכִיל בְּלַחֲדֵי לְסוּבְרָא ית כָּל עֲמַא הַדִּין אַרְי יְקִיר מַנִּי:

(יד) לֹא־אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשִׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי:

טו וְאִם כְּדִין אֵת עֲבַד לִי קְטָלְנִי כְּעַן קְטוּל אִם אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין קְדָמְךָ וְלֹא אֲחַזִּי בְּבִישְׁתִּי:

(טו) וְאִם־כִּכְּהָ אֶת־עֲשֵׂה לִי הַרְגֵנִי נָא הַיּוֹם אִם־ מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאִל־אַרְאֶה בְּרַעְתִּי: פ

כ"י - וְאִם־כִּכְּהָ אֶת־עֲשֵׂה לִי • תִּשָּׂש כַּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּנִקְבָהָ. כְּשֶׁהֲרָאָהוּ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הַפְּרַעְנוֹת שְׂהוּא עֲתִיד לְהִבְיֵא עֲלֵיהֶם עַל זֹאת, אָמַר לְפָנָיו: אִם בֶּן, הַרְגֵנִי תַחֲלָה. וְאִל־אַרְאֶה בְּרַעְתִּי • "בְּרַעְתֶּם" הָיָה לוֹ לְכַתֵּב, אֲלֵא שְׂכַנְהָ הַכְּתוּב. וְזֶה אֶחָד מִתַּקְנֵי סוֹפְרִים בַּתּוֹרָה לְכַנּוּי וּלְתַקּוּן לְשׁוֹן.

אשל אברהם - הרב אלעזר

שְׂלֵא נִזְכַּר כָּאֵן פּוֹרְעָנוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלָל, הָרִי מִזֶּה שְׂמִשָּׁה בְּקֶשׁ שְׂהָ יִהְרֶגְנּוּ, מוֹכַח שְׂהָזוּ מִפְּנֵי שְׂהָ הַרְאָהוּ הַפּוֹרְעָנוֹת שְׂיָבִיא עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי אִם לֹא כֵן לְמָה יִהְרֶגְנּוּ (ג"א). וְאִין לוֹמַר שְׂבִקֵּשׁ בֶּן מִפְּנֵי הַצַּעַר שֶׁל הַתְּלוּנוֹת, שְׂאִין צַעַר זֶה חֲמוּר כְּל־כָּךְ עַד שְׂבִשְׂבִיל זֶה יִבְקֶשׁ שִׁיְהַרְגֵנוּ (ר"א). וְזֶה מַה שְׂאוֹמַר רִשִׁי: "עַל זֹאת אָמַר לְפָנָיו, כְּלוֹמַר עַל הַפּוֹרְעָנוֹת שְׂהַרְאָהוּ. וְאִל אַרְאֶה בְּרַעְתִּי - "בְּרַעְתֶּם" הָיָה לוֹ לְכַתֵּב - שְׂאִין לוֹמַר "בְּרַעְתִּי" כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂהָרִי מֹשֶׁה לֹא חֲטָא, וְלָמָּה תָּבֵא עָלָיו פּוֹרְעָנוֹת (ג"א).

אֲלֵא שְׂכַנְהָ - כִּינּוּי הוּא לְשׁוֹן הַיִּפְךָ, שְׂמַהֲפָךְ דְּבוּרוֹ לְשִׁבַח אוֹ לְגַנְאִי (ר"ש) מִגִּילָה כ"ה, א.

הַכְּתוּב - שְׂכַל־כָּךְ הָיָה קֶשֶׁה בְּעֵינָיו רַעְתֶּם, שְׂלֵא רַצָּה לְהַזְכִּיר וְלַהּוֹצִיא מִפְּנֵי "בְּרַעְתֶּם" (נחלת יעקב). וְרָאָה לְקַמּוֹן בַּהֲעֵרָה בְּאוֹפֵן אַחֵר. אִךְ בִּי־בְרִי דוּד" כְּתִב שְׂלֵא מוֹכֵן לוֹ לְמָה הָיָה צְרִיךְ לְשׁוֹת מִ"בְּרַעְתֶּם" לִ"בְּרַעְתִּי", וְלָכֵן

הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְלֹא כְּלָפִי עֲצֻמוֹ, וּמָה הִיא הוֹכַחַת רִשִׁי? וְכַתֵּב הַרְאָה, שְׂרִשִׁי מְפָרֵשׁ אֶת הַכְּתוּב כִּי: "וְאִם כְּכָה", פּוֹרְעָנוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לִישְׂרָאֵל - "אֵת עוֹשֵׂה לִי", "אֵת" אֵתָה עוֹשֵׂה אוֹתִי, כְּנִקְבָה זֶה שְׂאוֹמְרִים לָה "אֵת" בְּמִקּוֹם "אֵתָה". וְכַתֵּב הִ"שְׂפִתֵי חֲכָמִים" שְׂכֵן מוֹכַח גַּם מִטַּעַם הַ"פְּסִיק" שִׁישׁ בֵּין "כְּכָה" לִ"אֵת". וְכַסְפֵּר הַזְּכוּרֹן כְּתִב שְׂהַהוֹכַחָה הִיא מִזֶּה שְׂמִשָּׁה שִׁינָה בְּדְבוּרוֹ לְהַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְאָמַר "אֵת" וְלֹא "אֵתָה" בְּלִשׁוֹן הַרְגִיל, שְׂבִדָה רָמַז לוֹ עַל עֲצֻמוֹ שְׂתֵּשׁ כַּחוֹ כְּנִקְבָה. וְגַם בִּ"מִשְׁנֵת יַעֲקֹב" כְּתִב שְׂהַהוֹכַחָה הִיא מִזֶּה שְׂמִשָּׁה אָמַר "אֵת" כְּלָפִי הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שְׂמִזֶּה עֲצֻמוֹ מוֹכַח שְׂמִשָּׁה עֲצֻמוֹ נַעֲשֶׂה כְּנִקְבָה, שְׂכֵן דְרָךְ הַנִּקְיָבוֹת, לְדַבֵּר אֶל הַנִּקְיָבוֹת, שְׂכֵן כָּל מִין יֵשׁ לוֹ לְהַעֲדִיף לְדַבֵּר עִם מִינוֹ, כְּמִבּוֹאֵר בְּשִׁבְתָּ קַמ, ב.

כְּשֶׁהֲרָאָהוּ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הַפְּרַעְנוֹת שְׂהוּא עֲתִיד לְהִבְיֵא עֲלֵיהֶם, עַל זֹאת אָמַר לְפָנָיו: אִם בֶּן, הַרְגֵנִי תַחֲלָה - בְּזֶה מוֹכִיחַ רִשִׁי שְׂאִף

(יב) כִּי תֹאמַר אֵלַי - שְׂאֵתָה אוֹמַר - פִּירוּשׁ, אִף שְׂכַתּוּב "כִּי תֹאמַר" בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, מִשְׁמַעוֹ בְּלִשׁוֹן הוֹדָה, וְחִיבַת "כִּי" מִשְׁמַשֵּׁת כָּאֵן בְּלִשׁוֹן "דְּהָא" [=שְׂהָרִי] דְּהִינּוּ אֲשֶׁר, רָאָה רִשִׁי גִיטִין צ, א (ר"א"ס וג"א).

"אֵלַי": "שְׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ". וְהִיכֵן אָמַר לוֹ בֶּן? "לָךְ נָחָה אֶת הָעָם" - שְׂמִוֹת לֵב, לֵד.

וְאוֹמַר - שְׂמִוֹת ו, יג. "וַיִּצְוּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", עַל־מַנְת שִׁיְהִיו סוּקְלִין אֶתְכֶם וּמִחֲרָפִין אֶתְכֶם - וְרָאָה גַם רִשִׁי שָׂם: "צוּם עֲלֵיהֶם, לְהַנְהִיגֵם בְּנַחַת וּלְסַבּוּל אוֹתָם".

עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו - אֵתָה אוֹמַר לִי לְשִׂאתֶם בְּחִיקִי - כְּלוֹמַר סָרַס הַמְקַרָא וְכֵאֵילוֹ כְּתוּב: כִּי תֹאמַר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו, כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאִמּוֹן אֶת הַיֶּינֶק (ר"א"ס). תּוֹרָה יג.

(טו) וְאִם כִּכְהָ אֶת־עֲשֵׂה לִי - תִּשָּׂש כַּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּנִקְבָהָ - הַרְמַבִּין הַקְּשָׁה: הָרִי מֹשֶׁה אָמַר "אֵת" כְּלָפִי

טו ואמר יי למשה פנוש קדמי שבעיני גברא
מסבי ישראל די ידעת ארי אנון סבי עמא
וסרכוהי ותדבר ותהוון למשפן זמנא
ויתעידון תמן עמך :

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲסַפְּהָ לִּי שְׁבָעִים אִישׁ
מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרוּ
וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ:

טז אֲסַפְּהָ לִּי • הָרִי תְּשׁוּבָה לְתִלְוֹנְתְךָ שְׂאֲמַרְתָּ: "לֹא־אוּכַל אֲנִי לְבַדִּי". וְהַזְקֵנִים הָרְאוּשׁוֹנִים הֵיכָן הָיוּ?
וְהֲלֹא אַף בְּמִצְרַיִם יָשְׁבוּ עִמָּהֶם, שְׂנַאֲמַר (שמות א): "לָךְ וְאֲסַפְּתָ אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל"? אֲלֹא בְּאֵשׁ תִּבְעֶרְהָ מֵתוֹ,
וְרֵאוּיִים הָיוּ מִסִּינַי לְכָף, דְּכַתִּיב (שמות כד): "וַיִּחְזוּ אֶת־הָאֱלֹהִים", שְׁנִהְגוּ קְלוֹת רֹאשׁ, כְּנוֹשֵׁף פִּתּוֹ וּמְדַבֵּר בְּפִנְי
הַמָּלְאָךְ. וְזֶהוּ (טו): "וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ". וְלֹא רָצָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לִתֵּן אֲבָלוֹת בְּמִתְן־תּוֹרָה וּפְרַע לָהֶם כָּאֵן.
אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי־הֵם וְגו' • אוֹתָן שְׂאֲתָה מִכִּיר שְׁנַתְּמַנּוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹטְרִים בְּמִצְרַיִם בְּעַבְדוֹת פָּרוֹךְ, וְהָיוּ מֵרַחֲמִים
עֲלֵיהֶם וּמְפִים עַל יָדָם, שְׂנַאֲמַר (שמות ה): "וַיִּכּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" - עַתָּה יִתְּמַנּוּ בְּגִדְלָתָן, כְּדָרְךָ שְׂנַצְטַעְרוּ
בְּצַרְתָּן. וְלָקַחְתָּ אֹתָם • קַחֵם בְּדַבְרֵי: "אֲשִׁירֵכֶם שְׁנַתְּמַנִּיתֶם פְּרַנְסִים עַל בְּנֵי שָׁל מְקוֹם!". וְהִתְיַצְבוּ שָׁם

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בְּעַבְדוֹת פָּרוֹךְ, וְהָיוּ מֵרַחֲמִים עֲלֵיהֶם
וּמְפִים עַל יָדָם - וְרָאָה גַם רִשִׁי
שְׁמוֹת ה, יד: "מוֹזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
יָדַעְתָּ, מֵאוֹתָן שִׁדְעַת הַטּוֹבָה שֶׁעָשׂוּ
בְּמִצְרַיִם, כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשׁוֹטְרֵיוֹ".

שְׂנַאֲמַר - שְׁמוֹת ה, יד.

"וַיִּכּוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", עַתָּה
יִתְּמַנּוּ בְּגִדְלָתָן - שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

כְּדָרְךָ שְׂנַצְטַעְרוּ בְּצַרְתָּן - רָאָה גַם
רִשִׁי שְׁמוֹת שָׁם: "וַיִּכּוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל - הַשׁוֹטְרִים יִשְׂרָאֵלִים הָיוּ,
וְחִסִּים עַל חֲבָרֵיהֶם מִלְּדוֹחֵם, וּכְשֶׁהָיוּ
מְשַׁלְּימִים הַלְּבָנִים לְנוֹגְשִׁים שֶׁהֵם
מִצְרַיִם וְהָיָה חֶסֶר מִן הַסְּכּוּם, הָיוּ
מִלְקָן אוֹתָם עַל שְׁלֹא דָחֲקוּ אֶת עוֹשֵׂי
הַמְּלָאכָה, לְפִיכָף זָכוּ אוֹתָם שׁוֹטְרִים
לְהִיּוֹת סְנֵהֲדָרִין, וְנֶאֱצַל מִן הַרְיוֹן אֲשֶׁר
עַל מִשָּׁה וְהוֹשֵׁם עֲלֵיהֶם". וְרָאָה רִשִׁי
לְעִיל ו, ב: "הֵם נְשִׂאֵי הַמְּטוֹת - שֶׁהָיוּ
שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם בְּמִצְרַיִם וְהָיוּ מִכִּים
עֲלֵיהֶם, שְׂנַאֲמַר וַיִּכּוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְגו'". וְאֶפְשָׁר שֶׁחֵלַק
מֵהַשׁוֹטְרִים נִתְּמַנּוּ לְהִיּוֹת בְּסִנְהֶדְרִין,
וְחֵלַק נִתְּמַנּוּ לְהִיּוֹת נְשִׂאֵי הַמְּטוֹת, אוֹ
שֶׁחֵלַקֵם נִתְּמַנּוּ גַם לָזֶה וְגַם לָזֶה.

וְלָקַחְתָּ אֹתָם - קַחֵם בְּדַבְרֵי - כִּי
לֹא שִׁיף לְקִיחָה בְּיָדִים בְּבִנְי אָדָם.
וְרָאָה גַם רִשִׁי לְעִיל ח, ו (גריא).

אֲשִׁירֵכֶם שְׁנַתְּמַנִּיתֶם פְּרַנְסִים עַל
בְּנֵי שָׁל מְקוֹם - אֵף שֶׁהִמְיוּ עֲצָמוֹ
הוּא כְּבוֹד גְּדוֹל, הוֹצֵרְךָ לֹמֵר לָהֶם כֵּן
כְּדִי שִׁסְפִימוּ לְהִתְמַנּוֹת, בְּגִלְל הַטְּרָחָה
שֶׁבְּדָבָר, שֶׁהָרִי צְרִיכִים לְנַהֵג בָּהֶם
בְּסִבְלָנוֹת, וּכְדִלְקָמֵן בְּרִשִׁי פְּסוּק יז
(באר בשדה).

בְּזִמְן הַשְּׁעֵבוּד, וְכָל־שָׁכֵן בְּמִדְבָּר, וּכְמוֹ
שֶׁכְּתוּב (שמות כד, יד): "וְאֵל הַזְּקֵנִים אָמַר
שְׁבוּ לָנוּ בְּדָה" (נחלת יעקב).

שְׂנַאֲמַר - שְׁמוֹת ג, טו.

"לָךְ וְאֲסַפְּתָ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל" -

וּבְרִשִׁי שָׁם: "מִיּוֹחֲדִים לִישִׁיבָה".

אֲלֹא כֹּאשׁ תִּבְעֶרְהָ מֵתוֹ - כְּדִלְעִיל

בְּרִשִׁי פְּסוּק א לְפִירוּשׁ הַשְּׁנִי.

וְרֵאוּיִם הָיוּ מִסִּינַי לְכָף - כְּלוֹמֵר, הֵם

לֹא מֵתוּ רַק בְּגִלְל חֶסֶד הַמִּתְאַוִּנִּים,

שֶׁהָרִי בְּחֶסֶד זֶה הַשְּׁתַּתְּפוּ בְּעִיָּקָר

הַרְשָׁעִים שֶׁבָּעָם, כְּמִבּוֹאֵר בְּרִשִׁי לְעִיל

שָׁם, אֲלֹא שֶׁהָיוּ רֵאוּיִים לְמוֹת בְּלֹא־

הַכִּי, וּכְמִפּוֹרֵשׁ בְּרִשִׁי עַל הַפְּסוּק (שמות

כד, יא): "וְאֵל אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא

שָׁלַח יָדוֹ" - "מִכְּלָל שֶׁהָיוּ רֵאוּיִים

לְהִשְׁתַּלַּח בָּהֶם יָד".

דְּכַתִּיב - שְׁמוֹת כד, יא.

"וַיִּחְזוּ אֶת הָאֱלֹהִים", שְׁנִהְגוּ קְלוֹת

רֹאשׁ, כְּנוֹשֵׁף פִּתּוֹ וּמְדַבֵּר בְּפִנְי

הַמָּלְאָךְ, וְזֶהוּ "וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" - שְׁמוֹת

שָׁם. וְרָאָה גַם רִשִׁי שָׁם: "הָיוּ

מִסְתַּכְּלִין בּוֹ בְּלֵב גֵּס מִתּוֹךְ אֲכִילָה

וּשְׁתִּיָּה".

וְלֹא רָצָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לִתֵּן

אֲבָלוֹת בְּמִתְן־תּוֹרָה - בְּרִשִׁי שָׁם כד,

י: "שְׁלֹא רָצָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא

לְעַרְבֵב שְׂמַחַת הַתּוֹרָה".

וּפְרַע לָהֶם כָּאֵן - רָאָה גַם רִשִׁי שָׁם.

אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם וְגו' - אוֹתָן

שְׂאֲתָה מִכִּיר שְׁנַתְּמַנּוּ עֲלֵיהֶם

שׁוֹטְרִים בְּמִצְרַיִם - וְלֹא שֶׁהֵם עֲכָשְׂיוּ

"זִקְנֵי הָעָם וְשׁוֹטְרֵיוֹ", שָׁם כְּבָר הֵם

מְמוּנִים לְכָף, לְמַה צְרִיךְ שׁוֹב לְמַנּוֹת

אוֹתָם? (שפיח).

כּוֹתֵב שֶׁצְרִיךְ לֹמֵר: "בְּרַעַתְךָ הָיָה לוֹ
לְכַתּוּב, אֲלֹא שֶׁכִּינָה הַכְּתוּב", דְּהִינּוּ
הַרְעָה בְּעִינֵי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עַל
אֲבָדוֹן יִשְׂרָאֵל ח"ו. וְכַתֵּב הַדְּבָרִי דוּד",
שֶׁכֵּן הוּא בְּרִשִׁי אִיּוֹב לֵב, ג (אֲלֹא
שֶׁבְּרִשִׁי אִיּוֹב שֶׁלְּפִנֵּינוּ הוֹצֵאת
מִקְרָאוֹת גְּדוֹלוֹת הַגִּירָסָא הִיא: בְּרַעַת',
וְנִיתָן לְפַעֲנָחוּ הֵן "בְּרַעַתִּים" וְהֵן
"בְּרַעַתְךָ", אֵף כִּי מִמְשַׁמְעוֹת הַעֲנִין שָׁם
מִשְׁמַע יוֹתֵר לְפַעֲנַח ("בְּרַעַתְךָ"). וְכֵן
הוּא בְּסִפְרֵי הַעִיָּקָרִים מֵאִמֵּר ג סוּף פָּרָק
כב. אֲבָל בְּרִשִׁי מְגִילָה כה, א מְפוֹרֵשׁ
כְּבִפְנֵי: "בְּרַעַתִּים הָיָה לוֹ לֹמֵר, אֲלֹא
שֶׁכִּינָה הַכְּתוּב".

וְזֶה אֶחָד מִתְּקוּנֵי סוֹפְרִים בְּתוֹרָה -
וְרָאָה גַם רִשִׁי בְּרֵאשִׁית יח, כב. לְקַמֵּן
יב, יב. דְּבָרִים כח, ל. וּבְכָל הַמְּקָרָא
יִשְׁגֵם י"ח תִּיבּוֹת שֶׁל תִּיקוּנֵי סוֹפְרִים -
רִשִׁי מִלְּאֲבִי א, יג.

לְכַנּוּי וְלִתְקוּן הַלְשׁוֹן - שֶׁתְּקַנּוּ הַלְשׁוֹן
מִרְעָה כְּלָלִית שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל, לְרַעָה
פְּרָטִית שֶׁל מִשָּׁה. וּמִשְׁמַע שֶׁהַסּוֹפְרִים
הֵם שֶׁתִּיקְנוּ אֶת לְשׁוֹן הַכְּתוּב, וְכֵן
מְפוֹרֵשׁ בְּרִשִׁי אִיּוֹב שָׁם. וְרָאָה

בְּבִיאוֹר לְרִשִׁי בְּרֵאשִׁית שָׁם. תוֹרָה טו

(טו) אֲסַפְּהָ לִּי - הָרִי תְּשׁוּבָה

לְתִלְוֹנְתְךָ שְׂאֲמַרְתָּ - לְעִיל פְּסוּק יד.

"לֹא אוּכַל אֲנִי לְבַדִּי" - שָׁם לֹא

כֵּן, מֵה עֲנִין פְּרָשָׁה זוֹ אֲצַל פְּרִשְׁת

הַתִּלְוֹנוֹת [שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל] הַסְּמוּכָה

לָהּ (רא"ם). וְלָכֵן מְפָרֵשׁ שׁוֹז תְּשׁוּבָה

לְתִלְוֹנַת מִשָּׁה וְלֹא לְתִלְוֹנַת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל.

וְהַזְקֵנִים הָרְאוּשׁוֹנִים הֵיכָן הָיוּ? וְהֲלֹא

אֵף בְּמִצְרַיִם יָשְׁבוּ עִמָּהֶם - אֵף שֶׁהָיוּ

עמך • כְּדֵי שִׂירָאוּ וַיִּנְהֲגוּ בָּהֶם גְּדֻלָּה וְכַבּוֹד, וַיֹּאמְרוּ: חֲבִיבִין אֱלֹהֵינוּ שֶׁנִּכְנָסוּ עִם מֹשֶׁה לְשִׁמְעַע דְּבוּר מִפִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (ספר).

יִי וְאַתְּגִילִי וְאֶמְלֵל עִמָּךְ תַּמָּן וְאַרְבִּי מִן רִיחָא דְעֵלְיָךְ וְאַשְׁוִי עֲלֵיהוֹן וַיִּסְבְּרוּן עִמָּךְ כְּמִטּוּל עֵמָא וְלֹא תִסְבֵּר אֶת בְּלַחְדָּךְ :

(יז) וַיְרַדְתִּי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שֵׁם וְאַצְלַתִּי מִן-הַרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׁמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אֶתְךָ בְּמִשְׁאֵי הָעָם וְלֹא-תִשָּׂא אֶתְּךָ לְבַדְּךָ :

י"ז « וַיְרַדְתִּי • זו אחת מעשר ירידות הפתובות בתורה. ודברתי עמך • ולא עמהם. ואצלתי • כתרנומו "וארבי", כמו (שמות כד): "ואל-אצילי בני ישראל". ושמתי עליהם • למה משה דומה באותה שעה? לנר שמנח על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו ואין אורו חסר כלום. ונשאו אתך • התנה עמהם על-מנת שיקבלו עליהם טרח בני, שהם טרחנים וסרכנים. ולא-תשא אתה לבדך • (ספר) הרי תשובה למה שאמרת: "לא-אוכל אנכי לבדי".

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ה"משפיל לך" לעיל בפירוש "וארבי"), ולכן דמהו לנר שמונח על גבי מנורה. והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום - דיק לכתוב "אורו", כי רק האור אינו חסר כלום, אבל הנר עצמו מתפלה יותר מהר באשר מדליקים ממנו (כאר בשדה). ונשאו אתך - התנה עמהם על-מנת שיקבלו עליהם טרח בני - כלומר "ונשאו אתך" אינו סיפור דברים שפך יהיה, אלא זה צווי למשה שיתנה עמהם שפך יעשו, והלימוד הוא מהלשון "ונשאו אתך", וכפירוש הספרי: "מה שהתנתי אתך התנה עמהם". ונקט "בני" אף שבכתוב נזכר "העם", משום שכאן הרי כוננו שהם יסבימו לקבל עליהם, ויבדאי צריך לומר להם באופן שיסבימו לקבל זאת על עצמם, שבינו שזהו "טורח בני", בניו של הקדוש-ברוך-הוא, יש לזקקם לקבל זאת מהם. וראה על-דרך-זה לשון רש"י לעיל פסוק טו: "אשריכם שנתמניתם פרוסים על בניו של מקום".

שהם טרחנים וסרכנים - ראה גם רש"י לקמן כו, יט. וראה גם רש"י דברים א, יב: "טרחכם - מלמד שהיו נשאו אתך, הנה אהד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין, אומר: יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דינין". ולא תשא אתה לבדך - הרי תשובה למה שאמרת - לעיל פסוק

שהקדוש-ברוך-הוא יורד משמי מעונן בשביל הזקנים להחשיבם (גרא). ודברתי עמך - ולא עמהם - אף שנכנסו עמו לאהל מועד. ואצלתי - כתרנומו: "וארבי" - ואגדל. שיגדל אותם על-ידי שישים עליהם מהרוח של משה. וב"משפיל לך" כתב שיגדל וירבה את הרוח של משה כדי שיהיה גם עליו וגם עליהם. כמו "ואל אצילי בני ישראל" - שמות כד, יא. וברש"י שם: "אצילי" לשון גדולים, כמו "ויאצל מן הרוח" (לקמן פסוק כח). אף בבראשית כו, לו פירש רש"י: "אצלת לשון הפרשה, כמו ויאצל". ומה שבאן לא פירש לשון הפרשה, הוא מטעם מה שפכתב רש"י בדבור הבא, שמשא הנה דומה לנר שהכל מדליקין ממנו ואין אורו חסר כלום, ואם כן לא שפך בו לשון הפרשה, לכן פירש מלשון הגדלה (נחלת יעקב). וגם אם פירשו הפרשה הנה צריך לומר "ואצלתי מרוחך" (משביל לה), וכיון שאמר "ואצלתי מן הרוח אשר עליך", משמעו שיגדל אותם מהרוח שעליו. וצריך עיון בכונת רש"י קהלת ב, י: "לא אצלתי - לא רחמתי להבדל מהם, וכן ויאצל מן הרוח ויתן על הזקנים, כמנורה שמדליקין ממנה נרות הרבה ואין אורה חסר כלום". ושמתי עליהם - למה משה דומה באותה שעה? לנר שמנח על גבי מנורה - ממשל זה מוכן שגם ריחו של משה גדלה באותה שעה (וכפירוש

והתיצבו שם עמך - כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדלה וכבוד - כלומר, כל מטרת בניסתם לאהל מועד יחד עם משה היא רק בשביל שיתיצבו שם "עמך", כדי שבני ישראל יראו וינהגו בהם כבוד. ויאמרו: חביבין אלו שנכנסו עם משה לשמעע דבור מפי הקדוש-ברוך-הוא - הינו שפך יאמרו, שמשום כך הכניסם משה לאהל מועד כדי שישמעו הדבור מהקדוש-ברוך-הוא, ולא שבאמת שמעו הדבור מהקדוש-ברוך-הוא, שהרי לקמן פכתב רש"י: "ודברתי עמך, ולא עמהם" (נחלת יעקב). וראה רש"י סנהדרין יז, יג. ריש עמוד א: "עמך יעמדו מחוץ לאהל, ולא יבאו לאהל, משום שכינה". וברש"י הוריות ד, ב: "כלומר שיהו עומדין עמך, ולא יכנסו לפני ולפנים במקום שכינה". תורה יז (יז) וירדתי - זו אחת מעשר ירידות הפתובות בתורה - אין הכונה בתורה ממש, אלא לכל המקרא קורא תורה. וראה על-דרך-זה ברש"י שמות ו, יב. והנה במנין עשר ירידות יש כמה גירסאות במדרשים - ראה פרקי דרבי אליעזר פרק יד. אבות דרבי נתן פרק לד ופרק לו. פסיקתא וטרקתא שמות ג, ח. ואין כאן מקומו. וכונת רש"י לבאר בזה, שהרי לא הנה צריך לכתוב אלא "ודברתי עמך", ומהו "וירדתי", אלא שזו אחת מעשר ירידות הפתובות בתורה, שנכתבו בולן לחשיבות, וגם כאן כן הוא.

יח וילעמא תימר אנדמנו למחר ותיכלון בסרא ארי בכיתון קדם יי למימר מן וכלנא בסרא ארי טב לנא במצרים ויתן יי לכון בסרא ותיכלון:

(יה) וְאֵלֵהֶם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר וְאֶכְלֹתֶם בָּשָׂר כִּי בְּכִיתֶם בְּאֹזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יֶאֱכַלְנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאֶכְלֹתֶם:

יט «התקדשו • הזמינו עצמכם לפרענות, וכן הוא אומר (דומיה יב): "והקדשם ליום הרגה".

יט לא יומא חד תיכלון ולא תריז יומין ולא חמשא יומין ולא עשרא יומין ולא עשרין יומין:

(יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֵּאֲכָלוּ וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמֵשֶׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם:

כ עד ירח יומין עד די תקוצון בה ויהי לכון לתקלא חלף דקצתון ית מימרא דיי דשכנתה שרית פניכוון וכביתון קדמוהי למימר למא דנו נפקנא ממצרים:

(כ) עַד יָרַח יוֹמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאִפְכֶם וְהָיָה לָכֶם לזוֹרָא יַעַן כִּי־מֵאִסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וְתִבְכוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם:

כא «עד חדש ימים • זו בכשרים, שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה. וכרשעים הוא אומר: "הבשר עודנו בין שניהם" - כך היא שנויה ב'ספרי', אבל ב'מכילתא' שנויה חלופי: הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום, והכשרים "הבשר עודנו בין שניהם". עד אשר יצא מאפכם • פתרגומו: "די תקוצון ביה". יחא דומה לכם פאלו אכלתם ממנו יותר מדאי, עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף. והיה

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

וכן הוא ב'ומא עה, ב. שנויה חלופי: הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום - כי זוהי מיתה קשה יותר ממי שמת בלא יסורים. וצריך לומר שאין הספרי חולק על קביעה זו, אלא סובר שלא היו "מצטערין" כלשון המכילתא, אלא רק "מתמצין", כלומר נהלים והולכים ללא יסורים עד שנשמתן יצאה (באר בשדה). כאן מפרש "חדש ימים" שלשים יום, וכן משמע מלשון רש"י בדברים א, ב. אבל רש"י בתענית כט, א תובת: "חדש של עשרים ותשעה ימים שאכלו בשר". והכשרים "הבשר עודנו בין שניהם" - מתים מיד. וראה על-דרך זה ברש"י שמות טו, ה (גבי טביעת המצרים בים סוף): "הרשעים פקש, הולכים ומטרפין עולין ויורדין .. והכשרים כעופרת, שחזו מיד". עד אשר יצא מאפכם - פתרגומו: "די תקוצון בה" - שתמסו בו. יחא דומה לכם פאלו אכלתם ממנו יותר מדאי - לא שבאמת יאכלוהו כל-כך הרבה, שהרי אכילת בשר במשך חדש אחד אינה נקראת אכילה "יותר מדאי", אלא שפר ידמה להם.

העונש, ואל יהיו שאננים שלא יקרה להם כלום. ואמר להם זאת, שמא ישבו ויאמרו: חטאנו, ואיננו רוצים בשר (באר בשדה). וכן הוא אומר - ירמיה יב, ג. מביא הוכחה שמצאנו לשון הזמנה לפורענות. "והקדשם - הזמינם (רשי סח). ליום הרגה" - ראה גם רש"י ישעיה ח, יד. תורה יט (כ) עד חדש ימים - זו בכשרים - הפונה ל"בני ישראל" שנגררו אחר האספסוף, בדלעיל פסוק ד. שמתמצין - לשון מצוי, שזכרם היה הולך ונחלש. על מטותיהן - חדש ימים. ואחר-כך נשמתן יוצאה. וכרשעים - יש לומר שהפונה לערב רב שגרמו לכל הענין, בדלעיל שם. הוא אומר - לקמן פסוק לג. "הבשר עודנו בין שניהם" - ומתים מיד. ובזה מתרץ שאין סתירה לבין האמור כאן שיאכלו בשר במשך חדש ימים, לבין המסופר בפועל שמיד עם התחלת אכילת הבשר מתו. כך היא שנויה ב'ספרי' - פסקא צד. אבל ב'מכילתא' - בשלח, ויסע פרק ג.

יד. "לא אוכל אנכי לבדי" - כלומר, מה שמדגיש הכתוב לכתוב באופן של שלילה "ולא תשא אתה לבדך", שלכאורה מיותר הוא, שהרי מובן שאם "ונשאו אתך", אזי בודאי "לא תשא אתה לבדך", אלא שאמר לו בן מפני שזה מענה לדברי משה "לא אוכל אנכי לבדי", ועל זה ענה לו באותו לשון "ולא תשא אתה לבדך". ואף שבכך לעיל פסוק טו כתב רש"י: "הרי תשובה לתלונתך וכו'", שם אמר לו רק שמענה זה של "אספה לי וגו'" הוא "תשובה לתלונתך", ולא לתלונתם של בני ישראל, ועדין לא אמר לו מה תשובה היא זו בדיוק, וכעת בסיום הענין הבהיר לו את תשובתו. תורה יח (יח) התקדשו - הזמינו - הכינו. וראה גם רש"י איוב א, ה. תורה יח עצמכם לפרענות - ולא לאכילת בשר, כי מה הכנה צריך לאכילת בשר (רא-ס). וגם לא שיה לומר שאמר להם הכינו עצמכם לדבר טוב, שהרי בסיום דבריו אומר להם: "עד אשר יצא מאפכם" (ו-א). אבל לפורענות שיק לומר לשון הכנה, שיתכוננו לקבל את

לָכֶם לִזְרָא • (ספרי) שְׁתִּהְיוּ מְרַחֲקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁקִּרְבַּתֶּם. וּבְדַבְרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדְרָשָׁן רְאִיתִי שֵׁשׁ מְקוֹם שְׁקוּרִין לְחֶרֶב "זְרָא". אֶת־ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם • אִם לֹא שִׁנַּטְעִיתִי שְׂכִינְתִי בֵּינֵיכֶם, לֹא גָבַהּ לְבַבְכֶם לִפְנֵי לְכָל הַדְּבָרִים הַלְלוּ.

כא וַאֲמַר מֹשֶׁה שֵׁשׁ מָאָה אֲלֵפִין גִּבְרָא רְגֵלָאָה עֲמָא דִּי אָנָּא בִּינְיָהוֹן וְאֵת אֲמַרְתָּ בְּסָרָא אֲתוֹן לְהוֹן וְיִיבְלִין יְרַח יוֹמִין:

(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֵלֶּף רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאֵתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׁר אֲתוֹן לָהֶם וְאֲכַלּוּ חֹדֶשׁ יָמִים:

ה"ט"ו < שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֵלֶּף רִגְלֵי • לא חֵשׁ לְמִנּוֹת אֵת הַפְּרֻט, שְׁלֹשֶׁת אֲלֵפִים הִתְרִים. וְרַבִּי מֹשֶׁה הַדְרָשָׁן פִּירֵשׁ: שְׁלֹא בְּכוֹ אֵלָא אֲתוֹן שְׂפִיצָאוּ מִמְצָרִים.

כב הָעֵן וְתוֹרִין יִתְנַפְסוּן לְהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לְהוֹן אִם יֵת כֹּל נוֹנִי נִמָּא יִתְנַפְּשׁוֹן לְהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לְהוֹן:

(כב) הֵצֵאֵן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אֵם אֶת־כָּל־דִּגְי תֵּים יֵאָסֵף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: פ

ה"ט"ז < הֵצֵאֵן וּבִקֵּר יִשְׁחַט • (ספרי) זֶה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְבָרִים שֶׁהִזְהָר רַבִּי עֲקִיבָא דוֹרֵשׁ, וְאִין רַבִּי שְׁמַעוֹן דוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֵלֶּף רִגְלֵי... וְאֵתָּה אֲמַרְתָּ: בְּשֵׁר אֲתוֹן לָהֶם וְאֲכַלּוּ חֹדֶשׁ יָמִים הֵצֵאֵן וּבִקֵּר וּגו'..." - הַכֹּל כְּמִשְׁמַעוֹ: מִי יִסְפִּיק לָהֶם? כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה): "וּמִצָּא כְּדֵי גֹאֲלָתוֹ". וְאִינוֹ קָשָׁה:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

אֵלָא אֲתוֹן שְׂפִיצָאוּ מִמְצָרִים - כְּלוֹמַר, אֵלּוּ שְׂפִיצָאוּ מִמְצָרִים מִכּוֹן עֲשָׂרִים שְׁנָה וּמַעְלָה, שְׁהִיוּ "כִּשְׁשׁ מֵאוֹת אֵלֶּף רִגְלֵי הַגִּבְרִים" (שמות יב, לו), וּמִשּׁוֹם כִּךָ אֵף כָּאֵן נִקֵּט בְּלִשׁוֹן "שֵׁשׁ מֵאוֹת אֵלֶּף רִגְלֵי". וְצָרִיף עֵינָן, שְׁגַם שֵׁם לֹא נֶאֱמַר "שֵׁשׁ מֵאוֹת אֵלֶּף" כְּדִיוֹק, אֵלָא "כִּשְׁשׁ מֵאוֹת אֵלֶּף". תוֹרָה כב

(כב-כד) הֵצֵאֵן וּבִקֵּר יִשְׁחַט - זֶה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְבָרִים שֶׁהִזְהָר רַבִּי עֲקִיבָא דוֹרֵשׁ וְאִין רַבִּי שְׁמַעוֹן דוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ - רֹאשׁ הַשְּׁנָה יח, ב. וְרֵאָה רַש"י שֵׁם דְּבוּר־הַמִּתְחִיל אַרְבָּעָה, שְׂמִצָּן אֲתוֹם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר - תוֹסַפְתָּא סוּטָה ו, ד.

"שֵׁשׁ מֵאוֹת אֵלֶּף רִגְלֵי .. וְאֵתָּה אֲמַרְתָּ בְּשֵׁר אֲתוֹן לָהֶם וְאֲכַלּוּ חֹדֶשׁ יָמִים, הֵצֵאֵן וּבִקֵּר וּגו'", הַכֹּל כְּמִשְׁמַעוֹ, מִי יִסְפִּיק לָהֶם" - כְּלוֹמַר, הָאֵם זֶה יִסְפִּיק לָהֶם. זֶהוּ הַפִּירוּשׁ שֶׁל "וּמִצָּא לָהֶם", וְלֹא מִלִּשׁוֹן מִצִּיּוֹאָה. וְכֵן פִּירֵשׁ בְּתַרְגוּם אוֹנְקֵלוֹס. וְרֵאָה גַם רַש"י דְּבָרִים לב, י. הוֹשֵׁעַ יב, ט. אִיּוֹב כ, כב.

כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר - וַיִּקְרָא כה, כו. "וּמִצָּא כְּדֵי גֹאֲלָתוֹ" - שֶׁ"הַשְּׂנִיגָה יְדוֹ" כְּסָף, "וּמִצָּא כְּדֵי גֹאֲלָתוֹ", שְׂמִסְפִּיק

שֵׁשׁ לִשׁוֹן שְׁקוּרִין לְחֶרֶב: "זְרָא" - וְהִינוּ שֶׁהַבֶּשֶׂר עֲצֻמוֹ נַעֲשֶׂה לָהֶם כְּחֶרֶב, שִׁיגְרוּם מִיִּתְתֶּם. וְכַתֵּב בְּסִפְר "חִלְקַי יַעֲקֹב", שֶׁבְחִילּוּפֵי הָאוֹתוֹת הַסְּמוּכוֹת זוֹ בּוֹז "זְרָא" הוּא "חֶרֶב", שֶׁכֵּן זִ"ן מִתְחַלֶּפֶת בְּחִי"ת וְאֶל"ף מִתְחַלֶּפֶת בְּבִי"ת.

אֵת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם - אִם לֹא שִׁנַּטְעִיתִי שְׂכִינְתִי בֵּינֵיכֶם, לֹא נָבַהּ לְבַבְכֶם לִפְנֵי לְכָל הַדְּבָרִים הַלְלוּ - מְפָרֵשׁ כֵּן בְּגִלְל יִתוּר הַלִּשׁוֹן "אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם", שְׂפִיבַת תְּלוּוּנָתֵיהֶם הִיא מִחֲמַת גְּבוּהוֹת לְבָם, שֶׁבָּאָה כְּתוּצָאָה מִכּוֹן שֶׁהַשְּׂכִינָה שְׂרוּיָה בֵּינֵיהֶם, בְּחֻשְׁבָם שֶׁבְּגִלְל זֶה יְכוּלִים לְבַקֵּשׁ מֵאֵתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר יִחְפוֹץ לְבָם. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁזֶהוּ הַפִּירוּשׁ "כִּי מֵאֲסַתֶּם אֵת ה'", שְׂאִין זוֹ מֵאִיסָה כְּפִשׁוּטָה, אֵלָא שֶׁלְבָם נַעֲשֶׂה גַם בְּשְׂכִינָה הַשְּׂרוּיָה בֵּינֵיהֶם, וּמִתּוֹךְ כִּךָ מְבַקְּשִׁים כָּל דְּבָר הָעוֹלָה עַל רוּחָם. תוֹרָה כא

(כא) שֵׁשׁ מֵאוֹת אֵלֶּף רִגְלֵי - לֹא חֵשׁ לְמִנּוֹת אֵת הַפְּרֻט, שְׁלֹשֶׁת אֲלֵפִים הִתְרִים - גַּם רַש"י עֲצֻמוֹ לֹא חֵשׁ לְמִנּוֹת אֵת הַפְּרֻט, חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים הִתְרִים, כְּדִלְעִיל א, מו. וְרַבִּי מֹשֶׁה הַדְרָשָׁן פִּירֵשׁ, שְׁלֹא כְּכוֹ - מ"בני יִשְׂרָאֵל".

עַד שְׂפִיצָא וְנִנְעַל לְחוּץ דְרָף הָאֵף - אִין כְּנִנְתוּ שְׂפִיצָא הַמֵּאֲכָל מֵאִפִּים כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׂאִין דְרָף הַמֵּאֲכָל לְצִאת מִהַנְּחִירִים, אֵלָא לִשׁוֹן מֵיאוֹס הוּא, שְׂדֵרָף הַמֵּיאוֹס הוּא לְהִיּוֹת נִרְאָה בְּנִחְיָרִים (ר"א"ט).

וְהִיָּה לָכֶם לִזְרָא - שְׁתִּהְיוּ מְרַחֲקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁקִּרְבַּתֶּם - "לִזְרָא" הוּא כְּמוֹ "לְיָרָה", שֶׁהוּא לִשׁוֹן הַרְחָקָה, וְאִין הַכּוּנָה שֶׁיִּרְחִיקוּהוּ מִפִּיָּהֶם, שֶׁלֹּא יִרְצוּ לְאֲכַלּוּ כְּבִרָא שׁוֹנָה, שְׂהִרִי כְּבִר אָמַר "עַד אֲשֶׁר יִצָּא מֵאִפְכֶם", שֶׁהוּא לִשׁוֹן מֵיאוֹס, אֵלָא שׁוֹן הַרְחָקָה יִתְרָה, שֶׁלֹּא יִרְצוּ אֲפִילוֹ לְהַבִּיט בּוֹ, וְלִכֵּן יִרְחִיקוּהוּ לְגַמְרִי, יוֹתֵר מִמֶּה שְׁהִיוּ מְקֻרְבִים אוֹתוֹ (ר"א"ט). מִשּׁוֹם שֶׁהַקִּירוּב הִיָּה שֶׁהִתְאָוּ לְבִשָׁר לְאֲכַלּוֹ, וְהִרְחִיקוּ הוּא: לֹא זוֹ בְּלִבְד שֶׁהַבֶּשֶׂר יִמָּאֵס בְּעֵינֵיהֶם וְלֹא יִכְנִיסוּ אוֹתוֹ לְפִיָּהֶם, אֵלָא אֵף לֹא יִרְצוּ לְהַבִּיט בּוֹ (ע"פ באר בשדה).

וְכֵן זֶה בְּאוֹתָם שֶׁאֲכַלּוּ הַבֶּשֶׂר חֹדֶשׁ יָמִים, אֲבָל אוֹתָם שְׂמִתּוֹ מִיַּד עַם אֲכִילָתָם הִרְאִישׁוּנָה, נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם בְּתַהֲלִים (ע"ה ל:): "לֹא זָרוּ מִתְּאֻתָם, עוֹד אֲכָלָם בְּפִיָּהֶם", וּבְרַש"י שֵׁם: "לֹא נִתְרַחְקוּ מִתְּאֻתָם עַד שֶׁבָּאת לָהֶם הַפּוֹרְעֵנוֹת".

וּבְדַבְרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדְרָשָׁן רְאִיתִי,

זו, או (במדבר כ): "שמעו-נא המרים" ? אלא לפי שלא אמר ברבים, חסד לו הפתוב ולא נפרע ממנו, וזו של מריבה היתה בגלוי, לפיכך לא חסד לו הפתוב. רבי שמעון אומר: חסד-שלום, לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כף! מי שכתוב בו (שם ט): "בכל-ביתי נאמן הוא", יאמר: אין המקום מספיק לנו? אלא כף אמר: "שש-מאות אלה רגלי וגו', ואתה אמרת בשר אתן" לתדש ימים, ואחר-כך תהרג אמה גדולה כזו! "הצאן ויבקר ישחט להם" כדי שיהרגו, ויתהא אכילה זו מספקתן עד עולם? וכי שבחך הוא זה? אומרים לו לחמור: "טל בור שעורים ונתתך ראשך"? השיבו הקדוש-ברוך-הוא: "ואם לא אתן, יאמרו שקצרה ידי. הטוב בעיניך שיד ה' תקצר בעיניהם? יאבדו הם ומאה פיוצא בהם, ואל תהי ידי קצרה לפניהם אפלו שעה אחת!".

(כג) ויאמר יהוה אל-משה הניד יהוה תקצר עתה תראה היקרך דברי אמ-לא:

כג ויאמר יי למשה המימרא דיי יתעכב פענ תחזי היערענד פתגמי אם לא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

הביא לו משל מחמור כדי ללמוד מזה קל-וחומר לבני ישראל, אף הקדוש-ברוך-הוא השיב לו בלשון קל-וחומר, שאם לששים מיליון איני חס אפילו לאמירה שיד ה' קצרה אפילו לפי שעה, כל-שכן שאין אני חס: א) על שש מאות אלה, ב) שיאמרו יד ה' קצרה בכלל. "עתה תראה היקרך דברי" - כלומר, לכן אמר לו "עתה תראה" מיד תראה, "כדי שלא תהא ידי קצרה לפניהם אפילו שעה אחת". רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר - תוספתא שם. אי אפשר לעמד על המפל - אי אפשר לפיט אדם שטוען טענות שוא (ספר הזכרון).

מאחר שאינו מבקשים אלא עלילה לא תספיק להם - והו הפירוש מה שמושה אמר: "ומצא להם". סופן לרון אחריה, אם אתה נותן להם בשר בהמה נסה, יאמרו: דקה בקשנו, ואם אתה נותן להם דקה, יאמרו: נסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו. דגים וחיבים בקשנו. אמר לו - הקדוש-ברוך-הוא למשה. אם כן, יאמרו שקצרה ידי - והו "הניד ה' תקצר". אמר לפניו: הריני הולך ומפסין - שיתרו על דרישתם. אמר לו: "עתה תראה היקרך דברי", שלא ישמעו לך - לפירוש זה: "הניד ה' תקצר" ו"עתה תראה", הן שתי

הטבע אין די לספק צרכיהם, והם צריכים לשם כף לנס, ולנס אינם ראויים. והשיב לו הקדוש-ברוך-הוא שאין צריה נס מיוחד לשם כף, אלא די גם במה שבכר נברא לספק צרכיהם (ע"פ דברי דוד).

אלא כף אמר: "שש מאות אלה רגלי וגו', ואתה אמרת בשר אתן" ל"חדש ימים", ואחר-כך תהרג אמה גדולה כזו, "הצאן ויבקר ישחט להם" כדי שיהרגו, ויתהי אכילה זו מספקתן עד עולם - והו הפירוש של "ומצא להם". כלומר, שאכילה זו תהיה אכילה אחרונה שלהם, ולכן זה יספיק להם לעולם.

וכי שבחך הוא זה? אומרים לו לחמור: טל בור שעורים ונתתך ראשך - ואם לחמור אין אומרים כן, כל-שכן שאין אומרים כן: א) לבני אדם, ב) לשש מאות אלה איש, ג) לבניו של הקדוש-ברוך-הוא.

השיבו הקדוש-ברוך-הוא: ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי, הטוב בעיניך ש"יד ה' תקצר" בעיניהם - והו הפירוש "הניד ה' תקצר". ולא שה' בא להודיע למשה שיד ה' אינה מוגבלת, שהרי ודאי גם משה ידע מזה.

יאבדו הם - שש מאות אלה איש. ומאה פיוצא בהם - שש מאות אלה איש כפול מאה, כלומר ששים מיליון. ואל תהי ידי קצרה לפניהם אפלו שעה אחת - נראה שפיון שמושה

לכדי גאלת השדה. ואיוז קשה, זו, או "שמעו נא המרים" - לקמן כ, י. ששם רק אמר לבני ישראל שהם סרבנים, ונענש בעונש כבד, ואילו כאן אמר בכיבול דברים כלפי שמים, שאין ביכולתו בכיבול לספק להם די בשר (רא"ם).

אלא לפי שלא אמר ברבים, חסד לו הפתוב - חסד לו מעונו, ולא דקדק אחריו, לפי שחס עליו (ע"פ רש"י וזכ"ם ג, ט). וראה גם בפירוש המשניות להרמב"ם דמאי ז, ג: "חסד - פיתח".

ולא נפרע ממנו, וזו של מריבה היתה בגלוי - במעמד כל ישראל (רש"י לקמן כ, יב). לפיכך לא חסד לו הפתוב - מפני קידוש השם (רש"י לקמן שם).

רבי שמעון אומר - תוספתא שם. חסד-שלום לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כף, מי שכתוב בו: "בכל ביתי נאמן הוא" - לקמן יב, ז. שהוא בן בית אצל הקדוש-ברוך-הוא - ראה רש"י סנהדרין לא, ב.

יאמר: אין המקום - דיק לכתוב "המקום", לרמו שהקדוש-ברוך-הוא נקרא "מקום" מפני שהוא מקומו של עולם, וממילא ודאי שיכול לספק כל צרכם.

מספיק לנו - בדעת רבי עקיבא שפירש בן יש שביארו, שגם רבי עקיבא לא חשד במשה חלילה לומר שאין בכו של הקדוש-ברוך-הוא לספק להם צרכיהם, אלא שבדרך

מֵאַחַר שְׁאִינָן מִבְּקָשִׁים אֲלֵא עֲלִילָה לֹא תִסְפִּיק לָהֶם, סוֹפֵן לְדוֹן אֲחֵרֶיךָ; אִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם בְּשֵׁר בְּהֵמָה גִּסָּה, יֹאמְרוּ: דַּקָּה בִקְשָׁנוּ. וְאִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם דַּקָּה, יֹאמְרוּ: גִּסָּה בִקְשָׁנוּ, חֲזָה וְעוֹף בִקְשָׁנוּ, דְּגָיִם וַחֲגָבִים בִקְשָׁנוּ! אָמַר לוֹ: אִם-כֵּן יֹאמְרוּ שֶׁקְצָרָה יָדִי. אָמַר לְפָנָיו: הֲרִינִי הוֹלֵךְ וּמְפִיֵסֵן. אָמַר לוֹ: "עַתָּה תִרְאֶה הַיִּקְרָךְ דְּבָרִי" - שְׁלֵא יִשְׁמְעוּ לָךְ. הֲלֹךְ מֹשֶׁה לְפִיֵסֵן (זֶה קָאֵי גַם לְרִש"י לְעִיל). אָמַר לָהֶם: הַיֵּד ה' תִקְצָר? (תהלים עח) "הֵן הִכָּה-צוּר וַיִּזּוּכּוּ מִיָּם וְגוֹ' הִגַּם-לָהֶם יוֹכַל-תַּת". אָמְרוּ: פִּשְׁרָהּ הִיא זו, אֵינן בּוֹ כַח לְמַלְאוֹת שְׁאַלְתָּנוּ. וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר: "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם", בִּינָן שְׁלֵא שְׁמְעוּ לוֹ: וַיֵּאֶסֶף שְׁבָעִים אִישׁ וְגוֹ'.

כד ונפק משה ומליל לעמא ית פתגמא דני
וכגש שבועין גברא מסבי עמא ואקם יתהון
סחור סחור למשפנא:

כה ואתגלי יי בעננא ומליל עמה ורבי מן
רוחא די עלוהי ויהב על שבועין גברא
סביא והנה פד שרת עליהון רוחא דנבואה
ומתנבאין ולא פסקין:

ה"י - ולא יספו. לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו, כך מפרש ב'ספרי'. ואונקלוס תרגם: "ולא פסקין",
שלא פסקה נבואה מהם.

(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם אֵת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֵּאֶסֶף
שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבַת הָאֹהֶל:

(כה) וַיֵּרֶד יְהוָה | בַּעֲנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן-הָרוּחַ
אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל-שְׁבָעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְּנֹחַ
עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יִסְפוּ:

(כו) וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנַיִם אַנְשִׁים | בְּמַחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד | אֶלְדָּד
וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיָּדָד וַתִּנַּח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בְּפִתְכֵיהֶם
וְלֹא יֵצְאוּ הָאֹהֶלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בְּמַחֲנֶה:

כו וישארו שני אנשי תרין גברין במשריתא שום חד
אלדד ושום תנינא מידד ושרת עליהון
רוחא דנבואה ואנון בפתכיבא ולא נפקו
למשפנא ואתנבאיו במשריתא:

ה"י - וישארו שני אנשים. מאותן שנבחרו. אמרו: אין אנו כדאין לגדלה זו. והמה בפתכים.
במבררים שבהם לסנהדרין. ונכתבו כלם נקובים בשמות ועל-ידי גורל; לפי שהחשבון עולה ל"ב שבטים
ששה ששה לכל שבט ושבט, חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה: אין

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בפתכים".
אמרו: אין אנו כדאין לגדלה זו -
ולכן נשארו במחנה.
והמה בפתכים - במבררים שבהם
לסנהדרין - שהיו מן הנבחרים
לסנהדרין.
ונכתבו כלם נקובים בשמות, ועל-
ידי גורל, לפי שהחשבון - של
שבטים איש.
עולה לשנים עשר שבטים, ששה
ששה לכל שבט ושבט, חוץ משני
שבטים שאין מגיע אליהם אלא
חמשה חמשה - שאם לא כן, יהיו
שבטים ושנים וקנים.
אמר משה: אין שבט שומע לי
לפחת משבטו מן אחר. מה עשה?
נטל שבטים ושנים פתקין וכתב על

לא היה אוסף את השבטים איש מוקני
ישראל, בינון שאז הטענה של משה
"לא אוכל אנכי לבדי שאת וגו'" היתה
נופלת, שהרי שמעו לו. תורה כה
(כה) ולא יספו - לא נתנבאו אלא
אותו היום לבדו - כלומר באותה
הפעם בלבד. וכן כתב רש"י בסנהדרין
יז, א: "אותן שבטים וקנים נתנבאו
אותה שעה ראשונה לבדה, כנוח
עליהם הרוח סביבות האהל, ופסקו".
כך מפרש ב'ספרי' - וראה גם
סנהדרין יז, א.
ואונקלוס תרגם: "ולא פסקין" שלא
פסקה נבואה מהם. - ראה גם רש"י
בראשית לח, כו. תורה כו
(כו) וישארו שני אנשים - מאותן
שנבחרו - כמו שכתוב: "והמה

תשובות שונות לשתי טענות של
משה.
הלך משה לפינסן, אמר להם: "היד
ה' תקצר?" "הן הכה צור ויזוכו מים
וגו' הגם להם יוכל תת" - תהלים
עח, כ. ובהמשך: "אם יכין שאר
[בשר - רש"י] לעמו". ואם כן בודאי
שיכול לתת לכם בשר, אלא שאין
לכם צורך בזה, בדלעיל ברש"י פסוק
ד.
אמרו: פשרה היא זו - לעשות פשרה
באת (שפ"ח).
אין בו כח למלאות שאלתנו. וזהו
שנאמר - פסוק כד.
"ויצא משה וידבר אל העם", בינו
שלא שמעו לו, ויאסף שבטים איש
וגו" - משמע שאם היו שומעים לו

שָׁבַט שׁוֹמֵעַ לִי לַפְּחוֹת מִשְׁבֹּטוֹ זָקֵן אָחָד. מָה עֲשֵׂה? נִטַּל שְׁבָעִים וּשְׁתַּיִם פְּתָקִין וְכָתַב עַל שְׁבָעִים "זָקֵן", וְעַל שָׁנַיִם חֶלֶק. וּבָרַר מִכָּל שְׁבָט וּשְׁבַט שֵׁשָׁה, וְהָיוּ שְׁבָעִים וּשְׁתַּיִם. אָמַר לָהֶם: טָלוּ פְתָקֵיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפֵי. מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ "זָקֵן" נִתְקַדֵּשׁ, וּמִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ חֶלֶק, אָמַר לוֹ: הַמְּקוֹם לֹא חָפֵץ בְּךָ.

(כו) וַיִּרְץ הַנֶּעֱרַר וַיִּגְדַּל לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּר וּמִיֹּדֵד
מִתְנַבְּאִים בַּמַּחְנֶה:

ש"י - וַיִּרְץ הַנֶּעֱרַר • יֵשׁ אוֹמְרִים: גִּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה הָיָה.

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוֹן מִיִּשְׂרָאֵל מִבְּחֵרָיו וַיֹּאמֶר
אֲדֹנָי מֹשֶׁה כָּלְאִים:

ש"י - כָּלְאִים • (סנהדרין ח) הִטַּל עֲלֵיהֶם צָרְכֵי צְבוּר, וְהֵם כָּלִים מֵאֲלֵיהֶם. (ספרי) דָּבַר אַחַר: תָּגַם אֶל בֵּית הַכְּלָא, לְפִי שֶׁהָיוּ מִתְנַבְּאִים: מֹשֶׁה מַת, וַיְהוֹשֻׁעַ מַכְנִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ.

(כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמְּקַנָּא אַתָּה לִי וְיָמִי יִתֵּן כָּל-עַם
יְהוָה נְבִיאִים כִּי-יִתֵּן יְהוָה אֶת-רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:

ש"י - הַמְּקַנָּא אַתָּה לִי • הַקְּנָאֲתִי אַתָּה מְקַנָּא? • לִי • כִּמוֹ "בְּשִׁבְלִי". כָּל לְשׁוֹן "קְנָאָה" - אָדָם הַנּוֹתֵן לֵב עַל הַדָּבָר, אוֹ לְנֶקֶם אוֹ לְעֶזֶר אֲנַפְרַמְנִיט בְּלַעַז, אוֹחֵז בְּעֵבֶי הַמַּשָּׂא.

אשל אברהם - הרב אלטשול

שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם רְבוּתֵינוּ שֶׁהֵם הַתְּנַבְּאוֹ עַל מַלְחָמַת גֹּג וּמִגֹּג. תּוֹרָה כֵּט (כט) הַמְּקַנָּא אַתָּה לִי - הַקְּנָאִי "אַתָּה לִי", הַקְּנָאֲתִי אַתָּה מְקַנָּא - תְּחִילָה פִּירֵשׁ אֶת פִּירוּשׁ הַמְּלָא, וְכַעַת מְפָרֵשׁ אֶת הָעֵנִין.
"לִי" כִּמוֹ בְּשִׁבְלִי - רָאָה גַם רִשְׁי לְקַמֵּן כּוּה, יג. יְחֻקָּאֵל לֵט, כּוּה.
כָּל לְשׁוֹן קְנָאָה, אָדָם הַנּוֹתֵן לֵב עַל הַדָּבָר אוֹ לְנֶקֶם - רָאָה גַם רִשְׁי שְׁמוֹת כ, ה: "כָּל לְשׁוֹן קְנָא .. נוֹתֵן לֵב לִפְרַע".
אוֹ לְעֶזֶר - רָאָה גַם רִשְׁי שְׁמוּאֵל ב כּא, ב. יואל ב, יח.
אינפריינמיניט בְּלַעַז - enprement, יֵשׁ בְּלַעַז הַזֶּה שׁוֹרֵשׁ "אחז" (אנפריינמיניט), וּמִכָּאן לְשׁוֹן אַחִיוּה שְׁמִסִּים רִשְׁי בְּלָשׁוֹן "אחזוּ בְּעֵבֶי הַמַּשָּׂא", וְכֵן בְּדַבְרִים כֵּט, יט: "עֲשֵׂן אִף הָ וְקַנְאָתוֹ", כּוֹתֵב רִשְׁי "לְשׁוֹן חִימָה, אֲנַפְרַמְנִיט, אַחִיוּת לְבִישַׁת נְקָמָה", וְכֵן בְּשִׁיר הַשִּׁירִים ח, וּמְפָרֵשׁ רִשְׁי: "אַחִיוּת הַלֵּב לְנֶקֶם נֶקֶם". וְיֵשׁ בְּשׁוֹרֵשׁ הַזֶּה גַם מִשְׁמְעוֹת שֶׁל הַתְּלַקְחוֹת וּרְתִיקָה, כְּלוּמַר הַתְּלַבְּבוֹת וּמְסִירוֹת לְמַסְרָה,

(גרא). וּלְהַעִיר שֶׁ"גִּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה" בְּגִימְטְרִיא "מִשְׂרַת", וְנֶעֱרַר הָרִי הוּא מִשְׂרַת. תּוֹרָה כּוּה
(כח) כָּלְאִים - הִטַּל עֲלֵיהֶם צָרְכֵי צְבוּר, וְהֵם כָּלִים מֵאֲלֵיהֶם - וּמִשׁוֹם כֶּף לֹא אָמַר "כָּלִים", שֶׁיִּכְלָה אוֹתָם בְּאוֹפֵן יָשִׁיר, אֶלֶּא "כָּלְאִים", שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שִׁיחִיו כָּלִים וְהוֹלְכִים מַעֲצָמָם.
דָּבַר אַחַר - מֵהוּ "כָּלְאִים", וְלֹא "כָּלִים". תָּגַם אֶל בֵּית הַכְּלָא. לְפִי שֶׁהָיוּ "מִתְנַבְּאִים": מֹשֶׁה מַת - "מִתְנַבְּאִים" קָרִי בִּיה: מַת נְבִיאָם (בעל הטורים).
וַיְהוֹשֻׁעַ מַכְנִים אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ - "מִתְנַבְּאִים" נוֹטְרִיקוֹן: מֹשֶׁה תְּנוּחַ נְפִשׁוֹ בְּגַן אֶלְקִים יְהוֹשֻׁעַ מַכְנִים (בעל הטורים).
וּמִשׁוֹם כֶּף דּוֹקָא יְהוֹשֻׁעַ הוּא שְׁבִיקֵשׁ "כָּלְאִים". וְאַף שֶׁהִיָּתָה לָהֶם נְבוּאָה, לֹא הִיָּתָה לָהֶם הוֹרָאָה לְפָרְסָם נְבוּאָה זוֹ וְלַהַתְּנַבְּאוֹת בַּמַּחְנֶה (משכיל לדד). וְרָאָה רִשְׁי עִירוּבִין סג, סוף עֲמוּד א: "כָּלְאִים - רְאוּיִים הֵם לְכֶף, דְּהָיוּ לִיהָ כְּמוֹרָה הַלְכָה". וּבְרִשְׁי שְׁמוֹת יז, ט: "כָּלְאִים, כָּלִים מִן הָעוֹלָם, הַיְבִיחַ הֵם כָּלְיָה, הַמּוֹרְדִים בְּךָ, כְּאֵלוֹ מְרָדוֹ בְּקֹדֶשׁ בְּרוּךְ-הוּא". וְרָאָה רִשְׁי יְחֻקָּאֵל לַח, יז

שְׁבָעִים "זָקֵן", וְעַל שָׁנַיִם "חֶלֶק" - מִשְׁמַע שְׁכָתַב "חֶלֶק". אֲבָל רָאָה רִשְׁי סְנֵהֲדָרִין שֵׁם: "לֹא כָתַב זָקֵן". מִשְׁמַע שֶׁלֹּא כָתַב כְּלוּם, וְאוּלַי זוֹ גַם כְּנֻת רִשְׁי בְּפָנִים.
וּבָרַר מִכָּל שְׁבַט וּשְׁבַט שֵׁשָׁה, וְהָיוּ שְׁבָעִים וּשְׁתַּיִם. אָמַר לָהֶם: מָלוּ פְתָקֵיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפֵי, מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ "זָקֵן" - נִתְקַדֵּשׁ, וּמִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ "חֶלֶק" - אָמַר לוֹ: הַמְּקוֹם לֹא חָפֵץ בְּךָ - אֲבָל אֶלְדָּר וּמִיֹּדֵד עָלָה בְּיָדָם "זָקֵן", וְכִמוֹ שְׁכָתַב רִשְׁי לְעֵיל "שְׁנַבְּחָרוּ". אֲבָל רָאָה רִשְׁי סְנֵהֲדָרִין יז, א: "וּשְׁנַיִם מֵאוֹתָן שְׁבָעִים שֶׁהִלְכוּ לִישׁוּל עָלָה בְּיָדוֹ חֶלֶק, וְנִשְׁתַּיְרוּ שְׁנֵי פְתָקִין שֶׁהָיוּ כְּתוּבִין בְּקַלְפֵי שֶׁהָיוּ שֶׁל אֶלְדָּר וּמִיֹּדֵד שֶׁלֹּא הִלְכוּ לִישׁוּל, שְׁנַבְּחָרוּ שֶׁלֹּא יַעֲלָה בְּיָדוֹ חֶלֶק". כְּלוּמַר, הֵם כָּלִל לֹא נִטְלוּ פְתָקִי, וְהָיוּ הַפִּירוּשׁ "וַיִּשְׁאָרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים". תּוֹרָה כו
(כו) וַיִּרְץ הַנֶּעֱרַר - יֵשׁ אוֹמְרִים - תְּנַחֲמוּא בְּהַעֲלוֹתְךָ אוֹת צו. גִּרְשָׁם בֶּן מֹשֶׁה הָיָה - מִזֶּה שְׁכָתוּב "הַנֶּעֱרַר" בְּה"א הַיְדִיעָה, וְאֵין נֶעֱרַר יוֹדַע יוֹתֵר מִגִּרְשָׁם בְּנוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל מֹשֶׁה

♦ שבת קודש י"ט סיון ♦

(ב) וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
לְוַאֲתַנְּנֵשׁ מֹשֶׁה לְמִשְׁרֵיתָא הוּא וְסָבִי
יִשְׂרָאֵל:

כ"י - וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה • מִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • אֶל־הַמַּחֲנֶה • נִכְנְסוּ אִישׁ לְאֹהֶלוֹ • וַיֹּאסֶף • לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבֵּית,
כְּמוֹ (דברים כב): "וַאֲסַפְתּוּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ". וְאָב לְכֻלָּם (תהלים לט): "יִצְבֹּר וְלֹא־יֵדַע מִי אֶסְפָּם". מְלֻמָּד, שֶׁלֹּא הֵבִיא
עֲלֵיהֶם פְּרָעָנוֹת עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הַצְּדִיקִים אִישׁ לְאֹהֶלוֹ (ספרי).

(לא) וְרוּחַ נֹסֵעַ | מֵאֵת יְהוָה וַיִּגְזוּ שְׁלֹיִם מִן־הֵימֹם
וַיִּטְשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה בְּדַרְךְ יוֹם כֹּה וּבְדַרְךְ יוֹם כֹּה
סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאֲמַתֵּימַם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ:
לא וְרוּחָא נֹטַל מִן גְּדָם יי וְאֶפְרַח שְׁלֵוִי מִן
יִמָּא וְרָמָא עַל מִשְׁרֵיתָא כְּמַהֲלַךְ יוֹמָא לְכָא
וּכְמַהֲלַךְ יוֹמָא לְכָא סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרֵיתָא
וְכָרוּם תְּרַמֵּין אַמִּין עַל אַפֵּי אַרְעָא:

כ"י - וַיִּגְזוּ • וַיִּפְרִיחַ, וְכֵן (תהלים צ): "כִּי גַז חִישׁ". וְכֵן (נחום א): "נִגְזָזוּ וְעָבְרוּ". וַיִּטְשׁ • וַיִּפְשֹׁט, כְּמוֹ (שמואל א ל):
"וַהֲנִיחַ נְטָשִׁים עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ", (יחזקאל כט): "וַנְטִשְׁתִּיךָ הַמְדַבְּרָה". וּכְאֲמַתֵּימַם • פּוֹרְחוֹת בְּגָבָה עַד שֶׁהָן
כְּנָגַד לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה טוֹרַח בְּאַסִּיפְתָּן, לֹא לְהַגְבִּייהּ וְלֹא לְשַׁחוֹת (ספרי).

אשל אברהם - הרב אלעזר

וּכְרַשׁ"י שֵׁם: "גֹז, לְשׁוֹן הַעֲבָרָה". וְרָאָה
גַם רַשׁ"י בְּכָא מְצִיעָא צַט, א.
וְכֵן "נִגְזָזוּ וְעָבְרוּ" - נחום א, יב. גֹזוּ
חֲדָקָל וְעָבְרוּ אֶת פֶּרֶת (רש"י שם).
וַיִּטְשׁ - וַיִּפְשֹׁט - וְרָאָה רַשׁ"י יִחְזַקְאֵל
לֹא, יב שְׁהוּא מְלֻשׁוֹן נְפִילָה.
כְּמוֹ "וַהֲנִיחַ נְטָשִׁים עַל פְּנֵי כָל
הָאָרֶץ" - שְׁמוּאֵל א ל, טו. שֶׁהֵם הָיוּ
מְפּוֹשְׁטִים עַל הָאָרֶץ. וְרָאָה גַם רַשׁ"י
שֵׁם ד, ב. וְשַׁעֲיָה כֹא, טו. וְזוֹ גַם הַכְּנָנָה
בְּדַבְּרֵי רַשׁ"י בְּרֵאשִׁית כֹּה, ג שְׁמִפְרָשׁוֹ
מְלֻשׁוֹן פִּיזוּר. וְכֵן בְּרַשׁ"י וְשַׁעֲיָה טו, ח
שְׁמִפְרָשׁוֹ מְלֻשׁוֹן נִיפּוּץ. כְּלוֹמֵר תִּיבַת
"וַיִּטְשׁ" הוּא מִהַשׁוֹרֵשׁ "נִטַשׁ", וְהִדְגִישׁ
שְׁבָאוֹת טִי"ת שֶׁל "וַיִּטְשׁ" הוּא בְּמִקּוֹם
אוֹת נו"ן הַחֲסֵרָה (באר רחובות).

"וַנְטִשְׁתִּיךָ הַמְדַבְּרָה" - יִחְזַקְאֵל כֹּט,
ה. אֶפְרָר אוֹתָךְ בַּמְדַבֵּר (מצודת שם).
וּכְאֲמַתֵּימַם - פּוֹרְחוֹת בְּגָבָה עַד שֶׁהָן
כְּנָגַד לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
טַרַח בְּאַסִּיפְתָּן - וַיֹּאסֶפוּ הַרְבֵּה. וַיִּשׁ
שְׁבַתְבוּ שְׁזָהוּ כְּדִי שֶׁלֹּא יִצְטַעְרוּ
בְּאַסִּיפְתָּן, וְאֵף שֶׁהִתְחַיְבוּ כְּלִיָּה, אָבָל
לֹא נִתְחַיְבוּ לְהִצְטַעַר בְּאַסִּיפְתָּ הַבָּשָׂר.
לֹא לְהַגְבִּייהּ וְלֹא לְשַׁחוֹת -
לְהַתְכַּפֵּף. תּוֹרָה לֵב

בְּשֻׁדָּה כָּל יְמוֹת הַקְּצִיר, וְלֹא יֵדַע מִי
אֶסְפָּם, אִינּוּ יוֹדַע מִי אֶסְפָּם לְבֵית,
שְׁמָא לְפָנֵי הָאֶסִּיף יְמוֹת (רש"י שם). וּפְסוּק
זֶה הוּא "אָב" לְכָל מְקוֹם שְׁכָתוּב בּוֹ
לְשׁוֹן אֶסִּיפָה שֶׁהוּא מַעֲנִין הַכְּנָסָה אֶל
הַבֵּית, וְלֹא מַעֲנִין קִיבוּץ וְאֶסִּיפָה,
שֶׁהֵרִי כֵּאֵן כְּתוּב בְּתַחֲלִילָה "וַיִּצְבֹּר",
לְשׁוֹן צְבִירָה וְקִיבוּץ, וְאַחֲרָיָה כְּתַב
לְשׁוֹן אֶסִּיפָה, אִם כֵּן בְּהַכְרַח שְׁאֶסִּיפָה
אֵין פִּירוּשָׁה קִיבוּץ, אֲלֵא הַכְּנָסָה אֶל
הַבֵּית.
מְלֻמָּד - מִכָּף שֶׁטְרַחָה הַתּוֹרָה לְכַתּוּב
תְּחִילָה עֲנִין זֶה "וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה וּגו'", וְרַק
אַחֲרָיָה "וְרוּחַ נֹסֵעַ וּגו'", שֶׁלְכַאוּרָה
אֵין בְּזֶה שׁוּם מִשְׁמַעוֹת, אֲלֵא לְלַמְדֵנוּ
הָא דְלַקְמִין.

שֶׁלֹּא הֵבִיא עֲלֵיהֶם פְּרָעָנוֹת עַד
שֶׁנִּכְנְסוּ הַצְּדִיקִים אִישׁ לְאֹהֶלוֹ - כְּדִי
שֶׁלֹּא יִרְאוּ בְּפְרָעָנוֹתָם שֶׁל
יִשְׂרָאֵל. תּוֹרָה לֹא

(לא) וַיִּגְזוּ - וַיִּפְרִיחַ - וְרָאָה רַשׁ"י
יְרַמֶּיה ז, כֹּט שֶׁהוּא לְשׁוֹן תְּלִישָׁה.
וּכְרַשׁ"י תְּהֵלִים עֵא, ו שֶׁהוּא לְשׁוֹן
הוֹצָאָה וְהַעֲבָרָה. וְהוּא בְּשֻׁדָּה כְּתַב
שֶׁהִפֵּל אוֹתוֹ עֲנִין, שְׁפִינּוֹן שֶׁהִפְרִיחֵם
הָרִי הוֹסְרוּ מִמְּקוֹמָם.
וְכֵן "כִּי גַז חִישׁ" - תְּהֵלִים צ, י.

לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה, כְּמוֹ שְׁבוֹתָב רַשׁ"י
"לְנִקְוֹם אוֹ לְעוֹזֵר" (מעייני אגם).
אוֹחִיו בְּעוֹבֵי הַמִּשְׁאָ - שְׁמִרָאָה עֲצֻמוֹ
כְּאִילוֹ הוּא לְבָדוּ יִשָּׂא אֶת הַמִּשְׁאָ, אֵף
זֶה נוֹתֵן לֵב עַל הַדָּבָר לְנִקְמָה
(שפי"א). תּוֹרָה ל

(ב) וַיֹּאסֶף מֹשֶׁה - מִפְּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד - מִפְּנֵי שְׁמִשְׁמַעוֹת "וַיֹּאסֶף אֶל
הַמַּחֲנֶה" מוֹרָה שֶׁהִיָּה מַחוּץ לְמַחֲנֶה,
הוֹצִירָךְ לְפָרֵשׁ שֶׁהַכְּנָנָה "מִפְּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד", שֶׁהוּא מַחֲנֶה שְׁכִינָה, וְהוּא חוּץ
לְמַחֲנֶה שְׁלוֹ, שֶׁהוּא מַחֲנֶה לוֹיָהּ (רא"ס).
אֶל הַמַּחֲנֶה - נִכְנְסוּ אִישׁ לְאֹהֶלוֹ -
כִּינּוֹן שְׁמִשָּׁה שִׁיף לְמַחֲנֶה לוֹיָהּ, וְהוֹנֵקִים
לְמַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל, בְּהַכְרַח שֶׁ"אֵל
הַמַּחֲנֶה" פִּירוּשׁוֹ שְׁכָל אֶחָד נֶאֱסָף
לְמַחֲנֶה שְׁלוֹ, וְכִינּוֹן שְׁכָתוּב "וַיֹּאסֶף"
שֶׁהוּא לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבֵּית, אִם כֵּן
פִּירוּשׁוֹ שְׁכָל אֶחָד נִכְנַס לְאֹהֶל
שְׁבַמַּחֲנֶהוּ.

וַיֹּאסֶף - לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבֵּית,
כְּמוֹ "וַאֲסַפְתּוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ" -
דְּבָרִים כב, ב. רָאָה גַם רַשׁ"י בְּרֵאשִׁית
מט, כט. שְׁמוֹת כג, י. שֵׁם לז, כב.
וְרָאָה רַשׁ"י וְשַׁעֲיָה ד, א.
וְאָב לְכֻלָּם: "יִצְבֹּר וְלֹא יֵדַע מִי
אֶסְפָּם" - תְּהֵלִים לט, ז. יִצְבֹּר תְּבוּאָה

לב וְקָם עֲמָא כָּל יוֹמָא הוּוּא וְכָל לִילָא וְכָל יוֹמָא דְבִתְרוּהִי וּכְנָשׁוּ יַת שְׁלִי דְאֻזְעַר כְּנִשׁ עֲשָׂא דְגוֹרִין וּשְׁטַחוּ לְהוֹן מְשֻׁטִיחִין סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרִיתָא :

(לב) וַיָּקָם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמַּחֲרָת וַיֹּאסְפוּ אֶת־כְּתוּב הַשְּׁלִי וְהַמַּמְעִיט אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמָרִים וַיִּשְׁטַחוּ לָהֶם שְׁמוֹח סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:

י"ט - הממעיט • מי שאסף פחות מכלם, העצלים והחגרים, אסף עשרה חמרים. וישטחו • עשו אותם משטיחין משטיחין.

לג בְּסָדָא עַד פְּעֵן בֵּין שְׁגִיהוֹן עַד לֹא פִּסַּק וּרְגָא דִּי תַקִּיף בְּעֲמָא וְקַטַּל יְיָ בְּעֲמָא קַטַּל סְגִי לְחָדָא :

(לג) הַבָּשָׂר עוֹדֵנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרַם יִכְרַת וְאַף יְהוּה חָרָה בָּעָם וַיִּדְ יְהוּה בָּעָם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:

י"ט - טרם יכרת • כתרגומו: "עד לא פסק". דבר אחר: אינו מספיק לפסקו בשניו, עד שנסמטו יוצאה.

לד וַיִּקְרָא יַת שְׁמָא דְאַתְרָא הוּוּא קְבָרִי דְמִשְׁאַלִי אַרְי תַּמָּן קְבָרוּ יַת עֲמָא דְשְׂאִילוּ :

(לד) וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הוּא קְבֻרוֹת הַתְּאוּה פִּי־שֵׁם קְבָרוּ אֶת־הָעָם הַמֵּתָאוּיִם:

לה מִקְבְּרֵי דְמִשְׁאַלִי נָטְלוּ עֲמָא לְחַצְרוֹת וְהוּוּוּ בְּחַצְרוֹת :

(לה) מִקְבְּרוֹת הַתְּאוּה נָסְעוּ הָעָם חַצְרוֹת וַיְהִי בְּחַצְרוֹת: פ

א וּמַלְלַת מְרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשָּׁה עַל עֶסֶק אַתְמָא שְׁפָרְתָא דִּי נָסִיב אַרְי אַתְמָא שְׁפָרְתָא דְנָסִיב רְחִיק :

יב (א) וַתִּדְבֹר מְרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשָּׁה עַל־אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַבְּשִׂית אֲשֶׁר לָקַח כִּי־אִשָּׁה כְּשִׂית לָקַח:

י"ט - ותדבר • (ספרי) אין "דבור" בכל מקום אלא לשון קשה. וכן הוא אומר (בראשית מב): "דבר האיש אנני הארץ אתנו קשות". ואין "אמירה" בכל מקום אלא לשון תחנונים. וכן הוא אומר (בראשית יט): "ויאמר אל-נא אחי תרעו", (במדבר יב): "ויאמר שמעו-נא דברי". כל "נא" לשון בקשה. ותדבר מרים ואהרן • (ספרי) היא

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שמות לב, ז: "וידבר לשון קושי הוא". וראה רש"י ויקרא י, יט: "אין לשון דיבור אלא לשון עז". וראה רש"י דברים ב, יז ובביאור שם. וכן הוא אומר - בראשית מב, ל. "דבר האיש אנני הארץ אתנו קשות" - ברש"י שמות שם מביא הוכחה מהפסוק (בראשית מב, ז): "וידבר אתם קשות". ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר: "ויאמר אל נא אחי תרעו" - בראשית יט, ז. "ויאמר שמעו נא דברי" - לקמן יב, ו. כל "נא" לשון בקשה - ראה גם רש"י לקמן שם. ותדבר מרים ואהרן - אחר לשון

לפניהן על הארץ, משטיחין ליטריד"ש בלעז. ובאוצר לעזי רש"י שם: "משטיחין - ליטיריי"ש litieres, תרגום: שכבות, מרבץ". תורה לג (לג) טרם יכרת - כתרגומו: "עד לא פסק" - שעוד לא סיימו לאכלו (גרא). הינו ש"טרם יכרת" מוסב על "הבשר", ו"יכרת" מלשון גמר וסיום. דבר אחר: אינו מספיק לפסקו בשניו - שעוד לא התחילו לאכלו (גרא). הינו ש"טרם יכרת" מוסב על "בין שניהם", ו"יכרת" מלשון כריתה ופטיקה. עד שנסמטו יצאה - וראה רש"י לעיל פסוק כ. תורה לד (א) ותדבר - אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה - ראה גם רש"י

(לב) הממעיט - מי שאסף פחות מכלם, העצלים והחגרים - כלומר, בין שהמעיט מחמת עצלותו ובין שהמעיט מחמת אגסו. ובספרי דרשו: אל תקרי הממעיט אלא הממועט, שמוסב על האדם עצמו, שהוא ממועט מחמת מדתו שהוא עצל, או מחמת מומו שהוא חייגר (באר בשדה). "אסף עשרה חמרים" - יש בחמר שלשים סאין, הרי עשרה חמרים מחזיקים שלש מאות סאה, הרי בכל יום עשר סאין לממעיט (חוקני). וישטחו - עשו אותן משטיחין משטיחין - מזה שכתוב וישטחו להם שטוחין, משמע שהיו משטיחים אותם שטיחות הרבה (גרא). וראה רש"י יומא עה, ב: "משטיחין - השלו הנה עשוי

פְתַחָהּ בְּדַבּוּר תַּחֲלָה, לְפִיכֶף הַקְדִּימָה הַכְּתוּב תַּחֲלָה. וּמִזֵּן הֵיחָה יוֹדַעַת מְרִים שְׁפִירַשׁ מִשֶּׁה מִן הָאִשָּׁה?
 רַבִּי נֶטָן אָמַר: מְרִים הֵיחָה בְּצַד צְפוּרָה בְּשַׁעַה שְׁנָאֲמַר לְמִשֶּׁה: "אֶלְדָּר וּמִיָּד מִתְנַבְּאִים בְּמִתְנַה", בִּינֵן
 שְׁשֻׁמְעָה צְפוּרָה, אֲמָרָה: "אִוִי לְנִשְׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֱלוֹ אִם הֵם נִזְקָקִים לְנִבּוּאָה, שִׁיְהִיו פּוֹרְשֵׁין מְנִשְׁוֹתֵיהֶן כְּדָרְךָ
 שְׁפָרַשׁ בְּעָלֵי מִמְנִי!". וּמִשֶּׁם יָדַעָה מְרִים וְהִגִּידָה לְאַהֲרֹן. וּמָה מְרִים שְׁלָא נִתְפֹּנָה לְגִנּוּתוֹ, כִּךָ נַעֲנֶשָׁה,
 קַל-וַחֲמֵר לְמַסְפָּר בְּגִנּוּתוֹ שֶׁל חֲבָרוֹ. הָאִשָּׁה הַכְּשִׁית • (ע"פ) מַגִּיד, שֶׁהַכֹּל מוֹדִים בְּיַפְיָה, כְּשֶׁם שֶׁהַכֹּל מוֹדִים
 בְּשַׁחֲרוּתוֹ שֶׁל כּוֹשִׁי. כְּשִׁית • בְּגִימְטְרִיא: יִפֶּת מְרָאָה. עַל-אֲדוּת הָאִשָּׁה • עַל אֲדוּת גְּרוּשִׁיָּה. כִּי-אִשָּׁה
 כְּשִׁית לְקַח • מָה תִּלְמוּד לּוֹמַר? אֶלָּא יֵשׁ לָךְ אִשָּׁה נְאֻה בְּיַפְיָה וְאִינָה נְאֻה בְּמַעֲשֵׂיָה, בְּמַעֲשֵׂיָה וְלֹא בְּיַפְיָה,

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לומר שהכונה אודות מה שהוביל לגירושין, שתחילה פרש מאשתו ובגלל זה הוכרח לגרשה. וכתב ב"דברי דוד" שמה שהקדים רש"י לפרש תחילה את התיבות "האשה הכשית" ורק אחר-כך את התיבות "אודות האשה", מפני שרוצה לומר בזה שדברו אודות פרישתו מאשתו למרות היותה יפת מראה, כי אם לא כן מה בא הכתוב לומר לנו בזה שהיתה יפה.

כי אשה כשית לקח - מה תלמוד לומר - הרי כבר נאמר: "האשה הכשית אשר לקח", ועוד מהו "כי", דמשמע שהוא נתינת סבה על הדבור שדברו במשה, מה סבה נוספת יש כאן יותר ממאמר "האשה הכשית אשר לקח"? (רא"ע).

אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא ביפיה, אבל זאת נאה בכל - ובכל זאת גרשה (משכיל לדוד).

האשה הכשית - על שם נזיה נקראת "כשית" - תחילה פירש "שהאשה הכשית" אינה כשית ממש, אלא יפת מראה, ואמר "האשה הכשית" בה"א הידיעה, מפני שהיתה ידועה ביפיה, אף עדין קשה למה לא אמר הכתוב במפורש "יפת מראה"? ומבאר כאן, משום שכל היא נקראה כפי הבריות. וכתב רש"י ענין זה רק עכשיו, משום שתחילה סיים לבאר עד תמו את ענין היפי שב"כשית", שהיא נאה ביפיה ובמעשיה.

כאדם הקורא את בנו נאה "כוש", כרי שלא תשלט בו עין רעה. כי אשה כשית לקח - ועמה גרשה - כי אם לא כן, מהו שחזר וכתב שוב "לקח", הרי כבר נאמר "האשה הכשית אשר לקח", ואם בשביל לומר

שעשיתי למרים בחצרות בשביל לשון הרע". וראה לשון רש"י לקמן יג, א: "שלקתה על עסקי דבה שדברה באהיה".

קל-וחמר למספר בגנותו של חברו. האשה הכשית - מגיד שהכל מודים ביפיה, כשם שהכל מודים בשחרותו של כוש - לכן נאמר "האשה הכשית" בה"א הידיעה, שהיתה ידועה ביפיה כשם שהכוש נודע בשחרותו (דברי יד). כלומר, שהיתה ניכרת ביפיה משאר נשים, כמו שהכוש ניכר בשחרותו משאר בני אדם (רא"ע). ואין לומר כושית ממש, שהרי לא היתה כושית אלא מדינית (ספרא). בת יתרו בהן מדין, ומדין היתה מבני קטורה אשת אברהם - ראה בראשית כה, ב.

"כושית" - כפי הקרי, אף שהכתיב הוא: "כשית". וראה על-דברך זה לקמן סוף פרשת שלח גבי ציצית. **בגימטריא "יפת מראה"** - שגימטריא של שתייהן 736. אין זה פירוש נוסף, אלא תוספת ביאור לפירוש הקודם, שאכן כונת הכתוב באמרו "הכושית", לענין היפי ("שהכל מודים ביפיה"), ולא לענין אחר, שכן "כושית" בגימטריא "יפת מראה" (ע"פ דברי יד).

על אדות האשה - על אדות גרושיה - וכן הוא לקמן ברש"י: "כי אשה כשית לקח - ועמה גירשה". אבל לעיל כתב רש"י רק "שפרש מן האשה", וכן כתב לקמן פסוק ד ופסוק ח. ויש לומר שהיו בזה שתי תקופות, תחילה פרש מאשתו, ואחר-כך גירשה, וכדייק לשון רש"י "ועמה גרשה". והוכחת רש"י שדברו אודות גירושיה, מנה שְׁנָאֲמַר "האשה" ולא "אשתו" (הר"ב). ולפי זה, מה שאומר כאן רש"י שדברו אודות גירושיה, יש

דבור, במתעסק לדבר בדבר נופל לשון שמוש בי"ת, כגון "ותדבר מרים ואהרן במשה" (רש"י שמות ה, ט).

היא פתחה בדבור תחלה - ראה רש"י לקמן שהיא הגידה לאהרן, ולפי זה חלקו של אהרן כאן היה רק בשמיעה, ובדברים שאמר אחר-כך (בפסוק a) כלפי משה ביחד עם מרים.

לפיכך הקדימה הכתוב תחלה - ומשום כך גם נאמר "ותדבר" ולא "וידברו". וראה רש"י בראשית ט, כג. ואף שמרים היתה מבגרת מאהרן, לא היתה מרים גיולה לדבר בפני אהרן, אלא מפני צורך השעה (ספרא).

ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה - כלומר, מרים דברה על משה שהוא פרש מאשתו, ועל כך שואל רש"י מנין ידעה מרים דבר זה, שאינו אלא בין משה לבין צפורה. ומה שרש"י אינו בותב ישירות מה דברה מרים, נראה משום שלא רצה לכתוב את דברי הלשון הרע בפירושו, אלא הבליעו בלשון של שאלה.

רבי נתן אומר - ספרי'. **מרים היתה בצד צפורה בשעה שְׁנָאֲמַר לְמִשֶּׁה: "אֶלְדָּר וּמִיָּד מִתְנַבְּאִים בְּמִתְנַה"** - לעיל יא, כו.

בין ששמעה צפורה, אמרה: אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה, שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתפונה לגנותו - שהרי לא ספרה זאת סתם בשביל לספר בגנותו של משה, אלא בשביל להוכיחו, שלא טוב עשה שפרש מאשתו.

כך נענשה - אבל ראה לשון רש"י שמות ד, ו: "שלקתה מרים על לשון הרע", וכן בדברים א, א: "ממה

שיעור יומי לשבת קודש י"ט סיון ושנים מקרא ואחד תרגום - יב - פרשת בהעלותך
 עט
 אָבֶל זֹאת נָאָה בְּכֹל. הָאִשָּׁה הַפְּשִׁיטָה • עַל שֵׁם נֹזֶה נִקְרְאת "כּוֹשִׁיט", כַּאֲדָם הַקּוֹרָא אֶת בְּנוֹ נָאָה: "כּוֹשִׁי",
 כְּדִי שְׂלֵא תִשְׁלַט בּוֹ עֵינֵי רָעָה. כִּי־אִשָּׁה כֹּשִׁיט לְקַח • וְעַתָּה גִרְשָׁה.

(ב) וַיֹּאמְרוּ הֶרֶק אֶדְ-בְּמִשְׁה דְּבַר יְהוָה הֲלֵא גַם־בָּנֵנו
 בַּוְאֲמָרוּ הַלְחוּד בְּרַם כְּמִשְׁה מְלִיל יְיָ הֲלֵא
 אַף עֲמָנָא מְלִיל וְשִׁמְיַע קְדָם יְיָ:
דְּבַר וַיִּשְׁמַע יְהוָה:

כִּי־הֲרֵק אֶדְ • עֲמוּ לְבִדּוֹ דְּבַר ה' • הֲלֵא גַם־בָּנֵנו דְּבַר • וְלֹא פִירְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אֲרַיָּן.

(ג) וְהָאִישׁ מִשְׁה עֲנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
 גּוּבְרָא מְשָׁה עֲנוּתָן לְחַדָּא מִכָּל אֲנָשָׁא דִּי
 עַל אִפִּי אֲרַעָא:
הָאֲדָמָה: ם

כִּי־עָנִי • שְׁפָל וְסִבְלָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חז"ג עמ' 38-30 - מותוך 'לקראת שבת')

מעלת הענוה דמשה רבנו

וְהָאִישׁ מִשְׁה עֲנִי מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה: (במדבר יב, ג)

ולכאורה אינו מובן כלל: הרי משה הוא שקבל תורה מסיני והקב"ה למדו תורה מ' יום ונתנה לו התורה במתנה, ולפני זה הוציא את בני ישראל ממצרים, ובכל עת שרצה דבר עם השכינה, ועוד מעלות רבות, ואיך שיהי עניו מפני האדם?

ומבאר בזה דעם היות שמשה הכיר במעלתו וידע שהוא גבוה במעלה מכל אדם, מפני מקום היה עניו, מפני שידע שכל מעלותיו נתנו לו מלמעלה, וחשב שאם הכחות האלו היו אצל יהודי אחר היה גם כן במעלה ומדרגה זו, ויכול להיות שהיה מגלה את הכחות יותר, ומפני זה היה עניו בפני כל אחד ואחד.

אף עדין צריך באור: הניחא לגבי כחות הנפש, אף לגבי מעלתו העקרית של משה לגבי כל האדם אשר על פני האדמה שהיא הנבואה ש"לא קם נביא עוד בישראל כמשה", לא שיהי לומר שאדם אחר היה מגלה כחות אלו יותר מבמשה, כי נבואה לא שיכת לעבודת האדם, אלא היא מעלה ומדרגה נגלית הנתנת מלמעלה, ומפני מה היה משה עניו מאד (שפירושו הכנעה) לגבי כל האדם?

ויש לומר שיש ב' סוגי ענוה, יש ענוה על פי חשבון וטו"ד (וכמו שנת"ל במשה) ויש ענוה עצמית שלמעלה מהחשבונות שכליים, ע"ד מה שנאמר על הקב"ה "במקום גדלתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו" - והרי על הקב"ה לא שיהי לומר שזוהי ענוה על פי חשבון (ח"ו), אלא היא ענוה עצמית, וענוה זו היתה למשה רבנו, דנוסף על זה שהיה לו את מעלת הענוה על פי חשבון, היה לו אף את מעלת הענוה בעצם, דגם כאשר מצד השכל אין נתינת מקום כלל לענוה - וכמו בענין הנבואה שבו - מפני מקום היה בטל לגבי כל אדם, "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

נכתב לחיזוק השאלה. וכן תרגום
 אוונקלוס. תורה ג
 (ג) עָנִי - שְׁפָל - שְׁפָל רוּחַ (ראה רש"י
 משלי טו, ט, ושפאל בְּרַךְ (ראה רש"י תענית טו, א).
וְסִבְלָן - וְלָכֵן לֹא הִגִּיב לְדַבְרֵיהֶם (הר"ב).
 וְרָאָה רִש"י וְשַׁעֲיָה כֵּט, יט: "עֲנוּיִם -
 סִבְלָנִים". וְרָאָה רִש"י וְכַחֲסִים קִטּוֹ, א:
 "עֲנִיּוֹ וְסִבְלָן". וְכַרְש"י עֲבוּדָה־זָרָה ו, א:
 "עֲנִיּוֹ וְשְׁפָל רוּחַ". תורה ד

לשון דבר, כמו הרק אף במשה דבר
 הלא גם בנו דבר, אדרב ו, וטעמו של
 דבר, לפי שהרוח נכנס בו בקרב הנביא
 ומדבר בו".
לְבִדּוֹ דְּבַר ה', הֲלֵא גַם־בָּנֵנו דְּבַר -
וְלֹא פִירְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אֲרַיָּן. - כלומר
 "הרק אף במשה" פירושו: עם משה
 לבדו (גיא). ובדפוס שני הגירסא: "הרק
 אף - הרק עמו לבדו", ולפי זה "אף
 במשה", פירושו: עמו לבדו, ו"הרק"

לנו שהיתה "נאה במעשיה", כמו
 שכתב רש"י לעיל, יכול היה לומר "כי
 אשה כושית היא", אלא ודאי לדיק
 מזה ש"לקח" בעבר, אבל "עתה
 גרשה". תורה ב
(ב) הרק אף - עמו - מפרש
"במשה" - עם משה, ובתרגום
אוונקלוס. אבל ראה רש"י שמואל ב
כג, ב: "דבר בי - השרה בי רוח קדשו
ונדבר בי, וכל לשון נבואה נופל בו

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה פְּתָאֵם אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־מִרְיָם צְאוּ שְׁלַשְׁתֶּכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלַשְׁתָּם:

ד וַיֹּאמֶר יְיָ בְּתֵכֶם לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וּלְמִרְיָם פּוֹקוּ תִלְתֵיכֶם לְמִשְׁכַּן זִמְנָא וַיִּפְקוּ תִלְתֵיהוֹן:

ט"ז פְּתָאֵם • נִגְלָה עֲלֵיהֶם פְּתָאֵם וְהֵם טְמֵאִים בְּדַרְךְ אַרְץ, וְהָיוּ צוֹעְקִים: מִים, מִים, לְהוֹדִיעַם שִׁפְיָה עֲשֵׂה מֹשֶׁה שְׁפִירֵשׁ מִן הָאֵשׁ, מֵאַחַר שֶׁנִּגְלִית עֲלֵיו שְׂכִינָה תְדִיר וְאִין עַת קְבוּעָה לְדַבּוּר. צְאוּ שְׁלַשְׁתֶּכֶם • מַגִּיד, שְׁשֻׁלְשְׁתֶּן נִקְרְאוּ בְּדַבּוּר אֶחָד, מֵה שְׂאִי־אֶפְשֵׁר לָפָה לוֹמֵר וּלְאֶזֶן לְשִׁמְעָה.

(ה) וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:

ה וַיֵּרֶד יְיָ בְּעַמּוּדָא דְעָנָן וְקָם בְּתַרְעַ מִשְׁכְּנָא וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם וַיִּפְקוּ תְרוּגֵיהוֹן:

ט"ח בְּעַמּוּד עָנָן • יָצָא יְחִידִי, שְׁלֹא כְּמִדַּת בְּשֵׁר־וָדָם: מִלֶּךְ בְּשֵׁר־וָדָם כְּשִׁיּוּצָא לְמַלְחָמָה, יוֹצֵא בְּאוֹכְלוֹסִין. וְכְשִׁיּוּצָא לְשִׁלוֹם יוֹצֵא בְּמַעֲטִים. וּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא יוֹצֵא לְמַלְחָמָה יְחִידִי, שְׁנֹאֲמַר (שְׁמוֹת טו): "ה' אִישׁ מַלְחָמָה". וַיּוֹצֵא לְשִׁלוֹם בְּאוֹכְלוֹסִין, שְׁנֹאֲמַר (תְּהִלִּים סח): "יִרְכַּב אֱלֹהִים רִבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנֵאָן". וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם • שִׁיְהִיו נִמְשָׁכִין וַיּוֹצֵאִין מִן הַחֲצַר לְקִרְיַת הַדְּבִוּר. וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם • וּמִפְּנֵי מָה מְשָׁכֵן וְהַפְּרִידֵן מִמּוֹשֶׁה? לְפִי שְׂאוֹמְרִים מְקַצֵּת שְׂבָחוֹ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו, וְכֹלֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וְכֵן מְצִינּוּ בְּנֵחַ: שְׁלֹא בְּפָנָיו, נֹאֲמַר (בְּרַאשִׁית ז): "אִישׁ צַדִּיק תָּמִים". וּבְפָנָיו, נֹאֲמַר (שם): "כִּי אַתָּה רֵאִיתִי צַדִּיק לְפָנָי". דְּבַר אַחַר: שְׁלֹא יִשְׁמַע בְּנִזְיַפְתּוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן.

אשל אברהם - הרב אלטשילי

"צאו .. אל אהל מועד", הפננה לחצר אוהל מועד.
 לקראת הדבור - המגיע מפתח אוהל מועד.
 ויצאו שניהם - ומפני מה משכן והפרידן ממושה? לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו - כלומר: דרך ארץ הוא, שאף-על-פי שאדם משבח את חברו שלא בפניו הרבה, אין מרבה בשבחו לפניו, מפני שנראה במחניף (רש"י עירובין יח. ט).
 וכלו שלא בפניו, - עירובין שם.
 וכן מצינו בנח - מביא דוגמא מנח, כי דבר זה אנו למדים מנח, וכלשון רש"י שם: "מכאן".
 שלא בפניו נאמר - בראשית ו, יט.
 "איש צדיק תמים", ובפניו נאמר - בראשית ו, א.
 "כי אותך ראיתי צדיק לפני" - ולא נאמר "צדיק תמים", מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכולו שלא בפניו (רש"י שם).
 דבר אחר: שלא ישמע בניזיפתו של אהרן - כפי שלא לביש את אהרן, או כפי שמושה לא יצטער על כך. תורה ו

(ה) בְּעַמּוּד עָנָן - יָצָא יְחִידִי - לוֹמֵר כֵּן מִתּוֹר תִּיבַת "בְּעַמּוּד", שֶׁיִּכּוֹל הִיָּה לוֹמֵר "וַיֵּרֶד ה' בְּעָנָן" בְּלִבְד כְּלִשׁוֹן הַרְגִּיל עַד כּהֵּ, אֶלֶּא לְלַמְדֵנוּ שֶׁיֵּצֵא יְחִידִי (מִשְׁכִּיל לַדָּר).
 שְׁלֹא כְּמִדַּת בְּשֵׁר־וָדָם, מִלֶּךְ בְּשֵׁר־וָדָם כְּשִׁיּוּצָא לְמַלְחָמָה יוֹצֵא בְּאוֹכְלוֹסִין - בְּבָנֵי אָדָם מְרוּבִים.
 וְכְשִׁיּוּצָא לְשִׁלוֹם יוֹצֵא בְּמַעֲטִים, וּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא יוֹצֵא לְמַלְחָמָה יְחִידִי - אִף כִּי אֵין יָצָא לְמַלְחָמָה (לְהַעֲנִישׁ) יְחִידִי. שְׁנֹאֲמַר - שְׁמוֹת טו, ג.
 "ה' אִישׁ מַלְחָמָה", וַיּוֹצֵא לְשִׁלוֹם בְּאוֹכְלוֹסִין, שְׁנֹאֲמַר - תְּהִלִּים סח, יח.
 "יִרְכַּב אֱלֹהִים רִבְתִּים אֶלְפֵי שְׁנֵאָן" - בְּזִמְנָן מִתֵּן תּוֹרָה נִגְלָה לָהֶם בְּרַבּוּת וְאֶלְפֵי מְלָאכִים (עִיפֵר־ש"ס). וְרֵאֵה רִש"י דְּבָרִים לֵג, ב: "וְאַתָּה לְיִשְׂרָאֵל מְרַבַּת קִדְשׁ, וְעַמּוֹ מְקַצֵּת רַבּוּת מְלָאכֵי קִדְשׁ, וְלֹא כּוֹלֵם וְלֹא רוּבֵם, וְלֹא בְּדַרְךְ בְּשֵׁר־וָדָם שְׁמִרְיָה כֹּל כְּבוֹד עֲשֵׂרוּ וְתִפְאַרְתּוֹ בְּיוֹם חוֹפְתּוֹ".
 וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם - שִׁיְהִיו נִמְשָׁכִין וַיּוֹצֵאִין מִן הַחֲצַר - מִחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד. וְלִפִּי זֶה מֵה שְׁנֹאֲמַר לְעִיל

(ד) פְּתָאֵם - נִגְלָה עֲלֵיהֶם "פְּתָאֵם", וְהֵם טְמֵאִים בְּדַרְךְ אַרְץ, וְהָיוּ צוֹעְקִים: מִים! מִים! - כְּדִי לְטַבּוֹל. לְהוֹדִיעַם שִׁפְיָה עֲשֵׂה מֹשֶׁה שְׁפִירֵשׁ מִן הָאֵשׁ - מִשְׁמַע שְׁמֹשֶׁה פְּרֵשׁ מִדַּעְתּוֹ, אֲבָל לְקַמֵּן פְּסוּק ח כְּתַב רִש"י: "אִמְרַתִּי לוֹ לְפָרוֹשׁ מִהָאֵשׁ", וְרֵאֵה שְׁבַת פּו, א שְׁתַּחֲוִיָּה מִשֶׁה עֲשֵׂה בֵּן מִדַּעְתּוֹ, וְאַחֲרֵי־כֵן הִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ.
 מֵאַחַר שֶׁנִּגְלִית עֲלֵיו שְׂכִינָה תְדִיר וְאִין עַת קְבוּעָה לְדַבּוּר - רֵאֵה גַם רִש"י שְׁבַת פּו, א: "וְלֹא קָבַע לִי זִמֵּן לְדַבּוּר שְׁאוּכַל לְפָרוֹשׁ קוֹדֵם לְכֹן".
 צְאוּ שְׁלַשְׁתֶּכֶם - מַגִּיד שְׁשֻׁלְשְׁתֶּן נִקְרְאוּ בְּדַבּוּר אֶחָד - שְׂאֵם לֹא בֵּן לְמָה אָמַר "שְׁשֻׁלְשְׁתֶּכֶם", הִיָּה לוֹ לוֹמֵר "צְאוּ" בְּלִבְד, מֵאַחַר שֶׁכָּבַר אָמַר "וַיֹּאמֶר ה' .. אֵל מֹשֶׁה וְאֵל אֶהֱרֹן וְאֵל מִרְיָם" (רֵאִים). וְאֶפְשֵׁר שֶׁעֲשֵׂה בֵּן כְּדִי שִׁיְהִיֵּה הַדְּבִוּר לְכוֹלֵם "פְּתָאוֹם" מִמֶּשׁ (מִשְׁכִּיל לַדָּר).
 מֵה שְׂאִי־אֶפְשֵׁר לָפָה לוֹמֵר וּלְאֶזֶן לְשִׁמְעָה - וְלִפִּי זֶה צְרִיךְ לוֹמֵר שֶׁכָּל אֶחָד שִׁמְעָה רַק אֶת שְׁמוֹ בְּלִבְד. תּוֹרָה ה

ומראה ולא בחידת • ו"מראה" זה מראה דבור, שאני מפרש לו דבורי במראית פנים שבו ואני סותמו לו בחדות, פענן שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יז): "חוד חדה וגו'". יכול מראה שכניה? תלמוד לומר (שמות לג): "לא תוכל לראת את פני". ותמנת ה' יביט • זה מראה אחרים, פענן שנאמר (שם) "וראית את אחרי". פעבדי במשה • אינו אומר "פעבדי משה", אלא "פעבדי במשה". פעבדי, אף-על-פי שאינו משה. במשה, אפלו אינו עבדי, כדאי הייתם לירא מפניו, וכל-שפן שהוא עבדי, ועבד מלך - מלך, היה לכם לומר: אין המלך אזהבו חנם (ספרי. תנחומא). ואם תאמרו: איני מכיר במעשיו - זו קשה מן הראשונה.

(ט) ויחר-אף יהוה בם וילך: ויתקיף רגזו דיי בהון ואסתלק:

ישי"א ויחר-אף ה' בם וילך • מאחר שהודיעם סרחונם, גזר עליהם נדוי, קל-וחמר לבשר-ודם, שלא יקעם על חבירו עד שיודיענו סרחונו.

(י) והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת בשלג ויפן אהרן אל-מרים והנה מצרעת: יועננא אסתלק מעלוי משפנא והא מרים חורא פתלגא ואחפני אהרן לות מרים והא סגירת:

ישי"א והענן סר • ואחר-כך: והנה מרים מצרעת בשלג. משל למלך שאמר לפדגוג: רדה את בני, אכל לא תרדנו עד שאלף מאצף, שרחמי עלי.

אשל אברהם - הרב אלטשילי

הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה [כמובא ביבמות קכא, ב] (באר בשדה). תורה ט
(ט) ויחר אף ה' בם וילך - מאחר שהודיעם סרחונם, גזר עליהם נדוי - דהינו שנוף בהם, וזהו "ויחר אף ה' בם" (באר בשדה). ונדה אותם, וזהו "וילך", שנתרחק מארבע אמות שלהם, כדון נדוי, ולא שהלך לגמרי, שהרי רק בפסוק שאחרינו אומר: "והענן סר מעל האהל" (גרא).

קל-וחמר לבשר ודם, שלא יקעם על חבירו עד שיודיענו סרחונו - כלומר, ומה הקדוש-ברוך-הוא שידוע מה בלבו של האדם, והוא יודע שאין לו מה להשיב על טענותיו, בכל זאת אינו מענישם עד שאינו מודיע סרחונם, קל-וחמר לאדם שאינו יודע מה בלבו של חבירו, ושמה יש לו מה להשיב על טענותיו, שאין לו לכעוס על חבירו עד שיודיע לו סרחונו, שמה יתברר שפעם שלא פדין (באר בשדה). תורה י

(י) והענן סר - ואחר-כך: והנה מרים מצרעת בשלג - כלומר, רק אחרי שהענן סר מרים לקתה בצרעת, ולא שעל-ידי שהענן סר נתגלה שמרים מצרעת. משל למלך שאמר לפדגוג - אומן המגדל את הילד (ראה רש"י נחום ג, ח). רדה את בני, אכל לא תרדנו עד

משה, אלא "פעבדי במשה", "פעבדי אף-על-פי שאינו משה - שאין לו מעלה מיוחדת מצד עצמו, אלא מצד היותו עבד ה'". "במשה" אפלו אינו עבדי - שמעלתו המיוחדת היא מצד עצמו, ולא מצד היותו עבד ה'". כדאי הייתם לירא מפניו, וכל-שפן שהוא עבדי - ראה על-דרך-זה רש"י בראשית כא, י. ועבד מלך - מלך - ראה רש"י בראשית טו, יח: "משל הדיוט, עבד מלך - מלך". היה לכם לומר: אין המלך אזהבו חנם - ואם פן, היה לכם לירא לדבר עליו.

ואם תאמרו: איני מכיר במעשיו - שאם היה מכיר מעשיו לא היה אזהבו (ספרי הזכרון). וה"באר בשדה" כתב שאין הבונה חליה שהם יאמרו שאין ה' יודע את מעשיו של משה, אלא יאמרו שפניו שה' אזהבו לכן הוא מתעלם ממעשיו, פי "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב).

זו קשה מן הראשונה - מחשבה זו שה' אינו מכיר במעשי משה, חטאו קשה מחטא הדבור כלפי משה (ע"פ ספרי הזכרון). וגם אין לומר: "על כל פשעים תכסה אהבה", שכן אדרבה "וסביביו נשערה מאד" (תהלים ג, א), הקדוש-ברוך-

ותמיד הוא צריך להיות מוכן. ואם פן כבר קבלו מענה לשאלתם. והיכן אמרתי לזו? בסני - דברים ה, כ"ב.

לך אמר להם שובו לכם לאהליכם - להתייר ושותיכם לתשמיש, שאסרתי לכם (רש"י שבת שם).

ואתה פה עמד עמדי. ומראה ולא בחידת - "ומראה", זה מראה דבור - כלומר, התיבות "ומראה" ולא בחידות, מוסבות על "אדבר בו", שהדבור עמו הוא באופן של מראה. שאני מפרש לו דבורי במראית פנים שבו - בבירור. ואני סותמו לו בחידות, פענן שנאמר ליחזקאל - יז, ב.

"חוד חידה וגו'" - הנבואה שבפענן בלשון חידה הוא, שהוא מדמה את נבוכדנאצר לנשר, ואת מלכי יהודה לצמרת ארזים (רש"י שם). וראה רש"י איוב ד, יב.

יכול מראה שכניה? תלמוד לומר - שמות לג, כ. "לא תוכל לראת את פני". ותמנת ה' יביט - זה מראה אחרים - ראה גם רש"י ברכות ז, א.

פענן שנאמר - שמות לג, כג. "וראית את אחרי" - וראה רש"י שם שהראהו קשר של תפילין. פעבדי במשה - אינו אומר: "פעבדי

יא ואמר אהרן למשה כענו רבני לא כען תשוי עלנא חובא דאטפשא ודי סרחנא:

(יא) וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל־מֹשֶׁה בְּנִי אֲדֹנָי אֶל־נָא תֵשֶׁת עֲלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאתוּ:

י"ט - נואלנו • כתרגומו, לשון אויל.

יב לא כען תתרחק דא מביננא ארי אהתנא היא צלי כען על בסרא מיתא הדין די בה יתפסי:

(יב) אֶל־נָא תְהִי כַּמֶּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מֵרַחֵם אִמּוֹ וַיֵּאכַל חֲצִי בִשְׂרוֹ:

י"ט - אל-נא תהי • אחותנו זו. כמת • שהמצרע חשוב כמת: מה מת מטמא בביאה, אף מצרע מטמא בביאה. אשר בצאתו מרחם אמו • אמנו היה לו לומר, אלא שכנה הפתוב. וכן חצי בשרו, חצי בשרנו היה לו לומר, אלא שכנה הפתוב. מאחר שיצאה מרחם אמנו, היא לנו כאלו נאכל חצי בשרנו, כענין שנאמר (בראשית לו): "כי אחינו בשרנו הוא". ולפי משמעו אף הוא נראה כן; אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת. אשר בצאתו • מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה, שיש כח בידו לעזר ואינו עוזרו, הרי נאכל חצי בשרו - שאחיו בשרו הוא. דבר אחר: "אל-נא תהי כמת" - (ספרי) אם אינך רופאה בתפלה, מי מסגירה ומי מטירה? אני אי אפשר לראותה, שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים, וכהן אחר אין בעולם. וזהו: "אשר בצאתו מרחם אמו".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

אף הוא נראה כן - גם אם לא נאמר "שכינה הפתוב", הפירוש הוא אותו פירוש, ומה שכתוב "אמו" ובשרו, והו מפני שאמר באופן כללי על אח ואחות שבועולם (רא"ם). אלא שלפירוש זה אהרן מכיון בעיקר על משה, כמו שאומר בהמשך: "של זה שיש כח בידו לעזור".

אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת, "אשר בצאתו", מאחר שיצא זה - הצריך עזרה.

"מרחם אמו" של זה שיש כח בידו לעזר ואינו עוזרו - לא זו הסיבה לאכילת חצי בשרו, שהרי גם אם האח אינו יכול לעזור, נאכל חצי בשרו מצד זה שהוא אחיו, אלא פנתו שאם יכול לעזור ואינו עוזרו, נמצא שהוא עצמו גורם לאכילת חצי בשרו.

הרי נאכל "חצי בשרו", שאחיו בשרו הוא. דבר אחר: "אל נא תהי כמת" - שאין לו תקנה (רא"ם).

אם אינך רופאה בתפלה, מי מסגירה? ומי מטירה - ואף שהכהן הוא שמטמא את המצרע, ואם הפהן לא אמר לו טמא אתה אינו טמא, הרי מבואר ברש"י ויקרא יג, ג שהכהן היה מטמא על-פי סימני טומאה, נמצא שסימני טומאה הם הגורמים לטומאה, ורק שהטומאה בפועל לא חלה עליו

ולצרעת הבגד ולבית, מה בית מטמא בביאה - אף כולן מטמאין בביאה רש"י מגילה ה, ט. ואם פן צריכים להתרחק ממנה, וצריך להיות מחוץ למחנה מושבה, מרוחקת מן החיים, ואם פן הרי היא חשובה כמת, וזהו מה שתרגם אונקלוס: "לא כען תתרחק דא מביננא" (באר בשדה).

אשר בצאתו מרחם אמו - "אמנו" היה לו לומר, אלא שכנה הפתוב. וכן "חצי בשרנו" היה לו לומר, אלא שכנה הפתוב - כלומר, מאחר שהמדובר במרים, היה צריך לומר: "אשר בצאתה מרחם אמנו ויאכל חצי בשרנו", אלא הפתוב תקן הלשון (כדי לא לתלות לשון של קללה במשה ואהרן), וכתבו כאילו הדבר אמור בסתם אדם, לכן נאמר "בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו".

מאחר שיצאה - מפרש "בצאתו", מאחר שיצאה, והינו שהביית של "בצאתו" משמש בלשון "בעבור".

מרחם אמנו, היה לנו כאלו נאכל חצי בשרנו - שהרי היא אחותם והרי היא כבשרם.

כענין שנאמר - בראשית לו, כו (גבי יוסף ואחיו).

"כי אחינו בשרנו הוא". ולפי משמעו - שנאמר בסתם אדם.

שאלה מאצלה, שרחמי עליו - ושמה לא יתן לו להענישו. אף כאן הקדוש ברוך הוא אמר למלאך המעניש, שלא יעניש את מרים עד שלח ממנו, ולכן תחילה הסתלקה השכינה עם הענין, ורק אחר-כך לקחה מרים. תורה יא

(יא) נואלנו - כתרגומו - דאטפשא. לשון אויל - ראה גם רש"י ירמיה ה, ד. תענית ז, א וברש"י שם. תורה יב

(יב) אל נא תהי - אחותנו - פירוש: תי"ו של "תהי", היא סימן לנגדה הנסתרת, שהיא אחותנו, ולא תי"ו של נוכח לזכר [הינו משה] (רא"ם).

זו - ולכן לא אמר במפורש "אחותנו", כיון שהיא עמדה שם (גיא). כמת - שהמצרע חשוב כמת - ראה גם רש"י שמות ב, כג. וימת מלך מצרים - נצטרע. ישעיה ו, א: "בשנת מות - בשנצטרע".

מה מת מטמא בביאה - בדלקמן יט, יד: "אדם כי ימות באהל, כל הבא אל האהל יטמא וגו'".

אף מצרע מטמא בביאה - מצרע מטמא אדם וכלים הנכנסין עמו לבית, לפי שמצרע מטמא בביאה, דתניא בתורת פהנים (ויקרא יד, ג-ה): זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק

יג) וַיַּעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא
אִסִּי כַעַן יָמָה:
לה:

כ"י - אַל נָא רַפָּא נָא לָהּ • בַּא הַתְּנוּב לְלַמְדָּךְ דְּרָךְ אַרְץ, שְׁהַשׁוּאֵל דְּכַר מִחֲבָרוּ צְרִיף לומר שְׁנִים או שְׁלֹשָׁה דְּכָרֵי תַחֲנוּנִים, וְאַחַר פֶּן יִבְקֹשׁ שְׁאֵלוֹתָיו. לֵאמֹר • מַה תִּלְמוּד לומר? אָמַר לוֹ: הַשִּׁיבֵנִי אִם אַתָּה מֵרַפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא? עַד שְׁהַשִּׁיבוּ: "וְאַבִּיָּה יִרְק יִרְק וְגו'". רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אומר: בְּאַרְבַּעַה מְקוֹמוֹת בִּקְשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַשִּׁיבוֹ אִם יַעֲשֶׂה שְׁאֵלוֹתָיו אִם לֹא. פִּיּוּצָא בּו (שמות 1): "וַיִּדְבַר מֹשֶׁה לְפָנָיו ה' לֵאמֹר וְגו'" (ספרי), מַה תִּלְמוּד לומר לֵאמֹר? הַשִּׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִים אַתָּה אִם לֹא. עַד שְׁהַשִּׁיבוּ: עַתָּה תִרְאֶה וְגו'. פִּיּוּצָא בּו (במדבר 10): "וַיִּדְבַר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוּחַת לְכָל-בָּשָׂר", הַשִּׁיבוּ: "קַח לָךְ". פִּיּוּצָא בּו (דברים 1): "וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר", הַשִּׁיבוּ: "רַב-לָךְ". רַפָּא נָא לָהּ • מִפְּנֵי מַה לֹא הָאָרִיף מֹשֶׁה בַתְּפִלָּה? שְׁלֵא יְהִיו יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: אַחֲתוֹ עוֹמֶדֶת בְּצָרָה וְהוּא עוֹמֵד וּמְרַבֵּה בַתְּפִלָּה! (דְּכַר אַחַר: שְׁלֵא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: בְּשִׁבִיל אַחֲתוֹ הוּא מְאָרִיף בַתְּפִלָּה, אֲבָל בְּשִׁבִילֵנוּ אֵינוּ מְאָרִיף בַתְּפִלָּה).

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מַה תִּלְמוּד לומר "לֵאמֹר"? הַשִּׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִים אַתָּה אִם לֹא, עַד שְׁהַשִּׁיבוּ: "עַתָּה תִרְאֶה וְגו'". שָׁם ו, א. אֲמַנֵּם פְּסוּק זֶה כְּתוּב לְפָנָיו בּו, אֲבָל הָאָמור בְּפְסוּק יב זֶהוּ תִיאור הָעֲנָן שֶׁלְּפָנָיו אֲמִירַת פְּסוּק א.
פִּיּוּצָא בּו: "וַיִּדְבַר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר, יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוּחַת לְכָל בָּשָׂר" - לְקַמֵּן כּו טו. וּבְרִשׁ"י שָׁם אִם אַתָּה מִמְנַה לְהֵם פְּרָנֵס אִם לֹא. [הַשִּׁיבוּ - שָׁם פְּסוּק יח.
"קַח לָךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ".] - בֶּן הַגִּירָסָא בְּכַמְּהַ בַּתְּבִיּוֹד. אַף בְּדַפּוּסִים אֵינוּ.
פִּיּוּצָא בּו: "וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר" - דְּבָרִים ג, כג. רֵאָה גַם רִשׁ"י שָׁם.
הַשִּׁיבוּ - שָׁם פְּסוּק כו.
"רַב לָךְ". רַפָּא נָא לָהּ - מִפְּנֵי מַה לֹא הָאָרִיף מֹשֶׁה בַתְּפִלָּה - שָׁבוּ דְרָךְ כְּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה לְהָאָרִיף בְּדְּכָרֵי שִׁבַח וַתְּפִלָּה, וְלֹא לְבַקֵּשׁ שְׁעֵנָהוּ בְּדְּבָרִים קְצָרִים (עמק דבצ"ב).
שְׁלֵא יְהִיו יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: אַחֲתוֹ עוֹמֶדֶת בְּצָרָה, וְהוּא עוֹמֵד וּמְרַבֵּה בַתְּפִלָּה. דְּכַר אַחַר, שְׁלֵא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: בְּשִׁבִיל אַחֲתוֹ הוּא מְאָרִיף בַתְּפִלָּה, אֲבָל בְּשִׁבִילֵנוּ אֵינוּ מְאָרִיף בַתְּפִלָּה. - וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְעַכֵּב רְפוּאָתָהּ עַד שְׁיִסִּים מֹשֶׁה אֶת תְּפִלָּתוֹ. תורה יד

מַה שְׁנִקֵּט שְׁנִים או שְׁלֹשָׁה, יֵשׁ לומר, מִפְּנֵי שְׂכָאן לְפָנָיו הַבְּקִשָּׁה שֶׁל "רַפָּא", אָמַר שְׁתֵּי תִיבוֹת "אֵל נָא", וְזֶה נִחְשָׁב בְּשְׁנֵי תַחֲנוּנִים, שָׁבוּ גַם אֲמִירַת "אֵל", הֵיא חֶלֶק מִלְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים, אֲלֵא שְׂאחֲרֶכְךָ בְּאֲמִצַּע הַבְּקִשָּׁה לְפָנָיו שְׁהוּא סִיִּם "לָהּ", הוּא הוֹסִיף "נָא", וְאִם פֶּן יִתְכַּן שְׂאֲפֶשֶׁר לְכַלּוֹל גַּם אוֹתָהּ בְּכֻלֵּל הַתַּחֲנוּנִים שֶׁלְּפָנָיו הַבְּקִשָּׁה (על-כֵּל-פְּנִים לְפָנָיו סִיִּים הַבְּקִשָּׁה "לָהּ"), לְכֵן אָמַר "או שְׁלֹשָׁה".
לֵאמֹר - מַה תִּלְמוּד לומר - שֶׁלְּכַאֲרָה מִיִּתְרַת הֵיא, שְׁבִדְרָךְ כֻּלֵּל "לֵאמֹר" פִּירוּשׁוֹ לומר לְאַחֲרִים, וְלָמִי יֵשׁ לומר כָּאֵין?
אָמַר לוֹ: הַשִּׁיבֵנִי - וְזֶהוּ "לֵאמֹר", שְׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יֵאמַר וְיִשִּׁיב לוֹ.
אִם אַתָּה מֵרַפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא? עַד שְׁהַשִּׁיבוּ: "וְאַבִּיָּה יִרְק יִרְק וְגו'" - לְקַמֵּן פְּסוּק יד.
רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אומר - סְפָרִי. בְּאַרְבַּעַה מְקוֹמוֹת - אֲבָל רֵאָה רִשׁ"י דְּבָרִים ג, כג: "זֶה אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת".
בִּקְשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנָיו הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַשִּׁיבוֹ אִם יַעֲשֶׂה שְׁאֵלוֹתָיו אִם לֹא - בְּרִשׁ"י דְּבָרִים שָׁם: "שְׂאָמַר מֹשֶׁה לְפָנָיו הַמְּקוֹם, אֵינוּ מִנִּיחָךְ עַד שְׁתוֹדִיעֵנִי אִם תַּעֲשֶׂה שְׂאֵלָתִי אִם לֹא".
פִּיּוּצָא בּו: "וַיִּדְבַר מֹשֶׁה לְפָנָיו ה' לֵאמֹר וְגו'" - שְׁמוֹת ו, יב.

אֲלֵא עַל-יְדֵי אֲמִירַת כְּהֵן, וּמִמִּילָא מוּבָן שְׂאֵינוּ נִקְרָא טְהוֹר לְגַמְרִי, וְלִכְּנָן מִבְּאָר שָׁם רִשׁ"י בְּפְסוּק לו, שְׁכַהֵן שְׁטִיחָה מִי שִׁישׁ לוֹ סִימְנֵי טוּמְאָה אֵינוּ טְהוֹר, וּמִכָּל זֶה מוּבָן שֶׁבְּשִׁבִיל טְהָרָה גְמוּרָה צְרִיף הַמְּצוּרַע לְעִבּוֹר תַּהֲלִיף שֶׁל הַסְּגָרָה וְהַסְּהָרוֹת עַל-יְדֵי כְּהֵן, וְהֵם הֵם דְּכָרֵי אַהֲרֹן כָּאֵין.
אֵינוּ אִי אֲפֶשֶׁר לְרֵאוֹתָהּ, שְׂאֵינוּ קְרוּב, וְאֵין קְרוּב רֹאָה אֶת הַנְּנָעִים - בְּדַעַת רַבִּי מֵאִיר, בְּנִגְעִים פְּרָק ב מִשְׁנָה ה. וְרֵאָה גַם בְּסִפְרֵי: "לְפִי דִרְכָּנוּ לְמִדְּנָה, שְׁהֵיָה אַהֲרֹן דּוֹרֵשׁ אֵין אֲדָם רֹאָה בְּנִגְעֵי קְרוּבִיו".
וְכֵהֵן אַחַר אֵין בְּעוֹלָם - שְׂאֵינוּ קְרוּב לְמִרְיָם, שָׁבוּ גַם בְּנֵי נִקְרָאִים קְרוּבֵי מִרְיָם (מִשְׁכִּיל לוד).
וְזֶהוּ "אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אֱמוּ" - כְּלוּמַר, בִּיּוֹן שִׁיְצָאָה מִרְחֹם אֱמֵנוּ, אֵין אֵינוּ יְכוּל לְטַהֲרָה שְׁהֵרִי הֵיא קְרוּבָתִי (חזקוני). תורה יג
יג) אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ - רַפָּא אוֹתָהּ (רִשׁ"י שִׁב ג, ל. ישיעה לח, יד).
בַּא הַתְּנוּב לְלַמְדָּךְ דְּרָךְ אַרְץ - בְּכַף שְׂכַתְבַּת אֶת תְּפִלַּת מֹשֶׁה, אַף שְׁיִכּוֹל הֵיָה לְכַתּוּב "וַיַּעַק מֹשֶׁה אֶל ה'" בְּלִבְד.
שְׁהַשׁוּאֵל דְּכַר (מִחֲבָרוּ) - בְּהַרְבֵּה כְּתַבִּיּוֹד וּדְפּוּסִים רֵאֲשׁוּנִים לֹא גוֹרְסִים "מִחֲבִירוֹ".
צְרִיף לומר שְׁנִים או שְׁלֹשָׁה דְּכָרֵי תַחֲנוּנִים, וְאַחֲרֵיכֵן יִבְקֹשׁ שְׁאֵלוֹתָיו -

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק בְּפָנֶיהָ
הֲלֵא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֹּר שְׁבַעַת יָמִים מַחוּץ
לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף:

יֵד וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה וְאַלֹּה אֲבוּיָהּ מִנְזֶף נִזְיֵף
בַּה הֲלֵא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְתַּגֵּר
שְׁבַעַת יָמִים מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָהּ וּבְתֵר כֵּן
תִּתְכַנֵּס:

וְאַבְיָה יֶרֶק בְּפָנֶיהָ • וְאַם אֲבוּיָהּ הֲרָאָה לָהּ פָּנִים זֹעֲפוֹת, הֲלֵא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים, (ב"ק כ"ה) קַל-וְחֶמֶר
לְשִׁכְנָה י"ד יוֹם; אֶלָּא דִּיּוּ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת פְּנִדוֹן, לְפִיכָךְ אֵף בְּנִזְיֵפְתִי תִסְגֹּר שְׁבַעַת יָמִים. וְאַחַר
תֵּאָסֵף • אוֹמֵר אֲנִי: כֹּל הַ"אֲסִיפּוֹת" הָאֲמוּרוֹת בְּמִצְרַעִים עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְשַׁלַּח מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וּכְשֶׁהוּא נִרְפָּא
– נִאָסֵף אֶל הַמַּחֲנֶה, כְּתוּב בּוֹ אֲסִיפָה לְשׁוֹן הַכְּנָסָה.

וַתִּסְגֹּר מְרִים מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם
לֹא נָסַע עַד־הָאָסֵף מְרִים:

טו וַתִּסְתַּגֵּר מְרִים מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָהּ שְׁבַעַת
יָמִים וְעַמָּא לֹא נָטַל עַד דִּאֲתַכְּנֵשֶׁת מְרִים:

וְהָעַם לֹא נָסַע • (טו טו) זֶה הַכְּבוֹד חָלַק לָהּ הַמְּקוֹם בְּשִׁבִיל שְׁעָה אַחַת שֶׁנִּתְעַכְּבָה לְמֹשֶׁה כְּשֶׁהִשְׁלַף
לְיָאוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ב): "וַתִּתְצַב אַחַתוּ מִרְחַק וְגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 139)

זֶה הַכְּבוֹד חָלַק לָהּ הַמְּקוֹם (רש"י יב, טו)

בְּכַתּוּב נֶאֱמַר "וְהָעַם לֹא נָסַע", אֵף רִש"י מְדַיֵּק "הַמְּקוֹם". רַמְזוֹ יֵשׁ כָּאן, שֶׁרְצוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְכַבֵּד אֶת מְרִים בְּאֵי מַהֲתַעוֹרוֹת
מִלְּמַעְלָה. וְאֵף שֶׁהַכֹּל בְּיַד שְׁמִים חוּץ מִיִּרְאֵת שְׁמִים, הֲרֵי כְּתוּב הַמַּהֲרֵשׁ"א: מִכָּל־מְקוֹם פְּשִׁטָּא דְבִידֵי הַקְּבָ"ה לְהַטוֹת לֵב
בְּנֵי אָדָם לְטוֹבָה. וְהַבְּחִי כְּתוּב, שֶׁהַתַּעוֹרוֹת זֹאת בְּאֵה מְדַרְגָּה שֶׁנִּשְׁעָלִית יוֹתֵר מִ"יְדֵי שְׁמִים" (רַאה לְקוּטֵי תוֹרָה בַּמְדַּבֵּר טו, א).

אשל אברהם - הרב אלאשילי

וְאַבְיָה יֶרֶק בְּפָנֶיהָ - וְאַם
- הוֹסִיף "וְאַם" לֹמֵר שֶׁכֵּן פִּירוּשׁ
הַפְּסוּק: "וְאַם אֲבוּיָהּ יֶרֶק בְּפָנֶיהָ"
(ר"א"ם וג"א).

אֲבוּיָהּ הֲרָאָה לָהּ פָּנִים זֹעֲפוֹת - לֹא
שִׁירָק מִמֶּשׁ, אֶלָּא מִשְׁמַעוֹ שֶׁהֲרָאָה לָהּ
פָּנִים זֹעֲפוֹת, וְנִקְרָא זֶה "יֶרֶק", מִפְּנֵי
עֲנֵן הַבוּשָׁה שֶׁבְּדָבָר (ג"א). אוֹ יֵשׁ לֹמֵר
שֶׁ"יֶרֶק יֶרֶק" אֵין פִּירוּשׁוֹ מִלְּשׁוֹן רוּק,
אֶלָּא מִלְּשׁוֹן "וְנִתְעַכְּבוּ כָּל פָּנִים לְיִרְקוֹן"
(רמיה ל, ט), שֶׁהַכּוֹעֵס פָּנָיו נִתְעַכְּכִים
לְיִרְקוֹת מִחַמַּת הַכַּעַס, וְכֵן מִי
שְׂבוֹעֵסִים עָלָיו פָּנָיו נִתְעַכְּכִים לְיִרְקוֹת
מִחַמַּת הַנְּזִיפָה, וְזֶהוּ פִּירוּשׁ "יֶרֶק יֶרֶק
בְּפָנֶיהָ". וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן תִּרְגוּם
אוֹנְקֵלוֹס (בַּאֵר בַּשְּׁדָה).

"הֲלֵא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים" - לְשׁוֹן
תִּימָה הוּא (רש"י וּבַחֲזִים טו, ב).

קַל-וְחֶמֶר לְשִׁכְנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם,
אֶלָּא דִּיּוּ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת פְּנִדוֹן
- אֵינֶךָ רִשְׁאֵי לְהַטִּיל עַל הַבָּא מִן הַדִּין
יוֹתֵר מִן הַנְּדוֹן (רש"י וּבַחֲזִים טו, ב).

לְפִיכָךְ אֵף בְּנִזְיֵפְתִי "תִּסְגֹּר שְׁבַעַת
יָמִים". וְאַחַר תֵּאָסֵף - אוֹמֵר אֲנִי -
כֵּן לְשׁוֹן מְדַרְשׁ תַּנְחומָא צוֹ סִימָן יג:
"וְאַנְי אוֹמֵר וּכְבוֹ" (בַּאֵר בַּשְּׁדָה). אֵף

מִשְׁמַעוֹת פְּשׁוּטוֹת לְשׁוֹן רִש"י שֶׁהַכְּנָסָה
עַל עֲצָמוֹ. וְצָרִיף עֵינָיו.
כֹּל הָאֲסִיפּוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִצְרַעִים -
רַאה מְלָכִים ב ה, ג"א.

עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְשַׁלַּח מַחוּץ לַמַּחֲנֶה,
וּכְשֶׁהוּא נִרְפָּא נִאָסֵף אֶל הַמַּחֲנֶה,
לְכַךְ כְּתוּבָה בּוֹ אֲסִיפָה, לְשׁוֹן
הַכְּנָסָה. - רַאה וְיִקְרָא יג, מו. תוֹרָה טו

(טו) וְהָעַם לֹא נָסַע - זֶה הַכְּבוֹד
- לְשׁוֹן הַכְּתוּב "וְהָעַם לֹא נָסַע",

מוֹרָה שֶׁהָעַם לֹא נָסַע מִשׁוּם כְּבוֹדָה
שֶׁל מְרִים. וְלְכַאוּרָה אֵינוֹ מוֹבָן,
שֶׁהֲרֵי הַמַּתְנַת הָעַם לְמְרִים אֵינָה רַק
עֲנֵן שֶׁל כְּבוֹד, אֶלָּא הִיא עֲנֵן שֶׁל
פִּיקוּחַ נַפֶּשׁ לְהַשְׁאִירָה לְכַד בַּמְדָּבָר,

אֶלָּא בְּרוּר שֶׁאֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ
נוֹסְעִים הִתְהַה מְרִים נוֹסַעַת עִמָּהֶם,
אֶלָּא שְׂאֵו לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם הַצִּיּוּי
"תִּסְגֹּר שְׁבַעַת יָמִים מַחוּץ לַמַּחֲנֶה",
כֵּינֵן שֶׁבִשְׁעַת הַמְּסַעוֹת אֵין מַחְנוֹת,
וְזַמְנָה שֶׁל מְרִים לְהֵאָסֵף הָיָה נִמְשָׁךְ
זְמַן רַב יוֹתֵר, כֵּינֵן שֶׁשְׁבַעַת יָמִי
הַנְּסִיעָה אֵינָם בְּכֻלָּל הַהִסְגֵּר, וְזֶהוּ
הַכְּבוֹד שֶׁחָלַק לָהּ הַמְּקוֹם, שֶׁכָּל
יִשְׂרָאֵל הִתְעַכְּבוּ שְׁבַעַת יָמִים, כְּדֵי
שְׁמֵרִים תִּסְגֹּר שְׁבַעַת יָמִים וּמִיֵּד

אֲחֵר־כֶּךָ תֵּאָסֵף (הַרְבִּים).
חָלַק לָהּ הַמְּקוֹם - הַלִּימוּד הוּא
מִיתוּר הַתִּיבּוֹת "וְהָעַם לֹא נָסַע", שֶׁהֲרֵי
בְּפִסּוּק הַבָּא כְּתוּב "וְאַחַר נָסַעוּ הָעַם"

(מִשְׁכֵּל לַדָּה). וְאֵף שֶׁבְּפִסּוּק כְּתוּב "וְהָעַם
לֹא נָסַע", כּוֹתֵב רִש"י "הַמְּקוֹם", כֵּינֵן
שֶׁכָּל מְסַעֵם הָיָה "עַל־פִּי ה'". וְכַתּוּב
ה' "בְּאֵר בְּשָׂדֶה", שֶׁיֵּשׁ לֹמֵר שֶׁלְכֵן
נֶאֱמַר כָּאן בְּכַתּוּב "לֹא נָסַע" בְּלִשׁוֹן
יְחִיד, וְאֵילוֹ בְּפִסּוּק שֶׁלְאַחֲרָיו נֶאֱמַר

"וְאַחַר נָסַעוּ הָעַם", כֵּי בְּפִסּוּק זֶה
הַכְּנָסָה שֶׁהָעַם הִמְתִּין בְּגֻלָּל שֶׁ"לֹא
נָסַע" הַנוֹסֵעַ, וְהִינּוּ אֲרוֹן בְּרִית ה'

הַנוֹסֵעַ לְפָנֶיהֶם. וְלַעֲנֵן מַה שְּׁדִיֵּק
לְכַתּוּב "הַמְּקוֹם" (דוֹקָא). יֵשׁ לֹמֵר,
מִפְּנֵי שֶׁשָּׂכַר זֶה, שֶׁהוּא מְדָה כְּנִגּוּד
מְדָה, כֹּא מִצַּד זֶה שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
מְקוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְלְכֵן עַל הַמַּתְנָה

בְּמִקוֹם אַחַד מִקְּבָלִים שָׂכַר בְּהַמַּתְנָה
בְּמִקוֹם אַחַר.
בְּשִׁבִיל שְׁעָה אַחַת שֶׁנִּתְעַכְּבָה לְמֹשֶׁה
כְּשֶׁהִשְׁלַף לְיָאוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר - שְׁמוֹת ב,

ד. "וַתִּתְצַב אַחַתוּ מִרְחַק וְגו'" -
"לְדַעָה מַה יַעֲשֶׂה לוֹ".

(ז) וְאַחַר נִסְעוּ הָעָם מִחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר פָּאָרָן: טז וַיָּבֹטּוּ בֵּן נִטְלוּ עִמָּא מִחֲצֹרֹת וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבַר פָּאָרָן: פ פ פ

חטת פרשת בהעלותך קל"ו פסוקים, מהללא"ל סימן.

הפטרה לפרשת בהעלותך לשנים מקרא ואחד תרגום ולקריאה בציבור בעמ' רי

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במה שכותבת אודות מצב נפשה, ואשר קשה עלי' להחליט באיזה ענין שיהי', וספק אצלה אם עושה כהוגן וכיו"ב.

בודאי על פי החנוך שקבלה, שמזכירה אודותו במכתבה, אין צורך הדגשה מיוחדת על ענין השגחה פרטית, שיסוד הוא באמונתנו ובתורתנו תורת חיים, והשגחה פרטית תוכנה כפשוטה, אשר השם יתברך בורא עולם ומנהיגו, משגיח על כל אחד ואחת, ולא רק בעניינים הכלליים, אלא גם בעניינים הפרטים שלו, שמזה מובן ענין הבטחון במנהיג העולם שהוא עצם הטוב, שבודאי שכל העניינים הם גם כן לטובה כפשוטה, ומובן גם בשכל לכל מאמין, שמזה התוצאה הכי ראשונה, העדר הדאגה, והעדר המבוכה, שהרי גם בשעה שדנים בשכל, איך להחליט ולעשות, גם אז השם יתברך משגיח ועוזר, לכל החפצים בטוב וביושר, וכשמתנהגים על פי הוראת התורה, הרי זוהי הדרך הטובה, והנהגה זו עצמה מסייעת את האדם להמשיך בכל עניינו, באופן הטוב לפניו.

וכמו בכל עניני אמונה, גם נקודה האמורה, אינה דורשת פלפול בשכל והבאת ראיות מסובכות פילוסופיות ועמוקות, כיון שכל אחד מבני ישראל, הן איש והן אשה, חש בנפשו, אשר מאמין הוא באמת, אפילו באותה שעה, שאינו חושב על דבר זה, באם נכון הדבר ומוכרח על פי השכל או לא, וכהודעת חז"ל, אשר כל ישראל הם מאמינים בני מאמינים, ז. א. אשר ענין האמונה בהם, בכח עצמם וגם ירושה מאבותיהם שהיו מאמינים, וכל תכונות הבאות מצד האדם עצמו וגם מצד הירושה, חזקים הם בכל ובתכלית, וק"ל.

תקותי אשר שורותי המעטות בכמות, תספיקנה לעורר מחשבתה ולכוונה לנקודה האמיתית והפנימית שלה בעצמה, והיא, אשר בפנימיות נפשה, בוטחת בהחלט, אשר השם יתברך משגיח עלי', ועלי' רק להוציא מחשבה זו מפנימית הנפש לענייני בחיי היום יומיים, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, וכנ"ל הדרך לזה הוא, לא על ידי דיון והעמקה בשכל, כי אם לסמוך על הרגש הפנימי שלה, שבוטחת בהשם יתברך, ולא לחפש ספיקות ולברוא קושיות, שאינן קושיות כלל, ובאמת גם אין מבלבלות אותה, והיסח הדעת מכל הענין, בודאי שיעזור לה להפטור בקל מהבלבולים האמורים.

מהנכון אשר איזו פעמים בשבוע, בימות החול, קודם תפלת הבורק, תפריש סענט אחדים לצדקה, ומה טוב ביום השני וחמישי בשבוע ובערב שבת קודש - מובן שצריך להיות בלי נדר.

בברכה לחזק הבטחון ולבשורות טובות בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

שיעורי תהלים לשבוע פרשת בהעלותך

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום ראשון - י"ג סיון מפרק סט עד סוף פרק עא</p>	<p>יום רביעי - ט"ז סיון מפרק עט עד סוף פרק פב</p>
<p>יום שני - י"ד סיון מפרק עב עד סוף פרק עו</p>	<p>יום חמישי - י"ז סיון מפרק פג עד סוף פרק פז</p>
<p>יום שלישי - ט"ו סיון מפרק עז עד סוף פרק עח</p>	<p>יום שישי - י"ח סיון מפרק פח עד סוף פרק פט</p>
<p>שבת קודש - י"ט סיון פרק כ מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרום שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ג סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עט, והנה כמו שמדה זו... עד עמ' 158, מאין ליש.

1 והנה, כמו שמדה זו – מדת "הגדול", של חסד, היינו
2 התפשטות חיותו בכל העולמות והנבראים, להוותם מ"אין"
3 ל"יש", היא שבתו – ומעלתו, של תקדוש־פרוד־הוא לבדו,
4 – שרק בו יתברך בלבד קיימת מעלה זו וכוח זה, שאין ביכולת
5 שום נברא לברא יש

שער היחוד והאמונה

6 מאין ולהחיותו, – כפי
7 המובא במדרש⁵, שאילו
8 היו מתקבצים כל בראי 2
9 עולם, לא היה 3
10 באפשרותם לברוא גם לא 4
11 כנף של "יתוש" ולהכניס 5
12 בו נשמה; שכן, דבר זה 6
13 הוא רק בחיק הבורא 7
14 לברוא "יש" מ"אין". מדה 8
15 זו היא למעלה לא רק 9
16 מכוח הנבראים, אלא גם 10
17 למעלה משכל הנבראים, 11
18 להביץ ולהשיג מדה זו – 12
19 כפי שמוסבר להלן: וגם 13
20 מדה זו – של חסד, 14
21 לברוא "יש" מ"אין", היא 15
22 למעלה מהשכלת כל 16
23 הנבראים והשגתם, 17
24 שאין פה בשכל שום 18
25 נברא להשגיל – בכוח 19
26 החכמה, ולהשיג – בכוח 20
27 הבינה, מדה זו ויבליה 21
28 לברא יש מאין 22
29 ולהחיותו, כי הנברא 22

30 יש מאין הוא דבר שלמעלה משכל הנבראים, כי היא –
31 ההתהוות "יש" מ"אין", ממדת גדלתו של תקדוש־פרוד־הוא,
32 ותקדוש־פרוד־הוא ומדותיו – אחדות פשוט, כדאיתא –
33 כפי שכתוב בזהר תקדוש⁶ ד"איהו ונרמוהי חד", – שהוא
34 יתברך וכליו וכוחותיו (כלומר, מדותיו) הם דבר אחד; וכשם
35 שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג בודאו – כלומר, את
36 הקב"ה, כך אינו יכול – שכלו של הנברא אינו מסוגל, להשיג
37 מדותיו. – של הקב"ה. שכן, כאמור, מדותיו הן דבר אחד אלו
38 יתברך, וכשם שאי אפשר להשיג אותו יתברך, כך אי אפשר
39 להשיג את מדותיו וכוחותיו. – כל זה באשר למדת החסד –
40 התגלות והתפשטות הכח האלקי לברוא "יש" מ"אין" – וכך
41 הדבר גם באשר למדת הגבורה והצמצום, המשפיעה להסתר
42 על הכוח האלקי שלא יתגלה בנברא, שהרי לולא זאת היה
43 הנברא, כלומר ישותו וממשותו, מתבטל במציאות; ומן ההכרח
44 שיהיה הצמצום והכיסוי, שהכוח האלקי יהיה מוחבא מהנברא.

5. ראה ירושלמי סנהדרין רפ"ז. ב"ר פל"ט, יד. ספרי ואתחנן ו, ה. ועוד. 6. הקדמת התיקוני זהר (ג, ב). 7. תהלים פט, ג.

21 ולהסתיר את האור והחיות – אפשר לכאורה לחשוב שהצמצום
 22 וההעלם הוא אמיתי; כלומר, אפשר לחשוב שלא רק הנבראים
 23 רואים עצמם ל"יש" ו"מציאות", אלא שגם לגבי הקב"ה, הנברא
 24 הוא "יש" ו"מציאות", מכיוון שהוא בא על-ידי כוח הצמצום
 25 המסתיר, וביחס לנברא,
 26 הוא כמו שהוא מחוץ
 27 למקורו – מציין מיד רבנו
 28 הזקן להלן ומסביר,
 29 ששניהם, כוח הגילוי
 30 לגלות את האור והחיות,
 31 וכוח הצמצום להסתיר
 32 את האור והחיות, הם שניהם באמת דבר אחד – שכן, זהו הענין
 33 של אור וכלי, המאוחדים בתכלית ובשרשם הם ענין אחד לגמרי
 34 – וקיים הרי כלל ש"אין עצם מסתיר על עצם; וכפי שמובאת
 35 בשולחן ערוך' אורח-חיים הראיה לגבי כיסוי הראש, שאין זה
 36 נקרא כיסוי כשאדם מניח את ידו על ראשו, מפני שראשו וידו
 37 הם אותו "עצם", כך גם בעניננו: כיוון שכוח הגילוי וכוח
 38 הצמצום הם שניהם דבר אחד, אין זה הסתר והעלם אמיתי;
 39 ההסתר הוא רק לגבי הנבראים, להסתיר כדי שהנבראים יראו
 40 ל"יש" ו"מציאות", אבל לא לגבי למעלה.

1 יתבטל בכל זאת במציאות, אלא יראה כ"מציאות", ב"יש". וזה
 2 אין בשכל שום נברא להשיג מהות הצמצום וההסתרה,
 3 ושיהיה אף-על-פי-כן – למרות הצמצום וההסתרה, גוף
 4 הנברא נברא מאין ליש, – שלכאורה, כדי להוות מ"אין"
 5 ל"יש" צריך הרי להיות
 6 להיפך: ההתגלות של
 7 הכוח האלקי, שהרי
 8 התהוות היא התגלות ולא
 9 הסתרה – כיצד, איפוא,
 10 הם שני הדברים יחד: מצד
 11 אחד – התגלות הכוח
 12 האלקי להוות את הנברא, ומצד שני – צמצומו והסתרו של
 13 הכוח האלקי? – מפני שאילו לא יסתרה היה הרי הנברא בטל
 14 במציאות, ואם כן הרי זה ענין ששום שכל של נברא אינו יכול
 15 להשיג, כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג מהות
 16 הנבראה מאין ליש. – כך אין הוא יכול להשיג את הצמצום
 17 המסתיר ופועל שהנברא יוכל להיראות כ"מציאות". לפי מה
 18 שהוסבר, שדבר זה שהנברא נראה כ"יש" ו"מציאות", בא
 19 מסיבת כח הגבורה והצמצום שלמעלה – משום שכשם שיש לו
 20 היכולת להאיר ולגלות אור וחיות, כך יש לו גם היכולת לצמצם

שער היחוד והאמונה

הנברא במציאות וזה אין בשכל שום נברא להשיג
 מהות הצמצום וההסתרה ושיהיה אעפ"כ גוף הנברא נברא
 מאין ליש כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג
 מהות הבריאה מאין ליש.

יום שני י"ד סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 158, [והנה בחי' הצמצום... עד עמ' 158, ל"ח:

65 – כך גם ברוחניות למעלה, שישנן ה' גבורות למעלה, היצרות
 66 ענין כ"ב אותיות עליונות, ושרש ה' גבורות הוא – הבחינה
 67 הנקראת ב"קבלה" "בוצינא דקרדוניתא", – פירוש המלה
 68 "קרדוניתא" בארמית, הוא חושך והעלם, והיינו שזו בחינה של
 69 העלם וחושך שלמעלה
 70 מאור, שהיא – בחינת
 71 גבורה עלאה ד"עתיק
 72 יומין", – בפנימיות הכתר,
 73 ושרש התקדים הוא גם
 74 כן – בחינת חסד ד"עתיק
 75 יומין", פידוע לידועי
 76 חן: – כפי שהדבר ידוע
 77 ללומדי החכמה הנסתרה,
 78 תורת הקבלה. וכיון שגם
 79 הצמצום של אותיות וגם
 80 הגילוי של אור וחיות
 81 אלקי, שרשם אחד
 82 ב"עתיק יומין", מובן הדבר שהצמצום וההסתרה אינם הסתרה
 83 אמיתית. שכן, כאמור, "אין עצם מסתיר על עצם", אם הם
 84 "עצם" אחד, אין זו הסתרה. ממילא יוצא שהצמצום וההסתרה,
 85 המסתירים כדי שהכוח האלקי המהווה את הנברא לא יראה,
 86 אין בהם משום הסתרה כלל לגבי למעלה ח", אלא רק לגבי
 87 הנבראים בלבד, שהם יראו את הבריאה כ"יש" ו"מציאות",
 88 ואילו לאמיתו של דבר בטל כל נברא במציאות לגבי מקורו.

41 [והנה, בחינת הצמצום והסתרה החיות נקרא – בלשון תורת
 42 הקבלה, בשם "כלים", והחיות עצמו – התגלות החיות, נקרא
 43 בשם "אור", – שהיא ענין של אור וגילוי; שכלו שהכלי
 44 מכסה על מה שבתוכו – כך בחינת הצמצום מכסה
 45 ומסתיר האור והחיות
 46 השופע; – הצמצום
 47 מכסה ומסתיר על האור
 48 והחיות האלקי השופע
 49 לנבראים, שהאלקות לא
 50 תיראה, והכלים הן הן
 51 האותיות, – של "עשרה
 52 מאמרות", או חילופיהן
 53 (כפי שאותיות מתחלפות
 54 באותיות אחרות) ו"עשרה
 55 מאמרות" הם החיות
 56 המהווה ומחיה את
 57 הנבראים, ששרשן – של
 58 האותיות, הן ה' אותיות מנצפ"ה, – שהן "כפולות", ישנו כ'
 59 וישנו ר' סופית, וכך בשאר ארבע האותיות, וכפי שמוסבר
 60 ב"קבלה" אותיות כפולות אלו הן שורש האותיות, כי – שהן ה'
 61 גבורות – אלו הן חמש בחינות הגבורה, הקמלקות ומפרידות
 62 הקבל והקול פה' מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות, –
 63 כפי שהדבר לדוגמה בגשמיות, שעל-ידי ה' מוצאות הפה"
 64 מתחלק ונבדל הבל הקול להברות נפרדות של אותיות ומילים

יום שלישי ט"ו סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 158, פרק ה והנה על... עד עמ' פ, פרק ג.]:

- 1 פֶּרֶק ה. בפרק הקודם, פרק ד', הסביר רבנו הזקן, שמה שהנבראים
 2 נראים ל"מציאות יש", הרי זה בסיבת מדת הגבורה וכוח הצמצום של
 3 הקב"ה, הגורמים שהחיות האלקית לא תהיה גלויה בנבראים. ולכן,
 4 למרות שהנברא נמצא תמיד במקורו, שהוא הכוח האלקי הבורא אותו
 5 תמיד ובלי הפסק מ"איך"
 6 ל"יש", הרי כיוון שהחיות
 7 והכוח האלקי אינם בהתגלות
 8 לנבראים, חש הנברא את
 9 עצמו כאילו הוא דבר לעצמו,
 10 ואין נראית בנברא האמת
 11 שהוא רק התפשטות מהזיו
 12 של מקורו בלבד, כמו
 13 ההתפשטות של האור והזיו
 14 מהשמש.
 15 וְהֵנָּה, עַל זֶה – על מה
 16 שדובר, שכל התהוותם
 17 של הנבראים, שייראו
 18 ויחושו עצמם ל"מציאות"
 19 יש", באה על-ידי מדת
 20 הצמצום, אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוֹנֵם לְכַרְכְּהוּ: "בְּתַחֲלָה עָלָה
 21 בְּמַחְשְׁבָהּ – העליונה, לְכַרְכְּהוּ אֶת הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין, –
 22 שהיא מדת הגבורה והצמצום, רָאָה שְׁאִין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם –
 23 במדת הדין והצמצום בלבד, שְׁתַּף בּוֹ – בעולם, מִדַּת רַחֲמִים",
 24 לכאורה אין הדברים מובנים, שהרי הקב"ה הוא "חפץ חסד"
 25 ורוצה לעשות חסד עם הנבראים, מדוע, איפוא, המחשבה
 26 הראשונה היתה לברוא את העולם במדת הדין? – אלא, לפי מה
 27 שהוסבר, מובן הדבר: היות וכל מציאותם של הנבראים שייראו
 28 ויחושו עצמם ל"מציאות" באה דוקא על-ידי מדת הדין
 29 והגבורה, המכסה על החיות האלקית, ולולא הסתרה זו היו
 30 הנבראים בטלים במציאות; והכוונה העליונה היא הרי שתהיה
 31 "מציאות" של נבראים, כי רק אז שייך בהם ענין העבודה
 32 שעל-ידיה הוא יכול להטיב אתם במתן שכר עבור העבודה –
 33 הרי, שדוקא על-ידי מדת הדין והצמצום, הנבראים הם במצב
 34 של ביצוע תכלית הבריאה. לכן, עלה תחילה במחשבתו יתברך
 35 לברוא את העולם במדת הדין, אך כיוון שראה שב"דין" בלבד
 36 לא יהיה קיום לעולם – כי אז היתה חיות הקדושה מכוסה לגמרי
 37 בעולם, והעבודה גלגלה את החיות האלקית בעולם היתה קשה
 38 ביותר – לכן "שיתף" בעולם מדת הרחמים, שתהיה התגלות
 39 קדושה ואלקות בעולם. דְּהֵיִנוּ – "שיתוף מדת הרחמים"
 40 משמעה: הַתְּגַלּוּת אֱלֹהוֹת – בעולם, עַל־יְדֵי צְדִיקִים – ועל-ידי
 41 וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים שְׂבִתוּרָה – על-ידי זה נראה ומתגלה בעולם
 42 אלקות ולמעלה מן הטבע. בפרק הקודם אמר רבנו הזקן, ששתי
- המדות – הן מדת החסד וההתפשטות של חיות אלקית לברוא
 נבראים מ"איך" ל"יש", והן מדת הגבורה, לצמצם ולהסתיר את
 החיות האלקית שלא תהיה בהתגלות לנבראים – הן שתייהן
 למעלה משכל והשגת הנבראים. כאן הוא מסביר, שמדות אלו
 הן למעלה לא רק משכל
 הנבראים, אלא גם
 למעלה משכל והשגת
 הנשמות שמעולם
 האצילות; שגם נשמת
 משה רבנו, שהיתה נשמה
 מעולם האצילות, גם
 שכלו לא היה יכול להשיג
 מדות עליונות אלו שהן
 דבר אחד עם הקב"ה
 עצמו. וְהֵנָּה עַל זֶה – על
 המדובר כאן, שמדות חסד
 וגבורה הן למעלה
 מהשכל, אִמְרוּ בְּהַרְגֵל,
 דְּלַעֲלֵא, בְּסִטְרָא
- דְּקַדְוֶשָׁה עֲלֵאָה, – שלמעלה, בצד ה"קדושה עליונה", כלומר,
 בעולם האצילות שהוא למעלה מעולמות בריאה – יצירה –
 עשיה, אֵית יְמִינָא וְאֵית שְׂמָאלָא, יש "ימין" ויש "שמאל",
 דְּהֵיִנוּ חֶסֶד וְגְבוּרָה, פְּרוּשׁ, – שכן, מה היא הרבותא שלמעלה
 ישנם חסד וגבורה? אלא הכוונה היא, שגם גבורה (צמצום) היא
 "לעילא" (למעלה) ולמעלה מהשגת הנבראים, כי היא מדה
 אלקית. שהרי כיוון שלמעלה ב"סטרא דקדושה" – בצד
 הקדושה – לא שייך פירוד חסד-שלום, אלא הכל הוא
 בהתכללות, הנה "שם" ענין ה"ימין" (חסד) וה"שמאל" (גבורה),
 למרות שהם שני דברים מנוגדים לגמרי, הם – באופן של "שני
 הפכים בנושא אחד", מפני ששניהם מאוחדים בתכלית עם
 איך-סוף ברוך-הוא, דְּשִׁתִּיחֵן – גם חסד וגם גבורה, הֵן מְדוּת
 אֱלֹהוֹת לְמַעְלָה מְשַׁבֵּל הַנְּבִרָאִים וְהַשְּׁנִיתָם, דְּאֵיהּ וְגְרַמּוּהִי
 חֶד בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת – הוא יתברך והכלים שלו (ומדותיו) הם
 דבר אחד בעולם האצילות, גם מדת החסד וגם מדת הגבורה
 מאוחדות שתייהן בתכלית אתו יתברך. וְאֵף הַשְּׁנִיתָ מִשָּׁה רַבְּנֵנוּ
 עַל־יְדֵי הַשְּׁלֹם בְּנִבּוּאָתוֹ, – שהשיג במראה הנבואה שלו, לֹא
 הִיָּתָה בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, – עצמו, שכן עולם האצילות הוא
 למעלה גם משכלו והשגתו של משה רבנו, אֲלֵא עַל־יְדֵי
 הַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה – על-ידי התלבשות מדרגת
 ה"אצילות" בעולם הבריאה; וְאֵף גַּם זֹאת, – גם לאחר
 ש"אצילות" מתלבשת בעולם הבריאה, איזו מדרגה של
 "אצילות" השיג? – לֹא בְּשִׁתִּי מְדוּת אֱלוֹ – חֶסֶד וְגְבוּרָה –

1. ראה פירוש רש"י בראשית א, א; בראשית רבה פ"ב, טו. 2. חלק א נג, א. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: עפמשנ"ת באגה"ק (סי"ט) מובן שאין הכוונה – שלא למעלה מזה (שהרי השיגו בחו"ב) – אלא שהשגת חו"ג (מקור הבריאה וצמצומה) דבזה עסקינן – היתה ע"י התלבשותם בנה"י דוקא".

1 היתה השגת משה רבנו, אלא עליי התלבשותן - התורה, - ואותיות התורה הן הרי גם כן למעלה משכל
 2 המוקדמת, במדות שלמטה מהן במדרגה, שהן מדות
 3 נצחיות יסוד - מדת הנצח היא "ענף" בלבד ממדת החסד,
 4 ומדת הוד היא "ענף" ממדת הגבורה - כפי שהן באות במדת
 5 ה"יסוד" המשפיעה
 6 למדריגות שלמטה ממנה,
 7 [כמו שפתיב בשער] 1
 8 הנבואה]. - שבמדריגה 2
 9 זו היתה השגתו של משה 3
 10 רבנו עליי השלום. רק 4
 11 שמתן שפרם של 5
 12 צדיקים בגן עדן, הוא 6
 13 השגת התפשטות 7
 14 החיות ואור הנמשך 8
 15 משתי מדות אלו - 9
 16 חסד וגבורה - שבתור 10
 17 שבר יכולים הם לקבל 11
 18 ההתפשטות משתי מדות 12
 19 אלו, והוא - התפשטות 13
 20 החיות משתי המדות חסד 14
 21 וגבורה, היא מזון נשמות 15

שער היחוד והאמונה

28 ומאור מקיף זה, נוסף אל
 29 למזון הנשמות, -
 30 כלומר, מה"רקיע" נמשך
 31 אור פנימי לנשמות,
 32 שהוא ענין ה"מזון" - אור
 33 פנימי שמשגיגים אותו,
 34 דהיינו - כלומר: ידיעת
 35 סוד כ"ב אותיות
 36 התורה, כי הרקיע הזה
 37 הוא סוד הדעת, -
 38 והטל שנוסף ממנו, הוא
 39 ידיעת סוד כ"ב אותיות
 40 התורה, והתורה היא
 41 מזון הנשמות בגן עדן,
 42 והמצות הן לבושים,
 43 כמבאר כל זה בזהר -

התלבשותן במדות שלמטה מהן במדרגה שהן מדות
 נצח הוד יסוד [כמ"ש בשער הנבואה] רק שמתן
 שפרם של צדיקים בגן עדן הוא השגת התפשטות
 החיות ואור הנמשך משתי מדות אלו ה"ג והוא
 מזון נשמות הצדיקים שעסקו בתורה לשמה בעו"הו
 כי מהתפשטות שתי מדות אלו נמתח רקיע על
 הנשמות שבגן עדן ורקיע זה נקרא רזא דאורייתא
 ובו סוד כ"ב אותיות התורה הנתונה משתי מדות
 אלו כדכתיב מימינו אש דת למו ומרקיע זה נוסף
 אל למזון הנשמות דהיינו ידיעת סוד כ"ב אותיות
 התורה כי הרקיע הזה הוא סוד הדעת והתורה היא
 מזון הנשמות בג"ע והמצות הן לבושים כמבואר
 כל זה [בוהר ויקהל דף ר"ט ור"י ובע"ה שער מ"ד
 פרק ג']:

49 פרשת ויקהל דף ר"ט ור"י, ובע"ה שער מ"ד פרק
 50 ג]: - הרי מוסבר כאן, ששתי המדות חסד וגבורה שמאצילות,
 51 הן למעלה משכל והשגה לא רק של הנבראים, אלא גם של
 52 נשמות שמעולם האצילות, ורק בדרך של קבלת שבר יכולות
 53 הנשמות בגן עדן לקבל ההתפשטות משתי המדות חסד
 54 וגבורה.

22 הצדיקים שעסקו בתורה לשמה בעולם הזה, כי
 23 מהתפשטות שתי מדות אלו נמתח רקיע - אור מקיף,
 24 על הנשמות שבגן עדן, - אור מקיף זה מעניק כוח לאותן
 25 נשמות שותכלנה "לקבל" ההתפשטות משתי מדות אלו,
 26 ורקיע זה נקרא "רזא דאורייתא", - סוד התורה, הענין
 27 בתורה שבבחינת רז וסוד, ובו - ברקיע, סוד כ"ב אותיות

יום רביעי ט"ז סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פ, פרק ו והנה שם... עד עמ' 160, הכלולה בחסד.

55 פרק ו. בפרק ד' הסביר רבנו הזקן, ששתי המדות העליונות - מדת
 56 החסד וההתפשטות של החיות האלקית לברוא ולהחיות את הנבראים,
 57 ומדת הגבורה והצמצום המסתירה על החיות האלקית המהווה ומחיה
 58 את הנברא (כדי שהנברא יוכל לחוש את עצמו ל"מציאות יש") - יש
 59 לשתיהן שורש אחד; ואשר
 60 מכיוון שהן "עצם" אחד, לא
 61 יכול הצמצום והגבורה להיות 15
 62 הסתרה אמיתית, שכן "אין" 16
 63 עצם מסתיר על עצם.

שער היחוד והאמונה

76 כשהן שתי מדות חסד וגבורה.
 77 והנה, שם "אלהים" הוא
 78 שם מדת הגבורה
 79 והצמצום, - כל שם מהשמות הקדושים הוא מדה מיוחדת,
 80 כמו שם א"ל הוא מדת החסד, ככתוב: "חסד א"ל כל היום",
 81 וכך שאר השמות במדות אחרות. השם של מדת הגבורה
 82 והצמצום הוא שם אלקים, כלומר, כשאר אין-סוף ברוך הוא
 83 מתלבש במדת הגבורה לפעול פעולת הצמצום וההעלם -
 84 נקראת מדה בשם אלקים. ולכן הוא - שם אלקים, גם כן

פרק ו והנה שם אלהים הוא שם מדת הגבורה
 והצמצום ולכן הוא גם כן
 64 ברם, כל זה אמור לגביהן כפי שהן בשרשן, ואילו כפי שהן בהתגלות
 65 בספירה ומדה, אפשר לכאורה לחשוב, שהן אכן שתי מדות נפרדות
 66 והפכיות אחת מהשניה - מדה אחת היא חסד וגילוי, והשניה - גבורה,
 67 צמצום והעלם,
 68 ובפרקנו יסביר, שגם כפי ששתי מדות אלו הן בהתגלות, הן בהתכללות
 69 אחת עם השניה. שהרי, תכלית וכוונת ההעלם היא כדי שיוכלו להיות

- 1 כְּנִימְטָרִיא "הַטְּבַע", – במלה "הטבע" אנו מציינים סדר קבוע
 2 של הנהגה בעולם, החזור על עצמו תמיד, ולכן רגילים אליו
 3 ואין הוא מעורר שום השתאות, לא נראה כל חידוש לגבי הסדר
 4 של אתמול, וממילא לא חושבים אודות הכוח והחיות האלקי
 5 הגלום בדברים שנקבעו
 6 בסדר ואופן תמידי. לְפִי
 7 שְׁמִסְתִּיר – שם אלקים
 8 את הָאוֹר שְׁלִמְעָלָה
 9 הַמְּהוּה וּמְחִיָּה הָעוֹלָם,
 10 – על-ידי שהאור
 11 שלמעלה מהוה תמיד
 12 מחדש את הנבראים, נוצר
 13 הרי באמת, כאמור, הענין
 14 הפלאי של בריאת "יש"
 15 מאין, פלא שהוא גדול
 16 יותר מאשר קריעת ים סוף. אך, שם אלקים מעלים על האור
 17 שלמעלה המהוה ומחיה את העולם, וְנִרְאָה בְּאֵלּוּ הָעוֹלָם
 18 עוֹמֵד – בלי התחדשות, אלא כדבר קבוע תמידי, וּמְתַנְהֵג
 19 בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע. – גם אותם דברים, בהם נראית איזו התחדשות,
 20 הרי גם התחדשות זו קבועה בסדר הנקרא דרך הטבע. – המלה
 21 "טבע", כפי שהיא מוסברת בחסידות, יש בה כמה פירושים,
 22 ומזה: "טבע" במשמעות של קביעה, כלשון חכמינו ז"ל: "כל
 23 המשנה ממטבע שטבעו חכמים". כמו כן "טבע" מלשון "טובעו
 24 בים סוף", כמו דבר שטבוע במים, מכסים עליו המים והוא אינו
 25 נראה כלל – כך "טבועה" כביכול החיות האלקית בנבראים,
 26 שאין היא נראית כלל, וְשֵׁם "אֱלֹהִים" זֶה, – לא כפי ששם
 27 אלקים הוא בשרשו העליון, אלא כפי ששם אלקים משפיע
 28 באמצעות מדת הגבורה, שהעולם יראה כאילו הוא מתנהג
- בדרך הטבע, הוא מְגַן וְנִרְתֵּק לְשֵׁם הַיְוִ"ה, – כאמור לעיל
 בפירוש הפסוק "שמש ומגן הוי' אלקים", ששם הוי' הוא כמו
 השמש כאשר מאירה, ושם אלקים מסתיר על האור של שם
 הוי', כמו ה"מגן" וה"נרתק" המסתירים על אור השמש, כדי
 שיהיה
 הנבראים לקבל את האור,
 לְהַעֲלִים הָאוֹר וְתַחֲתוֹת
 הַנְּמִשֵּׁךְ מִשֵּׁם הַיְוִ"ה
 וּמְחִיָּה מֵאֵין לְיֵשׁ, –
 שענינו של "הוי'" (מלשון
 מהוה) שהוא בורא הכל
 מ"אין" ל"יש", ועל אור זה
 מסתיר שם אלקים, וזאת
 כדי שְׁלֵא יִתְגַּלֵּה
 לְנִבְרָאִים וְיִכְמְלוּ
 בְּמִצִּיאוֹת. – אילו האור של שם הוי', המהוה מ"אין" ל"יש",
 היה מתגלה לנבראים, היו הם בטלים במציאות – הרי, שדוקא
 על-ידי ההסתרה שמשם אלקים, קיימת מציאות הנבראים,
 וממילא – וְהָרִי בְּחִינַת גְּבוּרָה זו וְצִמְצוּם הַיְוִ"ה – ההסתרה
 המסתירה על החיות האלקית, הוא – לא רק צמצום והעלם,
 אלא גם בֵּין בְּחִינַת חֶסֶד שְׁהַעוֹלָם יִפְנֶה בּוֹ, – זהו "כי אמרתי
 עולם חסד יבנה"⁴, שבגן ובריאת העולם הוא על-ידי בחינה של
 חסד; וכיוון שבלעדי הצמצום וההעלם של שם אלקים לא
 היתה יכולה להיות שום מציאות של עולם, הרי שהכוונה
 והתכלית של הצמצום הזה הוא – חסד, כדי שתוכל להיות
 המציאות של עולם, וזו היא בְּחִינַת גְּבוּרָה הַפְּלוּלָה בְּחֶסֶד.⁵
 – אופן כזה של גבורה שעל ידו מתבצעת התכלית של חסד,
 וזהי גבורה הכלולה בחסד, ומהוה חלק מחסד.⁶

2. גיטין מ, ב. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ דח"א ספ"ו" – הרבי שליט"א מסביר, שבהדגשה "גבורה זו" ו"צמצום זה" מתכוון רבנו הונן לומר, שדוקא כאן הגבורה והצמצום הם ענין של חסד, ואילו לא כך הדבר לגבי הצמצום אודותו מדובר בחלק ראשון סוף פרק ו' – שחיות הקדושה באה אחרי צמצומים רבים כדי שתתלבש בבחינת גלות בקליפות וסטרא אחרא להחיותן – שכן, שם הצמצום הוא אכן ענין של גבורה והעלם ולא ענין של חסד, שהרי הכוונה שם היא שלא יהיה בהן ענין של גילוי. 4. תהלים פט, ג. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בזה בא להוסיף עיקר חדש לגמרי, ובמילא גם לתרץ קושיא גדולה (שכנראה מרוב "פשיטותה" אין שמים לב ע"ז כלל ! !), והיא: הרי המדובר במדותיו של א"ס, וא"כ כמו שמדת החסד הוא התפשטות לאין קץ – כדלעיל פ"ד – כן צ"ל מדת הגבורה צמצום לאין קץ, העלם בתכלית. ולכן לכאורה צ"ל לא רק נבראים לאין קץ (מצד החסד) – אלא גם שההעלם יהי' לאין קץ ח"ו (ובלשון פל"ו) שאין תחתון למטה הימנו בענין הסתר האור כו' – ועפ"ז רק מדר"י הכי תחתונה דעוה"י החומרי (שאינן תחתון הימנה) הוי' צ"ל נברא (וגם בזה שייך מספר לאין קץ) – אבל ע"פ המשל דמגן ונרתק השמש (דהשמש לא רק פועל ע"י הנרתק, אלא גם מאיר – דוגמת עצמו, שהוא מאור – ואפילו נראה ע"י הנרתק וכו') ועפ"ז הבי' דכוונת ההעלם הוא לא רק ההעלם, אלא גם שלא יבטלו הנבראים מציאותם – הרי בכל דרגא שבנבראים ומציאות שלה – מרכ"ד עד סוכ"ד (שהן אין קץ, מצד החסד) כלולה בה גבורה שלא תבטל מציאותו. וזהו ג"כ ב' הענינים (1) דגבורה זו הוא ג"כ חסד [לא העלם לבר, כ"א שתה"י מציאות]. (2) דגבורה זו כלולה בחסד [הבריאה דכל דרגא ונברא באופן דטיפין כו']. וכמו הגומא דבה יוצאת טפת הגשם – ששוללת ארובת השמים וביחד עם זה היא ג"כ נקב ופתיחה. וכן זכוכית השחורה שוללת דרוכזיכטיקייט דשאר זכוכית וביחד עם זה היא ג"כ לאט דורך אור (חלש) דהשמש". 6. כגון (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א): "גשמי ברכה – טיפין טיפין, משא"כ כשארובות השמים נפתחות; המסתכל בשמש שלא ע"י זכוכית שחורה עיניו כהות".

יום חמישי י"ז סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 160, והנה מהתכללות המדות... עד עמ' פא, השמש בשמש.

44 – של החיות האלקית המהווה את העולם והנבראים, הוא
 45 בְּחִינַת חֶסֶד כְּמוֹ שֵׁם הו"ה, מְשׁוּם שְׁמִדוּתוֹ שֶׁל
 46 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְתִיחֵדוֹת עִמּוֹ בְּיַחְדָּו גְּמוּרָה, וְהוּא וְשִׁמּוֹ
 47 אֶחָד, שְׁמִדוּתוֹ הֵן שְׁמִדוּתוֹ. – ועל כך אומרים "הוא ושמו
 48 אחד", וְאִם בֵּן – כשנדע
 49 ותבין ששם אלקים הוא
 50 דבר אחד עם שם הוי",
 51 מִמִּילָא תִדַּע שֶׁ"בְּשֵׁמִים
 52 מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ
 53 מִתַּחַת – אֵין עוֹד", –
 54 מבלעדו יתברך. פִּירוּשׁ –
 55 של "אין עוד": שְׁנֵים הָאָרֶץ
 56 הַחֲמִידָת שְׁנֵי אֵינִי יֵשׁ
 57 גְּמוּרָה לְעֵין כָּל, הִיא אֵין
 58 וְאִפְסֵי מִמֶּשׁ לְגַבֵּי
 59 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי
 60 שֵׁם "אֱלֹהִים" אֵינוֹ
 61 מְעַלִּים וּמְצַמְצֵם אֵלָא
 62 לְתַחְתּוֹנִים, – שהעובדה
 63 שבגלל ההעלם של שם
 64 אלקים נראים הנבראים
 65 ל"יש", הרי זה לגבי
 66 הנבראים ה"תחתונים"
 67 בלבד, כאמור לעיל, וְלֹא
 68 לְגַבֵּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מֵאֶחָד
 69 שְׁהוּא וְשִׁמּוֹ
 70 "אֱלֹהִים" – אֶחָד, – הרי
 71 שאין שם אלקים יכול
 72 להסתיר לגבי הקדוש-
 73 ברוך-הוא. וְלִבְנֵי גַם
 74 הָאָרֶץ וּמִתַּחַת לָאָרֶץ הֵן אֵין וְאִפְסֵי מִמֶּשׁ לְגַבֵּי הַקְדוּשׁ-
 75 בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵינֵן נִקְרְאוֹת בְּשֵׁם כָּלֵל, אִפְלוּ – לֹא, בְּשֵׁם
 76 "עוֹד" שְׁהוּא לְשׁוֹן טַפַּל, – "עוֹד" – דבר נוסף, שהוא טפל
 77 לדבר העיקרי הראשון, כְּמֵאֶמֶר רַבּוֹתֵינוּ וְזֵרוּנֵם לְבִרְכָה¹²:
 78 "יְהוּדָה וְעוֹד לְקֵרָא", – בתמיהה. בשעה שישנה ראייה
 79 מפורשת מפסוק שבתורה, לא מתאים להביא ראייה מהנהגו
 80 בארץ יהודה, גם לא ראייה באופן טפל – הרי ש"עוד" הוא
 81 מלשון טפל, וּבְגוּפֵי שְׁהוּא טַפַּל לְנִשְׁמָה וְחַיּוֹת שְׁבִתוּכוֹ – אף
 82 לא כמו שהגוף, המקבל את חיותו מן הנשמה שבקרבו, טפל
 83 לנשמה שבו. [וְהוּוֹ שְׁבִתוּכוֹ¹³: "אֵהֱלֵלָהּ ה' בְּחַיֵּי, אֲזַמְרָה
 84 לְאֵלֹהֵי בְּעוֹדֵי", – בגופי, הרי שהגוף נקרא "עוד", וביחס לגוף
 85 נאמר "אזמרה לאלקי", שכן – שְׁתַּחֲוִים – הנשמה, נִמְשָׁכִים
 86 מִשֵּׁם הַנְּיָה, וְהָ"עוֹד" שְׁהוּא הַגּוּף הַטַּפַּל – מִשֵּׁם "אֱלֹהִים",]

1 וְהֵנָּה, מֵהַתְּכַלְלֹת הַמְדוּת זֶו בּוֹ – מן העובדה שלמרות שהן
 2 מדות הפכיות – חסד היא מדה הפכית מגבורה – אף על פי כן
 3 הן כוללות אחת מהשניה, נִרְאָה לְעֵין – רואים במוחש, דִּיאִהוּ
 4 וְנִרְמֹהֵי חָד, – שהוא יתברך וה"כלים" שלו הם דבר אחד, שְׁהֵן
 5 – גרמוהי, כלומר כליה,
 6 מְדוּתוֹ, כִּי מֵאֶחָד שְׁהֵן
 7 – מדותיו, בְּיַחְדָּו גְּמוּרָה
 8 עִמּוֹ, לְכֵן הֵן מְתִיחֵדוֹת¹
 9 זֶו בּוֹ וְכַלּוּלוֹת זֶו מִזֶּו,²
 10 כְּמֵאֶמֶר אֱלֹהֵינוּ: –³
 11 ב"פתח אליהו" שבהקדמת⁴
 12 תיקוני זהר: "וְאֵנִי הוּא"⁵
 13 דְקָשִׁיר לֹאן וּמִיַּחַד לֹאן⁶
 14 וְכוּ', – אתה הקב"ה⁷
 15 מקשר את הספירות⁸
 16 והמדות ומאחד אותן, וְכִי⁹
 17 מֵינַף לִית יְחוּדָא בְּעֵילָא¹⁰
 18 כו". – ומבלעדיך אין¹¹
 19 שום יחוד בעליונים¹²
 20 (במדות שלמעלה). להלן¹³
 21 יסביר רבנו הזקן, שכיוון¹⁴
 22 ששם אלקים, מדת¹⁵
 23 הגבורה והצמצום, הוא¹⁶
 24 דבר אחד עם שם הוי", עם¹⁷
 25 מדת החסד והגילוי, הרי¹⁸
 26 מובן ממילא שההעלם¹⁹
 27 וההסתר שמשם אלקים,²⁰
 28 באמת אין הוא הסתר²¹
 29 כלל, שהרי אין עצם²²
 30 מסתיר על עצם – ודבר זה

31 מחייב, שהנבראים הם באמת בטלים לגמרי לגבי מקורם. וְהוּוֹ
 32 שְׁבִתוּכוֹ¹¹: "וְהִשְׁבַּתְתִּי אֵל לְבָבְךָ, כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים", – על
 33 פסוק זה הקשה בפרק הראשון: וכי תעלה על דעתך שיש אלקים
 34 נשרה – שרוי – מתחת לארץ, שצריך להזהיר כל כך "והשבות
 35 אל לבבך", ש"ה' הוא האלקים" גם "בארץ מתחת" ובאופן של
 36 "אין עוד"? – אך כפי שמוסבר כאן, אין הפירוש שהוי"ה הוא
 37 הא-ל-האדיר "בשמים ממעל" ו"על הארץ מתחת" ובלעדו אין
 38 א-ל-אחר, אלא הפירוש הוא שבלעדו אין שום דבר, כי הכל
 39 בטל אליו יתברך, ועל כך צריך להיות "והשבות אל לבבך" –
 40 להתבונן ולהתעמק היטב ש"הוי"ה הוא האלקים", פִּירוּשׁ שְׁשֵׁנִי
 41 שְׁמוֹת אֱלֹו – הוי"ה ואלקים, הֵם אֶחָד מִמֶּשׁ, – למרות שהוי"
 42 הוא חסד והתגלות, ואלקים – צמצום והעלם, ובכל זאת הם
 43 דבר אחד ממש, שְׁנֵים שֵׁם "אֱלֹהִים" הַמְצַמְצֵם וּמְעַלִּים הָאוֹד,

- 1 – לכן כתוב לגבי "חיי" שם הוי' – "אהללה הוי' בחיי", ולגבי טפל לגבי הנשמה, שהיא החיות שלו, העיקר שלו. אכל
2 "עודי" – השם אלקים –
3 "אומרה לאלקי בעודי". –
4 כלומר, ביטול הגוף לגבי הטפל משם אלהים] לפי שהנשמה אינה מהוה
5 הנשמה הוא באופן של הגוף מאין ליש אבל הקב"ה המהוה את הכל
6 "עוד", טפל לנשמה, אך מאין ליש הכל בטל במציאות אצלו כמו אור
7 אין הוא בטל במציאות השמש בשמש.
8 לגבי הנשמה – מדוע? לפי
9 מפני, שהנשמה אינה מהוה הגוף מאין ליש, – היא רק
10 מוסיפה לגוף את ענין החיים בלבד, לכן נקרא הגוף על-כילפנים

שער היחוד והאמונה

יום שישי י"ח סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פא, ולכן הוצרך הכתוב... עד עמ' 162, הוא האלקים:

- 21 ולכן הצרך הכתוב להזויר וידעת היום והשבת אל לבבך
22 וגו', – ש"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" – דבר זה
23 מן ההכרח שהתורה תצוה על כך, שכן אפשר לטעות בכך
24 ולחשוב אחרת, שלא תעלה על דעתך שהשמים וכל צבאם
25 והארץ ומלאה הם דבר
26 נפרד בפני עצמו, –
27 נפרד מהקב"ה שברא
28 אותם ומחיה אותם,
29 והקדוש-ברוך-הוא
30 ממלא כל העולם
31 בהתלבשות הנשמה
32 בגוף, – להחיות את הגוף
33 – כך ממלא הקב"ה את
34 העולם כדי להחיותו,
35 ומשפיע – הקב"ה, כח
36 הצומח בארץ, – זהו
37 החיות שבגלוי בארץ,
38 וכח התנועה בגלגלים,
39 ומניעים ומנהיגים
40 כרצונו, כמו שהנשמה
41 מניעה את הגוף
42 ומנהיגתו כרצונה. –
43 למרות שהגוף הוא דבר
44 נפרד מהנשמה, אך כיוון

שער היחוד והאמונה

- ומזהיר שלא יטעו טעות זו, שכן אין זה דומה כלל לנשמה וגוף.
אך באמת אין המשל – מנשמה וגוף, דימה לנמשל – של
אלקות ועולם, כלל, כי הנשמה והגוף הם באמת נפרדים
זה מזה בשרשם, – לנשמה ולגוף שרשים נפרדים, כי אין
התהוות שרש הגוף
ועצמותו מנשמתו,
אלא מטפות אביו
ואמו, – מכך נוצר הגוף;
וגם אחרי כן – אחרי
התהוות הגוף, אין גידולו
– של הגוף, מנשמתו
לבדה, אלא על-ידי
אכילת ושתית אמו כל
תשעה חדשים, – חדשי
העיבור, ואחר-כך –
אחרי הלידה, תלוי גידול
הגוף על-ידי אכילתו
ושתיתו בעצמו, – הרי
שהגוף הוא באמת דבר
נפרד מהנשמה, והנשמה
רק מחיה את הגוף. מה
שאין כן השמים
והארץ, שכל עצמותם
ומהותם נתתה מאין
ואפס המוחלט – מבחינת ה"אין" האלקי אין בעצם שום מקום
ל"יש" ולנבראים, רק בדרך ה' ורוח פיו יתברך, – הם נבראו
מ"אין" ל"יש"; וגם עדיין – אחרי התהוותם נצב – בהם, דבר
ה' לעולם, ושופע בהם תמיד בכל רגע, ומהוה אותם
והנשמה מחיה את הגוף, לכן היא מנהיגה את הגוף בהתאם
לרצונה; ובכן עלולים, איפוא, לטעות ולחשוב, שגם הקב"ה רק
מחיה ומנהיג את העולם, ואילו העולם כשלעצמו הוא דבר
נפרד, כמו שהגוף הוא דבר נפרד מהנשמה. לכן בא הפסוק

10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמפורש רפ"ג – הכוונה גם כאן, להוכיח שהנברא הוא אין ואפס לגבי רוח פיו כו' שכנברא, כי רוח כו' – מהוי', והסתר הנברא – מאלקים, והם אחד ממש ואין אלק' מסתיר כו'. והנה לפי זה אומר שחיות הגוף משם הוי' והגוף משם אלק' – ובכ"ז הוא טפל ועוד לנשמה ולא אין ואפס! וע"ז התיירון – דנפרדים (לא רק במציאותם, אלא גם) בשרשם כי התהוות שורש הגוף ועצמותו (מציאותו) – היינו דרגת שם אלק' שבגוף – אינה מנשמתו (ודרגת שם הוי' שבנשמה שלו) אלא כו' ואין דרגות פרטיות אלו דהוי' ואלק' אחד ממש (אף שבכללות הוי' ואלק' – אחד ממש). כ"א באופן דטפל, כביכול. ובדוגמת השמש ומגן ונתק – דכל חלק שבנתק טפל לכל חלק שבשמש, אבל מסתיר ומתאחד הוא רק עם אותם קרני ואור השמש המאירים ע"י חלק זה".

26 והעצמו, להסתיר ולהעלים החיות השופע בהם, שיהיו
 27 נראים השמים והארץ וכל צבאם כאלו הם דבר בפני
 28 עצמו. – דבר הבא מהעצמו המסתיר, שהנברא לא ירגיש אף
 29 לא את המקור הנמצא בו תמיד ומהווה אותו תמיד מ"אין"
 30 ל"יש"; וכיון שאין הוא
 31 מרגיש את המקור, לכן
 32 הוא יכול להרגיש עצמו
 33 ל"יש" ו"מציאות", כאילו
 34 הוא דבר לעצמו. אך אין
 35 העצמו וההסתיר אלא
 36 לתחתונים, אבל –
 37 ואילו, לגבי הקדוש
 38 פרוך הוא כלא קמיה
 39 כלא ממש חשיבי, –
 40 הכל לגבי הקב"ה לא
 41 נחשב לכלום ממש, כדור
 42 השמש בשמש, ואין
 43 מדת הגבורה מסתרת
 44 חס ושלום לפניו
 45 ותברך, כי איננה דבר
 46 בפני עצמו אלא "ה"
 47 הוא האלהים"; –
 48 ההסתר שמצד שם אלקים ומדת הגבורה, הוא דבר אחד עם
 49 שם הוי', מדת החסד וההתגלות, וממילא אין בכך משום הסתר
 50 לגבי הקב"ה, כי אין עצם מסתיר על עצם.

1 תמיד – מחדש, מאין ליש, כהתהוות האור מהשמש בתוך
 2 גוף כדור השמש עצמו דרך משל, – כמוסבר לעיל, שאור
 3 השמש כפי שהוא בשמש עצמה, אינו מציאות כלל. רק
 4 כשהאור מתפשט בחלל העולם, שם הוא "מציאות". ואילו
 5 בשמש עצמה הוא בטל
 6 לגמרי לשמש, למקורו –
 7 כך גם לגבי הנבראים,
 8 שלאמיתו של דבר הם
 9 נמצאים תמיד במקורם,
 10 בכוח האלקי, המהווה
 11 אותם. ואם כן, הם –
 12 הנבראים, בטלים באמת
 13 במציאות לגמרי לגבי
 14 דבר ה' ורוח פיו
 15 ותברך, המיחדים
 16 במהותו ועצמותו
 17 ותברך כמו שיתבאר
 18 לקמן, – אין "דבר ה"
 19 ו"רוח פיו" מאוחדים עם
 20 הקב"ה – והנבראים
 21 בטלים כליל במציאות
 22 ל"דבר ה' ורוח פיו"
 23 ולהקב"ה עצמו, ככפול אור השמש בשמש. – אך, למה אם
 24 כך אין זה נרגש בנבראים, והם מרגישים עצמם ל"יש"
 25 ול"מציאות"? – רק שהן הן גבורותיו, במדת הגבורה

שער היחוד והאמונה

לעולם ושופע בהם תמיד בכל רגע ומהווה אותם תמיד מאין ליש כהתהוות האור מהשמש בתוך גוף כדור השמש עצמו דרך משל ואם כן הם בטלים באמת במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח פיו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' כמו שיתבאר לקמן כביטול אור השמש בשמש רק שהן הן גבורותיו כמדת הגבורה והעצמו להסתיר ולהעלים החיות השופע בהם שיהיו נראים השמים והארץ וכל צבאם כאילו הם דבר בפני עצמו אך אין העצמו וההסתיר אלא לתחתונים אבל לגבי הקדוש ברוך הוא כלא קמיה כלא ממש חשיבי כאור השמש בשמש ואין מדת הגבורה מסתרת חס ושלום לפניו יתברך כי איננה דבר בפני עצמו אלא ה' הוא האלהים:

יום שבת קודש י"ט סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 162, פרק ז ובוה יובן... עד עמ' פב, עליו כלל.

71 בשעה שכוח זה נמצא עדיין במקורו (כמו למשל באדם, כשאותיות
 72 דיבורו כלולות עדיין במחשבה שבמוח ובמדות שבלב, המביאות לאור
 73 מכן לדבר את הדיבור (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כנל ח"א פ"ב –
 74 כא") כך למעלה, כשהדיבור שלמעלה (בחינת המלכות) עומד עדיין
 75 בהתכללות במדות שלמעלה) הרי במדות שלמעלה שהן למעלה
 76 מלהיות מקור לעולמות ונבראים המוגבלים במקום וזמן, שהרי המדות
 77 שלמעלה הן "אין סוף" (בלתי מוגבלות) ולמעלה מהגבלות המקום
 78 והזמן, הרי הנבראים כפי שהם במקורם, מורגש בהם אופן היחוד עם
 79 הקב"ה הנעלה יותר, שהם בטלים במציאות במקורם, כשם שאור
 80 השמש בטל במציאות בהיותו במקורו, בשמש. ואילו, בשעה שהכוח
 81 האלקי המהווה את הנבראים (הדיבור שלמעלה, בחינת המלכות) בא
 82 אחרי צמצומים במדריגה של להיות מקור לנבראים, לגבי מדריגה זו
 83 של הכוח האלקי, אי אפשר כבר לומר שהנבראים בטלים במציאות והם
 84 אין ואפס, שכן, כיוון שהוא נעשה מקור בפועל לנבראים, הרי
 85 שהנבראים תופסים מקום במדריגה זו. במדריגה זו, למרות שגם שם
 86 נמשך "אין סוף" והיא מתאחדת עם הכוח האלקי (מדריגת הדיבור
 87 שלמעלה), בכל זאת, היחוד המורגש במדריגה זו, הוא רק "יחודא
 88 תתאה", האופן הנמוך יותר של יחוד, שהנבראים הם מציאות מה,
 89 ואמנם מציאות זו בטלה לאלקות, אבל לא במדה כזו שמציאותה
 90 תתבטל לגמרי.

51 פְּרָק ז. בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, שמשמעות ציווי התורה
 52 את ענין היחוד, להאמין ולדעת שהקב"ה יחיד, ואשר "בשמים ממעל
 53 ועל הארץ מתחת אין עוד" – איננה למנוע את הטעות של א-ל נוסף,
 54 אלא שמבלעדי הקב"ה אין שום דבר נוסף, שכן כל הנבראים בטלים
 55 במציאות ומיוחדים בו יתברך; אלא שהעצמו וההסתר מסתירים על
 56 החיות האלקית, המהווה את הנברא תמיד מ"אין" ל"יש", שלא תיראה
 57 ולא תהיה גלויה בנברא – ולכן מרגיש הנברא את עצמו ל"מציאות";
 58 ברם, ההסתר הוא רק לגבי הנברא בלבד, ואילו לגבי הקב"ה, אין
 59 בהסתר משום הסתר, שכן הוי' ואלקים הם "כולא חד", הם שניהם דבר
 60 אחד, וההסתר שמצד שם אלקים אינו מכסה על שם הוי'. בפרק זה, פרק
 61 ז', יסביר רבנו הזקן, שעל פי מה שהוסבר לעיל, יובן מה שכתוב בזהר
 62 הקדוש, ש"שמע ישראל" הוא "יחודא עילאה" – האופן הנעלה יותר של
 63 יחוד, ו"ברוך שם כבוד מלכותו" הוא "יחודא תתאה" – האופן הנמוך
 64 יותר של יחוד. שכן, אם נלמד באופן פשוט, שהכוונה ב"יחוד" הוא רק
 65 יחודו של הקב"ה שהוא א-ל אחד, – אין מתאים לומר שיש אופן נעלה
 66 יותר של יחוד ואופן נמוך יותר של יחוד? אך, לפי המבואר כאן,
 67 שמשמעות היחוד היא יחודו של הקב"ה במונן זה, שכל הנבראים
 68 בטלים ומיוחדים בו יתברך – כאן שייך כבר לומר אופן נעלה יותר של
 69 יחוד ואופן נמוך יותר של יחוד. שכן, הכוח האלקי המהווה את
 70 הנבראים שיהיו מציאות יש, שהוא הדיבור שלמעלה, בחינת המלכות,

1 וּבִזְהָ – במה שדובר לעיל, יובן מה שכתוב בזהר הקדוש,
2 דְּפֶסוּק "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" – עד "ה' אחד", הוא "יְחִידָא עֲלֵיָהּ",
3 – האופן הנעלה יותר באחדות ה' ו"כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ
4 לְעוֹלָם וָעֶד" – הוא "יְחִידָא תַתְּאָה", – האופן הנמוך יותר
5 באחדות ה'. איזו שייכות
6 יש ל"ברוך שם כבוד
7 מלכותו לעולם ועד" 1
8 לענין היחוד? – כי "וְעֵד" 2
9 הוא "אֶחָד" בְּחִלּוּפֵי 3
10 אֲתוּנָן. 1 – כי המלה "ועד" 4
11 היא "אחד" בחילופי 5
12 אותיות. האות "א" 6
13 מ"אחד" מוחלפת באות
14 "ו" של "ועד" – בהתאם 7
15 לשייכות שיש לאותיות
16 "אה" (אותיות המשך – 8
17 הערת כ"ק אדמור"ר
18 שליט"א) ביניהן; והאות
19 "ח" מ"אחד" מוחלפת
20 באות "ע" של "ועד" –
21 שכן שתי הן מהאותיות
22 "אהח"ע", שה"מוצא" 15
23 שלהן אחד; והאות "ד" 16
24 רבתי מ"אחד" נעשית
25 ה"ד" מ"ועד". כי הנה, 18
26 סֶבֶת וְטַעַם הַצְּמִצּוּם 19
27 וְהַסְתֵּר הַיְהוּ, שְׁהַסְתֵּר 20
28 וְהַעֲלִים הַקְּדוּשׁ־כְּרוּךְ 21
29 הוּא אֵת הַחַיּוּת שֶׁל

שער היחוד והאמונה

פרק ז וּבִזְהָ יובן מ"ש בזהר הקדוש דפסוק
שמע ישראל הוא יחודא עילאה
וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא יחודא
תתאה כי ועד הוא אחד בחלופי אתוון כי הנה
סיבת טעם הצמצום וההסתר הזה שהסתיר והעלים
הקדוש ברוך הוא את החיות של העולם כדי שיהיה
העולם נראה דבר נפרד בפני עצמו הנה הוא ידוע
לכל כי תכלית בריאת העולם הוא בשביל
התגלות מלכותו יתברך דאין מלך בלא עם פי' עם
מלשון עוממות שהם דברים נפרדים זורים ורחוקים
ממעלת המלך כי אילו אפילו היו לו בנים רבים
מאד לא שייך שם מלוכה עליהם וכן אפילו על
שרים לבדם רק ברוב עם דווקא הדרת מלך ושם
המורה על מדת מלכותו יתברך הוא שם אדנות
כי הוא ארון כל הארץ ונמצא כי מדה זו ושם
זה הן המהוין ומקיימין העולם להיות עולם כמות
שהוא עכשיו יש גמור ודבר נפרד בפני עצמו
ואינו בטל במציאות ממש כי בהסתלקות מדה
זו ושם זה ח"ו היה העולם חוזר למקורו בדבר ה'
ורוח פיו ית' ובטל שם במציאות ממש ולא היה
שם עולם עליו כלל

30 הָעוֹלָם כְּדִי שִׁיחֶיהָ הָעוֹלָם נִרְאֶה דְּכֵר נִפְרָד בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ
31 – כלומר, מדוע, אכן, על העולם להיראות כ"ש" וכדבר בפני
32 עצמו? מה היה חסר, אם העולם היה נראה כפי שהוא באמת,
33 שהוא בטל במציאות למקורו? – הסיבה לכך וטעמו של דבר
34 הוא, הנה הוא ידוע לכל, כי תכלית בריאת העולם הוא
35 בְּשִׁבְלֵי הַתְּגַלּוּת מְלֻכּוּתוֹ וְתִכְרָךְ, – שיהיה גלוי שהקב"ה
36 הוא המלך, ד"אין מלך – לא שייך ענין המלוכה, בלא עם",
37 – שעליהם ימלוך המלך, פרוש "עם" מלשון "עוממות",
38 – כמו "גחלים עוממות", גחלים כבויים בהם לא נראית האש;
39 כך גם ביחס למלך, שהכוונה ב"עם" היא, אלה שלא נראה
40 בהם הקשר עם המלך, שהם דברים נפרדים זורים ורחוקים

41 מִמַּעֲלַת הַמַּלְךְ, – דווקא עליהם בא ענין המלוכה, מצד
42 התבטלותם אל המלך. כי אלו אפילו היו לו – למלך, בנים
43 רבים מאד – לא שייך שם "מלוכה" עליהם, – שכן, בנים
44 הם חלק מהמלך עצמו – "ברא כרעא דאבוה" – ולכן לא שייך
45 עליהם ענין המלוכה,
46 אלא דוקא על רחוקים
47 זרים; וכן – לא שייך
48 ענין המלוכה, אפילו על
49 שרים לבדם, – למרות
50 שאין השרים חלק
51 מהמלך עצמו, הם זרים,
52 אך כיוון שיש להם יחס,
53 כשרים, למעלתו של
54 המלך, גם עליהם לא
55 שייך ענין המלוכה. רק
56 "כְּרַב עַם" – דווקא –
57 "הַדְּרַת מַלְךְ". – שכן,
58 על רוב עם דוקא שייך
59 ענין המלוכה; בדוגמה זו
60 הדבר למעלה, שתכלית
61 התגלות המלוכה
62 שלמעלה היא על
63 הנבראים התחתונים
64 דוקא, אלה הנראים
65 כדבר נפרד בפני עצמו
66 מאלקות, ולא נראה איך
67 הם בטלים לאלקות –
68 עליהם בא ענין המלוכה,
69 שהם יהיו נכנעים ובטלים
70 להקב"ה. ושם המורה על מדת מלכותו יתברך, הוא שם
71 אֲדֻנּוּת, כי – ענין המלוכה הוא מה שהוא ארון כל הארץ,
72 וְנִמְצָא, כי מדה זו – מדת המלכות, ושם זה – השם של
73 אדנות המורה על מלוכה, הן הַמְהוּיָן וְהַמְקִימִין הָעוֹלָם,
74 לְהוֹיֵת עוֹלָם כְּמוֹת שְׁהוּא עֲכָשׁוּ, יש גמור ודבר נפרד
75 בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ וְאִינוּ כְּטַל בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, כי בהסתלקות
76 מדה זו ושם זה חס-ושלום – מהעולם, הנה העולם חוזר
77 לְמִקּוּרוֹ כְּדֵכֵר ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ וְתִכְרָךְ, וְכִטַּל שֵׁם בְּמִצִּיאוֹת
78 מִמֶּשׁ, וְלֹא הָיָה שֵׁם – ההגדרה של "עולם" – חל, עליו
79 בְּלֵל. – שכן, "עולם" הוא ענין של מציאות והגבלה, ושם,
80 במקורו, לא היה "מציאות" ולא היו לו ההגבלות של עולם.

1. הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א: "בקובץ ליובאוויטש נדפס מכתבי ע"ד חילוף זה" – ב"קובץ ליובאוויטש" ("תשובות וביאורים" (ברוקלין, תשל"ד) סי"ד (ע' 66)) נדפס מכתב כ"ק אדמור"ר שליט"א אודות חילוף "ועד" ב"אחד". 2. הערת כ"ק אדמור"ר שליט"א: "כמ"ש בוח"ב קלה, א".

יום ראשון	יום רביעי	יג סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: בהעלותך, רביעי עם פירש"י. תהלים: סט"עא. תניא: פרק ד. כי . . . -עט" להטיב.		
			ה"צמח צדק" חבר כמה נגונים. למודו היה בקול ונגון, ולפעמים היה מפסיק באמצע למודו, או כתיבתו דא"ח [=תסידות, דברי אלוקים חיים] או שו"ת [=שאלות ותשובות], ומנגן איזה נגון. אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] ספר, אשר מקול נגונו של ה"צמח צדק" היה יודע כמה הוא עסוק באותה שעה.

יום שני	יום חמישי	יד סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: בהעלותך, חמישי עם פירש"י. תהלים: עב"עו. תניא: והנה כמו . . . -158 ליש.		
			בלבישת טלית קטן בבקר בידים נקיות ובמקום שמתר לברך, מברכים "על מצות ציצית" - בין שאין בטלית קטן שלגו שעור עטוף. אם אסור לברך, אזי קדם התפלה - אם אינו לובש טלית גדול - 'משמש בד' ציציותיו ויברך אז.

יום שלישי	יום ששי	טו סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: בהעלותך, ששי עם פירש"י. תהלים: עז"עח. תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.		
			בתחלה היה רבנו הגדול אומר דרושים קצרים במאד, מרעיש הלב ומלהיבים מאד, ונקראו בשם "דרכים". אחר-כך נקראו "אגרות", והם ארכים יותר. אחר-כך השתלשל שנקראו "תורות", והם שרשי הדרושים שב"תורה אור" ו"לקוטי תורה". אחר-כך ארכים מעט יותר ונקראו "כתבים", והם בבאור בהשגה רחבה לפי ערך.

יום רביעי	שבת	טז סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: בהעלותך, שביעי עם פירש"י. תהלים: עט"פב. תניא: פרק ה. והנה . . . פרק ג]		
			כבר החליטו הראשונים כמלאכים זי"ע [זכותם יגן עלינו], אשר רפואת הנפש היא כרפואת הגוף. לכל לראש צריך לסמן מקום החלי: אם הוא מצד שחמר גופו עב גם ומשחת, או שהחסרון הוא בכחות נפשו, שיש לה נטיות לענינים רעים כמו גאווה, שקר וכדומה, או שמקור החלי הוא בהרגילות, שמפני רע החנוף או רע הסביבה בא להרגילות רעות. עד אשר לא יתבררו פירטי מקום החלי וסבת אחיזת המחלה, אי אפשר להתחיל ברפואתו, כי אם לסדר אפן הנהגה ישרה בכל הדברים במה שיעשה ובמה שימנע את עצמו מהם: ב"ועשה טוב" - בקיום המצוות, קביעות עתים לתורה, קנין מדות טובות - וב"סור מרע". אמנם מה שנחזק ביותר הוא, שיעורר החולה בעצמו שני ענינים: א) לידע שהוא חולה ויכסוף וישתוקק להתרפאת מחליו, ב) הידיעה שיכול להתרפאת, והתקנה ובטחון גמור כי בעזרת ה' יתברך יתרפא מחליו.

יום
חמישי

יום ראשון

יז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: פג-פז.
תניא: פרק ו. והנה . . . 160 בחסד.

ניט הנאה האבען פון עולם הזה אין פולען זין, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין
העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות.

שלא להנות מעולם הזה במלא המוכן, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא
לעשות הגשמי כלי לאלקות.

יום
שישי

יום שני

יח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שני עם פירש"י.
תהלים: פח-פט.
תניא: והנה מהתכללות . . . "פא" בשמש.

בזמן הזה, בעקבתא דמשיחא ממש, החובה על כל אחד מישראל לדרש בטובת זולתו, בין
זקן בין צעיר, לעוררו לתשובה, למען שלא יצא חסד ושלום מכלל ישראל שיזכו בעזרת ה' יתברך
לגאולה שלמה.

שבת
קודש

יום שלישי

יט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שלישי עם פירש"י.
תהלים: צ-צו.
תניא: ולכן הוצרך . . . האלקים.

בחדש מרחשון תרי"ג קבע ה"צמח צדק", מלבד השעורים האחרים, שעור למוד עם אדני
אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] בכל יום שתי שעות ומחצה - בחרף מתחיל משעה העשירית לילה,
ובקיץ משעה הרביעית לפנות בקר. - שתי שנים היה הלמוד: קבלה עם באורי חסידות. אחר זמן
זה - עד אלול תרט"ז, שאז נפסק השעור, למדו ספרי מחקר: הרס"ג [=רבי סעדיה גאון], מורה
נבוכים, עקרים, כוזרי ועוד, על פי תורת החסידות.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט סיון, תשכ"ב

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יעקב משולם זלמן שי

... להערה בתוד"ה קטן (ב"ק קט, ב) דפי' דהטבלת גר קטן בלא אביו בפלוגתא שנוי' בכתובות

(יא) - [א] - מובן שהכוונה להדיחוי שם הכא במאי עסקינן כו'. וס"ל דגם עיקר דברי ר"ה נדחו (וכפי
הטור - יו"ד סרס"ח - בדעת בה"ג בזה).

- דאלת"ה מה מכריחו להשי"ס לשינוי דחיקא דעסקינן בבאה להתגייר עם אבי: (א) דמאן דכר

שמי' דאב - במשנה ב) שבוי' ושפחה - לכ"ע אין צורך לאב, וא"כ עכ"ל דבבא א' לצדדין קתני!

מדוע מקדימים אמירת פרשת עולה לפרשת חטאת? יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ה

נעשה (הן על הלא תעשה והן על העשה) על ידי החטאת, העולה היא כ'דורון', והחטאת לכפרה קודמת לעולה הבאה כ'דורון'.

ובזמן הזה שלאחר אמירת הקרבנות אומרים "יהי רצון מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי...", כתב ה'טור' (או"ח שם) שאין לאומרו אחר פרשת חטאת, "לפי שאם אין הוא יודע בכיורו שעבר עבירה שחייבין עליה חטאת - אינו יכול להביא קרבן", והרי זה כמקריב חולין בעורה כי חטאת אינה באה נדבה ואמירת פרשת חטאת היא כקורא בתורה ולא כיפר אף על ביטול ה'עשה'. והיות ש"אין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה" (ובחים שם) תהיה אמירת פרשת עולה לכפרה על ביטול 'עשה'. ולכן בזמן הזה יש להקדים פרשת עולה המכפרת על ביטול ה'עשה' לפרשת חטאת שאינה חשובה כהקרבת קרבן.

ולפי זה: "אם היתה לו תחילה ידיעה ברורה שחטא" - יאמר פרשת חטאת קודם.

(מגן אברהם, או"ח סי' א סק"ז)

הלכות תמידין ומוספין פרק ט, הלכה ו: חטאת קודמת לעולה... שנאמר: את אשר לחטאת ראשונה.

כתב ה'שלחן ערוך' (או"ח סי' א ס"ה, ובש"ע אדה"ז ס"ט): "טוב לומר בכל יום... פרשת הקרבנות שהן עולה... וחטאת... לקיים מה שנאמר ונשלמה פרים שפתינו". והקשה ה'מגן אברהם', מדוע הוקדמה עולה לחטאת והרי חטאת קודמת לעולה?
ומבאר:

ההלכה שחטאת קודמת לעולה, נמשלה בגמרא (ובחים ז, ב) ל"פרקליט שנכנס - ריצה פרקליט, נכנס דורון אחריו". כלומר, החטאת דומה לפרקליט הבא לרצות את המלך שימחל לחוטא ורק לאחר שהמלך נתרצה הוא מביא לו דורון, כי לא ראוי להביא את הדורון קודם שנמחל החטא. ומבואר בגמרא (שם) שחטאת מכפרת בעיקר על שגגת 'לא תעשה' שזדונו כרת, ועולה מכפרת בעיקר על ביטול 'עשה', אך חטאת הבאה לכפרת 'לא תעשה' מכפרת במקצת גם על ביטול 'עשה' ('מקופיא מכפרא'), וכיון שעיקר הכפרה

לוחות מרובעות יום שני י"ד סיון ה'תשע"ה

בחצי עיגול, כי אם כן הארון היה מלא מלמטה, אבל מלמעלה נשאר מקום פנוי!

על פי זה מובן גם לשון הגמרא שם: "כמה לוחות אוכלות בארון - י"ב טפחים... כמה לוחות אוכלות בארון - ששה טפחים". ולכאורה, מאי משמע שהלוחות 'אוכלות' בארון?

אלא הכוונה שהלוחות מילאו את כל מקום הארון כך, שלא נותר בו שום מקום פנוי, וזה יתכן רק אם הלוחות מרובעות.

ראיה נוספת לכך יש להביא מהלכה זו: מאחר שכלי שרת אין מקדשין אלא מלאים, לכן כך הוא גם בארון והלוחות שבתוכו - "אין בארון אלא שני הלוחות האבנים אשר הניח שם משה" וכולו מלא בהם.

(תורת מנחם תשמ"ב ז"א עמ' 275)

הלכות פסולי המוקדשין פרק ג, הלכה כ: קָל בְּלִי הַשָּׂרֵת אִין מְקַדְשִׁין אֱלֵא... מְלֵאִין.

בציורים רבים מופיעים לוחות הברית כשראשיהם עגולים. ויש לדעת כי תבנית זו של הלוחות הושפעה מציורי נכרים, אך לוחות הברית שניטנו למשה בסיני - מרובעות היו, כעדות חז"ל בכמה מקומות, וכפי שעולה מדברי הרמב"ם:

בגמרא (בבא בתרא יד, א) נאמר: "ארון שעשה משה אמתיים וחצי ארכו, ואמה וחצי רחבו, ואמה וחצי קומתו... והלוחות: ארכן - ששה, ורחבן - ששה, ועביין - שלשה, מונחות כנגד ארכו של ארון". על פי החשבון שהגמרא מפרטת, הארון היה 'מלא' כך שלא נותר בו מקום פנוי. אם כן, ודאי שכל אחד מן הלוחות היה ריבוע של ששה טפחים על ששה טפחים, ואי אפשר לומר שראשי הלוחות היה

האם הסמיכה מעכבת? יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ה

והקשו התוספות (פסחים סב, א): אמרו בגמרא (פסחים שם) שטמא וערל יכולים לשלוח קרבנותיהם לבית המקדש למרות שהם עצמם אסורים להיכנס לשם. ולכאורה, מאחר ואינם יכולים להיכנס הרי אינם יכולים לסמוך, ואם הסמיכה מעכבת את ההקרבה איך מקריבים ללא סמיכה?

ותירצו שמדובר בקרבנות שאינם טעונים סמיכה, כגון עופות. אך בדעת הרמב"ם אין לפרש כך, שהרי הביא הלכה

הלכות פסולי המוקדשין פרק ו, הלכה ד: נְתַעְרְבוּ קְדָשִׁים בְּקְדָשִׁים מִין בְּמִינוֹ - זֶה יִקְרֶב לְשֵׁם בְּעֵלְיוֹ, וְזֶה יִקְרֶב לְשֵׁם בְּעֵלְיוֹ, אִף עַל פִּי שְׂאִין בְּלֹא אֶחָד מֵהֶן מִכִּיר קְרָבָנוּ. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? בְּקְרָבֹת נָשִׁים, שְׂאִין בָּהֶם סְמִיכָה; אֲכָל קְרָבֹת אֲנָשִׁים, הוֹאִיל וְכָל אֶחָד צָרִיד לְסִמּוֹךְ עַל רֹאשׁ קְרָבָנוּ - חָרִי אֵלֹ לֹא יִקְרָבוּ.

בהלכה זו מבואר שחובת הסמיכה על הקרבן מעכבת את ההקרבה, ואם לא ניתן לסמוך אין מקריבים כלל.

זו (הל' ביאת מקדש פ"ב ה"ב) בסתם: 'טמא שרץ והערל משלחין את קרבנותיהם', ולא חילק בין סוגי הקרבנות.

ומבאר ב'ערוך השלחן העתיד' (הל' מעשה הקרבנות ס"ו ט, ט): כאשר מצד דין תורה אסור לסמוך, כגון בערל וטמא, מאחר והתורה לא ציותה על הסמיכה ממילא אינה מעכבת, אך כאן הרי קיימת חובה על הבעלים לסמוך אלא שאינם יכולים לקיימה (כי אינם יודעים מהו הקרבן שלהם) ולכן אי-קיום מצות הסמיכה מעכב את ההקרבה.

וה'אור שמח' מבאר:

קרבנותיהם של ערל וטמא מלכתחילה אינם ראויים לסמיכה, ולכן בעת הפרשת הקרבן חל עליו חיוב הקרבה ללא סמיכה, אך כאן מדובר בקרבן רגיל שבזמן ההפרשה חלה עליו חובת סמיכה אלא שאחר-כך התערב ואין אפשרות לקיים זאת, ומאחר ובשעת ההפרשה התחייב בסמיכה, אין להקריב בלעדיו.

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ה

בין 'קן סתומה' ל'קן מפורשת'

גוזל אחד - יקח בן זוג לגוזל שנותר (ובלבד שמכיר את הגוזל שנותר אם חטאת הוא או עולה, כי אם לא כן אי אפשר להקריבו). ומדוע אם כן נאמרה ההלכה ב'קן סתומה'? מבארים התוספות, שב'קן מפורשת' היה צריך להאריך ולפרט איזה גוזל פרח כדי להתאים לגוזל שנותר את בן זוגו, מה-שאינ-כן במקרה של 'קן סתומה' די לכתוב בקיצור "פרח גוזל אחד".

והרע"ב (קנים פ"ב מ"א, הביאו מהר"י קורקוס כאן) מבאר:

ב'קן סתומה' יש משום חידוש ולכן נאמרה ההלכה בדוגמה זו, כי ב'קן מפורשת' בה כל גוזל כבר היה לעצמו, זה לחטאת וזה לעולה, פשוט שאם אחד מהם אבד יש לקחת בן זוג לגוזל הנותר, והחידוש הוא שאפילו 'קן סתומה' ששני הגוזלים שבה תלויים זה בזה (כי קביעת הזהות של גוזל אחד מבררת את זהותו של השני) - אם פרח אחד מהם, אין השני נפסל להקרבה אלא לאחר שיצרפו לו בן זוג אחר יהיה ניתן להקריב את שניהם.

הלכות פסולי המוקדשים פרק ט, הלכה א: קן

סתומה שפָּרַח מִבְּנֵי גֹזֵל לְאִוִּיר... יִקַּח זֶגֶג לְשָׁנִי.

'קן סתומה', היינו שני תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת (ליולדת או למצורע וכד') ולפני שהבעלים פירשו איזה לחטאת ואיזה לעולה, פרח גוזל אחד מה'קן' - מביאים הבעלים גוזל אחר כבן זוג לגוזל שנותר. ומה הדין ב'קן מפורשת', היינו שהבעלים פירשו כבר איזה גוזל לחטאת ואיזה לעולה, ופרח אחד מהם?

לפי גירסת הגמרא (נויר יב, א, וה'מפרש' ד"ה ואלו) הגוזל שנותר אין לו תקנה, ואף שפירש אינו יכול לדעת אם של חטאת הוא או של עולה, כי רק כאשר שני הגוזלים נמצאים לפניו יכולים הבעלים להכיר איזה גוזל לחטאת ואיזה לעולה. וכיון שאופן הקרבתם שונה, אין אפשרות להקריבו. אבל התוספות (שם ד"ה קן סתומה) נקטו שאף 'קן מפורשת' שכבר נקבע איזה גוזל לחטאת ואיזה לעולה ופרח ממנו

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ה

האם ליקוט הלבונה נחשב 'עבודה'?

'הולכה'.

וה'משנה למלך' הקשה:

הרמב"ם (לעיל פ"א הכ"ג) פסק ש"הולכה שלא ברגל אינה הולכה", ואם כן מדוע ליקוט הלבונה על ידי הפסול לעבודה פוסל את המנחה, והרי הולכה שלא ברגל אינה 'הולכה'?

ומבאר ה'זבח תודה' (שם):

אמנם, רבי ירמיה פירש הלכה זו לפי דעת הסובר 'הולכה שלא ברגל שמה הולכה', אבל למסקנה מבארת הגמרא הלכה זו מטעם אחר - כי ליקוט הלבונה עצמו נחשב 'עבודה חשובה', כי בלעדי הליקוט אי אפשר להקריב את המנחה.

ולפי זה מתפרשים דברי הרמב"ם שפסק שליקוט הלבונה ע"י מי שאינו כשר לעבודה פוסל את המנחה כי הליקוט עצמו נחשב 'עבודה' (ולא בתור חלק מה'הולכה' שהרי לדעת הרמב"ם 'הולכה שלא ברגל אינה הולכה'), ואם כן, גם אם המלקט לא הושיט את הלבונה לכהן אלא שימש כ'מדף' לכהן שנטל ממנו את הלבונה - פסל את המנחה.

הלכות פסולי המוקדשים פרק יא, הלכה א: כָּל

הַמְּנַחֵת שֶׁמִּצָּן אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין לְעִבּוּדָה - הָרִי הֵם פְּסוּלוֹת. וְכֵן אִם לָקַט הַלְּבוֹנָה - פְּסוּל.

בגמרא (מנחות יג, ב) הובאו דברי רבי ינאי שאם אחד מן הפסולים לעבודה (ראה משנה מנחות ו, א) ליקט את הלבונה מעל סולת המנחה כדי להקטירה, פסל את המנחה. ואף שליקוט הלבונה אינו 'עבודה', הרי זה נכללת ב'הולכה' (שהיא אחת העבודות בהקרבת המנחה), כי אמנם אין המלקט זו ממקומו אך על ידי "שליקטה ונתנה לכהן מיעט בהילוך הכהן" (רש"י, מנחות יג, ב).

ומוסיפה הגמרא (שם) שזהו רק למאן דאמר "הולכה שלא ברגל - שמה הולכה", ולכן אף שהמלקט לא זו ממקומו אלא הושיט את הלבונה לכהן וקירבה אל המזבח, הליקוט נחשב חלק מה'הולכה' שהרי מיעט בהילוך הכהן (ע"פ רש"י הנ"ל).

וכתב ה'ליקוטי הלכות' (מנחות שם, זבח תודה, ד"ה משום) שלפי זה המנחה נפסלה דווקא אם המלקט (הפסול לעבודה) הושיט את הלבונה לכהן, אבל אם לא הושיט ולא קירבה למזבח, אלא הכהן נטלה מידו לא נפסלה, שהרי לא עשה שום

בין קרבן פסח לשאר קרבנות יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ה

שמביא הרמב"ם: 'ואמרתם זבח פסח הוא לה' – דוקא אם נשחט לשם ה' כשר, אך אם נשחט לשם חולין פסול. וה'אבן האזל' מבאר:

בכל הקרבנות אם שחט לשם חולין כשר, אך מכל-מקום הקרבן לא עלה לבעלים לחובתם וצריך להביא קרבן אחר (לעיל ה"ד). ולפי זה, אפילו אם פסח ששחטו לשם חולין כשר, מכל-מקום הבעלים אינם יוצאים בו ויצטרכו להביא קרבן אחר, והרי הלכה היא שאין אדם נמנה על שני פסחים וממילא יצטרך לאכול רק מהקרבן השני ולא מהראשון, ונמצא שהקרבן הראשון נשחט שלא לשם אכילה וממילא הוא פסול מדין פסח ששחטו שלא לאכילה.

הלכות פסולי המוקדשין פרק טו, הלכה יא: הפסח ששחטו במחשבת שניו השם, בין ששנה שמו לשם זבח אחר בין ששנהו לשם חלין – פסול; שנאמר: ואמרתם זבח פסח הוא לה'.

בדין זה שונה קרבן פסח משאר הקרבנות: בשאר הקרבנות נפסק (לעיל ה"ד) שאם שחט קרבן לשם קרבן אחר (כגון ששחט חטאת לשם עולה) פסול, אך אם שחטו לשם חולין אין המחשבה פוסלת והקרבן כשר, ואילו לגבי קרבן פסח פוסל כל שינוי, בין לשם זבח אחר ובין לשם חולין. ומבאר ה'כסף משנה' שדין זה נלמד מלשון הכתוב

לאו הניתק לעשה שבת קודש י"ט סיון ה'תשע"ה

מנותר, והרי גם איסור חמץ ניתק ל'עשה' של שריפה כמו נותר? והביאור:

בתחילת הלכות תמורה כתב הרמב"ם, שהכלל שאין לוקין על לאו הניתק לעשה, אינו אמור כאשר קיימים שני לאוים או כאשר מצוות ה'עשה' אינה שווה בכל הפרטים למצוות לא-תעשה. לפי זה ניתן להבין מדוע בחמץ פסק הרמב"ם שלוקים על האיסור למרות שמשויכת לו גם מצוות 'עשה': בחמץ יש הבדל בין ה'עשה' וה'לא תעשה' – נשים פטורות מה'עשה' ('תשבייתו') כי היא מצוות עשה שהזמן גרמא, אבל חייבות בלא-תעשה ('בל יראה'), ובכגון זה אין ה'עשה' 'מנתק' את הלא-תעשה.

הלכות פסולי המוקדשין פרק יח, הלכה ט: אסור להותיר מן-בשר הקדשים... והמותיר אינו לזקת, שחרי נקתו ה'קטוב לעשה, שנאמר: והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו. בגמרא (פסחים פד) נחלקו תנאים בדרשת הפסוק "לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו": לרבי יהודה כיון שבתחילה נאמר לא-תעשה ("לא תותירו") ואחר-כך 'עשה' ("באש תשרפו") הכתוב מלמדנו שאין לוקים על לאו זה, ולרבי יעקב אין לוקים על איסור נותר בגלל שאין בו מעשה.

והנה, כאן פסק הרמב"ם כרבי יהודה שאין לוקים על נותר כי הוא לאו הניתק לעשה. וקשה: בהלכות חמץ ומצה (יא, א) פסק הרמב"ם שאם קנה חמץ בפסח ועשה בו מעשה, לוקה. ונשאלת השאלה, מה נשתנה לאו זה

(מענדל מילך א. עמ' רצ)

אגרות קודש

ב"ה, י"ב סיון, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

לאברכים הנעלים בוגרי מחזור ד' דביה"ס חב"ד ביפו, יצ"ו...

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם וכן תמונתם, וכבקשתם אזכירם לטובה ולברכה.

כבר מלתי אמורה לבוגרים ומסיימים שבעניי קדושה בכלל, ובלמוד התורה בפרט, לא שייך סיום אלא במובן של התחלה והכנה למדריגה יותר גבוהה בלימוד התורה ובחיי יום-יום על פי תורה ומצוותי. ולכן התקוה חזקה שכל אחד ואחד מכם ימשיך וילך בכח זה בהתקשרות ודבקות אמתית בדרך התורה והמצוות בחיות וחום חסידותיים, מוסיף והולך.

וכיון שמכתבם נכתב ערב זמן מתן תורתנו, תורת חיים ותורה נצחית, בודאי יזכרו תמיד כי לא ניתנה התורה עד שנעשו בנינו ערבים בעדינו, הרי ערבות זו נוגעת לכל עם בני ישראל, ובידיכם לקיימה, הן בנוגע לעצמכם והן בהשפעה על זולתכם, והובטחנו הבא לטהר, וכדיוק בזה ליטהר ולטהר אחרים, מסייעין אותם.

והשי"ת יצליח את כל אחד ואחד מכם בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - י"ג י"ט סיון ה'תשע"ה

16 ג. עבר או שכת וְשַׁחַט אֶת שְׂאִינוֹ תְּדִיר¹¹ או הפחות
17 בקדשה תחלה¹² - מקריבו, ואחר כך שוחט את התדיר
18 או את המקדש¹³.
19 ד. ואם נשחטו שניהם באחד¹⁴ - יהיה זה מקרס בדם¹⁵
20 עד שיזרק דם התדיר או דם המקדש.
21 ה. דם החטאת קודם לדם העולה¹⁶, מפני שדם
22 החטאת מכפר¹⁷. איברי עולה קודמין לאמורי חטאת¹⁸,
23 מפני שהעולה בלה לאשים¹⁹. דם חטאת ואיברי עולה
24 - אי זה שירצה יקדים²⁰. וכן דם עולה ואמורי
25 חטאת²¹, או דם עולה ודם אשם²² - אי זה שירצה
26 יקדים.
27 ו. חטאת קודמת לעולה²³, אפלו חטאת העוף קודמת
28 לעולת בהמה; שנאמר: אֶת אֲשֶׁר לַחֲטָאת רֵאשׁוֹנָה -
29 בַּנֶּזֶק אֵב לְכָל חֲטָאת שֶׁהִיא קוֹדֶמֶת לְעוֹלָה²⁴ הַבָּא עִמָּה.
30 וכן בשעת הפרשה - מפריש החטאת תחלה ואחר כך
31 העולה²⁵.

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ה
הלכות תמידין ומוספין

פרק תשיעי

2 א. באחד בתשרי² מקריבין מוסף היום³ פר ואיל
3 ושבעה כבשים, הכל עולות⁴, ושעיר חטאת⁵ הנאכלת.
4 וזה מוסף היום יתר על מוסף ראש חדש הקרב בכל
5 ראש חדש⁶. לפיכך, אם חל להיות בשבת - יהי שם
6 שלשה מוספין: מוסף שבת, ומוסף ראש חדש,
7 ומוסף היום.
8 ב. וכיצד סדור הקרבנות? מוסף שבת תחלה, ואחריו
9 מוסף החדש, ואחריו מוסף יום טוב⁷; שכל התדיר
10 מתברר - קודם את חברו⁸. וכן כל המקדש מתברר -
11 קודם את חברו⁹. היה לפניו תדיר ומקדש¹⁰ - יקדים
12 איזה מהם שירצה.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) בו ביאר רבינו הקרבנות שמקריבים באחד בתשרי, ואם חל בשבת מה דינו, ודין תדיר ושאינו תדיר, ודין תדיר ומקודש.
2) שהוא ראש השנה. (3) ואף שלפעמים היו עושים גם במקדש שני ימים - לא היו מקריבין מוסף כי אם יום אחד.
3) שנאמר (במדבר, א-ב) "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש וגו' ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר
אחד איל אחד אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, ה) "ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם.
6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'". (7) ראש-השנה. שם במשנה והיינו שלא יביאו לכהן מוספי
ראש חודש לפני שהקריבו מוספי שבת, וכמו כן לא יביאו לכהן מוספי יום טוב לפני שהקריבו מוספי ראש חודש שאם
הביאום תחילה, הרי במוספי יום טוב וראש חודש, ישנן גם חטאות ויצטרך להקריב חטאת של ראש חודש ויום טוב לפני
העולות של שבת ושל ראש חודש, שהרי חטאות קודמות לעולות. (8) ולמדו כן ממה שנאמר "מלבד עולת הבקר אשר
לעולת התמיד תעשו את אלה" לימא קרא "מלבד עולת הבקר" ולשוק, ו"אשר לעולת התמיד" מיותר, ללמד על כל תדיר
שהוא קודם. ושבת תדירה יותר מראש חודש, וראש חודש תדיר יותר מראש השנה. (9) אין זה המשך ממה שלמעלה,
אלא הוא דין חדש, לענין שדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי חטאת וכו'. (10) כגון דם עולת
תמיד, שהוא תדיר, ודם חטאת, שהוא מקודש. (11) לפני זה שהוא תדיר. (12) כלומר, לפני המקודש יותר. (13) שאם
ימתין ולא יזרוק דמו, אלא ישחוט את התדיר או את המקודש וגם יזרוק דמו, יש חשש שמא יקרוש הדם בינתיים. (14) לאו
דווקא כאחד, אלא אפילו אם עבר ושחט התדיר או המקודש אחר ששחט שאינו תדיר ושאינו מקודש, לפני שזרק את
הדם. (15) "פירוש ממשמש בו ומניעו כדי שלא יקרוש". (16) אם שניהם שחוטין ועומדין ליזרוק. ואפילו שחט קודם
העולה, דם החטאת קודם לזריקה. (17) ואילו העולה אינה אלא דורון לה'. (18) כלומר אם נזרקו דם שניהם. זבחים
פט. במשנה: כל המקודש מחברו קודם את חברו. דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה", כלומר, "מכפר על
חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול" (רש"י שם). (19) ואילו בחטאת רק האימורים נקטרים על המזבח והבשר נאכל
ולפיכך יש בעולה צד ריבוי קדושה. ומצד כפרה אין החטאת קודמת, שהרי אין כפרה אלא בדם ולא בהקטרת אימורים.
20) שדם חטאת יש לו מעלה שמכפר, ואיברי עולה יש להם מעלה שהם כליל לאשים. (21) ששניהם אין בהם מעלה
עצמית, אלא הם באים מכח מעלה: דם העולה אינו מכפר אבל הוא בא מכח כליל, ואימורי חטאת אף הם אינם
מכפרים ואינם כליל אלא הם באים מכח מכפר ואף זו בעיא שם ולא נפשטה. (22) גם זו בעיא שם שלא נפשטה,
שמה דם עולה קודם, שבא מכח כליל, ולעומת זה דם אשם אינו בא מכח כליל וגם הכפרה שלו אינה ככפרת דם
חטאת, שהרי אין דמו נזרק ארבע מתנות על ארבע קרנות כדם חטאת, או אולי דם האשם קודם, שסוף סוף יש בו
כפרה יותר מבדם עולה. (23) כלומר, שחיתת חטאת קודמת לשחיתת עולה. (24) שם צ. אמרו: "והקריב את אשר
לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר שאין תלמוד לומר ללמד שתקרב ראשונה שהרי כבר נאמר (שם, שם, י) ואת השני
יעשה עולה, אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת
בהמה לעולת בהמה ואפילו בין חטאת העוף לעולת בהמה". (25) שם פט. במשנה "חטאת העוף קודמת לעולת העוף,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון י"ג סיון – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ז. בקרבנות החג²⁶ אינו בן, אלא קרבין על סדר
 2 הפתוב, שנאמר: כמשפטם²⁷. ביצד? בתחלה פרים,
 3 ואחריהם אילים, ואחריהם כבשים, ואחריהם שעירים,
 4 אף על פי שהשעירים חטאת וכל אלו שקדמו אותן
 5 עולות. וכן בשגגת צבור בעבודה זרה, שהן מביאין
 6 פר עולה ושעיר חטאת²⁸ - הפר קודם, שנאמר בו:
 7 כמשפט. ופר זהו משחי²⁹ קודם לפר העלם דבר של
 8 צבור³⁰. ופר העלם³¹ קודם לפר עבודה זרה³². ופר
 9 עבודה זרה קודם לשעיר שולה, אף על פי שהפר עולה
 10 והשעיר חטאת, שקף הוא סדר הפתוב בתורה. שעיר
 11 עבודה זרה³³ קודם לשעיר נשיא³⁴, שהנשיא יחיד³⁵.
 12 ושעיר נשיא קודם לשעירת יחיד³⁶. ושעירת יחיד
 13 קודמת לכבשה³⁷, אף על פי ששניהם חטאת;
 14 שהשעירה ראויה לבוא על הפירות³⁸ שמביאין
- 15 עליהם חטאת, והפכשה אינה באה על שגגת עבודה
 16 זרה³⁹.
- 17 ח. אפלו חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה⁴⁰.
 18 חטאת קודמת לאשם, מפני שדמה נתן על ארבע קרנות
 19 ועל היסוד⁴¹. וכל חטאות שפתורה קודמין לכל
 20 האשמות, חוץ מאשם מצרע⁴², מפני שהוא בא על ידי
 21 הכשר⁴³. האשם קודם לתודה ולאיל נזיר, מפני שהוא
 22 קדשי קדשים. תודה ואיל נזיר⁴⁴ קודמים לשלמים⁴⁵,
 23 מפני שהן נאכלין ליום אחד וטעונין להם⁴⁶; והתודה
 24 קודמת לאיל נזיר, מפני שיש בה ארבעה מיני מנחה⁴⁷.
 25 שלמים קודמין לכבוד, מפני שהן טעונין מתן שתיים
 26 שהן כארבע, וטעונין סמיכה ותנופה ונסכים⁴⁸. הבכור
 27 קודם למעשר בהמה, מפני שקדשתו מרחם, ונאכל
 28 לפניהם בלבד⁴⁹. המעשר⁵⁰ קודם לעופות⁵¹, מפני שהוא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

וכן בהקדשה, "רוצה לומר כי בשעה שיפריש קרבנותיו אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה". וכן הוא בתוספתא שם פרק י' "חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקרבה, אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי, אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי". (26 חג הסוכות. 27) "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם". (28 שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה" ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת". (29) כי כהן המשיח שעבר בשגגה על אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) - מביא פר לחטאת. (30) ראה להלן שם פרק י"ב הלכה א, כי אם שגגו בית דין הגדול בהוראה, ושגגו העם בהוראתו ועשו העם אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה), מביאין כל השבטים ביחד שנים עשר פרים לחטאת, וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של ציבור. (31) דבר של ציבור, שהיא חטאת. (32) שהיא עולה. (33) כלומר ציבור ששגגו בעבודה זרה, שמביאים פר לעולה ושעיר עזים לחטאת. (34) ראה בפרק א מהלכות שגגות הלכה ד, כי נשיא שחטא בשגגה באחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) מביא שעיר לחטאת. (35) ושעיר עבודה זרה הוא של ציבור. (36) ראה בהלכות שגגות שם כי הדיוט ששגג באחת מכל חייבי כריתות בין בעבודה זרה ובין בשאר מצוות - מביא שעירת עזים. וראה בהוריות שם "שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד מאי טעמא האי מלך והאי הדיוט". (37) כלומר, שניים ששגגו ואחד הביא שעירה ואחד הביא כבשה - הכבשה קודמת. ראה בהלכות שגגות שם כי אם שגג באחת מכל המצוות (חוץ מעבודה זרה) מביא כבשה או שעירה. (38) כלומר, ראוייה לבוא על כל חייבי הכריתות ששגגו, ובכללם גם על שגגת עבודה זרה, ראה הלכות שגגות שם כי על שגגת עבודה זרה מביא היחיד שעירת עזים. (39) אלא על שגגת שאר כל המצוות. (40) כלומר, לכבש (זכר) שלה. (41) כלומר, החטאת דמה ניתן על ארבע קרנות המזבח. ומפורש בה בתורה שהשירים נשפכים על יסוד המזבח ואילו האשם דמו ניתן שתי מתנות שהן ארבע, ולא נאמר בו מפורש ששיריו נשפכים ליסוד, אלא נלמד מדרשה. (42) כי קרבנות המצורע הם: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. (43) משנה בזבחים ז': "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר", ו"עניין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים טהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך". (44) משנה שם פט. "אשם קודם לתודה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים". כלומר האשם הוא קדשי קדשים, ואילו התודה ואיל נזיר, שניהם קדשים קלים. וקדשי קדשים עדיפים מקדשים קלים. (45) כי בשלמי יחיד ישנם שלושה מינים: האחד הוא הבא בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה וזהו הנקרא שלמים. השני, שלמים הבאים עם לחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה. והשלישי, שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. (46) כלומר, השלמים אינם באים עם לחם ונאכלין שני ימים ולילה אחד, ואילו התודה ואיל נזיר טעונין לחם, שיש בזה עדיפות על השלמים, וכמו כן הם נאכלין רק ליום ולילה, ויש גם בזה עדיפות כי הם דומים בכך לחטאת ואשם ושלמי צבור שהם קדשי קדשים ונאכלים ליום ולילה. (47) כלומר, ארבעה מיני חלות, עשר חמץ, ושלושים מצה והם: עשר מהם מאפה תנור, עשר ריקים ועשר מורבכת, ואילו איל נזיר מביא רק שני מיני חלות, עשרה ריקים משוחין בשמן ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן. (48) וראה בפרק ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז שהבכור אינו טעון אלא שפיכה אחת כנגד היסוד, ושם פרק ג הלכה ו שאין בו סמיכה, ושם פרק ב הלכה ב שאינם טעונים נסכים אלא עולה ושלמים בלבד. (49) ואילו מעשר בהמה נאכל לבעלים ואין קדושתו מרחם. (50) מעשר בהמה. (51) ואף על פי שקרבן העוף הוא קדשי קדשים, שהרי הוא חטאת או עולה - מעשר בהמה קודם מפני שהוא זבת.

- 1 זבוח⁵², ויש בו קדשי קדשים - דמו ואמוריו⁵³. והעופות
 2 קודמין למנחות, מפני שהן מיני דמים⁵⁴. הרי שהיו
 3 לפניו חטאת העוף ומעשר - המעשר קודם, מפני שהוא
 4 זבח. היו שם חטאת העוף ומעשר ועולת בהמה, הואיל
 5 ועולה קודמת למעשר⁵⁵ וחטאת העוף קודמת לעולת
 6 בהמה - מקריב חטאת העוף תחלה, ואחר כך העולה,
 7 ואחר כך המעשר.
 8 ט. הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין קרבן אהרן⁵⁶ -
 9 כיצד הן קרבין? הפרים קודמין לאילים, שפן נתרבו
 10 בנסכים⁵⁷. ואילים קודמין לכבשים, שפן נתרבו
 11 בנסכים⁵⁸. וכבשים קודמין לשעירים, שפן נתרבו
 12 באמורים; שבכלל אמורי כבשים האליה, ואין
 13 בשעירים אליה. העמר קודם לכבש הבא עמו, ושתי
 14 הלחם קודמין לשני כבשים. זה הפלל: דבר הבא בגלל
 15 היום⁵⁹ קודם לדבר הבא בגלל הלחם⁶⁰.
 16 י. מנחת האיש קודמת למנחת האשה⁶¹. מנחת חטים⁶²
 17 קודמת למנחת שעורים⁶³. מנחת חוטא קודמת למנחת

פָּרֶק עֵשְׂרִי

- א. ביום הפורים מקריבין מוסף כמוסף ראש השנה²:
 פר ואיל³, ואיל זה נקרא איל העם⁴, ושבעה כבשים,
 בלן עולות⁵, ושעיר חטאת⁶, והוא נאכל⁷ לערב⁸.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

52) כלומר שנובח בסכין, ואילו עוף נמלק בצפורן, וזביחה בסכין חשובה יותר שהרי הוא נעשה בכל הקרבנות אף בקדשי קדשים, וזבחים חשובים מפני שמצוותם מרובה, שכל הקרבנות באין מהן (רש"י שם במשנה). (53) כלומר, יש במעשר שני דברים שהם קדשי קדשים: דמו ואימוריו. אבל חטאת העוף אין למזבח ממנה אלא דמה. (54) ומיני דמים כפרתן מרובה (רש"י שם) "דהיינו שבאין מכל הקרבנות, וגם כי בו נפש החי ודמיון יתר לנפש האדם". (55) שהעולה כולה לגבוה. (56) שהיו כולם עולות, או כולם חטאות וכו'. (57) שהרי לפר מביא שלושה עשרונים סולת בלול בחצי ההין שמן וחצי ההין יין לנסך, ואילו לאיל שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. (58) שהרי לאיל מביא שני עשרונים סולת בלול בשלישית ההין שמן, ויין לנסך שלישית ההין. ואילו לכבש מביא עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. (59) שהם העומר ושתי הלחם. (60) שהם הכבש הבא עם העומר והכבשים הבאים עם שתי הלחם. (61) וכגון שהקרבנות שווים, אבל אם קרבן האשה משוכח יותר כגון שהאשה מביאה פר והאיש מביא איל - קרבן האשה קודם. (62) כגון מנחת חוטא, כי מנחת נדבה ומנחת סוטה, אי זו שירצה יקדים. (63) מנחת סוטה. מקור דבר זה בתוספתא שם, והטעם בזה משום שחטים ישנן בכל המנחות, ואילו שעורים אינן אלא בעומר ובמנחת סוטה. (64) שם צ. בעיני שלא נפשטה, אם מנחת נדבה קודמת מפני שהיא טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת, שהיא באה לברר עוון. וראה למעלה הלכה ב"ה, ובפרק ח הלכה כ שדעת רבינו בעיניא שלא נפשטה, כי איזה שירצה יקדים. (65) שהרי מתנדב אדם יין לחוד בפני עצמו. (66) אם התנדב שמן בפני עצמו. משום שישן מנסכו כולו על גבי השיתין, ואילו שמן פסק כשמואל דקומצו והשאר נאכל לכהנים. (67) שמתנדב אדם לבונה בפני עצמה. (68) היינו, התנדב מלח בפני עצמו שכשם שישן ושמן הבאים בחובה באים נדבה כמו כן מלח הבא בחובה בא נדבה. (69) משום שמלח נקרא קרבן בתורה (= על כל קרבן תקריב מלח, ויקרא ב, יג) ואילו עצים לא נקראו קרבן אלא בכתובים דנאמר (נחמיה י, לה) "על קרבן העצים". (70) ונראה שזה מוסב על כל מה שלמעלה, ובכלל זה גם מנחת האיש והאשה. (71) וזה מוסב על כל אלה שהם בני אכילה, כגון חטאת לאשם, אשם לתורה ותודה לשלמים ושלמים לבכור. (72) כלומר, שנקרבו אתמול. (73) שנקרבו היום. (74) משנה שם, והיינו שקודמין לאכילה. (75) כלומר, זמנם של אמש באכילה, אינו אלא היום, ואילו של היום נאכלין גם היום וגם בלילה שלאחריו וגם ביום המחרת. ולכן של אמש קודמין. (76) ואינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ולפנים מן הקלעים, ולפיכך הם עלולים יותר לבוא לידי נותר אף על פי שהם נאכלים ליום ולילה, אבל שלמים של אמש, אף על פי שזמנם מוגבל עד הלילה, אינם עלולים לבוא לידי נותר, לפי שהם נאכלים בכל העיר ולכל אדם. (1) יבאר בו הקרבנות שמקריבין ביום הכיפורים ובחג הסוכות, ושכל ימי חג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח. (2) ראה למעלה פ"ט הלכה א. (3) שנאמר (במדבר כט, ז"ח) "ובעשור לחודש השביעי הזה וגו' והקרבתם עולה לה' ריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". (4) שנאמר (ויקרא טז, ה) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה". וכדעת רבי (יומא ע:): שאיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות (ויקרא שם) הוא האיל האמור בחומש הפקודים (במדבר שם), ולא כר' אלעזר בר' שמעון (שם) הסובר ששני אילים הם. וכן כתב להלן בפ"א מהלכות עבודת יום-הכיפורים הלכה א: "ואיל הבא משל ציבור האמור בפרשת אחרי-מות, והוא האיל האמור בחומש הפקודים בכל המוסף. והוא הנקרא איל העם". (5) במדבר שם. (6) שנאמר (שם, שם, יא) "שעיר עזים אחד חטאת" והוא נעשה בחוץ, ראה בהלכות עבודת יום-הכיפורים שם. (7) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א, ובהלכות עבודת יום-הכיפורים שם. (8) כלומר במוצאי יום-כיפור. משנה במנחות צט: . וראה גם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון י"ג סיון – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ב. ועוד מקריבין הצבור שְעִיר חטאת², והוא נִשְׁרָף¹⁰, וְשָׁבְעָה כִּבְשִׁים, כֵּלָן עֹלוֹת¹⁸, וְשָׁעִיר חטאת¹⁹. וְזֶה
2 שָׁבֹן זֶה וְזֶה¹¹ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח¹².
3 ג. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת מִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם
4 שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי פָּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי כִּבְשִׁים,
5 כֵּלָן עֹלוֹת¹³, וְשָׁעִיר חטאת¹⁴ נֶאֱכָלֵת¹⁵. וְכֵן כֹּל יוֹם וַיּוֹם
6 מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַחַג מִקְרִיבִין שְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי
7 כִּבְשִׁים וְשָׁעִיר חטאת¹⁶.
8 ד. אָבֵל הַפָּרִים פּוֹחֲתִין אֶחָד אֶחָד בְּכֹל יוֹם¹⁷: בַּשְּׁנֵי
9 מִקְרִיבִין שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי, בְּשִׁלְשֵׁי אֶחָד עֶשְׂרֵי, עַד שְׁיִמָּצֵא
10 קָרְבָּן יוֹם שְׁבִיעִי: פָּרִים שְׁבַעַה, אֵילִים שְׁנַיִם, כִּבְשִׁים
11 אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵי, הַכֹּל עֹלוֹת, וְשָׁעִיר חטאת.
12 ה. בַּיּוֹם שְׁמִינִי עֲצַרְתָּ מִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם פֶּר וְאֵיל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

בהלכות עבודת יוה"כ שם. 9) נוסף לשעיר החטאת של מוסף, הנאכל, המוזכר למעלה הלכה א. והוא מה שנאמר (ויקרא שם, ה-ט) "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ונתן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל." (10) שנאמר (שם שם, כז) "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת וגו' ויציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש", וראה למעלה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טז. ולהלן הלכות עבודת יום-הכיפורים שם. 11) אין זה טעם למה נשרף, אלא הוא מוסב על התחלת הדברים "ועוד מקריבין שעיר חטאת", וכאילו היה כתוב: "ועוד מקריבין הציבור שעיר חטאת, שכן זוגו שעיר המשתלח, והוא נשרף". וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם. 12) לעזאזל, כמו שנאמר (שם שם, י) "והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל, יעמד חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל המדברה". (13) שנאמר (במדבר כט, יב-יג) "ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פרים בני בקר שלשה עשר, אילים שנים, כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים יהיו". (14) שנאמר (שם שם, טז) "ושעיר עזים אחד חטאת". (15) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א. (16) כמפורש בתורה (שם שם, יז-לד). (17) כמפורש בתורה שם. (18) שנאמר (שם שם, לה-לו) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (19) שנאמר (שם שם, לח) "ושעיר חטאת אחד". (20) ולא כהמשך מחג הסוכות. וכן אמרו (ראש השנה ד: יומא ג. סוכה מז. מת. וחגיגה יז.) כי "שמיני (=שמיני עצרת) רגל (=חג) בפני-עצמו לענין "פז"ר קש"ב", ואינו כחג הסוכות. והקו"ף של קש"ב, הוא קרבן, כלומר אין קרבנותיו כשאר קרבנות החג. (21) משנה סוכה מב: ולא כר' יהודה שאמר (שם מח:): שמנסך גם בשמיני עצרת. (22) ראה משנה זבחים סג. ותוספתא סוכה פ"ג. (23) כרבי יוחנן בסוכה לד. ועוד. (24) כדברי ר' יוחנן ביומא כו: שאמר: "אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר". ובמשנה סוכה מח. מח: נראה שהיה מנסך המים בשעה שהוא מנסך היין (לחם-משנה). וכל זה אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא אף אם לא ניסך היין והמים כאחת, שהרי אם הקדים ניסוך המים בלילה יצא (ראה להלן הלכה ז), ואילו ניסוך היין של הקרבנות אינו אלא ביום, ראה למעלה פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה, ועיין מעשה וקת. (25) כלומר לא בספל אחד יין ומים, אלא בשני ספלים מיוחדים, אחד ליין ואחד למים. וראה להלן הלכה ז. (26) ערבב. (27) משנה בסוכה מח: "עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא". ומפרש רבינו שנתן מים לתוך היין או היין לתוך המים ונסכן מכלי אחד, ואף כי יין מזוג פסול (כמפורש בבבא בתרא צז: , עיין שם. אבל יש לציין כי רבינו לא הביא דבר זה בחיבורו), אינו פסול אלא רביעית ההין מזוג, דליכא רביעית יין שכתוב ונסכו יין רביעית, רביעית ההין אתה מנסך ולא את המזוג, אבל הכא דאיכא רביעית יין, יצא ידי ניסוך יין ומים (קרית ספר). אבל מלשונו של רש"י שם (ד"ה אתי לאשחורוי) נראה שמפרש שהחליף הספלים, כלומר המים שפך לתוך הספל הקבוע של היין, והיין שפך לספל הקבוע של המים, ולא שעירב היין והמים בכלי אחד, וראה ב'תוספות יום טוב' סוכה פ"ד משנה ט, והר המוריה כאן. (28) גמ' תענית ב: "מה ניסוך המים מאורחא", וראה רש"י שם שמביא "ויש ספרים דכתיב בהו, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אפילו בלילה, דאע"פ מקריבין הקרבנות ביום, יכולין להביא המנחות והנסכים בלילה, ואף האי נמי ניסוך המים יכול לנסך בלילה", ומה שאמרו ביומא כו: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר (ראה למעלה הלכה ו), היינו שאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, אבל אם עשה כן בלילה – יצא ידי חובתו (תוס' שם ד"ה איבעיא). שדווקא נסכים הבאים עם הזבח, נתרבו ממה שנאמר ולנסכיהם ולשלמיהם, אבל נסכים הבאים בפני עצמן, שאינם מתקדשים בשחיטת הזבח – נקריבין בלילה (קרית ספר). וראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. (29) ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה קרבנות הלכה י, וראה במשנה זבחים סג. ובתמיד פ"ז משנה ג. (30) למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (31) משנה סוכה מח. (32) "מעיין הוא סמוך לירושלים" (רש"י שם), שנאמר (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (גמרא שם מח: לפי פירוש התוספות ד"ה מנא הני מילי). (33) "אחד משערי העזרה נקרא כן, על שם שמכניסין בו (=דרכו) צלוחית של מים של ניסוך בחג" (רש"י שם).

קו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון י"ג סיון – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וְתִקְעוּהוּ³⁴. עֲלֵה לִפְנֵי³⁵ וּפְנֵה לְשִׂמְלֹלוֹ³⁶ וְנֹתֵן הַמַּיִם מִן
- 2 הַצְּלוּחִית לְתוֹךְ הַסֶּפֶל שֶׁהִיא שָׁמַיִם³⁷. וְשָׁנֵי סְפָלִים שֶׁל
- 3 כֶּסֶף הֵיוּ שָׁם, מְעַרְבֵי הַיָּהּ בּוֹ הַמַּיִם, וּמְזַרְחֵי הַיָּהּ בּוֹ
- 4 הַיַּיִן שֶׁל נֶסֶף³⁸. וְהָיוּ מְגַנְבִּין בְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין דְּקִיּוֹן³⁹.
- 5 וְשֶׁל מַיִם הֵיךְ נֶגֶב שֶׁלֹּו דָק מִשָּׁל יֵינ, כְּדֵי שֶׁיִּכְלֶה הַמַּיִם
- 6 עִם הַיַּיִן בְּאֶחָד⁴⁰.
- 7 ח. זֶה שֶׁמִּנְסֵף הַמַּיִם הֵיוּ אוֹמְרִין לֵאמֹר⁴¹: הַגְּבֵה יִדְּךָ⁴².
- 8 שֶׁפַּעַם אַחַת נֶסֶף אֶחָד עַל רִגְלָיו, וּרְגָמוֹהוּ כָּל הַעַם
- 9 בְּאֶתְרוּגֵיהֶן⁴³. שְׁאֲמָרוּ צְדוּקֵי הוּא, שֶׁהֵן אוֹמְרִין אֵין
- 10 מְנַסְכִּין מֵאִם⁴⁴.
- 11 ט. כְּמַעֲשֵׂהוּ בְּחַל כֶּף מַעֲשֵׂהוּ בְּשֶׁבֶת⁴⁵. אֲלֵא שֶׁהִיא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

34) הגמרא שם מח: אמרו "מנא הני מילי (שתוקעין ומריעין בשאיבת המים – רש"י שם, אבל התוספות שם מפרשים מנה"מ דבעי מי השילוח) אמר רב עינא, דאמר קרא (ישעיה שם) ושאתם מים בששון" (לכך תקעו והריעו כדי שתהיה שמחה). (35) כלומר, נושא הצלוחית עלה בכבש שהוא מדורומו של המזבח. (36) אף כי כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין, בניסוך המים (וכן בניסוך היין ועולת העוף) היה פונה לשמאל, כדי שיפגע מיד בקרן דרומית מערבית. שאם היה פונה לימין ומקיף את כל המזבח עד שיגיע לקרן דרומית מערבית, יש חשש שמא יתעשנו המים (ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא). (37) כתנא-קמא שם במשנה, ולא כר' יהודה האומר כי הספלים היו של סיד. (38) שם במשנה. (39) שם במשנה. (40) שם במשנה: "ואחד מעובה ואחד דק", ואמרו בגמרא שם כי החוטם שהיה בספל של המים, היה דק יותר מאותו שהיה בספל היין, כי היין עב יותר מן המים (ראה גם בפירוש המשנה שם). (41) משנה שם. (42) שכולם יראו איך שהוא מנסך המים לתוך הספל. (43) שהרי הניסוך היה בשחרית (ראה למעלה הלכה ו) בשעת נטילת האתרוג (תפארת ישראל). (44) שהצדוקים אינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הלכה למשה מסיני הוא (ראה למעלה הלכה ו). (45) כל הלכה זו שם במשנה. (46) מן השילוח. (47) שאם ימלאו בחבית שהיא מכלי שרת, גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאום, ואם כן קדשו ונפסלו בלינה (סוכה נ. דברי ר' ינאי). (48) כלומר, נשפכו המים. (49) והיין והמים המגולים פסולים למזבח (משנה שם, ופ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה י), לפי שיש חשש שמא שתי מהם נחש והכניס בהם ארסו, ומכיון שאסורים בשתייה משום חשש סכנה – נפסלו גם למזבח, משום שנאמר (מלאכי א, ח) הקריבנהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אמר ה' צבאות (שם) בגמרא, וראה עוד בבבא בתרא צז:). (50) ראה למעלה פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב, שהלויים היו אומרים שירה בשעת ניסוך היין על כל עולות הציבור הבאים חובה, וראה גם למעלה פ"ו מהלכות אלו הלכות ה"ז. (51) תהלים כט. מכאן עד סוף ההלכה היא ברייתא בסוכה נה. והיינו "כל המזמור על שם שהיום תחילת שמחת בית השואבה, דהיינו כבוד ועוז. ובאותו מזמור קול ה' על המים, על שם ניסוך המים" (רש"י שם). (52) של חול המועד. (53) תהלים נ. "כל המזמור דברי כבושין הן לנאספין לעזרה למצות החג ושמחים בשמחת החג, ומוכיחם מה לך לספר חוקי, כלומר למה לך לבוא לבית זה עם שאר עמי, אם אינך חוזר בתשובה וכו'" (רש"י שם). (54) תהלים צד. מהפסוק מי יקום, שהוא פסוק טז עד סוף הפרק. "מפני שפרשת מי יקום לי, מדברת על צרותן שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי רומי, ואף-על-פי-כן אינם נמנעים מלשמח שמחת מלכם, ומתפללין מי יקום לנו להצילנו מן המריעים האלה, לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי, אם אמרתי מטה רגלי וגו' שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר, אף לפי צרותינו אין אנו נמנעים מלבוא להשתעשע בתנחומיך וכו' עד סוף המזמור" (רש"י שם). (55) תהלים צד, עד פסוק טז. וכרב ספרא (סוכה שם), ואף כי "בינו בוערים" הוא החלק הראשון של המזמור, ו"מי יקום לי עם מרעים" הוא החלק השני – מקדימים את החלק השני ומאחרים את החלק הראשון, "מפני שעכשיו זמן מתנות עניים שהוא זמן אסיף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קורין לפנייהם להוכיחם שיעשרו כראוי, ואף-על-פי שהמעשרות בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודיענו, לכך אומר "בינו בוערים בעם", שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו, הנוטע אוזן הלא ישמע, אם יוצר עין הלא יביט, היוסר גוים הלא יוכיח וגו' עד מי יקום לי" (רש"י שם). (56) תהלים פא. "דברי תנחומים הן, אם תזכו, בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם, אבחנך על מי מריבה וגו' על המים שנידונין עליהן בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להן, וכתוב במזמור זה אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים, הרחב פיך ואמלאהו, שאשלח לכם ברכה, וסוף המזמור ויאכילהו מחלב חטה וגו'" (רש"י שם). (57) תהלים פב. במזמור, אֲלֵקִים נִצַּב בְּעֵדַת אֵל, ואומרים כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיקו, אלו מעשרות, שכך הוא נדרש בחולין, צדק משלך ותן לו, ב'פ' הזרוע (חולין קלד). לא ידעו ולא יבינו. ומי שאינו נותן לבו להבין לכך, בחשכה יתהלכו זו מיתה, כדתנן באבות (פ"ה משנה ט) בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' במוצאי החג שבכל שנה מפני גזל מתנות עניים, וגורם קללה לעולם ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ" (רש"י שם). (58) כלומר, אם אחד מששת הימים הראשונים של חול המועד חל בשבת, הרי שיר של אותו יום נדחה מפני שיר של שבת, וממילא יוצא כי "ימוטו", שהוא האחרון, נדחה מפני שאמרו באחד בשבת שיר שהיה ראוי לומר אתמול, שאין מדלגין סדר השיר, ובשני

1 יב. כָּבֵר בְּאֲרֻנוֹ⁵⁹, שְׁפַל מִשְׁמֵרוֹת כְּהִנָּה עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה,
 2 וְכֻלָּן עוֹבְדֵי בְשׂוּהָ בְּרִגְלֵימָה⁶⁰. וּבְחַג הַסִּכּוֹת הִזָּה כָּל
 3 מִשְׁמֵר מִקְרִיב פֶּרֶ אֶחָד אוֹ אֵיל אֶחָד אוֹ שְׁעִיר הַחֲטָאֵת.
 4 אֶבֶל הַכִּבְשִׂים - יֵשׁ מִשְׁמֵר שֶׁמִּקְרִיב מִהֵן שְׁנֵי כִּבְשִׂים,
 5 וְיֵשׁ מִשְׁמֵר שֶׁמִּקְרִיב כִּבְשׂ אֶחָד. כִּיצַד?⁶¹ בַּיּוֹם טוֹב
 6 הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הַיּוֹם שֶׁשֶׁלְשָׁה עֲשָׂר פְּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים
 7 וְשְׁעִיר⁶². כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב בְּהֵמָה אַחַת מֵהֶם. נִשְׂאָרוֹ
 8 שֶׁשֶׁ אַרְבָּעָה עֲשָׂר כִּבְשִׂים לְשִׁמּוֹנָה מִשְׁמֵרוֹת. שֶׁשֶׁ
 9 מִשְׁמֵרוֹת מִקְרִיבֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְשְׁנֵי מִשְׁמֵרוֹת מִקְרִיבֵי
 10 אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁנֵי הַיּוֹם שֶׁשֶׁשֶׁ עֲשָׂר פְּרִים⁶³ וְשְׁנֵי אֵילִים
 11 וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב אֶחָד. נִשְׂאָרוֹ שֶׁשֶׁ אַרְבָּעָה עֲשָׂר
 12 כִּבְשִׂים לְתִשְׁעָה מִשְׁמֵרוֹת. חֲמִשָּׁה מִקְרִיבֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם,
 13 וְאַרְבָּעָה מִקְרִיבֵי אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁלְשֵׁי הַיּוֹם שֶׁשֶׁ אֶחָד עֲשָׂר
 14 פְּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב אֶחָד. נִשְׂאָרוֹ
 15 אַרְבָּעָה עֲשָׂר כִּבְשִׂים לְעֶשְׂרֵה מִשְׁמֵרוֹת. אַרְבָּעָה מִקְרִיבֵי
 16 שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְשִׁשָּׁה מִקְרִיבֵי אֶחָד אֶחָד. בְּרִבְעֵי הַיּוֹם שֶׁשֶׁ
 17 עֶשְׂרֵה פְּרִים וְשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֵר מִקְרִיב אֶחָד.
 18 נִשְׂאָרוֹ שֶׁשֶׁ אַרְבָּעָה עֲשָׂר כִּבְשִׂים לְאַחַד עֲשָׂר מִשְׁמֵר.
 19 שֶׁלְשָׁה מִקְרִיבֵי שְׁנַיִם שְׁנַיִם, וְשִׁמּוֹנָה מִקְרִיבֵי אֶחָד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שיר של אחד בשבת נמצא האחרון נדחה (רש"י שם). (59) למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג. (60) כלומר "כל שיבוא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד, עובד וחולק עמהם, ואין אומרים לו לך עד שיגיע משמרך" (שם הלכה ד). (61) מכאן ועד סוף ההלכה היא משנה בסוכה נה: (62) ראה למעלה הלכה ג. (63) ראה למעלה הלכה ד, כי הפרים פוחתין אחד אחד בכל יום. (64) שם במשנה. "שאינן המשמרות שהקריבו כבשים אתמול מניחים אותם" (רש"י שם). (65) כסדר שסדרו המשמרות בדברי הימים (א, כד) יהויריב ראשון ואחריו ידעיה וגו', ונמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בהקרבן פרים, חוץ משני משמרות ששונות ואין משלשות (שם בגמרא). (66) בשמיני עצרת. שאין שם אלא פר ואיל ושבעה כבשים ושעיר חטאת, ראה למעלה הלכה ה. (67) כלומר מפיסין בן כל המשמרות, ולא רק בין שתי המשמרות שלא שלשו בחג, ראה שם במשנה "בשמיני חזרו לפיס כברגלים", ופסק רבינו כרבי (שם) הסובר כי היו מפיסין בין כל המשמרות, ולא כחכמים האומרים כי פר הבא בשמיני מפיסין בין שתי המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפיס הוא העושה הפר. וראה לחם-משנה טעם פסקו של רבינו. (68) למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים. (69) היא הסולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, וראה להלן הלכות ט"ז. (70) שהרי שלשה עשר הפרים שמקריבים ביום הראשון (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בשלשים ותשע עשרונים סולת, שהרי לכל פר היו שלשה עשרונים (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). ולשני האילים (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בארבעה עשרונים, שהרי לכל איל מביא שני עשרונים (מעשה"ק שם). ולארבע עשרה הכבשים (ראה למעלה ה"ג) מביא ארבעה עשר עשרונים, עשרון לכל כבש וכבש (מעשה"ק שם), הרי ביחד חמשים ושבעה עשרונים, ואילו על שעיר החטאת אינו מביא נסכים שהרי אין טעון נסכים אלא עולות ושלמים בלבד (ראה מעשה"ק שם ה"ב), ונוסף לזה מביא שני עשרונים על שני הכבשים של מוסף של שבת עשרון אחד לכל כבש, ועוד נוסף לזה שני עשרונים לשני כבשי התמידין, הרי ביחד ששים ואחד עשרונים, ראה משנה במנחות קג: ותוספתא שם פ"ב. (71) משנה ותוספתא שם. והטעם הוא משום שיותר מששים עשרון אינם נבללים בכלי אחד, ראה למעלה בפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. וראה עוד להלן שאפילו בפחות מששים ואחד אין לבלול כאן. (72) בכסף-משנה: אותם. (73) כלומר, אפילו בפחות מששים ואחד עשרון. (74) משנה במנחות קג: וגמרא שם פט: (75) כולל היין והסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א). (76) אבל פרים ואילים ביחד – אסור לערב, אף-על-פי שבלילתם שוה, שהרי בפר הוא מביא שלשה עשרונים סולת על חצי ההין שמן, היינו ששה לוגין שמן, הרי שני לוגין שמן על עשרון סולת, וגם באילים כן, שהרי מביא עליהם שני עשרונים סולת על שלישיית ההין שמן היינו ארבעה לוגין, הרי שני לוגין על עשרון – ולמדו כן ממה שנאמר בחלבים (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה (מנחות פט: וראה להלן הלכה טז). והוא-הדין לסולת ושמן של מנחה, שאף הם, הקומץ שלהם נקטר על גבי המזבח. וקל-וחומר שלא יערב נסכי כבשים בשל אילים או בשל פרים, שהרי אין בלילתם שוה, שהפרים והאילים נבללים שני לוגין שמן על כל עשרון סולת, ואילו בכבשים בלילתם רכה יותר, עשרון סולת על שלשה לוגין שמן, והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה (רש"י במנחות קג:). [ונראה מדברי רבינו, שנסכי פרים כפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים – אין איסור, וכן נראה מדברי המשנה והגמרא במנחות (שם), וצריך לפרש שהכוונה רק לנסכי יין, שלא נאסרו בתערובת, מן התורה, שהרי

- 1 טז. וְכָל הַחֲלָבִים שֶׁל קָרְבָּנוֹת, בֵּין קָרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין
 2 קָרְבָּנוֹת יְחִיד⁷⁸ - אֵין מְעַרְבִין אוֹתָן זֶה בְּזֶה, אֲלָא
 3 מְקַטְרִין אַמּוּרֵי פֶל קָרְבָן וְקָרְבָן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ⁷⁹. וְאִם
 4 נִתְעַרְבוּ - מְקַטֵּיר הַפֶּל כְּאֶחָד⁸⁰.
 5 יז. מִנְחוֹת שֶׁל נְסָכִים⁸¹ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זוּ בְּזוֹ אַחַר שֶׁנִּבְלַל
 6 פֶּל מִין וּמִין בְּפָנֵי עֲצָמוֹ - כְּשֵׁרוֹת⁸².
 7 יח. וְכֵינֵן שֶׁנִּבְלַל⁸³ הַמִּנְחוֹת⁸⁴ וְנִתְעַרְבָ שֶׁמֶן וְסֵלֶתָן -
 8 הָרִי זֶה מִתָּר לְעֶרֶב יֵין שֶׁלֹּהֶן לְכַתְחֵלָה⁸⁵. וְכֵן אִם הִקְטִיר
 9 מִנְחוֹת שֶׁל נְסָכִים פֶּל אַחַת וְאַחַת בְּפָנֵי עֲצָמָה⁸⁶ - הָרִי
- 10 זֶה מִתָּר לְעֶרֶב הַיֵּין שֶׁלֹּהֶן⁸⁷.
 11 יט. כְּשֶׁמְעַרְבִים הַיֵּין שֶׁל נְסָכִים⁸⁸ - יֵשׁ לוֹ לְעֶרֶב יֵין
 12 נְסָכִים שֶׁל אֶמֶשׁ בְּשֶׁל יוֹם, וְשֶׁל יְחִיד בְּשֶׁל צִבּוֹר⁸⁹.
 13 וְכֶשֶׁמְעַרְבוּ⁹⁰ - מְעַרְבִין יֵין נְסָכֵי פְּרִים בְּיֵין נְסָכֵי אֱלִים⁹¹,
 14 יֵין נְסָכֵי כְּבָשִׁים⁹² בְּיֵין נְסָכֵי כְּבָשִׁים; אֲבָל אֵין מְעַרְבִין
 15 יֵין נְסָכֵי כְּבָשִׁים בְּיֵין נְסָכֵי פְּרִים וְאֵילִים⁹³.
 16 כ. וְלַעֲוֹלָם⁹⁴ אֵין מְעַרְבִין הַיֵּין לְכַתְחֵלָה, אֲלָא אַחַר
 17 שֶׁנִּתְעַרְבָה הַסֵּלֶת אוֹ אַחַר שֶׁהִקְטִירוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו⁹⁵.
 18 סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסְפִין בְּסִיעָתָא דְשְׁמַיָא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אינם על האש, אלא על גבי שיתין (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, ושם פט"ז הלכה יד), ורק חכמים אסרו תערובת יין שמא יבוא לערב סולת ושמן (מנחות פט:). לא גזרו אלא במין בשאינו מינו (פרים באילים וכו'), שהרי יש בשני מינים אופן שתערובת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון כבשים בפרים שבללם יחד (שם במשנה), ולפיכך גזרו גם בפרים ואילים, אבל במין אחד כגון פרים בפרים וכו' – לא גזרו, שלעולם אין בו פסול בדיעבד. וראה בט"ז ליוורה-דעה סימן צא ס"ק א, ומה שאמר אב"י (שם פט:): על מה ששינו במשנה (שם פט). "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים" – "מערבין יינו אם נתערב סלתן ושמןן", זה לא מוסב על פרים באילים, שבהם לא התירו אלא אם כבר נתערב, אבל בכבשים בכבשים מותר לעולם, אפילו לפני שנתערבו, כנ"ל. וראה להלן הלכה יט. ועיין בהר המוריה]. (77) ראה במשנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, יחיד בשל ציבור, של יום בשל אמש". וראה שם פט: בגמרא כי דין זה הוא לענין יין דוקא, ורק אם כבר נתערבו השמן והסולת (ראה להלן הלכה יח), אבל באופן אחר – אסור, ולא הבדילו בין יחיד לציבור. (78) כן נראה במנחות שם, וראה למעלה הלכה טו. (79) ברייתא בפסחים סד: ובמנחות פט: ובסיפרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד הלכה י, שנאמר (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה. וראה גם להלן פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ו. (80) כן מבואר במנחות שם, ממה שמתרין ר' יוחנן "אם נתערבו קא אמר". הרי שאם נתערבו, מקטרים ביחד. ואף כי התירוץ הזה נדחה – לא מטעם זה נדחה אלא מטעם אחר, אבל הדין דין אמת (הר המוריה). (81) היינו סולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (82) [מין במינו, היינו כבשים ופרים או כבשים ואילים, שהם שני מינים בבליה, שכבשים בלילתם רכה (=שלשה לוגים שמן על עשרון סולת. ראה למעלה הלכה טו), ואילו פרים ואילים בלילתם עבה (=שני לוגים על עשרון, ראה למעלה שם). אבל פרים ואילים הם מין אחד לענין זה, שהרי בלילתם שווה (ראה למעלה שם), ובהם אין צורך שבלילתם תהא לחוד, אלא אם נבללו ביחד – כשרות, וראה להלן. וכן הוא במשנה שם (פט:): "אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים, ואם בללם אלו בפני עצמן וכו' ונתערבו כשירים, אם עד שלא בלל פסול". וראה להלן]. (83) כאבי במנחות שם, בפירושו המשנה שם. (84) היינו פרים באילים, ראה להלן הלכה יט. (85) אבל אם לא נתערבו שמן וסולתן של הפרים והאילים, אסור לערב היין לכתחילה (ראה להלן הלכה כ). (86) כלומר שלא נתערבו. (87) שם במנחות פט: "אמר אב"י, הכי קאמר מערבין יינן אם נתערב סלתן ושמןן. ויינן לכתחלה לא, והתניא במה דברים אמורים בסולת ושמן, אבל יין מערבין. אלא אמר אב"י, הכי קאמר, היכא דהוקטר סלתן ושמןן מערבין יין לכתחילה. היכא דלא הוקטר, אם נתערב סלתן ושמןן מערבין נמי יינן, ואם לאו אין מערבין, דילמא אתי לאיערובי סולת ושמןן לכתחילה". (88) כלומר, כשנתערב שמןן וסולתן, או שהוקטרו בפני עצמן, ראה למעלה הלכה יח. (89) משנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, של יחיד ושל ציבור, של יום בשל אמש". וכמו שפירשה אב"י (שם פט: הובאו דבריו למעלה). ומה שכתב של אמש בשל יום, כלומר אם לא הביא נסכים בקרבן של אמש והביאן היום (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב, כי מביא אדם קרבנו היום, ונסכיו לאחר עשרה ימים, ראה פירושו המשנה במנחות שם). (90) היינו כשנתערבו או הוקטרו, כנ"ל. (91) שבלילתן שוה. ובהם עצמם אין שום אופן שתערובת שמןן וסולתן תפסול אותם בדיעבד, אלא שגזרו בהם מחמת פרים וכבשים, שבהם יש אופן שתערובת שמןן וסולתן פוסלת אפילו בדיעבד, כגון שנבללו ביחד (ראה למעלה הלכה יז). [ובמין אחד ממש, כגון פרים בפרים, אילים באילים וכבשים בכבשים (וראה בסמוך). לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. ובפרים וכבשים שבהם עצמם יש פסול בדיעבד, לא התירו אפילו לאחר שנתערבו, ראה להלן]. (92) [דברים אלו סותרים כל מה שכתבנו למעלה (בסמוך ולמעלה הלכה טו), שבמין אחד ממש לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. אולם בדפוס רומי וויניציאה "מערב נסכי פרים ביינן נסכי אילים, ביינן נסכי כבשים". והכסף-משנה תיקן: "מערב (יינן) נסכי פרים ביינן נסכי אילים (יינן נסכי כבשים) ביינן נסכי כבשים". היינו לפי שיינן נסכי כבשים ביינן נסכי כבשים, מותר אף בלא נתערבו, כנ"ל]. (93) שכיון שבזה יש אופן שפסול אפילו בדיעבד – גזרו יותר. וכן הוא בפירוש"י שם ד"ה מערבין, וז"ל: "והא דקתני מציעתא דמתיניתן אבל אין מערבין [נסכי כבשים בנסכי פרים], היינו אפילו (כן צריך להיות) נתערבו סלתן ושמןן". נמצא ששלשה אופנים בענין זה: א' פרים בפרים וכבשים בכבשים, מותר לערב יין אף לפני שיערבו שמן וסולת. ב' פרים ואילים בכבשים, אפילו נתערבו שמן וסולת אסור לערב יין. ג' פרים באילים, אם נתערבו שמן וסולת מותר לערב יין, ואם לאו – אסור. (94) היינו בפרים ואילים, כנ"ל. (95) למעלה הלכה יח, וראה בהר המוריה.

הלכות פסולי המקדשין

43 **יב.** הכניס ידו וקבל - קבלתו פסולה. אפלו הכניס
 44 ראשו ורבו, אפלו היתה העובד פלו בפנים וציצתו בחוץ
 45 - עבודתו פסולה; שניאמר: בבאכם אל אהל מועד -
 46 עד שגיבואו בלן.
 47 **יג.** פרפסה הבהמה ויצאת לחוץ אחר קבלת דמה -
 48 פשרה; שאפלו יצאו האמורין והבשר קדם וריקה
 49 בקדשים קלים - הזבח פשר, כמו שיתבאר.
 50 **יד.** היתה הבהמה פלה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה -
 51 הזבח פסול; שניאמר: והביאום לה' - עד שתהיה פלה
 52 בפנים.
 53 **טו.** שחטה והיא פלה בפנים, ואחר כך הוציאה רגלה
 54 לחוץ - חותף הבשר עד שהיא מגיע לעצם ואחר כך
 55 מקבל הדם. ואם קבל ואחר כך חתף - פסול, מפני
 56 שמנונית הבשר שבחוץ. ובקדשים קלים אין צריך
 57 לחתף, אלא מחזיר רגלה לפנים ומקבל; שבשר קדשים
 58 [קלים] שצא קדם וריקה - פשר.
 59 **טז.** תלה הבהמה ושחטה באויר העזרה - פסולה;
 60 שניאמר: על ירך המזבח - עד שישחוט בארץ.
 61 **יז.** היתה הבהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי
 62 באויר: בקדשי קדשים - פסול, בקדשים קלים - פשר.
 63 **יח.** שחט מעוט סימנים בחוץ וגמרו בפנים, או ששחט
 64 מעוטן בדרום וגמרו בצפון - פסולין; שישנה לשחיטה
 65 מתחלתה ועד סוף.
 66 **יט.** נתלה וקבל הדם מצואר בהמה המנחת בקרקע -
 67 פסול; שאין ירוך שרות בקר.
 68 **כ.** היתה עומד בעזרה ותלה המזרק בידו וקבל הדם
 69 באויר, או שהגביה הבהמה וקבל הדם באויר - פשר;
 70 שאויר המקום במקום.
 71 **כא.** נתן מזרק לתוף מזרק וקבל - פשר; מין במינו
 72 אינו חוצץ. הניח סיב בתוף המזרק וקבל - פשר; מפני
 73 שהסיב חלול, והרי הדם יורד לתוף המזרק, ואין כאן
 74 חציצה. אבל אם עשה פן בקמיצת המנחה וקמץ מתוף
 75 הסיב - פסולה.
 76 **כב.** קבלת הדם והולכתו למזבח ונריקתו, וכן הולכת
 77 איברים לפכש - פל אחת מאלו אינה פשרה אלא בכהן
 78 הפשר לעבודה, כמו שבארנו בקמיצת המנחה ובמליקת
 79 העוף.
 80 **כג.** והולכה שלא ברגל - אינה הולכה. לפיכך, כהן
 81 גדול שקבל את הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח -
 82 נפסל הזבח.
 83 **כד.** קבל בימינו ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו. קבל
 84 בכלי חל - נפסל הזבח. קבל בכלי קדש ונתן לכלי חל
 85 - יחזיר לכלי קדש.

1 יש בכללן שמונה מצות. שתי מצות עשה, ושש מצות
 2 לא תעשה, וזה הוא פרטן: א) שלא לאכל קדשים
 3 שנפסלו או שהוטל בהם מום. ב) שלא לאכל פגול.
 4 ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמנם. ד) שלא יאכל
 5 נותר. ה) שלא יאכל קדשים שנטמאו. ו) שלא יאכל
 6 אדם שנטמא הקדשים. ז) לשרף הנותר. ח) לשרף
 7 הטמא.
 8 **9** ובאר מצות אלו בפרקים אלו:
 10 **פרק ראשון**
 11 **א.** כל הפסולין לעבודה מתרין לשחט קדשים
 12 לכתחלה, ואפלו קדשי קדשים; חוץ מן הטמא, שאינו
 13 שוחט לכתחלה, ואף על פי שהוא חוץ לעזרה ופשוט
 14 ידיו ושחט בעזרה, גזרה שמה יגע בבשר.
 15 **ב.** ואם עבר ושחט - הזבח פשר. וכן פר כהן גדול של
 16 יום הכפורים, אף על פי שניאמר בו: ושחט אהרן, אם
 17 שחטו זר - פשר. אף פרה אדמה ששחטה זר - פשרה.
 18 שאין לה שחיטה פסולה בזר.
 19 **ג.** השוחט את הקדשים ולא נתפון לשחיטה, אלא
 20 כמתעסק - הרי אלו פסולין, עד שיתפון לשחיטה.
 21 **ד.** ולא ישחט שני ראשים כאחד בקדשים. ואם שחט
 22 - הרי אלו פשרים.
 23 **ה.** אבל שנים שוחטין בהמה אחת בקדשים כחלין.
 24 **ו.** הקטן אינו שוחט קדשים אף על פי שהגדול עומד
 25 על גביו; שהקדשים צריכין מחשבה, וקטן אין לו
 26 מחשבה. אפלו היתה מחשבתו נפרת מתוף מעשיו -
 27 אינה מחשבה להקל, אלא להחמיר. ביצד? היתה
 28 עולה עומדת בדרום, ומשכה הקטן והביאה לצפון
 29 ושחטה, שחרי ממעשיו נפר שמחשבתו לשחיטת
 30 קדשים - הרי זו פסולה.
 31 **ז.** קדשי קדשים שנשחטו בדרום או שנחבל דם
 32 בדרום - פסולין.
 33 **ח.** היתה עומד בדרום והושיט ידו לצפון ושחט -
 34 שחיטתו פשרה.
 35 **ט.** היתה עומד בדרום והושיט ידו וקבל הדם בצפון -
 36 קבלתו פסולה.
 37 **י.** הכניס ראשו ורבו לצפון - הרי הוא פעומד בצפון.
 38 **יא.** שחטה בצפון ופרפסה ויצאת לדרום, אפלו
 39 הוציאה לדרום - פשרה. פרפסה ויצאת לדרום וחזרה
 40 לצפון, ואחר כך קבל דמה בצפון - פשרה. וכן קדשים
 41 קלים שהיו בפנים ועמד חוץ לעזרה והכניס ידו לפנים
 42 ושחט - שחיטתו פשרה.

- 1 כה. נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - בשר. אכל
2 אם נשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו ונתנו לכלי
3 השרת - נפסל הזבח.
4 כו. נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא
5 אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה - הרי זה בשר;
6 ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש, לא דם
7 התמצית ולא דם העור.
8 כז. כל הזבחים שקבל דם אחד מן הפסולין לעבודה,
9 או שהוליד את הדם למזבח, או שזרקו למזבח פהלכתו
10 - נפסל הזבח. קבל הבשר ונתן לפסול, ולא הלה בו
11 הפסול אלא עמד במקומו - יחזיר לבשר. אכל דם
12 שהוליכו הפסול לעבודה והחזירו לבשר והוליכו, או
13 שהוליכו הכהן תחלה והחזירו ונתנו לפסול והוליכו,
14 הואיל והוליכו הפסול בין בתחלה בין בסוף - נפסל
15 הזבח, שהרי אי אפשר לתמן דבר זה.
16 כח. קבל הפסול, אם נשאר דם הנפש - חזר הבשר
17 ומקבל ומוליד וזרק; שאין הפסולין לעבודה עושין
18 הדם הנשאר שירים. חזן מן הטמא, הואיל והוא ראוי
19 לעבודה בקרבן הבא בטמאה, כמו שבארנו - עושה
20 שירים. ביצר? קבל הטמא, אף על פי שקבל אחריו
21 הבשר דם הנפש וזרקו - נפסל הזבח; שזה שקבל
22 הבשר באחרונה שירים הוא ואינו כלום.
23 כט. בהמה שחסר מאיבריה כל שהוא אחר שחיטה
24 קדם קבלת הדם - נפסלה. אפלו צרם באזנה קדם קבלה
25 - הרי זה לא יקבל. שנגמר: ולקח מדם הפר - שיהיה
26 שלם כלו בשעת הקבלה. ואם קבל מן החסרה וזרק -
27 הרי זה פסול.
28 ל. אכל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה, אפלו אבד
29 הבשר קדם זריקת הדם או נשרף: אם נשתיר כזית מן
30 הבשר או כזית מן האמורין - זרק את הדם, ואם לאו
31 - אינו זרק. ובעולה - אפלו פחצי זית מן הבשר ופחצי
32 זית מן האמורין, מפני שפלה לאשים.
33 לא. נשאר פחות מפזית - לא יזרק, ואם זרק - לא
34 הרצה. נפסל הבשר קדם זריקה או שיצא חזן לעזרה
35 - לא יזרק הדם, ואם זרק - הרצה.
- 36 לב. בשר קדשים קלים שיצא חזן לעזרה קדם זריקת
37 דמים, אף על פי שזרק הדם והבשר בחזן - הזבח
38 בשר, מפני שסוף הבשר לצאת. והזריקה מועלת ליוצא
39 לשופו, אכל לא לאכלו.
40 לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים
41 וזרק הדם והם בחזן - לא נפסל הזבח, ואם החזירין -
42 מקטירין אותן. ואף על פי שלא החזירין - חזבין עליהן
43 משום פגול ונותר וטמא.
44 לד. כל הזבחים של יחיד, בין שנטמא בשר והחלב
45 קים בין שנטמא חלב והבשר קים - זרק את הדם.
46 נטמא שניהן - לא יזרק, ואם זרק - הרצה; שהציץ
47 מרצה על הטמאה. וכן אמורין או איברי עולה שננטמאו
48 והקטירין - הציץ מרצה, כמו שבארנו. וכל קרבנות
49 הצבור שננטמא הבשר והחלב פלו - הרי זה זרק את
50 הדם.
51 לה. דם קדשים שיצא חזן לעזרה - נפסל הזבח, ואף
52 על פי שחזר והכניסו וזרקו על המזבח - לא נרצה.
53 לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמאה כלל. שנגמר
54 בדם: על הארץ תשפכנו פמים - דם שנשפך פמים הוא
55 הנחשב פמים ומקבל טמאה; אכל דם קדשים, שאינו
56 נשפך פמים, אינו מקבל טמאה.
57 לז. ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק - נפסל הזבח,
58 ואם זרקו - לא הרצה.
- 59 יום שני י"ד סיון ה'תשע"ה
- 60 פרק שני
- 61 א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון², אם נתן מתנה
62 אחת בלבד - כפר. ואפלו פחטאת³ - מתנה אחת היא
63 העקר, ושאר הארבע⁴ מתנות למצוה. שנגמר: ודם
64 זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך - שפרכת הדם על
65 המזבח היא העקר.
66 ב. וכל הנתנין בזריקה⁵ שנתנן בשפיכה - יצא;
67 שנגמר: ודם זבחיך ישפך.
68 ג. כל הדמים הנתנין על מזבח הפנימי⁶, אם חסר אחת

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר דמים הנתנין על מזבח החיצון ונתן מתנה אחת אם כיפר. (2) המזבח שבעזרת הכהנים, שמקטירים עליו את הקרבנות וזורקין את דמם. (3) כבית הלל זבחים שם ובגמרא שם לו: מבואר נימוקם, כי כתוב בתורה בדיני חטאת שתי פעמים קרנת בלי ואו ומשמע לשון יחיד, ופעם אחת קרנות מלא [=עם וא"ו], הרי עוד שתיים וביחד ארבע, שלוש למצוה ואחת לעכב (בדיני הקרבנות כלל בדינו, שכל דבר שציוותה התורה פעם אחת נאמר רק למצוה, אבל בדיעבד אינו מעכב, אלא אם כן נצטוו עוד פעם או שכתובה שם מלה המורה על עיכוב), מפני שאי אפשר לכפרה בלי זריקת דם כלל. ושאר הקרבנות נלמדים מחטאת. (4) כלומר, מה שנשתייר מהארבע אחרי שנתן האחת. (5) זריקה פירושה, שהכהן עומד רחוק מהמזבח וזורק בכוח למזבח את הדם שבמזרק. ושפיכה היינו שעומד בצד המזבח ושופך עליו את הדם. אשם, עולה ושלמים ניתנים בזריקה, בכור, מעשר ופסח בשפיכה וחטאת ניתנת באצבע. (6) מזבח הזהב שעמד בהיכל ועליו מקטירים בכל יום את הקטורת ומזים עליו דם פר ושעיר של יום הכיפורים ושל שאר פרים ושעירים שבשרם אינו מוקטר ואינו נאכל אלא נשרף.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קיא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מִהֵן - לֹא כִפּוּר, אֲלֵא בְלֵן הֵן עֵקֶר הַכִּפּוּרָה; שְׁהָרִי הַכְּתוּב
- 2 הַקָּפִיד עַל מִנְיָנוּ, שְׁנֵאמָר: שִׁבַע פְּעָמִים.
- 3 ד. חֲטָאת שְׁנֵתָן מִמֶּנּוּ מִתְּנָה אַחַת וּמְתוּ הַבְּעָלִים -
- 4 יִשְׁלִים אַרְבַּע מִתְּנֹת לְאַחַר הַמִּיתָה.⁷
- 5 ה. אֲבָל אִם נָתַן הָאֵחָת בַּיּוֹם - לֹא יִתֵּן הַשֶּׁלֶשׁ בְּלִילָה⁸.
- 6 ו. וְאִם נָתַן אַחַת בַּפְּנִים וְהִשְׁלִימָן בַּחוּץ - חִיב⁹ מִשּׁוֹם
- 7 מַעֲלָה בַּחוּץ¹⁰.
- 8 ז. הִיָּה מִזְהָה¹¹ וְנִקְטָעָה יְדוֹ¹² שֶׁל מִזְהָה קִדְּם שְׂגִיעֵי דָם
- 9 לְאֹרֵר הַמְזֻבָּח - לֹא עֲלֶתָה לוֹ הִזְיָה¹³.
- 10 ח. שְׁנֵה מִתֵּן קֶרְבָּנוֹת¹⁴ בַּחֲטָאת, בֵּין בַּחֲטָאת הַנְּעֻשִׁית
- 11 בַּפְּנִים¹⁵ בֵּין בַּחֲטָאת הַנְּעֻשִׁית בַּחוּץ¹⁶ - נִפְסָל. אֲבָל
- 12 בַּשָּׂר קִדְּשִׁים - פְּשָׁרִין¹⁷.
- 13 ט. נָתַן הַדָּם מִן הַקֶּרֶן וְלִפְנִים¹⁸, בֵּין בַּחֲטָאת בֵּין
- 14 בַּשָּׂר קִדְּשִׁים, בֵּין בַּמְזֻבָּח הַפְּנִימִי בֵּין בַּמְזֻבָּח
- 15 הַחִיצוֹן - פְּסוּל.
- 16 י. דָם שֶׁמֻצְתוֹ לִתֵּן אוֹתוֹ לְמַעַלָּה מִחֻצֵי הַמְזֻבָּח¹⁹
- 17 שְׁנֵתָנוּ לְמִטָּה, אוֹ שֶׁמֻצְתוֹ לִתְנוֹ לְמִטָּה²⁰ וְנִתְנוּ
- 18 לְמַעַלָּה, אוֹ שֶׁמֻצְתוֹ לִתְנוֹ בַּפְּנִים בְּהִיכָל²¹ וְנִתְנוּ עַל
- 19 מְזֻבָּח הַחִיצוֹן, אוֹ הַנְּתַנִּין עַל מְזֻבָּח הַחִיצוֹן שְׁנֵתָנוּ
- 20 לְפָנִים בְּהִיכָל, אוֹ שְׁנֵתָנוּ דָם הַנְּתַנִּין בַּחוּץ עַל הַכֶּבֶשֶׁת²²

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

7) והטעם, מפני שהראשונה כיפרה והשלוש הנותרות הן רק למצוה ואינן מעכבות, לפיכך אין לה דין חטאת שמתו בעליה, וגומרים את המצוה. (8) מפני שהדם נפסל בשקיעת החמה. (9) כרת. (10) שהרי מתנות אלו מצוה לעשותן בפנים, לפיכך אנו קוראים בה (ויקרא יז, ט) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו". שם. רבינו שינה את הסדר שבגמרא, שם הסדר: לילה, מיתה, חוץ. ורבינו סידר: מיתה, לילה, חוץ, לפי חומרת דיניהם: מיתה - נותן לכתחילה; לילה - לא יתן, אבל אם נתן אינו חייב כרת; חוץ - ענוש כרת. (11) בחטאת העוף ובחטאות הפנימיות (פרים ושעירים הנשרפים) כתוב בתורה לשון הזאה, היינו מזה באצבע מרחוק. (12) ונעשה בעל מום ופסול לעבודה. (13) שההזייה נגמרת כשהדם נוגע במזבח ואז המזה היה בעל מום. (14) הסדר הנכון בחטאות הוא, להתחיל בקרן דרומית מזרחית ואחריה מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ולבסוף מערבית דרומית ואם שינה מסדר זה נפסל הקרבן. (15) שמזים את דמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל. (16) שדמה נזרק על המזבח שבעזרה, שהיא חוץ להיכל. (17) ולא נתבאר טעמו של ההבדל בין חטאת לשאר קרבנות. (18) ארבע הקרנות שבפינות מזבח החיצון, ארכן אמה ורחבן אמה ודם החטאות נותן הכהן כנגדן בחציו העליון של המזבח. וכן שתי המתנות של שאר הקרבנות ניתנות נגד הקרנות היינו אמה מכאן ואמה מכאן בחציו התחתון של המזבח. ומלמדנו רבינו כאן, שאם נתן הדם בשטח שהוא לפני מן הקרן, היינו שלא כנגד הקרן - פסול, בין במזבח החיצון ובין בפנימי. (19) חטאת בהמה ועולת העוף. (20) שאר הקרבנות הנעשים בחוץ. (21) פרו ושעיר של יום הכיפורים, ופרים ושעירים הנשרפים המבוארים בהלכות מעשה הקרבנות ובשרם נשרף בבית הדישן שמחוץ לחומת ירושלים. (22) ולא על המזבח ממש. (23) פירוש, או שלא כנגד היסוד במזבח ממש. במשנה מדות פרק ג, א שנינו: "והיסוד (של מזבח החיצון) היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל (תופס) בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת". ויוצא מזה שבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ואם זרק בקרן זו את דם הניתנים למטה מחצי המזבח הקרבן פסול. בזבחים נו: ונו: למדו דין זה מהכתוב (ויקרא ד, ז) "אל יסוד מזבח העולה". (24) וגם האימורים פסולים. (25) ואינו חייב להביא קרבן אחר. (26) שבשר הזבח נפסל ואין לו תקנה. (27) ובדיעבד כיפר ולפיכך הדם שנשאר נעשה שיריים ופסול לזריקה. (28) כלומר, אפילו אם קיבל הכשר, שהרי קבלת כהן פסול בוודאי אינה עושה שיריים (לחם משנה). (29) אפילו פסול טמא שעושה שיריים. (30) בצוואר הבהמה. (31) קבלת הדם הראשונה אף על פי שקיבל כשר לא עשתה שיריים את הדם הנשאר, מפני שקבלה בלי זריקה אינה עושה שיריים והזריקה הייתה פסולה. (32) בכלי אחד נתקבל דם של שני קרבנות. (33) בכל כוס יש דם מקרבן אחד אלא שנתערבו הכוסות. (34) כגון דם בכור בדם מעשר. (35) דם חטאות בלבד ניתן מתן ארבע, והמדובר כאן בתערובת דמן של שתי חטאות. (36) "כל הדמים הניתנים על מזבח החיצון, אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר". ואסור ליתן מן התערובת יותר ממתנה אחת כדי שלא יעבור במעשה על "לא תוסיף", אבל אם נותן פחות ועובר על "בל תגרע" הרי אינו עושה מעשה. (37) כעין מרוב היה עובר על פני כל רצפת העזרה ופתוח לחוץ ומים עוברים בו. (38) שנתן ארבע המתנות במקומן, וטעונו שפיכה על יסוד המזבח שהוא למטה. (39) אף על פי ששניהם מקומם למטה. מפני שדם העולה טעון זריקה על קיר המזבח

קיב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וּלְמַטָּה - הָרִי זֶה כְּשֶׁר. נִתֵּן לְמַעְלָה וְשָׂאֵל - יִתֵּן
 2 לְמַטָּה⁴⁰, וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ עָלוּ לוֹ.
 3 יג. נִתְעַרְבוּ הַנִּתְּנִין בַּפְּנִים בְּנִתְּנֵי בַחוּץ - יִשְׁפָּף
 4 הַכֹּל לְאַמָּה. וְאִם לֹא שָׂאֵל וְלָקַח דָּם הַתְּעַרְבָת וְנִתֵּן
 5 מִמֶּנּוּ בַּפְּנִים וּבַחוּץ, בֵּין שְׂנֵתָן בַּפְּנִים וְחִזּוֹר וְנִתֵּן
 6 בַחוּץ אוֹ בַחוּץ וְחִזּוֹר וְנִתֵּן בַּפְּנִים - הַכֹּל כְּשֶׁר⁴¹.
 7 בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׂאֵר דְּמִים הַנִּתְּנִים בַחוּץ,
 8 חוּץ מִן הַחֲטָאֵת; אֲבָל דָּם חֲטָאֵת הַנְּעֻשִׁית בַחוּץ
 9 שְׂנִתְעַרְבַּ בְּדָם חֲטָאֵת הַנְּעֻשִׁית בַּפְּנִים: אִם נִתֵּן בַחוּץ
 10 וְחִזּוֹר וְנִתֵּן בַּפְּנִים - כְּשֶׁר⁴², נִתֵּן בַּפְּנִים וְחִזּוֹר וְנִתֵּן
 11 בַחוּץ - פְּסוּלָה. שְׂדֵם חֲטָאֵת שְׂנַכְנַס לְהִיכָל, אֲפִלּוּ
 12 חֲטָאֵת יְחִיד הַנְּאָכְלָת⁴³ - אֶסְרָה; שְׂנֵאָמֵר: וְכָל
 13 חֲטָאֵת אֲשֶׁר יִבְאֵ מִדְּמָה וְגוֹמֵר. וְהוּא⁴⁴ שְׂיִבּוֹא דֶרֶךְ
 14 שַׁעַר הַהִיכָל, שְׂנֵאָמֵר: יִבְאֵ - דֶרֶךְ בֵּיאָה⁴⁵; אֲבָל אִם
 15 הַכְּנִיסוֹ בַּשְּׂפֵשֶׁפֶשׁ⁴⁶ אוֹ דֶרֶךְ חֲלוֹן אוֹ גֵּג - אֵינּוּ נִפְסָל.
 16 יד. פֶּר הָעֵלָם⁴⁷ וְשַׁעִיר עֲבוּדָה זָרָה, שְׂדֵמָם נִכְנַס
 17 לְהִיכָל⁴⁸, אִם הַכְּנִיסוֹ לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים - נִפְסָל;
 18 שְׂבִמְקוֹם זֶה פְּנִימָה⁴⁹ שֶׁל מְקוֹמָן הוּא⁵⁰. וְכֵן פֶּר וְשַׁעִיר
 19 שֶׁל יוֹם הַפְּפוּרִים, שְׂדֵמָם נִכְנַס לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, אִם
 20 הַכְּנִיס דָּמָם לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים וְהִזָּה מִמֶּנּוּ⁵¹ וְהוֹצִיאֻ
 21 לְהִיכָל, וְחִזּוֹר וְהַכְּנִיסוֹ לְקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים - נִפְסָל⁵², וְאֵינּוּ
 22 גּוֹמֵר מִמֶּנּוּ הַזֵּיוֹת שְׂבִקְלֶשׁ הַקְּדוּשִׁים; כִּיֹּן שְׂיִצְאֻ⁵³
 23 יִצְאֻ⁵⁴. וְכֵן אִם גָּמַר הַזֵּיוֹת שְׂבִקְלֶשׁ הַקְּדוּשִׁים וְהוֹצִיאֵן
 24 לְהִיכָל, וְהִזָּה מִקְצַת הַזֵּיוֹת וְהוֹצִיאֵן חוּץ לְהִיכָל⁵⁵,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

ושיירי חטאת נשפכים ישר על היסוד ואסור לשפוך אותם על הקיר, כדי שיזובו על היסוד, כר' יוחנן ורב יהודה שם פא. (40) ברייתא שם פא: "נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו (רבי אליעזר וחכמים) מודים שיחזור ויתן למטה". (41) כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא ור' אליעזר, המחלוקת היא בפירוש הכתוב (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף". חכמים סוברים חטאת דווקא, אבל שאר קרבנות אינם נפסלים בכך, ורבי עקיבא, ששיטתו לדרוש כל אות שבתורה, מרבה מהמלה "וכל" את כל הקרבנות (שם פב.). (42) ואפילו לא נתן בפנים נתכפרו הבעלים. (43) כי פשוטו של מקרא אפשר לפרש בחטאות ציבור שדמן טעון הזייה בפנים ומצוותן בשריפה. (44) וזה נאמר. (45) רגילה. (46) דלת צדדית קטנה. (47) שגגו בית דין והורו שחלב וכדומה מותר ועשה הציבור על פי הוראתם, מביאים פר לחטאת ודמו טעון הזייה בהיכל על הפרוכת. ואם טעו בעבודה זרה ועשה הציבור, מביאים שיעיר לחטאת. (48) מצוותם בכך. (49) כתוב בתורה (שם יח), "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", משמע שאם הובא נפסל הקרבן, ופנימה - זה קודש הקדשים. (50) מקומם בהיכל, וקודש הקדשים הוא לפני מן ההיכל. (51) מקצת הזיות ולא גמר הכל. (52) פסול יוצא, אף על פי שדם זה מקומו בהיכל כמצוותו. (53) מחוץ לקדש הקדשים לפני גמר הזיותיו. (54) נפסל ביוצא, ואף על פי שסופו לצאת להיכל - עכשיו מקומו בקודש הקדשים. (55) לעזרה. (56) פסול וודאי. (57) ובגמרא למדו דין זה מהכתוב (שם ו, כג) "אשר יובא וגומר לא תאכל"; הנכנס פוסל (גם מה שלא נכנס) ואין היוצא פוסל את החלק שלא יצא. (58) כחכמים שם שדרשו את הכתוב (שם) יובא "מדמה" ואפילו מקצת דמה, מכיוון שלא כתבה התורה "דמה". (59) ובכיוון בין במזיד בין בשוגג - פסול. (60) שם צב: ואפילו הכניסה קודם קבלת הדם - כשרה. (61) שם, מפני שלא הובאה אלא נכנסה מאליה, והתורה אמרה: אשר יובא. (62) בבמה אמרנו בהלכה יז שכשרה אף על פי שגם הדם נכנס, אבל בחטאת העוף שואל ר' אבין, מפני שאין דמה טעון קבלה בכלי אלא הכהן מזה ישר מהצוואר אפשר לומר שזה כאילו הכניס הדם בכלי. (63) ישר מהצוואר על הרצפה. (64) לכלי. (65) בעיניי שלא נפתרה שם, אם כוונת התורה היא שגם חטאת העוף אינו טעון כלי ומותר להזותו ישר מהצוואר, או התורה אוסרת להשתמש בכלי. (66) מוסב גם אל הדין שבהלכה יט. אבל הבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, כדי שלא יקריב חולין בעזרה. (67) שמצוותה ארבע מתנות. (68) שאין לדם זה דין שיריים שמצוותם להישפך ליסוד המזבח. ולמדו זה מהכתוב (ויקרא ד, כו) "ואת דמו ישפוך" ולא כל דמו. וההיגיון מחייב להעמיד את הכתוב "כל דמו" בנתן מד' כוסות והכתוב "ואת דמו" בכוס אחת.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קיג

מתוך מהדורת וגשל

22 מערבה למעלה מהם⁸⁵, או שסדרן מצדי העצים - הרי
 23 זה ספק אם דרך הקטרה בכך⁸⁶ או אין דרך הקטרה
 24 בכך; לפיכך לא יעשה פן לכתחלה, ואם עשה - הרצה.
 25 **פרק שלישי**
 26 א. קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח - פאלו
 27 שחטן בצפון²; שנגמר: וזבחת עליו את עלתך
 28 ואת שלמיך - מלמד, שכל המזבח ראוי לשחיטת
 29 העולה ושחיטת השלמים.
 30 ב. עולה³ ששחטה בראש המזבח, או ששחטה למטה
 31 והעלה אותה לראש המזבח - יפשיט אותה וינתנה
 32 במקומה⁴, ומוריד הקרבים ומדיחן למטה⁵ וחזור
 33 ומעלה אותן, ומוריד העור ונותנו לכהנים⁶.
 34 ג. וכן זבחים⁷ שחוטים⁸ שעלו לגבי המזבח -
 35 מפשיטן ומנתחן במקומן, ומוריד הקרבים ומדיחן
 36 במים וחזור ומעלה אותן, ומוריד את העור ואת
 37 הבשר ונותנו לבצלים, וחזור ומקטיר את השאר.
 38 ומפני מה לא יוריד הכל, אלא יפשיט וינתח בראש
 39 המזבח? שכל הראוי לאשים¹⁰, אם עלה לראש
 40 המזבח - לא ירד¹¹; שנגמר: כל הנגע במזבח קדש.
 41 יכול אף על פי שאינו ראוי¹² תלמוד לומר: היא

1 כב. דם שנפל לתוך המים או לתוך דמי חלין - לא
 2 יזה ממנו, ואם יזה - פסול⁶⁹. נפל מים לתוך הדם
 3 שבמזרק, אם יש בו מראה דם - פשר. נפל לתוכו
 4 יין או דם חלין - אומדין אותו אלו היו מים: אם
 5 ראויין לבטל דם שבמזרק עד שלא יהיו מראי מראה
 6 דם - הרי זה לא יזה ממנו; ואם אינם ראויין לבטל
 7 מראי - יזה ממנו.
 8 כג. דם הקדשים שנתערב בדם פסולי המזבח⁷⁰ או
 9 בדם הקדשים שנפסלו בשחיטה⁷¹ - ישפך הכל לאמה.
 10 ואפלו קרבו כל הכוסות חוץ מאחד - ישפך לאמה⁷².
 11 וכל אותן הזבחים פסולים. נתערב בדם התמצית⁷³ -
 12 ישפך לאמה⁷⁴; ואם לא שאל ונתן - פשר.
 13 כד. האמוריין⁷⁵ ואיברי העולות⁷⁶, והקמצים⁷⁷
 14 והלבונה⁷⁸ ומנחות הנשפרות⁷⁹ אחר שנתקדשו בכלי
 15 שרת⁸⁰, אם זרק אחד מכל אלו על גבי האשים בין
 16 ביד⁸¹ בין בכלי, בין בימין בין בשמאל - הרי אלו
 17 פשרים.
 18 כה. היין והמים⁸² שנספגו בין בקערה בין בהין⁸³ בין
 19 בשאר כלי השרת⁸⁴ - פשרים. נספג בכלי חל או בידו
 20 - פסולין.
 21 כו. איברים שסדרן, וכן קמץ שסדרו, וסדר העצים של

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

69 אפילו אם יש בו מראה דם. במשנה שנינו: "דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר". ואמר ר' יוחנן שם: "לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל", פירוש כל טיפה שנפלה בטלה במים ונפסלה ואינה חוזרת לכשרותה. זה נקרא "דיחוי". (70) כגון בעלי מומים, רובע ונרבע ונעבד כאליל. (71) השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (72) ואף על פי שאין בדם הפסול כדי לבטל את הכשר, והטעם, שגזרו חכמים שמה יבואו להתיר גם כשרבו דמי הפסולים על הכשרים. ולא גזרו על תערובת בדם חולין (ראה הלכה כב), מפני שלא שכיח שימצא דם חולין בעזרה וחסמים לא גזרו במקרים שאינם שכיחים - "מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן". (73) דם שאינו דם הנפש, ופסול לזריקה על המזבח. (74) דם התמצית גם כן שכיח וגזרו בו. (75) חלקי הבהמה שמקטירים אותם על המזבח. (76) כל איבריהן, שעולה כולה נשרפת על המזבח. (77) מנחה באה מן הקמח והכהן קומץ ממנה מלא חפניו ומקטיר על המזבח. (78) מין סממן רוחני. כל מנחה, חוץ למנחת סוטה ומנחת חוטא, נותנים עליה לבונה והיא נקטרת עם הקומץ. (79) כגון מנחת כהן שכולה נשרפת שנאמר (ויקרא ו, טז): וכל מנחת כהן כליל תהיה. (80) אחר הקמיצה. (81) שהוציאם מכלי השרת וזרקם ביד על המזבח. (82) שמנסכים על המזבח. (83) כלי מדה שנתקדש. (84) שלא בכלים המיוחדים להם. (85) כלומר, עליהם. (86) בגמרא שם נאמר נימוק זה רק בקומץ, אבל באיברים הבעייה היא אם "על העצים" שנאמר בתורה הכוונה "על" ממש או סמוך לעצים, כדי שתאחז בהם האש (לחם משנה). (1) יבאר אם כל המזבח ראוי לשחיטת העולה, הדברים שאם יעלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו. (2) מחלוקת תנאים במשנה זבחים נח. ופסק כר' יוסי. (3) משנה שם פד. (4) שם ובגמרא שם פה. מחלוקת אם יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח בקרבנות כשרים או לא, והאוסר מעמיד את המשנה בפסולים, שאם עלו לא ירדו, ואם יוריד לא יוכל להעלותם, לכן מפשיט ומנתח במקומם. ורבינו סתם, וברור שסובר שגם כשרים מפשיט ומנתח בראש המזבח. וכן כתב בפירושו על המשנה, שכל הראוי למזבח אם עלה למזבח אין מורידים אותו שלא לצורך. (5) ברייתא שם. משום כבודו של המזבח אינו מדיח שם. (6) כי עור עולה ניתן לכהנים, שנאמר (ויקרא ז, ח) "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", וכן עורות קדשי קדשים אחרים (משנה שם קג). (7) שלמים. (8) וכל-שכן אם נשחטו בראש המזבח. (9) פירוש, את החלב שעליהם שמקטירים אותו על המזבח. (10) להקטירו על המזבח "אשה לה". (11) אע"פ שבשעה שעלה אינו מוכן עדיין להקטרה. (12) בשר קדשים העומד לאכילה ולא להקטרה, נקרא גם כן "אינו ראוי".

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 העלה על מוקדה. מה עולה, שהיא ראוי לאשים¹³,
 2 אם עלתה - לא תרד; אף כל הראוי לאשים, אם עלה
 3 - לא ירד.
 4 ד. עולה שהעלה תיה לראש המזבח - תרד¹⁴, שעדין
 5 אינה ראוי¹⁵.
 6 ה. וכן קמץ¹⁶ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת. וכל
 7 אסורי המזבח¹⁷ שעלו - ירדו, לפי שאינן ראויין
 8 מתחלתן¹⁸.
 9 ו. וכן בהמת קדשים שנשחטה בליטה או נשפך דמה
 10 או שיצאת¹⁹ חוץ לעזרה²⁰, אם עלתה - תרד²¹.
 11 ז. אכל קדשים²² שלנו או²³ שלן הדם²⁴ או הבשר²⁵ או
 12 האמורים²⁶, וזבח שיצא חוץ לעזרה, או שנשטא או
 13 נפסל במחשבת הזמן²⁷ או במחשבת מקום²⁸ או
 14 במחשבת שנוי²⁹, או שקבלו הטמאים וזרקו את דמו,
 15 הואיל וראויין בעבודת קרבן הבא בטמאה³⁰, ושנתן
 16 דמו חוץ למקומו, או קדשי קדשים שנשחטו בדרום³¹
 17 או שנתקבל דמם בדרום, אף על פי שכל אלו פסולים,
 18 אם עלו לראש המזבח - לא ירדו.
 19 ח. כל שפסולו בקדש³² - הקדש מקבולו³³. וכשם שאם
- 20 עלו - לא ירדו, כן אם ירדו - לא יעלו³⁴ שניה³⁵, שהרי
 21 פסולין הם.
 22 ט. ואם משלה³⁶ בהם האור, אף על פי שירדו - יעלו³⁷
 23 שניה וישראלים הקטרות.
 24 י. קמץ³⁸ שנתפגל³⁹ ומקצתו בארץ ומקצתו משלה בו
 25 האור - יעלה בל⁴⁰.
 26 יא. איברים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של מזבח
 27 - כאלו לנו בעזרה⁴¹, ואם ירדו - לא יעלו; אבל אם
 28 לא ירדו - מקטירין אותן לעולם⁴².
 29 יב. ואור מזבח⁴³ - פמזבח⁴⁴. ואמורי קדשים קלים
 30 שהעלן קדם זריקת דמים⁴⁵ - לא ירדו⁴⁶, שהרי נעשו
 31 לחמו של מזבח⁴⁷.
 32 יג. הפריש⁴⁸ שני אשמות⁴⁹ לאתרוית⁵⁰, ושחט את
 33 שניהם, וקדם והעלה אמורים של אחד מהם קדם
 34 זריקה⁵¹ - הרי אלו ירדו⁵².
 35 יד. הזבח הפסול והנסכים⁵³ הפסולים שעלו למזבח -
 36 הזבח לא ירד, כמו שבארנו, מפני שהוא ראוי לאשים,
 37 והנסכים ירדו⁵⁴. וכן נסכים הבאים בפני עצמן⁵⁵
 38 שנפסלו ועלו - ירדו⁵⁶.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

13 כדעת ר' יהושע במשנה שם פג. ולא כרבן גמליאל שאומר: "כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד". ומחלוקתם בדם ונסכים, שהם ראויים למזבח, אבל לא לאשים (להקטרה על האש). (14 משנה שם פד. 15) אבל כשנשחטה נקראה ראוייה, אלא שמחוסרת הכנה. (16 שם פג: 17) בעלי חיים האסורים להקרבה, כגון נעבד כאליל, טריפה, רובע ונרבע. (18) לא היו ראויים אף שעה אחת להעלותם על המזבח. (19) במשנה שם "ויצא דמה", נראה שטעות-סופר כאן, וצ"ל שיצא, היינו דם, אבל יצאו אימורים אם עלו לא ירדו לדברי הכל (ברייתא שם סח: ובכמה מקומות), וכן כתב רבינו בהלכה ז: וזבח שיצא חוץ לעזרה... לא ירדו. (20) ונפסל ביוצא. (21) שם פה. מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון, ופסק כר' יהודה. (22) משנה שם פד. (23) פירוש, כגון. (24) דם נפסל בשקיעת החמה (פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות ה"א, ולמעלה פ"א הל"ה). (25) בשר עולה. (26) נפסלים בעליית עמוד השחר (שם הלכה ב). (27) שחט וחישב לזרוק את הדם אחרי זמנו. (28) חישוב בשחיטה לזרוק את הדם שלא במקום שקבעה תורה. (29) שחטו לשם קרבן אחר, ואפילו חטאת ופסח, ששנינו (שם ב.) שפסולים שלא לשמם. (30) בקרבן ציבור. (31) הכסף-משנה מתפלא, שהרי במעילה ב: אמרו שלדעת ר' יהודה האומר נשחטה בליטה ונשפך דמה אם עלו ירדו, הכל מודים שגם נשחטו בדרום ירדו, ורבינו פוסק בהלכה ו כר' יהודה, ואם-כן למה פסק כאן שאם עלו לא ירדו. ונראה שרבינו הסתמך על הגמרא וזכאים ככ. וגרס כגירסת התוספות שם: "קדשי קדשים ששחטם בדרום, אין מועלים בהם. ואם עלו לא ירדו. ואיבעיא להו, ירדו מהו שיעלו וכו'" (אבן האזל). (32) שנפסל אחר שנכנס לעזרה (רש"י שם) או אחר שנשחט ונתקדש (תוספות שם ד"ה כל). (33) ר' שמעון במשנה שם. רבינו סובר, שכלל זה דברי הכל הוא, ולמדוהו מן הכתוב: "כל הנוגע במזבח יקדש" (ראה למעלה הלכה ג), ור' יהודה חולק רק בנשחטה בליטה, נשפך דמה או יצא דמה, מפני שנתמעטו מהכתוב (ויקרא ו, ב) "זאת... היא העולה" (ברייתא שם). (34) משנה שם. (35) שנית. (36) אחזה. לקמן בפרק יח הלכה כא בדין פיגול ונותר וטמא, כתב רבינו: "משמשלה האור ברובם", ונראה שגם בפסול לינה הדין כן, ורש"י כאן פירש מקצתה, ראה משנה-למלך כאן. (37) נעשו לחמו של אש המזבח. מימרה של עולא שם פה: (38) שם מג: (39) בשעת קמיצה חישוב להקטירו או לאכול שיריים למחר. (40) ואפילו אם החלק שמונח למטה לא עלה כלל. והטעם, שכל הקומץ חשוב כדבר שלם. רב אחאי שם לפי דעת עולא. (41) ונפסלו בלינה, פסק כרבא שם פז. "לינה מועלת בראשו של מזבח". (42) שהרי לא גרע מלן על הרצפה והעלה למזבח. (43) שם פז: ופח. (44) בעיא של ריש לקיש שם. ומפרש רב אשי, שאם אדם עומד על המזבח ואוחז בידו את הקדשים הפסולים, ברור הדבר, שהאור כמזבח. והבעיא היא אם הכהן עומד על הרצפה, והפסול בראש קנה באוירו של המזבח. הבעיא לא נפשטה, ודעת רבינו שגם בספק אם עלה לא ירד. (45) הזריקה קובעת קדושתם של אימורי קדשים קלים ומתירתם להקטרה, אבל לפני זריקה האימורים פסולים להקטרה. (46) מימרא של עולא שם פג: (47) מכיון שסופם להקטרה בלי כל מעשה בגופם. (48) מעילה ז: (49) הוא-הדין בחטאות (כ"מ). (50) שאם יאבד האחד יתכפר בשני. (51) ואחר-כך זרק את דמו של השני (רש"י שם, וראה רב"ד כאן). (52) שזריקת דמו של זה אינה מתירה את אימוריו של השני. (53) היין שמנסכים כשמביאים קרבנות, דיניהם מפורטים בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות. (54) כר' יהושע ור' שמעון (שם פג.). (55) אדם שהתנדב להביא נסכים. (56) שם פד. פסק כר' יהושע,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קטו

מתוך מהדורת וגשל

- 1 טו. עוף⁵⁷ שְמֵלְקוֹ זָר וְעֵלָה - לא יִרְדּוּ⁵⁸; וְקָמֵץ הַמִּנְחָה
- 2 שְקָמְצוֹ זָר וְעֵלָה - יִרְדּוּ⁵⁹. אִף עַל פִּי שְׁזָה פְסוּל וְזֶה
- 3 פְסוּל - זֶה כְּאֵלוֹ לֹא נִתְקַדֵּשׁ כָּלָל. וְאֶחָד הִזָּר וְאֶחָד שְׂאֵר
- 4 הַפְסוּלִים⁶⁰.
- 5 טז. וְאֵלוֹ אִם יַעֲלוּ - יִרְדוּ: כֹּל שְׂאִינוֹ רְאוּי לְאֲשִׁים.
- 6 בְּשֹׂר קֶדְשִׁי קֶדְשִׁים וּבְשֹׂר קֶדְשִׁים קְלִים, מוֹתֵר הָעֶמְרִי⁶¹
- 7 וּשְׂרֵי מִנְחוֹת וּשְׂתֵי הַלֶּחֶם⁶² וְלֶחֶם הַפְּנִים⁶³ וְהַקְטֹרֶת,
- 8 וְצֹמֵר שְׂבָרָאשִׁי כְּבָשִׁים וְשֹׁעֵר שְׂבֻזָּן הַתְּיָשִׁים וְהַעֲצָמוֹת
- 9 וְהַגִּידִים, וְהַקְּנִינִים וְהַטְּלָפִים בְּזִמְן שְׂאִינָן מִחֻבְרִים⁶⁴, אִם
- 10 עָלוּ - יִרְדוּ.
- 11 יז. קָמֵץ⁶⁵ שְׂמֵצָה שְׂמֵנוֹ⁶⁶ עַל הָעֵצִים⁶⁷ וְיִרְדּוּ הָעֵצִים -
- 12 יַחְזִירוּ⁶⁸; שֶׁהַדָּבָר סֶפְקִי⁶⁹, שְׂמָא חֻבְרִי עוֹלִין עוֹלִין⁷⁰
- 13 הֵם חֻשׁוּבִין.
- 14 יח. מִזְבַּח הַפְּנִימִי מִקְדָּשׁ פְּסוּלִין בֵּין רְאוּיִין לֹא בֵּין
- 15 שְׂאִינָן רְאוּיִין לוֹ; וְאֶבֶל מִזְבַּח הַחִיצוֹן אִינוֹ מִקְדָּשׁ אֶלָּא
- 16 פְּסוּלִין הִרְאוּיִין לוֹ, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוֹ. כִּיצַד? מִזְבַּח הַחִיצוֹן
- 17 שְׂעָלוֹ לוֹ זְבָחִים שְׂנִפְסָלוֹ - לֹא יִרְדוּ. עֲלֵתָה לוֹ קְטֹרֶת
- 18 זָרָה⁷¹ - תִּרְדּוּ, שְׂאִין הַקְטֹרֶת זָרָה⁷² רְאוּיָה לְמִזְבַּח
- 19 הַחִיצוֹן⁷³. אֶבֶל מִזְבַּח הַפְּנִימִי שְׂעָלָה לוֹ קָמֵץ מִנְחָה, בֵּין
- 20 כְּשֹׂר בֵּין פְּסוּל - לֹא יִרְדּוּ⁷⁴. וְכֵן כֹּל פְּיוֹצָא בְּזָה. כְּשֵׁם
- 21 שֶׁהַמִּזְבַּח מִקְדָּשׁ אֶת הִרְאוּי לוֹ, כִּף הַכְּבָשׁ⁷⁵ וּשְׂאֵר כְּלֵי
- 22 הַשְּׂרָת⁷⁶ מִקְדָּשִׁין אֶת הִרְאוּי לָהֶם, שְׂהָרִי נֶאֱמַר בְּכָלִים:
- 23 כֹּל הַנִּגְעַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ. מִשְׂנִיעַ לְכַבֵּשׁ דָּבָר הִרְאוּי לוֹ -
- 24 לֹא יִרְדּוּ, וְאִף עַל פִּי שְׂנִפְסָלוֹ. וְכֵן כְּשִׂנְיַע לְכָלִי שְׂרָת כֹּל
- 25 דָּבָר הִרְאוּי לוֹ - מִתְקַדָּשׁ, וְלֹא יִפְדָּה לְעוֹלָם⁷⁷, וְאִף עַל
- 26 פִּי שְׂנִפְסָלוֹ, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוֹ בְּאִסוּרֵי הַמִּזְבַּח⁷⁸.
- 27 יט. אִין⁷⁹ כְּלֵי הַלֶּחֶם⁸⁰ מִקְדָּשׁוֹת אֶת הִיבֵשׁ, וְלֹא כְּלֵי
- 28 הִיבֵשׁ מִקְדָּשׁוֹת אֶת הַלֶּחֶם. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים?
- 29 בְּמַדוּת⁸¹ הַלֶּחֶם וְהִיבֵשׁ שֶׁהִיוּ בְּמִקְדָּשׁ, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוֹ
- 30 בְּהַלְכוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ⁸²; אֶבֶל הַמְזַרְקוֹת⁸³ מִקְדָּשׁוֹת הַלֶּחֶם
- 31 וְהִיבֵשׁ⁸⁴. וְכָלִי שְׂרָת מִקְדָּשִׁין דָּם הַפְּסוּל לְקָרְבָּן⁸⁵.
- 32 כ. כֹּל כְּלֵי הַשְּׂרָת אִין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא בְּמִקְדָּשׁ⁸⁶, וְאִין
- 33 מִקְדָּשִׁין אֶלָּא מִדַּעַת⁸⁷, וְאִין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא מִתּוֹכָן⁸⁸, וְאִין
- 34 מִקְדָּשִׁין אֶלָּא שְׂלָמִים. נִקְבּוּ, אִם עוֹשִׂין מַעֲיִן מְלֵאכְתָּן
- 35 שֶׁהִיוּ עוֹשִׂין וְהֵם שְׂלָמִים⁸⁹ - מִקְדָּשִׁין, וְאִם לֹא - אִין
- 36 מִקְדָּשִׁין. וְאִין מִקְדָּשִׁין אֶלָּא מְלֵאִין⁹⁰. אֶבֶל הַמַּדוּת אִין

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

נגד דעת רבן גמליאל ור' שמעון. (57) שם טו. (58) מפני שמליקה כשרה בור בבמה (לפני שנבנה המשכן בשילה, וכן אחר חורבנו עד שנבנה בית המקדש בירושלים, מותר היה לכל אדם לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות לה') לכתחילה, לפיכך במקדש לא תרד. (59) ואע"פ שקמיצה בבמה היא בור, במקדש תרד. ואין זה דומה למליקה, כי קמיצה בכלי שרת לא היתה בבמה. גמרא שם. (60) בגמרא המדובר בור, אבל אין נימוק להבדיל בין זר ובין פסולים אחרים, כגון בעל מום, חלל או אונן. ראה כסף-משנה. (61) ביום ששה עשר בניסן, מקריבים מנחה מסולת שעורים מתבואה חדשה, מקטירים את הקומץ, והמותר לאכילת כהנים. ראה דיני עומר בפרק ז בהלכות תמידין ומוספין. (62) שמביאים בחג השבועות עם שני כבשי שלמים, שהם קרבנות ציבור והכהנים אוכלים אותם. (63) שתיים עשרה חלות שמניחים על השולחן שבהיכל בכל יום שבת, ונאכלות לכהנים ביום שבת שלאחריו. (64) זה נמשך לכל הדברים המפורטים למעלה, החל מצמר שבראשי כבשים. (65) מנחות כג. (66) קצת מן השמן שבסולת המנחה. (67) כך היא גירסת רבינו שם (רש"י וראב"ד גורסים "עצים"). (68) עצם לבדה שירדה לא תעלה (למעלה הלכה טז), אבל אם מזה עליה שמן מן הקומץ, מעלים אותה מפני השמן שעליה. (69) בעיא של רבא שלא נפשטה. (70) הקומץ אם ירד יעלה, ולפיכך גם השמן המחובר אליו עולה, והעצם שעליה נשפך עולה ביחד עמו (לחם-משנה). (71) שהיא זרה למזבח החיצון, שהרי אין מקטירים קטורת לעולם. (72) המלה זרה מיותרת, ויש למחקה. (73) כלומר, אין קטורת כלל במזבח החיצון, ולכן אם עלתה תרד (אמנם מצאנו קטורת על מזבח החיצון בקרבנות הנשיאים, אבל זו הוראת שעה היתה ואין ללמוד מהוראת שעה. מנחות נ:), אבל במזבח הפנימי - לא תרד (ראה למעלה בהלכה טז מנה רבינו קטורת סתם בין אלה שאם עלו ירדו, ומשמע אפילו קטורת ציבור, מפני שמקומה על המזבח הפנימי בלבד, ולפיכך נדחקנו לפרש כאן "זרה" היינו זרה למזבח זה. רש"י אמנם פירש "זרה" נדבת יחיד, והתכוון לפירוש שנדחה שם, שהמדובר במזבח הפנימי. (74) זבחים כג: והטעם אמרו שם, מפני שמזבח הפנימי נמשח ונתקדש בקדושת כלי שרת. ואע"פ שכלי שרת מקדשים את הראוי להם בלבד (ראה המשך הלכה זו), מזבח עדיף, מפני שיש בו שתי קדושות, של מזבח ושל כלי שרת (שיטה-מקובצת שם). (75) משנה שם פו. "מוליכים את כל האיברים לכבש, ומולחים אותם שם" (רבינו פרק ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). (76) למעלה כתב רבינו דין מזבח הפנימי, שהוא כלי שרת. ולפיכך כתב כאן ושאר כלי השרת. (77) משנה מנחות ק: (78) פרק ו הלכה ד. (79) משנה זבחים פח. (80) כלים שבמקדש שנותנים בהם דברים נזולים. (81) כלים שנעשו כדי למדוד בהם, היינו שבע מדות ללח ושתי מדות ליבש. (82) פרק א הלכה טז-יז. והטעם, מפני שכלים אלה נמשחו ונתקדשו רק למדידה, מדות מיוחדות ללח ומדות אחרות ליבש, ולפיכך אין מקדשים בנתינה שלא למדידה. (83) קערות גדולות, אגנים. (84) מימרא של שמואל, שם. והטעם, מפני שנמשחו לקבל דם - ולא למדידה בלבד - ומתוך שהם ראויים לקבל בהם נזולים, הם ראויים גם לקדש דברים יבשים (רש"י שם). (85) כר' יוסי בכריתות כח: וכו' יוחנן זבחים פו. (בלחם-משנה כאן מעי, שדבריו כאן סותרים את דברי עצמו בפרק רביעי הלכה יט שפסק: הדם ישפך ויבשר ישרף. ראה שם). (86) אבל לא חוץ לעזרה. משנה זבחים פח. (87) שהכהן מתכוון לקדש את הדבר שנותן לכלי שרת. כר' יוחנן במנחות ז. (88) אבל אם הגדיש עד שחלק מן הסולת וכדומה נמצא למעלה מדפנות הכלי, לא נתקדש הגודש (זבחים פח.). כפ"א מהלכות כלי המקדש ה"ט חילק רבינו בין כלי יבש לכלי לח, ופסק שכלי הלח מקדשים את הביורצים (הגודש שנשפך על דופן הכלי מבחוץ, וכאן הכוונה לכלי היבש), וראה לחם-משנה. (89) כלומר, כשהם שלמים. (90) כשיש

31 בַּה מוֹם, וְתִמְכַר וַיִּפְלוּ דְמִיָּה לַנִּדְבָה. וְאִין אַתָּה זְכוּל
 32 לוֹמַר בְּחֻטָּאת צָבוּר וְלָד אוֹ תְמוּרָה אוֹ שְׁמֹתוֹ בְּעֲלִיָּה,
 33 שְׁפָל קָרְבָּנוֹת הַצָּבוּר זְכָרִים, וְאִין הַצָּבוּר עוֹשִׂין תְּמוּרָה,
 34 כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר, וְאִין כָּל יִשְׂרָאֵל מֵתִים.
 35 ב. פֵּר וְשַׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שְׂאָבְדוֹ וְהַפָּרִישׁ
 36 אַחֲרֵים תַּחֲתִיָּהוּ, וְכֵן שְׁעִירֵי עֲבוּדָה זָרָה שְׂאָבְדוֹ
 37 וְהַפָּרִישׁ אַחֲרֵים תַּחֲתִיָּהוּ - יָרְעוּ עַד שְׁיִפֵּל בְּהֵן מוֹם,
 38 וַיִּמְכְּרוּ וַיִּפְּלוּ דְמִיָּהוּ לַנִּדְבָה; שְׂאִין חֻטָּאת הַצָּבוּר
 39 מִתָּה. וְלָמָּה לֹא יִקְרְבוּ עֲצָמֵן נִדְבָה, שְׁהָרִי זְכָרִים
 40 הֵם? גְּזֵרָה לְאַחַר כְּפָרָה מְשוּם לִפְנֵי כְּפָרָה.
 41 ג. הַפָּרִישׁ חֻטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהַפָּרִישׁ אַחֲרֵת תַּחֲתִיָּהוּ,
 42 וְנִמְצְאָת הָרֵאשׁוֹנָה וְהָרִי שְׂתִיָּהֶם עוֹמְדוֹת: מִשָּׁךְ אַחַת
 43 מִשְׂתִּיָּהוּ וְנִתְפָּכַר בָּהּ - הָאַחֲרֵת תְּמוּת; כֹּא לְהַפְּלֵךְ -
 44 אוֹמְרִין לוֹ שְׂיִתְפָּכַר בְּזוֹ שְׁהַפָּרִישׁ בְּרֵאשׁוֹנָה, וְהַשְּׁנִיָּה
 45 תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ מוֹם, וַיִּפְּלוּ דְמִיָּה לַנִּדְבָה. הִיָּתָה
 46 אַחַת מִהֵן תְּמִיָּמָה וְאַחַת בְּעֵלֶת מוֹם - תְּמִיָּמָה תִּקְרַב,
 47 וּבְעֵלֶת מוֹם תִּפְדָּה. נִשְׁחָטָה בְּעֵלֶת מוֹם קֹדֶם שְׂיִזְרַק דָּם
 48 הַתְּמִיָּמָה - הָרִי זֶה אֶסְוֶרָה בְּהִנָּאָה. הִיוּ שְׂתִיָּהוּ בְּעֲלִי
 49 מוֹמִין - יִמְכְּרוּ שְׂתִיָּהוּ וַיְבִיא מִדְּמִיָּהֶם חֻטָּאת, וְהִשְׁאָר
 50 פָּל לַנִּדְבָה.
 51 ד. הַפָּרִישׁ חֻטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהַפָּרִישׁ אַחֲרֵת תַּחֲתִיָּהוּ
 52 וְאָבְדָה, וְהַפָּרִישׁ אַחֲרֵת וְנִמְצְאוּ הָאוֹבְדוֹת וְהָרִי שֶׁלְשָׁתָן
 53 עוֹמְדוֹת וְנִתְפָּכַר בְּרֵאשׁוֹנָה - שְׁנֵיָּה מִתָּה, וְשְׁלִישִׁית
 54 רוּעָה; נִתְפָּכַר בְּשְׁלִישִׁית - שְׁנֵיָּה מִתָּה, וְרֵאשׁוֹנָה רוּעָה;
 55 נִתְפָּכַר בְּאַמְצָעִית - שְׂתִיָּהֶם מִתוֹת.
 56 ה. הַפָּרִישׁ שְׂתִי חֻטָּאוֹת לְאַחֲרִיּוֹת - מִתְפָּכַר בְּאִי זֶה
 57 שְׂיִרְצָה, וְהַשְּׁנֵיָּה תִרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ מוֹם, וַיִּפְּלוּ דְמִיָּה
 58 לַנִּדְבָה.
 59 ו. הַפָּרִישׁ חֻטָּאת מְעַבְרַת וְיִלְדָה - הָרִי הִיא וְיִלְדָה כְּשִׁתִּי
 60 חֻטָּאוֹת שְׂנִתְפָּרְשׁוּ לְאַחֲרִיּוֹת.
 61 ז. הַפָּרִישׁ חֻטָּאתוֹ וְעַבְרָה שְׁנֵתָה - תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל

1 מְקַדְּשׁוֹת חֲסֵרוֹת אֲלָא אִם דַּעְתוֹ לְמֵלֵאתָן⁹¹; וְאִם אִין
 2 דַּעְתוֹ לְמֵלֵאתָן - מְקַדְּשׁוֹת לְהַפְּסֵל⁹², אֲבָל לֹא לְקַרְבֵּי.
 3 כֹּא. כְּלִי שֶׁרֶת⁹⁴ מְקַדְּשִׁין שְׁלֵא בְּזִמְנָן לְהַפְּסֵל, אֲבָל לֹא
 4 לְהַקְרֵב. בִּיצֵד? דְּבָר שְׂמֵצוֹתוֹ בְּיוֹם שְׂנִתְקַדְּשׁ בְּכִלֵי שֶׁרֶת
 5 בְּלִילָה - נִפְסֵל⁹⁵ וַיִּשְׁרַף, אֲבָל אִינוּ קָרַב. כְּגוֹן שְׂקֵמֶץ
 6 מִנְחָה בְּלִילָה וְנִתְּן קִמְצָה לְכִלֵי שֶׁרֶת - הָרִי זֶה נִשְׂרָפֶת⁹⁶.
 7 כֹּב. מִזְבַּח שְׁנַפְגָּם⁹⁷ - נִפְסֵלוֹ כָּל הַקְּדוּשִׁים שְׁהִיוּ שָׁם
 8 שְׁחוּטִין⁹⁸ בְּמִקְדָּשׁ שְׁעִדִין לֹא נִזְרַק דָּמָם; שְׁהָרִי אִין שָׁם
 9 מִזְבַּח לְזֶרֶק עָלָיו, וְנִגְאָמַר: וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלְתֶיךָ וְאֶת
 10 שְׁלֵמֶיךָ. כְּלוֹמַר, תִּזְבַּח וְהוּא עוֹמֵד בְּתַקּוּנוֹ, לֹא פְּגוּם⁹⁹.
 11 כֹּג. אֲבָל קְדוּשִׁים חַיִּים שְׁהִיוּ שָׁם בְּעִזְרָה כְּשִׁנְפָּגָם
 12 - לֹא נִפְסֵלוּ, אֲלָא כְּשִׁינְפָּגָה¹⁰⁰ הַמִּזְבַּח יִקְרְבוּ; שְׂאִין
 13 בְּעֲלִי חַיִּים נִדְחִין¹⁰¹.
 14 כֹּד. הַקְּדִישׁ בְּהֵמוֹת עַד שְׁלֵא נִכְנָה הַמִּזְבַּח - כְּשִׁינְפָּגָה
 15 מִקְרִיבִין אוֹתָן; שְׁהַדְּחִיו מִעַקְרָו¹⁰² אִינוּ דְּחִיו¹⁰³.
 16 כֹּה. וְכֵן¹⁰⁴ אִין אוֹכְלִין קְדוּשִׁים וְהַמִּזְבַּח פְּגוּם, שְׁנִגְאָמַר:
 17 וְאִכְלוּהָ מִצּוֹת אֲצֵל הַמִּזְבַּח¹⁰⁵. וְהוּא הִדִּין לְקְדוּשִׁים
 18 קְלִים¹⁰⁶, שְׂאִין אוֹכְלִין אוֹתָן בִּירוּשָׁלַיִם וְהַמִּזְבַּח פְּגוּם
 19 עַד שְׁיִבְנָה.
 20 פֶּרֶק רְבִיעִי

21 א. וְלָד חֻטָּאת וְתְמוּרַת חֻטָּאת וְחֻטָּאת שְׂמֹתוֹ בְּעֲלִיָּה
 22 וְחֻטָּאת שְׂאָבְדָה וְנִמְצְאָת אַחַר שְׁכַפְּרוּ הַבְּעָלִים - הָרִי
 23 אֵלּוּ יָמוּתוּ. נִמְצְאָת אַחַר שְׁנִשְׁחָטָה הַחֻטָּאת הַשְּׁנֵיָּה
 24 שְׁהַפָּרִישׁ קֹדֶם שְׂיִזְרַק דָּמָה - הָרִי זֶה סָפַק אִם תְּמוּת אִם
 25 תִּרְעָה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם, לְפִיכֵךְ תְּמוּת. וְכִיצֵד הֵן
 26 מִתוֹת? לֹא שְׂיִתְרַגְּם בְּכִלֵי אוֹ בְּיָדוֹ, אֲלָא יִכְנִיסֶם לְבֵית
 27 וְנוֹעֵל עֲלֵיהֶם עַד שְׂיָמוּתוּ. וּדְבָרִים אֵלּוּ פְּלִם מִפִּי מִשָּׁה
 28 רַבְּנוּ נִשְׁמְעוּ. אִין כָּל הַדְּבָרִים אֲמוּרִים אֲלָא בְּחֻטָּאת
 29 יָחִיד בְּלִבְדּוֹ; אֲבָל חֻטָּאת צָבוּר שְׂאָבְדָה וְנִמְצְאָת אַחַר
 30 כְּפָרָה, בֵּין רְאוּיָה בֵּין אִינָה רְאוּיָה - תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

בהם השיעור המלא שצריכים לו אז, כגון עשרון סולת לכבש או שני עשרונים לאיל וכדומה. (91) ר' יוסי בברייתא שם. (92) פסול שהוא חל רק אחרי קידוש בכלי, כגון לן ויוצא, ואילמלא נתקדשו לא נפסלו. (93) מנחות ז. רבינו מחלק בין דם לקמצים. בדם פסק למעלה בהלכה יט, שכלי שרת מקדשים ליקרב, וכאן המדובר בקמצים (לחם-משנה כאן). (94) מנחות ק. (95) אלמלא נתקדש לא היה נפסל, ומועיל הקידוש שנעשה שלא בזמנו, כדי שייפסל. (96) במקום המיוחד לשריפת קדשים שנפסלו (ראה פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ג). (97) זבחים נט. (98) שנשחטו לפני שנפגם המזבח, והיה דמם ראוי להיזרק עליו, וכשנפגם נדחה הדם מזריקה, ומכיון שנדחה רגע אחד אינו חוזר ונראה. אבל אם נשחטו אחר שנפגם לא נפסלו, מפני שזה "דיחוי מעיקרו" (ראה הלכה כד). (99) ואין זורקים את דמם אפילו אם תיקנו את הפגם לפני שקיעת החמה. מימרא של ר' ישמעאל בר' יוסי שם. (100) כלומר, כשיתוקן הפגם. (101) פסק כרב שם נגד דעת ר' יוחנן, נגד הכלל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, מפני שביומא סח: אמר רבא שהמשנה מסייעת לרב, וברייתא לר' יוחנן, ומשנה עדיפה מברייתא. (102) הקרבן הזה לא היה ראוי מעולם למזבח, ודיחוי הפוסל הוא רק במה שהיה פעם ראוי. (103) שם. רבינו לא היה צריך לטעם זה, ומספיק היה הנימוק שאמר בהלכה הקודמת שאין בעלי חיים נדחים, אלא שנקט הנימוק שנאמר שם בגמרא, שהוא גם לדעת ר' יוחנן. ראה לחם-משנה. (104) זבחים ס. (105) ר' אלעזר שם דורש: "המזבח", בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר. (106) אע"פ שנאכלים בכל העיר, ולא נאמר באכילתם "אצל המזבח". אביי שם. (1) יבאר חטאת ותמורת חטאת של יחיד או של צבור שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קיז

מתוך מהדורת וגשל

45 ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של אדם דוה על
46 עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו - גמר בלבו
47 להקדיש. הפרישו אפלו על פי עדים והומו - יפלו דמיו
48 לנדבה. ואם אחר שנשחט נודע לו - הדם ישפך והבשר
49 ישרף, כשאר פסולי המקדשין. נודע לו אחר שנוק
50 הדם - הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות.
51 כ. אשם ודאי אינו כן. אם עד שלא נשחט נודע לו
52 שלא חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החלין, ואין בו
53 קדשה כלל; ואם משנשחט - הרי זה יקבר; ואם
54 משנוק הדם - הבשר יצא לבית השרפה, כשאר פסולי
55 המקדשין.
56 כא. מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים לאחירות
57 - מתפטר באחד, והשני ירעה עד שיפול בו מום, ויפלו
58 דמיו לנדבה. ואין צריך לומר באשם ודאי שהוא כן.
59 כב. כל האשמות שבתורה באין בגני שתיים ובאים
60 בכסף שקלים; חוץ מאשם מצרע ואשם נזיר, שהם בגני
61 שנה ואין לדמיהם קצבה. אשם תלוי בא מן הקטנים
62 או מן הגדולים. ומפי השמועה למדו, שאינו בא אלא
63 בכסף שקלים.
64 כג. הוולו אילים ולא ימצא איל בשתי סלעים - אין
65 לו תקנה, אלא לשהה עד שיוקרו ויביא בשתי סלעים;
66 שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנה לו קצבה.
67 כד. הפריש אשמו, והיה בשעת הפרישה יפה סלע,
68 ובשעת כפרה יפה שתיים - כשר; שהדחוי מעקרו אינו
69 דחוי, ועדין לא נראה עד שנעשה שנה שתיים. ואף על
70 פי שהשיב מאליו - אדם מתפטר בשבח הקדש. היה
71 בשעת הפרישה יפה שתיים, ובשעת כפרה יפה סלע -
72 הרי זה פסול. חזר ונעשה יפה שתיים - יחזר לכשרותו;
73 שאין בעלי חיים נדחין, כמו שבארנו. למה הדבר
74 דומה? למום שנפל ועבר.
75 כה. הפריש שתי סלעים לאשם, ולקח בהם שני אילים
76 לאשם, אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים - יקרב
77 לאשמו, והשני ירעה עד שיפול בו מום, ויפלו דמיו
78 לנדבה.
79 כו. היה חייב באשם בן שנה והביא בן שתיים, או בן
80 שתיים והביא בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בבצלים
81 - פסול, ותעבר צורתו ויצא לבית השרפה. זה הכלל:
82 כל הפסול בחטאת - פסול באשם; חוץ מן האשם
83 ששחטו שלא לשמו, שהוא כשר, כמו שיתבאר.
84 כז. עולת נזיר, עולת יולדת, עולת מצרע, ששחטן בגני
85 שנים עשר חדש ויום אחד, או מחסרי זמן בבצלים -
86 כשרים וטעונין נסכים. זה הכלל: כל שאינו פוסל
87 בעולת נדבה - אינו פוסל בעולת חובה, בין עלתה
88 לבצלים בין שלא עלתה להם.

1 בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם הפריש
2 חטאתו ונפל בה מום - יביא בדמיה אחרת.
3 ח. כל חטאת שאבדה ונמצאת קדם כפרה, (אף על פי
4 שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר שעברה שנתה)
5 - אינה מתה, אלא תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו
6 דמיה לנדבה. נמצאת אחר כפרה, אף על פי שנמצאת
7 בעלת מום או עברה שנתה, הואיל והיתה אבודה
8 בשעת כפרה - הרי זו תמות.
9 ט. היתה גנובה או גזולה בשעת כפרה ואחר כך חזרה
10 - אינה מתה, אלא תרעה. לא שמעו ממשו רבנו אלא
11 אבודה. היתה עקר אבדתה בלילה, אף על פי שהיתה
12 אבודה בשעת כפרה - אינה מתה, אלא תרעה.
13 י. אבדה ממנו ולא מן הרועה, או שאבדה מן הרועה
14 ואינה אבודה מבעליה - אינה מתה, אלא רועה.
15 יא. וכל אלו שרועות - רועות עד שיפול בהן מום,
16 ויפלו דמיהן לנדבה.
17 יב. היתה אבודה ממנו ומן הרועה ואחר מכירה אפלו
18 בסוף העולם - הרי זו ספק, לפיכך תמות.
19 יג. היתה נחבאת אחרי הדלת או בסתר המדרגה -
20 הרי זו אבודה, שהרי אין אדם רואה אותה בשעת
21 כפרה. היתה בשדה או באגם - הרי זו ספק אבודה,
22 שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה, לפיכך
23 תמות מספק.
24 יד. השולח חטאתו ממדינת הים - מקריבין אותה
25 בחזקת שהוא קים. במה דברים אמורים? בחטאת
26 העוף, או בחטאת בהמה של אשה, שאינה בת סמיכה,
27 כמו שבארנו. אבל אשם ודאי שמתו בעליו ושכפרו
28 בעליו - ירעה עד שיפול בו מום, וימכר ויפלו דמיו
29 לנדבה. שכל שבחטאת תמות - באשם ירעה עד שיפול
30 בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.
31 טו. כל אשם שנתק לרעה, אם הקריבו עולה - כשר.
32 ולמה לא יקרב בעצמו עולה לכתחלה? גזרה לאחר
33 כפרה משום לפני כפרה.
34 טז. המפריש נקבה לאשמו - תרעה עד שיפול בה מום,
35 ותמכר ויביא בדמיה אשם. אם הקריב אשמו - יפלו
36 דמיה לנדבה. וכן ולדה.
37 יז. הפריש נקבה לעולתו וילדה זכר - ירעה עד שיפול
38 בו מום, ויביא בדמיו עולה.
39 יח. אבל הדיוט שהפריש זכר לחטאת, ונשיא שהפריש
40 שעירה לחטאת, וכהן משיח שהפריש פרה לחטאת -
41 הרי אלו אין מתקדשין לא קדשת הגוף ולא קדשת
42 דמים, לפיכך ימכרו שלא במום.
43 יט. הביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא או שחטא
44 ודאי: אם עד שלא נשחט - ירעה עד שיפול בו מום,

יום ג' ט"ו סיון ה'תשע"ה

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

22 חֵיב וְנִמְצָא שְׂאִינוֹ חֵיב - הָרִי אֵלוֹ חֲלִין⁷ וְלֹא נִתְקַדְּשׁוּ.
 23 הַפְּרִישׁ שְׁתֵּים אוֹ דְמֵי שְׁתֵּים, וְכִסְבוֹר שֶׁהוּא חֵיב
 24 שְׁתֵּים וְנִמְצָא שְׂאִינוֹ חֵיב אֲלֵא אַחַת - יָבִיא אַחַת,
 25 וְהִשְׁאָר⁸ יָפְלוֹ לַנֶּדְבָה.⁹
 26 ז. הַלּוֹקֵחַ מְעוֹת בְּיָדוֹ¹⁰ אוֹ שֶׁהִיָּה מִלְקָט¹¹ וְאָמַר: אֵלוֹ
 27 אָבִיא מִהֶם חֲטָאֵי - הַמּוֹתֵר חֲלִין¹². וְכֵן יִרְאֶה לִי,
 28 שֶׁהַנֶּדְבָר קָל וְחָמֵר בְּשֶׁאֵר הַקְּרִבּוֹת¹³ שֶׁהַמּוֹתֵר חֲלִין.
 29 ח. הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְמִנְחַת חוּטָא וְהִבִּיא מִהֶם
 30 מִנְחַת¹⁴, אוֹ שֶׁהַפְּרִישׁ מִנְחַת חוּטָא וְהוֹתִירָה¹⁵ -
 31 הַמּוֹתֵר יָבִיא מִנְחַת נֶדְבָה¹⁶. אֲבָל מוֹתֵר עֲשִׂירִית
 32 הָאֵיפָה שֶׁל כֶּהֵן גְּדוֹל, שֶׁהִיא הַחֲבִיתִין¹⁷ - יִרְקַב. וְכֵן
 33 מוֹתֵר לְחֵמֵי תוֹדָה וּמוֹתֵר לְחֵמוֹ שֶׁל נְזִיר - יִרְקַבוּ¹⁸.
 34 וּמוֹתֵר דְּמֵי נִסְכָּיו - יָפְלוֹ לַנֶּדְבָה¹⁹. כָּכֵר בְּאֶרְנוֹ
 35 בְּשֶׁקְלִים, שְׁמוֹתֵר הַשְּׁקָלִים - חֲלִין.
 36 ט. מוֹתֵר קִנֵּי זָבִים²⁰, קִנֵּי זָבוֹת, קִנֵּי יוֹלְדוֹת, חֲטָאוֹת
 37 וְאֲשָׁמוֹת - מוֹתִירֵיהֶם יָפְלוֹ לַנֶּדְבָה²¹ וְיִקְרְבוּ עוֹלוֹת,
 38 כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ. מוֹתֵר עוֹלָה²² - לְעוֹלָה. מוֹתֵר שְׁלָמִים
 39 - לְשְׁלָמִים. מוֹתֵר מִנְחָה - לְמִנְחָה. מוֹתֵר פֶּסַח -
 40 לְשְׁלָמִים²³. מוֹתֵר נְזִירִים²⁴ - לְנְזִירִים. מוֹתֵר נְזִיר -
 41 לְאוֹתוֹ נְזִיר²⁵. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁמוֹתֵר חֲטָאֵת
 42 לַנֶּדְבָה? בְּחֲטָאֵת קְבוּעָה²⁶; אֲבָל מִי שֶׁהוּא חֵיב
 43 בְּקִרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד²⁷ שֶׁהַפְּרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאֵת בְּהִמָּה

1 א. הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאֵתוֹ וְמַת - יִלְכוּ הַמְּעוֹת לְיָם
 2 הַמֶּלַח². וְכֵן הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאֵתוֹ וְאָבְדוֹ, וְהַקְּרִיב
 3 חֲטָאֵת תַּחְתִּיהֶן, וְנִמְצָאוּ הַמְּעוֹת אַחַר פְּפָרָה - יִלְכוּ לְיָם
 4 הַמֶּלַח³.
 5 ב. הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאֵתוֹ וְאָבְדוֹ, וְהַפְּרִישׁ מְעוֹת
 6 אַחֲרוֹת תַּחְתִּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵן חֲטָאֵת עַד
 7 שֶׁנִּמְצָאוּ מְעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלוֹ וְאֵלוֹ
 8 לְחֲטָאֵת, וְהִשְׁאָר יָפְלוֹ לַנֶּדְבָה⁴.
 9 ג. הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאֵתוֹ וְאָבְדוֹ, וְהַפְּרִישׁ חֲטָאֵת
 10 תַּחְתִּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָה עַד שֶׁנִּמְצָאוּ הַמְּעוֹת,
 11 וְהָרִי חֲטָאֵת בְּעֵלֶת מוּם - תִּמְכֹּר, וְיָבִיא מֵאֵלוֹ וְאֵלוֹ
 12 חֲטָאֵת, וְהִשְׁאָר יָפְלוֹ לַנֶּדְבָה.
 13 ד. הַפְּרִישׁ חֲטָאֵתוֹ וְאָבְדָהּ, וְהַפְּרִישׁ מְעוֹת תַּחְתִּיהָ,
 14 וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בְּהֵם עַד שֶׁנִּמְצָא חֲטָאֵתוֹ, וְהָרִי
 15 הִיא בְּעֵלֶת מוּם - תִּמְכֹּר, וְיָבִיא מֵאֵלוֹ וְאֵלוֹ חֲטָאֵת,
 16 וְהִשְׁאָר יָפְלוֹ לַנֶּדְבָה.
 17 ה. הַפְּרִישׁ⁵ שְׁנֵי צְבוּרֵי מְעוֹת לְאַחֲרֵיָתוֹ - מִתְּכַפֵּר בְּאֶחָד
 18 מִהֶם, וְהַשְּׁנִי יָפֵל לַנֶּדְבָה⁶.
 19 ו. הַמְּפָרִישׁ חֲטָאֵתוֹ אוֹ דְמֵי חֲטָאֵתוֹ, וְכִסְבוֹר שֶׁהוּא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר המפריש מעות לחטאתו ומת או אבדו והקריב חטאת תחתיהן. (2) דינם כחטאת שמתו בעליה, וכדי שלא ייכשלו בהם בני אדם משליכים אותם לים המלח. (3) כחטאת שכיפרו בעליה. (4) לעולות ציבור. (5) אבל אסור לקחת קצת מציבור זה וקצת מזה, בניגוד לדינים שבהלכות כ"ד שנאמר בהם "יביא מאלו ומאלו". (6) כמו בהפריש שתי חטאות לאחריהן, למעלה פרק ד הלכה ה. (7) שזה הקדש טעות ועל מנת כן לא הקדישו. (8) בהפריש דמים המובן כפשוטו, ובהפריש בהמות הכוונה שירעו עד שיפול בהן מום וימכרן ויקנו חטאת אחת ושאר הכסף יפול לנדבה. (9) מפני שחלה עליהם קדושה. (10) לקח בידו בבת אחת כמה מטבעות. (11) מצרף פרוטה לפרוטה עד שנתלקט סכום גדול. (12) אם קנה בהם בהמה לחטאת ונשאר מותר, הרי הוא חולין, מפני שאמר, אביא מהם חטאתי, לא הקדיש כולם אלא כדי מחירו של הקרבן. וכל זה כשאמר "אביא מהם", אבל כשאמר "אלו לחטאת", - המותר נדבה, מפני שהקדיש כולן. (13) חטאת באה לכפרה על חטא, ואולי התכוון לתת יותר מחובתו, מפני שלבו נוקפו, מה שאין כן בקרבנות נדבה ולפיכך קל וחומר הוא שהמותר חולין. (14) ונשאר חלק מהכסף. (15) הביא קמח יותר ממה שהיה צריך להביא. (16) ככל מותר חטאת שקרב נדבה. במשנה שקלים פרק ז הלכה ד שנינו: זה מדרש דרש יהודיע הכהן וכו' כל הבא משום חטאת ושום אשמה, יקח בהם עולות. מלשונו של רבינו משמע שהחוטא מקריב את המותר כמנחת נדבה, אבל בגמרא שם אמרו שזה כמות החטאת והרי שנינו שם, שמותר חטאת הוא לקיץ המזבח לעולות ציבור. (17) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשירית האיפה סולת והיא נקראת מנחת חביתין. (18) והטעם, מפני שלא מצאנו לחם קרב בפני עצמו, אלא כתוספת לקרבן, ואין לצרף מותר זה לקרבנו של נזיר אחר, כי הנזיר האחר חייב להביא לחמי נזיר משלו, כמפורש בתורה ואינו יכול להוסיף עליהם. ומזה הטעם גם לחמי תודה יקבו, כי אין להם תקנה. (19) נסכים קדשי קדשים הם ודינם כמות חטאת ואשם. (20) זב סופר שבעה ימים נקיים מראיית זיבה ואחר כך הוא חייב להביא קרבן שתי תורים או שני בני יונה (ויקרא טו, יד) ובלשון התלמוד זוג עופות זה נקרא קן. (21) לנדבות ציבור. (22) שהפריש מעות לעולת נדבה וקנה מהם בהמה ונשאר מעות, יקנה בהן עוד עולה וגם השנייה היא נדבת יחיד בניגוד למותר חטאת ואשם שנופל לנדבת ציבור. (23) בירושלמי שם למדו דין זה מהכתוב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (שם ג, ו) דבר שאינו בא אלא מן הצאן - שלמים. ומה הוא שאינו בא אלא מן הצאן ולא מן הבקר? זה פסח. (24) אם גבו כספים לקנות קרבנות בשביל כמה נזירים ואחרי שקנו נשאר מעות, יקנו בהן קרבנות בשביל נזירים אחרים. (25) הכסף היה מיוחד לאותו נזיר ולפיכך אין לקנות בו קרבן נזיר אחר, אלא הוא מביא במותר זה קרבן נדבה. במשנה כתוב בפירושו: "מותר נזיר - לנדבה". (26) בין עני בין עשיר מביא אותו קרבן. רוב החטאות קבועות הן. (27) עשיר מביא חטאת בהמה ועני מביא שתי תורים או שני בני יונה ואם הוא עני מדוכא מביא עשירית האיפה סולת למנחה. בלשון התלמוד: "דלי דלות". העובר על שבועה או טמא שנכנס

- 1 וְהֵעֲנִי²⁸ - מביא תחתייהם עוף ומחלל²⁹ על העוף
 2 וְהֵנְהָ מֵהֶם³⁰. וכן אם הפריש דמי העוף והעני³¹
 3 - מביא תחתייהם עשירית האִיפָה ויחלל המעות
 4 עליה וְהֵנְהָ בָהֶם.
 5 י. הפריש בְּהֵמָה וְנִפְלָ בָּהּ מוֹם - תִּמְכַּר וְיָבִיא בְּדָמֶיהָ
 6 עוֹף. אָבַל אִם הִפְרִישׁ עוֹף וְנִפְסַל - לֹא יָבִיא בְּדָמָיו
 7 עֲשִׂירִית הָאִיפָה; שָׁאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ
 8 בְּאַסוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ³².
 9 יא. כָּל חֲבִיב קִנְיִן³³ שֶׁבְּתוֹרָה שֶׁהִפְרִישׁוּ מַעוֹת לְקִנְיָהֶן,
 10 רָצָה לְהִבִּיא בְּכָל הַמַּעוֹת חֲטָאת הָעוֹף לְבִדָּה - יָבִיא³⁴,
 11 רָצָה לְהִבִּיא בָּהֶן עוֹלַת הָעוֹף לְבִדָּה - יָבִיא. אֶפְלוּ אָמַר:
 12 אֱלוֹ דְּמֵי חֲטָאתֵי וְאֱלוֹ דְּמֵי עוֹלָתִי - יֵשׁ לִי³⁵ לְעֵרֵב
 13 הַמַּעוֹת וְלִקַּח בָּהֶן כְּאֶחָד חֲטָאתוֹ וְעוֹלָתוֹ, אוֹ לִקַּח בְּכָל
 14 חֲטָאת אוֹ עוֹלָה; שָׁאִין הַקִּנְיִן מִתְּפָרְשוֹת³⁶ אֶלָּא
 15 בְּלִקְחַת הַבְּעָלִים³⁷ אוֹ בַּעֲשִׂית כֹּהֵן³⁸.
 16 יב. לְפִיכָּה³⁹, אִם הִפְרִישׁ מַעוֹת לְקִנְיִן סֵתֵם וְמַת - יִפְלוּ
 17 כָּל אוֹתָן הַמַּעוֹת הַסְּתוּמִין לְנִדְבָה⁴⁰, שֶׁהָרִי בָּלֵן רְאוּיִין
 18 לְבוֹא עוֹלָה.
 19 יג. מִי שֶׁהֵיָה מְחִיב מַחֲסָת וְאָמַר: הָרִי עָלַי עוֹלָה⁴¹,
 20 וְהִפְרִישׁ מַעוֹת וְאָמַר: אֱלוֹ לְחוּבְתֵי⁴², רָצָה לְהִבִּיא בָּהֶן
- 21 חֲטָאת בְּהֵמָה - יָבִיא, עוֹלַת בְּהֵמָה - יָבִיא. מַת וְהֵנִיחַ
 22 הַמַּעוֹת - יִלְכוּ לִיִּם הַמְּלַח⁴³.
 23 **פָּרָק שְׁשִׁי**
 24 א. כָּל הַזְּבָחִים² שֶׁנִּתְעַרְבַּ בָּהֶן אַחַת מִחֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת
 25 אוֹ שׁוֹר הַנִּסְקָל, אֶפְלוּ אֶחָד בְּרִבּוֹא - בָּלֵן יְמוֹתוֹ, לְפִי
 26 שֶׁבְּעָלֵי חַיִּים חֲשׁוּבִין הֵן וְאִינֶם בְּטָלִין. וְאִם הִקְרִיב -
 27 הִרְצָה, שָׁאִין בְּעָלֵי חַיִּים נִדְחִין³.
 28 ב. נִתְעַרְבַּ בָּהֶן אֶחָד מְאֻסוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ⁴ - יָרְעוּ בָּלֵם עַד
 29 שִׁפְלָ בָּהֶן מוֹם, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן⁵
 30 מֵאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁל קִדְשִׁים שֶׁנִּתְעַרְבּוּ⁶.
 31 ג. נִתְעַרְבּוּ⁷ קִדְשִׁים בְּחֵלְזִין תְּמִימִים - יִמְכְרוּ הַחֵלְזִין
 32 שֶׁבְּתַעֲרַבְתָּ לְצָרְכֵי אוֹתוֹ הַמִּין⁸ וְיִקְרְבוּ בָּלֵן. כִּיצַד? אֶרְבַּע
 33 בְּהֵמוֹת שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעַרְבּוּ בְּאַרְבַּע בְּהֵמוֹת חֵלְזִין תְּמִימִים
 34 - יִמְכְרוּ הָאַרְבַּע שֶׁל חֵלְזִין לְמִי שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִבִּיא
 35 שְׁלָמִים וְיִקְרְבוּ הַכֹּל שְׁלָמִים. וְכֵן בְּעוֹלָה אוֹ בְּאַשָׁם.
 36 וְהַדְּמִים חֵלְזִין לְכָל דָּבָר, שֶׁהָרִי דְּמֵי חֵלְזִין הֵן.
 37 ד. נִתְעַרְבּוּ¹⁰ שׁוֹר הַקִּדָּשׁ בְּשׁוּרִים שֶׁל חַל - גְּדוֹל שֶׁבְּכֵלֵן
 38 הַקִּדְשִׁים¹¹, וְיִמְכְרוּ¹² הַשָּׂאֵר לְצָרְכֵי אוֹתוֹ הַמִּין. נִתְעַרְבוּ
 39 קִדְשִׁים בְּקִדְשִׁים¹³ מִיִּן בְּמִינוֹ¹⁴ - זֶה יִקְרַב לְשֵׁם בְּעִלּוֹ¹⁵,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

למקדש או אכל קודש חייב קרבן עולה ויורד (שלוש דרגות: בהמה, עופות, סולת. ויקרא ה). ויולדת (שתי דרגות: כבש, עופות. שם יב, דח). (28) ירד מנכסיו. (29) מעביר קדושתן על העופות והן יוצאות לחולין. (30) כמכסף חולין. (31) דלי דלות. (32) אבל מעות שהפריש לקנות בהן עוף יש להן חילול כמו שנתבאר בהלכה ט. (33) סתם קן פירושו שני עופות. אחד לחטאת ואחד לעולה. (34) ויקנה עוף אחר לעולה. (35) מותר לו. (36) נקבעות איזהו לחטאת ואיזהו לעולה. (37) כשהבעלים קנו בפירוש עוף זה לחטאת ועוף זה לעולה, אבל אם קנה זוג סתם ואחר כך אמר זה יהיה חטאת וזה עולה, מותר לו לשנות. (38) הכהן רשאי להקריב איזה שירצה לחטאת או לעולה, אם הבעלים לא קבעו בשעת לקיחה ואף על פי שקבעו בין לקיחה להקרבה. (39) מפני שהוא רשאי לקנות בכל הדמים עולה. (40) ואין דינם כדמי חטאת שמתו הבעלים שצריך להשליכם לים המלח. (41) ומוטלת עליו חובה להביא עולה. (42) ולא פירש אם לחטאת או לעולה והרי שתייהן חובה עליו. (43) ולמה לא יפלו לנדבה כמו בהלכה יב? אין שני הדברים דומים זה לזה. בהלכה יב אפילו אם הבעלים אומרים אלו לחטאת ואלו לעולה רשאים הם לעשות כולן לעולה ולפיכך "כולן ראויים לבוא לעולה", מה שאין כן בהלכה זו שמסופקים אנו אם התכוון לחטאת או לעולה ומפני הספק ילכו לים המלח, וכל זה כשמת ולא גילה דעתו למה התכוון, אבל כשהוא מביא מדמים אלו חטאת או עולה הרי הוא מגלה את כוונתו באמירתו "לחובתי" (לחם משנה). (1) יבאר כל הזבחים שנתערב בהן אחת מהחטאות או אחד מאיסורי מזבח. (2) משנה זבחים ע: (3) בגמרא שם עג: אמרו שלפי השיטה שבעלי חיים אינם נדחים, אם הקריב את התערובת הורצה, אע"פ שנדחו מהקרבה, ורבינו לשיטתו למעלה בפרק ד הלכה כד שבעלי חיים אינם נדחים. (4) שם. בהלכה הקודמת המדובר כשנתערבה בהמת קדשים בבהמות שדינן מיתה, ובהלכה זו אנו עוסקים בתערובת באיסורי מזבח. פירוש, בהמות שאסור להקריבן למזבח, כגון שור שהמית אדם או שרבע אשה על-פי עד אחד או על-פי הבעלים, שאינו נסקל אלא על-פי שני עדים כשרים, או בהמה טריפה וכדומה. (5) שמא בהמת קדשים היתה היפה ביותר. (6) אם היתה עולה - מקריב עולה, ואם שלמים - שלמים. וכיצד הוא עושה? לוקח מדמי המכירה סכום שווה למחיר הבהמה השמנה ביותר, ואומר: בהמת הקדשים שנתערבה, בכל מקום שהיא תהא מחוללת על כסף זה, וקדושת הקרבן עוברת בזה על הכסף. נתבאר כבר כמה פעמים, שקרבן תמים אין לו פדיון, ולפיכך ירעו עד שיפול בהם מום. (7) שם. (8) מין הזבח שנתערב, אם שלמים - שלמים, ואם עולה - עולה. (9) יאמר לקונה בפירוש, שהוא מוכר לו את ארבע הבהמות שהן חולין. תקנה זו היא יותר יעילה מזו שבהלכה ב. (10) תוספתא מנחות פ"ג הלכה ב. (11) כלומר, יקריב את הגדול שבהם לאותו מין קרבן, אם עולה - עולה, ואם שלמים - שלמים. והמדובר כשכל השוורים הם של המקדיש, ולפיכך הוא יכול להקריב את הגדול, אבל כשנתערב בשוורים של אחרים אין המקדיש יכול להקריב את הגדול, שמא אין זה שור שלו, ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ובתוספתא מנחות שם כתוב בפירושו: שנתערב "בשווריו". וראה גמרא מנחות קח: (12) והדמים שיקבל בעד השוורים הם חולין. ואפילו אם אחד מהנמכרים הוא הקדש, אין קדושתו עוברת על הדמים, כי קרבן שאין בו מום אינו מתחלל (ראה רש"י שם). (13) משנה זבחים עא: (14) עולה בעולה או שלמים בשלמים, והם של שני בני אדם. (15) לשם מי שהוא בעליו.

- 1 וְזֶה יִקְרָב לְשֵׁם בְּעָלָיו, אִף עַל פִּי שְׂאִין כָּל אֶחָד מֵהֶן
 2 מִפֶּי קֶרְבָּנוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּקֶרְבָּנוֹת נְשִׁים,
 3 שְׂאִין בָּהֶם סְמִיכָה¹⁶; אֲבָל קֶרְבָּנוֹת אֲנָשִׁים, הוֹאִיל וְכָל
 4 אֶחָד צָרִיף לְסַמֵּךְ עַל רֹאשׁ קֶרְבָּנוֹ - הָרִי אֵלָיו לֹא יִקְרָבוּ
 5 עַד שְׂיִתֵּן הָאֶחָד חֵלְקוֹ לְחִבְרוֹ¹⁷, או עַד שְׂיִפֵּל מוּם בְּכָל,
 6 וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיאוּ כָּל אֶחָד בְּדָמֵי הַיָּפֶה שֶׁבֵּהֶן מֵאוֹתוֹ הַמִּין.
 7 ה. נִתְעַרְבוּ מִיֵּן בְּשְׂאִינוֹ מֵינֵו¹⁸, כְּגוֹן עוֹלָה בְּשִׁלְמִים
 8 - לֹא יִקְרָבוּ אֶפְלוּ פְחִמוּרָה שֶׁבֵּהֶן¹⁹, שְׂאִין מְבִיאִין
 9 קֶדְשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל.
 10 ו. וְכִשֶּׁם שְׂאִין מְמַעֲטִין בְּזֵמַן אֲכִילָתָן, כִּף אֵין מְמַעֲטִין
 11 בְּאוֹכְלֵיהֶן²⁰ וְלֹא בְּמִקּוֹם אֲכִילָתָן²¹. אֲלֹא בִּיצֵד יַעֲשֶׂה²²
 12 יָרְעוּ הַכֹּל עַד שְׂיִפֵּל בָּהֶם מוּם, וְיִמְכְרוּ כָּל אֶחָד מֵהֶן
 13 לְבִדּוֹ²³, וְיָבִיאוּ בְּדָמֵי הַיָּפֶה שֶׁבֵּהֶן מִמִּין זֶה, וּבְדָמֵי הַיָּפֶה
 14 שֶׁבֵּהֶן מִמִּין הָאֲחֵר, וְיִפְסִיד הַמּוֹתֵר²⁴ מִבֵּיתוֹ.
 15 ז. אִף עַל פִּי שֶׁכָּבַר הַקָּרִיב עוֹלָה שֶׁחָיֵב בָּהּ או שְׁלָמִים
 16 שֶׁהָיָה חָיֵב לְהַקְרִיב²⁵ - הָרִי זֶה מְקַרִּיב²⁶ מִדָּמֵי
 17 הַתְּעַרְבֹת עוֹלָה אַחֲרֵת וְשִׁלְמִים אַחֲרֵים.
 18 ח. חֲטָאֵת²⁷ שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּשִׁלְמִים - יָרְעוּ הַכֹּל עַד שְׂיִפֵּל
- 19 בְּהֵן מוּם, וְיָבִיאוּ בְּדָמֵי הַיָּפֶה שֶׁבֵּהֶן שְׁלָמִים, וּבְדָמֵי
 20 הַיָּפֶה שֶׁבֵּהֶן חֲטָאֵת. וְאִם קָדַם וְהַקָּרִיב חֲטָאֵת אַחֲרֵת עַל
 21 חֲטָאֵת שֶׁהִפְרִישָׁה לוֹ - כָּלֵן יְמוֹת²⁸.
 22 ט. וְכֵן²⁹ אִם נִתְעַרְבוּ מְעוֹת חֲטָאֵת בְּמְעוֹת אֲשֶׁם -
 23 לוֹקֵחַ שְׂתֵי בְּהֵמוֹת, וּמַחֲלֵל דָּמֵי חֲטָאֵת בְּכָל מְקוֹם
 24 שֶׁהוּא עַל חֲטָאֵת, וּדְמֵי אֲשֶׁם עַל אֲשֶׁם. וְאִם כָּבַר קֶרְבָּה
 25 חֲטָאֵת³⁰ - יוֹלִיף כָּל הַמְּעוֹת לִים הַמִּלְחָח³¹. וְאִם כָּבַר
 26 קֶרְבָּה אֲשֶׁמו³² - יִפְלוּ הַכֹּל לְנִדְבָה³³.
 27 י. תוֹדָה³⁴ שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּתַמּוּרְתָה³⁵ - שְׂתִיחֵן תִּקְרַבְנָה,
 28 וְיִנִּיף הַלְחָם עִמָּהֶן³⁶. וְכֵן³⁷ אִם נִתְעַרְבָה תוֹדָה בְּשֶׂאֵר
 29 זְבָחִים, אִף עַל פִּי שֶׁקְרַבָה תוֹדָתוֹ - יָרְעוּ הַכֹּל עַד שְׂיִפֵּל
 30 בְּהֵן מוּם, וְיָבִיאוּ בְּדָמֵי הַיָּפֶה תוֹדָה אַחֲרֵת, וּבְדָמֵי הַיָּפֶה
 31 זְבַח אַחֵר.
 32 יא. נִתְעַרְבָה בְּאֵיל גִּזְרִי³⁸ - שְׂתִיחֵם תִּקְרַבְנָה³⁹,
 33 וְיִנִּיף הַלְחָם⁴⁰ עִמָּהֶן.
 34 יב. כְּבוֹר⁴¹ שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּפֶסֶח - שְׂנִיחֵם יָרְעוּ עַד שְׂיִפֵּל
 35 בָּהֶם מוּם⁴², וְיִאָּכְלוּ כְּכֹוֹר⁴³. וְלָמָּה לֹא יִקְרָבוּ? לְפִי
 36 שֶׁהִפְסֵחַ גָּאָל לְכָל אָדָם עַד חֲצוֹת, וְהַכְּכוֹר לְשָׁנִי

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

16 ראה למעלה פרק ד הלכה יד, בפנים ובהערות. 17) המדובר בקדשים קלים שהם ממון בעלים, אבל קדשי קדשים אינם ממון ואינו יכול ליתנם במתנה (אולם יש לתמוה, שהרי רבינו פסק בפרק ד מהלכות מעילה הלכה ח, ש"המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום". ראה הגהות ר' עקיבא איגר במשנה שם). 18) שם עה: 19) להקריב שניהם עולה. במשנה שם המדובר באשם ושלמים ששניהם נאכלים, אלא שזה נאכל לזכרי כהונה ליום ולילה ולפנים מן הקלעים בעזרה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם ולכל אדם מישאל. ונחלקו בזה ר' שמעון ורבנן. ר' שמעון אומר: "ישחטו בצפון (כדין אשם) ויאכלו כחמור שבהם", וחכמים חולקים ואומרים "אין מביאים קדשים לבית הפסול", פירוש אין לגרום לקדשים פסול על ידי צמצום זמן אכילתם, כי שמא לא יספיקו לאכול את כל הבשר, והנשאר ייפסל בנותר. אבל רבינו מדבר כאן בעולה ושלמים, ובמקרה זה אין אנו צריכים כלל לנימוק שאין מביאים קדשים לבית הפסול, שהרי רבינו בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ד פסק שהמעלה בשר קדשים קלים למזבח - לוקה, ואם כן אי-אפשר להקריבם כחמור שבהם. ונראה שרבינו נקט כאן "עולה ושלמים" לדוגמה, לבאר את המונח "מין בשאינו מינו", שלא תטעה לפרש כגון שור וכבש, אבל ההלכה עצמה כוללת כל סוגי תערובות של מין בשאינו מינו, ובהלכות הבאות מפורטים דיני כל סוג תערובת בפני עצמו. 20) כגון בכור ומעשר בהמה, ששניהם נאכלים לשני ימים ולילה, אלא שהמעשר מותר לכל אדם מישאל, ובכור נאכל רק לכהנים. 21) לא מצאנו דבר שיהיה בו צמצום במקום ולא יהיה בו גם צמצום או באוכליו או בזמן אכילתו, ולפיכך לא נתבאר למה הביא רבינו דין זה בכלל. 22) זה נמשך גם להלכה הקודמת. 23) שאם ימכור שניהם יחד, לא ידע כמה מחיר היפה שבהם. 24) ההפרש, שבין דמי יפה ובין דמי גרועה. 25) כדי שלא יאחר קיום נדרו. 26) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ב. 27) תוספתא שם. 28) כדין חטאת שאבדה וכיפרו בעליה לפני שנמצאה (למעלה פרק ד ה"א). וסובר רבינו, שנתערבה - דינה כאבודה. ראה כסף-משנה ולחם-משנה. 29) תוספתא שם. 30) לפני שחילל הכסף, והרי כאן דמי חטאת שכיפרו בעליה לפני שנמצאה האבודה מעורבים בדמי אשם. 31) כמו בפרק ב הלכה א. 32) והחטאת לא קרבה. 33) פירוש, כל מה שישאר אחרי שיקנה בהמה יפה ויקריבנה לחטאת - יפול לנדבה כדין מותר אשם. 34) שם. 35) אם אמר על בהמת חולין הרי זו תמורת תודה זו, שתיהן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, לג): "ואם המר ימירונו, והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". 36) עם התודה מביאים ארבעים חלות (לחמי תודה) ומניפין אותן בעזרה ביחד עם התודה, ואם נתערבה התודה בתמורתה מניפים הלחם עם שתיהן (ראה לקמן פרק יב הלכה ח, והלכה יג). 37) זה נמשך להלכות ר"ז. תוספתא שם הלכה ג. סתם רבינו ולא פירש אם תודה שניה זו טעונה לחם או לא, וכן בתוספתא אין רמז לחם. ראה ראב"ד וכסף-משנה כאן. 38) שם. נזיר מביא איל לשלמים. 39) ואע"פ שהזרוע נאכל כקדשי קדשים וממעט באוכליו, מפני שלא חששו לחלק קטן כזה (כסף-משנה). 40) ראה הערה לה. 41) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ד, פסחים צח: 42) רבינו השמיט כאן דברי רבא (פסחים שם). הנוגעים לתקנתו של הפסח שצריך פדיון, היינו שמביא בהמה ומחלל עליה את הפסח ומקריבה שלמים, כדין מותר פסח. 43) כחומרת בכור שאסור לשוחטו באטלזי הקבוע, ושחיתת בהמות חולין, וגם אין מוכרים את בשרו באיטלזי ואין שוקלים אותו במשקלות אלא באומד, אבל באכילה עצמה אין בכור בעל מום כל חומרה (ראה רש"י שם, וכסף-משנה כאן).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' ט"ו סיון – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קכא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ימים, ואינו נאכל אלא לכהנים; ואין מביאין קדשים
 2 לבית הפסול, ואין ממעטין באכילתו.
 3 יג. וכן מעשור⁴⁴ שנתערב בפסח, כשיפל בהן מום
 4 יאכלו כמעשור. הבכור והמעשור שנתערבו - יאכלו
 5 במומין⁴⁵.
 6 יד. וכן שאר קדשים⁴⁶ שנתערבו בבכור ובמעשור -
 7 ירעו עד שיפל בהם מום, ויאכלו בבכור שגפול בו מום
 8 או כמעשור שגפול בו מום.
 9 טו. אשם⁴⁷ שנתערב בשלמים, אף על פי שאין
 10 מקריבין משניהן אלא האמורין אבל הכשר נאכל - לא
 11 יקרבו⁴⁸, אלא ירעו עד שיפל בהן מום, ויביא בדמי
 12 היפה אשם, ובדמי היפה שלמים, והמותר יפסיד
 13 מביתו. ואם קדם והקריב אשמו - שניהן יפלו לנדבה⁴⁹.
 14 טז. כל הקדשים⁵⁰ אפשר שיתערבו מין במינו, חוץ מן
 15 החטאת עם האשם; שאין האשם אלא מזכרי כפשים,
 16 ואין לה חטאת מן הכפשים אלא נקבה.
 17 יז. וכל אלו המתערבין⁵¹ בחיים, אם הקריב - הרצה,
 18 שאין בעלי חיים נדחין⁵².
 19 יח. בהמה⁵³ שנגמזאת מירושלים ועד מגדל עד⁵⁴,
 20 וכמדתה⁵⁵ לכל רוח: אם נקבה בת שנתה היא - כונסה
 21 לכפה עד שתמות, שמא חטאת היא⁵⁶. היתה בת
 22 שתיים⁵⁷ - וביאנה שלמים⁵⁸, ויביא עמה להם⁵⁹, שמא
 23 תודה היא⁶⁰. מצא זכר בן שתי שנים - אין לו תקנה,
 24 שמא אשם הוא⁶¹ ועדין לא כפרו בעליו⁶². מצא זכר בן
 25 שנה⁶³ - מניחו עד שיפל בו מום, ומביא שתי בהמות

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- (44) תוספתא זבחים שם. גם כאן צריך לחלל את הפסח על בהמה אחרת ויקריבנה שלמים (לחם-משנה). (45) בלי כל
 תיקון, שהרי אין כל הבדל בין דיני בכור לדיני מעשר בעלי מומים. (46) משנה זבחים עא: (47) משנה שם עה:
 (48) מפני שאשם נאכל ליום ולילה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, ו"אין מביאים קדשים לבית הפסול"
 (למעלה הלכה ה). (49) עולות ציבור, כדין מותר אשם (ראה למעלה הלכה ח בדין חטאת). (50) משנה שם עא:
 (51) גמרא שם עג: (52) ראה למעלה הלכה א, ובהערות שם. (53) משנה שקלים פרק ז, ד. ופירושו של ר' יוחנן קידושין
 נה: (54) שם עיר קרובה לירושלים. (55) כמרחק זה. בהמות הנמצאות שם, ורובן זבחי קרבנות הם. (56) ואין לה תקנה.
 דברי אביי שם. (57) ופסולה לחטאת ולעולה, ואין אנו חוששים שמא נאבדה לפני זמן רב כשהיתה בת שנה.
 (58) "שלמים" הוא שם כולל לשלמים ותודה. (59) ראה למעלה הלכה י, והערה לה. (60) מלשונו של רבינו משמע
 שמקריב רק אותה הבהמה, ואף-על-פי שתודה נאכלת ליום ולילה, ושלמים לשני ימים ולילה, ואין מביאים קדשים לבית
 הפסול (ראה הלכה יב), כאן מותר להקריב מפני שזה כדעבד, שהרי אין תקנה אחרת לאותו קרבן (הר המוריה). אולם
 בגמרא שם נאמר בפירוש שמביא גם בהמה אחרת (ראה לחם-משנה). (61) קרבן אשם הוא בן שתיים. (62) שאם כיפרו
 יש לו תקנה ברעייה עד שיומם, ודמיו נופלים לנדבה (למעלה פרק ד הלכה יד). (63) והרי הוא ספק עולה ספק שלמים.
 (64) שמן ויין שמביאים עם הקרבנות. (65) שהרי אין על מי להטיל חובת הבאתם, משנה שקלים שם. (66) שאין להם
 פדיון. (67) גם בדין זה אנו צריכים להסברו של "הר המוריה" שהבאנו בהערה נט, שהרי פסח אחר זמנו נאכל ליום
 ולילה, ושלמים אחרים נאכלים לשני ימים, ואין מביאים קדשים לבית הפסול. (68) משגיחים עליו שלא יאבד.
 (69) שניהם באים בני שנה. (70) משנה זבחים עה: ותוספתא שם פרק ח, ד. (71) תוספתא שם. (72) ילינו אותן, כדי
 שיפסלו בלינה. שאסור לשרוף קדשים שלא נפסלו. (73) משנה שם עז. (74) שטעונים הקטרה על המזבח, אבל איברי
 חטאת נאכלים לכהנים ואסור להקטירם. (75) כדעת רבנן שם. ואין להם ביטול, מפני שאיברים חשובים הם ואינם בטלים
 בתערובת. (76) בתוך העזרה. ראה הלכות מעשה הקרבנות פרק ז הלכה ג. (77) משנה שם עז: (78) משנה שם עה:
 (79) ברייתא יבמות פא: (80) מתבטלת, ומותר לאכול את התערובת. המדובר בחתיכות קטנות שאינן ראיות לכבד בהן
 אורחים. בגמרא שם מעמיד ריש לקיש את הברייתא כשנימוחה שאין בה כל חשיבות, אבל ר' יוחנן שהלכה כמותו מעמידה
 בחתיכות קטנות, שלא כל אדם מחשיב אותן. ראה תוספות שם ד"ה ר' יוחנן וד"ה דברי. וראה למעלה הלכה כ.
 (81) בהלכות תרומות פרק יד הלכה יד.

35 ח. וכן עולת העוף ששעשאה למעלה כמעשה חטאת
36 לשם עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת - פסולה.
37 כמעשה עולה לשם חטאת - פשרה, ובלבד שלא עלתה
38 לבצלים לשם חובה.

39 ט. כל אלו העופות שנפסלו מפני מקום עשייתן או
40 מפני שנוי מעשיהן או שנוי שמם - אינן כנגבלת העוף
41 לטמאה. וכן חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה או
42 נטמאה או נעשית נותר - אינה מטמאה בבית הבליעה
43 כנגבלת העוף. שכל אלו פסולין בקדש.

44 י. חטאת העוף הבאה על הספק - נעשית כמצותה,
45 ואינה נאכלת, אלא תשרף ככל פסולי המקדשין. וכיצד
46 תבוא על הספק? כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק
47 יולדת וכל כיוצא בזה. ואין לנו חטאת בהמה על ספק;
48 שאם נסתפק לו אם חטא אם לא חטא - גביא אשם
49 תלוי, כמו שיתבאר בהלכות שגגות.

50 יא. חטאת העוף הבאה על הספק ונדע לה שהיא
51 חייבת בה ודאי: אם עד שלא נמלקה נודע לה - תעשה
52 ודאית ותאכל; ואם אחר שנמלקה נודע לה - הרי זה
53 גומר הזית דמה ותמציתו ותשרף, כדי שלא יאמר:
54 חטאת העוף הבאה על הספק תאכל, שהרי בתחלה על
55 ספק באה.

56 יב. נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה -
57 הרי זו תקבר.

יום ד' ט"ז סיון ה'תשע"ה

פרק שמיני

58 א. חטאת העוף² שנתערבה בעולת העוף³, או עולת
59 העוף שנתערבה בחטאת העוף, אפלו אחת ברבוא -
60 בלן ימותו⁴. במה דברים אמורים? פשהו מפרשות
61 בשעת לקיחת הבצלים זו חטאת וזו עולה; אבל אם
62 הביא עופות לחובתו, מהן חטאת ומהן עולה, ולא פירש
63 אלא בלן סתומות, ונתערבה חטאת או עולה בחובה⁵
64 זו הסתומה - יש להן דינים אחרים⁶.
65 ב. וכיצד דיניהן? אם נתערבה חטאת בחובה⁷ זו

1 כד. אבל⁸² חתיכה של חטאת שנתערבה במאה
2 חתיכות של חלין, וכן פרוסה של לחם הפנים הטהור
3 שנתערבה במאה פרוסות של חלין - הרי אלו לא יעלו,
4 אלא יאכל הכל לפניהם⁸³ ככל המדמעות⁸⁴.

פרק שביעי

5 א. כל הפסולין לעבודה שמלקו - מליקתן פסולה. ואף
6 על פי שאותו העוף פסול - אינו כנגבלת העוף הטהור
7 לטמאה. וכן אם מלק בליה, או ששחט חלין בפנים
8 וקדשים בחוץ - אינם כנגבלה.

9 ב. מלק תורים שלא הגיע זמנן ויבני יונה שעבר זמנם,
10 ושיבש גפה ושנסמית עינה ושנקטעה רגלה - הרי זו
11 נבלה לכל דבר. זה הכלל: כל שהיה פסולה בקדש
12 - פסולה ואינה נבלה; לא היתה פסולה בקדש - הרי
13 זו נבלה לכל דבר.

14 ג. לפיכך, המולק ונמצאת טרפה, או שמלק בסכין,
15 או שמלק חלין בפנים וקדשים בחוץ - הרי זו נבלה
16 לכל דבר; שאין המליקה מתרת ומטהרת אלא דבר
17 שהוא כשר למזבח.

18 ד. אבל הנרבע, והמקצה והנעבד, והאחנן והמחיר,
19 והטמטום והאנדרווגינוס, שנמלקו - הרי אלו נבלה לכל
20 דבר, ומטמאין בגדים בבית הבליעה; שאין הקדשה
21 חלה עליהן, והרי אין פסולין בקדש.

22 ה. כבר בארנו כמעשה הקרבנות, שחטאת העוף
23 נעשית למטה, ועולת העוף למעלה. חטאת העוף
24 שעשאה למעלה - פסולה. בין שעשה הזית כמעשה
25 חטאת בין שעשאה כמעשה עולה, בין שעשאה לשם
26 עולה בין שעשאה לשם חטאת.

27 ו. וכן עולת העוף שעשאה למטה, אפלו מלק סימן
28 אחד למטה וסימן אחד למעלה - פסולה. בין שמלקו
29 כמליקת עולה בין שעשאה כמעשה חטאת, בין
30 שעשאה לשם חטאת בין שעשאה לשם עולה.

31 ז. חטאת העוף שמלקה למטה כמליקת עולה לשם
32 חטאת, או כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה
33 עולה לשם עולה - פסולה.

(82 שם. 83) זהו הנימוק למה אינה מתבטלת, מפני שאפשר להאכיל הכל לכהנים, מה-שאי-כן בהלכה הקודמת.
(84 תערוכת של קודש וחולין. 1) יבאר כל הפסולין לעבודה שמלקו, והמולק בליה, וכל שהיה פסולו בקודש. (1) יבאר
חטאת העוף שנתערבה בעולת העוף מפורשות או סתומות. (2) נקדים פירושה של מונחים אחדים הנזכרים כמה פעמים
בשלושת הפרקים הבאים: (א) "קן" - משמעותו שתי תורים או שני בני יונה שהופרשו להקריבם על המזבח. (ב) "חובה"
או "קן חובה" - קן, אחד חטאת ואחד עולה שאדם מחוייב להביא. (ג) "קן סתומה" - קן חובה, שבשעת לקיחתו, לא
קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה. (ד) "קן נדבה" - אדם שהתנדב להקריב "קן" מביא שני עופות כאמור,
ושניהם עולות. (ה) "פרידה" - עוף אחד. (3) אפילו אחת ברבוא. (4) מפני שחטאת נעשית בחציו התחתון של המזבח
ועולה בעליון, ואם שינה פסול. (5) קן שלם, היינו זוג, אחד לחטאת ואחד לעולה. (6) מפני שהרשות ביד הבעלים
להקריב איזה מהם שירצה לחטאת או לעולה. (7) כגון קן של זב, זבה, יולדת ענייה או של חוטא עני שנכנס למקדש
או אכל קודש בטומאה, או שעבר על שבועה, שמביא קן במקום כבשה.

- 1 הַסְתוּמָה - אֵין בְּשָׂר אֶלָּא מִגֵּזֵן חֲטָאוֹת שְׂבַחוּכָה בְּלִבְד⁸ ;
- 2 אָבֵל מִגֵּזֵן הַעוֹלוֹת שְׂבַחוּכָה עִם הַחֲטָאוֹת שְׂנֵתְעַרְבָה בְּהֵן
- 3 - פְּסוּלִין⁹, שְׁהָרִי נִתְעַרְבָה חֲטָאוֹת בְּעוֹלוֹת.
- 4 ג. לְפִיכָף, אִם הֵיטָה הַחוּבָה שְׁתִּימָה בְּחֲטָאוֹת¹⁰ - חֲצִי
- 5 הַחוּבָה בְּשָׂר¹¹, וְחֲצִיָּה פְּסוּל. וְיִרְאָה לִי, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
- 6 בְּלֵן לְמִטְזָן, כְּמַעֲשֵׂה חֲטָאוֹת.
- 7 ד. וְכֵן אִם נִתְעַרְבָה עוֹלָה בְּחוּבָה זֶה הַסְתוּמָה - אֵין
- 8 בְּשָׂר אֶלָּא מִגֵּזֵן עוֹלוֹת שְׂבַחוּכָה; אָבֵל מִגֵּזֵן הַחֲטָאוֹת
- 9 שְׂבַחוּכָה עִם הַעוֹלָה שְׂנֵתְעַרְבָה בְּהֵן - פְּסוּלִין, שְׁהָרִי
- 10 נִתְעַרְבָה עוֹלָה בְּחֲטָאוֹת. בֵּין שְׁהֵיטָה הַחוּבָה הַסְתוּמָה
- 11 מְרַבָּה עַל הַעוֹלוֹת שְׂנֵתְעַרְבָה בָּהּ, בֵּין שְׁהֵיטָה הַעוֹלוֹת
- 12 מְרַבִּין עַל הַחוּבָה הַסְתוּמָה, בֵּין שְׁהֵיטָה שְׁתִּימָה שְׁוֹת -
- 13 אֵין בְּשָׂר אֶלָּא מִגֵּזֵן עוֹלוֹת שְׂבַחוּכָה. לְפִיכָף, אִם הֵיטָה
- 14 הַחוּבָה שְׁתִּימָה בְּעוֹלוֹת - חֲצִי הַחוּבָה בְּשָׂר, וְחֲצִיָּה פְּסוּל.
- 15 וְיִרְאָה לִי, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּלֵן לְמַעְלָה, כְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה.
- 16 ה. חוּבָה סְתוּמָה וְחוּבָה אֲחֵרָה סְתוּמָה שְׂנֵתְעַרְבּוּ, בֵּין
- 17 שְׁהֵיטָה שְׁתִּימָה מִשֵּׁם אֶחָד, כְּגוֹן קִנִּי זָבִים עִם קִנִּי זָבִים,
- 18 אוּ מִשְׁנֵי שְׁמוֹת, כְּגוֹן קִנִּי זָבִים עִם קִנִּי יוֹלְדוֹת, בֵּין
- 19 שְׁהֵיטָה שְׁתִּימָה לְאָדָם אֶחָד בֵּין שְׁהֵיטָה לְשֵׁנִים: אִם הֵיטָה
- 20 שְׁתִּימָה שְׁוֹת¹² - מִחֲצָה בְּשָׂר וּמִחֲצָה פְּסוּל¹³. בֵּין
- 21 שְׁעֲשֵׂה הַכֹּל לְמַעְלָה אוּ הַכֹּל לְמַטָּה, אוּ עֲשֵׂה חֲצִין
- 22 לְמַעְלָה וְחֲצִין לְמַטָּה - לְעוֹלָם מִחֲצָה בְּשָׂר וּמִחֲצָה
- 23 פְּסוּל. מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּל חֲצִין עוֹלָה וְחֲצִין חֲטָאוֹת, וְהַחֲטָאוֹת
- 24 לְמַטָּה וְהַעוֹלָה לְמַעְלָה. אִם עֲשֵׂה הַכֹּל לְמַעְלָה - חֲצִין
- 25 כְּשֵׁרוֹת וְהֵן עוֹלוֹת, וְאִם עֲשֵׂה בְּלֵן לְמַטָּה - חֲצִין כְּשֵׁרוֹת
- 26 וְהֵן חֲטָאוֹת. עֲשֵׂה חֲצִין לְמַטָּה וְחֲצִין לְמַעְלָה - חֲצִי
- 27 הַחֲצִי שְׂנַעֲשֵׂה לְמַעְלָה בְּשָׂר מִפְּנֵי הַתְעַרְבָת¹⁴ וְהוּא
- 28 עוֹלוֹת, וְחֲצִי הַחֲצִי שֶׁל מַטָּה בְּשָׂר וְהוּא חֲטָאוֹת.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

8) לדוגמא: אם הביא שני קינים שהם ארבעה עופות יכול להקריב מהם שתי חטאות, שהרי רשאי הוא להקריב למטה שתי חטאות מתוך שני הקינים איזה מהם שירצה ואין כאן כל חשש של תערובת עולה, אבל שלוש חטאות אסור לו להקריב, כי שמא כל שלושת העופות שהקריב הם מן קיני החובה ואין בהם רק שתי חטאות. 9) אחרי שהקריב שתי חטאות נשאר בתערובת שתי עולות וחטאת אחת וכל עוף הוא ספק חטאת שנתערבה, ספק עולה. והוא הדין אם נתערבה עולה בשני קיני חובה, מקריב שתי עולות, ושלושת עופות שנשארו - פסולים. 10) לשון המשנה שם. ופירושם הרב"ד והרא"ש, שמספר העופות שבקיני החובה היה פי שניים ממספר החטאות שנתערבו, כגון שנתערבו שתי חטאות בשני קינים סתומים. והמדובר כשהקריב הכהן חציים למעלה וחציים למטה בהתאם לסיומה של המשנה הקודמת. ודינם: חצי כשר וחצי פסול, פירוש שלושה עופות כשרים ושלושה פסולים, כי אנו חוששים שמא הקריב למעלה שתי חטאות שנתערבו ועוף אחד מהסתומות ונפסלו שתי החטאות ורק העוף השלישי הוא עולה וכשר, ולמטה הוקרבו שתי חטאות מקיני חובה ועולה השנייה ואם כן השתיים כשרות והעולה פסולה. 11) כשנתערב מספר זוגי של חטאות ועשה חצי התערובת למעלה וחצי למטה כשר חצי התערובת, אבל אם נתערב מספר בלתי זוגי, כגון חטאת אחת, אין אפשרות מציאותית לחלק את כל התערובת לחצאים, אלא את מניין החובה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "חצי החובה כשר" שזה שייך בכל תערובת שהיא. 12) מספר הקנים של האחת כמספר הקנים של השנייה. 13) במשנה שם: אחת לזו ואחת לזו, שתים לזו, ושתיים לזו, שלוש לזו ושלוש לזו - מחצה כשר ומחצה פסול. ורבינו ממשיך ומבאר כאן טעמו של דין זה. 14) פירוש, מפני שמעורבים קרבנותיהם של שני בני אדם. ויש לחשוש, שמא הקריבו למעלה כל העופות של רחל ונפסלו חציים, היינו החטאות ולמטה היו כולם של לאה ונפסלו העולות. 15) כלומר, מניין של כל קרבנותיו. 16) כלומר, כולן. 17) מפני שמין אחד - החטאות או העולות - נעשה כולו כמצוותו. 18) שהרי מחצית העופות נעשו במקומם. 19) פירוש, הקריב ציבור אחד למעלה וציבור אחד למטה והציבור השלישי הסתום עשה חצי למעלה וחצי למטה. 20) שהרי חצי נעשה למעלה וחצי למטה כהלכתו, אבל המפורשים כולם פסולים, שמא עשה החטאות למעלה והעולות למטה. 21) המדובר, כשהקנים היו של שני בני אדם שהביאו סתומות והכהן הפריש חלק מהן. 22) מחציתו לזה ומחציתו לזה וישלימו את

- 1 הסתום. ושני הצבורין המפרישין פסולין; שיהרי לא ידע
 2 אי זה עשה למעלה ואי זה עשה למטה, ושמה העולה
 3 נעשית למטה והחטאת למעלה.
 4 **פרק תשיעי**
 5 א. קן סתומה² שפרח ממנה גזול לאויר, או שפרח
 6 לבין העופות שמתו בקלן³, או שמת גזול אחד -
 7 יקח זוג לשני.
 8 ב. פרח⁴ לבין הקרבות⁶ - פסול ופוסל אחד כנגדו⁷;
 9 שהגזול⁸ הפורח מקן סתומה לבין הקרבות - פסול
 10 ופוסל אחד כנגדו. כיצד? פרח גזול מן הסתום לעשרה
 11 עופות סתומות: אם עשה חמשה למטה וששה למעלה
 12 - הרי חמש עולות פשרות⁹ מהששה של מעלה¹⁰,
 13 וארבע חטאות פשרות מהחמשה עופות שנעשו למטה;
 14 שאני אומר: שמה הגזול הפורח הוא אחד מחמשה של
 15 מטה¹¹. וכן אם עשה מהם ששה למטה וחמשה למעלה
 16 - נמצא הפשר חמש חטאות וארבע עולות; שאני
 17 אומר: שמה הגזול מחמשה של מעלה. נמצא הפשר
 18 מהעשרה תשעה. הרי פסל אחד¹².
- 19 ג. ארבעה עופות סתומות וארבעה עופות שניות
 20 סתומות, פרח אחד מן הראשונות לשניות - פסל אחד
 21 מן השניות¹³. אחר שנתערכו חזר אחד¹⁴ מן השניות
 22 ופרח לראשונות - פסל אחד מן הראשונות¹⁵. ונמצא
 23 הפשר מן הראשונות שנים בלבד¹⁶.
 24 ד. חזר¹⁷ אחד ופרח מן הראשונות לשניות, אפלו כל
 25 היום¹⁸ - אינו מוסרף להפסיד¹⁹ יתר על זה; שאפלו הן
 26 מערבות כלן זו בזו - מחצה פשר ומחצה פסול, כמו
 27 שבארנו²⁰.
 28 ה. צבור אחד²¹ יש בו שני עופות, ובשני ארבעה,
 29 ובשלישי ששה, וברביעי שמונה, ובחמישי עשרה,
 30 ובששי שנים עשר, ובשביעי ארבעה עשר, ופרח גזול
 31 מן הראשונה לשניה, ואחד מן השניה לשלישית,
 32 ומשלישית לרביעית, ומרביעית לחמישית, ומחמישית
 33 לששית, ומששית לשביעית, וחזר אחד ופרח מצבור
 34 לצבור עד שחזר לראשונה שפרח ממנה ראשונה -
 35 פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו²². הראשונה
 36 והשניה אין להם פלוג²³, והשלישית יש לה שני
 37 עופות, והרביעית יש לה ארבעה, והחמישית יש לה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

השאר. (1) יבאר קן סתומה שפרח ממנה גזול לבין העופות או לבין הקרבות. (2) משנה קנים פרק ב, א. ראה ההגדרות בתחילת הפרק הקודם. (3) שדינם כך, כדוגמאות המובאות למעלה בפרק ח. (4) נקט "סתומה" לרבותא, שאפילו בקן סתומה, שקיים קשר בין שני הגוזלות, וכל אחד מהן היה ראוי בין לחטאת ובין לעולה, אין אנו אומרים שהנשאר הוא חציו חטאת וחציו עולה (אם לא פרח, והבעלים או הכהן קובעים איזה חטאת ואיזה עולה, עובר חלק החטאת מזה לזה, וכן חלק העולה) ואין לו תקנה, מכל-שכן בקן מפורשת, שפסק הקשר בין שני הגוזלות, דבוודאי שיכול ליקח זוג לנשאר (תפארת ישראל יכין ג). (5) שם. (6) קנים סתומות של בעלים אחרים, שעומדות להקרבה. (7) שני גוזלות שבתערובת פסולים. (8) לשון המשנה. הסגנון מורה על נתינת טעם לדין האמור, אולם למעשה אין כאן כל נימוק אלא חזרה מילולית על הדין (ראה תפארת ישראל שמרגיש בזה). (9) שהרי נעשו למעלה כמצוותם. (10) בין אם זה שפרח הוא בין אלה שקרבו למעלה ובין אם כל הששה הם של בעלת התערובת, יש כאן חמש עולות כשרות. (11) והוקרבו רק ארבע חטאות משל בעלת התערובת, הרי תשעה גוזלות כשרים ושנים פסולים. (12) "והפורח בעצמו גם כן פסול". לשון רבינו בפירושו למשנה. ראה תפארת ישראל על המשנה שם יכין ובו ע"ב, וברטנורא ד"ה פרח, שהסבירו שבתערובת נפסל אחד – הפורח או אחר במקומו, והשני חבירו של הפורח, שהרי אי-אפשר להקריבו לא לחטאת ולא לעולה, שמה הוקרב הפורח לאותו קרבן. ולפירושה מקריבים עשרה, אולם רבינו כאן מפרש שהקריבו כולם, ושנים מהם פסולים. ולא פירש דינו של הגזול הנשאר. (13) כל בבא זו, לא בשביל עצמה נאמרה, שהרי דינה כתוב כבר בסיפא של ההלכה הקודמת, אלא היא כעין הקדמה לדין השני. (14) כל מקום שנאמר בדינים אלה "חזור", אין הכוונה שחזר אותו עוף שפרח, שהרי במקרה זה אין כל בעיה והכל כמו שהיה לפני שפרח. אלא מתכוון לומר, שפרח אחד מן התערובת אל הקנים הראשונות, ואפשר שחזר אותו גזול עצמו או אחר במקומו (רבינו בפירושו למשנה כאן). (15) ומוכן שגם החזור פסול כמו בפריחה הראשונה. במשנה שם אמרו: פרח מזו לזו, פוסל אחד בהליכתו. חזר, פוסל אחד בחזירתו. ובשני המקרים, גם הפורח עצמו או אחר במקומו – נפסל. (16) וכן מן השניות, יכול להקריב אחד לחטאת ואחד לעולה בלבד, שאם יקריב שתי חטאות יש לחשוש שמה אותו שחזר לראשונות היה משל השניות, ויקריבו אותו שם לחטאת, וביחד תהיינה שלוש חטאות משתי הקנים, והרי לא היו בשניות יותר משתי חטאות. (17) פירוש, אחר שחזר אחד מהתערובת, והשלים את הקנים הראשונות, חזר אחד מן הראשונות ופרח לשניות. (18) פרח אחד מראשונות לשניות ובחזרה כמה וכמה פעמים. (19) אינו מפסיד יותר משנים כאן ושנים כאן, שהרי אפילו אם נתערבו כולם, מחצה כשר ומחצה פסול, כמו שמסיים רבינו כאן. (20) למעלה פרק ח הלכה ה. (21) משנה שם ג. (22) כלמעלה בהלכה ג. נמצא, שכל פריחה מפסידה קן שלם, הן בהליכה והן בחזרה. (23) הראשונה נפסלת כשפרח ממנה בפעם הראשונה, כמו שביארנו למעלה, והשניה כשפרח ממנה עוף אחד לשלישית חוששים, שמה זה שפרח משלה הוא ונשארו אצלה רק שלשה עופות משלה, ולפיכך אפשר להקריב רק אחד חטאת ואחד עולה, שאם תקריב שתי חטאות יקבע העוף שפרח לשלישית לעולה ושמה יקריבוהו שם חטאת, ותהיינה שלוש חטאות מעופותיה של בעלת שתיים, ומתוך כך יצא שאסור יהיה להקריב מהשלישית אף חטאת אחת רק עולות ויהיה הפסד יותר גדול, וכאשר חזר ופרח אחד מהשניה לראשונה חוששים שמה משלה פרח ונשארו רק שנים, ואם תקריב אפילו חטאת

23 כלום, אלא יאמר: זה שהלך אצל החטאות חטאת, וזה
24 שהלך אצל העולות עולה. חזר אחר שנתערבו ופרח
25 אחד מכאן ואחד מכאן לאמצע³⁸ - השנים האמצעיים
26 ימותו, שהרי הן חטאת ועולה מערבין; והצדדין -
27 אלו³⁹ יקרבו חטאת ואלו יקרבו עולה כשהיו⁴⁰. פרח מן
28 האמצעית⁴¹ לצדדין⁴² - פלן ימותו, שמא עולה נתערבה
29 בחטאות וחטאת בעולות.

פֶּרֶק עֵשְׂרִי

30
31 א. האשה שאמרה: הרי עלי קן כשאלד זכר, וקנה זכר
32 - מביאה ארבעה עופות: שנים לנדרה, והן עולה כמו
33 שבארנו, ושנים לחובתה משום לדה, והן אחד עולה
34 ואחד חטאת. נמצאת למד, שהפכה צריך לעשות שלש
35 פרידין למעלה ופרידה אחת למטה. טעה ועשה שתיים
36 למעלה ושתיים למטה ולא נמלך - צריכה להביא עוד
37 פרידה אחת וקריבנה למעלה. במה דברים אמורים?
38 כשהביאה הארבעה ממין אחד, כגון שהיו פלן תורין
39 או בני יונה; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה,
40 ועשה שנים למעלה ושנים למטה - צריכה להביא עוד
41 תור וכן יונה ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת ידי
42 חובתה; שאם עשה בתחלה שתי התורין למטה -
43 צריכה תור למעלה להשלים חובתה, ואם עשה שני בני

1 ששה, והששית יש לה שמונה, והשביעית יש לה שנים
2 עשרה²⁴. חזר אחד ופרח פעם שניה²⁵ מזו לזו, וחזר אחד
3 ופרח מן האחרונה לשלמעלה ממנה עד שחזר
4 לראשונה - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו.
5 השלישית והרביעית אין להם כלום²⁶, והחמישית יש
6 לה שני עופות כשרים, והששית יש לה ארבעה,
7 והשביעית יש לה עשרה²⁷. פרח פעם שלישית²⁸ גזל
8 מזו לזו, וחזר פעם רביעית²⁹ מזו לזו - פוסל אחד
9 בהליכתו ואחד בחזירתו, והחמישית והששית נפסלו
10 פלן, והשביעית נשארו לה שמונה עופות כשרין.
11 כשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה -
12 יהיו שמונה מהן כשרין, והששה פסולין³⁰ מפני תערבת
13 גזלות אלו שפרחו בהליכה ובחזרה.
14 ו. קן סתומה³¹ וקן מפרשת, פרח מן הסתומה למפרשת
15 - יקח זוג לשני³². חזר³³ או שפחה³⁴ אחד מן המפרשת
16 לסתומה, ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת
17 - ימותו כל העופות שבסתומה; שאם נתערבה בהן
18 עולה - כל החטאות שבה פסולות³⁵, ואם חטאת
19 נתערבה - כל העולות שבה פסולות, לפיכך ימותו
20 פלן³⁶.
21 ז. חטאת מכאן³⁷ ועולה מכאן וסתומה באמצע, פרח
22 מן האמצע לצדדין אילך אחד ואילך אחד - לא הפסיד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אחת בלבד שמא הקריבו לחטאות שני העופות שלה שפרחו, ואם כן יקריבו שלש חטאות משלה במקום שתיים שהיא חייבת, וכן הדבר אם תוקרב עולה. ולפי אותו החשבון, יוצאים כל הדינים שבהלכה זו (המפרש על המשנה שם מתפלא, אם השניה אין לה כלום, למה מקריבה השלישית רק שנים, הרי אין כל חשש ששני עופות משלה יוקרבו לחטאות או לעולות, מכיון שזה שפרח לשניה לא יוקרב כלל. ועוד הקשה: אם הראשונה אין לה כלום, למה השניה אין לה כלום? הרי העוף שפרח ממנה לראשונה לא יוקרב. ותיריך בדוחק, שמפני שנקבע הכלל שפוסל בחזירתו, גזרו גם במקום שאין שם החששות שנאמרו. וראה רבינו בפירושו למשנה זו. ולא ירדתי לסוף דעתו). (24) השביעית מפסידה פחות מאלו שלפניה, מפני שממנה פרח עוף אחד בלבד – לששית, ואילו מהאחרות פרחו שנים, אחד לאלו שלאחריה ואחד שלפניה. (25) פירוש, פרח אחד מן השלישית, שאם פרח אחד מהראשונה או השניה שאין להם כלום, הרי הוא עומד למיתה ונפסלו כולם מפני תערובת של חטאות המתות (תפארת ישראל. וראה פירוש הרא"ש בסוף פרק ב מקינים, בענין אם דין חטאות המתות נהגה בעוף). (26) כל אחת מפסידה ארבעה עופות, כמו בפריחה וחזרה הראשונה וכפי אותו החשבון. (27) מפסידה רק שניים, כפי שביארנו בדין פריחה ראשונה. (28) החשבונות והדינים שלמעלה, מסבירים גם בבא זו. (29) כלומר, החזרה השלישית. רבינו שינה כאן את סדר מנין הפריחות, וקבע חזרה מספר בפני עצמו, שלא כדרך המניינים הקודמים. (30) שמא יש בתערובת שלשה עופות מקנים אחרות, ואפשר שכולם למעלה או כולם למטה, ולפיכך אנו פוסלים שלושה מכאן ושלושה מכאן, ונשארו ארבע חטאות וארבע עולות כשרות שעלו לבעליהן לשם חובה. (31) משנה שם ד. (32) ויקבע איזה לחטאת ואיזה לעולה. והמדובר כשנתערבו כל השלושה ואינו יודע איזו חטאת ואיזו עולה. שאם לא נתערבו, אלא העוף שפרח לכאן נתערב עם החטאת או עם העולה, יכול בעל הזוג הראשון לקחת חזרה עוף אחד ולהקריבו לאותו קרבן שנתערב עמו. ואותם השלושה כולם פסולים וימותו, כדין חטאת שנתערבה בעולה (ברטנורא ותפארת ישראל). (33) אחד מן השלושה. ראה למעלה הלכה ג. (34) פירוש, שלא פרח כלום מן הסתומה, אלא מן המפורשת פרח לתוכה. במשנה כתוב: או שפרח מן המפורשת "ראשון". (35) מפני שאי אפשר להקריב אפילו אחד מהתערובת למטה, שמא היא העולה. (36) שהרי אין אנו יודעים אם חטאת נתערבה ונפסלו העולות, או עולה נתערבה ונפסלו החטאות. (37) משנה שם ה. (38) ואינו יודע אם חזרו אותם שפרחו לשם, או אלה שהיו שם בתחילה. (39) ההלכה מתחילה אמנם בלשון יחיד: "חטאת", אבל גם כשהיו הרבה חטאות הדין כך. (40) בצדדים אין חשש תערובת של חטאת ועולה, שאפילו אם המפורשת פרוחה ונשארה הסתומה, אפשר להקריבה בין חטאת ובין עולה. (41) אחר שפרחו לתוכה, אחד מכאן ואחד מכאן. (42) אחד לצד זה ואחד לצד זה. במשנה שלפנינו הגירסא: "חזר או שפרח מן האמצע לצדדין", אולם רבינו גורס: "חזר ופרח". (1) יבאר האשה שאמרה הרי עולה קן כשאלד זכר וילדה זכר, ודין פירשה לכהן ואמרה אלו לנדרי ואלו לחובתי.

37 לַנְדָרָה וּשְׁנַיִם לַחֹבְתָהּ, וְעוֹד תְּבִיא אֶחָד בְּן יוֹנָה
38 או תור עם כֶּבֶשׂ. נִמְצְאָת שֶׁהִבִּיאָה שְׂבָעָה עוֹפוֹת
39 [וְכִבְשׂ].
40 ה. וְכָל הַחֲטָאוֹת הָאֵלוּ אֵינָן נֶאֱכָלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם סֶפֶק.

יום ה' י"ז סיון ה'תשע"ה

פָּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

43 א. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁקִּמְצָן אֶחָד מִן הַפְּסוּלִין לְעִבּוּדָה -
44 הָרִי הֵם פְּסוּלוֹת. וְכֵן אִם לָקַט הַלְּבוֹנָה - פְּסוּל², אִף
45 עַל פִּי שֶׁלֹּא קִמְצָן.
46 ב. קִמְצָן הַכֶּשֶׁר וְנָתַן לַפְּסוּל, קִמְצָן בִּימֵינוּ וְנָתַן לְשִׂמְאָלוֹ,
47 וְאֶחָד בְּךָ נִתְּנוּ לְכָלִי; קִמְצָן מִכָּלִי קֹדֵשׁ וְנָתַן לְכָלִי חַל -
48 פְּסוּל.
49 ג. קִמְצָן וְעֵלָה בִּידוֹ צָרוּר או גִּרְגִיר מֵלַח או קֶרֶט לְבוֹנָה
50 - פְּסוּל³.
51 ד. קִמְצָן עַד שֶׁהוּא בַּחוּץ⁴ וְנִכְנַס לְפָנִים - יִחְזוּר וְיִקְמָץ
52 בְּפָנִים וְכֶשֶׁר.
53 ה. נִתְפָּזַר הַקִּמְצָן עַל גְּבֵי הָרֶצֶפָה - יִחְזוּר וְיִאֲסָפְנוּ⁵.
54 ו. הִיתָה הַמִּנְחָה שְׂלֵא בְּכָלִי שְׂרֵת, או שֶׁהִיָּה קִמְצָה
55 שְׂלֵא בְּכָלִי שְׂרֵת, או שֶׁהִעֲלֶהּוּ לְמִזְבֵּחַ שְׂלֵא בְּכָלִי שְׂרֵת,
56 או שֶׁבָּלְלָהּ בְּשִׂמְנָה חוּץ לְעִזְרָה⁶ - פְּסוּלָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה
57 בְּלִילִתָּהּ בְּפָנִים.
58 ז. כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁיִּצַּק צְלִיָּהֶן שֶׁשָּׂמֵן פְּסוּל לְעִבּוּדָה, כְּגוֹן
59 הֶזֶר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, או שֶׁבָּלְלָן או פְּתַתָּם⁷ או מְלַחֵן -
60 כְּשֵׁרוֹת. הַגִּישָׁן או הַנִּיפָן⁸ - חוּזֵר הַכֶּהֵן וּמְגִישׁ או מְנִיף;
61 וְאִם לֹא הִגִּישׁ וְלֹא הִנִּיף הַכֶּהֵן - כְּשֵׁרוֹת. שְׁנֵאֲמַר:
62 וְהִבִּיאָה אֵל בְּנֵי אֶהֱרֹן וְקִמְצָן - מִקְמִיצָה וְאֵילָף מִצּוֹת
63 כְּהֵנָּה; לְמַד עַל יִצְיָקָה וְלִילִיָּה שֶׁכְּשָׂרָה בָּזָר.
64 ח. מִנְחָה שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכָהּ שָׂמֵן מִנְחָה אַחֲרֵת או שָׂמֵן חֲלִין
65 כָּל שֶׁהוּא - נִפְסָלָה. חֶסֶר שִׂמְנָה - פְּסוּלָה; חֶסֶר
66 לְבוֹנָתָה⁹ - כְּשָׂרָה. וְהוּא שִׁיְהִי עֲלֶיהָ שְׁנֵי קֶרֶטִי לְבוֹנָה,
67 אֲבָל קֶרֶט אֶחָד - פְּסוּלָה; שְׁנֵאֲמַר: אֵת כָּל לְבוֹנָתָה.
68 ט. רְבָה שִׂמְנָה¹⁰ וְלְבוֹנָתָה: עַד שְׁנֵי לִגְיִין¹¹ לְכָל עֶשְׂרוֹן
69 וְשְׁנֵי קִמְצֵי לְבוֹנָה לְכָל מִנְחָה - כְּשָׂרָה¹²; שְׁנֵי לִגְיִין או
70 שְׁנֵי קִמְצִין או יוֹתֵר עַל זֶה - פְּסוּלָה.

1 הַיּוֹנָה לְמִטָּה - צְרִיכָה בְּן יוֹנָה לְמַעְלָה לְהַשְׁלִים חֹבְתָהּ.
2 שְׂאִין אָדָם מִבֵּיא חֹבְתוֹ גּוֹזֵל אֶחָד תוֹר וְאֶחָד בְּן יוֹנָה,
3 אֲלֹא או שְׁנֵיֶהֶן תוֹרִין או שְׁנֵיֶהֶן בְּנֵי יוֹנָה.
4 ב. פְּרָשָׁה נִדְרָה וְאִמְרָה לִכְהֵן: אֵלוּ לְנִדְרֵי וְאֵלוּ לַחֹבְתֵי,
5 וְעִשָּׂאִם הַכֶּהֵן שְׂתִים לְמַעְלָה וּשְׂתִים לְמִטָּה, וְלֹא יִדַע אִי
6 זֶה מִהֵן עֲשֵׂה לְמַעְלָה וְאִי זֶה מִהֵן עֲשֵׂה לְמִטָּה - צְרִיכָה
7 לְהִבִּיא שְׂלֹשָׁה עוֹפוֹת: שְׁנַיִם לְנִדְרָה וְאֶחָד לְהַשְׁלִים
8 חֹבְתָהּ. וְיַעֲשׂוּ הַשְּׂנַיִם לְמַעְלָה, שֶׁהָרִי פְּרָשָׁה נִדְרָה,
9 וְשִׂמָּא שְׁנַיִם שֶׁל נִדְרָה נַעֲשׂוּ לְמִטָּה, שֶׁהֵם פְּסוּלוֹת. בְּמָה
10 דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִבִּיאָה הָאֲרֻבָּעָה שֶׁפְּרָשָׁה נִדְרָה
11 בְּשְׁנַיִם מִהֵן מִמִּין אֶחָד; אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵי מִינֵין - תְּבִיא
12 אֲרֻבָּעָה אַחֲרִים: שְׁנַיִם מִמִּין שֶׁפְּרָשָׁה בּוֹ נִדְרָה יַעֲשׂוּ
13 לְנִדְרָה, וּשְׁנַיִם מֵאִי זֶה מִיֵּן שֶׁתִּרְצָה יִהְיֶה לַחֹבְתָהּ, וְיַעֲשׂוּ
14 אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמִטָּה.
15 ג. קִבְּעָה נִדְרָה וְאִמְרָה: אִם אֵלֶּךְ זָכָר - הָרִי עֲלֵי
16 שְׂתֵי תוֹרִים, וְיִלְדָה וְהִבִּיאָה אֲרֻבָּעָה עוֹפוֹת, שְׁנַיִם
17 לְנִדְרָה וּשְׁנַיִם לַחֹבְתָהּ, וְעֲשֵׂה שְׁנַיִם לְמַעְלָה וּשְׁנַיִם
18 לְמִטָּה, וְלֹא יִדַע אִי זֶה נַעֲשֵׂה לְמַעְלָה וְאִי זֶה נַעֲשֵׂה
19 לְמִטָּה, וְגַם הִיא שֶׁכַּחַה וְלֹא יִדַע בְּאִי זֶה מִיֵּן קִבְּעָה
20 נִדְרָה אִם בְּתוֹרִים או בְּבִנֵי הַיּוֹנָה - הָרִי זֶה צְרִיכָה
21 לְהִבִּיא שְׂתֵי תוֹרִים עִם שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה לְנִדְרָה, וְיַעֲשׂוּ
22 אֲרֻבָּעָתָן לְמַעְלָה, וְתִבִיא גּוֹזֵל אֶחָד לְהַשְׁלִים חֹבְתָהּ,
23 וְיַעֲשֵׂה לְמַעְלָה; (שֶׁכְּבָר עֲשֵׂה שְׁנַיִם לְמִטָּה, שֶׁהֵם
24 חֲטָאוֹת). בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהִבִּיאָה הָאֲרֻבָּעָה
25 תַּחֲלָה מִמִּין אֶחָד; אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵי מִינֵין - צְרִיכָה
26 לְהִבִּיא שְׂשָׁה עוֹפוֹת: שְׂתֵי תוֹרִים עִם שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה
27 לְנִדְרָה, וְתִבִיא לַחֹבְתָהּ שְׂתֵי תוֹרִים או שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה,
28 וְיַעֲשֵׂה אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמִטָּה. וְכֵן אִם נִתְּנָתָם
29 לִכְהֵן וְשִׁכְחָה מֶה נִתְּנָה לוֹ, וְהִלָּף הַכֶּהֵן וְעֲשֵׂה וְאִינוּ
30 יוֹדַע הֵיכָן עֲשֵׂה, אִם הַכָּל לְמַעְלָה או הַכָּל לְמִטָּה
31 או מְחַצֵּה לְמַעְלָה וּמְחַצֵּה לְמִטָּה - הָרִי זֶה תְּבִיא שְׂתֵי
32 תוֹרִים עִם שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה לְנִדְרָה, וְתִבִיא שְׂתֵי תוֹרִים
33 או שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה לַחֹבְתָהּ.
34 ד. קִבְּעָה חֹבְתָהּ וְקִבְּעָה נִדְרָה וְשִׁכְחָה בְּמָה קִבְּעָה,
35 וְאִפְשָׁר שֶׁחֹבְתָהּ כְּבֶשֶׂט לְעוֹלָה וּפְרִידָה אַחַת תוֹר או בְּן
36 יוֹנָה לַחֲטָאֵת; לְפִיכָף תְּבִיא שְׂשָׁה פְּרִידִין: אֲרֻבָּעָה

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר כל המנחות שקמצן אחד מהפסולים לעבודה, ואם לקט הלבונה. (2) אחרי הקטרת הקומץ מלקט הכהן את כל הלבונה שעל המנחה ומקטירה. (3) מפני שהקומץ חסר מקום הצרור או הגרגיר, וקומץ חסר - פסול. (4) חוץ לעזרה. (5) והמדובר, כשנתפזר אחר שנתקדש בכלי שרת, אבל אם נתפזר לפני שנתקדש - נפסל, כמו דם שנשפך על הרצפה לפני שנתקבל בכלי. (6) ואף על פי שבלילה כשרה בור - פסולה בחוץ. (7) במנחה על המחבת כתוב בתורה (ויקרא ב, ו): "פתות אותה פתים" ובגמרא שם עה. למדו מכאן לכל המנחות. (8) המנחות יש מהן טעונות הגשה למזבח והנפה, ויש טעונות הגשה ולא תנופה. (9) שנינו (שם קו): "האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ" ורבינו (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יב הלכה ז) פוסק, שגם הלבונה הבאה עם המנחה שיעורה קומץ. ומלמדנו כאן ששיעור זה הוא לכתחילה אבל בדיעבד אם חיסר כשרה. (10) מצוותה לוג שמן לכל עשרון סולת. (11) כגון שהפריש שני לוגין למנחה זו, אבל אם נפל לתוכה שמן של חולין או של מנחה אחרת אפילו כל שהוא פסול. (12) בריבה שמנה כתב רבינו "שני לוגין לכל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' י"ז סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכז

מתוך מהדורת וגשל

- 28 סלוק הבזיכים³⁰ - לא הקבעו ויכשרים; לא אחר סלוק
29 הבזיכין - הקבעו ופסולין מפני הרבוי³¹.
- 30 יט. קמץ מנחה שנטמא והקטירו - הציץ מרצה,
31 שגאמר: ונשא אהרן. יצא הקמץ³² חוץ לעזרה והכניסו
32 והקטירו - אין הציץ מרצה. שהציץ מרצה על הטמא,
33 ואינו מרצה על היוצא.
- 34 כ. קמץ את המנחה ואחר כך נטמאו שיריה פלן או
35 נשרפו או יצאו חוץ לעזרה או אבדו - לא יקטיר
36 הקמץ, ואם הקטיר - הרצה. נשאר מעט מן השירים
37 בכשרותן - יקטיר הקמץ, ואותן השירים שנשארו
38 אסורין באכילה³³.
- 39 כא. היתה מחיצה מלמטה בכלי שיש בו עשרון של
40 מנחה, אף על פי שהוא מערב מלמעלה - לא יקמץ,
41 ואם קמץ - פסולה.
- 42 כב. היה הכלי חלוק במחיצה מלמעלה ומערב מלמטה
43 - קומץ ממנו³⁴.
- 44 כג. חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה
45 בזה, ואין ביניהן מחיצה - הרי זה ספק אם מצרף הכלי
46 לקמיצה או אינו מצרף. לפיכך לא יקמץ, ואם קמץ -
47 לא יקטיר, ואם הקטיר - הרצה, ולא יאכלו השירים.
48 כד. קמץ ונתן הקמץ למעלה על השלחן פנגד גבה
49 מערכת לחם הפנים - קדשו השלחן³⁵ להפסול³⁶, אבל
50 אינו מקדשו לקרב. ואינו קרב עד שיתקדש בכלי³⁷
51 שרת הראוי לקמץ.
- 52 כה. הדביק הקמץ לדפן הכלי וקמץ³⁸, או שהפך הכלי
53 על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה - לא יקטיר, ואם
54 הקטיר - הרצה.
- 1 י. מנחת חוטא¹³ שנתן עליה שמן או על הקמץ שלה
2 - נפסלה. נתן עליה לבונה - ילקטנה. היתה שחוקה¹⁴
3 - הרי זו פסולה מספק, שהרי אי אפשר ללקט.
4 יא. נתן שמן על שיריה אחר שקמץ - אינו לוקה¹⁵ ולא
5 פסלה, שהרי הקמץ פשר.
6 יב. נתן משהו שמן¹⁶ על גבי פזית מן המנחה - פסלה
7 מספק. אבל אם נתן השמן על פחות מפזית - לא
8 פסלה¹⁷. ואינו פוסל הלבונה¹⁸ עד שיתן פזית לבונה¹⁹.
9 יג. אפלו נתן הלבונה על כל שהוא מן המנחה - פסול²⁰
10 עד שילקט.
11 יד. גבלה במים וקמץ - פשרה; לא נאמר חרבה²¹
12 אלא משמן.
13 טו. מנחה שקמיצה פעמים - פשרה. אפלו פעמים
14 רבות. והוא שיקטיר פזית בבת אחת, שאין הקטרה
15 פחותה מפזית.
16 טז. הקריב הקמץ בלא מלח - פסולה; שהמלח מעבב
17 במנחה, כמו שבארנו. מנחה שחטרה קדם קמיצה -
18 יביא מתוך ביתו וימלאנה; שהקמיצה היא הקובעת²²,
19 לא נתינתה²³ בכלי שרת.
20 יז. התנדב קמץ לבונה בפני עצמו²⁴, אם חסר פל
21 שהוא - פסול. וכן שני בזיכי לבונה שעם הלחם²⁵, אם
22 חסר אחד מהן פל שהוא - פסול²⁶, עד שיהיו שני
23 קמציין מתחלה ועד סוף.
24 יח. הפריש שני קמציין²⁷ למנחה אחת, ואבד אחד
25 מהן: קדם קמיצה - לא הקבע²⁸; לא אחר קמיצה - הקבע
26 ופסולה, מפני שרבה לבונתה. וכן אם הפריש ארבעה
27 קמצים לשני בזיכי לחם²⁹, ואבדו שנים מהם: קדם

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

עשרון" ואילו כאן כתב "לכל מנחה" ומשמע שאפילו מנחה גדולה בת כמה עשרונות טעונה קומץ אחד לבונה בלבד, אולם בפירושו על המשנה כתב: "והוא שיתן משני קמצים (כך צריך להיות) של לבונה ומעלה בעשרון". (13) נאמר בה (ויקרא ה, יא): "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה". (14) ואי אפשר ללוקטה, אבל אינה מעורבת בסולת. (15) משום "לא ישים עליה שמן". (16) של חולין או של מנחה אחרת. (17) משום שנאמר (שם): "לא ישים עליה" ועליה משמע שיעור חשוב. (18) פירוש, הלבונה אינה פוסלת. (19) בלבונה נאמר (שם): "לא יתן" ונתינה בכזית, מה שאין כן בשמן שנאמר בו "לא ישים". (20) והטעם, מפני שבלבונה נאמר עוד פעם "עליה" שמשמעותה שיעור חשוב, וכלל בדינו: אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט. (21) "וכל מנחה בלולה בשמן וחרובה" (ויקרא ז, ו) וחרובה היינו מנחת חוטא. (22) בשעת הקמיצה צריכה להיות שלימה. (23) לפני הקמיצה. (24) לא עם מנחת סולת. (25) בלחם הפנים כתוב בתורה (ויקרא כד, ז): "ונתת על המערכת לבונה זכה". בזיכים - כלים שנותנים בהם את הלבונה. (26) ואף על פי שאינה באה לבדה אלא עם הלחם. (27) לבונה. (28) לא נקבעה השתייכותם למנחה ולפיכך כשרה, שבשעת קביעתה היה רק קומץ אחד. (29) מצוותה - קומץ לכל מערכת, היינו שני קמצים לשתי המערכות של לחם הפנים. (30) בכל שבת מסדרים את הלחם על השולחן שבהיכל ונותנים עליו את הלבונה ולשבת הבאה מסלקים את הבזיכים ומקטירים את הלבונה ואחר כך מחלקים את הלחם לכהנים. (31) שריבה לבונתם. (32) ונפסל ביוצא. (33) ולמדו דין זה מהכתוב (ויקרא ב, ג) "והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו" ולא הנותרת מן הנותרת. (34) עריבת תרנגולים דינה ככלי אחד. ומפרש רבינו שעריבת תרנגולים חלוקה במחיצה למעלה והמחיצה אינה מגיעה לשולי הכלי. (35) כשם שאויר השולחן מקדש את לחם הפנים כך הוא מקדש את הקומץ באותו הגובה היינו חמישה עשר טפחים לר' יהודה שם צו. (36) בלינה וביוצא. לפני קידושו בכלי שרת אינו נפסל בלינה וביוצא. (37) רש"י בפירושו השני שם פז: מפרש, שהקומץ נפסל לגמרי ואין להקריבו אפילו אם יקדשוהו אחר כך בכלי שרת, ורבינו סובר כפירושו הראשון, שקידוש השולחן אינו מספיק כדי להקריב את הקומץ וטעון קידוש נוסף בכלי שרת. (38) מן הסולת שעל יד דופן הכלי ממש, כך מפרש רבינו את האיביעא. אבל

23 יכול לקמץ מזו בפני עצמו⁵⁴ ומזו בפני עצמו - כשרות,
24 ואם לאו - פסולות.
25 ל. קמץ שנתערב במנחה שלא נקמצה - לא יקטיר⁵⁵;
26 ואם הקטיר הכל - זו שנקמצה עלתה לבצלים⁵⁶, וזו
27 שלא נקמצה לא עלתה לבצלים.
28 לא. נתערב קמצה בשיריה, או שנתערבו שיריה בשירי
29 חברתה - לא יקטיר, ואם הקטיר - עלתה לבצלים⁵⁷.

פָּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

30
31 א. שתי² הלחם³ ולחם הפנים⁴ ועמר התנופה⁵ שהוסיף
32 במדבן או חסר כל שהוא - פסולות.
33 ב. חלות⁶ תודה⁷ ורקיקי נזיר⁸ שחסרו: עד שלא נזרק
34 דם הנזבח - פסולין; משנזרק דם הנזבח - כשרין.
35 ג. וכן שתי הלחם⁹ שחסרו: עד שלא נזרק דמן של
36 כבשים¹⁰ - פסולין; משנזרק דמן - כשרים.
37 ד. וכן¹¹ שני סדרים¹² שחסרו: עד שלא הקטרו
38 הבזיכין¹³ - פסולין; משחקטרו - כשרים.
39 ה. אכל¹⁴ הנסכים¹⁵ שחסרו, בין משקרב הנזבח בין עד
40 שלא קרב - כשרים, ויביא נסכים אחרים למלאתן.
41 ו. נסכים¹⁶ שקדשו בכלי שרת ונפסל הנזבח: אם נפסל
42 בשחיטה - לא קדשו הנסכים לקרב¹⁷; נפסל מקבלה
43 ואילף¹⁸ - קדשו הנסכים לקרב¹⁹; שאין הנסכים

1 כו. עשרון שחלקו ואבד אחד מחלקיו, והפריש חלק
2 אחר תחתיו ונקמצא האבוד, והרי שלשתן מנחין בכלי
3 אחד ואין נוגעין זה בזה³⁹: נטמא זה שאבד - הרי הוא
4 מצטרף עם חלק ראשון ונפסלו⁴⁰, וזה שהפריש אינו
5 מצטרף⁴¹ אלא ישלים עליו⁴². נטמא המפרש - מפרש
6 וראשון מצטרפין⁴³ ונפסלו, וזה שנמצא אינו מצטרף
7 עמהן⁴⁴. נטמא החלק הראשון - הרי האבוד והמפרש
8 תחתיו מצטרפין⁴⁵.

9 כז. וכן לענין קמיצה: קמץ מן הנמצא - שיריו עם
10 החלק הראשון⁴⁶ נאכלין, והמפרש אינו נאכל. קמץ מן
11 המפרש - שיריו נאכלין⁴⁷, והנמצא אינו נאכל. קמץ
12 מן הראשון - שניהן⁴⁸ אין נאכלין; לפי ששניהן שירים
13 יתרים⁴⁹, שהרי הן עשרון שלם, ודומין למנחה שלא
14 נקמצה שהיא אסורה. והיאף קרב הקמץ הזה, והרי
15 לפניו עשרון ומחצה? מפני שהקמיצה תלויה בדעת
16 הכהן, ודעת שקומץ אין דעתו אלא על העשרון
17 בלבד⁵⁰, והרי החלקים אינן נוגעין זה בזה.

18 כח. קמץ מנחה שנתערב בקמץ מנחה אחרת - מקטיר
19 שניהן כאחת והן כשרות. וכן אם נתערב הקמץ במנחת
20 פהנים⁵¹ או במנחת הנסכים או בחבתי כהן גדול⁵² -
21 הרי אלו כשרות ויקטיר הכל כאחד, שהכל לאשים⁵³.
22 כט. שתי מנחות שלא נקמצו שנתערבו זו בזו: אם

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

רש"י שם מפרש שהמדובר שאחרי הקמיצה הדביק את הקומץ לדופן כלי שרת כדי לקדשו ולא הניחו בתוך הכלי על שוליו. (39) ושנינו במסכת חגיגה כ: "כלי (שרת) מצרף מה שבתוכו" (לענין טומאה) ואפילו אין נוגעים זה בזה. (40) שהרי לפני שאבד היו שניהם מצורפים למנחה אחת. (41) שהרי שני אלה לא עמדו מעולם להצטרף יחד ולפיכך אין הכלי מצרפם להיפסל. (42) כדין מנחה שחסרה בהלכה טז. (43) מפני שהצטרפו למנחה אחת לפני שנמצא החלק האבוד. (44) כי מעולם לא עמד להצטרף עם המופרש. (45) מפני ששניהם היו מצורפים לראשון. (46) כולו, שהקומץ של הנמצא עשה אותו שיריים. (47) וכן כל החלק הראשון. (48) האבוד והמופרש; אבל שירי הראשון נאכלים. (49) הקומץ שייך לכל שלושת החלקים, היינו עשרון ומחצה ואינו יכול להתיר אלא עשרון אחד. ואף על פי כן נאכלים השיריים של חלק הראשון. (50) היינו חצי העשרון שממנו קמץ ואחד משני חצאי העשרונים האחרים ומפני שאין אנו יודעים איזה הצטרף - שניהם אסורים. (51) שכולה כליל. (52) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשרון סולת, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, וכולה כליל. (53) מוקטר על האש. ואין האחת מבטלת את השנייה, מפני ש"עולים (דברים העולים למזבח להקרבה) אין מבטלים זה את זה" (שם כב:), מה שאין כן שאר מנחות שהשיריים נאכלים ואסור להקטירם. (54) ולא יתערב בקומץ קמח מהמנחה השנייה. (55) שאסור להקטיר את המנחה שלא נקמצה. (56) יצאו ידי חובתם. (57) ולמה אין השיריים מבטלים את הקומץ? בגמרא שם (כג:): למדו בגזירה שווה שיריים מקמצים, כשם שקמצים אינם מבטלים זה את זה כך גם שיריים אינן מבטלים את הקומץ. (1) יבאר שתי הלחם ולחם הפנים ועומר התנופה שהוסיף או חסר במדתם. (2) תוספתא מנחות פרק ח הלכה א. (3) שמקריבים בחג השבועות, מצוותם עשרון לכל לחם. (4) שמסדרים בכל שבת, מצוותם שני עשרונים לכל לחם. (5) שמקריבים בששה עשר בניסן, מצוותו עשרון אחד. בתוספתא לא נזכר עומר התנופה, והוא נכלל בכל המנחות שנאמר שם דינן. וראה ברייתא מנחות עו: (6) תוספתא שם פרק ד הלכה ה. (7) המביא בהמה לקרבן תודה, מביא עמה ארבעים חלות. (8) נזיר אחרי מלאת ימי נזרו חייב להקריב שלוש בהמות, ומביא עמהן עשר חלות ועשרה רקיקים (משנה שם עח:). ומה בין חלות לרקיקים? חלות נילושות בשמן ובמים פושרים, ורקיקים נילושים במים פושרם בלבד, ואחרי אפייתם מושחים אותם בשמן (הלכות מעשה הקרבנות פרק יג הלכה ח). (9) שם עו: (10) בחג השבועות מקריבים שני כבשים שלמי ציבור, ועמהם שתי הלחם. ראה הלכה א. (11) תוספתא שם. (12) שתי מערכות של לחם הפנים. (13) ראה למעלה פרק יא הלכה יז. (14) תוספתא שם. (15) הבאים עם הקרבנות. (16) משנה שם עט. וברייתא שם מז. (17) אבל קדשו להיפסל בלינה. (18) פירוש, הקבלה היתה פסולה. כסף-משנה. (19) שהשחיטה מקדשת את הנסכים ליקרב, כדעת רבי בברייתא שם. ובזה מסולקת השגתו של הראב"ד (ראה כסף-משנה).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' י"ז סיון – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קכט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מתקדשים לקרב אלא בשחיתת הזבח. ומה יעשה
 2 בהן? 20 אם היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה 21 -
 3 יקרבו עמו; ואם לא היה שם זבח אחר זבוח באותה
 4 שעה - נעשו כמי שנפסלו בלינה וישורפו. 22 במה דברים
 5 אמורים? בקרבן צביר, מפני שלב בית דין מתנה
 6 עליהן; 23 אכל בקרבן יחיד - הרי אלו לא יקרבו עם
 7 זבח אחר, 24 ואף על פי שהוא זבוח באותה שעה, אלא
 8 מניחן עד שיפסלו בלינה 25 וישורפו.
 9 ז. וכל הזבחים 26 שזבחו שלא לשמן - יקרבו נספיהם.
 10 ח. ולד תודה 27 ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה
 11 והפריש אחרת תחתייה: אם הביאן לאחר שפפר 28
 12 בתודה ראשונה - אינן טעונין לחם; ואם עדין לא פפר
 13 בה, והרי היא וחליפתה או היא וולדה או היא
 14 ותמורתה עומדת - הרי שניהן צריכין לחם 29. במה
 15 דברים אמורים? 30 בנדר תודה 31; אכל תודת נדבה 32 -
 16 חליפתה ותמורתה טעונין לחם 33, וולדה אינו טעון
 17 לחם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה 34.
 18 ט. הפריש 35 תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתייה
 19 ואבדה, והפריש אחרת תחתייה ונמצאו הראשונות והרי
 20 שלשתן עומדות: נתפפר בראשונה - שניה אינה טעונה
- 21 לחם 36, שלישית טעונה לחם 37; נתפפר בשלישית -
 22 שניה אינה טעונה לחם, ראשונה טעונה לחם; נתפפר
 23 באמצעית - שתייהן אינן טעונות לחם 38.
 24 י. המפריש מעות 39 לתודתו ואבדו, והפריש מעות
 25 אחרות תחתייהן, ולא הספיק לקח בהן תודה עד
 26 שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ומאלו תודה
 27 בלחמה, והשאר יביא בהן תודה ואינה טעונה לחם 40,
 28 אבל טעונה נסכים 41. וכן המפריש תודתו ואבדה,
 29 והפריש מעות תחתייה ואחר כך נמצאת - יביא במעות
 30 תודה בלא לחם 42. וכן המפריש מעות לתודתו ואבדו,
 31 והפריש תודה תחתייה ואחר כך נמצאו המעות - יביא
 32 מן המעות תודה ולחמה 43, וזו התודה האחרונה תקרב
 33 בלא לחם.
 34 יא. האומר 44: הרי זו תודה והרי זה לחמה, אבד
 35 הלחם - מביא לחם אחר, אבדה התודה - אינו מביא
 36 תודה אחרת. מפני שהלחם בא בגלל התודה 45, ואין
 37 התודה באה בגלל הלחם.
 38 יב. הפריש 46 מעות לתודתו ונותרו - מביא בהן לחם;
 39 הפריש ללחם והותר - אינו מביא בהן תודה.
 40 יג. האומר 47: הרי זו תודה, ונתערבה בתמורתה, ומתה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(20) הלא אי אפשר לנסכם על המזבח בלי קרבן? (21) ואין עמו נסכים. (22) שם עט: נעשו כמו שנפסלו בלינה. ואעפ"כ צריך להלינם ואחר כך ישרפם, מפני שמן התורה הם כשרים (ראה הערה כב), וגם אין פסולם בגופם אלא מחמת דבר אחר. וראה בסוף הלכה זו בדין קרבן יחיד, כשיש זבח זבוח. (23) בית הדין דואג לכל המכשולות האפשריים, ומתנה שאם יפסל הזבח, יקרבו הנסכים עם זבח אחר, ומן הדין מותר להקריבם אפילו עם זבח שלא היה זבוח באותה שעה, וחכמים גזרו ואסרו (שם). (24) שבקרבן יחיד אין לומר לב בית דין מתנה. ראה תוספות שם טו: ד"ה אפשר. (25) בלשון התלמוד: "עיבור צורה". שנינו בתוספתא פסחים פרק ו הלכה ו, ובגמרא שם לד: "זה הכלל, אירע פסול בגופו יישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתו ויצא לבית השריפה". ובדין שלפנינו, אין הפסול בגוף הנסכים, ולפיכך טעונים עיבור צורה. (26) שם צא. למדו דין זה מכלל ופרט וכלל. (27) משנה וגמרא שם עט: (28) כלומר, אחר שקרבה ראשונה. (29) כלומר, יקריב איזו מהן שירצה והלחם עמה, אבל השניה אינו טעונה לחם. כן שנינו בפירוש בברייתא שם. (30) ששניהם טענים לחם. (31) שאמר הרי עלי להביא תודה ונתחייב באחריותה (אם נאבדה או מתה, חייב להביא אחרת), ולפיכך יכול לצאת ידי חובתו גם בולד הבהמה שהפריש, שהרי "אדם מתכפר בשבח הקדש" (ר' יוחנן שם פ). ומובן שמקריב עמו את הלחם, כשהוא מקריבו ראשון. (32) שאמר הרי זו תודה, ואינו חייב באחריותה. (33) כל אחת כדינה: חליפתה – בין לפני כפרה בין לאחר כפרה, מפני שהוא כ"מרבח בתודות" (לשון הגמרא שם) פירוש, השניה אינה כלל חליפתה של הראשונה, שהרי הבעלים אינם חייבים להביא אחרת במקום האבודה, ואם הביאו הרי זו תודת נדבה חדשה, ולפיכך טעונה לחם אפילו לאחר כפרה. אבל בתמורת תודה, אין טעם לחלק בין נודר לנודב, וכשם שתמורת תודה חובה אינה טעונה לחם לאחר כפרה, כך גם תמורת תודת נדבה. וכן פסק רבינו בפירוש לקמן בהלכה יג, ראה שם. (34) פסיקה אחרונה זו נמשכת לדין ולד תודה בלבד. ובגמרא (שם פ.) נתבאר למה אינו טעון לחם כשהקריבו ראשון, מפני שהולד הוא מותר תודה, וכל מותר תודה אינו טעון לחם. פירושו זה מסלק תמיהתו של הרשב"ש בהגהותיו למנחות שם על רבינו, שסותר דברי עצמו בהלכה יג, ונתבלטו בזה החזון-איש ואחרונים אחרים. (35) שם: (36) שהרי היא חליפתה של הראשונה. (37) מפני שאינה חליפתה של הראשונה, אלא של השניה והיא לא הוקרבה. (38) לפי שלשתייהן קשר ישיר עם האמצעית. (39) תוספתא שם פרק ח הלכה יא. (40) שדינה כמותר תודה. (41) ככל תודה. (42) פירוש, בראשונה יקריב את האבודה עם הלחם, ואחריה בלי לחם, את השניה שקנה במעות שהפריש. (43) כלומר, מקריבים בתחילה את התודה שקנה בדמים שהופרשו קודם שהפריש את הבהמה לתודה. ואין בדינים אלה סתרה להאמור למעלה בהלכה ח, שיכול להקריב איזו מהן שירצה, כי יש לחלק בין בהמות למעות. (44) שם פ. מימרא של רבא. (45) ולפיכך, אע"פ שאמר "הרי זו", חייב להביא לחם אחר כשהתודה קיימת. (46) מימרא של רבא שם. והטעם, מפני שלחם נקרא תודה, שנאמר (שם): "והקריב על זבח התודה חלות מצות", אבל תודה אינה קרויה לחם. (47) שם. תני ר' חיאי.

20 טז. השוחט⁶² אֶת הַתּוֹדָה וְהֵיךְ לַחֲמָה חוּץ לְחֹמַת בַּיִת
21 פְּגִיבִי⁶³ - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם; אֲבָל אִם הֵיךְ חוּץ לְעֹזְרָה -
22 קָדַשׁ הַלֶּחֶם אֲף עַל פִּי שְׂאִינוֹ לְפָנִים⁶⁴.
23 יז. שְׁחֻטָּה⁶⁵ עַד שֶׁלֹּא קָרְמוּ פְּנֵי הַלֶּחֶם בַּתְּנוּרָה, וְאִפְלוּ
24 קָרְמוּ פֶלֶן חוּץ מֵאֲחַת מֵהֶן - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם⁶⁶.
25 יח. שְׁחֻטָּה⁶⁷ וְנִפְסְלָה בְשִׁחֻטָּתָהּ בְּמַחְשַׁבְתָּ זְמַן⁶⁸ או
26 בְּמַחְשַׁבְתָּ מְקוֹם⁶⁹ - קָדַשׁ הַלֶּחֶם⁷⁰. נִמְצְאָה בְעֵלֶת מוֹם⁷¹
27 או טְרֵפָה או שְׁחֻטָּה שֶׁלֹּא לְשִׁמְחָה⁷² - לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם.
28 וְכֵן הַדִּין בְּאֵיל נְזִיר⁷³ עִם הַלֶּחֶם שְׁלוֹ.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

30 א. שֶׁלֶשׁ מַחְשָׁבוֹת הֵן שְׁפוֹסְלִין אֶת הַקָּרְבָּנוֹת, וְאֵלוֹ הֵן:
31 מַחְשַׁבְתָּ שְׁנוּי הַשֵּׁם, וּמַחְשַׁבְתָּ הַמְּקוֹם, וּמַחְשַׁבְתָּ הַזְּמַן.
32 מַחְשַׁבְתָּ שְׁנוּי הַשֵּׁם פִּיזָד? זֶה הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶח שֶׁלֹּא
33 לְשִׁמּוֹ, כְּגוֹן שֶׁהֵיךְ עוֹלָה וְיִחְשַׁב שֶׁהוּא שְׁלָמִים, או
34 יִשְׁחַטְנוּ לְשֵׁם עוֹלָה וּשְׁלָמִים, או לְשֵׁם שְׁלָמִים וּלְשֵׁם
35 עוֹלָה, או שֶׁשָּׁחַט הַזֶּבֶח שֶׁלֹּא לְשֵׁם בְּעֵלְיוֹ - זוֹ הִיא
36 מַחְשַׁבְתָּ שְׁנוּי הַשֵּׁם. מַחְשַׁבְתָּ הַמְּקוֹם פִּיזָד? כְּגוֹן
37 שֶׁשָּׁחַט אֶת הַזֶּבֶח לְשִׁמּוֹ עַל מְנַת לְזֶרֶק דָּמוֹ או לְהַקְטִיר

1 אֲחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זוֹ הִיא - הָרִי זוֹ הַנִּשְׁאָרָת אֵין
2 לָהּ תִּקְנָה; שְׂאֵם יָבִיא עִמָּה לָחֶם - שְׂמָא הַתְּמוּרָה
3 הִיא⁴⁸, וְאֵם הִבִּיאָה בְּלֹא לָחֶם - שְׂמָא הַתּוֹדָה הִיא.
4 לְפִיכָף לֹא תִקְרַב זוֹ לְעוֹלָם, אֲלֵא תִרְעָה עַד שֶׁיִּפְּלֶה בָּהּ
5 מוֹם⁴⁹.
6 יד. תּוֹדָה שֶׁנִּפְרְסָה חֲלָה מִחֻלוּתֶיהָ - כְּלֵן פְּסוּלוֹת⁵⁰.
7 יָצְאָה הַחֲלָה או נְטֻמָּאָה - שְׂאָר הַחֻלוֹת פְּשׁוּרוֹת⁵¹. נִפְרַס
8 לַחֲמָה או נְטֻמָּא או יָצָא עַד שֶׁלֹּא נִשְׁחַטָה הַתּוֹדָה -
9 מִבִּיא לָחֶם אַחֵר וְשׁוֹחֵט⁵²; וְאֵם אַחֵר שֶׁנִּשְׁחַט נִפְרַס או
10 נְטֻמָּא או יָצָא - הַדָּם יִזְרַק, וְהַבֶּשֶׂר יֵאָכַל, וְהַלֶּחֶם כֻּלּוֹ
11 פְּסוּל⁵³, וְיָדֵי נְדָרוֹ לֹא יֵצְאוּ⁵⁴. נִזְרַק הַדָּם וְאַחֵר כֶּף נִפְרַס
12 מִקְצֵת הַלֶּחֶם או נְטֻמָּא או יָצָא - תּוֹרַם⁵⁵ מִן הַשְּׁלָם עַל
13 הַפְּרוּס, וְיֵמֵן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וּמִמָּה שֶׁבִּפְּנֵים עַל
14 שְׁבָחוּץ.
15 טו. תּוֹדָה⁵⁶ שֶׁנִּשְׁחַטָה עַל שְׁמוֹנִים חֲלוֹת - לֹא קָדַשׁוּ⁵⁷
16 אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים. וְאֵם אָמַר: יִקְדְּשׁוּ אַרְבָּעִים
17 מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים - מוֹשֵׁף אַרְבָּעִים⁵⁸ מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים וּמְרִים
18 מִהֶם אֲחַת מִכָּל קָרְבָּן⁵⁹, וְהָאֲרָבָעִים הַשְּׁנִיּוֹת יִפְדוּ⁶⁰
19 וְיֵצְאוּ לְחֻלִּין⁶¹.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

48) ותמורה אינה צריכה לחם. ואע"פ שאמרנו למעלה בהלכה ח שתמורה לפני כפרה טעונה לחם, וכאן לפני כפרה אנו עומדים, דעת רבינו שבאומר "הרי זו" ומתה, דינה כלאחר כפרה, מפני שאינו חייב להביא אחרת במקומה. (49) ותימכר ויפריש מעות לתודה אחרת, ויקח מדמים אלה ואלה בהמה לתודה ולחמה, ומותר הדמים יהיו למותר תודה, ואינה צריכה לחם, כמו שכתב בהלכה י באבודה, באומר הרי עלי (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה, ותשובות חכם-צבי סי' כד). (50) שם יב: והמדובר כשנפרסה בין שחיטת התודה ובין זריקת הדם. (51) רבא שם לומד מהברייתא, שיצאה אחת מהן לא נפסלו הנשארות, ומכל-שכן נטמאה, שהרי הכל מודים שהציץ מרצה על הטומאה. (52) המדובר, כשנפרסו, יצאו ונטמאו כולן, אבל אם מקצתן נפרסו או נטמאו ישרים. בברייתא שם מו. אנו שונים, אם יצא לפני שחיטה מכניסו, מפני שלפני שחיטה לא נפסל ביוצא. ולפלא, שרבינו כתב כאן "מביא לחם אחר", ומשמע שגם ביצאו' הדין כן. (53) ברייתא שם. רבינו משווה כאן דין נטמא ויצא, לדין נפרס. וזה מנוגד לדבריו בתחילת ההלכה. ובדוחק אפשר לפרש, שכאן המדובר כשנטמאו או יצאו כולן (ראה השגת הראב"ד וכסף-משנה). (54) וצריך להביא תודה אחרת ולחמה. בברייתא שם נאמר בנטמא "וידי נדרו יצא, שהציץ מרצה על הטמא". וכנראה שגירסת אחרת היתה לרבינו. (55) ארבעה מיני לחם באים עם התודה, עשרה עשרה מכל מין, והכהן מרים אחד מכל מין ומניפם, ונאכלים לכהנים (פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכות יב, י"ח). וארבע חלות אלו נקראות "מורם מתודה". (56) שם מח. וע: מחלוקת חזקיה ור' יוחנן. (57) כר' יוחנן שם. (58) כר' זירא שם, שבזה גם ר' יוחנן מודה, שקדשו ארבעים מתוך שמונים. והמחלוקת היא, כשהביא שמונים עם התודה ולא אמר כלום. (59) מכל מין מארבעת מיני הלחם. ראה למעלה הי"ד. (60) בגמרא שם מח: משמע שבכגון זה הנשארים צריכים פדיון (ויש לשאול, הלא שם המדובר בשתי הלחם שבאים מכספי הקדש, אבל כאן בקרבן יחיד, אם לא קדשו הארבעים הנשארים למה צריכים פדיון? והרי רבינו כתב בפ"ט ממעשה הקרבנות הכ"ד: "ומעשה הלחם של שניהם (נזיר ותודה) חוץ לעזרה". יוצא מזה, שלא נתקדשו בכלי והם חולין גמורים. ואפשר שהמדובר כאן כשהקדיש את כולם בפה, שאמר הרי אלו ללחמי תודה, אלא שבשעת שחיטת התודה אמר יקדשו ארבעים מתוך השמונים). (61) לא פירש רבינו מה יעשה בדמים (ראה למעלה הי"ג). (62) משנה וגמרא שם עח: (63) חומת הר הבית (רבינו בפירושו על המשנה, וכן פירש רש"י שם. וראה רש"י בבא מציעא ז.). (64) בעזרה. כר' יוחנן שם. (65) משנה שם. (66) בגמרא שם משמע, שאם לא נאפה כראוי הרי הוא כפרוס, ולמדנו למעלה בהלכה י"ד שאם נפרס אחד כולם פסולים. (67) משנה וגמרא שם. (68) חשב לאכלה אחרי יום ולילה. (69) לאכול את המורם חוץ לעזרה או לזרוק את הדם בחוץ (ראה פי"ג ה"א). (70) מפני שהפסול בא עם השחיטה ולא לפני. (71) כחכמים שם. טריפה ובעלת מום פסולין לפני השחיטה. "זה הכלל, כל שפיסולו קודם שחיטה, לא קדש הלחם. פיסולו אחר שחיטה, קדש הלחם". ברייתא שם. (72) אלא לשם קרבן אחר, ואע"פ שפיסולו אחר שחיטה, לא קדש הלחם. בתורת כהנים (פרשת צו פרק יא) דרשו מהכתוב (ויקרא ז, יב) "על זבח התודה", מלמד שאין הלחם מתקדש עד שתהא זביחתה לשם תודה. (73) משנה שם. וכפי פירושו של רב פפא שם עט. והטעם, מפני שכל הזבחים שמביאים עמהם לחם לומדים מתודה, ובמשנה שם כתוב: וכן שני כבשי עצרת וכו'. ורבינו כאן השמיט דין זה, ולא נחברר למה. (1) יבאר המחשבות שפוסלות הקרבנות, ובאי זו עבודה מעבודותיה המחשבה פוסלת.

41 אמורין למזבח, או בשעת בלילת המנחה או בשעת
 42 הגשתה, וכיוצא בדברים אלו - אין אותה המחשבה
 43 מועלת פלוס. בין שהיתה מחשבת שנוי השם, בין
 44 מחשבת המקום, בין מחשבת הזמן.
 45 ח. וכן המחשב באחת מארבע עבודות אלו או בכלן
 46 מחשבה אחרת חוץ משלש מחשבות אלו - אין אותה
 47 המחשבה מפסדת פלוס. כיצד? המחשב בשעת שחיטה
 48 וקבלה והולכה וזריקה להניח דם הזבח או אמוריו
 49 למחר או להוציאן חוץ לעזרה, או שחשב לזרק הדם
 50 על הפכש שלא כנגד היסוד, או לתן את הנתנין למעלה
 51 למטה ואת הנתנין למטה למעלה, או לתן דמים הנתנין
 52 במזבח החיצון במזבח הפנימי או את הנתנין בפנימי
 53 לחיצון, או להכניס דם החטאת לפנים, או שחשב
 54 שיאכלו הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה, או
 55 שיקריבו טמאים או שאר הפסולין לעבודה, או לערב
 56 דם הזבח בדם הפסולין, או שחשב לשבר עצמות
 57 הפסח ולאכל ממנו נא, או שחשב לשרף חטאות
 58 הנשרפות חוץ לזמן או חוץ למקומן - בכל אלו
 59 המחשבות וכיוצא בהן הזבח כשר. וכן אם חשב בשעת
 60 קמיצת המנחה ובשעת נתינתו לפלי ובשעת הולכתו
 61 ובשעת זריקתו על האש להניח קמצה או לבנתה
 62 למחר או להוציאו לחוץ - הרי זו פשרה.
 63 ט. כבר בארנו, שהולכה שלא כנגד - אינה הולכה,
 64 לפיכך אין המחשבה פוסלת בה. והמהלך במקום
 65 שאינו צריך - הרי זו הולכה, והמחשבה פוסלת בה.
 66 כיצד? קבל הדם והוא עומד במקומו ופשט ידו לזרוקו
 67 על המזבח, וחשב בעת שפשט ידו בדם - אין
 68 המחשבה פוסלת בה; אבל אם קבל הדם בפנים ולא
 69 הלך בו לגבי המזבח, אלא הלך בו והוציאו לחוץ,
 70 וחשב בשעת הלוכו לחוץ במחשבת הזמן וכיוצא בה
 71 - הרי זו פוסלת.

יום ו' י"ח סיון ה'תשע"ה

פרק ארבעה עשר

74 א. אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד, אבל
 75 מחשבת בעל הקרבן אינה מועלת פלוס². אפלו שמענו
 76 הבעלים שפגלו, והיתה מחשבת העובד נכונה - הרי זה
 77 פשר.
 78 ב. ואין המחשבה מועלת אלא ממי שהוא ראוי
 79 לעבודה, ובדבר הראוי לעבודה, ובמקום ראוי לעבודה.

1 ממנו דבר הראוי להקטר חוץ לעזרה, או לאכל ממנו
 2 דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו - זו היא
 3 מחשבת המקום. וזכחים שחשב בהן מחשבה זו - הם
 4 הנקראים זכחים ששחטן חוץ למקומן. מחשבת הזמן
 5 כיצד? כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרק דמו
 6 מאחר שתשקע החמה, שאינו זמן זריקתו, או להקטיר
 7 ממנו דבר הראוי להקטיר למחר מאחר שיעלה עמוד
 8 השחר, שאינו זמן הקטרתו, או לאכל ממנו דבר הראוי
 9 לאכילה לאחר זמן הראוי לאכילתו - זו היא מחשבת
 10 הזמן. וזכחים שחשב בהן מחשבה זו - הם הנקראים
 11 זכחים שששחטו חוץ לזמן, והם הנקראים פגול בכל
 12 מקום, וזהו פגול האמור בתורה.
 13 ב. מפי השמועה למדו, שזה שנגמר בתורה: ואם
 14 האכל יאכל מבשר זבח שלמיו - אינו מדבר אלא
 15 במחשב בשעת הקרבה שיאכל ממנו בשלישי. והוא
 16 הדין לכל קרבן שחשב עליו בשעת מעשיו שיאכל
 17 ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן. וכן אם
 18 חשב להקטיר ממנו במזבח דבר הראוי להקטר ולאחר
 19 זמן הראוי להקטר. כך למדו מפי השמועה: אחד
 20 אכילת אדם ואחד אכילת מזבח, אם חשב עליהן אחר
 21 זמן - הרי הקרבן פגול.
 22 ג. אבל קרבן שלא נפסדה מחשבתו, אלא נזרק דמו
 23 על המזבח והולכתו ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו -
 24 אותו הנשאר נקרא גותר, ואסור לאכלו, והקרבן כבר
 25 נרצה וכפר. הרי הוא אומר בדם: ואני נתתיו לכם על
 26 המזבח לכפר - בין שהגיע דם למזבח בהולכתו
 27 נתכפרו הבעלים ונרצה הקרבן. לפיכך אין מתפגל אלא
 28 דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח, כמו
 29 שיתבאר. אחד זבח שחשב בו אחת משלש מחשבות
 30 אלו בשעת שחיטה, או שחשב בשעת קבלת הדם, או
 31 בשעת הולכתו למזבח, או בעת זריקתו על המזבח.
 32 ד. נמצאת למד, שבארבע עבודות הזבח נפסל
 33 במחשבה: בשחיטה, ובקבלה, ובהולכת הדם,
 34 ובזריקתו על המזבח.
 35 ה. והעוף - בשני דברים: במליקה, ובמזוי הדם.
 36 ו. והמנחות הנקמצות - בארבעה: בקמיצה, ובנתינת
 37 הקמץ בכלי שרת, ובהולכת הקמץ למזבח, ובזריקתו
 38 על האש.
 39 ז. אבל אם חשב בדברים אחרים חוץ מאלו, כגון
 40 שחשב בשעת הפשט או בשעת נתוח או בשעת הולכת

(1) יבאר אם המחשבה הולכת אחר העובד או אחר הבעל, אין המחשבה מועלת אלא בהראוי לעבודה ובדבר הראוי לה.
 (2) ובמדרש רבה (ויקרא כב, ז) "תני ר' ישמעאל אף על פי שהבעלים יושבים ומחשבים כל היום אין הכל הולך אלא אחר השוחט".

- 1 ממי שְהוא ראוי פיצד? אַחַד מן הפסולין לְעִבּוּדָה
 2 שְקַבַּל הַדָּם או הוֹלִיף או זָרַק, וְחָשַׁב בְּשַׁעַת הַעֲבֹדָה
 3 מִחֲשֶׁבֶת מְקוּם או מִחֲשֶׁבֶת הַזְּמַן - לא פָּסַל בְּמִחְשַׁבְתּוֹ,
 4 לְפִי שְׂאִינוֹ רָאוּי לְעִבּוּדָה. וְאוֹתוֹ הַדָּם שְׁקַבַּל או שְׂזָרַק
 5 מִקְצָתוֹ - יִשְׁפַךְ לְאַמָּה³. וְאִם נִשְׁאַר דָּם הַנֶּפֶשׁ - יִחֹזַר
 6 הָרָאוּי לְעִבּוּדָה וְיִקַּבַּל בְּמִחְשַׁבָּה נְכוּנָה. אָבֵל אִם חָשַׁב
 7 הַפְּסוּל בְּשַׁעַת שְׂחִיטָה - פָּסַל בְּמִחְשַׁבְתּוֹ; שֶׁשְׂחִיטָה
 8 כְּשֶׁרָה בְּפְסוּלִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. יֵשׁ קְרִבּוּנוֹת, שְׂאִם נֶעֱשׂוּ
 9 שְׁלֵא לְשִׁמְן - בְּשֵׁרִין, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. לְפִיכֵן, אִם קִבַּל
 10 הַדָּם כִּהֵן זֶה שְׂאִינוֹ רָאוּי לְעִבּוּדָה או הוֹלִיכוֹ או זָרְקוֹ -
 11 פָּסַל הַזְּבַח, כְּאִלוֹ עֲשָׂאָהוּ לְשִׁמּוֹ שְׂהוּא פְּסוּל. וְאִף עַל
 12 פִּי שֵׁיֵשׁ דָּם הַנֶּפֶשׁ, וְחֹזֵר הַפֶּשֶׁר וְקִבַּל זָרַק - כְּכָר נִפְסַל
 13 הַזְּבַח⁴. וְלֹא מִפְּנֵי מִחְשַׁבְתּוֹ שְׁנוּי הַשֵּׁם פָּסַל אוֹתוֹ, אֲלֹא
 14 מִפְּנֵי שְׂהוּא פְּסוּל לְעִבּוּדָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
 15 ג. בְּדָבָר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה פִּיצַד? מִנְחַת הַעֹמֵר שְׁקִמְצָה
 16 שְׁלֵא לְשִׁמָּה - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁנֶּעֱשִׂית לְשִׁמָּה וְשִׁירִיָּה
 17 נֶאֱכָלִין; מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִן הַשְּׁעוּרִים, וְאִין הַשְּׁעוּרִים דְּבָר
 18 הָרָאוּי לְשִׂאָר קְרִבּוּנוֹת⁵. וְכֵן הַמִּחְשָׁב בְּמִנְחַת קְנָאוֹת⁶
 19 וְהַלְבוּנָה עֲלֶיהָ קִדְּם שִׁילְקֵט הַלְבוּנָה - אִין מִחְשַׁבְתּוֹ
 20 מוֹעֵלֶת, שְׁהָרִי אֵינָה דְּבָר הָרָאוּי לְעִבּוּדָה⁷. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא
 21 בְּזָה⁸.
 22 ד. בְּמִקוּם הָרָאוּי לְעִבּוּדָה פִּיצַד? מִזְבַּח שְׁנִפְגָּם⁹ וְחָשַׁב
 23 מִחֲשֶׁבֶת זְמַן או מִחֲשֶׁבֶת מְקוּם - לא פָּסַל הַזְּבַח
 24 בְּמִחְשַׁבָּה זֶה, שְׁהָרִי אִין הַמְקוּם עֵתָה רָאוּי לְעִבּוּדָה¹⁰.
 25 קִמְץ אֶת הַמִּנְחָה בַּחוּץ¹¹ וְחָשַׁב בְּשַׁעַת קְמִיצָה מִחְשַׁבְתּוֹ
 26 זְמַן או מִחְשַׁבְתּוֹ מְקוּם - אִין מִחְשַׁבָּה זֶה כְּלוּם.
 27 ה. אִלוֹ דְּבָרִים¹² שְׂאִינָן רָאוּיִן לְאַכִּילָה מִן הַקְּרִבָּנוֹת

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(3) למרוב שברצפת העזרה והדם יוצא לחוץ. ולמה לא יזרוק כשר מן הדם שנשאר אחר זריקת הפסול, שהרי פסול אינו עושה שיריים? דעת רבינו שרק הדם שנשאר בצוואר הבהמה אינו שיריים אבל הדם שנשאר במזרק - שיריים הוא. וראה למעלה פרק א הלכה כז, שבזריקה שלא כהלכתה גם הדם שבמזרק כשר. ואולי כאן הזריקה היא כהלכתה, מפני שהמחשבה אינה מועילה. (4) הכוונה לטמא שעושה שיריים, אבל בשאר פסולים יחזור הכשר ויקבל. (5) שכל המנחות האחרות באות מן החטים. רבינו גורס בגמרא שם "דחידוש הוא" פירוש, מנחה זו דינה יוצא מן הכלל, שבאה מן השעורים, ואף על פי שמנחת סוטה באה גם מן השעורים, אינה דומה למנחת העומר שבאה גריסים גסים אבל מנחת סוטה היא קמח (רש"י), והראב"ד גורס "דחדש היא" פירוש באה מן התבואה החדשה, אבל שאר המנחות אסור להביאן מתבואה חדשה עד הקרבת שתי הלחם בשבועות. (6) מנחת סוטה שקינא לה בעלה, ואמרה תורה (במדבר ה, טו) ולא יתן עליה לבונה. במנחות ד. למדו מן המקרא שאם עשאה שלא לשמה פסולה כחטאת. (7) מפני שיש עליה לבונה. (8) כגון חיסר שמנה, ריבה שמנה ופסולים אחרים שנמנו למעלה בפרק יא. (9) בזבחים נט. למדו מהכתוב (שמות כ): "וזבחת עלי" כשהוא שלם ולא כשהוא חסר (וראה למעלה פרק ג הלכה כ"ב). (10) ואף על פי שיהיה ראוי לעבודה אחרי שיתקנהו. (11) חוץ לעזרה. (12) הלכות ה"ז משמשות הקדמה להלכות הבאות אחריהן. (13) אף על פי שאין מקטירים את הדם אלא זורקים אותו, כלל אותו רבינו בין הראויים להקטרה מפני שהוא אכילת מזבח. (14) בשר חטאות ואשמות וחזה ושוק של קדשים קלים. (15) כולה במקום המיוחד לכך בעזרה אחר הקטרת אימוריה למזבח. (16) במשנה קכב. "העור שתחת האליה". (17) עובר שנמצא במעי הבהמה השחוטתה ורוב האנשים אינם אוכלים אותו. (18) העור שהעובר מונח בו ויוצא אחר הלידה. (19) אין הכוונה לדבר שמצוה לשורפו, אלא לדבר שסופו להישרף או ליאבד, ובשעה שמחשב עליו הוא עודנו קיים.

32 והרי הן פְּעוּדָה אחת. חֶשֶׁב לְהִקְטִיר פְּחָצֵי זֵית מִן
33 הַקֶּמֶץ וְכַחֲצֵי זֵית מִן הַלְּבוּנָה - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין;
34 שֶׁהַלְּבוּנָה עִם הַקֶּמֶץ לִמְנַחָה כְּאִמּוּרֵי לְזָבַח. לְפִיכֶּךָ, אִם
35 חֶשֶׁב לְהִקְטִיר פְּחָצֵי זֵית מִן הַלְּבוּנָה חוּץ לְזִמְנוֹ - הָרִי זֶה
36 פְּגוּל, כְּמוֹ שְׁנוֹתְבָאָר. אֶחָד מִחֶשֶׁב לְזֶרֶק דָּם הַזָּבַח כְּלוּ
37 בַּחוּץ אוֹ לְמַחֵר, אוֹ שֶׁחֶשֶׁב לְזֶרֶק מִקְצֵת דָּמוֹ בַּחוּץ אוֹ
38 לְמַחֵר - כִּינּוּן שֶׁחֶשֶׁב עַל פְּדֵי הַזֵּיהָ מִן הַדָּם פְּסוּל²⁷.

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

39
40 א. כָּל הַזְּבָחִים² שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּמַחְשֶׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם, בֵּין
41 בְּקֶרְבָּנוֹת יָחִיד בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת צְבוּר³ - לְשָׂרִים, אֵלָּא שְׂלֵא
42 עָלוּ לְבָעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה⁴; חוּץ מִן הַחֲטָאת וְהַפֶּסַח,
43 שְׂאֵם נֶעֱשֶׂה בְּמַחְשֶׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם - פְּסוּלִין⁵. וְאֶחָד
44 הַמִּשְׁנֶה שֵׁם הַזָּבַח בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה אוֹ בְּשַׁעַת קִבְלָה אוֹ
45 בְּשַׁעַת הוֹלְכָה אוֹ בְּזִירְקָה⁶, כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנֹז⁷. כִּי צֵד לֹא עָלוּ
46 לְשֵׁם חוֹבָה? כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט עוֹלָה לְשֵׁם שְׁלָמִים - לֹא
47 עָלְתָה לְבָעָלִים לֹא מִשּׁוֹם עוֹלָה שֶׁהֵם חִיבִין בָּהּ וְלֹא
48 מִשּׁוֹם שְׁלָמִים, אֵלָּא חִיבִין לְהֵבִיא זָבַח אַחֵר. וְכֵן אִם
49 שָׁחַט עוֹלָת רְאוּבֵן לְשֵׁם שְׁמֵעוֹן⁸ - לֹא עָלְתָה לֹא
50 לְרְאוּבֵן וְלֹא לְשְׁמֵעוֹן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמורִים? כְּשֶׁעָקַר
51 שֵׁם הַזָּבַח בְּזִדּוֹן; אֲבָל אִם טָעָה⁹ וְדָמָה שָׂזוּ הָעוֹלָה
52 שְׁלָמִים הִיא, וְעָשָׂה כָּל עֲבוֹדוֹתֶיהָ לְשֵׁם שְׁלָמִים - עָלְתָה
53 לְבָעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה. וְכֵן הַחֲטָאת וְהַפֶּסַח שֶׁעָשָׂאן
54 בְּמַחְשֶׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם בְּטַעוּת - לְשָׂרִים. שֶׁעָקְרָה בְּטַעוּת
55 - אֵינָה עָקְרָה. וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף¹⁰ שֶׁמְלַקְהָ אוֹ שֶׁמֵּצָה
56 דָּמָה בְּמַחְשֶׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם - כְּשֶׁרָה, וְלֹא עָלְתָה
57 לְבָעָלִים. וְחֲטָאת הָעוֹף - פְּסוּלָה¹¹.

58 ב. וְכֵן¹² כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁנֶּעֱשׂוּ בְּמַחְשֶׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם -
59 כְּשֵׁרוֹת, וְלֹא עָלוּ לְבָעָלִים; חוּץ מִמִּנְחַת חוּטָא וּמִנְחַת
60 קִנְאוֹת¹³, שְׂאֵם חֶשֶׁב בְּאֶחַת מֵאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת¹⁴ שֶׁלֹּהֵן
61 מִחֶשֶׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם - פְּסוּלוֹת. שְׁנוּי הַשֵּׁם בְּמִנְחָה

1 אִם חֶשֶׁב לְאָכַל אוֹ לְהִקְטִיר מִן הָעוֹר וּמִן הָעֲצָמוֹת
2 וְהַגִּידִין וְהַמָּרְק אוֹ הָאֵלֶּל וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, בֵּין בְּמַחְשֶׁבֶת
3 זִמְן בֵּין בְּמַחְשֶׁבֶת מְקוֹם - הַזָּבַח כָּשֵׁר. וְכֵן אִם חֶשֶׁב
4 לְאָכַל מִפְּרִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׁרָפִין בַּחוּץ אוֹ לְמַחֵר - הָרִי
5 הֵן כְּשָׂרִים²⁰. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.
6 ט. חֶשֶׁב שִׂיאֵכֶּלּוּ הַטְּמָאִים אוֹ הַפְּסוּלִין מִדְּבַר הָרְאוּי
7 לְאָכִילָה אוֹ שִׂקְטִירוֹ הַטְּמָאִים אוֹ הַפְּסוּלִין מִדְּבַר הָרְאוּי
8 לְהִקְטִירָה חוּץ לְזִמְן אֲכִילָה וְהִקְטִירָה - הַזָּבַח פְּגוּל²¹,
9 כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנֹז²². חוּץ לְמְקוֹם אֲכִילָה וְהִקְטִירָה - הָרִי זֶה
10 פְּסוּל²³ וְאֵינוֹ פְּגוּל.
11 י. אֵין אֲכִילָה פְּחוּתָה מְפִזֵּית, וְלֹא הִקְטִירָה פְּחוּתָה
12 מְפִזֵּית. לְפִיכֶּךָ, הַמִּחְשֶׁב לְאָכַל מִדְּבַר הָרְאוּי לְאָכִילָה
13 פְּחוּת מְפִזֵּית אוֹ שֶׁחֶשֶׁב לְהִקְטִיר מִדְּבַר הָרְאוּי לְהִקְטִירָה
14 פְּחוּת מְפִזֵּית, בֵּין בְּמַחְשֶׁבֶת זִמְן בֵּין בְּמַחְשֶׁבֶת מְקוֹם -
15 הַזָּבַח כָּשֵׁר. חֶשֶׁב לְאָכַל פְּחָצֵי זֵית בַּחוּץ וְלִהְיֵת פְּחָצֵי
16 זֵית בַּחוּץ, אוֹ שֶׁחֶשֶׁב לְאָכַל פְּחָצֵי זֵית אַחֵר זִמְן אֲכִילָה
17 וְלִהְיֵת פְּחָצֵי זֵית אַחֵר זִמְן הִקְטִירָה - הַזָּבַח כָּשֵׁר;
18 שְׂאֵין אֲכִילָה וְהִקְטִירָה מִצְטָרְפִין. וְאִם הוֹצִיאוֹ בַּלְשׁוֹן
19 אֲכִילָה וְאָמַר: שִׂיאֵכֶּלּוּ פְּחָצֵי זֵית וְתֹאכַל הָאֵשׁ פְּחָצֵי זֵית
20 - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין; לְשׁוֹן אֲכִילָה אֶחָד הוּא. חֶשֶׁב
21 לְאָכַל אוֹ לְהִקְטִיר פְּחָצֵי זֵית, וְחִזַּר וְחֶשֶׁב עַל פְּחָצֵי זֵית
22 אַחֵר בְּאוֹתָהּ הַמִּחְשֶׁבָה - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין. חֶשֶׁב
23 לְאָכַל פְּחָצֵי זֵית וְשִׂיאֵכֶּלּוּ בְּהֵמָה אוֹ חִיָּה פְּחָצֵי זֵית, בֵּין
24 בְּמַחְשֶׁבֶת מְקוֹם בֵּין בְּמַחְשֶׁבֶת זִמְן - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין;
25 שֶׁשֵׁם אֲכִילָה אֶחָד הוּא²⁴. חֶשֶׁב עַל פְּחָצֵי זֵית שִׂיאֵכֶּלּוּהוּ
26 שְׁנוּי - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין. חֶשֶׁב לְאָכַל פְּחָצֵי זֵית בְּחוּץ
27 מִפְּדֵי אֲכִילַת פָּרִס²⁵ - הָרִי זֶה מִצְטָרֵף. חֶשֶׁב בְּשַׁעַת
28 זְבִיחָה לְאָכַל פְּחָצֵי זֵית וּבְשַׁעַת זְרִיקָה לְאָכַל פְּחָצֵי זֵית
29 - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, בֵּין בְּמַחְשֶׁבֶת הַמְּקוֹם בֵּין
30 בְּמַחְשֶׁבֶת הַזִּמְן. וְכֵן אִם חֶשֶׁב עַל פְּחָצֵי זֵית²⁶ בְּשַׁעַת קִבְלָה
31 וְעַל פְּחָצֵי זֵית בְּשַׁעַת הוֹלְכָה; שְׂאֵרְבַּע הָעֲבוֹדוֹת מִצְטָרְפוֹת

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(20) "חישב באכילת פרים ובשריפתם לא עשה ולא כלום". כאן אנו עומדים בדיני מחשבת אכילה בדברים שאינם ראויים לאכילה ולכן מקומו של דין זה כאן, אבל חישב בשריפתם, שזו היא מצוותם, אין מקומו כאן אלא בפרק יג. (21) והאוכלו חייב כרת, והטעם, מפני שאכילת טמאים ופסולים נקראת אכילה, ולפיכך המחשבה באכילתם פוסלת. (22) בהלכה א, שמחשבת חוץ לזמנו היא פיגול. (23) ואין חייבים כרת על אכילתו. (24) מפני שאכילת כלבים נקראת אכילה, שנאמר (מלכים ב ט, י): "ואת איזבל יאכלו הכלבים". (25) זמן אכילת שלוש ביצים. (26) צריך להיות: "כחצי זית" (כסף משנה). (27) כלומר, בחוץ כדינו - פסול, ולמחר כדינו - פיגול. (1) יבאר הזבחים שנשחטו במחשבת שינוי השם. (2) משנה זבחים ב. (3) שם ד. שינוי קודש (שינוי השם) ישנו בציבור (רבינו בפירושו על המשנה שם כתב, ששינוי השם בקרבנות ציבור עלו לשם חובה, כנראה חזר בו כאן, מפני שזה מנוגד לכמה מקומות בגמרא. ראה תוספות ר' עקיבא איגור שם. וצ"ע. (4) לקמן מפרש. (5) משנה שם. ובגמרא שם ז: דרשו דין זה מן המקרא, ראה הלכה ג. (6) משנה שם יג. (7) למעלה פרק יג הלכה ד. (8) זה נקרא "שינוי בעלים" ופוסל בשחיטה, קבלה והולכה על-מנת לזרוק דמו לשם אחר או בחישב בשעת זריקה שזורק לשם אחר, אבל שחיטה קבלה והולכה לשם אחר כשרים ועלו לשם חובה (שם ד. ופסחים ס:), ראה משנה-למלך כאן. (9) מנחות מט. פסק כרבי (הכסף-משנה גורס "רביא") וגם סתמא דגמרא פסחים עב: עומדת בשחיטה זו. (10) משנה זבחים סד: אע"פ שהיא נעשית למעלה כחטאת בהמה. (11) שם. (12) מנחות ב. (13) מנחת סוטה, שתי אלו דינין כחטאת, כמו שמסיים רבינו בסוף ההלכה. (14) קמיצה, נתינה בכלי שרת, הולכה, הקטרה על המזבח

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' י"ח סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 פיצד? כגון שקמץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא, או
 2 מרחשת¹⁵ לשם מחבת, או מחבת לשם מרחשת. וכן כל
 3 פיוצא בזה.
 4 ג. אסור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה, כמו
 5 שיתבאר¹⁶. לפיכך, זבח ששחטו שלא לשמו או מנחה
 6 שקמצה שלא לשמה, בין בדרך בין בשגגה - חייב
 7 להשלים שאר עבודות לשמן. אפלו שחט וקבל והוליד
 8 במחשבת שנוי השם - חייב לזרק במחשבה נכונה¹⁷.
 9 ומפני מה נשתנה דין החטאת והפסח מכל הזבחים,
 10 ודין מנחת חוטא ומנחת קנאות מכל המנחות? מפני
 11 שצנן עליהם הכתוב¹⁸. הרי הוא אומר בחטאת: ושחט
 12 אתה לחטאת - שתהיה שחיתה לשם חטאת. וכן שאר
 13 עבודותיה לשמה. ונאמר: על חטאתו - שתעשה לשם
 14 אותו החטא. ונאמר: וכפר עליו - שתהיה לשם בעליה.
 15 ונאמר בפסח: ועשית פסח לז' אלהיך - שתהיה כל
 16 עשיתו לשם פסח. ונאמר: ואמרתם זבח פסח הוא לז'
 17 - שתהיה זביחתו לשם פסח. הא אם שנה שמו או שם
 18 בעליו - פסול. ובמנחת חוטא הוא אומר: מנחה היא,
 19 ובמנחת סוטה נאמר: כי מנחת קנאת היא - שיהיו כל
 20 מעשיהן לשמן¹⁹.
 21 ד. חטאת ששחטה לשם זבח אחר, כגון ששחטה לשם
 22 עולה או לשם אשם או לשם שלמים - פסולה, כמו
 23 שבארנו. אבל אם שחטה לשם חלין - הרי זו כשרה²⁰,
 24 ולא עלתה לבעלים²¹.
 25 ה. מפי השמועה למדו, שהקדשים מחללין קדשים,
 26 ואין החלין מחללין קדשים²².
- ו. שחטה לשם חטא אחר, כגון שבאה על אכילת חלב
 ושחטה על אכילת דם - פסולה²³.
 ז. שחטה לשם אדם אחר שהוא מחייב חטאת, אפלו
 חטאת שאינה קבועה²⁴ - הרי זו פסולה²⁵.
 ח. אבל אם שחטה לשם אדם אחד שהוא מחייב עולה - הרי
 זו כשרה²⁶, ולא עלתה לבעלים²⁷. וכפר עליו - ולא על
 חבירו שהוא מחייב חטאת כמותו²⁸.
 ט. שחטה לשם מת - כשרה²⁹, ולא עלתה³⁰ לבעלים;
 שאין כפרה למתים. שחטה לשם מי שאינו מחייב קרבן
 כלל, לא חטאת ולא עולה ולא שאר קרבנות - הרי זו
 פסולה, שמא מחייב הוא³¹ ואינו יודע.
 י. שחטה לשמה וחשב בשעת השחיתה לזרק דמה
 שלא לשמה - הרי זו פסולה. לפי שמחשבין מעבודה
 לעבודה, וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיתה -
 כאלו חשבה בשעת זריקה, ולפיכך פסולה³².
 יא. הפסח ששחטו במחשבת שנוי השם, בין ששנה
 שמו לשם זבח אחר³³ בין ששנהו לשם חלין - פסול³⁴;
 שנאמר: ואמרתם זבח פסח הוא לה'. במה דברים
 אמורים? ששחטו בזמנו, שהוא יום ארבעה עשר
 בניסן. אפלו שחטו בשחרית³⁵ במחשבת שנוי השם -
 פסול. אבל אם שחטו שלא בזמנו במחשבה שלא
 לשמו - כשר; שלא לשם בעליו³⁶ - נעשה כמי שאין
 לו בעלים³⁷ בזמנו ופסול.
 יב. פסח ששחטו לשמו בארבעה עשר קדם חצות -
 פסול, לפי שאינו זמנו³⁸. עברה שנתו³⁹ ושחטו בזמנו
 לשם פסח, וכן השוחט שאר זבחים לשם פסח, אפלו

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(משנה שם יב. וראה למעלה פרק יג הלכה ו). (15) פרטי דיני מרחשת ומחבת, נתבארנו בפרק יג מהלכות מעשה הקרבנות. (16) לקמן פרק יח הלכה א, ראה שם הערות. (17) מימרא של רבא שם ז: (18) הזהיר עליהם ביותר. (19) שם ז. ומנחות ד. (20) זבחים מו: (21) כפירושו של אביי שם. (22) שם למדו זה מהכתוב. ורבינו סובר שהדין הוא הלכה למה מסיני, והמסיכוהו על הכתוב. ראה הקדמת רבינו לפירושו על המשנה חלק א מחלקי הדינים. (23) כרב אחא בריה דרבא, שם ט: (24) כגון אם נכנס טמא למקדש שמביא קרבן עולה ויורד. היינו, עשיר - מביא בהמה. ועני - שני עופות, ועני מדוכא - סולת. (25) בעיא של רבא שם שלא נפשטה. (26) מימרא של רבא שם ג: ויש גורסים "רב". (27) רבינו מדמה זה לדין לשם חולין שבהלכה ד. דעת רבינו, שכל אלו המחשבות שיש בהן שינוי מהששה דברים שנשנו במשנה שם, אפילו אלו שאינן פוסלות את החטאת, לא עלתה לשם חובה. וכן יש לדייק מדברי אביי שם. (28) פירוש, שינוי בעלים למדנו מהכתוב "וכפר עליו" ולא על חבירו. ומשמעות חבירו, שהוא מחייב חטאת כמותו, אבל אם שחט לשם אדם שאינו מחייב חטאת - לא נפסלה. (29) שם ט: (30) כמו בהלכה ד' וח'. (31) מימרא של רבא שם "שאיין לך אדם בישראל שאינו מחייב עשה", וחטאת מכפרת קצת (בלשון הגמרא: מקופיא) על עשה. ומובן שגם רבינו מתכוון לעשה. ואעפ"כ כששחטה על מי שמחייב עולה, כשרה (ראה הלכה הקודמת), מפני שהעולה שהפריש תכפר על כל מצוות-עשה שעבר. (32) מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש שם ט: והלכה כר' יוחנן. ודין זה נאמר בעל-מנת לזרוק בלבד, אבל על-מנת לקבל או על-מנת להוליד - כשר, שהרי דין זה למדנו מפיוגול או משינוי בעלים, ובשניהם רק מחשבת זריקה או מחשבת הקטרה פוסלות (ראה מל"מ). (33) שם יג: (34) לא מצאתי מקור לדין זה. ואדרבה, המשנה כוללת חטאת ופסח יחד, ומשמע שדינם שווה. ובחטאת פסק רבינו עצמו (למעלה הלכה ד) לשם חולין כשרה (בכסף-משנה מנמק דין זה מפני שנאמר בו "לה", משמע שצריך לזבוח לשם ה' ולא לשם חולין). (35) פסק כבן-בתירה שם יא: נגד דעת ר' יהושע, מפני שבגמרא יש שקלא-וטריו בדברי בן בתירה. (36) שלא בזמנו. (37) נקט לשון הגמרא (פסחים סא.). והפירוש, כשחט שלא לשם בעלים (ראה למעלה הלכה א הערה ז). (38) ר' יוחנן שם יב. בדעת בן-בתירה. (39) ופסולה לקרבן פסח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' י"ח סיון - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שְׁחָטָן אַחַר חֲצוֹת - הָרִי אֵלּוּ בְּשָׂרִים⁴⁰, וְלֹא עָלוּ
2 לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה.
- 3 יג. תוֹדָה⁴¹ שֶׁשְׁחָטָה לְשֵׁם שְׁלָמִים - עֲלֵתָהּ לְבַעֲלִים;
4 וּשְׁלָמִים שֶׁשְׁחָטָן לְשֵׁם תוֹדָה - לֹא עָלוּ לְבַעֲלִים. לְפִי
5 שֶׁהַתוֹדָה נִקְרְאת שְׁלָמִים⁴², וּשְׁלָמִים לֹא נִקְרְאוּ תוֹדָה.
6 יד. עוֹלָה שֶׁשְׁחָטָה עַל מִי שְׂאִינוּ מְחִיב קֶרֶבֶן כָּלֵל - לֹא
7 עֲלֵתָהּ לְבַעֲלִים, שֶׁהָרִי שְׁחָטָה שְׂלֵא לְשֵׁם בְּעֲלִיָּהּ. וְאִם
8 עַל פִּי שְׂוָה שֶׁשְׁחָטָה לְשֵׁמוֹ אִינוּ מְחִיב כָּלִים בְּעֲנִינּוֹ, אִי
9 אֶפְשָׁר שְׂלֵא יִהְיֶה חֵיב בְּפִרְה לְשָׂמִים; שְׂאִין לָךְ אֲדָם
10 בְּיִשְׂרָאֵל שְׂלֵא עֵבֶר מֵעוֹלָם עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה⁴³.
- 11 טו. עוֹלָה הַבָּאָה לְאַחַר מִיתָהּ⁴⁴ שֶׁעֲשָׂאָה שְׂלֵא לְשֵׁם
12 בְּעֲלִיָּהּ - עֲלֵתָהּ לְבַעֲלִים⁴⁵ לְשֵׁם חוֹבָה⁴⁶, שְׂאִין בְּעֲלִים
13 לְאַחַר מִיתָהּ.
- 14 טז. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֲצֻרָת⁴⁷ שֶׁשְׁחָטָן לְשֵׁם אֵילִים - לֹא עָלוּ
15 לְצִבּוֹר⁴⁸ לְשֵׁם חוֹבָה⁴⁹. וְאִם דָּמָה שֶׁהֵן אֵילִים וּשְׁחָטָן
16 לְשֵׁם אֵילִים - עָלוּ לָהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲקִירָה בְּטַעוֹת⁵⁰.
- 17 יז. אֲשֶׁם מִצְרַע⁵¹ שֶׁשְׁחָטוֹ שְׂלֵא לְשֵׁמוֹ, אוֹ שְׂלֵא נִתַּן
18 מִדְּמוֹ עַל גְּבִי בְּהוֹנוֹת⁵² - טַעוֹן נִסְכִּים⁵³; שְׂאֵם יִקְרַב
19 בְּלֹא נִסְכִּים - נִמְצָא כְּמִקְרִיב נִדְבָה⁵⁴, וְאִין הָאֲשֶׁם בָּא
20 נִדְבָה.
- 21 יח. כִּבְשֵׁ הַבָּא עִם הָעֶמְרָם⁵⁵ שֶׁשְׁחָטוֹ שְׂלֵא לְשֵׁמוֹ - לֹא
22 יָבִיא מִנְחַת נִסְכִּים שְׂלוֹ שְׁנֵי עֲשָׂרוֹנִים, אֶלָּא עֲשָׂרוֹן אֶחָד
23 כְּשֶׂאֵר הַנְּדָבוֹת⁵⁶; שֶׁהָרִי לֹא עָלָה לְשֵׁם חוֹבָתוֹ. וְכֵן תְּמִיד
24 שֶׁשְׁחָטוֹ שְׂלֵא לְשֵׁמוֹ - לֹא יַעֲלֶה עִמּוֹ שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים⁵⁷
25 כְּשֶׂאֵר הַתְּמִידִים; שֶׁהָרִי לֹא עָלָה לְחוֹבַת הַתְּמִיד, אֶלָּא
26 הָרִי הוּא כָּל הַנְּדָבוֹת.
- 37 **פֶּרֶק שְׂעֵה עֲשָׂרִי**
- 38 א. כִּבְר בְּאֶרְנוֹ, שֶׁהִמְחֻשָּׁב בְּאַחַת מֵאַרְבַּע הָעִבּוֹדוֹת
39 מִחֻשְׁבַּת הַמְקוֹם - הַקֶּרֶבֶן פְּסוּל וְאִינוּ פְּגוּל; וְאִם חֻשָּׁב
40 מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הַקֶּרֶבֶן פְּגוּל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?
41 בְּשֵׂלֵא עָרַב עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן מִחֻשְׁבַּת אַחֶרֶת; אֲבָל אִם
42 עָרַב מִחֻשְׁבַּת מְקוֹם, אוֹ מִחֻשְׁבַּת שְׁנֵי הַשֵּׁם בְּפֶסֶח
43 וּבְחֻטָּאת, עִם מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן - הַקֶּרֶבֶן פְּסוּל וְאִינוּ פְּגוּל.
44 כִּיצַד? שְׁחָט וְקָבַל וְהוֹלִיךְ וְזָרַק, וּמִחֻשְׁבַּתוֹ בְּאַרְבַּע
45 עִבּוֹדוֹת אֵלּוּ מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן, אוֹ שֶׁהִיתָה מִחֻשְׁבַּתוֹ בְּאַחַת
46 מֵאַרְבַּעֶתֶן מִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן וּבִשְׂאָר הָעִבּוֹדוֹת הִיתָה
47 מִחֻשְׁבַּתוֹ כְּנוֹנָה אוֹ לֹא הִיתָה שֵׁם מִחֻשְׁבַּתוֹ כָּלֵל בְּשְׂאָר
48 הָעִבּוֹדוֹת - הָרִי זֶה פְּגוּל. אֲבָל אִם שְׁחָט בְּמִחֻשְׁבַּת הַזְּמַן
49 וְקָבַל אוֹ הוֹלִיךְ אוֹ זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת הַמְקוֹם, אוֹ שְׁחָט
50 בְּמִחֻשְׁבַּת הַמְקוֹם וְקָבַל אוֹ הוֹלִיךְ אוֹ זָרַק בְּמִחֻשְׁבַּת
51 הַזְּמַן - הָרִי זֶה אִינוּ פְּגוּל, אֶלָּא פְּסוּל בְּלִבְדוֹ. וְכֵן הִפְסַח

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(40 כר' יהושע שם יא. 41) זבחים ד. (42) שנאמר (ויקרא ז, טו): "זבח תודת שלמיו", משמע שהתודה היא שלמים, שם. (43) ראה הלכה ט, הערה ל. (44) שמתו בעליה והיורשים מקריבים אותה. (45) שם ז: (46) ואין היורש מחוייב להביא אחרת, אפילו כשהמוריש אמר "הרי עלי עולה". (47) מנחות מט. (48) בגמרא שם: "בעלים", והכוונה לציבור, שהם בעליהם של כל הקרבנות הציבור. (49) כדין כל זבח שנשחט במחשבה בלתי נכונה. וחייבים להביא שני כבשים אחרים. (50) ראה הלכה א. (51) שם ה. ברייתא. (52) מצורע שנתרפא מביא אשם, והכהן נותן מדמו על בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית. ובשני המקרים הללו לא נפסל הקרבן, אבל לא יצא ידי-חובתו וצריך להביא אשם אחר. (53) ככל אשם מצורע. (54) כלומר, כמקריב אשם נדבה, ואין אשם טעון נסכים אלא אשם מצורע בלבד. (55) בששה עשר בניסן, כל נסכי כבש עשרון אחד הוא, חוץ ממנחת העומר, שהיא טעונה שני עשרונים. (56) ואין זה דומה לאשם מצורע בהלכה הקודמת, מפני שכבש זה הוא עולה, ועולה באה נדבה ומנחתה עשרון אחד, פסק כרבא שם פט: (ראה תוספות שם ד"ה שאם, שגרסו "רבא") נגד אביי. (57) אע"פ שהבעירו בבוקר מערכת עצים על המזבח, מביאים ביחד עם קרבן התמיד שני גזרי עצים, ומוסיפים אותם על המערכה (פ"ב מהלכות תמידין ומוספין ה"ב). (58) שלמי ציבור שמקריבים בחג השבועות. (59) ברייתא שם מח. (60) רבינו לא גילה דעתו אם מותר לאכול את הבשר ביום, ואע"פ שלא הקטירו עדיין את האימורים, שהרי אסור להקטירם ביום-טוב ככל קרבנות נדבה (ראה פרק א מהלכות תגיגה הלכה ח. ובתוספות ביצה כ: ד"ה מאי, מצדדים להתיר אכילתם ביום, מפני שאסור להקטיר האימורים הרי זה כאילו נאבדו שמוטר לאכול את הבשר. וראה תוספות נזיר כח: ד"ה כבשי, וצל"ח ביצה שם שהאריך בוה). (61) חכמים לא גזרו על שבות זריקה ביום-טוב, אבל בשבת גזרו על שבות זו. (62) נזיר כד: "תני לוי, שאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמצוותן, כשריין ולא עלו לבעלים לשם חובה ונאכלין ליום אחד, ואינן טעונין לא לחם ולא זרוע". ומפרש רבינו "שלא כמצוותן" שלא לשמם (רש"י שם פירש אחרת, ובמנחות מח: הביא שני הפירושים). (63) מנחות מח. תני לוי. אע"ג שלדעת רב (שם ד:) פסולים, פסק כלוי, מפני שדעת רב הופרכה (שם ה). (64) כדין שלמי נזיר ולא כשלמים אחרים, שנאכלים לשני ימים ולילה שביניהם. (1) יבאר אם עירב עם מחשבת זמן מחשבה אחרת, וחישוב על הדמים הניתנים למטה למעלה או איפכא.

41 - לא פגול. לפיכך, אם חזר וקשב בזבוח זה מחשבת הזמן
42 - הרי זה פסול ואינו פגול.
43 ז. חשב מחשבת זמן בשעת קמיצה אבל לא בשעת
44 לקוט הלבונה, או שחשב מחשבת הזמן בשעת לקוט
45 הלבונה אבל לא בשעת קמיצה - הרי זו פסולה ואינה
46 פגול; עד שיחשב מחשבת הזמן בכל המתיר, שהוא
47 הקמץ עם הלבונה, בשעת קמיצת הקמץ ולקוט
48 הלבונה, או בשעת נתינת שגיהן בפלי, או בשעת
49 הולכתו, או בשעת זריקתו.
50 ח. חשב בשעת הקטרת הקמץ שיקטיר הלבונה למחר
51 - אינה פגול, שאין הקטרה מפגלת הקטרה. וכן אם
52 הקטיר הלבונה לבדה או הקמץ לבדו והוא מחשב
53 לאכל שגרים למחר - הרי זו פסולה ואינה פגול, שאין
54 מפגלין פחצי מתיר. אבל אם הקטיר את הקמץ לבדו
55 וחשב שיקטיר לבונה למחר, ואחר כך הקטיר הלבונה
56 וחשב שאיכל השגרים למחר - הרי זה פגול, שהרי
57 פשטה מחשבת זמן בכל המנחה.
58 ט. הקטיר כדרי שמשום מן הקמץ עם הלבונה והוא
59 מחשב שיאכל כדרי שמשום מן השגרים למחר, עד
60 שהשלים כל הקמץ עם הלבונה במחשבת הזמן - הרי
61 זו פסולה ואינה פגול; שאף על פי שדרף אכילה בכף
62 מעט מעט - אין דרף הקטרה בכף, אלא הרי זו פגולה
63 שלא הקטר קמיצה.
64 י. מנחת חוטא או מנחת קנאות שהיה עליה לבונה
65 וחשב בה מחשבת הזמן קדם שילקט הלבונה - הרי זו
66 פסולה ואינה פגול. ואם אחר שלקט הלבונה חשב
67 עליה מחשבת הזמן - הרי זה פגול.
68 יא. שגרים שחסרו בין קמיצה להקטרה, והקטיר הקמץ
69 במחשבת הזמן - הרי זה ספק אם נקבעו לפגול והרי
70 הן פגול, או לא נקבעו ואינו פגול.

יום ש"ק י"ט סיון ה'תשעה"

פרק שבעה עשר

73 א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון שנתן מהם
74 מתנה ראשונה במחשבה נכונה, ונתן ממתנה שניה
75 ואילך במחשבת שנוי השם או במחשבת המקום או
76 מחשבת הזמן - הרי זה כפר והרצה הקרבן. ואם נתן
77 את הראשונה במחשבת הזמן והשלים המתנות
78 במחשבת המקום - הרי זה פגול³; שמתנה ראשונה היא
79 העקר⁴. אבל כל הדמים הנתנין על מזבח הפנימי, הואיל

1 והחטאת ששחטן במחשבת שנוי השם וקבל והוליד
2 וזרק במחשבת הזמן, או ששחטן במחשבת הזמן וקבל
3 או הוליד או זרק במחשבת שנוי השם - אין זה פגול,
4 אלא פסול. והוא הדין בעופות ובמנחות. אין שם פגול
5 אלא קרבן שנפסל במחשבת הזמן ולא ערב עמה
6 מחשבת המקום לא בתחלה ולא בסוף, ולא ערב עמה
7 מחשבת שנוי השם בקרבנות שנפסלין במחשבת שנוי
8 השם.

9 ב. המחשב באחת מארבע העבודות או בכלם לאכל
10 פזית מדבר הראוי לאכילה בחוץ ופזית למחר, או פזית
11 למחר ופזית בחוץ, או פחצי זית בחוץ וכחצי זית
12 למחר, או פחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ - הרי
13 הקרבן פסול ואינו פגול. וכן אם ערב המחשבה
14 בהקטרה - הרי זה פסול ואינו פגול.

15 ג. חשב לאכל או להקטיר פחצי זית במחשבת המקום
16 ולאכל או להקטיר פזית במחשבת הזמן - הרי זה פגול.
17 בין שהקדים מחשבת פזית בין שאחר אותה. שאין חצי
18 זית חשוב אצל פזית.

19 ד. חשב על חצי זית במחשבת הזמן ועל חצי זית
20 במחשבת המקום, וחזר וחשב על חצי זית אחר
21 במחשבת הזמן - הרי זה פגול. וכן אם חשב על חצי
22 זית במחשבת הזמן, וחזר וחשב על פזית חציו
23 במחשבת הזמן וחציו במחשבת המקום - הרי זה פגול.
24 ה. חשב על הדמים הנתנין למטה לתן אותם למעלה,
25 או על הנתנין למעלה לתתם למטה, וכיוצא במחשבות
26 אלו שאינן פוסלין כמו שבארנו, וערב עמהן מחשבת
27 הזמן - הרי זה פגול. ואם חשב עמהן מחשבת המקום
28 לבדה - הרי זה פסול ואינו פגול.

29 ו. חשב על הדם הנתן למעלה לתתו למחר למטה, או על
30 הדם הנתן למטה לתתו למחר למעלה, או שחשב על
31 הדם הנתן בפנים בהיכל לתתו למחר במזבח החיצון, או
32 שחשב על הדם הנתן במזבח החיצון לתתו למחר בפנים
33 בהיכל - אינו פגול. אף על פי שחשב מחשבת הזמן,
34 הואיל ושנה מקום נתינת הדם במחשבתו - הרי זה פסול
35 ואינו פגול. ומאחר שבארנו בהלכות אלו, שהדמים שנתן
36 שלא במקומו - כאלו נתן במקומו, למה לא יהיה זה
37 פגול במחשבה זו שחשב לתן הדם שלא במקומו למחר?
38 מפני שהדמים הנתן שלא במקומו, אף על פי שהזבח כשר,
39 אינו מתיר הבשר באכילה, כמו שבארנו; וכל זריקה
40 שאינה מתרת הבשר באכילה, אם חשב להנהיג חוץ לזמנו

(1) יבאר דמים הניתנים על מזבח החיצון והפנימי שנתן מהם מתנה ראשונה במחשבה נכונה והשנית במחשבה בלתי נכונה.
(2) ואין הבעלים צריכים להביא קרבן אחר. (3) ואף על פי שאמרנו למעלה בפרק טז הלכה א שאם עירב מחשבת המקום עם מחשבת הזמן פסול ואינו פגול. (4) ולפיכך מחשבת המקום במתנות האחרות אינה מבטלת את הפיגול שהרי קרב

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ט סיון – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קלז

מתוך מהדורת וגשל

33 ט. המקטיר שגני בזיכי לבונה שעם לחם הפנים
 34 וחסב בשעת הקטרתן שיאכל לחם הפנים למחר
 35 - הרי הלחם פגול¹⁶.
 36 י. השוחט שגני כבשי עצרת וחסב לאכל אחת משתי
 37 החלות למחר - שתייהם פגול.
 38 יא. הקטיר שגני הבזיכים והוא מחשב לאכל אחד משני
 39 הסדרים¹⁷ למחר - שני הסדרים פגול.
 40 יב. וכן אם חשב מחשבת הזמן באחת מחלות
 41 התודה או באחת מחלות מנחת מאפה התנור -
 42 הרי כל החלות פגול.
 43 יג. אבל אם נטמאת אחת משתי החלות או אחד משני
 44 הסדרים או אחת מחלות התודה, בין לפני זריקה בין
 45 לאחר זריקה - אותה החלה ואותו הסדר אסור,
 46 והטהור בטוהרתו יאכל.
 47 יד. חשב בעבודת אחד משני הכבשים שיאכל כזית
 48 משתי הלחם למחר, וכן אם חשב בהקטרת אחד משני
 49 הבזיכין שיאכל כזית מלחם הפנים למחר - הרי הלחם
 50 פסול ואינו פגול; עד שיחשב בכל המתיר, שהוא
 51 עבודת שני הכבשים¹⁸ והקטרת שני הבזיכין¹⁹.
 52 טו. שחט אחד וחסב לאכל חצי זית מחלה זו למחר,
 53 ושחט השני וחסב לאכל חצי זית מחלה שניה למחר
 54 - הרי אלו מצטרפין לפגול²⁰. והוא הדין בשני הבזיכין
 55 עם שני הסדרים.
 56 טז. חשב באחד משני הכבשים מחשבת הזמן, ועשה
 57 השני במחשבה נכונה - זה שעשאהו במחשבת הזמן
 58 פגול²¹, והשני כשר²².
 59 יז. שחט אחד מהן וחסב בשעת שחיטתו שיאכל
 60 מבשר השני למחר - שניהן כשרים; שאין מחשבין מזה
 61 על זה²³.
 62 יח. שגני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא
 63 בשחיטה²⁴. פיצד? שחטם וזרק דמם במחשבת שוני
 64 השם - לא קדש הלחם. שחטן לשמן וזרק דמם שלא

1 וכלן מעכבין זה את זה כמו שבארנו, אם נתן אחת מהן
 2 שלא כהקנה אלא הפסיד בה המחשבה, אף על פי שנתן
 3 כל השאר כהקנה - הדין פסול⁵.
 4 ב. חשב בראשונה מחשבת הזמן ושתק בשאר⁶, או
 5 שנתן כלן כהקנה חוץ מן האחרונה שנתן במחשבת
 6 הזמן⁷ - הרי זה פסול ואינו פגול, עד שיהיה⁸ במחשבת
 7 הזמן; שהרי כלן כהקנה אחת הן⁹.
 8 ג. טבילת אצבע בדם החטאות הפנימיות¹⁰ מפגלת.
 9 פיצד? חשב בשעת טבילת אצבע בדם מחשבת הזמן
 10 - הרי זה כמחשב בשעת הזיה.
 11 ד. היה עומד בעזרה וחסב מחשבת הזמן בחטאות
 12 הנעשות בפנים בדבר הנעשה בפנים - אינו פגול. חשב
 13 בדבר הנעשה בחוץ - הרי זה פגול.
 14 ה. פיצד? היה עומד בעזרה¹¹ ואמר: הריני שוחט
 15 להזות דמו למחר - אינו פגול; שההזיה לפנים בהיכל.
 16 ו. היה עומד בהיכל ואמר: הרי אני מזה לשפך
 17 שירים¹² למחר - אינו פגול; שהרי חשב בפנים
 18 בדבר הנעשה בחוץ. אבל אם היה עומד בעזרה
 19 ושחט והוא מחשב לשפך שירים למחר או להקטיר
 20 אמורין¹³ למחר - הרי זה פגול; שהרי חשב בחוץ
 21 בדבר הנעשה בחוץ.
 22 ז. התודה מפגלת את הלחם, והלחם אינו מפגל את
 23 התודה. פיצד? השוחט את התודה והוא מחשב שיאכל
 24 מבשרה או זרק דמה או שיקטיר אמורה למחר -
 25 הדין עם הלחם פגול. אבל אם חשב לאכל מן הלחם
 26 למחר - הלחם לברו פגול, וזבח התודה אינו פגול¹⁴.
 27 ח. וכן הדין בשני כבשי עצרת עם שתי הלחם הבאות
 28 עמקן: שאם חשב מחשבת זמן בכבשים - נתפגלו שתי
 29 הלחם; חשב שיאכל משתי הלחם למחר - שתי הלחם
 30 פגול, והכבשים אינן פגול. חשב באחת מארבע
 31 העבודות לאכל כזית מבשר הזבח עם הלחם¹⁵ למחר -
 32 הלחם לברו פגול, והתודה או הכבשים אינן פגול.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

המתיר כמצוותו. (5) כאן אין המדובר במחשבת הזמן שדיניה מבוארים בהלכה הסמוכה. (6) משמיענו רבינו, שאין אנו אומרים: "על דעת מחשבה הראשונה הוא עושה". (7) אין אנו אומרים שהמתנה האחרונה היא הקובעת. (8) כולן. (9) ואין מפגלים בחצי מתיר. (10) דם חטאות הפנימיות מזה הכהן באצבעו על מזבח הפנימי שבהיכל וטובל אצבעו לפני כל הזייה בדם שבמזרק ככתוב בתורה (ויקרא ד, ו): וטבל הכהן את אצבעו. (11) לגבי היכל חוץ היא. (12) שיירי דם חטאות הפנימיות נשפכים אל יסוד מזבח החיצון, אף על פי ששפרכת שיריים אינה מעכבת - מפגלים בה מפני שהיא אכילת מזבח. (13) אימוריהן מקטירים גם כן על מזבח החיצון. (14) והטעם נאמר בגמרא שם: לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם. פירוש, הלחם הוא טפל לתודה ולכן אם נתפגלה התודה נתפגל גם הלחם, אבל לא להיפך. (15) פירוש, כחצי זית בשר וכחצי זית לחם (כסף משנה). (16) זה פשוט, שהרי הקטרת הבזיכין מתירה את הלחם לאכילה. (17) לחם הפנים נערך על השולחן בשתי מערכות או שני סדרים, ששה לחמים בכל סדר. מובן שגם אם חישב על לחם אחד, שני הסדרים פיגול. (18) לפי שאין הלחם ניתר באכילה אלא בהקטרת שניהם. (19) ולפני הקטרת שניהם אסור לאכול את לחם הפנים. (20) שהרי חשב בכל המתיר. ואין זה דומה להקטיר שושום שפסק למעלה בפרק טז הלכה ט, שאינו פיגול אלא פסול, מפני ששם המדובר בהקטרה ואין דרך הקטרה בכך, אבל כאן אנו עוסקים בחישוב בשעת שחיטה. (21) הלחם מתקדש בשחיטת שני הכבשים ולפיכך שחיטת כבש אחד אינה מפגלת את הלחם, אבל הכבש עצמו מתפגל, שהרי הכבש השני אינו מתיר שלו. (22) ואין זה דומה לדינים שבהלכות י"ב, מפני שכל כבש הוא קרבן בפני עצמו והשני אינו מתיר שלו. (23) "אין מתיר מפגל את המתיר" (שם ג:). (24) כרבי נגד דעת ר' אלעזר בר' שמעון, כלל הוא בדינו:

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ט סיון – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל

- 1 לְשֶׁמֶן - הֲלֹחֵם קָדוֹשׁ וְאֵינוֹ קָדוֹשׁ²⁵. שֶׁחֵטֵן שָׁלָא לְשֶׁמֶן,
 - 2 אִף עַל פִּי שְׁזָרַק לְשֶׁמֶן - לֹא קָדֵשׁ הֲלֹחֵם.
 - 3 יֵט. שְׁתֵּי הֲלֹחֵם שִׁיזָאוּ בֵּין שְׁחִיטָה לְזָרִיקָה, וְזָרַק דָּם
 - 4 הַכִּבְשִׁים בְּמַחְשֶׁבֶת הַזֵּמֶן - נִתְפָּגְלוּ שְׁתֵּי הֲלֹחֵם אִף עַל
 - 5 פִּי שֶׁהֵן בַּחוּץ; שֶׁהֲזָרִיקָה מוֹעֵלֶת לִיזָא²⁶ אִף עַל פִּי
 - 6 שֶׁצָּדִין הוּא בַּחוּץ.
 - 7 כ. כִּבְשֵׁי עֲצָרֶת שֶׁשֶׁחֵטֵן לְשֶׁמֶן וְאָבַד הֲלֹחֵם: אִם זָרַק
 - 8 דָּמֶן לְשֶׁמֶן - הָרִי אֵלָיו פְּסוּלִין²⁷; זָרַק דָּמֶן בְּמַחְשֶׁבֶת
 - 9 הַזֵּמֶן אַחֵר שֶׁאָבַד הֲלֹחֵם - הָרִי אֵלָיו סֶפֶק אִם הִתְרוּ²⁸
 - 10 בְּאֵכִילָה²⁹ אוֹ לֹא הִתְרוּ³⁰.
 - 11 פָּרַק שְׂמוֹנָה עֶשְׂרִי
 - 12 א. כָּל הַמְחֻשָּׁב מַחְשֶׁבָה שְׂאִינָה נְכוּנָה בְּקִדְשֵׁים - הָרִי
 - 13 זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר: לֹא יִחְשָׁב.
- ב. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ, שֶׁבְכָלֵל דֵּין זֶה שָׁלָא יִפְסִיד
- הַקִּדְשִׁים בְּמַחְשֶׁבָה, שֶׁהָרִי זֶה דוֹמָה לְמַטִּיל מוֹם
- בְּקִדְשִׁים. וְאִף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ לֹקֵה³, שְׂאִין הַמַּחְשֶׁבָה
- מַעֲשֶׂה⁴.
- ג. כָּל קִרְבָּן שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁהוּא פְּסוּל, בֵּין שֶׁנִּפְסַל בְּמַחְשֶׁבָה
- בֵּין בְּמַעֲשֶׂה בֵּין שֶׁאַרְעָה בּוֹ דָּבָר שֶׁפְּסָלוֹ, כָּל הָאוֹכֵל
- מִמֶּנּוּ פְּזִיתָ בְּמִזֵּיד - לֹקֵה. שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תֹאכַל כָּל
- תוֹעֵבָה⁵;
- ד. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ⁶, שְׂאִין הַפְּתוּב מִזֵּהִיר אֶלֹא⁷ עַל
- פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.
- ה. וְכֵן קִדְשִׁים שֶׁהוּטַל בָּהֶם מוֹם⁸, הָאוֹכֵל מֵהֶם פְּזִיתָ
- לֹקֵה⁹. הָרִי הֵם בְּכָלֵל כָּל תוֹעֵבָה¹⁰, עַד שֶׁיִּגְלַד לָהֶם
- מוֹם אַחֵר וְיֵאָכְלוּ בְּמוֹמָן¹¹, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְבָּנוֹ¹². וְכָל שֶׁפְּסוּלוֹ
- מִסְּפֵק - אֵין לֹקֵין עֲלָיו.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

"הלכה כרבי מחבירו". (25) לשון הברייתא שם ולא פירש רבינו מה זה "קדוש ואינו קדוש". ובגמרא שם חולקים בזה אביי ורבא ומובן שרבינו פוסק כרבי שאמר: "אינו נותר לכהנים", פירוש, אסור באכילה. (26) כר' עקיבא שם בברייתא, שזריקת הדם קובעת בפיגול גם את הלחם אף על פי שאינו מגוף הזבח. ורק לחומרא פוסק רבינו שהלחם כגוף הזבח. אבל לקולא לא, ולפיכך כשזרק שלא לשמו הלחם אסור באכילה אף על פי שבשר הכבש מותר באכילה. (27) שהלחם מעכב את הכבשים. (28) הכבשים. (29) כשלמים שנוזק דמם שלא לשמם ואבידת הלחם אינה אוסרת אותם, מפני שאין דינם ככבשי עצרת הטעונים לחם. (30) מכיוון שהוקבעה זיקתם ללחם נפסלו על ידי אבידת הלחם, ואין מחשבת שלא לשמם מוציאה אותם מזיקתם. (1) יבאר המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים, האוכל מקרבן שנאמר עליו שהוא פסול או פיגול או קדשים שהוטל בהם מום. (2) כרבי ינאי, זבחים כט: (3) אע"פ שהמטיל מום בקדשים – לוקה (פרק א מהלכות איסורי מזבח הלכה ז). (4) וכל לאו שאין בו מעשה, אין לוקין עליו (פי"ח מה' סנהדרין ה"ב). (5) כדעת אחרים בספרי פרשת ראה פסיקה צט. ראה בהערות בהלכות דה. (6) בספרי שם, למדו זאת מגזירה-שוה, ורבינו מגדיר כל גזירה-שוה "מפי השמועה", מפני שאין אדם דן גזירה-שוה אלא אם למדה מפי רבו. (7) רבינו מדגיש, שכתוב זה אינו כולל איסורים אחרים אלא פסולי המוקדשים בלבד, כדי שלא יוקשה לך הלא אין לוקין על לאו שבכללות (הל' סנהדרין שם). וכל פסולי המוקדשים ענין אחד הם, ולכן אין זה לאו שבכללות. ראה החינוך הוצאת מוסד הרב קוק, מצוה תעת. (8) בידי אדם מישראל. (9) אם אכל לפני פדיונם (ראה לקמן בהערה הבאה). (10) בספרי שם שנינו: "ר' אליעזר אומר, מנין לצורם אוזן בכור ואוכל ממנו, שעובר בלא-תעשה? ת"ל (דברים יד, ג): לא תאכל כל תועבה. אחרים אומרים: בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר, נאמר כאן תועבה, ונאמר להלן (שם יז, א) לא תזבח... אשר יהיה בו מום כי תועבת וגו', מה תועבה האמורה להלן בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר, אף תועבה האמורה כאן בפסולי המוקדשים הכתוב מדבר". וסובר רבינו, שלדעת "אחרים" נכלל בלאו זה מטיל מום בקדשים אחרים, אבל אינו כולל צורם אוזן בכור, ואינו אסור באכילה מן התורה אלא משום קנס מדרבנן. וקיבל רבינו דעת "אחרים" בדין בכור, מפני שכל הסוגיא בכורות לד: עומדת בשיטה זו, ולפיכך פסק בפרק ב מהלכות בכורות הלכה ז, שהמטיל מום בבכור אסור לאוכלו על מום זה משום קנס, כלומר מדרבנן, ובפסולי המוקדשים פסק כאן – לוקה. ומה בין בכור לפסולי המוקדשים? בכור בעל מום אינו צריך פדיון ופקעה קדושתו, והרי בחולין אין המום תועבה, ולפיכך מותר מן התורה וחכמים קנסוהו, אבל קדשים אחרים שהוממו לא פקעה קדושתם לגמרי וצריכים פדיון, ולפיכך גם אחרי הטלת המום ממשיכים להיות תועבה עד שיפדו, ויצאו לחולין. ולאחר פדיונם מותרים מן התורה, ומובן מאליו שגם בפסולי המוקדשים קנסוהו רבנן, כמו בצורם אוזן בכור, שלא ייפרו במום זה עד שיוממו מאליהם שנית, כמו שמסיים רבינו כאן (ודברי רבינו אלה מוכיחים נכונות ההסבר שלנו, שאם לא כן למה מותרים באכילה אחרי שנפל בהם מום אחר, וכי איסור "לא תאכל כל תועבה" להיכן הלך?). ראה רש"י על התורה פסוק זה, ור' אליהו מזרחי שם, ומשנה-למלך פ"ד מהלכות בכורות ה"א ד"ה ודע, וד"ה הכלל. וראה זית רענן על ילקוט שמעוני סימן תתצא שכתב בדעת אחרים שהמדובר לפני פדיונם. ונראה שהתכוון למטיל מום בקדשים, כדעת רבינו כאן וכפי שביארנו. (11) בכור כדינו בלי פדיון, ושאר הקדשים כדינם אחר שיפדו. מן התורה מותר לפדותם אפילו על המום שהטיל, אבל משום קנס אסור. ומפני שכאן מדבר על היתר אכילה, מצריך מום אחר. וכולל כאן בכור ושאר קדשים, שבזה דינם שווה. (12) בהלכות בכורות פרק ב הלכה ז (יש להניח, שרבינו כתב הלכה זו אחרי כתבו הלכות בכורות).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ט סיון – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קלט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ו. כַּל קָרְבַּן שֶׁנִּתְפַּגֵּל בְּמִחְשַׁבַת הַזְּמַן כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, כָּל
2 הָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ כְּזוֹת בְּמִזִּיד - חֵיב פְּרִת¹³; שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִנְפֹּשׁ
3 הָאֲכֵלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָה תִשָּׂא¹⁴. וְאִם אָכַל מִמֶּנּוּ בִשְׂגָגָה -
4 מִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה¹⁵.
- 5 ז. אִין חֵיבִין¹⁶ פְּרִת אֱלָא עַל אֲכִילַת דְּבָרִים שֶׁהִתְרוּ¹⁷,
6 בֵּין לְאָדָם בֵּין לַמְזֻבַּח; אָבֵל אִם אָכַל מִן הַמִּתֵּיר עֲצָמוֹ¹⁸
7 - אִינוּ חֵיב פְּרִת, אֱלָא לֹקְהָ כְּאוֹכֵל פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין
8 שְׂאִין בְּהֶם פְּגוּל. בִּיצֵד? מִנְחָה שֶׁנִּתְפַּגֵּלָה, הָאוֹכֵל כְּזוֹת
9 מִשִּׁירֵיהֶּ בְּמִזִּיד - חֵיב פְּרִת; אָבֵל אִם אָכַל מִן הַקֶּמֶץ
10 שְׁלָה אוֹ מִן הַלְּבוּנָה - אִינוּ חֵיב פְּרִת, לְפִי שֶׁהֵן הֵן
11 הַמִּתֵּירִים אֶת הַשִּׁירִים לְאָדָם. וְכֵן זָבַח שֶׁנִּתְפַּגֵּל, הָאוֹכֵל
12 כְּזוֹת מִבְּשָׂרוֹ אוֹ מֵאֲמוּרָיו אוֹ מִבְּשָׂר הָעוֹלָה - חֵיב פְּרִת;
13 אָבֵל אִם אָכַל כְּזוֹת מִן הַדָּם - אִינוּ חֵיב עֲלָיו מִשּׁוֹם
14 פְּגוּל. שֶׁהָדָם מִתֵּיר אֶת הָאֲמוּרִין לְקָרֵב לַמְזֻבַּח,
15 וְהָאֲמוּרִין מִתֵּירִין אֶת הַבְּשָׂר לְאָדָם. וְדָם הָעוֹלָה מִתֵּיר
16 בְּשָׂרָה לַמְזֻבַּח. וְדָם חֲטָאת הָעוֹף מִתֵּיר בְּשָׂרָה לְכֹהֲנִים.
17 וְדָם עוֹלֹת הָעוֹף מִתֵּיר בְּשָׂרָה לַמְזֻבַּח. וְדָם חֲטָאוֹת
18 הַנִּשְׂרָפוֹת מִתֵּיר אֲמוּרֵיהֶם לַמְזֻבַּח, לְפִיכֶּן חֵיבִין עַל
19 אֲמוּרֵיהֶן מִשּׁוֹם פְּגוּל. הַקֶּמֶץ וְהַלְּבוּנָה מִתֵּירִין הַשִּׁירִים
20 לְכֹהֲנִים. שְׁנֵי כִבְשֵׁי עֲצֵרֶת מִתֵּירִין שְׁתֵּי הַלְּחָם¹⁹ לְכֹהֲנִים.
21 וְכֵן שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוּנָה מִתֵּירִין לְחֶם הַפָּנִים לְכֹהֲנִים. אָבֵל
22 דְּבָרִים שְׂאִין לְהֶם מִתֵּירִין, כְּגוֹן בְּשָׂר חֲטָאוֹת
23 הַנִּשְׂרָפוֹת²⁰ וּמִנְחוֹת הַנִּשְׂרָפוֹת - אִינֶן מִתְּפַגְּלִין לְעוֹלָם.
24 ח. וְאֵלוֹ דְּבָרִים שְׂאִין חֵיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פְּגוּל
- לְעוֹלָם: הַקֶּמֶץ וְהַלְּבוּנָה וְהַקְּטָרֶת וְהַדָּם וְהַיֵּין, בֵּין יֵין
הֶבֶא עִם הַנְּסֻכִּים²¹ בֵּין יֵין הֶבֶא בְּפָנָי עֲצָמוֹ²². וּמִנְחוֹת
הַנִּשְׂרָפוֹת כָּלֵן, שֶׁהָרִי אִין לְהֶם קֶמֶץ לְהִתִּירֵן, כְּגוֹן
מִנְחַת פְּהָנִים וּמִנְחַת נְסֻכִּים. וּבְשָׂר חֲטָאוֹת הַנִּשְׂרָפוֹת.
וְלֵג שְׂמֵן שֶׁל מִצְרַע. וְאִם תֵּאֲמַר: וְהָלוֹא דָם הָאֲשֶׁם
מִתֵּירוֹ? אִינוּ תְלוּי בּוֹ, שֶׁהָרִי אָדָם מִבִּיא אֲשָׁמוּ הַיּוֹם
וְלֵג אַחַר כִּפָּה יָמִים, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ²³.
- ט. אֲסוּר לְהוֹתִיר מִבְּשָׂר הַקְּדָשִׁים לְאַחַר זְמַן אֲכִילָתָן,
שֶׁנֶּאֱמַר בְּקָרְבַּן תּוֹדָה: לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר, וְהוּא
הַדִּין לְשֶׂאֵר הַקְּדָשִׁים כָּלֵם²⁴. וְהַמּוֹתִיר אִינוּ לֹקְהָ, שֶׁהָרִי
נִתְקוּ הַכְּתוּב לַעֲשֵׂה²⁵, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִתְרַם מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר
בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ.
- י. הָאוֹכֵל כְּזוֹת מִבְּשָׂר קְדָשִׁים שֶׁנּוֹתַר: בְּמִזִּיד - חֵיב
פְּרִת, בְּשׂוֹגֵג - מִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֲכָלְיוּ
עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חָלַל וּנְכַרְתָּהּ. וּמֵאִימָתִי יִתְחַיֵּב
פְּרִת עַל אֲכִילַת הַנּוֹתֵר? אִם קְדָשִׁי קְדָשִׁים הֵם²⁶ - חֵיב
עֲלֵיהֶן מֵאֲחַר שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשַּׁחַר²⁷; וְאִם קְדָשִׁים קְלִים
הֵם²⁸ - חֵיב עֲלֵיהֶן מִשְׁקִיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם שְׁנִי²⁹,
שֶׁהוּא תַחֲלַת הַלַּיְלָה שֶׁל יוֹם שְׁלִישִׁי. וְהִכֵּן הַזְּהִיר
הַכְּתוּב עַל הַפְּגוּל וְעַל הַנּוֹתֵר? בְּמִלּוּאִים³⁰. שֶׁהָרִי נֶאֱמַר
שֵׁם: לֹא יֵאָכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם³¹ - לְהַזְּהִיר עַל כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ
בְּקִדְשׁ³² שֶׁהוּא בְּלֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ.
- יא. וְהַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר מִצְטַרְפִּין³³ זֶה עִם זֶה לְכַזְּתָהּ. וְכָל
הַפְּגוּלִים וְהַנּוֹתֵרִין מִצְטַרְפִּין³⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

13) משנה כריתות ב. (14) בתורת כהנים פרשת צו פרק יג, למדו גזירה-שוה מנותר, שנאמר בו (ויקרא י, ח): "ואוכליו עווננו ישא", ונאמר בו "ונכרתה הנפש ההיא". (15) בין עני ובין עשיר מביא קרבן בהמה. (16) משנה זבחים מב: ומג. (17) על-ידי עבודה בגוף אחר. (18) שלא הותר ע"י מתיר אחר, ולפיכך אימורים יש בהם משום פיגול (ראה שם לה:), אע"פ שהם מתירים את הבשר לאכילה, מפני שיש לדם מתיר, שהדם מתיר את האימורים להקטרה, כמו שכתב רבינו כאן (ראה תוספות שם ד"ה והלבונה, שכתבו, שאימורים אינם חשובים כמתיר, מפני שאם אבדו או נטמאו הבשר מותר באכילה, אבל מלשונו של רבינו כאן לא משמע כדבריהם, ראה רש"י שם מב: ד"ה הקומץ). (19) ולפיכך הלחם מתפגל, אבל גם הכבשים מתפגלים, כמו שכתב למעלה בפרק יז הלכה טז, שהרי דמו מתיר אימוריהם להקטרה, ואימורים מתירים בשרם לאכילה. (20) מבואר בהלכה ח. (21) עם הקרבן ומנחתו שנקראת מנחת נסכים, כחכמים במשנה שם. ואע"פ שהקרבן מתירו אינו מתפגל. מפני שיכול להביא את הנסכים לאחר זמן, אינם תלויים בקרבן. (22) מתנדבים יין, משנה מנחות קד: (23) פרק ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ב. והרי זה דומה למנחת נסכים. (24) בתורת כהנים פרשת צו פי"ב מרבה כל הקרבנות, אמנם בתו"כ שם מדובר על פיגול, אבל גם להותר למדים מכאן, שהרי איסורו נכתב באותה פרשה. (25) פסחים פד. טעמו של ר' יהודה שם הוסבר שלוקין על לאו שאין בו מעשה. ותמוה למה הוצרך רבינו לנימוק זה, הלא לדעתו אין לוקין על לאו שאין בו מעשה (כסף-משנה). (26) שנאכלים ליום ולילה. (27) אע"פ שנאכלים רק עד חצות הלילה, אינם נעשים נותר עד שיעלה עמוד השחר, תוספתא זבחים פרק ו הלכה ז. (28) הנאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, חוץ מתורה ואיל נזיר שנאכלים ליום ולילה, ודינם לענין זה כקדשי קדשים. (29) תוספתא שם ור' יוחנן זבחים נו: (30) קרבנות שקרבו כשננסו אהרן ובניו לעבודה במשכן. (31) כנראה הכוונה לפתוב השני "לא יאכל כי קודש הוא". "הם" נאמר בזר, ולא בפסולי קודש. (32) פסחים כד. (33) במשנה מעילה יז: שנינו הפיגול והנותר אין מצטרפים מפני שהן שני שמות. ובגמרא שם אמר שמואל שהמשנה מדברת בטומאת ידים, אבל לאיסור אכילה מצטרפים. פירוש, אם אכל כחצי זית מזה וכחצי זית מזה בשוגג חייב חטאת, ובמזיד והתרו בו חייב מלקות. (34) משנה שם טו: ושם הגירסא: "כל הפיגולים וכל הנותרים מצטרפים זה עם זה", ואפשר לפרש שפיגולים בפני עצמם ונותרות בפני עצמם, כגון פיגול מזבח ומנחה או מעולה ושלמים, וכן נותרות משני מינים. אבל פיגול ונותר שהם משני מינים אין מצטרפים, מפני שהם חלוקים גם במין וגם בשם האיסור. ולכן דייק רבינו וכתב: "וכל הפיגולים והנותרים מצטרפים" והשמיט "וכל" השני, להשמיע שגם אלה מצטרפים (ראה הר המוריה, כנראה לא הרגיש בשינוי לשון זה).

קמ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ט סיון – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל

- 23 **יב.** אסור לטמא את הקדשים או לסבב להם טמאה, שְׁהָרִי פוּסְלֵן. וְהַמְטֵמָא אֶת הַקְּדוּשִׁים - אינו לוקה³⁵. אָבָל
24 אָדָם טְהוֹר שְׂאֵכֵל פְּזִית מִקְּדוּשִׁים שְׁנֵטְמָאוּ - לוקה; שְׁנֵטְמָאוּ: וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יָגַע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל. וְהוּא
25 הַדִּין לְשֹׂאֵר הַקְּרִבְנוֹת, שְׂאֵם אֵכֵל פְּזִית מִלְּבוֹנַת הַמִּנְחָה שְׁנֵטְמָאוּ אַחַר שְׁנֵטְמָאוּ בְּכָלִי - לוקה³⁶. אַחַד קְדוּשִׁים
26 שְׁנֵטְמָאוּ לְפָנֵי כְּפָרָה³⁷ או לְאַחַר כְּפָרָה. בֵּין שְׁנֵטְמָאוּ
27 בְּאֵב הַטְּמָאוּ³⁸ או בְּוֹלַד הַטְּמָאוּ שֶׁל דְּבָרֵי תוֹרָה. אָבָל
28 אִם נִטְמָאוּ בְּטָמְאוֹת שֶׁל דְּבָרֵיהֶם - אינו לוקה על
29 אֲכִילָתָן, אָבָל מִפְּנֵי אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת³⁹. וְאינו לוקה אֶלָּא
30 הָאוֹכֵל אַחַר זְרִיקַת דָּמִים; אָבָל אִם אָכַל קֶדֶם זְרִיקָה -
31 אינו לוקה⁴⁰ מִשּׁוּם אוֹכֵל קֶדֶם טָמֵא⁴¹, אָבָל מִפְּנֵי אוֹתוֹ
32 מִכַּת מְרֻדוֹת.⁵¹
33 **יג.** כָּל אָדָם שְׁנֵטְמָא טְמָאָה שְׁחִיבִין עָלֶיהָ פָּרַת עַל
34 בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ⁴² וְאָבָל פְּזִית מִן הַקְּדוּשִׁים, בֵּין בְּקֶדֶשׁ
35 טְהוֹר בֵּין בְּקֶדֶשׁ טָמֵא⁴³: בְּמִזֵּיד - הָרִי זֶה נִתְחַיֵּב פָּרַת,
36 שְׁנֵטְמָאוּ: וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לִי
37 וְטָמְאוּ עָלָיו וְנִכְרְתָה; וְאִם אֵכֵל בְּשִׂגְגָה - מִבֵּיא כֶּרֶן
38 עוֹלָה וְיִוֶּרֶד⁴⁴. וּמִנֵּין שְׂאִינוּ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּטָמְאוֹת הַגּוֹף?⁴⁵
39 שְׁנֵטְמָאוּ: וְנֶפֶשׁ כִּי תִגַּע בְּכָל טָמֵא בְּטָמְאוֹת אָדָם או
40 בְּבִהֵמָה טְמָאָה או בְּכָל שֶׂקֶץ טָמֵא וְאָכַל מִבָּשָׂר זָבַח
41 הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לִי וְנִכְרְתָה. וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר קְדוּשֵׁי
42
43
44

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(35 כר' יוחנן זבחים לג: 36) שם לד. (37) לפני זריקה, וזרקו את הדם ואחר-כך אכל הטהור את הבשר. גמרא במנחות כה: בשר שנטמא לפני זריקת דמים ואכלו לאחר זריקת דמים, מפני מה חייבים עליו? מפני שהציץ מרצה. (38) כגון אדם שנגע במת. בהקדמתו לטהרות, מונה רבינו אחד עשר אבות. והנוגע באב הטומאה, בין אדם וכלים ובין אוכלין, נעשה ולד הטומאה או ראשון לטומאה, ואוכל הנוגע בראשון נעשה שני. (39) כעובר על איסורי דרבנן אחרים. (40) כר' יוחנן שם לד. ולמד דין זה מגזירה-שוה. (41) הוסיף רבינו ארבע מלים אלו, להשמיענו שעל איסור קודש טמא אינו לוקה, אבל לוקה משום אוכל קודש לפני זריקה, כמו שכתב בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד, שהאוכל בשר קדשים לפני זריקה לוקה, משום שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך (משנה-למלך כאן). (42) שם לג: למדו אזהרה לאוכל קודש בטומאה בגזירה-שוה מביאת מקדש, ולפיכך תלה רבינו הדין שלפנינו בדין ביאת מקדש (כסף-משנה). (43) משנה שם קו. ופסק כתנא-קמא. (44) דין מפורש בתורה (ויקרא ה), עשיר מביא בהמה, עני – שני תורים או שני בני יונה, ועני מדוכא – סולת. (45) שגוף האדם נטמא ולא בטומאת בשר הקודש, שהרי אפשר לפרש שהמלה "עליו" נמשכת אל "מזבח". (46) המשך הלימוד בתחילת ההלכה הבאה. רבינו מקבל כאן לימודו של ריש לקיש שם לג: נגד דעתו של ר' יוחנן שלמד זה בגזירה-שוה. והטעם, מפני ששנינו כבריייתא כריש לקיש. (47) שתשקע החמה לגמרי, כלומר, אחרי צאת הכוכבים. טמא שטבל נקרא "טבול יום" עד צאת הכוכבים, ואסור להכנס למקדש ולאכול תרומה וקדשים. (48) זב וזבה, יולדת ומצורע חייבים להביא קרבנות, ולפני הקרבת קרבנותיהם נקראים מחוסרי כיפורים, ואע"פ שטבלו הם מוזהרים על כניסה למקדש ואכילת קודש. (49) ולמעלה בפרק ג מהלכות ביאת מקדש הלכה ט, פסק רבינו שגם על ביאת מקדש אין מחוסר כיפורים חייב כרת, ונראה שגם ב'טבול יום' דעתו כך. ותמהו עליו מבריייתא מפורשת במנחות כז: "מחוסרי כפרה שנכנסו לעזרה, בשוגג חייב חטאת, במזיד ענוש כרת". והדרשה "כל טומאתו עליו" לא נמצא מקורה, ראה כסף-משנה שם ביישוב דברי רבינו אלה. (50) כמו בטומאת בשר, למעלה בהלכה יב. (51) זה נמשך אל הבבא הראשונה של הלכה הקודמת, המדברת בטמא שאכל קודש לפני טבילה. אבל אחרי שטבל, שנינו במסכת פרה פ"א, משנה ה "כל הטעון ביאת מים (כלומר, טבילה) מדברי סופרים וכו' לאחר ביאתו מותר בכלום", ראה פירוש רבינו שם (וראה בפרק ט מהלכות אבות הטומאות הלכה א שמחלק בין טומאות שעיקרן מדברי סופרים, ובין טומאות שעיקרן מן התורה). (52) משנה מעילה י. (53) כר' יוחנן זבחים לד. (ראה למעלה הי"ב). (54) משנה מעילה י. (55) למעלה בהלכה יג למדנו, שטמא שאכל בשר קודש טמא חייב כרת, וכאן משמיענו רבינו שאפילו נטמא בשר תחילה ואחר-כך נטמא האדם חייב כרת, ואע"פ שאין איסור חל על איסור, כאן איסור טומאת הגוף חל על איסור טומאת בשר, מפני שאיסור טומאת הגוף כולל דברים שלא נאמרו לפני כן על אדם זה, זבחים קח. (56) משנה מעילה ט. (57) למעלה בהלכה ז כתב רבינו, שאין חייבים על פיגול

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ש"ק י"ט סיון – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קמא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 משום פגול - חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשׁוּם נוֹתֵר וְטָמֵא. בִּיצַד?
 2 דְּבָרִים שְׂאִין לָהֶם מִתִּירִין - אֵין חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשׁוּם
 3 פָּגוּל, וְחִיבִין עֲלֵיהֶם מִשׁוּם נוֹתֵר וְטָמֵא. וְכֵן הַמִּתִּירִין
 4 עֲצָמָן, אִף עַל פִּי שְׂאִין חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשׁוּם פָּגוּל, כְּמוֹ
 5 שְׂבָאֲרָנוּ - חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשׁוּם נוֹתֵר⁵⁸ וְטָמֵא. חוּץ מִן
 6 הַדָּם⁵⁹, שְׂאִין חִיבִין עֲלָיו לְעוֹלָם אֶלָּא מִשׁוּם דְּבַר אַחַד
 7 בְּלַבָּד.
 8 יח. טָמֵא שְׂאֶכֶל אֲמוּרִין - חִיב פְּרַת⁶⁰.
 9 יט. אֶכֶל⁶¹ פֶּסֶח שְׂאֵל נֶצְלָה, וְלַחְמֵי תוֹדָה שְׂאֵל הוֹרְמָה
 10 חֲלֵתָן⁶² - הָרִי זֶה חִיב פְּרַת מִשׁוּם טָמְאָת הַגּוֹף, אִף עַל
 11 פִּי שְׂאִינָן רְאוּיִין לְמָה שְׁהֵן⁶³. אִי אֶפְשָׁר שִׁיתִּחִיב אָדָם
 12 עַל אֶכֶלָּה אַחַת מִשׁוּם פָּגוּל וּמִשׁוּם נוֹתֵר⁶⁴; שֶׁהַפָּגוּל
 13 הוּא הַקֶּרְבֵּן שֶׁנִּפְסַל בְּמַחֲשַׁבַת הַזָּמֵן, וְאֵינוֹ עוֹלָה לְשָׁם
 14 קֶרְבֵּן וְלֹא נִרְצָה כָּלֵל, וְהַנּוֹתֵר הוּא הַנִּשְׁאָר מִקֶּרְבֵּן
 15 שֶׁקָּרַב כְּמִצְוֹתוֹ לְאַחַר זְמַן אֶכֶלְתּוֹ.
 16 כ. הַפָּגוּל וְהַנּוֹתֵר וְהַטָּמֵא שֶׁבִּלְלֵן זֶה בְּזָה וְאֶכְלֵן - חִיב.
 17 אִף עַל פִּי שְׂרָבָה מִיֵּן עַל חֲבָרוֹ - אֵינוֹ מִבְּטָלוֹ, שְׂאִין
 18 הָאִסוּרִין מִבְּטָלִין זֶה אֶת זֶה⁶⁵.
 19 כא. וּפָגוּל אוֹ נוֹתֵר אוֹ טָמֵא שֶׁהֶעֱלֵן לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ -
 20 מִשְׁמַשְׁלָה הָאוֹר בְּרֵבֵן פֶּקַע אִסוּרִין מִהֵן⁶⁶. וְהָאִסוּרִין
 21 מִצְטָרְפִין עִם הַבֶּשֶׂר לְכוֹזֵית, בֵּין בְּעוֹלָה בֵּין בִּישְׂאָר
 22 קֳדָשִׁים⁶⁷, לְחִיב עֲלָיו מִשׁוּם פָּגוּל אוֹ נוֹתֵר אוֹ טָמֵא.
 23 כב. זָבַח שֶׁנִּתְפָּגֵל⁶⁸ אוֹ שֶׁנּוֹתֵר לְאַחַר זְמָנוֹ, וְאֶכֶל מִמֶּנּוּ

פָּרָק תְּשֻׁעָה עֲשׂוּרִי

- א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׂרְף כָּל הַקֳּדָשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ, שְׁנֹאָמַר:
 וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל טָמֵא לֹא יֶאֱכַל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל. וְכֵן
 הַנּוֹתֵר - מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׂרְפוֹ, שְׁנֹאָמַר: וְהַנּוֹתֵר מִבֶּשֶׂר
 הַזָּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל. וּבְכָלֵל הַנּוֹתֵר הַפָּגוּל
 וְכָל פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, הַכֹּל נִשְׂרָפִין.
 ב. קֶרְבֵּן שֶׁנִּתְפָּגֵל אוֹ נִפְסַל - יִשְׂרָף בַּמִּקְדָּשׁ מִיָּד. וְכָל
 שֶׁפְּסוּלוֹ מִסִּפָּק - תִּעָבֵר צוּרְתּוֹ וְאַחַר כֵּן יִשְׂרָף בַּמִּקְדָּשׁ.
 ג. פָּרִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים - יֵשׁ בָּהֶם סִפָּק, אִם הִלִּינָה
 וְהִצִּיאָה קֳדָם שִׁיגִיעַ זְמָנָם לְצִאת פּוֹסְלָת בִּישְׂרָם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אלא על דבר שיש לו מתירין, ובהלכה הקודמת כתב: "וכל שאין לו מתירין, כיון שקדש בכלי חייבים עליו משום טומאה". והוא-הדין לנותר, כמו שמסיים כאן רבינו. (58) הכוונה לדברים הנאכלים, אבל שאינם נאכלים - פסק בסוף הפרק שפטורים. (59) במשנה שם מה: (60) ברייתא שם לו: (61) אדם טמא (מדברי הכסף-משנה כאן יש ללמוד שגרס "אבל", ומתוך כך טרח לפרש פירוש דחוק. וגירסתנו נכונה). (62) המקריב תודה מביא עמה ארבעה מיני לחם, עשר מכל מין. ומרים חלה אחת מכל מין ונותנה לכהן, והשאר נאכלים לבעלים. ולפני ההרמה כולם אסורים באכילה. (63) מכיון שקרבו המתירין, ורק מעשה צדדי אחר מעכב על היתר אכילה, רב דימי בר חנינא ורבא שם. ראה כסף-משנה. (64) "פיגול ונותר, בחדא בהמה לא משכחת לה" (כריתות יד.) ובמסקנה שם אמרו, שרק בכזית אחד אי-אפשר הדבר, אבל בשני כזיתים ישנה אפשרות, ולכן כותב רבינו כאן: "על אכילה אחת". (65) כר' אלעזר (זבחים עט.) נגד דעת ריש לקיש, מפני שר' יוחנן (ירושלמי חלה פרק א הלכה א) סובר כר' אלעזר - באיסורין. (66) ר' יוחנן שם מג: (67) שם קט. ראה למעלה הלכה יא בהערות. (68) משנה שם לה. (69) ראה למעלה פי"ד ה"ז. (70) שלא כר' אלעזר שם בגמרא, אבל בשליל ושלילה פסק כמותו בהלכה הסמוכה. (71) ראה למעלה שם. (72) כלומר, אם פיגול בבשר נתפגל גם השליל. אבל אם פיגול בשליל עצמו, פסק רבינו (למעלה שם) שלא נתפגל. ראה ראב"ד כאן. (73) שנינו (שם מה.) קדשי גויים אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא, והשוחטם בחוץ - פטור, דברי ר' שמעון, ור' יוסי מחייב. ורבינו מחלק את המשנה לשתי בבות: א. פיגול נותר וטמא, סתם רבי כר' שמעון שאין חייבים עליהם. ב. השוחטם בחוץ, כאן מביא רבי מחלוקת ר' יוסי ור' שמעון. ופסק רבינו כאן כסתם משנה, אע"פ שבכל מקום הלכה כר' יוסי נגד ר' שמעון, ובתוספתא זבחים פ"ה חולק ר' יוסי על ר' שמעון גם בפיגול ונותר וטמא, מפני סתם משנה כשיטתו (כסף-משנה), ובשחטם בחוץ פסק (בהלכות מעשה הקרבנות פרק יט הלכה טז) כר' יוסי (ראה 'תוספות יום טוב' שם. וראה רבינו בפירושו על המשנה שכתב "והלכה כר' יוסי", ואולי התכוון לשחטם בחוץ בלבד, או שחזר בו כאן). (74) כר' שמעון בתוספתא שם, ה"ב. לא נתבאר למה פסק כר' שמעון ולא כחכמים. (75) במשנה שם מה: נחלקו ר' שמעון וחכמים בטמא. ר"ש אומר פטור וחכמים מחייבים. ובגמרא שם נאמרו שלוש שיטות באותה המחלוקת: א. מחלוקת בטומאת עצמם, אבל בטומאת הגוף דברי הכל אינו לוקה. ב. מחלוקת בטומאת הגוף, אבל בטומאת עצמם דברי הכל לוקה. ג. בשתייהן מחלוקת. ופסק רבינו בטומאת הגוף אינו לוקה, מפני שלשיטה זו זה דברי הכל, וגם לפי שיטה ב' וג' דעת ר' שמעון כן. ובטומאת עצמם פסק שלוקה (ראה למעלה ה"ב), מפני שלכל שלוש השיטות כן היא דעת חכמים (ראה כסף-משנה, ואולי התכוון לביאורנו זה). (1) יבאר שמצות-עשה לשרוף קדשים שנטמאו והנותר וכל שפסולו מספק.

41 אורח שאין לו בית - שורפו לפני הבירה מעצי
42 המערכה.
43 ט. כל עצמות הקדשים שאין בהן מלח - אינן טעונין
44 שרפה, חוץ מעצמות הפסח. כבר בארנו, שהקרבן
45 שנפסל אחר שהפשט - העור לפנהנים, או לבעליו
46 בקדשים קלים; אבל אם נפסל קדם הפשט - הרי העור
47 כבשר ושרף הכל. וכן זבח שהפשט ונמצא טרפה, או
48 שנפסל במחשבת הזמן או במחשבת המקום, הואיל
49 ולא נרצה הנזבח - ישרף העור. בין בקדשי קדשים בין
50 בקדשים קלים. אבל אם נעשה במחשבת שנוי השם,
51 אף על פי שלא עלה לבעלים, הואיל ונרצה - הרי העור
52 לפנהנים או לבעליו, כמו שבארנו. וזבח שהפשט קדם
53 זריקה - אינו פוסל.
54 י. אלו הן הנשרפים: בשר קדש שנטמא או נותר או
55 נפסל, וכן המנחה שנטמאת או נפסלה או נותרה. ואשם
56 תלוי שנודע לו שלא חטא קדם שנוקד דמו. וחטאת
57 העוף הבאה על הספק. ושער נזיר טהור. והערלה
58 וכלאי הכרם. ודבר שאין דרכו להשרף, כגון משקין של
59 ערלה ושל כלאי הכרם - הרי אלו יקברו.
60 יא. ואלו הם הנקברים: קדשים שמתו, בין קדשי
61 מזבח בין קדשי בדיק הבית. וקדשים שהפילו גפול.
62 הפילו שליא - תקבר. ושור הנסקל. ועגלה צרופה.
63 וצפרי מצרע. ושער נזיר טמא. ופטר חמור. ובשר
64 בחלב. וחלין שגשחוטו בעורה.
65 יב. האורג מלא הסיט משער נזיר ומפטר חמור בשק
66 - ידלק.
67 יג. כל הנקברין - אפרם אסור. וכל הנשרפין של
68 הקדש - אפרן מתר, חוץ מדשן המזבח החיצון
69 והפנימי ודשון המנורה.
70 יד. כל הנשרפין לא יקברו, וכן כל הנקברים לא
71 ישרפו; שאף על פי שהוא מחמיר בשרפתן - הרי הקל
72 באפרן, שאפר הנקברים אסור.
73 טו. היה מקריב עמו בזבחים ואמר לו: נתפגלו,
74 עושה עמו בטירות ואמר לו: נטמאו - נאמן. לא
75 נחשדו ישראל על כך. אבל אם אמר לו: זבחים
76 שהקרבתי לך באותו היום נתפגלו, ואותן הטירות
77 נטמאו, אם היה נאמן לו - סומך על דבריו; ואם
78 לאו - שונית הדין שאינו נאמן, והרופה להחמיר
79 על עצמו - הרי זה משבח.
80 סליקו להו הלכות פסולי המוקדשין בסיעתא דשמאי

1 באמורייהן, או אינה פוסלת בשרן. לפיכך פוסלין אותן
2 להחמיר וישרפו בעורה. וכן אם יצא חצי הבהמה ברב
3 האבר - אם מחזיקין אותן פיוצא, הואיל ויצא רב
4 האבר; או עדין אינן יוצאין, שהרי לא יצא רב הבהמה.
5 לפיכך נפסלו מספק וישרפו בעורה. וכן אם נשאום
6 חמשה להוציאן, ויצאו שלשה ונשארו שנים, והוציאו
7 השלשה חצי הבהמה - הרי אלו נפסלו מספק וישרפו
8 בעורה. ונראה לי, שאין אלו צריכין להמתין עד
9 שהעבר צורתן, הואיל והן עומדין לשרפה לעולם אפלו
10 לא נפסלו.
11 ד. בשר הנמצא בעורה: איברים - עולות, וחתכות -
12 חטאות. והנמצא בירושלים - שלמים. והכל תעבר
13 צורתן ויצאו לבית השרפה, שקמא נותר הוא. אם כן,
14 מה הועיל שתהיה חזקתו עולה או חטאת או שלמים?
15 למי שעבר ואכל. אין שורפין את הנותר אלא ביום,
16 שנגמר: ביום השלישי באש ישרף.
17 ה. אף על פי שהשלמים אסורין באכילה מתחלת ליל
18 שלישי - אין שורפין אותן אלא ביום. בין בזמנו בין
19 שלא בזמנו. וכן הפגול אינו נשרף אלא ביום. ואין
20 שרפת טמא ונותר ופגול הוחה את יום טוב, ואין צריך
21 לומר את השבת. ומתר לשרף טמא ונותר ופגול
22 כאחד.
23 ו. בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים - שורפין אותו
24 בפנים, ואם נטמא בחוץ - שורפין אותו בחוץ. בין
25 שנטמא באב הטמאה בין שנטמא בולד הטמאה.
26 וממיהם של פנהנים לא נמנעו מלשרף את הבשר
27 שנטמא באב הטמאה, שהרי הוא ראשון לטמאה, עם
28 הבשר שנטמא בולד הטמאה, שהרי הוא שלישי, אף
29 על פי שמוסיפין לו טמאה על טמאתו, שהשלישי
30 שנגע בראשון - יחזר שני, כמו שיתבאר במקומו. ולא
31 עוד, אלא אפלו שמן שנפסל בטבול יום, שהוא שלישי
32 - מתר להדליקו בנר של מתכת שנגע בה טמא מת,
33 שהנר אב הטמאה. אף על פי שזה השמן נעשה ראשון
34 כשיגע בנר, הואיל ויש שם שום טמאה - אין מקפדין
35 על תוספתה. ואין נזהרין אלא מן הטהור שלא יפסל.
36 ז. נותר של קדשים קלים - שורפין אותו בעליו
37 בבתייהן.
38 ח. מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש:
39 אם עבר הצופין - שורפו במקומו; ואם לאו - אם יש
40 בו פזית או יתר, חזר וישרפו בירושלים. ואם הוא

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - י"ג-י"ט סיון ה'תשע"ה

1

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ה

2

הלכות שופר וספָה ולולב

3

פרק ב

4

א. הכל חייבין לשמע קול שופר, כהנים לויים וישראלים וגרים ועבדים משחררים; אבל נשים ועבדים וקטנים, פטורין. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, וטמטום ואנדרוגינס [ספקי זכר ספקי נקבה] - חייבין.

ב. כל מי שאינו חייב בדבר, אינו מוציא את החייב ידי חובתו; לפיכך, אשה או קטן שתקעו בשופר, השומע מהן לא יצא. אנדרוגינס (שיש בו כל הסימנים, והוא מין בפני עצמו) מוציא את מינו, ואינו מוציא את שאינו מינו; טמטום (שלא ניכר בו סימנים) אינו מוציא לא את מינו, ולא את שאינו מינו - שהטמטום שנקרע [נותח], אפשר שימצא זכר ואפשר שימצא נקבה.

ג. וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין, אינו מוציא אפלו לעצמו, שאין צד עבדות שבו מוציא צד חרות שבו; אלא כיצד יוצא ידי חובתו? שישמע מן חורין שיחקע לו.

ד. המתעסק בתקיעת שופר להתלמד, לא יצא ידי חובתו; וכן השומע מן המתעסק, לא יצא. נתפנן שומע לצאת ידי חובתו ולא נתפנן התוקע להוציאו, או שנתפנן התוקע להוציא ולא נתפנן השומע לצאת - לא יצא ידי חובתו; עד שיתפנן שומע ומשמיע.

ה. מי שתקע ונתפנן להוציא כל השומע תקיעתו, ושמע השומע ונתפנן לצאת ידי חובתו - יצא, אף על פי שאין התוקע מתפנן לזה פלוני ששמע תקיעתו, ואינו יודעו; שהרי נתפנן לכל מי שישמענו. לפיכך, מי שהיה מהלך בדרך או יושב בתוך ביתו, ושמע התקיעות משליח צבור - יצא, אם נתפנן לצאת; שהרי שליח צבור מתפנן להוציא את הרבים ידי חובתן.

ו. יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, אין תוקעין בשופר בכל מקום, אף על פי שהתקיעה משום שבות (איסור מדובנן להרבות השביתה). ומן הדין היה שתוקעין - יבוא עשה של תורה, ויךחה שבות של דבריהם - ולמה אין תוקעין? גזרה, שמא יטלנו בידו, ויוליכו למי שיתקע לו, ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים או מוציאו מרשות לרשות, ויבוא לידי אסור סקילה - שהכל חייבין בתקיעה, ואין הכל בקיאים לתקע.

ז. התינוקות שלא הגיעו לחנוף - אין מעכבין אותן מלתקע בשבת שאינה יום טוב של ראש השנה, כדי

שילמדו; ומתן לגדול להתעסק עמהן כדי ללמדן ביום טוב - בין קטן שהגיע לחנוף, בין קטן שלא הגיע לחנוף; שהתקיעה אין אסורה אלא משום שבות.

ח. כשגזרו שלא לתקע בשבת, לא גזרו אלא במקום שאין בו בית דין; אבל בזמן שהיה המקדש קיים, והיה בית דין הגדול בירושלם - היו הכל תוקעין בירושלם בשבת, כל זמן שבית דין יושבין. ולא אנשי ירושלם בלבד, אלא כל עיר שהיתה בתוך תחום ירושלם, והיתה רואה ירושלם - לא שתהיה בתוך הנחל [בעמק] - והיתה שומעת קול תקיעת ירושלם - לא שתהיה בראש ההר - והיתה יכולה לבוא לירושלם - לא שהיה נהר מפסיק ביניהן - אנשי אותה העיר היו תוקעין בשבת בירושלם; אבל בשאר ערי ישראל, לא היו תוקעין.

ט. ובזמן הזה שחרב בית המקדש, כל מקום שיש בו בית דין קבוע - והוא, שהיה סמוך [מוסמך] בארץ - תוקעין בו בשבת. ואין תוקעין בשבת, אלא בבית דין שקדשו את החדש; אבל שאר בתי דינים, אין תוקעין בהן אף על פי שהן סמוכין. ואין תוקעין אלא בפני בית דין בלבד, כל זמן שהן יושבין, ואפלו ננערו לעמד ולא עמדו, תוקעין בפניהן; אבל חוץ לבית דין, אין תוקעין. ולמה תוקעין בפני בית דין? מפני שבית דין יריזין [זהירין] הן, ולא יבואו התוקעין להעביר השופר בפניהן ברשות הרבים, שבית דין מזהירין את העם ומודיעין אותן.

י. בזמן הזה, שאנו עושין שני ימים בגליות - פדרף שתוקעין בראשון, תוקעין בשני; ואם חל יום ראשון להיות בשבת ולא היה במקום בית דין הראויין לתקע, תוקעין בשני בלבד.

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ה

72

פרק ג

73

א. כמה תקיעות חייב אדם לשמע ביום טוב של ראש השנה? תשע תקיעות. לפי שנאמרה תרועה ביובל ובראש השנה שלשה פעמים, וכל תרועה - [תקיעה] - פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה; ומפי השמועה [ממדרגה] למדו, שכל תרועות של חדש השביעי, אחד הן, בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהן - תקיעה ותרועה ותקיעה, תקיעה ותרועה ותקיעה, תקיעה ותרועה ותקיעה ותקיעה.

ב. תרועה זו האמורה בתורה, נסתפק לנו בה ספק לפי

82

83

47 ואחד מן התורה משלים בו. ואם השלים בנביא, יצא.
 48 ואם אמר פסוק אחד מן התורה ואחד מן הכתובים
 49 ואחד מן הנביאים, יצא; אפלו אמר: 'ובתורתך ה'
 50 אלהינו כתוב לאמר', ואמר פסוק של תורה והפסיק,
 51 שוב אינו צריך כלום.
 52 ט. אין מזכירין זכרונות מלכות ושופרות של פרענות.
 53 זכרונות - כגון: 'ויזכור כי בשר המה וכו'; מלכות -
 54 כגון: 'בחמה שפוכה אמלף עליכם'; שופרות - כגון:
 55 'תקעו שופר בגבעה, תצצרה ברמה וכו'". ולא זכרון
 56 יחיד אפלו לטובה - כגון 'זכרני, ה', ברצון עמך',
 57 'זכרה לי אלהי לטובה'. ופקדונות אינן כזכרונות -
 58 כגון 'פקד פקדתי אתכם'. ויש לו להזכיר פרענות של
 59 אמות העולם - כגון: 'ה' מלך, ירגזו עמים', 'זכר, ה',
 60 לכני אדום את יום ירושלים', 'ואדני ה' בשופר תקע,
 61 והלף בסערות תימן'. 'שמע, ישראל: ה' אלהינו, ה'
 62 אחד', 'אתה הראת לדעת וכו'". 'וידעת היום, והשבתך
 63 אל לבך, כי ה' הוא האלהים, בשמים ממעל ועל
 64 הארץ מתחת, אין עוד' - כל פסוק מאלו, מלכות הוא
 65 ענינו, אף על פי שאין בו זכר מלכות, והרי הוא כמו
 66 'ה' ימלך לעולם ועד', 'ויהי בישרון מלך וכו'".
 67 י. המנהג הפשוט בסדר תקיעות של ראש השנה
 68 בצבור, כך הוא: אחר שקוראין בתורה ומזכירין הספר,
 69 יושבין כל העם, ואחד עומד ומברך: 'ברוך אתה ה'
 70 אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו
 71 לשמע קול שופר', וכל העם עונין 'אמן'; וחזור ומברך
 72 'שהחיינו', וכל העם עונין 'אמן'. ותוקע שלשים תקיעות
 73 שאמרנו מפני הספק, על הסדר. ואומרים קדיש,
 74 ועומדין ומתפללין תפלת מוסף. ואחר שגומר שליח
 75 צבור ברכה רביעית שהיא מלכות, תוקע תקיעה
 76 שלשה שבירים תרועה ותקיעה, פעם אחת; ומברך
 77 ברכה חמישית שהיא זכרונות, ואחר שגומרה תוקע
 78 תקיעה שלשה שבירים תקיעה; ומברך ברכה ששית
 79 שהיא שופרות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה תרועה
 80 ותקיעה פעם אחת, וגומר התפלה.
 81 יא. זה שתוקע כשהן יושבין, הוא שתוקע על סדר
 82 ברכות כשהן עומדין, ואינו מדבר בין תקיעות שמישב
 83 לתקיעות שעל הסדר [- שבתפילת העמידה]; ואם סח
 84 ביניהן - אף על פי שעבר, אינו חוזר ומברך.
 85 יב. בדין היה שיתקעו על כל ברכה, כל כבא מהן
 86 שלשה פעמים כדרך שתקעו כשהן יושבין; אלא בין
 87 שיצאו מידי ספק בתקיעות שמישב, אין מטריחין על
 88 הצבור לחזר בהן כלן על סדר ברכות, אלא די להן כבא
 89 אחת על כל ברכה, כדי שישמעו תקיעות על סדר
 90 ברכות. וכל הדברים האלו, בצבור; אבל ביהודי - בין
 91 ששמע על סדר ברכות בין שלא שמע על הסדר, בין
 92 מעמד בין מישב - ואין בזה מנהג.

1 [- מפני] ארץ השנים רוב הגליות, ואין אנו יודעין היאך
 2 היא: אם היא היגלה וקולות קצרים תכופים [- שמיללין
 3 הנשים בנהיתן בשעה שמיבבין [על מת], או האנחה
 4 כדרך שאנחה האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר
 5 גדול, או שניהם כאחד - האנחה והיגלה שדרך לבוא
 6 אחריה - הן הנקראין 'תרועה'; שפך דרך הדואג,
 7 מתאנח תחלה, ואחר כך מילל; לפיכך אנו עושין הכל,
 8 האנחה והיגלה.
 9 ג. והיגלה, היא שאנו קוראין 'תרועה'; והאנחה זו
 10 אחר זו, היא שאנו קוראין אותה 'שלשה שבירים'. נמצא
 11 סדר התקיעות כך הוא: מברך, ותוקע תקיעה ואחריה
 12 שלשה שבירים ואחריה תרועה ואחריה תקיעה, וחזור
 13 פסדר הנה שלשה פעמים; ותוקע תקיעה ואחריה
 14 שלשה שבירים ואחריה תקיעה, וחזור פסדר הנה שלשה
 15 פעמים; ותוקע תקיעה ואחריה תרועה ואחריה תקיעה,
 16 וחזור פסדר הנה שלשה פעמים. נמצא מנין התקיעות
 17 שלשים - כדי להסתלק מן הספק.
 18 ד. שעור תרועה, כשתי תקיעות; שעור שלשה שבירים,
 19 כתרועה. הרי שתקע והריע ותקע תקיעה ארבה, ומשך
 20 בה כשנים כראשונה [- פי שנים מהתקיעה] - אין
 21 אומרין: 'תחשב כשתי תקיעות, ויריע אחריה ויחזר
 22 ויתקע'; אלא אפלו משך בה כל שעה, אינה אלא
 23 תקיעה אחת; וחזור ותוקע ומריע ותוקע, שלשה
 24 פעמים.
 25 ה. שמע תקיעה אחת בשעה זו, ושניה בשעה שניה -
 26 אפלו שהיה כל היום כלו - הרי אלו מצטרפין, ויצא ידי
 27 חובתו; והוא, שישמע כל כבא מהן על סדרה, לא
 28 שישמע תרועה ואחריה שתי תקיעות, או שתי תקיעות
 29 ואחריהן תרועה וכיצא בהן רק במתכונת של - תקיעה
 30 תרועה ותקיעה].
 31 ו. שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם כאחד, לא יצא
 32 אפלו ידי אחת; תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה
 33 משלישי בזה אחר זה, יצא, ואפלו בסרוגין, ואפלו כל
 34 היום כלו. ואינו יוצא ידי חובתו, עד שישמע כל התשע
 35 תקיעות; שכלן מצוה אחת הן, ולפיכך מעפכות זו את
 36 זו.
 37 ז. הצבור, חזבין לשמע התקיעות על סדר הברכות.
 38 כיצד? אומר שליח צבור אבות וגבורות וקדשת השם
 39 ומלכות, ותוקע שלש; ואומר זכרונות, ותוקע שלש;
 40 ואומר שופרות, ותוקע שלש; ואמר עבודה והודיה
 41 וברכת כהנים.
 42 ח. שלש ברכות אמצעיות אלו של ראש השנה ושל
 43 יום הכפורים של יובל - שהן מלכות וזכרונות
 44 ושופרות - מעפכות זו את זו. וצריך לומר בכל ברכה
 45 מהן עשרה פסוקין מעין הברכה - שלשה פסוקין מן
 46 התורה, ושלשה מספר תלים, ושלשה מן הנביאים,

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שלישי ט"ו סיון - ס' זמנים - הל' שופר וסוכה ולולב קמה

מתוך מהדורת חזק

43 [הענפים] בתבן ובקש פדי שלא תניד אותם הרוח, וקשר
44 אותם - הרי זו כשרה; שפל מחצה שאינה יכולה לעמד
45 ברוח מצויה של יבשה, אינה מחצה.
46 ו. העושה סתו בראש העגלה, או בראש הספינה -
47 כשרה, ועולין לה ביום טוב. בראש האילן, או על גבי
48 הגמל - כשרה, ואין עולין לה ביום טוב; לפי שאסור
49 לעלות באילן או על גבי בהמה. היו מקצת הדפנות
50 עשויות בידי אדם, ומקצתן אילנות - רואין: כל שאלו
51 נטלו האילנות, היא יכולה לעמד בדפנות שבידי אדם -
52 עולין לה ביום טוב.

53 ז. סכה שאין לה גג, פסולה. כיצד? כגון שהיו ראשי
54 הדפנות דבוקות זה בזה כמין [גג -] צריף, או שסמוך
55 ראש דפן הסכה לכתל; ואם היה לה גג אפלו טפח, או
56 שהגביה הדפן הסמוך לכתל מן הקרקע טפח - הרי זו
57 כשרה. סכה עגלה - אם יש בהקפה פדי לרבע בה
58 שבועה טפחים על שבועה טפחים - אף על פי שאין לה
59 זוויות, הרי זו כשרה.

60 ח. סכף על גבי אכסדרה [מרפסת בעלת ב' דפנות אחת
61 מול השניה] שיש לה פצימין [עמודים בקצות הדפנות] -
62 בין שהיו נראין מבפנים ואין נראין מבחוץ, בין שהיו
63 נראין מבחוץ ואין נראין מבפנים - כשרה.

64 ט. לא היו לה פצימין - פסולה, מפני שהיא סכה
65 העשויה כמבוי; שהרי אין לה אלא שני צדי האכסדרה,
66 ואמצעי האכסדרה אין בו כהל, ושכנגדו אין בו פצימין.
67 י. סכף על גבי מבוי [שפתוח משני צדדיו] שיש לו לחי
68 [קורה בקצה], או על גבי באר שיש לה פסין [קירות
69 בצורת זווית מארבע פינות מסיבב] - הרי זו סכה כשרה
70 לאותה שבת שבתוף הקג בלבד; מתוף שלחי זה ופסין
71 אלו מחצות לענן שבת, נחשב אותן כמחצות לענן
72 סכה.

73 יא. נעץ ארבעה קנדסים [עמודים] על ארבע זוויות הגג,
74 וסכף על גבן - הואיל והסכף על שפת הגג, כשרה,
75 ורואין את המחצות התחתונות, כאלו הן עולות למעלה
76 על שפת הסכף.

77 יב. סכה שיש לה פתחים רבים, ויש בכתיקה חלונות
78 הרבה - הרי זו כשרה, ואף על פי שפרוץ [- פתוח]
79 מרבה על העומד [- הסתום]; ובלבד שלא יהיה שם
80 פתח יתר על עשר [אמות]. אכל אם היה שם פתח יתר
81 על עשר - אף על פי שיש לו צורת פתח, צריף שלא
82 יהיה הפרוץ מרבה על העומד.

83 יג. סכה שאינה [גובה חללה] גבוה מעשרים אמה,
84 ומעטה בכרים וכסתות - אינו מעוט, ואפלו בטלם [-]
85 חשב להשארם שם]. מעטה בתבן ובטלו - הרי זה
86 מעוט, ואין צריף לומר עפר ובטלו; אכל בעפר סתם

1 יג. התקיעות אינן מעכבות את הברכות, והברכות אינן
2 מעכבות את התקיעות. שתי צירות, באחת יודע בודאי
3 שיש שם מי שיברך להן תשע ברכות ואין שם תוקע,
4 ובשניה ספק יש שם תוקע ספק אין שם - הולך
5 לשניה; שהתקיעה מדברי תורה, והברכות מדברי
6 סופרים.

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ה

פרק ד

9 א. שיעור הסכה - גכהה - אין פחות מעשרה טפחים,
10 ולא יתר על עשרים אמה; ורחבה - אין פחות משבועה
11 טפחים על שבועה טפחים, ויש [- מותר] לו להוסיף
12 ברחבה אפלו כמה מילין. היתה פחותה מעשרה, או
13 משבועה על שבועה, או גבוהה על עשרים אמה כל
14 שהוא - הרי זו פסולה.

15 ב. סכה שאין לה שלש דפנות, פסולה. היו לה שתי
16 דפנות גמורות זה בצד זה כמין גם [ג' יוונית - שהיא
17 כרי"ש שלנו] - עושה דפן שיש ברחבו יתר על טפח,
18 ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות,
19 ודיו; וצריף לעשות לה צורת פתח, מפני שאין לה שלש
20 דפנות גמורות. וכבר בארנו בהלכות שבת, שצורת פתח
21 האמורה בכל מקום, אפלו קנה מכאן וקנה מכאן, וקנה
22 על גביהן אף על פי שאינו מגיע להן [אינו נוגע בהן].
23 ג. היו לה שתי דפנות זה כנגד זה וביניהן מפלש [-]
24 פתוח מב' צדדים] - עושה דפן שיש ברחבו ארבעה
25 טפחים ומשהו, ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחת
26 משתי הדפנות, וכשרה; וצריף לעשות לה צורת פתח.
27 קנים היוצאים מסכף הסכה לפני הסכה, ודפן אחת
28 נמשכת עמהן - הרי הן פסכה.

29 ד. דפנות שהיו דבוקות כגג [- סכך] הסכה, ולא היו
30 מגיעות לארץ - אם גבוהות מן הארץ שלשה טפחים,
31 פסולה; פחות מכן, כשרה. היו הדפנות דבוקות בארץ,
32 ולא היו מגיעות לסכף - אם גבוהות עשרה טפחים -
33 אף על פי שהן רחוקין מן הגג כמה אמות, כשרה,
34 ובלבד שיהיו הדפנות מכוונות תחת שפת הגג; הרחיק
35 את הגג מן הדפן שלשה טפחים, פסולה; פחות מכאן,
36 כשרה. תלה מחצה שגכהה ארבעה [טפחים] ומשהו
37 באמצע [- לא צמודה לגג ולא לקרקע], בפחות משלשה
38 סמוך לארץ, ובפחות משלשה סמוך לגג - הרי זו
39 כשרה.

40 ה. העושה סתו בין האילנות, והאילנות דפנות - אם
41 היו חזקים, או שקשר אותם וחזק אותם עד שלא תהיה
42 הרוח המצויה מנידה אותם תמיד, ומלא בין האמירים

44 וכיוצא בהן - פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה. וכן
 45 אם ספכה בשברי פלים ובלייתיהן [בגדים בלויים] -
 46 פסולה; הואיל והיו מקבלין טמאה, שמא יספך
 47 בשברים שעדין לא טהרו.
 48 ג. ספכה באכלין - פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה.
 49 סוכי [- ענפי] תאנים ובהן תאנים, פרפילין [זמורות]
 50 ובהן ענבים, מכבודת [ענפי דקל] ובהן תמרים, וכן כל
 51 כיוצא בהן - רואין: אם פסלת מרבה על האכלין,
 52 מספכין בהן; ואם לאו, אין מספכין בהן. ספך בירקות
 53 שאם ייבשו ובלו ולא ישאר בהן ממש - אף על פי
 54 שהן עתה לחים - הרי מקומן נחשב כאלו הוא אור,
 55 וכאלו אינם.
 56 ד. ספכה בפשתי העץ [- פשתן] שלא דק [כתש] אותן
 57 ולא נפצן [- סירקס] - פשרה, שעדין עץ הוא; ואם דק
 58 ונפצן אותן, אין מספכין בו - מפני שגשפתת צורתו,
 59 וכאלו אינו מגדולי קרקע. מספכין בתבליים של סיב
 60 [סיבי העץ] ושל חלף [מן עשב] וכיוצא בהן, שהרי
 61 צורתן עומדת, ואין התבליים בליים.
 62 ה. ספכה בחצים - בזכרים [סוג חיצים שתוחבים אותם
 63 בתוך נקב המצוי ב"ראש" שמברזל], פשרה; בנקבות [-
 64 סוג חיצים שחוקקים בתוכם כדי להכניס ראש מברזל],
 65 פסולה; אף על פי שהוא עשוי להתמלאת בכרזל, בית
 66 קבול הוא ומקבל טמאה ככל כלי קבול.
 67 ו. מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף - קטנה -
 68 סתמה לשכיבה, לפיכך אין מספכין בה, אלא אם כן
 69 עשה אותה לספוף; גדולה - סתמה לספוף, לפיכך
 70 מספכין בה, אלא אם כן עשה אותה לשכיבה. ואם יש
 71 לה קיר [שפה סביב] - אפלו גדולה - אין מספכין בה,
 72 שהרי היא ככלי קבול; ואפלו נטל הקיר שלה - אין
 73 מספכין בה, מפני שהיא פשרי פלים.
 74 ז. נסרים [גזרי עצים] שאין ברחבן ארבעה טפחים,
 75 מספכין בהן אף על פי שהן משפין [משויפים]; ואם יש
 76 ברחבן ארבעה, אין מספכין בהן ואף על פי שאינן
 77 משפין - גזרה שמא ישב תחת תקרה, וידמה שהיא
 78 כספה. נתן עליה נסר אחד שיש ברחבו ארבעה טפחים
 79 - פשרה, ואין ישנין תחתיו; והישן תחתיו, לא יצא ירי
 80 חובתו. היו נסרין שיש ברחבן ארבעה, ואין בערבן
 81 ארבעה, והפכין על צדיהן שאין בהן ארבעה, וספך בהן
 82 - הרי זו פסולה; שנה הנסר פסול, בין שספך ברחבו,
 83 בין שספך בעביו.
 84 ח. תקרה שאין עליה מעזיבה, שהיא הטיט והאבנים,
 85 אלא נסרין תקועין בלבד - הרי זו פסולה, שהרי לא
 86 נעשו לשם ספה אלא לשם בית; לפיכך, אם פקפק
 87 [רעע] הנסרים והניד המסמרים [ממקומם] לשם ספה -
 88 הרי זו פשרה; ובלבד שלא יהיה בכל נסר ונסר רחב

1 [ללא ביטול], אינו מעוט. היתה גבוהה מעשרים,
 2 והוצין [ענפים דקים] יורדין לתוף עשרים - אם היתה
 3 צלתן מרבה מחמתן, יחשבו כנג עבה ופשרה.
 4 יד. בנה אצטבה [ספסל] בה כנגד דפן האמצעית [מג'
 5 הדפנות] על פני פלה [מדופן לדופן] - אם יש באצטבא
 6 שעור רחב הספה, פשרה. בנה אצטבה מן הצד [בא'
 7 מב' הדפנות] - אם יש משפת אצטבה ולכתל ארבע
 8 אמות, פסולה; פחות מארבע אמות, פשרה. בנה
 9 אצטבה באמצעה - אם יש משפת אצטבה ולכתל
 10 ארבע אמות לכל רוח, פסולה; פחות מארבע אמות,
 11 פשרה, וכאלו הפחצות נוגעות באצטבה, והרי מן
 12 האצטבה עד הספוף פחות מעשרים אמה. בנה בה
 13 עמוד, ויש בו הכשר סכה [ד' טפחים על ד' טפחים] -
 14 פסולה, שאין אלו מחצות הנפרות, ונמצא על גב
 15 העמוד ספך פשר בלא דפנות.
 16 טו. היתה פחותה מעשרה, וחקק בה [חפור קרקעיתה]
 17 להשלימה לעשרה - אם יש משפת חקק ולכתל שלשה
 18 טפחים, פסולה; פחות מכן, פשרה, שכל פחות
 19 משלשה הרי הוא כדבוק, כמו שבארנו בהלכות שבת.
 20 טז. דפני סכה - פשרין מן הכל; שאין אנו צריכין
 21 אלא מחצה מכל מקום, ואפלו מבעלי חיים. ועושה
 22 אדם את חברו דפן ביום טוב, כדי שיאכל וישתה
 23 ויישן בסכה פשרה שחברו דפן לה; והוא, שיעשה
 24 אותו שלא לדעת זה שנעשה דפן; אבל אם עשהו
 25 לדעת, אסור ביום טוב, ומתיר בשאר ימי החג. וכן
 26 עושה בכלים דפן רביעית ביום טוב; אבל דפן
 27 שלישי, לא יעשה אותה בכלים ביום טוב, לפי שהוא
 28 מכשיר הספה, ואין עושין אהל צראי ביום טוב.

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ה

פרק ה

31 א. הספך של סכה, אינו פשר מכל דבר. אין מספכין
 32 אלא בדבר שגדוליו מן הארץ, שנעקר מן הארץ, ואינו
 33 מקבל טמאה, ואין ריחו רע, ואינו נושר ונובל תמיד.
 34 ב. ספך בדבר שאין גדוליו מן הארץ, או במחבר, או
 35 בדבר שמקבל טמאה - פסולה. אבל אם עבר וספך
 36 בדבר הנובל, או בדבר שריחו רע - פשרה; שלא אמרו
 37 אין מספכין באלו, אלא כדי שלא יניח הספה ויצא.
 38 וצריך להזהר שלא יהיו הוצין [טיבים] ועלין של ספך
 39 יורדין לתוף עשרה טפחים, כדי שלא יצר לו בשיבתו.
 40 ספכה במיני מתכות, או בעצמות ועורות - פסולה,
 41 מפני שאינן גדולי קרקע. הדלה [היטה] עלי גפנים
 42 וכיוצא בהן, עד שנעשו סכה - פסולה, שהרי לא
 43 נעקרו. ספכה בכלי העץ ובמחצלות העשויות לשכיבה,

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום רביעי ט"ז סיון - ס' זמנים - הל' שופר וסוכה ולולב קמז

מתוך מהדורת חזק

47 ארבע אמות, פסולה; פחות מכן, רואין כאלו הכתל
 48 נצקם, ויחשב זה הסכף הפסול מן גוף הכתל, וכשרה.
 49 ודבר זה - הלכה למשה מסיני.
 50 טו. ואי זו היא סכה קטנה? כל שאין בה אלא שבועה
 51 טפחים על שבועה טפחים; וגדולה, כל שישאר בה
 52 יתר על הסכף הפסול שבועה טפחים על שבועה טפחים
 53 סכף כשר.
 54 טז. סכף בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה, ואין
 55 במקום אחד מסכף הפסול רחב שלשה טפחים אלא
 56 פחות - אם היה כל הסכף הכשר יותר על כל הסכף
 57 הפסול, כשרה; ואם היה זה כמו זה בצמצום [בדיוק
 58 בשווה] - אף על פי שאין במקום אחד שלשה - הרי
 59 זו פסולה, מפני שסכף פסול כפרוץ הוא נחשב.
 60 יז. פרש עליה בגד מלמעלה, או פרש תחתיה מפני
 61 הנשר - פסולה; פרשו כדי לנאותה, כשרה. וכן אם
 62 סככה פהלכתה, ועטרה במיני פרות וימיני בגדים
 63 וכלים שתלויין בה, בין בכתליה בין בסכף, כדי
 64 לנאותה - כשרה.
 65 יח. נואי הסכה - אין ממעטין בגביתה [להפחיתה מכ'
 66 אמה], אבל ממעטין ברחבה [מז' טפחים]. היו נואי
 67 הסכה מפלגין [רחוקים] מגגה ארבעה טפחים או יתר
 68 - פסולה; שנמצא היושב שם כאלו אינו תחת הסכף,
 69 אלא תחת הנואי, שהוא אכלין וכלים שאין מסככין
 70 בהן.
 71 יט. סכף שהיו בו חלונות שהאיר נראה מהן - אם
 72 יש בכל האויר ככל מקום המסכף, הרי זו פסולה,
 73 מפני שחמתה תהיה מרבה מצלתה, וכל שהחמה
 74 מרבה על הצל אינו סכף; ואם היה הסכף רב על
 75 האויר, כשרה.
 76 כ. במה דברים אמורים? בשלא היה במקום אחד אויר
 77 שלשה טפחים; אבל אם היה אויר שלשה טפחים, בין
 78 באמצע בין מן הצד - הרי זו פסולה, עד שימעטנו
 79 משלשה. מעטו בדבר הפסול, כגון בלים וכסות - אם
 80 סכה גדולה היא, כשרה; ואם בסכה קטנה, פסולה עד
 81 שימעטנו בדבר שמסככין בו. היה רב הסכף, צלתו
 82 מרבה מחמתו, ומעוטו, חמתו מרבה מצלתו - הואיל
 83 וצלת הכל מרבה מחמת הכל, כשרה.
 84 כא. דרך הסכף להיות קל, כדי שיגאו מנונו
 85 הנכובים הגדולים; היתה מעבה [בסכך רב] כמין בית
 86 - אף על פי שאין הנכובים נראין מתוכה, כשרה. היה
 87 הסכף מדבבל, והוא הסכף שיהיה מקצתו למעלה
 88 ומקצתו למטה - כשרה; ובלבד שלא יהיה בין העולה
 89 והיורד, שלשה טפחים. ואם היה ברחב זה העולה
 90 טפח או יתר - אף על פי שהוא גבוה יתר משלשה
 91 טפחים - רואין אותו כאלו ירד למטה, ונגע בשפת
 92 זה היורד; והוא, שיהיה מכוון כנגד שפת היורד.

1 ארבעה טפחים. וכן אם נטל [נסר] אחד מבינתיים
 2 [מהנסרים] והניח במקומו סכף כשר לשם סכה, הרי זה
 3 כשר.
 4 ט. סכה שנעשת פהלכתה, מכל מקום - כשרה, אף
 5 על פי שלא נעשת לשם מצוה; והוא, שתהיה עשויה
 6 לצל, כגון סכת גוים וסכת בהמה וכל פיוצא בהן. אבל
 7 סכה שנעשת מאליה - פסולה, לפי שלא נעשת לצל.
 8 וכן החוטט בגדיש [חפר בערימת תבואה], ונעשהו סכה
 9 - אינה סכה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל; לפיכך,
 10 אם עשה בתחלה חלל טפח במשך שבועה לשם סכה,
 11 וחסטט בה אחרי כן והשלימה לעשרה - כשרה, שהרי
 12 נעשה סכף שלמה לצל.
 13 י. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין - אין מסככין
 14 בהן; גזרה, שמא יעשה אדם חבילות על גגו כדי
 15 לנבשו, וימלך וישב תחתיהן לשם סכה, והוא מתחלה
 16 לא עשה סכף זה לצל, ונמצאת כסכה שנעשת מאליה.
 17 ואם התירן [התיר הקשר], כשרות. ואין חבילה פחותה
 18 מעשרים וחמשה בדים.
 19 יא. חבילות קטנות שאגדן למגן [למוכרו במניין],
 20 מסככין בהן. וכן החותף ראש הדקל, והחריות אגודות
 21 [מחבורות] בו - מסככין בו, שאגד בידי שמים אין
 22 פחילה. ואפלו קשר ראשי החריות בלן מצד האחד,
 23 שנמצאו פחילה, אחד משני ראשיה בידי שמים,
 24 ואחד בידי אדם - מסככין בהן; שהאגד עין אחד אינו
 25 חבילה, וזו כעין אחד הוא שהרי אגודה בידי שמים.
 26 וכן כל אגד שאינו עשוי לטלטלו [שאם יטלטלו
 27 יתפור], אינו אגד.
 28 יב. העושה סכתו תחת האילן, כאלו עשה בתוף
 29 הבית. הדלה [היטה] עליה עלי האילנות ובידיהן, וסכף
 30 על גבן, ואחר כך קצצן - אם היה הסכף [הכשר]
 31 הרבה [רב] מהן, כשרה; ואם לא היה הסכף שהיה
 32 כשר מתחתו הרבה מהן, צריך לנענע אותן אחר
 33 קציצתם כדי שתהיה עשויה לשם סכה.
 34 יג. ערב דבר שמסככין בו בדבר שאין מסככין בו,
 35 וסכף בשניהם - אף על פי שהכשר יתר על הפסול,
 36 פסולה. סכף בזה לעצמו וזה לעצמו, זה בצד זה -
 37 אם יש בסכף פסול שלשה טפחים במקום אחד, בין
 38 באמצע בין מן הצד - הרי זו פסולה.
 39 יד. במה דברים אמורים? בקטנה. אבל בסכה גדולה,
 40 סכף פסול באמצע - פוסל בארבעה טפחים, פחות
 41 מכאן כשרה; ומן הצד [צמוד לדפנות] - פוסל בארבע
 42 אמות, ופחות מכאן כשרה. כיצד? בית שנפתח [נפער
 43 חור] באמצעו וסכף על מקום הפתח, וכן חצר המקפת
 44 אכסדרה [מרפסת] שסכף עליה, וכן סכה גדולה
 45 שהקיפיה בדבר שאין מסככין בו בצד [צמוד ל-]
 46 הדפנות מלמעלה - אם יש משפת הסכף הכשר ולכתל

45 בלילה. הולכי דרכים ביום, פטורין מן הספה ביום
 46 וחיבין בלילה; הולכי דרכים בלילה, פטורין מן הספה
 47 בלילה וחיבים ביום. שומרי העיר ביום, פטורין מן
 48 הספה ביום וחיבים בלילה; שומרי העיר בלילה,
 49 פטורין מן הספה בלילה וחיבים ביום. שומרי גנות
 50 ופרדסין, פטורין בין ביום בין בלילה - שאם יעשה
 51 השומר ספה, ידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע, ויבוא
 52 ויגנב ממקום אחר.
 53 ה. כיצד היא מצות הישיבה בספה? שיהיה אוכל
 54 ושותה ודר בספה כל שכעת הימים בין ביום בין
 55 בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה. וכל
 56 שכעת הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סבתו
 57 קבע, שגאמר: "בספת תשבו שכעת ימים". כיצד?
 58 כלים הנאים ומצעות הנאות, בספה; וכלי שתייה, כגון
 59 אשישות וכוסות, בספה; אבל כלי אכילה [ולאחר
 60 האכילה], כגון קדרות וקערות, חוץ לספה. המנורה,
 61 בספה; ואם היתה ספה קטנה, מניחה חוץ לספה.
 62 ו. אוכלין ושותין וישנים בספה כל שכעה, בין ביום
 63 בין בלילה. ואסור לאכל סעודה חוץ לספה כל שכעה,
 64 אלא אם אכל אכילת עראי, כביצה או פחות או יתר
 65 מעט; ואין ישנים חוץ לספה, אפלו שנת עראי. ומתיר
 66 לשותות מים ולאכל פרות חוץ לספה; ומי שיחמיר על
 67 עצמו ולא ישתה חוץ לספה אפלו מים, הרי זה משבח.
 68 ז. אכילה בליל יום טוב הראשון בספה, חובה; אפלו
 69 אכל פזית פת, יצא ידי חובתו. מכאן ואילף, רשות:
 70 רצה לאכל סעודה, סועד בספה; רצה, אינו אוכל כל
 71 שכעה אלא פרות או קליות חוץ לספה - אוכל, כדין
 72 אכילת מצה בפסח.
 73 ח. מי שיהיה ראשו ורבו בספה, ושלחנו בתוך הבית או
 74 חוץ לספה, ואכל - הרי זה אסור, וכאלו לא אכל
 75 בספה; עד שיהיה שלחנו בתוך הספה - גזרה שמא
 76 ימשך אחר שלחנו, ואפלו בספה גדולה.
 77 ט. כל שכעת הימים, קורא [בתורה] בתוך הספה;
 78 וכשמבין ומדקדק במה שיקרא, יבין חוץ לספה, כדי
 79 שתהיה דעתו מישבת עליו. המתפלל - רצה להתפלל
 80 בספה, או חוץ לספה.
 81 י. ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתיר
 82 לפנות? משירדו לתוך הספה טפות, שאם יפלו לתוך
 83 התבשיל יפסד, אפלו לתבשיל של פול [שמחלקקל
 84 מהרה]. הנה אוכל בספה וירדו גשמים, ונכנס לביתו
 85 ופסקו הגשמים - אין מחיבין אותו לחזור לספה, עד
 86 שיגמר סעודתו. הנה ישן וירדו גשמים בלילה, ונכנס
 87 לתוך הבית ופסקו הגשמים - אין מטריחין אותו לחזור
 88 לספה כל אותו הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה
 89 עמוד השחר.
 90 יא. גמר מלאכל ביום השביעי בשחרית, לא יתיר

1 כב. העושה ספה על גבי ספה - התחונה פסולה,
 2 כמי שעשה ספה בתוך הבית; והעליונה כשרה. במה
 3 דברים אמורים שהתחונה פסולה? בשניה גבה
 4 העליונה עשרה טפחים או יתר, והיה גג התחונה
 5 יכול לקבל פרים וכסות של עליונה, אפלו על ידי
 6 הדחק; אבל אם אין גבהה של עליונה עשרה, או שלא
 7 היתה התחונה יכולה לקבל פרים וכסות של עליונה
 8 אפלו על ידי הדחק - אף התחונה כשרה; והוא, שלא
 9 יהיה גבה שתיקה [יחיד] יתר על עשרים אמה;
 10 שהתחונה - בסוף העליונה היא נמרת.
 11 כג. משה שבתוך הספה - אם גבוהה עשרה טפחים -
 12 היושב תחתיה לא יצא ידי חובתו, מפני שהיא כספה
 13 בתוך ספה. וכן כילה [וילון וסביב המיטה] שיש לה
 14 גג, אפלו טפח - אם גבוהה עשרה טפחים, אין ישנים
 15 בה בספה. וכן המעמיד ארבעה עמודים, ופרש סדין
 16 עליהן - אם גבוהין עשרה, הרי זה כספה בתוך ספה.
 17 כד. אבל שני עמודין שפרש עליהן סדין, וכן כילה
 18 שאין בגובה טפח - אפלו גבוהין כל שהוא, מתיר לישן
 19 תחתיהן בספה; שאין כספה בתוך ספה, מפני שאין
 20 לה גג.
 21 כה. ספה שאולה, כשרה; וכן הגזולה, כשרה. כיצד?
 22 אם תקף על חברו והוציא מסכתו, ויגלה וישב בה -
 23 יצא; שאין הקרקע נגזלת. ואם גזל עצים, ועשה מהן
 24 ספה - יצא; תקנת חכמים היא, שאין לבעל העצים
 25 אלא דמי עצים בלבד. ואפלו גזל נסרים [גזרי עצים],
 26 והניחן, ולא חברן, ולא שנה בהן כלום - יצא. העושה
 27 ספה ברשות הרבים, הרי זה כשרה.

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ה

פֶּרֶק ו

30 א. נשים ועבדים וקטנים, פטורין מן הספה. טמטום
 31 ואנדרוגינוס [ספקי זכר ספקי נקבה], חיבים מספק. וכן
 32 מי שחציו עבד וחציו בן חורין, חיב. קטן שאינו צריך
 33 לאמו, שהוא כבן חמש כבן שש - חיב בספה מדברי
 34 סופרים, כדי לחנכו במצוות.
 35 ב. חולים ומשמשיהן, פטורין מן הספה; ולא חולה
 36 שיש בו סכנה, אלא אפלו חש בראשו, ואפלו חש
 37 בעיניו. מצטער, פטור מן הספה - הוא, ולא משמשי; ו
 38 ואיזה הוא מצטער? זה שאינו יכול לישן בספה מפני
 39 הרוח, או מפני הזבובין והפרעושין וכיוצא בהן, או
 40 מפני הריח.
 41 ג. האבל, חיב בספה. וחתן, וכל השושבינין נידדו
 42 הטובים, וכל בני חפה - פטורין מן הספה כל שכעת ימי
 43 המשחה.
 44 ד. שלוחי מצוה פטורין מן הספה, בין ביום בין

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום שישי י"ח סיון - ס' זמנים - הל' שופר וסוכה ולולב קמט

מתוך מהדורת חזק

44 בן בגבעול אָחַד; אָבֵל אִם הָיוּ שְׁנֵי הָעֲלִין בְּשָׁנָה זֶה
 45 כְּגֹדֶה זֶה, וְהָעֲלָה הַשְּׁלִישִׁי לְמַעְלָה מֵהֶן - אֵין זֶה עֲבַת,
 46 אֶלֶּא נִקְרָא 'הַדָּס שׁוֹטֵה'.
 47 ג. "עֲרָבֵי נַחַל" הָאֲמֹרוֹת בַּתּוֹרָה, אֵינָן כֹּל דְּבַר הַגְּדֵל
 48 עַל הַנַּחַל, אֶלֶּא מִין יְדוּעַ הוּא הַנִּקְרָא 'עֲרָבֵי נַחַל'; עֲלָה
 49 שְׁלוֹ מְשׁוֹף [אֲרוֹן], וּפְרִי חֶלֶק [לְלֵא פְגִימוֹת], וְקִנְיָה שְׁלוֹ
 50 אָדָם, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'עֲרָבָה'. וְרַב מִין זֶה גְּדֵל עַל
 51 הַנַּחֲלִים, לְכֹף גְּאָמֵר "עֲרָבֵי נַחַל"; וְאֶפְלוּ הִנֵּה גְּדֵל
 52 בַּמְדָּבָר אוֹ בְּהָרִים, כְּשֵׁר.
 53 ד. וְיֵשׁ מִין אַחַר דּוּמָה לְעֲרָבָה, אֶלֶּא שְׁעֲלָה שְׁלוֹ עֲגֵל
 54 וּפְרִי דּוּמָה לְמִסֵּר [מִשׁוֹר] וְקִנְיָה שְׁלוֹ אֵינוֹ אָדָם; וְזֶה הוּא
 55 הַנִּקְרָא 'צִפְצֻפָּה', וְהִיא פְּסוּלָה. וְיֵשׁ מִין עֲרָבָה שְׂאֵין פִּי
 56 הָעֲלָה שְׁלָה חֶלֶק וְאֵינוֹ כְּמִסֵּר, אֶלֶּא יֵשׁ בּוֹ תַלְמִים קִטְנִים
 57 עַד מְאֹד כְּמוֹ פִּי מִגַּל קֶטֶן; וְזֶה כְּשֵׁר. וְכֹל הַדְּבָרִים
 58 הָאֵלֶּוּ, מִפִּי הַשְּׁמוּעָה מִמֹּשֶׁה רַבְּנּוֹ נִתְפָּרְשׁוּ.
 59 ה. אַרְבָּעָה מֵינֵין אֵלוֹ - מְצוּה אַחַת הֵן, וּמְעַכְבִּין זֶה אֶת
 60 זֶה; וְכֹלֵן נִקְרָאִים 'מְצוּת לולב'. וְאֵין פּוֹחֲתִין מֵהֶן, וְאֵין
 61 מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן; וְאִם לֹא נִמְצָא אָחַד מֵהֶן, אֵין מִבִּיאֵין
 62 תַּחֲתֵי מִין אַחַר הַדּוּמָה לוֹ.
 63 ו. מְצוּה מִן הַמְּבַחֵר לְאָגֵד לולב וְהַדָּס וְעֲרָבָה, וְלַעֲשׂוֹת
 64 שְׁלִשְׁתֵּן אֲגָדָה אַחַת. וּכְשֵׁהוּא נוֹטֵלֵן לְצִאת בֵּהֶן, מְבַרֵךְ
 65 תַּחֲלָה 'עַל נְטִילַת לולב', הוּאִיל וְכֹלֵן כְּמוֹכֵין לוֹ [טַפְּלִים
 66 אֵלֵיוּ מִפְּנֵי גוּבַהֶן], וְאַחַר כֶּף נוֹטֵל הָאֲגָדָה הַזֹּאת בְּיַמִּינוֹ
 67 וְאַתְרוֹג בְּשִׂמְלֹו, וְנוֹטֵלֵן דֶּרֶךְ גְּדִילְתָן שְׂיֵהִי עֲקָרִיָּהֵן
 68 לְמִטָּה לְאַרְצָן וְנֹאשִׁיָּהֵן לְמַעְלָה לְאַוִיר. וְאִם לֹא אֲגָדָן
 69 וְנוֹטֵלֵן אָחַד אָחַד, יֵצֵא - וְהוּא, שְׂיֵהִי אַרְבַּעֶתֵן מְצוּיִין
 70 אֶצְלוֹ; אָבֵל אִם לֹא הִנֵּה לוֹ אֶלֶּא מִין אָחַד אוֹ שְׁחִסְרוֹ
 71 מִין אָחַד, לֹא יֵטֵל עַד שְׂיִמְצָא הַשָּׂאָר.
 72 ז. כְּמָה נוֹטֵל מֵהֶן? לולב אָחַד, וְאַתְרוֹג אָחַד, וּשְׁנֵי בְּדֵי
 73 עֲרָבָה, וּשְׁלֹשָׁה בְּדֵי הַדָּס. וְאִם רָצָה לְהוֹסִיף בְּהַדָּס, כְּדֵי
 74 שְׂיֵהִי אֲגָדָה גְּדוּלָה - מוֹסִיף; וְנוֹאֵי הַמְצוּה הוּא. אָבֵל
 75 שָׂאָר הַמֵּינֵין - אֵין מוֹסִיפִין עַל מְנִינָם, וְאֵין גּוֹרְעִין מֵהֶן;
 76 וְאִם הוֹסִיף אוֹ גָּרַע, [לֹא] פְּסֵל.
 77 ח. כְּמָה שְׁעוֹר אֲרָף כֹּל מִין מֵהֶן? לולב, אֵין פְּחוֹת
 78 מֵאַרְבָּעָה טַפְּחִים; וְאִם הִנֵּה אֲרָף כֹּל שְׁהוּא, כְּשֵׁר;
 79 וּמְדִידָתוֹ - מְשֻׁדְּרוֹ בְּלִבְדוֹ, לֹא מֵרֹאשׁ הָעֲלִים. וְהַדָּס
 80 וְעֲרָבָה, אֵין פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טַפְּחִים; וְאִם הִיוּ אֲרָכֵין כֹּל
 81 שְׁהֵן, כְּשֵׁרִים. אֶפְלוּ אֵין כֹּכֵל בְּדוֹ וּבְדוֹ אֶלֶּא שְׁלֹשָׁה עֲלִין
 82 לַחִין, כְּשֵׁר - וְהוּא, שְׂיֵהִי בְּרֹאשׁ הַבֵּד. וְאִם אֲגָד
 83 הַלּוּלָב, צָרִיף שְׂיֵהִי שְׁדוּוֹ שֶׁל לולב יוֹצֵא מִן הַהַדָּס
 84 וְהָעֲרָבָה טַפַּח אוֹ יֵתֵר [לְגוּבַהֶן]. וְשְׁעוֹר אֲתְרוֹג, אֵין פְּחוֹת
 85 מִכְּבִיצָה; וְאִם הִנֵּה גְּדוּל כֹּל שְׁהוּא, כְּשֵׁר.
 86 ט. מְשִׁיגְבִיָּה אַרְבָּעָה מֵינֵין אֵלוֹ - בֵּין שְׁהַגְבִּיָּהֵן כְּאַחַת
 87 בֵּין בְּנֵה אַחַר זֶה, בֵּין בְּיַמִּין בֵּין בְּשִׂמְלֹו - יֵצֵא; וְהוּא,
 88 שְׂיֵגְבִיָּהֵן דֶּרֶךְ גְּדִילְתָן; אָבֵל שְׁלֹא דֶּרֶךְ גְּדִילְתָן, לֹא יֵצֵא.

1 [יִפְרַק] סִפְתּוֹ; אָבֵל מוֹרִיד הוּא אֶת כְּלָיו וּמְפַנֵּה אוֹתָן
 2 מִן הַמְּנַחֵה וּלְמַעְלָה. אֵין לוֹ מְקוֹם לְפָנוֹת [וְנֹאגֵל לְאֹכּוּל
 3 בְּסוּכָה], פּוֹחֲת בֵּה [מוֹרִיד מֵהַסִּכָּךְ] אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה
 4 [לְהִיכַר]. וְאִם הִצְרִיף לְסַעַד בְּשָׂאָר הַיּוֹם - צָרִיף לְאַכֵּל
 5 בַּסִּפָּה; שְׂמַצּוֹתָה כֹּל שְׂבָעָה.
 6 יב. כֹּל זְמַן שְׂיִכְנַס לִישֵׁב בַּסִּפָּה כֹּל שְׂבָעָה, מְבַרֵךְ קֹדֶם
 7 שְׂיִשֵּׁב 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוּוּנוּ לִישֵׁב בַּסִּפָּה'.
 8 וּבְלִילֵי יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן, מְבַרֵךְ עַל הַסִּפָּה, וְאַחַר כֶּף עַל
 9 הַזְּמַן [שֶׁהַחַיִּינוּ], וּמְסַדֵּר כֹּל הַבְּרָכוֹת עַל הַכּוֹס; נִמְצָא
 10 מְקַדֵּשׁ מְעַמֵּד, וּמְבַרֵךְ 'לִישֵׁב בַּסִּפָּה' וְיוֹשֵׁב, וְאַחַר כֶּף
 11 מְבַרֵךְ עַל הַזְּמַן. וְכִזֵּה הִנֵּה מְנַהֵג רַבּוֹתֵי וְרַבֵּי סִפְרָה,
 12 לְקַדֵּשׁ מְעַמֵּד בְּלִילֵי רֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסִּכּוֹת, כְּמוֹ שְׂבָאָנוּ.
 13 יג. בְּזְמַן הַזֶּה שְׂאָנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים, יוֹשְׁבִין בַּסִּפָּה
 14 שְׂמוֹנֵה יָמִים. וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁהוּא יוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל
 15 שְׂמִינֵי עֲצֵרַת, יוֹשְׁבִין בֵּה וְאֵין מְבַרְכִין 'לִישֵׁב בַּסִּפָּה'. וְכֵן
 16 טַמְטוֹם וְאַנְדְּרוּגִינוֹס, לְעוֹלָם אֵין מְבַרְכִין 'לִישֵׁב בַּסִּפָּה',
 17 מִפְּנֵי שְׁהֵן חֲבִיבִים מִסַּפָּק, וְאֵין מְבַרְכִין מִסַּפָּק.
 18 יד. גְּמַר מְלֶאכֶל בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מוֹרִיד כְּלָיו וּמְפַנֵּה אוֹתָה.
 19 אֵין לוֹ מְקוֹם לְהוֹרִיד אֶת כְּלָיו - אִם הִיָּתָה קִטְנָה, מְכַנִּים
 20 לָהּ מְנוּרָה; וְאִם הִיָּתָה גְּדוּלָה, מְכַנִּים לָהּ קְדָרוֹת וּקְעָרוֹת
 21 וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - כְּדֵי לְהַפִּיר פְּסוּלָה, וְשְׂכַבְר נִגְמָרָה מְצוֹתָה;
 22 מִפְּנֵי שְׁהוּא יוֹם טוֹב, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְפָחוֹת בֵּה וּלְפַסְלָהּ.
 23 טו. מִי שְׁלֹא עָשָׂה סִפָּה, בֵּין כְּשׁוֹגֵג בֵּין כְּמֹזִיד - עוֹשֵׂה
 24 סִפָּה כְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד; אֶפְלוּ בְּסוּף יוֹם שְׂבִיעִי עוֹשֵׂה
 25 סִפָּה, שְׂמַצּוֹתָה כֹּל שְׂבָעָה. עֲצֵי סִפָּה, אֲסוּרִין כֹּל שְׂמוֹנֵת
 26 יָמֵי הַחֹג; בֵּין עֲצֵי דְפָנוֹת, בֵּין עֲצֵי סִפָּה, אֵין גְּאוּתִין
 27 [נְהַיִים] מֵהֶן לְדַבֵּר אַחַר כֹּל שְׂמוֹנֵת הַיָּמִים, מִפְּנֵי שְׂיֹם
 28 שְׂבִיעִי כֹּלוֹ הַסִּפָּה מְקַצֵּת עַד בֵּין הַשְּׂמֹשׁוֹת, וְהוּאִיל
 29 וְהַקְצֵת לְבֵין הַשְּׂמֹשׁוֹת שֶׁל שְׂמִינֵי, הַקְצֵת לְכֹל הַיּוֹם.
 30 טז. וְכֵן אֶכְלִין וּמְשַׁקֵּין שְׁתּוּלִין בַּסִּפָּה כְּדֵי לְנֹאֲוֹתָה,
 31 אֲסוּר לְהַסְתַּפֵּק מֵהֶן כֹּל שְׂמוֹנֵה; וְאִם הִתְנַה עֲלֵיהֶן בְּשָׂעָה
 32 שְׁתַּלְּקֵן, וְאָמַר: 'אֵינִי בּוֹדֵל [וְנִבְדֵּל] מֵהֶן כֹּל בֵּין הַשְּׂמֹשׁוֹת'
 33 [שֶׁל יוֹ"ט הָרֵאשׁוֹן], הָרִי זֶה מִסְתַּפֵּק מֵהֶן כֹּכֵל עַת שְׂרִיצָה
 34 - שְׂהִרִי לֹא הַקְצָה אוֹתָן, וְלֹא חָלָה עֲלֵיהֶן קְדָשַׁת הַסִּפָּה
 35 וְלֹא נִחְשְׁבוּ כְּמוֹתָה.

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ה

פרק ז

38 א. "כִּפּוֹת תְּמָרִים" הָאֲמֹרִים בַּתּוֹרָה, הֵן חֲרִיֹּת [עֲנֻפִים]
 39 שֶׁל דֶּקֶל כְּשִׂימְחוֹ, קֹדֶם שְׂיִתְפָּרְדוּ הָעֲלִין לְכֹאֵן וּלְכֹאֵן,
 40 אֶלֶּא כְּשִׂימְחָה כְּמוֹ שְׂרַבִּיט; וְהוּא הַנִּקְרָא 'לולב'.
 41 ב. "פְּרִי עֵץ הַדֶּר" הָאֲמֹר בַּתּוֹרָה, הוּא אֲתְרוֹג. "וְעֹנֵף
 42 עֵץ עֲבַת" הָאֲמֹר בַּתּוֹרָה, הוּא הַהַדָּס שְׁעֲלֵיו חוֹפִין
 43 [מִכְּסִים] אֶת עֲצוֹ, כְּגוֹן שְׂיֵהִי שְׁלֹשָׁה עֲלִין אוֹ יֵתֵר עַל

47 הכל שוין בדבר זה, ולא יהיו אלו נוטלין בשבת ואלו
 48 אין נוטלין; הואיל וחיוב יום ראשון בכל מקום אחד
 49 הוא, ואין שם מקדש להתלות בו.
 50 יח. ובזמן הזה שהכל עושין על פי החשבון ולא
 51 מקדשים על פי הראיה - נשאר הדבר כמות שהיה, שלא
 52 ינטל בשבת לולב כלל, לא בגבולין ולא בארץ ישראל
 53 ואפלו ביום ראשון, ואף על פי שהכל יודעין בקביעת
 54 החדש. וכבר בארנו, שעקר האסור בנטילת הלולב
 55 בשבת - גזרה, שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות
 56 הרבים.
 57 יט. כל שחיב בשופר ובסכה, חיב בנטילת לולב; וכל
 58 הפטור משופר וסכה, פטור מלולב. קטן הידע לנענע,
 59 חיב בלולב מדברי סופרים, כדי לחנכו במצוות.
 60 כ. הלכה למשה מסיני, שמביאין במקדש ערבה אחרת
 61 חוץ מערבה שבלולב, ואין אדם יוצא ידי חובתו
 62 בערבה שבלולב; ושעורה, אפלו עלה אחד בכד אחד.
 63 כא. כיצד היתה מצותה? בכל יום יום משבעת הימים
 64 היו מביאין מרביות [ענפים] של ערבה, וזוקפין אותן
 65 על צדדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח;
 66 ובעת שהיו מביאין אותה וסודרין אותה, תוקעין
 67 ומריעין ותוקעין. חל יום שבת להיות בתוך החג, אין
 68 זוקפין ערבה; אלא אם כן חל יום שביעי להיות בשבת
 69 - זוקפין אותה בשבת, כדי לפרסמה שהיא מצוה.
 70 כב. כיצד היו עושין? מביאין אותה מערב שבת
 71 למקדש, ומניחין אותה בגיגיות של זהב, כדי שלא
 72 יכמשו [ויבלו] העלין. ולמחר זוקפין אותה על גבי
 73 המזבח, ובאין העם ולוקחין ממנה ונוטלין אותה כדרך
 74 שעושין בכל יום. וערבה זו - הואיל ואינה כפרוש
 75 בתורה - אין נוטלין אותה כל שבעת ימי החג וזכר
 76 למקדש, אלא ביום השביעי בלבד הוא שנוטלין אותה
 77 בזמן הזה. כיצד עושה? לוקח בד אחד או בדין הרבה,
 78 חוץ מערבה שבלולב, וחובט בה על הקרקע או על
 79 הפלי פעמים או שלש, בלא ברכה - שדבר זה מנהג
 80 נביאים הוא.
 81 כג. בכל יום יום היו מקיפין את המזבח בלולביהן
 82 בידיהן פעם אחת, ואמרינן: "אנא ה', הושיעה נא".
 83 וביום השביעי מקיפין את המזבח שבע פעמים. וכבר
 84 נהגו ישראל בכל המקומות, להניח תבה באמצע בית
 85 הכנסת, ומקיפין אותה בכל יום, כדרך שהיו מקיפין את
 86 המזבח - זכר למקדש.
 87 כד. כף היתה המנהג בירושלים: יוצא אדם מביתו
 88 שחרית, ולולבו בידו; ונכנס לבית הכנסת ומתפלל,
 89 והוא בידו; ויוצא לבקר חולים ולנחם אבלים, והוא
 90 בידו. וכשיפנס למדוש, משלחו לביתו בידו או ביד
 91 עבדו.
 92 כה. מקבלת אשה הלולב מיד בנה או בעלה, ומחזירתו

1 ומצוה להלכתה, שיגביה אגדה של שלשה מינין בימין
 2 ואתרוג בשמאל, ויוליף ויביא ויעלה ויוריד, וינענע
 3 הלולב שלש פעמים בכל רוח ורוח.
 4 י. כיצד? מוליף ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים,
 5 ומביא ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים; וכן בעליה,
 6 וירידה. והיכן מוליף ומביא? בשעת קריאת ההלל
 7 ב"הודו לה', כי טוב", תחלה וסוף, וב"אנא ה',
 8 הושיעה נא". וכל היום פשר לנטילת לולב; ואינו נטל
 9 בלילה.
 10 יא. עשה לאגדה זו גימון [כרך חוט] של כסף ושל זהב,
 11 או שפרך עליה סדין ונטלה - יצא; לקיחה על ידי דבר
 12 אחר, שממה לקיחה. והוא, שיהיה דרך כבוד ודרך הדור
 13 - שכל שהוא לנאותו, אינו חוצץ; אבל אם נתן את
 14 המינין האלו בעציץ או בקדרה ונטלה, לא יצא ידי
 15 חובתו.
 16 יב. אגד את הלולב עם ההדס והערבה, והבדיל בין
 17 הלולב ובין ההדס במטלית וכיוצא בה - הרי זה חוצץ;
 18 הבדיל ביניהן בעלי הדס - אינו חוצץ, שמין במינו אינו
 19 חוצץ. ויש לו לאגד את הלולב בחוט או במשיחה
 20 [חבל], וכל מין שירצה, הואיל ואין אגידתו מעפכת.
 21 יג. מצות לולב, להנטל ביום הראשון של חג בלבד
 22 בכל מקום ובכל זמן, ואפלו בשבת, שנאמר: "ולקחתם
 23 לכם ביום הראשון". ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל
 24 יום יום שבעת ימי החג, שנאמר: "ושמחתם לפני ה'
 25 אלהיכם שבעת ימים". חל יום שבת להיות בתוך החג
 26 - אינו נטל בשבת; גזרה, שמא יוליכנו בידו ארבע
 27 אמות ברשות הרבים, כמו שגזרו בשופר.
 28 יד. ולמה לא גזרו גזרה זו ביום טוב הראשון? מפני
 29 שהוא מצוה מן התורה ואפלו בגבולין [שאר מקומות].
 30 נמצא שאין דינו ודין שאר הימים שוה, שבשאר ימי
 31 החג אין אדם חיב לטל לולב אלא במקדש.
 32 טו. משחרב בית המקדש, התקינו שיהיה לולב נטל
 33 בכל מקום כל שבעת ימי החג, וזכר למקדש; וכל יום
 34 יום מברך עליו אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת
 35 לולב, מפני שהיא מצוה מדברי סופרים. ותקנה זו, עם
 36 כל התקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משחרב בית
 37 המקדש - וכשיבנה בית המקדש, יחזרו הדברים לישנן.
 38 טז. בזמן שביט המקדש קנס, היה לולב נטל ביום
 39 ראשון שחל להיות בשבת; וכן בשאר מקומות שידעו
 40 בודאי שיום זה הוא יום החג, בארץ ישראל. אבל
 41 המקומות הרחוקין שלא היו יודעין בקביעת ראש
 42 החדש, לא היו נוטלין הלולב מספק.
 43 יז. ומשחרב בית המקדש, אסרו חכמים לטל את
 44 הלולב בשבת ביום הראשון, ואפלו בגי ארץ ישראל
 45 שקדשו את החדש, מפני בני הגבולין [שבמקומות]
 46 הרחוקין שאינן יודעין בקביעת החדש - כדי שיהיו

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ס' זמנים - הל' שופר וסוכה ולולב קנא

מתוך מהדורת חזק

44 אחת אחת מתחלת ברייתו ולא היה להן תיזומת, פסול.
 45 לא היו עליהם זה על גב זה כדרך כל הלולבין, אלא זה
 46 תחת זה - אם ראש זה מגיע לעקר שלמעלה ממנו,
 47 שנמצא כל שדרו של לולב מכסה בעליו, כשר; ואם
 48 אין ראשו של זה מגיע לצד עקרו של זה, פסול.
 49 ה. הדס שנקטם ראשו, כשר. [נשרו רב עליו - אם
 50 נשתרו שלשה עליו בקן [מקום גדילה] אחד, כשר] (נפרצו עליו פסול).
 51 היו ענביו [פירותיו הקטנים] מרבות
 52 מעליו - אם ירקות, כשר; ואם היו אדמות או שחרות,
 53 פסול, ואם מעטן, כשר. ואין ממעטין אותן ביום טוב,
 54 לפי שהוא כמתקן; עבר ולקטן, או שלקטן אחר
 55 לאכילה, הרי זה כשר.
 56 ו. ערבה שנקטם ראשה, כשרה. נפרצו עליה [נפרדו
 57 מהקנה], פסולה.
 58 ז. אתרוג שנקב נקב מפלש [מעבר לעבר] כל שהוא,
 59 פסול; ונקב שאינו מפלש - אם היה כאסר [כחטבע
 60 הנקרא איסר] או יתר, פסול. חסר כל שהוא, פסול. נטל
 61 דדו, והוא הראש הקטן ששונתו בו, פסול. נטל העץ
 62 שהוא תלוי בו באילן מעקר האתרוג, ונשאר מקומו
 63 גמה - פסול. עלת חזוית [כעין יבלת] עליו - אם בשנים
 64 ושלשה מקומות, פסול. ואם במקום אחד - אם עלת
 65 על רבו, פסול; ואם עלת על דדו אפלו כל שהוא,
 66 פסול. נקלף [הקרום] החיצון שלו שאינו מחסרו, אלא
 67 ישאר ירק כמות שהיא ברייתו - אם נקלף כלו, פסול;
 68 ואם נשאר ממנו כל שהוא, כשר.
 69 ח. אתרוג שהוא תפוח [נפוח ממים], סרוח, כבוש
 70 [בחומץ], שלוק [מבושל], שחר, לבן, מגמר [כמה
 71 צבעים], ירק כרתן [מין ירק] - פסול. גדלו בדפוס
 72 [מסגרת בצורה מסוימת] ועשהו כמין בריה אחרת, פסול.
 73 עשהו כמין ברייתו - אף על פי שעשהו דפין דפין,
 74 כשר. התיזם [אתרוגים מחוברים] והבסר [שאינו בשל],
 75 כשר. מקום שהאתרוגין שלהן כעין שחרות מעוטה -
 76 שחור מעטן, כשרין; ואם היו שחרין ביותר כאדם כושי,
 77 הרי זה פסול בכל מקום.
 78 ט. כל אלו שאמרנו שהן פסולין מפני מומין שבארנו,
 79 או מפני גזל וגנבה - ביום טוב ראשון בלבד; אבל ביום
 80 טוב שני עם שאר הימים, הכל כשר. והפסלנות שהיא
 81 משום עבודה זרה, או מפני שאותו אתרוג אסור
 82 באכילה - בין ביום טוב ראשון בין בשאר הימים, פסול.
 83 י. אין אדם יוצא ביום טוב ראשון של חג בלולבו של
 84 חברו שישאלנו ממנו, עד שיתננו לו מתנה. נתנו לו על
 85 מנת להחזירו - הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו,
 86 שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה; ואם לא החזירו
 87 - לא יצא, שנמצא כגזול. ואין נוהגין אותו לקטן,
 88 שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא

1 למים בשבת, בזמן שהיו נוטלין לולב בשבת; ובימים
 2 טוב מוסיפין על המים, ובמועד [חול המועד] מחליפין
 3 המים.
 4 כו. הדס שבולב, אסור להריח בו; מפני שאינו ראוי
 5 אלא להריח, והואיל והקצה למצה, יהיה אסור להריח
 6 בו. אבל אתרוג, מתר להריח בו, שהרי הקצה למצה
 7 מאכילה.
 8 כז. ואסור לאכל אתרוג כל יום שביעי - מפני שהקצה
 9 למקצת היום, הקצה לכלו. ובשמיני, מתר לאכילה;
 10 ובזמן הזה שאנו עושין שני ימים, אף על פי שאין
 11 נוטלין לולב בשמיני, האתרוג אסור בשמיני, כדרך
 12 שהיה אסור בשמיני בזמן שהיו עושין שני ימים מפני
 13 הספק שהוא ספק שביעי. הפריש שבצה אתרוגין
 14 לשבצה ימים - כל אחת ואחת יוצא בה ליומה, ואוכלה
 15 למחר.

יום ש"ק י"ט סיון ה'תשע"ה

פרק ח

18 א. ארבעה מינין האלו, שהן לולב והדס וערבה
 19 ואתרוג, שהיה אחד מהן יבש, או גזול או גנוב אפלו
 20 לאחר יאוש, או שהיה מאשרה [נטיעה לשם עבודה זרה]
 21 הנעבדת אף על פי שבטלו האשרה מלעבדה, או שהיה
 22 של עיר הנדחת - הרי זה פסול. היה אחד מהן של
 23 עבודה זרה, לא יטל לכתחלה; ואם נטל, יצא. היה
 24 כמוש [נבול] ולא גמר ליבש, כשר. ובשעת הדחק או
 25 בשעת הסכנה, לולב היבש כשר; אבל לא שאר המינין.
 26 ב. אתרוג של ערלה ושל תרומה טמאה ושל טבל
 27 [שלא הופרש תרומות ומעשרות], פסול; של דמאי [של
 28 עם הארץ שחז"ל חייבו בתרומה ומעשר], כשר, שאפשר
 29 שייפקיר נכסיו ויהיה עני, שמתר לו לאכל דמאי. אתרוג
 30 של תרומה שהורה ושל מעשר שני בירושלים - לא
 31 יטל, שמה יכשירו לטמאה [בעת שמירתו במים]; ואם
 32 נטל, כשר.
 33 ג. לולב שנקטם ראשו, פסול. נסדק [עלהו העליון
 34 לאורכו] - אם נתרקו שני סדקיו זה מזה עד שיראו
 35 כשנים, פסול. היה עקם לפניו, שהרי שדרו כגב בעל
 36 חטורת [גיבנת], פסול; היה עקם לאחוריו - כשר, שזו
 37 היא ברייתו. נעקם לאחד משני צדדיו, פסול. נפרדו
 38 עליו זה מזה ולא נדלדלו [נפרדו לגמרי] פעלי החריות
 39 [הענפים הגדולים], כשר; נפרצו, והוא שידלדלו משדרו
 40 של לולב פעלי החריות, פסול.
 41 ד. בריית עליו של לולב כף הוא: כשהם גדלין, גדלין
 42 שנים שנים ודבוקין מגבן, וגב כל שני עליו הדבוקין,
 43 הוא הנקרא תיזומת. נחלקה התיזומת, פסול. היו עליו

25 יודע לנגן בו; ומי שיודע בפה, בפה. ורוקדו ומספקין
 26 ומטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיודע,
 27 ואומרים דברי שירות ותשבחות. ושמחה זו אינה דוחה
 28 לא את השבת, ולא את יום טוב.
 29 יד. מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה
 30 עמי הארץ וכל מי שירצה - אלא גדולי חכמי ישראל
 31 וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי
 32 מעשה, הם שהיו מרקדו ומספקו ומנגניו ומשמחים
 33 במקדש בימי חג הסוכות; אכל כל העם, האנשים
 34 והנשים - כלם באים לראות ולשמע.
 35 טו. שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוות ובאהבת
 36 האל שצוה בהם, עבודה גדולה היא; וכל המונע עצמו
 37 משמחה זו, ראוי להפריע ממנו, שנאמר: "תחת אשר
 38 לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". וכל
 39 המגיס דעתו, וחולק כבוד לעצמו, ומתכבד בעיניו
 40 במקומות אלו - חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה
 41 ואמר: "אל תתהדר לפני מלך".
 42 טז. וכל המשפיל עצמו, ומקל גופו במקומות אלו -
 43 הוא הגדול המכבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך
 44 ישראל אומר: "וינקלתי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני".
 45 ואין הגדלה והכבוד אלא לשמח לפני ה', שנאמר:
 46 "והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה'".
 47 בריך רחמנא דסיען

1 שאם התזירו לו, אינו חוזר. ואחד הלולב, ואחד כל
 2 מין ומין מארבעת מינין שבו - אם היה אחד מהן
 3 שאול, אין יוצאין בו ביום טוב ראשון.
 4 יא. שתפין שקנו לולב או אתרוג בשתפות - אין אחד
 5 מהן יוצא בו ידי חובתו בראשון, עד שיתן לו חלקו
 6 במתנה. האחין שקנו אתרוגין מתפוסת הבית נירושה
 7 לפני חלוקתה, ונטל אחד מהן אתרוג ויצא בו - אם
 8 יכול לאכלו, ואין האחין מקפידין בכך - יצא; ואם היו
 9 מקפידין - לא יצא, עד שיתנו לו חלקם מתנה. ואם
 10 קנה זה אתרוג וזה פריש [מין פרי], או שקנו כאחד
 11 אתרוג ורמון או פריש מתפוסת הבית - אינו יוצא
 12 באתרוג, עד שיתן לו חלקו במתנה, ואף על פי שאם
 13 אכלו, אין מקפידין עליו.
 14 יב. אף על פי שכל המועדות מצוה לשמח בהן, בחג
 15 הסוכות היתה שם במקדש שמחה ותרנה, שנאמר:
 16 "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים". כיצד היו
 17 עושין? ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש
 18 מקום לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה, כרי שלא
 19 יתערבו אלו עם אלו. ומתחילין לשמח ממוצאי יום
 20 טוב הראשון; וכן בכל יום ויום מימי חלו של מועד,
 21 מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים, לשמח
 22 שאר היום עם כל הלילה.
 23 יג. והיאך היתה שמחה זו? החליל מכה, ומנגנין בכנור
 24 ובנבלים ובמצלתים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ג י"ט סיון ה'תשע"ה

64 חלקים, מצוה לעשות אותו החלק ממנה. אכל היו נעשות
 65 שתי מצות אלו אמרו (חז"ל, בגמרא): מנין הימים מצוה,
 66 ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יעלם ממי שמדקדק
 67 בדברים, שהרי אם תאמר: חובה לעשות כן וכך, אין לשון
 68 זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני עצמה. וראיה
 69 ברוך על זה (ששתי הספירות נכללים במצוה אחת), זה שאנו
 70 מונים גם את השבועות בכל-לילה באמרנו, שהם כן וכך
 71 שבועות וכך וכך ימים, ואלו היו השבועות מצוה בפני
 72 עצמה, לא היו מתקנים מנינם אלא בלילי השבועות בלבד,
 73 ואז היו להן שתי ברכות: "אשר קדשנו במצותיו וצונו על
 74 ספירת ימי העמר" ו"על ספירת שבועי העמר", ואין הדבר
 75 כן. אלא המצוה היא ספירת העמר — ימי ושבועי, כמו
 76 שצוה. ואין הנשים חייבות במצוה זו.
 77 המצוה המשלימה מאה וארבעים — האזנה
 78 שהזרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא
 79 שיהיה מום שעשינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר

48 יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ה

49 מצות עשה קסא.

50 מצות לא תעשה קמ.

51 המצוה הקס"א — הצווי שצטוינו בספירת העמר,
 52 והוא אמרו יתעלה: "ויספרתם לכם ממחרת השבת" (ויקרא
 53 כג, טו). דע, שכמו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה
 54 שנה ושמיטה שמיטה, כמו שבארנו לעיל (מצות עשה קמ),
 55 כך חייב כל-אחד ואחד מאתנו לספור ימי העמר, יום יום
 56 ושבוע שבוע, שהרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טו),
 57 ואמר: "שבעה שבעת תספר-לך" (דברים טו, ט), כשם
 58 שמנין השנים והשמיטים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך
 59 ספירת העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל-מי שקדמני
 60 — במצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטעף
 61 אמרם (ראש השנה ה, חגיגה יז: מנחות סו): "מצוה לממני
 62 (למנות) יומי ומצוה לממני שבועי" עד שתחשוב שהן שתי
 63 מצות — לפי שכל-חלק-וחלק מחלקי איזו מצוה שיש לה

44 מקרְבַן תּוֹדָה עַד בֶּקֶר, וְהוּא אֲמָרוּ בְקִרְבָן תּוֹדָה:
 45 "לֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֶּקֶר" (ויקרא כב, ל). וּמִזֶּה לְמַדְנּוּ
 46 שְׂאֵר קְדָשִׁים, שְׂפֵל־מָה שְׁנוֹתֵר מֵהֶם לְאַחַר זְמַן אֲכִילָתָם
 47 — הֲרִי הוּא נֹתֵר וְחֵיב לְשַׂרְפוֹ לְפִי שֶׁהוּא נִתְקַל לְעֵשָׂה
 48 (בוֹה שְׁמֵקִים אֵת מִצּוֹת שְׂרִיפַת הַנּוֹתֵר, מִנְתַּק וּמִבְטֵל אֵת הַלֹּא
 49 שֶׁל "לֹא תוֹתִירוּ", וְאִינוּ לוֹקֵה); וְשַׂרְפְּתוֹ מִצּוֹת עֵשָׂה, כְּמוֹ
 50 שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמִצְוֵהוּ צ"א מִמִּצְוֹת עֵשָׂה.

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ה

51 **מצות לא תעשה קלא.**
 52 **המצוה הקל"א** — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּאָכּוֹל
 53 אֶת-הַנּוֹתֵר, וְהוּא מֵה-שֶׁשָּׁנִיאָר מִבֶּשֶׂר הַקְּדָשִׁים אַחַר הַזְּמַן
 54 הַקְּבוּעַ לְאֲכִילָתָם. וְלֹא בָּאָה בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה אֲזַהְרָה
 55 מִפְּרִשְׁתָּ לְאִסּוּר אֲכִילָתוֹ, אֲלֵא נִתְבָּאֵר בַּתּוֹרָה חֵיב הַכֶּרֶת
 56 לְמִי שְׂאוּכֵל נֹתֵר, וְהוּא אֲמָרוּ בְּפִרְשַׁת קְדוּשִׁים בְּהַזְכִּירוֹ
 57 קְרָבָן הַשְּׂלָמִים: "וְהַנּוֹתֵר עַד-יּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשָּׂרָף,
 58 וְאִם הָאֵכֵל יֵאָכֵל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה,
 59 וְאֲכִלּוּ עֹנּוּ יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
 60 הַהוּא מֵעַמִּי"ה" (שם יט, ו, ח). הִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁהוּא בְּכֶרֶת אִם
 61 הוּא מִזִּיד; וְאִם אֵכֵל בְּשׂוּגָג — חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה. הִנֵּה
 62 הַעֲנֵשׁ מִפְּרִשׁ בְּכַתוּב; אֲבָל הַאֲזַהְרָה הִיא מִמֵּה-שֶׁאֲמָר
 63 בַּמְּלּוּאִים: "וְזָר לֹא-יֵאָכֵל כִּי-קֹדֶשׁ הוּא" (שמות כט, לד).
 64 כְּנִוּי זֶה, שֶׁהוּא "הוּא", הוּא כּוֹלֵל גַּם מֵה-שֶׁנִּתְקַלְקַל
 65 מִן-הַקְּדָשִׁים וְאִסּוּר לְאָכְלוֹ — כְּנֹתֵר. וּבְמַעֲיָלָה (יז):
 66 אֲמָרוּ עַל מֵה-שֶׁאֲמָרָה הַמִּשְׁנָה: "הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר אֵין
 67 מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת (שֶׁל אִיסוּרִים
 68 שׁוּנִים)", אֲמָרוּ: לֹא שָׁנוּ אֲלָא לְטַמְּאָת הַיָּדִים (יָדִים שֶׁנִּגְעוּ
 69 בְּכּוֹמוֹת מִסּוּיַמַּת שֶׁל פְּגוּל וְנוֹתֵר, שְׁטוּמָתָם מוֹדְרָבָנָן; אֲבָל
 70 לְעִנְיָן (שִׁיעוּר) אֲכִילָה מִצְטָרְפִין, דִּתְנִינָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 71 אֹמֵר: "לֹא-יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הֵם — כָּל-שֶׁבִקְדָשׁ פְּסוּל,
 72 לְתַן לֹא-תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ", וְהַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר הֵם מִפְּסוּלֵי
 73 הַמִּקְדָּשִׁין וְלִפְיָקֵף כָּל-אֶחָד מֵהֶם מְזַהְרִים עַל אֲכִילָתוֹ עַל
 74 פִּי אֲמָרוּ: "לֹא-יֵאָכֵל כִּי-קֹדֶשׁ הֵם". וְכִבֵּר נִתְבָּאֵר עֲנֵשׁ
 75 הַנּוֹתֵר שֶׁהוּא כֶּרֶת.

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ה

76 **מצות לא תעשה קל. קכט.**
 77 **המצוה המשלימה מאה ושלושים** — הַאֲזַהְרָה
 78 שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּאָכּוֹל בֶּשֶׂר קְדָשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ, וְהוּא אֲמָרוּ
 79 יַתְעַלָּה: "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל-טָמֵא לֹא יֵאָכֵל"
 80 (ויקרא יב, יט); וְיָמִי שֶׁעֵבֵר וְאָכְלוּ — לוֹקֵה. וּבִתְסַפְּתָא
 81 זְבָחִים (פֶּרֶק ה) נִתְבָּאֵר, שֶׁשְׂהוּר שֶׁאֵכֵל בֶּשֶׂר טָמֵא —
 82 הֲרִי זֶה לוֹקֵה אֶת-הָאֲרֻבַּעִים. וּבְפֶרֶק ב' מִגְּמָרָא פְּסָחִים
 83 (כד): אֲמָרוּ: "טָמְאָת הַגּוֹף (טָמֵא שֶׁאֵכֵל בֶּשֶׂר שֶׁל קֹדֶשׁ)
 84 בְּכֶרֶת, טָמְאָת הַבֶּשֶׂר (שֶׁאֵכֵל בֶּשֶׂר שֶׁל קֹדֶשׁ) בְּלֹאוּ".

1 בְּמִסְכַּת בְּכוֹרוֹת (לה.), או שְׁנַפְסָל אוֹתוֹ הַקְּרָבָן אַחַר
 2 שְׁחִיטָתוֹ בְּדֶרֶךְ מִדְּרָכֵי הַפְּסוּל הַמוֹנְעִים אֲכִילָתוֹ, וְהוּא
 3 שְׁנֵאָמַר: "לֹא תֹאכַל כָּל-תּוֹעֵבָה" (שם יד, א). וּלְשׁוֹן סְפָרִי
 4 (פִּרְשַׁת רֵאָה שֵׁם): "לֹא תֹאכַל כָּל-תּוֹעֵבָה" בְּפְסוּלֵי
 5 הַמִּקְדָּשִׁין הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְשֵׁם אֲמָרוּ: "רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 6 בְּן-יַעֲקֹב אֹמֵר: מִזְּמַן לְצוּרָם (חֻוֹתֵר) בְּאֲזֵן הַבְּכוֹר וְאֵכֵל
 7 מִמֶּנּוּ שֶׁעֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "לֹא תֹאכַל
 8 כָּל-תּוֹעֵבָה"; וְיָמִי שֶׁאֵכֵל לוֹקֵה. וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוֵה
 9 זֶה בְּמִסְכַּת בְּכוֹרוֹת.

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ה

10 **מצות לא תעשה קלב.**
 11 **המצוה הקל"ב** — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּאָכּוֹל אֶת-
 12 הַפְּגוּל. וְהַפְּגוּל הוּא הַקְּרָבָן שֶׁנִּתְקַלְקַל בּוֹ הַמִּחְשָׁבָה
 13 בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתוֹ אוֹ בְּשַׁעַת הַקְּרָבָתוֹ, שֶׁחֲשַׁב הָאִישׁ שֶׁצֶסֶק
 14 בְּהַקְּרָבָתוֹ שִׂיאֵכֵל מִמֶּנּוּ אַחַר זְמַנוֹ אוֹ יִקְטִיר מֵה שְׂרָאוּי
 15 לְהַקְטִיר מִמֶּנּוּ אַחַר זְמַנוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ וּבְרָרְנוּ (בִּפְיִירוֹשׁ
 16 הַמִּשְׁנִיּוֹת) בְּפֶרֶק ב' מְזַבְּחִים. וְהַאֲזַהְרָה עַל אֲכִילַת פְּגוּל
 17 זֶה הִיא אֲמָרוּ: "לֹא-יֵאָכֵל כִּי-קֹדֶשׁ הֵם". (שְׁמוֹת כט, לג),
 18 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמִצְוֵהוּ שֶׁלְּפָנָי זֶה (קלא); אֲבָל אֶת-הַעֲנֵשׁ
 19 לְמַדְנּוּ מִמֵּה שֶׁנִּטְמָאוּ בַּפְּגוּל בְּפִרְשַׁת צו אֶת-אֲהֲרֹן: "וְאִם
 20 הָאֵכֵל יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר-זָבַח שְׁלָמָיו בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה
 21 הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחְשַׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הַאֲכִילַת מִמֶּנּוּ
 22 עֹנֵה תִשָּׂא" (ויקרא ז, יח). וּבָאָה הַקְּבֵלָה בְּפִירוֹשׁ פְּסוּקֵי זֶה,
 23 שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּקִרְבָן שֶׁנִּתְקַלְקַל בּוֹ הַמִּחְשָׁבָה בְּשַׁעַת
 24 הַקְּרָבָתוֹ וְהוּא הַנִּקְרָא: פְּגוּל, וְשֶׁאֲמָרוּ "הָאֵכֵל יֵאָכֵל" אֵין
 25 כְּנִוּוֹתוֹ אֲלָא אִם חֲשַׁב עָלָיו שִׂיאֵכֵל מִמֶּנּוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי.
 26 אֲמָרוּ (זבחים כט): "כִּף (הַטָּה) אֲזַנְךָ לְשִׁמוּעַ, מִמִּחְשַׁב עַל
 27 זְבַחֹ שִׂיאֵכֵל מִמֶּנּוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַכְּתוּב מְדַבֵּר", שֶׁהוּא
 28 מִתְקַלְקַל בְּמִחְשָׁבָה זֶה, וְהָאוֹכֵל מִמֶּנּוּ אַחַר מִחְשָׁבָה זֶה —
 29 חֵיב כֶּרֶת, שְׁנֵאָמַר: "וְהַנֶּפֶשׁ הַאֲכִילַת מִמֶּנּוּ עֹנֵה תִשָּׂא",
 30 וְאֹמֵר כְּנֹתֵר: "וְאֲכִלּוּ עֹנּוּ יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל
 31 וְנִכְרְתָה" (שם יט, ח). וּבְגְמָרָא כְּרִתוֹת (ה). אֲמָרוּ: "אֵל תְּהִי
 32 גְזֵרָה שְׁוֵה קֵלָה בְּעִינְיָךְ, שֶׁהֲרִי פְּגוּל אֶחָד מִגּוֹפֵי תּוֹרָה וְלֹא
 33 לְמַדּוֹ הַכְּתוּב אֲלָא בְּגִזְרָה שְׁוֵה דִּילָף (שְׁנַלְמַד) עוֹן עוֹן
 34 מִנּוֹתֵר: כְּתִיב הִכָּא (ב"פּוּל") "וְהַנֶּפֶשׁ הַאֲכִילַת מִמֶּנּוּ עֹנֵה
 35 תִּשָּׂא", וְכִתִּיב הֵתָם (ב"נוֹתֵר) "וְאֲכִלּוּ עֹנּוּ יִשָּׂא" — מֵה
 36 לְהֵלֵן כְּרֶת אָף כָּאֵן כְּרֶת", וְגַם הָאוֹכֵל פְּגוּל בְּשִׁגְגָה —
 37 יָבִיא חֲטָאת קְבוּעָה. וְכִבֵּר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר
 38 בְּמִקּוּמוֹת שׁוּנִים בְּסֵדֶר קְדָשִׁים.

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ה

40 **מצות לא תעשה קכ.**
 41 **המצוה המשלימה מאה ועשרים** — הַאֲזַהְרָה
 42 שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהוֹתִיר שׁוֹם דָּבָר (לֵהשֵׂאִיר, וְלֹא לֵאכֹלוֹ)

34 מִמְנו עַד-בֶּקֶר וְהַנּוֹתֵר מִמְנו עַד-בֶּקֶר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ (שמות
 35 יב, י), אָמְרוּ בְּמַכְלֵתָא: "בָּא הַכְּתוּב לְתוֹן עֲשֵׂה עַל לֹא-
 36 תַעֲשֶׂה". וּבְמִקוּמוֹת רַבִּים בְּפִסְחִים (פד.) וּבְמִכּוֹת (צ: וטז).
 37 וְזוֹלָתָם (מקומות רבים נוספים) אָמְרוּ בְּפִרּוּשׁ שְׁלָאוּ דְנוֹתֵר
 38 לָאוּ שְׁנַתֵּק לַעֲשֵׂה הוּא (שאם מקיים את ה"עשה": "באש
 39 תשרפו" — מנתק את הלאו ומבטלו), וּלְפִיכֶךָ אֵין לִוְקִין עֲלִיו.
 40 וְהַעֲשֵׂה הוּא מֵה-שְׁהַזְכְּרָנוּ, שְׁנֶאֱמַר: "וְהַנּוֹתֵר מִמְנו עַד
 41 בֶּקֶר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ". וְדִין הַפְּגוּל (שהכהן המקריב חשב
 42 מחשבות מסוימות, שלא כפי הצורך) וְהַנּוֹתֵר שְׁנָה, כְּמוֹ
 43 שְׁאֲבָאָר בְּמִצּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה (לא תעשה קלב), שְׁכַבֵּר הַזְּכִיר
 44 אֶת-הַפְּגוּל בְּלִשׁוֹן "נוֹתֵר". וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ גַם דִּינֵי מִצְוֵה זֶה
 45 בְּפִסְחִים (כוז) וּבְסוּף תְּמוּרָה (לד.).

יום שבת קודש י"ט סיון ה'תשע"ה

מצות עשה צ.

46 הַמִּצְוָה הַמְשַׁלְּמָה תִּשְׁעִים — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיֵנוּ
 47 לְשִׁרְוֹף קִדְשִׁים שְׁנִטְמָאוּ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְהַבִּשֶׁר
 48 אֲשֶׁר יֵגַע בְּכָל-טִמְאָה לֹא יֵאָכֵל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל" (ויקרא ז, יט),
 49 וּבְגִמְרָא שְׁבַת (כד): בְּאוּ-לְבָאָר, מֵה-טַעַם אֲסוּר לְהַדְלִיק
 50 שְׁמֵן תְּרוּמָה שְׁנִטְמָא וְאָמְרוּ: "שְׁבַתוֹן (מצות השביתה
 51 מִמְּלֵאכָה בְּיוֹם-טוֹב) עֲשֵׂה הוּא, וְהָיָה יוֹם טוֹב עֲשֵׂה
 52 וְלֹא-תַעֲשֶׂה, וְאֵין עֲשֵׂה (של שריפת קדשים שנטמאו) דּוּחָה
 53 אֶת לֹא-תַעֲשֶׂה וְעֲשֵׂה". עֲנִין הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הוּא:
 54 שְׁעֲשִׂית מְלֵאכָה בְּיוֹם טוֹב אֲסוּרָה, וְהַעוֹשֶׂה עוֹבֵר עַל
 55 מִצְוֹת עֲשֵׂה, שְׁכֵן בִּטּוֹל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְהוּא אָמְרוּ בְּיוֹם
 56 טוֹב: "יְהִיָּה לְכֶם שְׁבַתוֹן" (שם כג, כד); וְעוֹבֵר עַל מִצְוֹת
 57 לֹא-תַעֲשֶׂה, לְפִי שְׁעֵבֵר עַל לָאוּ, וְהוּא אָמְרוּ: "כָּל-
 58 מְלֵאכָה לֹא-יַעֲשֶׂה בְּהֵם" (שמות יב, טז), כְּלוּמַר: בְּיוֹם
 59 טוֹב. אֲבָל שְׂרַפְתָּ קִדְשִׁים טִמְאִים אֵינָה אֵלֶּה מִצְוֹת עֲשֵׂה,
 60 וּלְפִיכֶךָ אֲסוּר לְשַׂרְפֵם בְּיוֹם טוֹב מִחֻמַּת הַכֹּלֵל שְׁהַזְכִּיר:
 61 "אֵין עֲשֵׂה דּוּחָה אֶת לֹא-תַעֲשֶׂה וְעֲשֵׂה". וְאָמְרוּ שֵׁם (שבת
 62 כה). עוֹד דְּבָר, וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: "כְּשֵׁם שְׁמִצְוֵה לְשִׁרְוֹף קִדְשִׁים
 63 שְׁנִטְמָאוּ, כֶּךָ מִצְוֵה לְשִׁרְוֹף שְׁמֵן (לאו דוקא) תְּרוּמָה
 64 שְׁנִטְמָא". וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוֵה זֶה בְּפִסְחִים (פב).
 65 וּבְסוּף תְּמוּרָה (לג:).

1 וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוֵה זֶה בְּפִרְקֵי י"ג מְזַבְחִים (משנה
 2 ב.).

3 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ט — הַאֲזַהְרָה שְׁהַזְהַר הַטְּמֵא מִלְאָכּוֹל
 4 קִדְשׁ, וְהוּא אָמְרוּ בִּיּוֹלְדָת: "בְּכָל-קִדְשׁ לֹא-תִגַּע" (שם, ד).
 5 וּלְשׁוֹן סְפָרָא (פרשת תזריע): "בְּכָל-קִדְשׁ לֹא-תִגַּע וְאֵל-
 6 הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֵא — מֵה מִקְדָּשׁ הַנִּכְנָס לוֹ בְּטִמְאָה עֲנוּשׁ
 7 כְּרַת, אִף הַקִּדְשׁ הָאוֹכֵלוֹ בְּטִמְאָה עֲנוּשׁ כְּרַת". וְלִמַּד
 8 בְּאָמְרוֹ "לֹא-תִגַּע" בְּאֵדָם שְׁאֲכַל בְּמִזִּיד, שְׁסוּמָךְ עַל הַכֹּלֵל
 9 שְׁנִתְבָּאָר בְּמִכּוֹת (יד): בְּבִאוּר אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "בְּכָל-קִדְשׁ
 10 לֹא תִגַּע", וְהוּא אָמְרָם בְּגִמְרָא מִכּוֹת: טִמְאָה שְׁאֲכַל
 11 אֶת-הַקִּדְשׁ, בְּשִׁלְמָא עֲנֵשׁ כְּתִיב: "וְהִנְפֵּשׁ אֲשֶׁר-תֹּאכַל
 12 בְּשֶׁר מְזַבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטִמְאַתּוֹ עֲלִיו וְנִכְרַתָּה"
 13 (שם ז, ט; א; אֲזַהְרָה מִנָּא לֵן? אֲתִיָּא מ' בְּכָל-קִדְשׁ לֹא-תִגַּע".
 14 וְשֵׁם אָמְרוּ: "בְּכָל-קִדְשׁ לֹא-תִגַּע" — אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל.
 15 אֲתָה אוֹמֵר אֲזַהְרָה לְאוֹכֵל, אוֹ אֵינּוּ אֵלֶּה אֲזַהְרָה לְנוֹגַע?
 16 תְּלִמּוּד לּוֹמַר: "בְּכָל-קִדְשׁ לֹא-תִגַּע וְאֵל-הַמִּקְדָּשׁ לֹא
 17 תָבֵא" — מִקִּישׁ קִדְשׁ לְמִקְדָּשׁ: מֵה מִקְדָּשׁ שִׁישׁ בּוֹ
 18 נְטִילַת נֶשֶׁמָה (חַיּוּב כְּרַת) אִף קִדְשׁ דְּבָר שִׁישׁ בּוֹ נְטִילַת
 19 נֶשֶׁמָה; וְאֵי לְגִיעָה — מֵאֵי נְטִילַת נֶשֶׁמָה אֵיכָא (איך
 20 תִּיתְכֵן נְטִילַת נֶשֶׁמָה)? אֵלֶּה לְאֲכִילָה. וְאֲפִקָה רַחֲמֵנָא
 21 (הַתּוֹרָה הַתְּבִטָּא) לְאֲכִילָה בְּלִשׁוֹן נְגִיעָה לְמִימַר דְּנִגְיעָה
 22 כְּאֲכִילָה. וּמִן-הַלְשׁוֹנוֹת הָאֵלֶּה יִתְבָּאָר לָךְ, שְׁטִמְאָה שְׁאֲכַל
 23 אֶת-הַקִּדְשׁ חֵיב כְּרַת, בְּמֵה דְבָרִים אָמּוּרִים? אִם הוּא
 24 מִזִּיד; אֲבָל אִם הוּא שׁוֹגֵג — הָרִי זֶה מְקַרֵּיב קֶרְבֵּן עוֹלָה
 25 וְיִוָּרֵד, כְּמוֹ שְׁהַזְכְּרָנוּ בְּמִצְוֵה ע"ב מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה. וּכְבָר
 26 נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוֵה זֶה בְּפִרְקֵי י"ג מְזַבְחִים (קו.).

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ה

מצות עשה צא.

27 הַמִּצְוָה הַצ"א — הַצּוּי שְׁנִצְטוּיֵנוּ לְשִׁרְוֹף הַנּוֹתֵר
 28 (הַתּוֹרָה קְבַעָה זְמַן לֹאכִילַת קְרַבּוֹת מְסוּיָמִים וְהַנּוֹתֵר מִהוּן לְאַחַר
 29 הַזְּמַן הוּא "נוֹתֵר"), וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְהַנּוֹתֵר מִבִּשֶׁר
 30 הַזְּבַח בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל" (ויקרא ז, יז). וּבְפִרּוּשׁ
 31 אָמְרוּ עַל זֶה שְׁאֵמַר יִתְעַלֶּה בְּכָבֶשׂ הַפֶּסַח: "לֹא תוֹתִירוּ

ישעיה ז י"ז

(פ) וַיֹּסֵף יְהוָה דְּבַר אֱלֹהָיו לְאמֹר: יֵא שְׂאֵלֶיךָ אֹת מַעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק שְׂאֵלָה אוֹ הַגְּבִה לְמַעְלָה: יב וַיֹּאמֶר אָחֻז לֹא־אֶשְׂאֵל וְלֹא־אֲנַסֶּה אֶת־יְהוָה: יג וַיֹּאמֶר שְׂמַעוּנָא בֵּית דָּוִד הַמְּעֵט מִכֶּם הַלְּאֹת אֲנָשִׁים כִּי תִלְאוּ גַם אֶת־אֱלֹהֵי: יד לָכֵן יִתֵּן אֲדֹנָי הוּא לָכֶם אֹת הַנְּהָה הַעֲלֹמָה הָרָה וְיִלְדֶת בֵּן וְקִרְאת שְׁמוֹ עֲמֵנוּ אֵל: טו חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֹאכַל לְדַעְתּוֹ מֵאֹס בָּרַע וּבַחֹר בְּטוֹב: טז כִּי בְּטָרִם יֵדַע הַנְּעַר מֵאֹס בָּרַע וּבַחֹר בְּטוֹב תַּעֲזֹב הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֲתָה קָץ מִפְּנֵי שְׁנֵי מַלְכֵיהָ: יז יָבִיא יְהוָה עֲלֶיךָ וְעַל־עַמְּךָ וְעַל־בֵּית אָבִיךָ יָמִים אֲשֶׁר לֹא־כָאוּ לְמִיּוֹם סוּר־אֲפָרַיִם מֵעַל יְהוּדָה אֵת מֶלֶךְ אַשּׁוּר:

רש"י

שזה האות שעלמה היתה ואינה ראויה לולד: (טו) חמאה ודבש יאכל. הולד שתהא ארצנו מלאה כל טוב: לדעתו מאוס ברע ובחור בטוב. כשידע למאוס ברע ובחור בטוב ומאין לנו הטובה הזאת הלא עתה הארץ חרבה בגדודי מלכי ארץ ופקח בן רמליהו: (טז) כי בטרם ידע הנער מאוס ברע ובחור בטוב, תעזב. הארץ מיושביה אדמת רצין ואדמת פקח: אשר אתה קץ. ויגור מפני ב' מלכיה רצין ופקח שבאותה שנה עלה מלך אשור על דמשק כי שכרו אחז כמה שנאמר בספר (מלכים טו) ויתפשה ויגלה קירה ואת רצין המית ואותה שנה ויקשר קשר הושע בן אלה על פקח בן רמליהו ויכהו וימיתו בשנת עשרים ליותם (שם טו) שהיא שנת ארבע לאחז: (יז) יביא ה' עליך ועל עמך. על חזקיהו בנך המולך אחריו ולפי שהוא צדיק לא קראו בנו: ימים אשר לא באו. מיום שנחלקה מלכות בית דוד וסר אפרים מעל יהודה ומה הם הימים ימי חיל מלך אשור ואף בהם יעשה ליהודה וכן מנינו (בדברי הימים ב כח) שבא מתחילה על אחז דכתיב ויבא עליו תגלת פלאסר וצר לו ולא חזקו ובימי חזקיהו בנו נעשה הנס:

מצודת ציון

(יב) אנסה. מל' נס וענינו התנשאות ורוממות כנס והוא כלונס ארון: (יג) הלאות. ענין יגיעה כמו ומה הלאיתך (מיכה ו): (יד) העלמה. כן תקרא הרכה בשנים ואם היא בעולה וכן דרך גבר בעלמה (משלי ל): (טז) קץ. ענין מאוס:

וכי מעט לכם מה שאתם מייגיעים אנשים בגאווה ורמות רוח כי גם תרצו ליגע לפני המקום ב"ה בדברי עזות כאלה: (יד) לכן. הואיל ואין רצונך שיתקדש שם שמים לזה יתן המקום את מאליו ויתקדש שמו: העלמה. היא אשת אחז: הרה. עדיין לא היה נודע אם היא הרה: וקראת. העלמה עצמה תקרא שמו עמנואל והשם הזה יורה שהאל יהיה עמנו ולא תשלוט בנו יד האויב: (טו) חמאה ודבש יאכל. מעת הולדו יאכל חמאה ודבש כי יתאוה באלה: לדעתו. לדעת עצמו ימאס ברע ויבחר בטוב עודו לא יבוא למספר הימים הראוים לדעת ולהבחין בין רע לטוב: (טז) כי בטרם וכו'. אשר עד לא יבוא זה האות תעזב אדמתכם מהם כי ילכו להם ולבל ישובו שוב אמר לו אות: אשר אתה קץ. האדמה אשר אתה קץ בה עכשיו מפני שני המלכים החושבים להיות מלכים ולמשול בה: (יז) יביא ה' עליך. אולם ממקום אחר יביא ה' עליך וכו' ימים רעים שלא היו כמוהם מיום שנחלק אפרים מעל יהודה בימי ירבעם שאז נחלקה מלכות בית דוד ואז החלו הרעות לבוא על ישראל: ועל בית אביך. זהו חזקיהו בנו ולפי שאחז היה רשע וחזקיהו היה צדיק לא קראו בנו: את מלך אשור. ר"ל את מי יעורר לעשות הרע את מלך אשור והוא תגלת פלאסר שהצר לו וסנחרב הצר לחזקיהו כי כבש כל ערי הבצורות ביהודה זולת ירושלים:

מצודת דוד

(י) דבר. ע"י ישעיהו: (יא) אות. לעשות אות למען דעת שיתקיימו דברי: העמק שאלה. שאל שאלה לעשות אות בעומק התהום או בגבהי השמים ממעל: (יב) לא אשאל וכו'. לא אשאל אות ולא ארומם את המקום בעשיית האות כי לא רצה שיתקדש שם שמים על ידו: (יג) המעט מכם.

משלי יב כה-כח

כה דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה: כו יתר מרעהו צדיק ודרך רשעים תתעם: כז לא יחרוך רמיה צידו והון אדם יקר חרוץ: כח בארח צדקה חיים ודרך נתיבה אלמות:

משלי יג א-ו

א בן חכם מוסר אב ולץ לאשמע גערה: ב מפרי פיאיש יאכל טוב ונפש בנדים חמס: ג נוצר פיו שמר נפשו פשק שפתיו מחתהלו: ד מתאוה ואין נפשו עצל ונפש חרצים תדשן: ה דבר שקר ישנא צדיק ורשע יבאיש ויחפיר: ו צדקה תצר תסדרך ורשעה תסלף חטאת:

רש"י

חכס: ולץ. לא שמע גערה שאינו מקבל תוכחות: (ב) מפרי פי איש יאכל טוב. משכר תורתו יאכל טוב בעה"ז והקרן קיימת לעוה"ב: ונפש בוגדים חמס. וחפץ בוגדים חמס כמו אם יש את נפשכם (בראשית כג) אל תתני בנפש צרי (תהלים כז): (ג) נוצר פיו שומר נפשו פושק שפתיו. פותח שפתיו לדבר תמיד כל רוחו מן ותפשקי את רגליך (יחזקאל טו) ל' רחב: (ד) מתאוה ואין נפשו עצל. מתאוה נפשו לכל טוב ואין: ונפש חרצים תדשן. ישירים האוכלים יגיע כפיהם זהו משמעו לפי פשוטו, ולפי משלו לעתיד יראה בכבוד ת"ח ויתאוה ולא ישיג לו: (ה) דבר שקר ישנא צדיק. הצדיק שונא דבר שקר אבל הרשע מקבלו: יבאיש ויחפיר. את הבריות בכך: (ו) ורשעה תסלף חטאת. כמו חוטא ועל שהוא רשע גמור קוראהו חטאת ומשמעותה את החוטא תסלף רשעתו תקלקל אותו ותשפילהו, כל סלוף קלקול וכשלוך הוא כמו אולת אדם תסלף דרכו (לקמן יט) ותבוא עליו רעה:

מצודת ציון

(כה) ישחנה. מל' שחיה והשפלה כמו שחו רעים (לקמן יד): (כז) יחרוך. ענין שריפה כמו ושער ראשיהון לא התחרך (דניאל ג): יקר. חשוב ונכבד: חרוץ. הוא מין זהב טוב כמו בירקרק חרוץ (תהלים סח): (כח) נתיבה. ענין שביל ומסילה: (ג) פושק. ענין פתיחה והרחבה כמו ותפשקי את רגליך (יחזקאל טו): מחתה. ענין שבר: (ד) חרצים. זריזים: תדשן. ענין שומן: (ה) יבאיש. ר"ל ימאס כדבר הנבאש: ויחפיר. ענין בושה כמו וחרפה הלכנה (ישעיה כד): (ו) תסלף. עניינו מעוקל ומעוקם כמו סלף בוגדים ישדם (לעיל יא):

ההון של אדם יקר המפריש מהונו לדל ההון ההוא הוא חרוץ ר"ל מובחר שבזוהבים המתקיים לזמן מרובה ולא יפסד כשאר מיני מתכות ור"ל עשרו מתקיימת: (כח) באורח. ההולך בדרך צדקה ימצא חיים: ודרך. בדרך נתיב הצדקה לא ימצא את המות וכפל הדבר במלות שונות: (א) בן חכם. אם נראה חכמה באדם בוודאי שמע מוסר האב ולזה נתחכם ואם נראה שהוא לץ בוודאי לא קבל גערת האב שהוכיחו: (ב) מפרי. מפירות דברי התורה ישבע טוב בעה"ז והקרן שמור לעוה"ב ונפש בוגדים תשבע גמול החמס: (ג) נוצר פיו. מלדבר דבר הנאסר: פושק. המרחיב שפתיו לדבר כל העולה על לבו היא לו למחתה: (ד) נפשו עצל. נפשו של עצל היא תתאוה לכל ואין לה כי לרוב עצלותו לא ישיג דבר אבל נפש הזורזים תדושן כי ישיגו תאותם ברוב הזריזות: (ה) ישנא. הצדיק שונא לקבל דבר שקר ולה"ר אבל הרשע מקבל הוא מיד וימאס את הנאמר עליו ויחפיר אותו: (ו) צדקה. הצדקה עצמה תלמד זכות ותצור את התם דרך זה הנותן צדקה בתמימות לא להתייר: ורשעה. הרשעה עצמה תוליך את בעל החטאת בדרך מעוקל להכשל בה:

מצודת דוד

(כה) דאגה. כשכא דאגה בלב איש ימעט וישפיל אותה מכמות שהיא ודבר טוב הוא אם יוכל לעצור כח לשמות עוד את הדאגה ולחשוב כי לטובה בא מה שבא: (כו) יתר. הצדיק יש לו יתרון ומעלה מדעתו שאינו צדיק אבל דרך רשעי המצלחת היא מתעה את הרשעים לאחוז בדרכם ולא יפנו אל היתרון ההוא: (כז) לא יחרוך. דרך הציד לחרוך ראשי כנפי העופות לבל יעופו ממנו אבל הרמאי לא יחרם על כי המה נראים יפים כאשר כנפיהם שלמים ונוח לרמות את הלוקחים ובעבור זה יאבד הכל כי יעופו להם והוא למשל על הקופץ יד מלתת מה מהונו לצדקה כי יפסיד את כל ההון: והון. אבל

ב אין רואים הנגעים בשחרית, ובין הערבים, ולא בתוך הבית, ולא ביום המעון, לפי שהפכה נראית עזה. ולא בצהרים, לפי שעזה נראית פהה. אימתי רואין? בשלש, בארבע, ובחמש, ובשבע, ובשמונה, ובתשע; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בארבע, בחמש, בשמונה, ובתשע.

ג כהן הסוּמָא באחת מעיניו, או שפכה מאור עיניו — לא יראה את הנגעים, שְנַאֲמַר (ויקרא יג, יב): "לְכַל־מְרָאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן". בית האפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו.

ד כיצד ראת הנגע? האיש נראה פעור, וכמוס זיתים. האשה פעורכת, וכמיניקה את בנה, פאורגת פעומדין לשחי, ליד הימנית. רבי יהודה אומר: אף פטורה בפשתן, לשמאלית. כשם שנראה לנגעו, כך הוא נראה לתגלחתו.

פירוש ברטנורה

ב אין רואין את הנגעים בשחרית ובין הערבים וכו'. דילפינן מקרא דכתיב לכל מראה עיני הכהן, מה כהן שחסר מאור עיניו אינו רואה את הנגעים, אף יום שחסר מאורו אין רואין בו את הנגעים: רבי יהודה אומר בד' בה' כו'. והלכה כר' יהודה:

ג אין פותחין לו חלונות. דכתיב (ויקרא י"ד) כנגע נראה לי, לי ולא לגוי, מכאן אמרו בית אפל אין פותחין לו חלונות:

ד כעודר וכמוס. דרך העודר מפסק רגליו. ודרך המוסק מגביה זרועותיו. עורר, חופר בקרקע. מוסק, לוקט את זיתיו: בעורכת. את הפת שמפסקת את רגליה: וכמיניקה את בנה. לענין תחת הדר. דמה שנראה כאותה שעה אינו נחשב בית הסתרים: כאורגת פעומדים לשחי. שמנבתה ידה הימנית לארוג ומגלה בית השחי שלה: כטורה בפשתן. שדרך הטורה להגביה ידה השמאלית ומגלה השחי השמאלית. ומה שאינו נראה בכך, נחשב בית הסתרים. וכתיב לכל מראה עיני הכהן, פרט לבית הסתרים: לתגלחתו. כיום טהרתו. וצריך לגלח, דכתיב (ויקרא י"ד) את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, מה אלו מקום כניום שער ונראה אף כל מקום כניום שער ונראה, פרט לבית הסתרים:

משניות מבווארות – קהתי

שאיין לו חלונות, אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו — ברם, אם יש לו חלונות והם נעולים, פותחים את חלונותיו ורואים את נגעו (תוספתא).

באור משנה ד

כיצד ראת הנגע? האיש נראה פעור — אם הנגע בין רגליו, הוא צריך לעמוד כמי שחופר בקרקע לעקור את העשבים, שדרכו לפסק את רגליו, והכהן רואה את הנגע. ומה שאינו נראה בעמידה זו, אין הכהן בודק, לפי ששם בית הסתרים שאינו מיטמא בנגעים, שנאמר (ויקרא יג, יב): "לכל מראה עיני הכהן", פרט לבית הסתרים (תורת כהנים), וכמוס זיתים — אם הנגע תחת זרועותיו, בבית השחי, הוא צריך להרים זרועותיו כמי שלוקט זיתים, ומה שאינו נראה, בית הסתרים הוא שאינו מיטמא. האשה — נראית, פעורכת — אם הנגע בין רגליה, הכהן בודק כל מה שנראה בשעה שהיא עורכת את העיסה, שהיא מפסקת קצת את רגליה, ומה שלא נראה בעמידה זו, בית הסתרים הוא שאינו מיטמא, וכמיניקה את בנה — אם הנגע תחת הדר, אין הכהן בודק אלא מה שנראה בשעה שהיא מיניקה, והשאר בית הסתרים הוא, פאורגת פעומדין לשחי — אם הנגע תחת הזרוע בבית השחי, הכהן בודק מה שנראה בשעה שהיא אורגת בכלי האריגה העומדים לפניו, והיא מגביהה את זרועה הימנית, ליד הימנית — כשהנגע בשחי שבורע הימנית. רבי יהודה אומר: אף פטורה בפשתן, לשמאלית — אם הנגע בשחי שבורע השמאלית, הכהן בודק מה שנראה כשהיא טווה בפשתן ומגביהה את ידה השמאלית. יש מפרשים, שלדעת תנא קמא דווקא הנגע שביד הימנית נבדקת כאורגת, אבל לא הנגע שביד השמאלית; וטעמו, כנראה, שהנגע בשחי השמאלית שלה אינו מיטמא, משום שהיא נחשבת כבית הסתרים. ואף על פי שכשהיא טווה, הריהי מגביהה את היד השמאלית, אינה דומה ליד הימנית, שכן הימנית בלאו הכי דרכה להגביהה בכל עת, אלא שלענין ראיית הנגע אמרו, שתהא נראית כאורגת בעומדין, אבל שמאלית שאין דרכה להשתמש בה ולהגביהה אותה בכל עת, לא יצאה מדין בית הסתרים (תוספות יום טוב).

אבל הראב"ד מפרש, שלדעת תנא קמא משערים כאורגת בימנית בין ליד ימנית ובין לשמאלית, ולדעת רבי יהודה משערים בשתייהן כטווה בפשתן ביד שמאלית. וכן מפרש הגר"א, אלא שאינו גורס תיבת "אף" שבדברי רבי יהודה (עיין "תוספות יום טוב", שמפרש ותיבת

באור משנה ב

משנתנו באה ללמד, מתי רואים את הנגעים.

אין רואים הנגעים בשחרית, ובין הערבים — לאחר תשע שעות של היום, ולא בתוך הבית — היינו נגעי אדם או נגעי בגדים (פרט לנגעי בתים). ולא ביום המעון, לפי שהפכה נראית עזה — שבשחרית ובבין הערבים ובתוך הבית וביום המעון הרי המראה הכהה נראה לכן ביותר. ולא בצהרים — ואין רואים את הנגעים בצהרי היום, לפי שעזה נראית פהה — המראה הלכן ביותר נראה כהה, משום שאור החמה חזק בשעה זו ומסנוור את העיניים. אימתי רואין — את הנגעים? בשלש, בארבע, ובחמש — שעות של היום (השעות שבמשנה הן שעות זמניות, שהיום מבוקר ועד ערב מתחלק לשתיים עשרה שעות זמניות). ובשבע, ובשמונה, ובתשע — שעות של היום (עיין בשולחן באור המשנה): אבל אין רואים בשש שעות של היום, שהיא שעת צהרים; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בארבע, בחמש, בשמונה, ובתשע — שעות של היום, ולא בשלוש, שהיא עדיין שחרית, בשמונה, ובתשע — שעות של היום, ולא בשש ובשבע, שהיא שעת צהריים. והלכה כרבי יהודה.

לפי פשט לשון המשנה משמע, שלדעת רבי מאיר רואים את הנגעים שלוש שעות לפני הצהריים ושלוש שעות לאחר צהריים, ולדעת רבי יהודה אין רואים אותם אלא שתי שעות לפני הצהריים ושתי שעות לאחר הצהריים. אבל הגר"א מפרש: "בשלוש וכו'" — לאו בתחילת שלוש הוא אומר, שאם כן גם בשבע היינו בתחילת שבע, ובתחילת שבע צהריים הוא. אלא כך הוא אומר: בסוף שלוש וכל ארבע ועד סוף חמש, שהן שתי שעות לפני צהריים. ובסוף שבע וכל שמונה עד סוף תשע, שהן שתי שעות לאחר צהריים. רבי יהודה אומר: בארבע היינו בסוף ארבע, עד סוף חמש, שהיא שעה לפני צהריים, ובסוף שמונה עד סוף תשע, שהיא שעה לאחר צהריים. ולא אמר רבי יהודה בסוף שבע, שהיא שעה אחת לאחר צהריים, כמו שאמר עד סוף חמש, שהיא שעה אחת לפני הצהריים, לפי שלדעת רבי יהודה תגבורת הצהריים מתאחזת עד שעתיים, מפני שבצהריים החמה מאירה מאד, ואין ירידתה ניכרת עד לאחר שתי שעות" (אליהו רבא).

באור משנה ג

כהן הסוּמָא באחת מעיניו, או שפכה מאור עיניו — יש מפרשים, דווקא אם כהה מאור שתי עיניו (תוספות יום טוב), לא יראה את הנגעים, שְנַאֲמַר: "לְכַל־מְרָאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן" — מכאן שצריך שיהא לכהן כוח ראייה בשתי עיניו. בית האפל —

ה כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו. רבי מאיר אומר: אף לא נגעי קרוביו. כל הנדרים אדם מתיר, חוץ מנדרי עצמו. רבי יהודה אומר: אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים. כל הבכורות אדם רואה, חוץ מבכורות עצמו.

פ ר ק ש ל י ש י

א הכל מטמאין בנגעים, חוץ מן הגוים וגר תושב. הכל פשרים לראות את הנגעים, אלא שהטמאה והטהרה בידי כהן. אומרים לו: אמר טמא, והוא אומר: טמא; אמר טהור, והוא אומר: טהור. אין רואים שני נגעים כאחד, בין באיש אחד ובין בשני אנשים; אלא רואה את האחד ומסגירו, ומחליטו, ופוטרו, וחזר לשני. אין מסגירין את המסגר, ולא מחליטין את המחלט. אין מסגירין את המחלט, ולא מחליטין את המסגר. אבל בתחלה, בסוף שבוע

פירוש ברטנורא

ה רבי מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו. דאחוקש נגעים לריבים, דכתיב (דברים כ"א) כל ריב וכל נגע, מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים. ואין הלכה כרבי מאיר: חוץ מנדרי עצמו. דכתיב (במדבר ל') לא יחל דברו, הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו: אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים. כגון נדרים שאינם של עינוי נפש ודברים שאינם בניו לבניה, שהן צריכין חקירת חכם, ושמא יקל גבי אשתו ולא יבקר יפה. ודוקא בפני עצמו אינו יכול להתיר ואפילו הוא יחיד מומחה, אבל מצטרף הוא בכלל שלשה הדיוטות, דכיון דהוי בי תלתא לא חשידי שמא לא יחקרו יפה: כל הבכורות אדם רואה. אם יכולים לאכלן כמובן:

ג א הכל מיטמאין. ואפילו קטן. דמהו דתימא איש צרוע כתיב (ויקרא י"ג), קמ"ל אדם כי יהיה בעורו בשרו כתיב (שם): הכל כשרים לראות את הנגעים. ואע"פ שאינו בקי בהן ובשמותיהן, אם חכם עמו, רואה. אבל בינו לבין עצמו אם אינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים: שהטמאה והטהרה ביד כהן. חכם ישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן, אע"פ שהוא שומה, אמור טמא, אמור טהור: בין באיש אחד בין בשני אנשים. שגולדו שני נגעים באיש אחד או בשני אנשים, אין הכהן רואה אותן בבת אחת, שאין הכהן יכול לראות יפה שני נגעים כאחד: ומסגירו. אי בר הסגר הוא, כגון ע"י ארבעה מראות: ומחליטו. אם ראוי להחליט, כגון ע"י שער לבן או מוחה: ופוטרו. אם הוא למטה מארבעה מראות: וחזר לשני. מאחר שנולד השני קודם שהסגר את הראשון או שהחליטו: אין מסיגירם את המוסגר. וכן נמי אין מחליטין את המוסגר. דאם הסגירו בנגע אחד ואח"כ נולד לו נגע אחר שראוי להסגירו או להחליטו, אין נזקק לו. וכי מתסי מן הראשון אין על הנגע שני לא תורת מוסגר ולא תורת מוחלט, עד שיוקק לו: אבל בתחלה בסוף שבוע

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה א

הכל מטמאין בנגעים — אפילו קטן, חוץ מן הגוים וגר תושב — שאינם מיטמאים בנגעים, גר תושב היינו גוי היושב בארץ ישראל וקיבל עליו שבע מצוות בני נח. הכל פשרים לראות את הנגעים — אפילו ישראל, אם הוא בקי בדיני נגעים, אלא שהטמאה והטהרה בידי כהן — לומר טמא או טהור אינו אלא בסמכותו של כהן בלבד; הלכך אם הכהן אינו בקי בנגעים, הולך חכם ישראל עמו, ולאחר שרואים את הנגע, אומרים לו — הישראל אומר לכהן: אמר טמא — אמור שהוא טמא וצריך הסגר, או שהוא טמא מוחלט, והוא אומר: טמא — והכהן אומר: טמא; אמר טהור — או שהישראל אומר לכהן: אמור שהוא טהור, והוא אומר: טהור — והכהן אומר טהור. אין רואים שני נגעים כאחד, בין בשני אנשים פאחד — שאין יכולים לבחון יפה שני נגעים כאחד, בין באיש אחד בין שהם בשני אנשים, אין בין ששני הנגעים הם באיש אחד בין שהם בשני אנשים, אין רואים אותם בבת אחת, אלא רואה את האחד — נגע אחד, ומסגירו — אם צריך הסגר, ומחליטו — או שמחליטו לטמאה, אם יש בו סימני טמאה, כגון שער לבן או מחיית בשר חי, ופוטרו — או שפוטרו ומטהרו, אם מראהו כהה מקרום ביצה, וחזר לשני — כלומר רק לאחר שפוסק דינו של הנגע שראה תחילה, חזר לבדוק את הנגע השני ולפסוק דינו. אין מסגירין את המסגר — אם לאחר שהסגירו הכהן נולד לו בתוך שבוע ההסגר נגע אחר, אין הכהן נזקק לו להסגירו גם בשביל הנגע השני ולמנות את ימי הסגרו מן ההסגר השני, ולא מחליטין את המחלט — אם משהחליטו הכהן לטמאה משום נגע אחד נולד לו נגע אחר עם סימני טמאה, אין הכהן מחליט אותו גם בשביל הנגע השני, וכשיטהר מן הנגע הראשון, הרי הוא טהור עד שיוקק לו הכהן לנגע השני. אין מסגירין את המחלט — מי שהוחלט לטמאה, ונולד לו נגע אחר, שצריך הסגר, אין מסגירים אותו בשביל הנגע השני, אלא לאחר שיטהר מן הנגע הראשון מסגירים אותו בשביל הנגע השני, ולא מחליטין את המסגר — שאם תוך שבוע ההסגר של נגע אחד נולד לו נגע אחר עם סימני טמאה, אין נזקקים לו להחליטו לטמאה בשביל הנגע

"אף" לשיטת הראב"ד. שרבי יהודה בא להקל. כשם שנגרף לנגעו, כך הוא נרפא לתגלתו — כשמגלה המצורע את שערו ביום טהרתו, אינו מגלה אלא השער שבמקומות הנראים ונבדקים בראיית הנגע, אבל השערות שבבית הסתרים אינו מגלה.

ב א ו ר מ ש נ ה

כל הנגעים אדם רואה — ואפילו נגעי קרוביו מותר לכהן לראות, ולפסוק אם הם טמאים או טהורים, חוץ מנגעי עצמו — שנאמר (ויקרא יג, ט): "והובא אל הכהן, ומשמע: אל כהן אחר. רבי מאיר אומר: אף לא נגעי קרוביו — אין כהן רואה, שנאמר (דברים כ"א, ה): "ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע", הוקש נגע לריב, מה ריב שלא בקרובים אף נגע שלא בקרובים (גמרא סנהדרין לז, ב), ותנא קמא סובר, שאין מקישים נגע לריב. והלכה כתנא קמא. כל הנדרים אדם מתיר, חוץ מנדרי עצמו — שנאמר (במדבר ג, ג): "לא יחל דברו", ודרשו: הוא אינו מחל, אבל אחרים מחלים לו. רבי יהודה אומר: אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים — כגון נדרים שאינם של עינוי נפש ודברים שאינם בניו לבניה, הואיל וצריכים חקירת חכם אינו רשאי להתיר, שמא יקל לאשתו. אבל נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבניה, שאינם צריכים חקירת חכם, הריהו מתיר. ואפילו נדרים שבינה לבין אחרים דווקא בפני עצמו אינו יכול להתיר, אף על פי שהוא מומחה, אבל להצטרף לשניים, להתיר נדרה כדין שלושה הדיוטות, רשאי להתיר, לפי שאינם חשודים שמא לא יחקרו יפה (הר"ם ברטנורא). ויש כותבים, שנדרים שבינו לבניה, אפילו בצירוף למנין שלושה אינו יכול להתיר, לפי שהם בכלל נדרי עצמו, שאשתו כגופו היא, ואם שתק ביום שמעו, שוב אינו יכול להתיר אפילו בצירוף שלושה. וזהו שנקט רבי יהודה: "נדרי אשתו שבינה לבין אחרים", משום שדברים שבינה לבינו אף לדעת תנא קמא אינו יכול להתיר, שכנודרי עצמו הם. כל הבכורות אדם רואה — אם יש בהם מום קבוע, ומותר לשחטם ולאכלם כחולין, חוץ מבכורות עצמו — שאין כהן רשאי לראות מום של בכורו ולהתירו, משום חשד.

— המִסְגִּיר מִסְגִּיר, וְהַמְחַלֵּיט מְחַלֵּיט, מִסְגִּיר וּפּוֹטֵר, מְחַלֵּיט וּפּוֹטֵר.

ב הִתְּן שְׁנֵי רְאָה בּוֹ נִגַע — נִתְּנִין לוֹ שְׁבַעַת יְמֵי הַמְשָׁתָה, לוֹ וּלְבֵיתוֹ וּלְכֹסְתּוֹ. וְכֵן פְּרָגַל — נִתְּנִין לוֹ כָּל יָמוֹת הַרְגָּל.

ג עוֹר הַבֶּשֶׂר מִמָּמָא בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וּבְשִׁלְשָׁה סִימָנִין: בְּשֶׁעַר לֶבָן, וּבְמַחֲוֶה, וּבְכַפְשִׁיז. בְּשֶׁעַר לֶבָן וּבְמַחֲוֶה — בַּתְּחִלָּה, וּבְכֹסֶף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹ, וּבְכֹסֶף שְׁבוּעַ שְׁנֵי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּבְכַפְשִׁיז — בְּכֹסֶף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹ, וּבְכֹסֶף שְׁבוּעַ שְׁנֵי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּמִמָּמָא בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, שֶׁהֵן שְׁלִישָׁה עָשָׂר יוֹם.

ד הַשְּׁחִין וְהַמְכּוּהָ מִמָּמָאִין בְּשְׁבוּעַ אֶחָד, וּבְשָׁנֵי סִימָנִין: בְּשֶׁעַר לֶבָן וּבְכַפְשִׁיז. בְּשֶׁעַר לֶבָן — בַּתְּחִלָּה, בְּכֹסֶף

פירוש ברטנורא

מסגיר ומסגיר. אם בתחלת השבוע נולד השני קודם שהסגיר את הראשון, מסגיר על הראשון ומסגיר על השני. וכן בסוף שבוע ראשון אם עמד ראשון בעינו, מסגירו וחוזר ומסגיר על השני: מחליט ומחליט. מחליט על הראשון וחוזר ומחליט על השני: מסגיר ופותר. מסגיר על הראשון ופותר על השני: מחליט ופותר. מחליט על הראשון ופותר על השני. וה"ה איפכא, מסגיר ומחליט או מחליט ומסגיר פותר ומסגיר פותר ומחליט:

ב נותנין לו שבעת ימי המשתה. דכתוב וביום הראות בו, מכדי לכתוב רחמנא ובהראות, מאי וביום, לומר לך יש יום שאתה רואה ויש יום שאי אתה רואה:

ג עור הבשר. שנראה בו אחד מארבעה מראות: בתחילה. כשהוא אל הכהן בלא הסגר, מיטמא בשער לכן ובמחיה. אבל בפסיון אינו מיטמא עד סוף שבוע ראשון, או סוף שבוע שני, ולאחר הפטור דסוף שבוע שני כשעמד בעינו ופטר, אם אחר כך פשה חוזר וחולטו: שלשה עשר יום. דיום שבעי של שבוע ראשון עולה לכאן ולכאן:

ד השחין והמכוה מממאין בשבוע אחד. דשאר נגעים יש להן שני הסגרות, ואלו אם לא פשה בשבוע ראשון ולא נולד שער לכן, פטור. ולשון מיטמאין

משניות מבוארות — קהתי

בריא כשיעור עדשה המוקף מן הנגע, ובכפשיזן — או אם פשה הנגע בעור. **בְּשֶׁעַר לֶבָן וּבְמַחֲוֶה** — מיטמא עור הבשר, **בַּתְּחִלָּה** — בין שנראו בו בתחילה כשהוא אל הכהן, **וּבְכֹסֶף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן** — בין שנראו בו סימני טומאה אלו בסוף השבוע הראשון להסגרו, **וּבְכֹסֶף שְׁבוּעַ שְׁנֵי** — ובין שנראו בו בסוף השבוע השני להסגרו, **לְאַחַר הַפְּטוֹר** — או לאחר שטיהרו הכהן, כמפורש בתורה (ויקרא יג, ט-יא). **וּבְכַפְשִׁיז** — אם פשה הנגע בעור הבשר, אינו מיטמא אלא כשפשה לאחר ההסגר, **בְּכֹסֶף שְׁבוּעַ רְאִשׁוֹן, וּבְכֹסֶף שְׁבוּעַ שְׁנֵי** — או בסוף השבוע השני, או **לְאַחַר הַפְּטוֹר** — לאחר שטיהרו הכהן. אבל אם פשה הנגע בתחילה קודם שהסגירו הכהן, אינו מיטמא (כמו שכבר הזכרנו לעיל ג, א). שנאמר (שם שם, ז): "ואם פשה תפשה המסופחת בעור אחרי הראותו אל הכהן לטהרתו. ונראה שנית אל הכהן. וראה הכהן והנה פשתה המסופחת בעור. וטמאו הכהן צרעת היא". **וּמִטְמָא בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, שֶׁהֵן שְׁלִישָׁה עָשָׂר יוֹם** — מה ששינוי ברישא שמיטמא בשני שבועות של הסגר, היינו שלושה עשר יום, שיום השביעי של ההסגר הראשון עולה להסגר הראשון ולהסגר השני, כמו שכבר בארנו (לעיל א, ד).

באור משנה ד

כתוב בתורה (ויקרא יג, יח-כח): "ובשר כי יהיה בו בעורו שחין. ונרפא. והיה במקום השחין שאת לבנה לבנה בהרת לבנה אדמדמת. ונראה אל הכהן. וראה הכהן והנה מראה שפץ מן העור, ושערה הפך לבן, וטמאו הכהן. נגע צרעת היא. בשחין פרוחה. ואם יראנה הכהן והנה אין בה שער לבן ושפלה איננה מן העור והיא כחה, והסגירו הכהן שבעת ימים. ואם פשה תפשה בעור, וטמא הכהן אותו. נגע היא. ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה, צרבת השחין היא. וטהרו הכהן. — או בשר כי יהיה בעורו מכותא אש, והיתה מחיית המכוה בהרת לבנה אדמדמת אל הכהן. וראה אותה הכהן והנה נהפך שער לבן בבהרת ומראה עמוק מן העור. צרעת היא. במכוה פרוחה, וטמא אותו הכהן. נגע צרעת היא. ואם יראנה הכהן והנה אין בבהרת שער לבן ושפלה איננה מן העור והיא כחה, והסגירו הכהן שבעת ימים. וראוהו הכהן ביום השביעי. אם פשה תפשה בעור, וטמא הכהן אותו. נגע צרעת היא. ואם יראנה הכהן והנה אין בבהרת שער לבן ושפלה איננה מן העור והיא כחה, המכוה היא. וטהרו הכהן. כי צרבת המכוה היא". — וכבר בארנו ענין השחין והמכוה בפתיחה למסכתנו (עיי' שם). משנתנו באה לסכם דיני הטומאה של שחין ומכוה. **הַשְּׁחִין וְהַמְכּוּהָ מִמָּמָאִין בְּשְׁבוּעַ אֶחָד** — אין בהם אלא הסגר לשבוע אחד, **וּבְשָׁנֵי סִימָנִין** — ובאחד משני סימנים דלקמן הם נעשים טמאים מוחלטים: **בְּשֶׁעַר לֶבָן וּבְכַפְשִׁיז** — אם נראו בהם שתי שערות לבנות, או אם פשה הנגע, אבל במחיה אינם מיטמאים. **בְּשֶׁעַר לֶבָן** — מיטמאים השחין והמכוה, **בַּתְּחִלָּה** — בין שנראו

השני. **אֶבֶל בַּתְּחִלָּה** — אם נולד לו נגע שני קודם שהסגירו הכהן בשביל הנגע הראשון, **בְּכֹסֶף שְׁבוּעַ** — או אם נולד לו נגע שני בסוף השבוע של הסגר הנגע הראשון, קודם שהסגירו הכהן שבוע שני, וכן אם נולד בסוף השבוע השני קודם שהחליטו לטומאה או קודם שטיהרו על הנגע הראשון, **הַמְסְגִּיר מְסְגִּיר** — כשמסגירו הכהן על הנגע הראשון מסגירו גם על הנגע השני, **וְהַמְחַלֵּיט מְחַלֵּיט** — וכן כשמחליטו לטומאה על הראשון מחליטו גם על השני, **מְסְגִּיר וּפּוֹטֵר** — מסגירו על הנגע הראשון ומטהרו על השני, **מְחַלֵּיט וּפּוֹטֵר** — או מחליטו לטומאה על הנגע הראשון ומטהרו על השני; והוא הדין שמשגירו על הראשון ומחליטו על השני, או מחליטו על הראשון ומסגירו על השני, וכן פטרו על הראשון ומסגירו או מחליטו על השני (עיי' "תפארת ישראל" בענין נפקא מינה שבכל הדינים הללו).

באור משנה ב

הִתְּן שְׁנֵי רְאָה בּוֹ נִגַע, נִתְּנִין לוֹ שְׁבַעַת יְמֵי הַמְשָׁתָה, לוֹ וּלְבֵיתוֹ וּלְכֹסְתּוֹ — שבמשך שבעת ימי המשתה אין הכהן בודק את הנגע שניולד בגופו או בביתו או בבגדיו; אבל שאר כל אדם שנראה בו נגע, בית דין כופים אותו לבוא אל הכהן, שמצוות עשה היא (ויקרא יג, ב): "והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים" (הרא"ש). **וְכֵן פְּרָגַל** — אם כחג נראה נגע באדם או בביתו או בבגדיו, **נִתְּנִין לוֹ כָּל יָמוֹת הַרְגָּל** — שאין הכהן רואהו כל ימות הרגל. בתורת כהנים למדים זה ממא שנאמר (שם שם, יד): "וביום הראות בו" — יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו.

באור משנה ג

עוֹר הַבֶּשֶׂר — שנראה בו נגע, **מִמָּמָא בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת** — שאם הנגע עמד בעינו בלא סימן טומאה, הריהו טמא על כל פנים שני שבועות של הסגר, כמו שנאמר (ויקרא יג, ד-ו): "ואם בהרת לבנה היא בעור בשרו ועמוק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן, והסגירו הכהן את הנגע שבעת ימים. וראהו הכהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעינו לא פשה הנגע בעור, והסגירו הכהן שבעת ימים שנית. וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית והנה כחה הנגע ולא פשה הנגע בעור. וטהרו הכהן". **וּבְשִׁלְשָׁה סִימָנִין** — ובאחד משלושה סימני טומאה דלקמן הוא נעשה טמא מוחלט: **בְּשֶׁעַר לֶבָן** — אם נראו בנגע שתי שערות לבנות, **וּבְמַחֲוֶה** — או אם נראתה בו מחיית בשר חי, היינו בשר

שבוע, לאחר הפטור. ובפשויון — בסוף שבוע, לאחר הפטור. ומפמאין בשבוע אַחַד, שהוא שבַעַת יָמִים.
 ה הַתְּקִיף מִפְּמָאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, בְּשָׁנֵי סִמְנִין: בְּשַׁעַר צֹהַב דֶּק, וּבְפִשְׁיוֹן, בְּשַׁעַר צֹהַב דֶּק — בַּתְּחִלָּה, בְּסוֹף
 שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּבְפִשְׁיוֹן — בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר.
 וּמִפְּמָאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, שֶׁהֵן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר יוֹם.

ו הַקְּרַחַת וְהַגְּבַחַת מִפְּמָאוֹת בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וּבְשָׁנֵי סִמְנִין: בְּמַחִיָּה וּבְפִשְׁיוֹן. בְּמַחִיָּה — בַּתְּחִלָּה, בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן,
 בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּבְפִשְׁיוֹן — בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן, בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי, לְאַחַר הַפְּטוֹר. וּמִפְּמָאוֹת בְּשָׁנֵי
 שְׁבוּעוֹת, שֶׁהֵן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר יוֹם.

ז הַבְּגָדִים מִפְּמָאִים בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וּבְשְׁלֹשָׁה סִמְנִין: בִּירְקָק, וּבְאֲדָמָדָם, וּבְפִשְׁיוֹן. בִּירְקָק וּבְאֲדָמָדָם — בַּתְּחִלָּה,

פירוש ברטנורה

הַנֶּמֶט, הַכִּי קָאָמֵר, כִּשְׂבָאוּ אֵלּוּ שְׁנֵי סִמְנִים בְּסוֹף שְׁבוּעַת אֶחָד, טַמָּא, הָא לֹא כָּאוּ, מִתּוֹר:

ה הַתְּקִיפִים. נִגְעִים שֶׁבְּרָאשׁ אוּ בְּזוֹקן קְרוּיִין נִתְקִים: **בְּשַׁעַר צֹהַב דֶּק בַּתְּחִלָּה.** אִם בַּתְּחִלָּה נוֹלַד לוֹ שַׁעַר צֹהַב, מַחְלִטוֹ: **צֹהַב.** דּוּמָה לְזֹהַב: **בְּסוֹף שְׁבוּעַת**
רֵאשׁוֹן וּבְסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי. אִם בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן פֶּשַׁה אוּ נוֹלַד לוֹ שַׁעַר צֹהַב, מַחְלִטוֹ. וְאִם לֹא, מִסְגִּירוֹ שְׁנִי, וְאִם בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי פֶּשַׁה אוּ נוֹלַד לוֹ
 שַׁעַר צֹהַב, מַחְלִטוֹ. וְאִם לֹא, פּוֹטְרוֹ. וְאִם לְאַחַר הַפְּטוֹר פֶּשַׁה אוּ נוֹלַד לוֹ שַׁעַר צֹהַב, מַחְלִטוֹ:

ו הַקְּרַחַת וְהַגְּבַחַת. לָקַמְן בְּפ"י מִפְּרַשׁ אִיזוּ הִיא קְרַחַת וְאִיזוּ הִיא גְּבַחַת: **בְּמַחִיָּה וּבְפִשְׁיוֹן.** אֲבָל בְּשַׁעַר לֶבֶן אֵין מִיטְמָאִין, לְפִי שְׁאֵין שַׁעַר צוּמָח בָּהֶן:
ז בִּירְקָק וּבְאֲדָמָדָם. הֵא דְקָרִי בְּבגָדִים וּבְבָתִּים סִמְנִין טוּמְאָה יִרְקָק וְאֲדָמָדָם, וְלֹא קָרִי לְעִיל סִמְנִין טוּמְאָה לְאַרְבְּעָה מֵרְאוֹת שְׁכַעוֹר בְּשַׁר, מִשּׁוּם דְּאַרְבַּע
 מֵרְאוֹת שְׁכַעוֹר בְּשַׁר אֶפְלוּ עוֹמְדִים כּוּ כַּמָּה שְׁנִים אֵינֶן מַחְלִטִים כֹּלָּא שַׁעַר לֶבֶן וְכֹלָּא פִּשְׁיוֹן וְכֹלָּא מַחִיָּה, אֲבָל בְּבגָדִים כְּשַׁעְמֵד הִירְקָק אוּ אֲדָמָדָם שְׁנֵי
 שְׁבוּעוֹת אַע"ג דְּלֹא פֶּשַׁה כְּתוּב בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ, לְהַכִּי קָרִי לְהוֹ בְּבגָדִים סִמְנִין טוּמְאָה. וְכֵן בְּבָתִּים שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת כְּשַׁחֲזוֹר הִנְגַע לְכַמוֹת שְׁחִיָּה, אוּ מִירְקָק

משניות מבוררות – קהתי

צֻרַעַת פּוֹרַחַת הִיא בְּקֻרְחוֹת אוּ בְּגִבְחָתוֹ. וְרֵאָה אוֹתוֹ הַכְּתוּן וְהִנֵּה שֶׁאֵת הִנְגַע לִבְנֵה אֲדָמָדָת
 בְּקֻרְחוֹת אוּ בְּגִבְחָתוֹ. כְּמִרְאָה צֻרַעַת עוֹד בְּשַׁר. אִישׁ צֻרַעַת הוּא טַמָּא הוּא. טַמָּא יִטְמָאֵן
 הַכְּתוּן בְּרֵאשׁוֹ נְעוּר". — מִשְׁתַּנּוּ בָּאָה לְסַכֵּם דִּינֵי הַטוּמְאָה שֶׁל הַקְּרַחַת וְהַגְּבַחַת,
 וְכִבְר בְּאַרְנֵי עֵינָיִן בְּפִתְיָהָ לְמַסְכַּתָּהוּ (עֵינֵי שֶׁם).

הַקְּרַחַת וְהַגְּבַחַת — שְׁנֵאָה בָּהֶן נִגְעַ, מִטְמָאוֹת בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת
 — שֶׁל הַסֵּגֵר, וּבְשָׁנֵי סִמְנִין — וְנַעֲשֶׂה טַמָּא מוֹחֵלֵט בְּאַחַד מִשְׁנֵי
 סִמְנִים אֵלּוּ: **בְּמַחִיָּה** — אִם נִרְאָה בְּנִגְעַ מַחִיָּת בְּשַׁר חֵי, וּ**בְפִשְׁיוֹן**
 — אִם פֶּשַׁה הִנְגַע. אֲבָל כִּשְׁעַר לֶבֶן אֵינֶן מִיטְמָאוֹת לְפִי שְׁאֵין שַׁעַר
 צוּמָח בָּהֶן. **בְּמַחִיָּה** — מִיטְמָאוֹת הַקְּרַחַת וְהַגְּבַחַת, **בַּתְּחִלָּה** — בֵּין
 שְׁנֵאָתָה בָּהֶן הַמַּחִיָּה בַּתְּחִלָּה, כִּשְׁהוּבָאוּ אֶל הַכְּתוּן, **בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁבוּעַת**
רֵאשׁוֹן — בֵּין שְׁנֵאָתָה לְאַחַר הַסֵּגֵר, בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן, אוּ **בְּסוֹף**
שְׁבוּעַת שְׁנִי, אוּ **לְאַחַר הַפְּטוֹר** — לְאַחַר שְׁטִיהֵרוֹ הַכְּתוּן. וּ**בְפִשְׁיוֹן**
 — מִיטְמָאוֹת, **בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן** — כִּשְׁפֶּשַׁה הִנְגַע לְאַחַר הַסֵּגֵר
 הִרְאִשׁוֹן, אוּ **בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי** — לְאַחַר הַסֵּגֵר הַשְּׁנִי, **לְאַחַר**
הַפְּטוֹר — לְאַחַר שְׁטִיהֵרוֹ הַכְּתוּן. וּ**מִטְמָאוֹת בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת,**
שֶׁהֵן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר יוֹם — שְׁנֵי הַשְּׁבוּעוֹת שֶׁל הַסֵּגֵר, אֵינֶם אֵלּא
 שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם, כְּמוֹ שְׂבָאוֹנוֹ בְּמַשְׁנֵה הַקְּרוּמָת.

בָּהֶם בַּתְּחִלָּה כִּשְׁהוּבָאוּ אֶל הַכְּתוּן, **בְּסוֹף שְׁבוּעַת** — בֵּין שְׁנֵאָה בְּסוֹף
 הַשְּׁבוּעַת שֶׁל הַסֵּגֵר, **לְאַחַר הַפְּטוֹר** — אוּ לְאַחַר שְׁטִיהֵרוֹ הַכְּתוּן.
וּבְפִשְׁיוֹן — מִיטְמָאִים, **בְּסוֹף שְׁבוּעַת** — כִּשְׁפֶּשַׁה הִנְגַע לְאַחַר
 הַסֵּגֵר, אוּ **לְאַחַר הַפְּטוֹר** — לְאַחַר שְׁטִיהֵרוֹ הַכְּתוּן. וּ**מִטְמָאִין**
בְּשְׁבוּעַת אֶחָד, שֶׁהוּא שְׁבַעַת יָמִים — כְּמוֹ שְׁשִׁנֵּי בְּרִישָׁא, שְׁאֵין
 בָּהֶם אֵלּא הַסֵּגֵר לְשׁוּבָה אֶחָד.

ב א ו ר מ ש נ ה ה

כְּתוּב בְּתוֹרָה (ויקרא יג, כט-לז): "וְאִישׁ אוּ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע, בְּרֵאשׁ אוּ בְּזוֹקן.
 וְרֵאָה הַכְּתוּן אֶת הִנְגַע וְהִנֵּה מִרְאֵהוּ עִמָּךְ מִן הָעוֹר, וְבוֹ שַׁעַר צֹהַב דֶּק, וְטַמָּא אוֹתוֹ הַכְּתוּן.
 נִתַּק הוּא, צֻרַעַת הִרְאָה אוּ הִזְקָן הוּא. וְכִי יִרְאֶה הַכְּתוּן אֶת נֶגַע הַנִּתַּק וְהִנֵּה אֵין מִרְאֵהוּ
 עִמָּךְ מִן הָעוֹר וְשַׁעַר שַׁחֲזוֹר אֵין בּוֹ. וְהִסְגִּיר הַכְּתוּן אֶת נֶגַע הַנִּתַּק שְׁבַעַת יָמִים. וְרֵאָה הַכְּתוּן
 אֶת הִנְגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא פֶּשַׁה הַנִּתַּק וְלֹא הִיָּה בּוֹ שַׁעַר צֹהַב, וּמִרְאָה הַנִּתַּק אֵין
 עִמָּךְ מִן הָעוֹר. וְהַתְּלַחֵץ, וְאֶת הַנִּתַּק לֹא יַגִּילֵךְ. וְהִסְגִּיר הַכְּתוּן אֶת הַנִּתַּק שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִיִּת.
 וְרֵאָה הַכְּתוּן אֶת הַנִּתַּק בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא פֶּשַׁה הַנִּתַּק בְּעוֹד וּמִרְאֵהוּ אֵינֶנּוּ עִמָּךְ מִן
 הָעוֹר, וְסָחַר אוֹתוֹ הַכְּתוּן וְכַסּוּ בְּגָדָיו וְסָחַר. וְאִם פֶּשַׁה יִפְשֶׁה הַנִּתַּק בְּעוֹד, אַחֲרֵי שְׁחָרַח.
 וְרֵאֵהוּ הַכְּתוּן וְהִנֵּה פֶּשַׁה הַנִּתַּק בְּעוֹד, לֹא יִבְקַר הַכְּתוּן לְשַׁעַר הַצֹּהַב טַמָּא הוּא. וְאִם בְּעֵינֵי
 עַמְד הַנִּתַּק וְשַׁעַר שַׁחֲזוֹר צִמַּח בּוֹ, נִרְפָּא הַנִּתַּק. וְסָחַר הוּא, וְסָחַר הַכְּתוּן". — מִשְׁתַּנּוּ
 הַדִּינֵי שְׁבַעַת יָמִים טוּמְאָת הַנִּתַּק.

הַתְּקִיפִין — הַנִּגְעִים שֶׁבְּרֵאשׁ אוּ בְּזוֹקן (כְּמוֹ שְׂבָאוֹנוֹ בְּפִתְיָהָ לְמַסְכַּתָּהוּ).
מִטְמָאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת — שֶׁאֵם הִנְגַע עַמְד בְּעֵינָיו, הִרְיָהוּ טַמָּא
 שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת שֶׁל הַסֵּגֵר, **בְּשָׁנֵי סִמְנִין** — וְהוּא נַעֲשֶׂה טַמָּא מוֹחֵלֵט
 בְּשְׁנֵי סִמְנִים אֵלּוּ: **בְּשַׁעַר צֹהַב דֶּק** — אִם נִרְאָה בְּנִגְעַ שַׁעַר צֹהַב
 דֶּק, וּ**בְפִשְׁיוֹן** — אוּ אִם פֶּשַׁה הִנְגַע. **בְּשַׁעַר צֹהַב דֶּק** — מִיטְמָאִים
 הַנִּתְקִים, **בַּתְּחִלָּה** — בֵּין שְׁנֵאָה בָּהֶם בַּתְּחִלָּה, כִּשְׁהוּבָאוּ אֶל הַכְּתוּן,
בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן — בֵּין שְׁנֵאָה בָּהֶם בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַת הִרְאִשׁוֹן
 שֶׁל הַסֵּגֵר, אוּ **בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי** — שֶׁל הַסֵּגֵר, **לְאַחַר הַפְּטוֹר**
 — אוּ לְאַחַר שְׁטִיהֵרוֹ הַכְּתוּן. וּ**בְפִשְׁיוֹן** — מִיטְמָאִים הַנִּתְקִים, **בְּסוֹף**
שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן — כִּשְׁפֶּשַׁה הִנְגַע לְאַחַר הַסֵּגֵר בְּסוֹף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן,
 אוּ **בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי**, אוּ **לְאַחַר הַפְּטוֹר** — לְאַחַר שְׁטִיהֵרוֹ הַכְּתוּן.
וּמִטְמָאִין בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, שֶׁהֵן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר יוֹם — שְׁנֵי
 הַשְּׁבוּעוֹת שֶׁל הַסֵּגֵר אֵינֶם אֵלּא שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם, שִׁיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל
 הַסֵּגֵר הִרְאִשׁוֹן עוֹלָה לְהַסֵּגֵר הִרְאִשׁוֹן וְלְהַסֵּגֵר הַשְּׁנִי.

ב א ו ר מ ש נ ה ה

כְּתוּב בְּתוֹרָה (ויקרא יג, מב-מד): "וְכִי יִהְיֶה בְּקֻרְחוֹת אוּ בְּגִבְחָתוֹ נֶגַע לֶבֶן אֲדָמָדָם.

ב א ו ר מ ש נ ה ז

כְּתוּב בְּתוֹרָה (ויקרא יג, מז-מח): "וְהִבְגַּד כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע צֻרַעַת, בְּבגַד צֻמֵר אוּ בְּבגַד
 פְּשִׁטִּים, אוּ בְּשִׁתִּי אוּ עֵבֶד לְפִשְׁתִּים וְלְצֻמֵר, אוּ בְעוֹר אוּ בְּכָל מְלֻאכַת עוֹר. וְהִיָּה הִנְגַע
 יִרְקָק אוּ אֲדָמָדָם בְּבגַד... נֶגַע צֻרַעַת הוּא, וְקִרְאָה אֶת הַכְּתוּן. וְרֵאָה הַכְּתוּן אֶת הִנְגַע
 וְהִסְגִּיר אֶת הִנְגַע שְׁבַעַת יָמִים. וְרֵאָה אֶת הִנְגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי פֶּשַׁה הִנְגַע בְּבגַד... צֻרַעַת
 מִמָּאֵרֶת הִנְגַע. טַמָּא הוּא, וְשַׁרְף אֶת הַבְּגָד... אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ הִנְגַע, כִּי צֻרַעַת מִמָּאֵרֶת הִיא,
 בְּאֵשׁ תִּשְׂרַף. וְאִם יִרְאֶה הַכְּתוּן וְהִנֵּה לֹא פֶּשַׁה הִנְגַע בְּבגַד... צוּהָ הַכְּתוּן וְכַסּוּ אֶת אֲשֶׁר
 בּוֹ הִנְגַע, וְהִסְגִּירוֹ שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִיִּת. וְרֵאָה הַכְּתוּן אַחֲרֵי הוֹכַסְתָּ אֶת הִנְגַע וְהִנֵּה לֹא הִפְךָ
 הִנְגַע אֶת עֵינָיו וְהִנְגַע לֹא פֶּשַׁה, טַמָּא הוּא. בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ... וְאִם רֵאָה הַכְּתוּן וְהִנֵּה כַּהָה הִנְגַע
 אַחֲרֵי הוֹכַסְתָּ אוֹתוֹ, וְקִרַע אוֹתוֹ מִן הַבְּגָד... וְאִם תִּירָאָה עוֹד בְּבגַד... פּוֹרַחַת הִיא, בְּאֵשׁ
 תִּשְׂרַפְנוּ אֶת אֲשֶׁר בּוֹ הִנְגַע. וְהַבְּגָד... אֲשֶׁר תַּכְסֵּב וְסָחַר מִסָּחֲזוֹ הִנְגַע. וְכַרְסֵם שְׁנִיִּת וְסָחַר". —
 מִשְׁתַּנּוּ מִסְכַּמַּת דִּינֵי הַטוּמְאָה שֶׁל נִגְעֵי הַבְּגָדִים.

הַבְּגָדִים — שֵׁישׁ בָּהֶם נִגְעַ, מִטְמָאִים בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת — שֶׁל
 הַסֵּגֵר, וּ**בְשְׁלֹשָׁה סִמְנִין** — דֵּהֵיינוּ: **בִּירְקָק, וּבְאֲדָמָדָם,**
וּבְפִשְׁיוֹן. **בִּירְקָק וּבְאֲדָמָדָם, בַּתְּחִלָּה** — שֶׁאֵם בְּשַׁעַר הַשְּׁבוּבָה
 אֶל הַכְּתוּן הִיָּה הִנְגַע יִרְקָק אוּ אֲדָמָדָם, מִסְגִּירִים אוֹתוֹ לְשׁוּבָה, **בְּסוֹף**
שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן — שֶׁאֵם בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַת עַמְד הַמִּרְאָה בְּעֵינָיו, מִסְגִּירִים
 אוֹתוֹ לְשׁוּבָה שְׁנִי, וּ**בְּסוֹף שְׁבוּעַת שְׁנִי** — אִם הַמִּרְאָה עַמְד בְּעֵינָיו
 גַּם בְּסוֹף הַשְּׁבוּעַת הַשְּׁנִי, הִרִי הוּא סִמְנִין טוּמְאָה גְּמוּר, וְצִרְיָן לְשַׁרְף

בסוף שבוע ראשון, ובסוף שבוע שני, לאחר הפטור. ובפשויון — בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, לאחר הפטור. ומטמאין בשני שבועות, שהן שלשה עשר יום.

ח הבהתם מטמאין בשלשה שבועות, ובשלשה סימנים: בירקרק, ובאדמדם, ובפשויון. בירקרק ובאדמדם — בתחלה, בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, בסוף שבוע שלישי, לאחר הפטור. ובפשויון — בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני, בסוף שבוע שלישי, לאחר הפטור. ומטמאין בשלשה שבועות, שהן תשעה עשר יום. אין בנגעים פחות משבוע אחד, ולא יותר על שלשה שבועות.

פ ר ק ר ב י ע י

א יש בשער לבן מה שאין בפשויון, ויש בפשויון מה שאין בשער לבן. ששער לבן מטמא בתחלה, ומטמא

פירוש ברטנורא

לאדמדם או מאדמדם לירקרק, כתיב (ויקרא י"ד) ונתן את הבית, כאילו פשה, להכי קרי להו סימן טומאה: לאחר הפטור. כגון שכהה, אם חזר אחרי כן, שורף:

ח שהם תשעה עשר יום. ראשון ושבעי של שבוע אמצעי עולים לפניהם ולאחריהם: פחות משבוע אחד. כגון שחין ומכה: שלשה שבועות. כגון נגעי בתים:

ד א יש בשער. ששער לבן מטמא בתחילה. כשהוא אל הכהן ויש בנגע שער לבן, טמא. מה שאין כן בפסיון שאינו מטמא אלא בסוף שבוע: ומטמא

משניות מבוארות — קהתי

שבועות; ובשלשה סימנים — מיטמאים הבתים: בירקרק, ובאדמדם — אם היה הנגע ירקרק או אדמדם, כמו בנגעי בגדים, ובפשויון — אם פשה הנגע. בירקרק ובאדמדם, בתחלה — אם בתחילה, כשבא הכהן לראות את נגע הבית, היה הנגע ירקרק או אדמדם, מסגירו הכהן לשבוע, בסוף שבוע ראשון — שאם בסוף שבוע ראשון עמד הנגע בעיניו, מסגירו לשבוע שני, כמו שבארנו לעיל, בסוף שבוע שלישי — אם גם בסוף שבוע שני עמד הנגע בעיניו, חולץ את האבנים סביב הנגע וקוצה העפר וטח את הבית ומסגירו שוב לשבוע שלישי; בסוף שבוע שלישי — שאם חזר הנגע בסוף שבוע שלישי, נותן את הבית; לאחר הפטור — שאם בסוף השבוע השלישי לא חזר הנגע וטיהרו הכהן, ולאחר כמה ימים חזר הנגע לבית, אם כבר הביא צפרים על הנגע הראשון, הרי זה נידון כנגע חדש, ואם חזר הנגע קודם שהביא צפרים, נותן את הבית. ובפשויון, בסוף שבוע ראשון — שאם פשה הנגע בסוף שבוע הראשון, חולץ את האבנים שבהן הנגע וקוצה העפר וטח את הבית ומסגירו שוב שני, בסוף שבוע שלישי — שאם הנגע עמד בעיניו בסוף השבוע הראשון, ופשה בסוף השבוע השני, חולץ וקוצה וטח ומסגירו שוב שלישי; ואף על פי שכבר שנינו לעיל, שאפילו עמד הנגע בעיניו בסוף השבוע השני, חולץ וקוצה וטח ומסגירו שוב שלישי, מכל מקום באה כאן המשנה להשמיענו, שאפילו פשה הנגע בסוף השבוע השני מכל מקום אינו נותן את הבית, אלא חולץ וקוצה וטח ומסגירו לשבוע שלישי; בסוף שבוע שלישי — כלומר אם חזר הנגע בסוף השבוע השלישי, נותן את הבית (אבל פשויון ממש אין בסוף השבוע השלישי, שהרי אין הכהן מסגירו לשבוע שלישי אלא לאחר שחלץ וקוצה וטח); לאחר הפטור — אף כאן הכוונה היא, שמשטיהרו הכהן חזר הנגע לבית לאחר כמה ימים, אם חזר לאחר שעשה את הצפרים על הנגע הראשון, הרי זה נידון כנגע חדש, ואם חזר קודם שעשה את הצפרים נותן את כל הבית. ומטמאין בשלשה שבועות, שהן תשעה עשר יום — שלשת השבועות של הסגר אינם אלא תשעה עשר יום, שיום השביעי של ההסגר הראשון ושל ההסגר השני עולה לכאן ולכאן. אין בנגעים פחות משבוע אחד — של הסגר, והיינו בשחין ובמכה, ולא יותר על שלשה שבועות — היינו בנגעי בתים.

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו דנה בהבדלים שבין סימני טומאה שער לבן ופשויון.

יש בשער לבן מה שאין בפשויון, ויש בפשויון מה שאין

את הבגד, לאחר הפטור — וכן אם נראה הנגע שנית לאחר שטיהרו הכהן, היינו שהיה ירקרק או אדמדם, יש לשרוף את הבגד. ובפשויון — מיטמא הבגד, בסוף שבוע ראשון — אם פשה בסוף שבוע הראשון, בסוף שבוע שני — או שפשה בסוף שבוע שני, לאחר הפטור — או שפשה לאחר שכבר טיהרו הכהן, ככל אחד מאלו שורף את הבגד. ומטמאין בשני שבועות, שהן שלשה עשר יום — שני השבועות של ההסגר אינם אלא שלושה עשר יום, כמו שבארנו הטעם במשניות הקודמות.

ב א ו ר מ ש נ ה ח

משנה זו מסמכת דיני הטומאה של נגעי הבתים, כמו שנאמר בתורה (ויקרא י"ד, לה-מה): "ובאשר לו הבית והגיד לכהן לאמר. נגע נראה לי בבית. וצוה הכהן ופנו את הבית בשרם יבוא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית, ואחר כן יבא הכהן לראות את הבית. וראה את הנגע והנה הנגע בקירות הבית שקערורות ירקקו או אדמדות, ומראיתן שפל מן הקיר. ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית, והסגיר את הבית שבעת ימים. ושב הכהן ביום השביעי. וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית וצוה הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע, והשליכו אותן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא. ואת הבית יקציע מבית סביב, ושפכו את העפר אשר הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא. ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים, ועפר אחר יקח וטח את הבית. ואם ישבו הנגע ופרח בבית אחר חלץ את האבנים, ואחרי הקצות את הבית ואחרי הסוח. ובה הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית, צרעת ממארת היא בבית טמא הוא. ונתן את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית, והוציא אל מחוץ לעיר אל מקום טמא. ואם בוא יבוא הכהן וראה והנה לא פשה הנגע בבית אחר הסוח את הבית, וטהר הכהן את הבית כי נרפא הנגע."

הבתים — שנראה בהם נגע, מטמאין בשלשה שבועות — שאם הנגע עמד בעיניו בסוף שבוע הראשון, מסגירו הכהן לשבוע שני, ואם הנגע עמד בעיניו גם בסוף השבוע השני, חולץ את האבנים אשר בהן הנגע וקוצה את העפר סביב האבנים וטח את הבית, כמו שנאמר: "וצוה הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע, והשליכו אותן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא. ואת הבית יקציע מבית סביב ושפכו את העפר אשר הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא. ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים. ועפר אחר יקח וטח את הבית." ואף על פי שפסוקים אלו מוסבים על מה שנאמר קודם לכן: "ושב הכהן ביום השביעי, וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית", כלומר שאם בסוף הסגר הראשון פשה הנגע, הדין הוא שחולץ וקוצה וטח, מכל מקום דרשו מן המקראות (בתורת כהנים). שהוא הדין בסוף ההסגר השני, אף כשלא פשה הנגע, שחולץ וקוצה וטח, ומסגירו עוד שבעה ימים, ואם בסוף השבוע השלישי לא פשה הנגע, הכהן מטהרו, כמו שכתוב: "ואם בוא יבוא הכהן וראה והנה לא פשה הנגע בבית אחר הסוח את הבית, וטהר הכהן את הבית." מכל מקום נמצא הבית טמא שלושה

בְּכֹל מְרָאָה לֶבֶן, וְאִין בּוֹ סִימָן טַהֲרָה. יֵשׁ בְּפִשְׁיוֹן, שֶׁהַפִּשְׁיוֹן מְטַמָּא בְּכֹל שְׁהוּא, וּמְטַמָּא בְּכֹל הַנְּגָעִים, חוּץ לְנֶגַע, מִה שְׁאִין בּוֹ פֶּשֶׁר לֶבֶן.

ב' יֵשׁ בְּמַחְיָה מִה שְׁאִין בְּפִשְׁיוֹן, וְיֵשׁ בְּפִשְׁיוֹן מִה שְׁאִין בְּמַחְיָה. שֶׁהַמַּחְיָה מְטַמָּא בְּתַחֲלָה, וּמְטַמָּא בְּכֹל מְרָאָה, וְאִין בָּהּ סִימָן טַהֲרָה. יֵשׁ בְּפִשְׁיוֹן, שֶׁהַפִּשְׁיוֹן מְטַמָּא בְּכֹל שְׁהוּא, וּמְטַמָּא בְּכֹל הַנְּגָעִים, חוּץ לְנֶגַע; מִה שְׁאִין בּוֹ בְּמַחְיָה.

פירוש ברטנורא

בכל מראה לובן. אפילו למטה מארבעה מראות, דכתיב (ויקרא י"ג) ומראה הנגע עמוק, מראה הנגע עמוק ולא מראה שער לבן עמוק. משא"כ בפסיון שאין פסיון מטמא למטה מארבע מראות, שבאותן מראות שהאדם מטמא הפסיון מטמא: ואין בו סימן טהרה. ואילו בפסיון יש בו סימן טהרה, שאם פרח ככולו טהור: מטמא בכל שהוא. אבל שער לבן אינו מטמא בפחות משתי שערות, דמיעוט שער שנים: חוץ מן הנגע. כשפשה חוץ לנגע, טמא. אבל שער לבן בעין שיהא בנגע, כדכתיב (ויקרא י"ג) ושער בנגע הפך לבן:

ב' בכל מראה. היינו כמראה הבשר בין כושי בין לבן בין אדום: מטמא בכל שהוא. אבל במחיה בעיא כעדרשה: חוץ מן הנגע מה שאין בן במחיה. שהמחיה צריכה להיות בתוך הנגע:

משניות מבוארות – קהתי

בין שהיה מראה המחיה אדום או שחור או לבן, והוא שלא יהיה הלובן מארבעה המראות (ורמב"ם); ויש מפרשים: בכל מראה — היינו כמראה הבשר של המנוגע, בין כושי בין לבן בין אדום (ורמ"ש; ברטנורא). מה שאין בפסיון שאינו מטמא אלא באחד מארבעה המראות, כמו שכבר הזכרנו במשנה הקודמת, וְאִין בּוֹ סִימָן טַהֲרָה — מה שאין כן בפסיון, שאם פרח ככולו טהור, כמו שהבאנו במשנה הקודמת. יֵשׁ בְּפִשְׁיוֹן — מה שאין במחיה, שֶׁהַפִּשְׁיוֹן מְטַמָּא בְּכֹל שְׁהוּא — אבל מחיה אינה מטמאה בפחות מכעדשה, וּמְטַמָּא בְּכֹל הַנְּגָעִים — אבל מחיה אינה מטמאה אלא בנגעי עור הבשר ובקרחת ובגבחת, חוּץ לְנֶגַע — הפסיון מטמא כשהוא חוץ לנגע, מִה שְׁאִין בּוֹ בְּמַחְיָה — שאינה מטמאה אלא כשהיא בתוך הנגע.

הגר"א נכתב: שמונה עשר חילוקי טומאה נישנו במשניות א-ג שבפרקנו, שמובדלים שלשת סימני הטומאה — שער לבן ומחיה ופסיון — זה מזה, כל אחד ואחד בששה דברים: א) בתחילה מובדלים הם, ששער לבן מטמא בתחילה, והוא שהבחרת קדמה לו, ואחר כך הפך לבן: ומחיה מטמאה בתחילה, אף שלא הפוכה; ופסיון אינו מטמא בתחילה אלא בסוף שבוע. ב) במראה מובדלים, שהמחיה מטמאה בכל מראה, ואפילו שחורה; ושער לבן מטמא בכל מראה לובן (כמבואר במשנה הבאה), ופסיון אינו מטמא אלא בארבעה מראות הנגעים. — ג) בסימן טהרה מובדלים, שהמחיה אין בה סימן טהרה, ואף מעכבת היא את הסימן טהרה של פריחה, ושער לבן אינו מעכב את הפריחה ואין בו סימן טהרה, ופסיון יש בו סימן טהרה, שאם פרח ככולו טהור. — ד) בשיעור מובדלים, שהפסיון מטמא בכל שהוא, ומחיה ככעדשה, ושער לבן בשתי שערות. — ה) במיני נגעים מובדלים, שהפסיון מטמא בכל הנגעים, והמחיה אינה מטמאה אלא בעור הבשר ובקרחת ובגבחת, ושער לבן מטמא בנגעי עור הבשר ובשחין ובמכוה. — ו) במקום מובדלים, שהפסיון מטמא חוץ לנגע, ושער לבן בתוך הנגע, ומחיה דווקא במבוצרת, שיהא בה שיעור שתי שערות מכל צד (כמבואר במשנה הבאה).

בְּשֶׁעַר לֶבֶן. שֶׁשֶׁעַר לֶבֶן מְטַמָּא בְּתַחֲלָה — כשהובא הנגע אל הכהן ויש בו שער לבן, הרי הוא מטמא, מה שאין כן בפסיון, שאינו מטמא אלא לאחר הסגור, בסוף שבוע; וּמְטַמָּא בְּכֹל מְרָאָה לֶבֶן — אפילו במראה שהוא למטה מארבעת מראות הנגעים, היינו למטה מקרום ביצה, מה שאין כן בפסיון שאינו מטמא אלא באחד מארבעה המראות שעיקר הנגע מטמא בהם (תורת כהנים; עיין 'תוספות יום טוב') וְאִין בּוֹ סִימָן טַהֲרָה — שאפילו נתמלא כל הגוף שערות לבנות לא נטהר (ורמ"ש), מה שאין כן בפסיון, שאם פרח ככולו טהור, כמו שכתוב (ויקרא יג, יב-ג): "ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו, לכל מראה עיני הכהן. וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע. כולו הפך לבן טהור הוא". יֵשׁ בְּפִשְׁיוֹן — מה שאין בשער לבן, שֶׁהַפִּשְׁיוֹן מְטַמָּא בְּכֹל שְׁהוּא — אבל שער לבן אינו מטמא אלא בשתי שערות, שמיעוט "שער" שניים (תורת כהנים; עיין 'תוספות יום טוב'), וּמְטַמָּא בְּכֹל הַנְּגָעִים — בכל נגעי אדם, בנגעי בגדים ובנגעי בתים, כמפורש לעיל (ג, ג-ח), אבל שער לבן אינו סימן טומאה אלא בנגעי עור הבשר ובשחין ובמכוה, כמו ששינונו לעיל (ג, ג-ד); חוּץ לְנֶגַע — כשהפסיון הוא חוץ לנגע הרי הוא סימן טומאה, אבל שער לבן אינו סימן טומאה אלא אם כן שתי השערות בתוך הנגע, מִה שְׁאִין בּוֹ פֶּשֶׁר לֶבֶן — כמו שבארנו לעיל בפרטי הדברים.

באור משנה ב

משנה זו דנה בהבדלים שבין סימני הטומאה מחיה ופסיון.

יֵשׁ בְּמַחְיָה מִה שְׁאִין בְּפִשְׁיוֹן, וְיֵשׁ בְּפִשְׁיוֹן מִה שְׁאִין בְּמַחְיָה. שֶׁהַמַּחְיָה מְטַמָּא בְּתַחֲלָה — כשהובא אל הכהן, ובו מחיית בשר חי, הרי הוא מטמא, מה שאין כן בפסיון, וּמְטַמָּא בְּכֹל מְרָאָה —

רש"י

דף עז עמוד א. בחריקיה. במקומו: עומד לנגדי. גבריאל אמר כן לדניאל: ופרוותא דמשמהיג. נמל שקורין פורט: דמשמהיג. דבר מלכות בלשון פרסי שיהא מעלה שם מרגליות כדאמרין בר"ה: אכרנא. כסף גולגלתא: שוא לכם וכו'. כלומר כלום הגונים האומות להיות החכמים מסורים בידם והלא המקרא משבחן שאף נשותיהם מנדדות שינה מעיניהן: שוא לכם, בעלי אומנות המשכימים ומאחרים למלאכתם אוכלי לחם בעצב וביגיעה כן יתן הזן את העולם מזונות ופרנסה לידידו שנה למי שנדד שינה בשבילו: באתי בדברך. על שדברתי בך: אשכחיה לדוביאל דהוה נקט איגרתא: ואני יוצא והנה שר יון בא. ובשהגיע זמן מלכות יון לבא אצא על כרחי שכבר נגזרה גזרה ושר יון יבא במקומו: עוי עוי. צעק וצוח גבריאל על זאת שלא ימשלו מלכי יון בישראל: ולאביתר הכהן וגו' כי נשאת את ארון ה' לפני דוד אבי. כשהיה בורח מפני אבשלום: וכי התענית בכל אשר התענה אבי. למדנו שנקראת בריחתו של דוד מפני אבשלום עינוי וכתוב כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר:

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף עז עמוד א. לאחר שהוציאו את גבריאל אייתוהו [הביאו] לדוביאל, שהוא שרא דפרסאי - השר הממונה בשמים על הפרסים, ואוקמיה בחריקיה - והעמידוהו במקומו של גבריאל, ושמש עשרים ואחד יום. היינו דכתיב בדברי גבריאל לדניאל (דניאל י ג), 'ושר מלכות פרס עמד לנגדי עשרים ואחד יום, והנה מיכאל אחד השרים הראשנים בא לעזרני, ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס'. ובשכר זאת יתבו ליה - נתנו לדוביאל שלטון על עשרין וחד מלכי, ופרוותא דמשמהיג - ועל נמל בים הנקרא נמל המלוכה. אמר דוביאל לפמליא של מעלה, בתיבו לי לישראל באכרנא - כתבו לי שיהיו ישראל משועבדים לאומתי לגבות מהם מס גולגולת, בתיבו ליה. עוד ביקש, בתיבו לי שאף רבנן [-החכמים] יהיו באכרנא, וכתבו ליה. בעידנא דבעו למיחתם - בשעה שעמדו לחתום על הגזירה, עמד גבריאל מאחורי הפרגוד [לשם גרשוהו] ואמר, וכי ראויים האומות לשלוט בחכמי ישראל, והלא המקרא משבח את החכמים ואומר (תהלים קכז ב) 'שוא לכם משכימי קום, מאחרי שבת, אכלי לחם העצבים, בן יתן לידידו שנה'. ודרשו, מאי 'בן יתן לידידו שנה', אמר רבי יצחק אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שאף הן מנדדות שינה בעולם הוה כשמתנינות לבעליהן שהלכו ללמוד, וזכות משום כך לעולם תבא, וכל-שכן שגדול שכרם של התלמידי חכמים עצמם, ולא השגיחו עליי - על גבריאל. אמר גבריאל לפניו, רבוננו של עולם, אם יהיו כל חכמי אומות העולם בבה מאזנים, ודניאל איש חמודות בבה שניה, וכי לא נמצא מבריע את בולם. אמר הקדוש ברוך הוא, מי הוא זה שמלמד זכות על בני. אמרו לפניו, רבוננו של עולם, גבריאל הוא. אמר להם וכו'. וזהו שנאמר בדברי גבריאל לדניאל [שהביאה הגמרא לעיל] 'ואני באתי בדברך', בזכות שהזכרתיך שבתו לתוך הפרגוד. אמר להו, ליעול - יכנס גבריאל, ואעילוהו - הכניסוהו.

אתא גבריאל אשכחיה - ומצאו לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה - מחזיק בידו את כתב הגזירה. בעא למרמא מיניה - רצה ליטלו ממנו, מיד פלעה דוביאל. איבא דאמרי, שמחמת שלימד גבריאל זכות על ישראל, מיכתב הוה בתיבא האיגרת, אבל מיחתם לא הוי חתמא. ואיבא דאמרי אף מיחתם נמי הוה חתמא, אלא בדבלעיה מחיק לה מיניה - כשבלעו דוביאל נמחקה החתימה, והיינו - זו הסיבה, דבמלכותא דפרס איבא דיהיב פרנא - יש משלמים מס כיון שנחתמה הגזירה, ולא יהיב פרנא - ויש שאינם משלמים, כי נמחקה החתימה.

הוסיף גבריאל ואמר לדניאל (שם י כ) 'ואני יוצא והנה שר יון בא' - כאשר יגיע זמנה של מלכות יון למלוך, אצא על כרחי, לפי שכבר נגזרה גזירה ושר יון יבא במקומו. עוי עוי - צעק גבריאל וצוח על כך שלא ימשלו יון בישראל, וליבא דאשגח ביה - ולא נשמעו דבריו].

הגמרא חוזרת לברר את המקור שמניעת רחיצה היא עינוי ואסורה ביום הכפורים: ואי בעית אימא - אם תרצה אמור, רחיצה דאיברי ענוי מנא לן - מהיכן למדנו שמניעה מרחיצה נקרא עינוי, מהבא, דכתיב בדברי שלמה המלך (מלכים א' ב כז) 'ולאביתר הכהן אמר המלך, ענתת לך על שדיך, כי איש מות אתה, וביום הוה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון ה' לפני דוד אבי, וכי התענית בכל אשר התענה אבי'. למדנו שמה שארע לדוד בעת שברח מאבשלום, נקרא עינוי. וכתוב ביה ברוך באותה שעה (שמואל ב' יז כט) 'כי אמרו העם, רעב, ועיף, וצמא במדבר', והיינו, 'רעב מלחם' 'צמא ממים', אבל 'עיף' ממאי - מחמת מה, לאו, מרחיצה - שנמנע מרחיצה, ומכאן שהמניעה מרחיצה נחשבת עינוי.

1 יד בהזמנת בית הכסא אלא צריך דיבור גמור.
 2 מבררת הגמרא את אופן הספק האמור: היכי דמי, אילימא דאמר
 3 'הדין ביתא ליהויה בית הכסא, והדין נמי' - בית זה יהיה בית הכסא
 4 וגם בית זה, והוא - אמירה זאת אינה יד בלבד אלא דיבור גמור,
 5 שהרי המשמעות המופרשת של 'והדין נמי' היא, שהבית השני
 6 'בית הכסא נמי יהוה'.
 7 מסיקה הגמרא, אלא אופן הספק גמור דאמר על המקום השני
 8 'והדין, ולא אמר נמי' - מה דינו של מקום זה. לייחד מקום
 9 לבית הכסא, ומכיון שיד מוכיחה היא שבכוונתו גם לייחד מקום
 10 זה לבית הכסא, לפיכך 'הדין' דאמר מתפרש 'והדין נמי' - וגם זה
 11 היא בית הכסא, או דלמא, אין יד לבית הכסא, ומאחר שאין זה
 12 דיבור גמור שכן יתכן איזה שהוא צד דמאי - מהי כוונתו באמירת
 13 'והדין, לתשמישא בעלמא קאמר' - שיהיה מקום זה מיועד
 14 להשתמש בו בדברים אחרים הנחוצים לו, לפיכך אין חל על
 15 מקום זה דין בית הכסא.
 16 מקשה הגמרא, מפלל - משמע מספיקו של רבינא לגבי יד לבית
 17 הכסא, דפשיטא ליה לרבינא דבלשון גמורה ומפורשת יש זימון
 18 לבית הכסא, ואף אם בפועל עדיין לא התחיל להשתמש בו נאסר
 19 המקום בקריאת שמע ובשאר דברים שבקדושה. וקשה, הא
 20 מיבעיא ליה לרבינא - הרי הסתפק רבינא בדין זה, ושאל הזימון -
 21 ייחד מקום מסוים לבית הכסא ועדיין לא השתמש בו בפועל, מהו
 22 דינו. או הזימון - שייחד מקום לבית הכסא, שגם הוא מקום
 23 האסור בדבר שבקדושה, ועדיין לא השתמש בו. מהו דינו. האם
 24 זימון מועיל שיחול עליהם דין בית הכסא ובית המרחץ, או אין זימון
 25 מועיל בהם, ואינם נאסרים בדיבור של קדושה אלא לאחר
 26 שהתחילו להשתמש בהם לתשמישם.
 27 מתרצת הגמרא, רבינא הסתפק בשתי הספקות, גם בעצם דין זימון,
 28 וגם ביד לזימון, אך תרם מנו תרם קמיבעיא ליה - דן בספק האחד
 29 מתוך הספק האחר, שלא בא לספק השני אלא מתוך הראשון.
 30 שקודם הסתפק האם זימון - דיבור בלא השתמשות מועיל לבית
 31 הכסא, או אין זימון מועיל, ומתוך כך הסתפק, אם תמצא ו-אם
 32 תוכל לומר יש זימון בדיבור, האם יש יד לזימון זה, או אין יד.
 33 מסיקה הגמרא לגבי כל הספקות שנידונו בסוגייתנו בענין יד
 34 לקידושין ולפאה ולצדקה ולהפקר ולבית הכסא. תיבעי ליה
 35 -לשואל, שנשאר לו עדיין הספק, שלא פשוטה בבית המדרש,
 36 והוא לשון תיקו האמור בכל מקום.
 37 שנינו במשנה, אם אמר מנוחה אני לך וכו' והוסיף לומר שאני
 38 אוכל לך, רבי עקיבא היה חוכך בוה להחמיר: הגמרא מבארת את
 39 דברי רבי עקיבא:
 40 אמר אביי, אף שהיה רבי עקיבא מחמיר, מודה רבי עקיבא לענין
 41 מלקיות, שאם עבר על הנדר אינו לוקה על הלאו של לא יחל דברו.
 42 שלא החמיר רבי עקיבא לחוש לנדר אלא מספק. וההוכחה לכך,
 43 דאם בן הדין שהוא לוקה, נתיני - תכתוב המשנה רבי עקיבא
 44 מהמיר, והיה משמעות הדברים שראה בו טעם להחמיר שיהא
 45 דינו כנדר גמור, ומכך שכתבה המשנה 'יהיה חוכך להחמיר',
 46 משמע שהסתפק בדבר, ולא היה מורה כן באופן מוחלט.
 47 במשנה מובא דין אמירת מנוחה וכו' משמו של רבי עקיבא בלבד,
 48 ומשמע שחכמים חולקים עליו.
 49 הגמרא דנה באיזה לשון נחלקו, ובאיזה לא:
 50 אמר רב פפא, במקרה שאמר 'נדינא מינה שאני אוכל לך' - אהיה
 51 נד מרוחק ממך לענין שלא אוכל משלך, דבבלי עלמא לא פליגי -
 52 לדברי הכל, וגם חכמים לא נחלקו דאמור, ולוקה, שלשון זו היא
 53 כשאר ידות נדרים שנוכרו במשנה, דהיינו 'מודרני' מופרשני'
 54 'מרוחקני', שגם כאן משמעות דבריו היא שמרחיק את עצמו
 55 מחבירו. ואם אמר 'משפתינתא' ושמתא, תרגום של לשון נידוי' מינה
 56 שאני אוכל לך' - מנוודה אני ממך לענין שלא אוכל ממך, לבבלי
 57 עלמא שרי - לדברי הכל מותר, ואף רבי עקיבא מודה בוה, כיון
 58 שזה לשון של נידוי בעלמא, ולא הוציא דבר איסור נדר מפיו.
 59 ומבאר פמאי פליגי - באיזה מקרה נחלקו רבי עקיבא וחכמים,

1 הנאמר בתורה (דברים כג כב), 'כי תדר נדר לה' אלקיך לא תאחר
 2 לשלמו, כי דרש ידרשנו ה' אלקיך מעמך, והיה כך חטא. ודרשו
 3 חכמים בכתוב זה, 'כי תדור נדר' אלו נדרים ונדבות של קרבנות.
 4 לה' אלהיך' אלו דמים וערכין וחרמין והקדשות. 'כי דרוש
 5 ידרשנו' אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים. ה' אלקיך' אלו
 6 צדקות ומעשרות ובכורות. 'מעמך' זה לקח שפקה ופאה, שכן הן
 7 חלקו של העני שנאמר עליו 'זאת העני עמך'. הרי שהוקשו בפסוק
 8 עוד מתנות עניים לקרבנות לענין לאו של 'בל תאחר'.
 9 עוד הסתפק רב פפא, האם יש יד לצדקה, וכשמקבל על עצמו
 10 לתת צדקה בדיבור שאינו גמור, חל עליו חיוב צדקה מדין ידות,
 11 או דלמא, אין יד לצדקה, ואף יד מוכיחה לא מספיקה, אלא צריך
 12 דיבור גמור.
 13 מבררת הגמרא את אופן הספק האמור: היכי דמי - כיצד ובאיזה
 14 אופן הסתפק רב פפא את ספיקו, אילימא כגון דאמר על זוז אחד
 15 'הדין זוזא לצדקה' - זה הזוז יהיה לצדקה, והוסיף ואמר על זוז
 16 אחר 'והדין נמי' - וזה גם. הלא הוה - אופן כזה של דיבור צדקה
 17 עצמה היא - לשון גמור של הפרשת צדקה הוא ולא יד בלבד,
 18 ופשיטא שהזוז השני נעשה צדקה.
 19 מסיקה הגמרא, אלא אופן הספק הוא גמור דאמר על הזוז השני
 20 'והדין, ולא הוסיף ואמר נמי' - מה דינו של זוז זה. האם נאמר
 21 דין יד בצדקה וכאלו 'הדין נמי צדקה' קאמר. וחל דין צדקה אף
 22 על זוז זה. או דלמא, לא נאמר בצדקה דין יד, ועל כן אף שיד
 23 מוכיחה היא ובודאי שיש לתלות שכונתו היא להפרישו לצדקה,
 24 מכל מקום מאחר שעל צד הרחוק קיימת אפשרות נוספת בהסבר
 25 דבריו, [דמאי - מהי כוונתו באמירת] 'והדין' (נמי), דלנפקותא
 26 בעלמא קאמר - וזו זה יהיה להוצאת בית, ומה שלא סיים לומר
 27 כן באופן מפורש דפריא הוא דלא אפקיה -לא סיים את דבריו, ולא
 28 חל דין צדקה על זוז זה ונשאר חולין כמו שהיה.
 29 מפרשת הגמרא את צדדי הספק: נאמר בתורה (דברים שם כד) 'מוציא
 30 שפתיך תשמור ועשית, כאשר נדרת לה' אלקיך נדרה, אשר דברת
 31 בפיך'. וענינו של פסוק זה לא לאחר מלקיים מה שהתחייב במוצא
 32 שפתי, ונדר ונדבה שהוכרו בפסוק אלו קרבנות שחייב עצמו
 33 במוצא פיו, ואת תיבת 'בפיך' האמור בפסוק דרוש חכמים במסכת
 34 ראש השנה על צדקה. ועל פי דרשא זו שלפיה הוקש צדקה
 35 לקרבנות, מבארת הגמרא את הצדדים בספק שלפינו. מי אמרינן,
 36 בין דאיתקש צדקה לקרבנות, כדכתיב 'פיך', ודרשים זו צדקה
 37 כאמור, אף לענין ידות יש להקישא אליהם, ונלמד מה קרבנות יש
 38 להן יד, אף צדקה יש לה יד. או דלמא, שמא מאחר שלא נזכר
 39 צדקה בפסוק באופן מפורש יתכן שדוקא ליל תאחר' הוא דאיתקש
 40 צדקה לקרבנות, אבל לא נאמר היקש זה גם לענין ידות, ועל כן
 41 אין יד לצדקה.
 42 עוד הסתפק רב פפא, האם יש יד להפקה, או דלמא אין יד להפקה.
 43 ובגין שאמר 'חפץ זה יהיה הפקר, והוסיף ואמר על על חפץ אחר
 44 וזה, והיא יד המוכיחה שבכוונתו להפקיר גם את החפץ השני.
 45 שואלת הגמרא, מה ההבדל בין ספק זה לספק הקודם לגבי צדקה,
 46 הלא אף הפקר היינו צדקה, שהרי סתם אדם המפקיר את ממונו,
 47 הרי הוא מפקירו כדי שיזכו בו עניים.
 48 משיבה הגמרא, על דרך אם תמצא ו-אם תוכל לומר קאמר רב
 49 פפא את שני הספקות האלו. אף אם תמצא לומר יש יד לצדקה/
 50 משום דהוקשה צדקה לקרבנות ואין היקש למחצה, מכל מקום
 51 עדיין יש להסתפק האם יש יד להפקה. מי אמרינן, הפקר היינו
 52 צדקה, ואף לו יש יד. או דלמא, שאני - שונה צדקה מדפיקה
 53 דצדקה לא תווא - אינה ראויה אלא לעניים, שדוקא הם רשאים
 54 ליטול צדקה, אבל הפקר ראוי בין לעניים בין לעשירים, ועל כן אינו
 55 ממש כצדקה, ואינו בכלל ההיקש שהוקשה צדקה לקרבנות לענין
 56 ידות.
 57 בעי רבינא, האם יש יד לבית הכסא, ואם מוזמן ומייחד אדם בדיבור
 58 שאינו גמור מקום מסוים לבית הכסא נעשה אותו מקום בית
 59 הכסא מדין ידות, ונאסר בדבר שבקדושה. או דלמא, לא נאמר דין

מעמך. כי דרוש ודרשו ה' אלהיך מעמך. לנפקותא בעלמא. כלומר, והדין זוז אחר
ליהוי לי להוצאה. והבריא הוא דלא אסקיה, דלא גמר דיבורו דאמר: עלי לנפקותא.
דכתיב בפ'י. "כאשר דברת בפ'יך." יצא מפי צדקה" (ישעיה נח). או דלמא שאני צדקה.
להכי אית לך יד - דלא חזיא אלא לעניים. אבל הפקר, דהא נמי אפי' לעשירים חוי -

1 מי אמרת דיש לך דין יד? יש יד לבית הכסא. היבא
2 דלא אמר בפירוש ולהוי בית הכסא, מי הו
3 הזמנה ואסור להתפלל בזה חרא מנו חרא קא
4 מיבעיא ליה. מנו דקא מיבעיא ליה אי זימון
5 מועיל, בעי נמי אי אית ליה יד או לא. מנודה
6 אני לך. כלומר, במנודה שאסור להתנותו - כך
7 אהא אסור ליהנות ממך. ר' עקיבא היה חוכך
8 בזה להחמיר. כדאם שמתחכך אילך ואילך, כך
9 איהו לא בריר ליה שיהא ודאי אסור. לענין
10 מלקות. שאם עבר אינו לוקה, כל כך ודאי לא
11 היה מחמיר. בנדינא ממך. דמשמע בפירושו:
12 אהא מנודה לך, דהיינו ודאי - לכולי עלמא
13 אסור. שמתא אינו כל כך בנידה.
14 קסבר

12 - הפקר מי אמרינן היינו צדקה, או דלמא שאני צדקה, דצדקה לא חזיא אלא לעניים, אכל
13 הפקר - בין לעניים בין לעשירים? בעי רבינא: יש יד לבית הכסא או לא? היכי דמי? אילימא
14 דאמר "הדין בית הכסא, והדין נמי" - ההוא בית הכסא נמי הוה! אלא, גגון
15 דאמר "הדין, ולא אמר נמי", מאי? "הדין דאמר - והדין נמי בית הכסא", או דלמא מאי
16 "הדין" - תשמישא בעלמא קאמר? מפלג דפשיטא ליה דרבינא דיש זימון לבית הכסא?
17 והא מיבעיא ליה דרבינא: הזמינו לבית הכסא מהו? הזמינו לבית המרחץ מהו? זימון מועיל
18 או אין זימון מועיל? רבינא חרא מנו חרא קמיבעיא ליה; זימון מועיל או אין זימון מועיל,
19 את"ש יש זימון - יש ד או אין ד? תיבעי ליה. מנודה אני דך" וכו'. אמר אביי: מודה
20 ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה, דאם בן ניתני ר' עקיבא מחמיר. אמר רב פפא: בנדינא
21 מינדך - דכילי עקבא לא פליגי דאסור, "משמתנא מינדך" - לכילי עקבא שרי, כמאי פליגי -
ב"מנודה

את"ל יש יד לצדקה. משום דכיון דאתקש, אע"ג דלא כתיבא בהדיא - אין היקש
למחצה. הפקר מאי מי אמרינן היינו צדקה או לא. האי דלא מספקא לן אי יש יד
לשבוטה או לא - משום דבהדיא איתקש "כי יזור נדר או השבע בשבוטה" והיינו דתנן
(קמ"ט ט): כנודי רשעים - נדר בנידן בקרבן ובשבוטה, אלמא יש יד לשבוטה. יש יד לבית
הכסא. שהא אסור לקרות בו ק"ש. חרא מנו חרא קמיבעיא ליה. כלומר, את"ל יש זימון - יש יד
או אין יד. ולענין הלבנה. בקדושין נקטינן
לחומרא, דיש יד. דכיון דבעינן לא אפשיטא הוה
ליה ספיקא דאורייתא, ולחומרא. ובפאה וצדקה
כתב הרשב"א ד"ל נמי דאוליגן לחומרא, כיון
דסלקו בתיקו. וכן כתב הרמב"ן ד"ל בהלכותיו
דבעינן דצדקה לא אפשיטא בהדיא, וסוגיין דיש
יד לצדקה, וקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא
לחומרא. ומאי דאמר ד"ל דסוגיין דיש יד לצדקה
- היינו משום דקאמרין אם תמצא לומר יש יד
לצדקה. וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ד"ל
שפוסק בכל מקום כ"אם תמצא לומר" - אבל
במאי דקאמר דקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא
לחומרא. ונראה שהסכים גם כן לזה הרשב"א ד"ל
- ותמוהני עליון שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף
פרק "חורעו והלחיים" (חולין דף קמ). שספק ממון
עניים הרי הוא ספק ממון, דאוליגן ביה לקולא
לנתבע. מדמקשינן דהם אמתני דגר שנתגיד
ליה ליה פרה נשחטין וכו', תנן: עסק שנתגיד פטור
- אלמא ספיקא לקולא, ורמיניה: חורי נגמלים
שבתוך הקמה וכו', ואיצטרך לשנויי: הכא, פרה
בחזקת פטורא קיימא, קמה בחזקת חיוב קיימא.
אלמא טעמא דבחזקת חיוב קיימא, הא לאו הכי
- ספק פטור. ואם איתא דספק ממון עניים הוה
ליה ספיקא דאיסורא - למח לי לשנויי הכי? ועוד,
דהתם נמי אקשי ליה אביי: דהרי עסק דבחזקת
פטורא. ותנן גר שנתגיד וכו' ספק חיובא ואמר ליה:
ספק איסורא - לחומרא, ספק ממונא - לקולא.

1 ואם איתא דספק עניים מקרי ספק איסורא - בההוא פירווקא גופה הוה מצי לשנויי ליה הא דאקשי מחזירי נגמלים אמתיי. ועוד, דאמרינן גתם פ"ק דימא (דף ט) תנן גתם: הנתחומין
2 לא חיבו אותם להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה. ואקשינן: בשלמא תרומה גדולה - דהניא וכו', מעשר ראשון ומעשר עני - המוציא מחבירו עליו הראיה. כלומר, דליכא ספיקא
3 דאיסורא אלא דממונא, וממונא - המוציא מחבירו עליו הראיה. אלא מעשר שני נפרשהו ונסקהו וניבילוהו בירושלים! ואם איתא דספק עניים ספיקא דאיסורא הוא - כי היכי דקשיא ליה
4 מעשר שני תקשי ליה נמי מעשר עני? אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא, ולקולא. ולפיכך איני מתחורר בדבריהם ד"ל בזה. וגבי הפקר אין ספק
5 דהוה ליה ספיקא ודממון. ולקולא ואין יד. וכן נמי גבי בית הכסא. דאפי' אם תמצא לומר זימון מועיל - לא מהני אלא מדרבנן, והוה ליה ספיקא דרבנן, ולקולא. אני לך ר' עקיבא
6 חוכך בזה להחמיר. חוכך כדאם שהוא מסופק בדבר. ומתחכך בעצמו מפני שאינו יכול לבררו. אי נמי - מלשון ח'ך, כלומר שהיה מטעים לחכו להחמיר. מודה היה ר"ע לענין מלקות
7 שאינו לוקה. דהא מספיקא הוא שהיה מחמיר, ולא שהיה דובר ברור לו. ומיהו שמעינן דידות נמי למלקות איתרבו, דאי לא - מאי מודה ר"ע? פשיטא. נדינא מינדך דכ"ע אסור. כלומר
8 אסור ולוקה. ומיהו, דוקא בדאמר "שאני אוכל לך", כדאמר שמואל לעיל (דף טז) גבי "מופרשני" "מרוחקני": כבולן עד שיאמר "שאני אוכל לך" וכו', ובנדינא נמי "דכוותיהו", שהוא לשון
9 הרחקה. משמיתנא מינדך דכ"ע שרי. דאפילו אמר "שאני אוכל לך" - איסורא נמי ליכא, שאן זה לשון נדר אלא לשון שמתא. והיינו נמי דבעובדא דההוא גברא דאמר "משמיתנא
10 מנכס" אמרינן: ופליגא דרב חסדא, אע"ג ד"מנכס" הוי מוכיח וכאילו אמרן "שאני אוכל לך". כמאי פליגי במנודה ואני לך. כלומר, ואמר נמי "שאני אוכל לך" - דהאי לישנא דמנודה
11 משמע הכי ומשמע הכי. ר"ע סבר לישנא נדרתא הוא. כלומר, שאף הוא לשון ריחוק והבדל כ"מופרשני" "מרוחקני", כדמתרגמינן "והדוה בנדרתה" - וסאובתה ברוחקה, הלכך אסור. ורבנן
12 סברי לישנא דמשמיתנא הוא שלשון בני אדם לאמרו על נדוי בלבד. אלמא קסבר ב"משמיתנא" פליגי דטעמא דר"ע דכיון דשוי נפשיה בהדיא כמשומת - לאסור הנאה בא,
13 שכן פורשין מן המשומת והמנודה. ולענין הלבנה. לא קיימא לן בר' עקיבא. מדאמרינן דלית דחש לה. ועוד, דקיימא לן הלכה בר' עקיבא מחבירו ולא מחביריו. הלכך נדינא ממך שאני
14 אוכל לך" - אסור ולוקה. נדינא מינדך בלחוד - שרי. מנודה אני לך שאני אוכל לך" - נמי שרי, ואין צריך לומר "משמיתנא מינדך שאני אוכל לך" - וכן פסק הרמב"ן ד"ל בהלכותיו. ולא
15 נתבררו בזה דברי הרמב"ם ד"ל שכתב פ"ח מהלכות נדרים, "ירושלמי": ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר - ליסר את כל נכסיו, כמה דתימר "יחרם כל רכושו והוא יבדל" וכו', מה
16 עבדין ליה רבנן - חומר הוא בנידי ב"ד. ומסתברא לך דהך ירושלמי לא שייך כלל בהדי גמרא דילן. טעמא דירושלמי הוא לומר שכיון שעשה עצמו כמנודה - אסור, ובגמרא דילן משום
17 הרחקה איתין ליה, ולא משום נדוי. דאי לא תימא הכי - היכי אמרינן "משמיתנא מינדך" לכ"ע שרי? אלא ודאי כדאמרן. מיהו, כתב הרב ר' ברוך בר שמואל בפירושו: דמהא שמעינן בהדיא
18 דמנודה שנתדוה ב"ד - אסור ליהנות מנכסיו, אבל נדוה הדיוס - מותר. והיינו עובדא דהאי דאמר "משמיתנא מנכסיה" דשרייה רב חסדא. ואין דין זה מחורר, דהא קיימא לן בפרק "ואלו
19 מנלדיך" (מ"ק דף טז): מנודה - שונה ושונן לו, נשבר ושכרין עמו. אלמא אין נכסיו אסורין. אלא ודאי חסם של ב"ד הגדול שאני, דאליס טפי. אבל חרם ב"ד בעלמא - לא מיתסרי נכסיהו.
20 נדרו

1 נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. דכיון דבפניו נדהו - אלים נדויה, ולא מיעקר אלא בפניו. דומיא דמאי דאמרין בפ' "השולח" (גיטין ק"ז ע"ב): כל מילתא דמתעבידא בי
 2 עשרה צריכה בי עשרה למשלפה. ולא נהרא, אלא טעמא דמילתא משום חשדא. דאי מתירין לו שלא בפניו - פעמים שתיירוהו והמנדה לא ידע, וכשלא ינהגו בו נידוי יבא
 3 לחשדא. אבל כשנדהו שלא בפניו - ליכא חשדא, שאף הוא טובר שמא התיירוהו שלא בפניו. וזה באותה שאמרו לקמן בפ' "ר"א" (ק"ס). דהמדר הנאה
 4 מחבירו בפניו - אין מתירין לו אלא בפניו. ומפרש בירושלמי דטעמא משום חשדא. ולפי זה, כל שהודיעוהו, דליכא חשדא - מתירין לו שלא בפניו. וכל שהתיירוהו נמי, אע"פ שלא

5 הודיעוהו - ומתר דיעבד. **השומע** הוכרת השם
 6 מפי חברו צריך לנדוהו. בריש תמורה (ק"ג) מפקינן
 7 אזהרה למזכיר שם שמים לבטלה מדכתיב (דברים
 8 י) "את ה' אלהיך תירא". **ואם** לא נדהו הוא
 9 עצמו ידא בנדוי. לא שיהא בנדוי מאליו, אלא
 10 ראיא להתנדו קאמר. שהרי המזכיר עצמו צריך
 11 נדוי, והיאך ידא חמור ממנו השומע ושותף? אלא
 12 כדאמרן. **שבבל** מקום. טעמא קא יתיב למאי
 13 דאמרין ואם לא נדהו הוא עצמו ידא בנדוי,
 14 שהרי עבשיו חמור, דשם עניות מצויה, דכתיב
 15 (שמות ט) "בבל המקום אשר אוזכר את שמי אבא
 16 אליך וברכתיך", ומדהוכרת השם למצה מביאה
 17 ברכה ועושר - הוכרה לשוא גורמת עניות. אי
 18 נמי, מדכתיב גבי שבועת שקר (ויקרא י) "ובלתו
 19 ואת עציו ואת אבניו", ובתמורה (ק"ג) מדמי
 20 הוכרת שם לבטלה לשבועת שקר. **שנאמר** כי
 21 מתו כל האנשים וגו'. דלא מתו ממש, כדאמרין
 22 לקמן בפרק "ר"א" (ק"ס) דמדחי הוה, דכל מקום
 23 שנאמר "וצים" ו"נצבים" אינם אלא דתן ואבירם, אי
 24 ואינהו הוו במחלוקת של קרת. אלא, דמפני
 25 שהענו אמר "כי מתו", דאע"ג דאמרין התם
 26 דארבעה חשובין כמת: עני, וסומא, ומצורע, ומי
 27 שאין לו בנים - הבא ודאי מעניות קאמר, דאין
 28 לומר שנשתמו - דהא כתיב במחלוקתו של קרח
 29 (ממזכי טו) "העניי האנשים ההם תנקר", וליכא
 30 למימר נמי שהיו מצורעין דהא כתיב (דברים יא)
 31 (י) "בברך כל ישראל", וליכא למימר שנתרפאו

1 קכבר בשמטתא פליגי. דהבא "משמתנא" קאמר,
 2 וקאמר ליה רב חסדא: לית דחש לה להא דר"ע
 3 דהוה אוסר ב"מנדה אני לך", דהיינו
 4 "משמתנא". נדהו בפניו. חכם שנידה את האדם
 5 בפניו - אין יכול להתיר לו אלא בפניו. הוכרת
 6 השם. שמוציא שם שמים לבטלה. שנאמר כי מתו
 7 כל האנשים. ואמרין: היינו דתן ואבירם שנפלו
 8 בעניות. כל מקום שנתנו חכמים עיניהם. לאדם
 9 שנידו - או מת או נופל בעניות. ואהבי צריך
 10 לנדוהו - כדי שיפול בעניות, דהיינו כמיתה. אין
 11 בין נידוי להפדה ולא כלום. דלא צריך להיות
 12 יום או יומים בנדוי, דהא לאלתר שרא לה. היכי
 13 דמי. דמנדה לעצמו. ועייל לביתיה ושרי ליה.
 14 שלא נידוהו בפניו.

1 **ב"מנדה אני לך", דרבי עקיבא סבר: לישנא דנידויא**
 2 **הוא, ורפנן סברי: לישנא דמשמתנא הוא. ופליגא דרב**
 3 **חסדא: דהוה נברא דאמר "משמתנא בנכסיה דבריה**
 4 **דרב וימיה בר אבא" אתא לקמיה דרב חסדא, א"ר**
 5 **לית דחש לה לה איתא דרבי עקיבא. קסבר: ב"משמתנא"**
 6 **פליגי. אמר רבי איתא אמר רב: נדהו בפניו - אין**
 7 **מתירין לו אלא בפניו. נדהו שלא בפניו - מתירין**
 8 **לו בין בפניו בין שלא בפניו. אמר רב חנין אמר**
 9 **רב: השומע הוכרת השם מפי חברו - צריך לנדוהו,**
 10 **ואם לא נדהו - הוא עצמו יהא בנדוי. שפלא מקום**
 11 **שהוכרת השם מצויה שם עניות מצויה, ועניות כמיתה,**
 12 **שנאמר "כי מתו כל האנשים", ותניא: כל מקום**
 13 **שנתנו חכמים עיניהם - או מיתה או עוני. אמר**
 14 **רבי אבא: הוה קאמינא קמיה דרב הונא, שמיעה להך איתתא דאפקה הוכרת השם**
 15 **לכמיתה, שמתה ושרא לה לאלתר באפה. ש"מ תלת; ש"מ השומע הוכרת השם מפי**
 16 **חבירו צריך לנדוהו, וש"מ נדהו בפניו - אין מתירין לו אלא בפניו, וש"מ אין בין**
 17 **נידוי להפדה ולא כלום. א"ר גידל אמר רב: תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו.**
 18 **פשיטא! מהו דתימא: אין חבוש מתיר עצמו מביית האסורין, קמ"ר. היכי דמי - פי**
 19 **הא דמר זוטרא חסידא, פי מחייב בר בי רב שמתא - משמית נפשיה ברישא, והדר**
 20 **משמת בר בי רב. וכי עייל לבייתיה שרי לנפשיה, והדר שרי ליה. ואמר רב גידל א"ר**
 21 **מנן**

22 במתן תורה - דהא אמרין שחזרו למונן במעשה העגל, וליכא למימר דמשום שלא היה להם בנים אמר כי מתו - דא"כ היכי א"ל מפני זה "שוב מצרימה"? וכי מפני שלא היה להם
 23 בנים לא היו נשמעין למלכות להלשינו אל פרעה? אלא ודאי מפני שירדו מנכסיהם ולא היו דבריהם נשמעים. **או** מיתה או עוני. אלמא שוו להרדי. והקשו בתוספות: מאי איריא
 24 שומע הוכרת השם מפי חברו דצריך לנדוהו? הא אמרין בירושלמי דכל שאינו עושה כשורה צריך לנדוהו! והכי נמי מוכח בדוכתי טובא, דאמרין בפ"ק דקדושין (ק"ז ע"ב). חיזוהו
 25 להווא גברא דהוה זרע בניו גופני, אמר: יתי מר ונשתמיה וכו'. ובפרק "ואלו מגלחין" (מ"ק ק"ט) אמרין דאמתיה דרבי חזיתיה להווא גברא דהוה מזוי לבנו גדול, ואמרה ליה:
 26 ליהוי הווא גברא בשמתא. ותירצו: דאין הכי נמי, אלא מיהו בהוכרת השם בלחוד הוא דאמר: דאם לא נדהו הוא עצמו ידא בנדוי, מפני שענשה חמור, וכדכתיבנא. **ושמע** מינה
 27 אין בין נדוי להפדה ולא כלום. הקשו בתוספות מדאמר בפרק "ואלו מגלחין" (ס"ט ק"ז ע"ב): הכי קאמר שמואל: טוט אסר וטוט שרי. וה"מ לממונא, אבל לאפקרותא - ער דחילא עליה
 28 שמתא תלתין יומין. ותירצו: דשאני הבא. שנדוי זה אינו אלא לאיים עליו שלא יזכיר עד שם שמים לבטלה. ולא דמי לאפקרותא, מש"ה הבא אין בין נדוי להפדה ולא כלום. אבל
 29 ראייתו לרב אלפסי דל שדחה אותה שבפ' "ואלו מגלחין" מפני זה, כמש"כ בהלכותיו בפ' "ואלו מגלחין", וכן דעת הרמב"ם דל (בפי"ק) ו"ל כ"ז ע"ב) מן מהלכות ת"ת. **ת"ח** מנדה לעצמו
 30 ומפר לעצמו. כתב הרשב"א ז"ל: דדוקא היכא דלא הוי בר נדוי, כי הא דמר זוטרא, דממדת חסידות בעלמא משום יקרא דבר בי רב, הוה משמת נפשיה. אבל כשנדה עצמו על
 31 דבר שהיה חייב עליו נדוי - לא כל הימנו להתיר עצמו. והקשו עליו: אם כן היכי מקשי ליה הש"ס "פשיטא" מקמי דאמר כי הא דמר זוטרא? אדרבה, הליל "אמאי!" לפיכך אמרו:
 32 דבכל ענין שנדה את עצמו מיפר לעצמו. וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות ת"ת (ה"ל ע"ב). וראייתו למקצת מפרשים שכתבו דלא גרסין "פשיטא", אלא ה"ג: ומיפר לעצמו, כי הא.
 33 ולמי שגורס כן - דברי הרשב"א נבונים בטעמם. **וכי** עייל לביתיה שרי לנפשיה. כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו. ומדא משמע דמנדה - אפילו בני ביתו נוהגין בו נדוי,
 34 דאי

אגרות קודש

ב"ה, ט' סיון, תשי"ח
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה שאול ישכר שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מיום המיוחס, ובעת רצון אזכירו ואת זוגתו תחיי על הציון
 הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לתוכן כתבו, ויהי רצון שיבשר טוב בזה.
 והרי באנו מחג השבועות זמן מתן תורתנו, עליו נאמר חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות,
 חירות מכל ענינים המבלבלים, הנה יבשר טוב בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות.

ברכה לבשו"ט.

43 הגמרא מביאה ברייתא שמוכח ממנה שעניות חשובה כמיתה: 44 וְתַנְיָא – וכן שנינו בברייתא שעוני שקול כמיתה, כַּל מִקּוּם שְׁנֵיתָנוּ 45 הַקְּמִים עֲנִיָּה – שהקפידו על האדם, ורצו לענשו, או מִיָּתָה באה 46 עליו, או בא לידי עוֹנֵי, וכלומר מאחר שראינו עונשו החמור של 47 מזכיר שם שמים לבטלה, שהיא העניות החשובה כמיתה, החמירו 48 בזה חכמים יותר מבשאר עוברי עבירה ואמרו שאם לא נדהו, הוא 49 עצמו ראוי להיות בנדוי. 50 הגמרא מביאה מעשה שגם ממנו למדנו הלכות אלו: 51 אָמַר רַבִּי אֲבָא, הִנֵּה קָאִימַנְא קָמִיהּ – היינו עומדים לפני דָּרְבַּי הוֹנָא 52 וְשִׁמְעָה לְהָךְ אִיתְתָּא – ושמע לאשה אחת דְּאֶפְקָה – שהוציאה 53 מפיה הוֹבְרַת הַשֵּׁם לְכַפְלָהּ בְּמִזְדָּה, שְׁמִתָּה – נידה אותה וְשָׂרְא – 54 והתיר לה הנידוי לְאִלְתֵּר בְּאֶפְסָה – מיד בפניה. 55 מבארת הגמרא, שְׁמִעַ מִיָּה תֵּלַת – ממעשה זה למדנו שלש 56 הלכות, הלכה ראשונה, שְׁמַע מִיָּה – ממה שנידה רב הונא לאותה 57 אשה, למדנו שֶׁהַשׁוֹמֵעַ הוֹבְרַת הַשֵּׁם לְבַטְלָה מִפִּי חֲבִירוֹ צָרִיךְ 58 לְנִדְוָתוֹ. הלכה שנייה, וְשִׁמְעַ מִיָּה – ממה שהתיר לה את הנידוי 59 בפניה, שאם נידהו בְּפָנָיו אֵין מְתִירִין לוֹ את הנידוי אֶלָּא בְּפָנָיו. 60 ההלכה השלישית, וְשִׁמְעַ מִיָּה – ממה שהתיר לה את הנידוי מיד, 61 למדנו שמעיקר הדין אֵין צוֹרֵךְ לְהַמְתִּין בֵּין נִידוּי לְהַפְרָה, וְלֹא בְּלֹם 62 כלומר שאין צריך להמתין שלושים יום בין הנידוי להתרתו. מפני 63 שנידוי זה בא לכפר על המוציא שם שמים לבטלה, וכן לאיים 64 עליו שלא יהיה רגיל בכך, ולכן מספיק גם נידוי שמפירים אותו 65 מיד. 66 הגמרא מביאה דין נוסף בהלכות נידוי: 67 אָמַר רַבִּי גִידְלָא אָמַר רַבִּי, תְּלִמִיד חָכֵם מְנַדֵּה לְעַצְמוֹ – את עצמו, 68 כשנהג שלא כראוי, וּמִיָּפֵר לְעַצְמוֹ את הנידוי, כשתיקן מעשיו. 69 שואלת הגמרא, פְּשִׁימָא שִׁיכּוּל לְהַפֵּר לְעַצְמוֹ. משיבה הגמרא, 70 שדין זה יש בו חידוש, מַהוּ דְּתִימָא כִּשְׁם שְׁאֵין חֲבוּשׁ מְתִיר עַצְמוֹ 71 מְבִית הַאֲסוּרִין, כך אין ביכולת מנודה להתיר לעצמו הנידוי, קָא 72 מְשַׁמְעַ לֵן – לכך מלמדנו רב גידל שתלמיד חכם מתיר נידוי 73 לעצמו. 74 מבררת הגמרא, הִיכִי דְּמִי – באיזה מקרה תלמיד חכם מיפר נידוי 75 לעצמו. מבארת הגמרא, כִּי הָא – כמו מנהגו דְּמִר זִנְטְרָא חֲסִירָא, 76 כִּי מְחִיב – כשהיה מתחייב בִּי רַב – אחד מבני הישיבה שְׁמִתָּא 77 על מעשה שאינו הגון שעשה, היה מר זוטרא מְשַׁמֵּית נְפִשָׁיה 78 בְּרִישָׁא – מנדה את עצמו בתחילה, וְלֹאחַר מִכֵּן היה 79 מנדה את הַרַב בִּי רַב, וְכִי עֵייל לְבִיתֵיהּ – וכשהיה מר זוטרא נכנס 80 לביתו, שָׂרִי – היה מתיר את הנידוי לְנְפִשָׁיה – שעשה על עצמו, 81 וְהִרַר שָׂרִי לֵיהּ 82 – ולאחר מכן היה מתיר הנידוי לאותו תלמיד חכם. הלכה נוספת 83 משמו של רב גידל, וְאָמַר רַבִּי גִידְלָא אָמַר רַבִּי,

1 'בְּמִנְדָּה אֵין לָךְ שְׁאֵין אוֹכַל לָךְ, דְּהֵינּוּ בַלְשׁוֹן שְׁהוּזְכַר בְּמִשְׁנָה. 2 וְטַעַם מִחְלוקְתָּם, דְּרַבִּי עֲקִיבָא קָבַר, שְׁמִנְדָּה לִישְׁנָא דְּנִידוּיָא הוּא – 3 לשון הרחקה הוא, והתבוין לאסור על עצמו לאכול משל חבירו, 4 ולכן אסור, וְרַבִּין סְבָרִי, שְׁמִנְדָּה לִישְׁנָא דְּמִשְׁמִתָּנָא הוּא – לשון 5 נידוי הוא, שדרך בני אדם להשתמש בלשון זה רק בנידוי, ונמצא 6 שאין כאן דיבור של נדר כלל, ולכן מתיירים. 7 הגמרא מביאה דעה שרבי עקיבא וחכמים נחלקו בלשון אחר: 8 וּפְלִיגָא – וחולק הוא רב פפא בדרך ביאורו במחלוקת התנאים, על 9 השיטה דְּרַב הַפְּדָא בְּמַחְלוקָה זו. דְּהָהוּא נְבָרָא – מעשה שהיה 10 באחד דְּאָמַר מְשַׁמְתָּנָא בְּנַכְסֵיהּ דְּרַבִּי יְרֵמְיָה בְּרַ אֲבָא – אסר 11 עצמו בלשון משמתנא, מנכסי בנו של רב ירמיה בר אבא, אָתָא – 12 בא הנודר לְקָמִיהּ – לפני דְּרַב הַפְּדָא ושאלו האם חל הנדר, אָמַר 13 לֵיהּ רַב חֲסֵדָא לְנוּדַר, לֵית דְּהֵשׁ לָהּ לְהָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא – אין מי 14 שחושש לדעת רבי עקיבא החוכך להחמיר. מוכח דְּקָסְבַר רַב 15 חֲסֵדָא בְּמִשְׁמִתָּנָא אֵין לָךְ פְּלִיגָא – נחלקו רבי עקיבא וחכמים, ולא 16 כשאמר מנודה אני לך, שרבי עקיבא סובר כיון שעשה עצמו 17 מנודה מחבירו התכוין בכך לאסור על עצמו הנאה, שכן הכל 18 פורשים מן המנודה ובאילו אמר מודרני ממך, וחכמים סוברים 19 שלא התכוין אלא לנדות את עצמו ולא יותר מכך. 20 כיון שהגמרא עוסקת במנודה, היא מביאה עוד מדיני נידוי: 21 אָמַר רַבִּי אֵילָא אָמַר רַבִּי, נְדָהוּ – אם נידה לאיזה אדם בְּפָנָיו, 22 אֵין מְתִירִין לוֹ את הנידוי לְכַתְּחִילָה אֶלָּא בְּפָנָיו שֶׁל הַמְּנודה, שאם 23 יתירו שלא בפניה, יש לחשוש שלא ידע שהתירו את הנידוי, 24 וכשיראה שאנשים אינם מתנהגים עמו כבמנודה יחדשם 25 שמוּלְזִים בהלכות נידוי, אבל אם נדהו לאדם בְּפָנָיו, מְתִירִין 26 לוֹ הַנִּידוּי בֵּין בְּפָנָיו וּבֵין שְׁלָא בְּפָנָיו, כיון שלא יבא לחשדם, שסובר 27 שכשם שהנודי היה שלא בפניו כך גם היתה ההתרה. 28 הגמרא מביאה עוד מדיני נידוי: 29 אָמַר רַבִּי הִנִּין אָמַר רַבִּי, אִדָּם הַשׁוֹמֵעַ הוֹבְרַת הַשֵּׁם לְבַטְלָה מִפִּי חֲבִירוֹ 30 שעשה כן במזיד, צָרִיךְ לְנִדְוָתוֹ, מפני שעבר על האזהרה של 'את 31 ה' אלוֹקֶיךָ תִירָא' (דברים יב), וְאִם הַשׁוֹמֵעַ לֹא נִידָהוּ, הוּא – השומע 32 עַצְמוֹ רְאוּי שְׁהָא בְּנִידוּי, לפי שלא חשש בכבודו של הקב"ה. אבל 33 אינו נעשה מנודה מאליו, שאם כן נמצא שדינו חמור מדין 34 המזכיר, שהוא לא נעשה מנודה מאליו. 35 הגמרא מבארת מדוע דוקא בעבירה של הזכרת השם השותק היא 36 בנידוי: משום שְׁכַל מִקּוּם שְׁהוֹבְרַת הַשֵּׁם לְבַטְלָה מְצוּיָה שֶׁם, דְּהֵינּוּ 37 שְׁמוֹרְגָלִים בכך, שֵׁם עֲנִיּוֹת מְצוּיָה וּבִאֵה וּקוֹבַעַת עַצְמָה בְּאוּתוֹ 38 מְקוּם, וְעֲנִיּוֹת חֲשׁוּבָה מְבִיתָהּ, שְׁנֵאמַר (שמות ד טז) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל 39 מֹשֶׁה בְּמִדְבַר לֵךְ שָׁב מִצְרָיִם כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת 40 נַפְשְׁךָ' והם דתן ואבירם שהלשינו על משה אצל פרעה, ועדיין לא 41 מתו ממש, שהרי היו לאחר מכן במחלוקת קרח, אלא משום 42 שירדו מנכסיהם ובאו לידי עוני קראם הכתוב מתו.

אגרות קודש

המשך מהעמוד הקודם

ג.ב. במה שהעיר בשולחנו הטהור של אדמו"ר הזקן ר"ס תצ"ד בפירושו על מה שאומרים בשבועות זמן מתן תורתנו שהוא מפני דקביעות שלנו שע"פ חשבון, שבועות תמיד בששי בסיון זמן מתן התורה, ומקשה שבירושלמי סוף מס' ר"ה מפרשים כתוב בתורה שמרומז בו ששבועות זמן מ"ת.

והנה מובן שלא על אדה"ז תלונתו - כ"א על המציאות, וכלשון חז"ל מפורש - ששבועות פעמים חל בחמישי בסיון, שאז הרי פשיטא שאין ענין לומר זמן מ"ת, אפילו ע"פ מה שכתב מהר"ל מפראג (בס' תפא"י פכ"ז) שמעתיקו במכתבו, כיון דלכל הדיעות בחמישי בסיון יום החמישים לספח"ע אין זה זמן מתן תורה, ורז"ל אמרו בפירוש שלפעמים חל בחמישי בסיון, וע"כ צ"ל שמאמר הירושלמי הוא בדרך אסמכתא, וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא. ועד"ז מוכרחים לתרץ קושיא יותר חזקה מאשר הביא כת"ר, והוא המובא בכ"מ שענין שני הלחם מקריבים בשבועות ה"ז ענין דלכו לחמו בלחמי, מתן התורה, והרי שני הלחם מקריבים גם כשחל שבועות בחמישי בסיון.

47 זה פרק או מסכתא זו, כתובה באופן מפורש, אלא נדרשת (קדושין
48 ל) מן הכתוב 'ושננתם' שיהו דברי תורה מחודדים בפין וכו'.
49 לפיכך הייל שְׁבוּעָה עָלֶיהָ – חלה עליו השבועה לגמרי. שכל
50 הנשבע לקיים מצוה, אפילו זו שמדאורייתא, אם לא כתובה באופן
51 מפורש, חלה שבועתו גם לענין קרבן.
52 הגמרא מביאה הלכה נוספת מאותו אמורא:
53 אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב, הָאִמְרָא לְהַכִּירוּ נְשָׁכִים לְמַחַר וְנִשְׁנָה פֶּרֶק זֶה,
54 אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קִיבַל עַל עֲצָמוּ דְבַר זֶה בְּשׁוּבָה, עָלְיוּ לְהִשְׁכִּים –
55 מחויב להשכים, שקבלה לדבר מצוה חלה בדיבור בעלמא, ולא
56 עוד אלא שעליו להקדים לחבירו, כיון שהוא היה המעורר בדבר.
57 שכן מצאנו שאף הקב"ה נהג כן, כמו שְׁנַיִמָּאָר (יחזקאל ג כב-ג) וַיֹּאמֶר
58 אֱלֹהִים – אֵל יִחְזַקְאֵל (בְּן אֲדָם) קוּם צֵא אֵל הַכְּקֵעָה וְשָׂם אֶדְבַר אוֹתָהּ,
59 וְאָקוּם וְאָצַא אֶל הַכְּקֵעָה וְהִנֵּה שָׂם כְּבוֹד ה' עִמָּד, כלומר שכבוד ה'
60 היה שם קודם שיחזקאל הגיע.
61 הגמרא חוזרת לעניני נידוי שבתחילת הסוגיא (ח):
62 אָמַר רַב יוֹסֵף, נִירוּחָהּ בְּתָלוּם – אם ראה בחלומו שאדם נידהו, צָרִיף
63 עֲשֶׂרָה בְּנֵי אָדָם לְהַתִּיר לוֹ הַנִּידוּי, שיש לחשוש שבשליחות המקום
64 ניתגדה, ועשרה שכינה שורה בתוכם, ונמצא שהותר באותו בית
65 דין שהתגדה. והוא – ובתנאי שאותם ששה יהיו אנשים דְתַנּוּ
66 הֶלְבְּתָא – שלומדים גמרא, ודיהינו נותנים ליבם להבין סתימת
67 טעמי המשנה מה הם, וכששתי משניות סותרות זו את זו מבינים
68 לתרץ שיהיו שתיהן קיימות, או לדעת דברי התנאים החולקים
69 בדבר, לומר משנה זו מדברי חכם פלוני היא. אָבָל אם הם מְתַנּוּ
70 וְלֹא תַנּוּ – שונים משנה, והוא לימוד ההלכות כמו שהם שנויות
71 ואין טעמם מפורש בהם, ואינם לומדים גמרא, לֹא יתיר אצלם
72 הנידוי, מאחר שהיה זה נידוי משמים, צריך לכתחילה עשרה
73 תלמידי חכמים. וְאִי לִיבָא – ואם אין במקומו עשרה דְתַנּוּ הֶלְבְּתָא
74 – שלומדים גמרא, יכול להסתפק אֲפִילוּ בעשרה שהם רק מְתַנּוּ
75 וְלֹא תַנּוּ – שונים משנה ואינם לומדים גמרא, שיתירו לו. וְאִי לִיבָא
76 – ואם אין במקומו גם עשרה השונים משנה, לִיזֵיל וְלִיתַב – ילך
77 וישב אַפְרִישָׁתּוּ (בפרשת) דְרָבִים, וְיַהִיב שְׁלָמָא – ויאמר שלום לבי
78 עֲשֶׂרָה, שעל ידי שישבו לו יגינו עליו מן היסורים, עַד דְּמַקְלְעֵי לִיהּ
79 – שיודמנו לידו עֲשֶׂרָה דְגַמְרֵי הֶלְבְּתָא הלומדים גמרא, ויתירו לו
80 את הנידוי.
81 אָמַר (שאל) לִיהּ רַבִּינָא לְרַב אֲשֵׁי, אַם יָדַע – וזכר מן החלום מָאָן
82 שְׁמַתִּיהּ – מי הוא זה שנידוהו, מָהוּ דְלִישְׁרֵי לִיהּ – האם יכול
83 להסתפק בכך שאותו אדם יתיר לו הנידוי, ולא יצטרך לעשרה,
84 שהרי בכל מקום ביכולת המנדה להתיר. אָמַר לִיהּ – השיב לו רב
85 אשוי, שמא לְשְׁמֹתִיהּ – לנדותו שְׁנִיזָה (מִיְנוּהוּ) שְׁלִיחַ מִן הַשְּׁמַיִם,
86 אבל לְמִישְׁרֵי לִיהּ – להתירו לֹא שְׁנִיזָה (מִיְנוּהוּ) שְׁלִיחַ מִן הַשְּׁמַיִם,
87 כלומר וצריך עשרה שיתירו לו.
88 אָמַר – שאל לִיהּ רַב אֲחָא לְרַב אֲשֵׁי, שְׁמַתִּיהּ וְשָׂרוּ לִיהּ בְּחֻלְמָה –
89 אם ראה בחלומו שנידוהו, אך גם ראה שהתירו לו, מאי – האם
90 צריך עוד התרה אחרת. אָמַר לִיהּ – השיב לו רב אשוי, כְּשֵׁם שְׂאֵי
91 אֲפִשְׁרֵי לְכַר (תבואה) בְּלֵא תִּכְנֵן (פסולת)

1 מִנֵּין שְׁנִשְׁבַּעִין לְקִיָּים אֶת הַמְצֻוָּה, כגון שאמר שבועה שאוכל מצה
2 בלילי פסחים, שאשב בטובה, שאטול לולב. שְׁנַאמַר (תהילים קיט ק)
3 נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְרַמָּה לְשִׁמְרֵי מִשְׁפַּטֵּי צִדִּיקָךָ. והבינה הגמרא שכונת רב
4 גידל לומר שהשבועה חלה, כמו שנשבע על דבר רשות, שהעובר
5 עליה 'במזיד' לוקה משום בל יחל, ו'בשוגג' מביא קרבן שבועה.
6 לפיכך מקשה הגמרא, וְהֵלֵא מוֹשְׁבַּע וְעוֹמֵד מֵהָר סִינֵי הוּא, לקיים
7 את המצוה, ודרשו חכמים במסכת שבועות (כז) מהפסוק המדבר
8 בענין קרבן שבועה (ויקרא ה ד) 'אִו נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתַיִם
9 לְהִרְעֵ אוֹ לְהִיטִיב', שדוקא נשבע על דבר רשות שיש בידו 'להרע'
10 או 'להטיב', כגון אוכל ולא אוכל, אישן ולא אישן, חייב קרבן
11 שבועה, אבל במצוה שמחויב לקיימה מצד שכבר מושבע ועומד
12 מהר סיני, אין שבועתו של עכשיו מחייבתו קרבן שבועה. ואם כן
13 איך משווה רב גידל שבועה לקיים את המצוה לשבועה הרגילה
14 שבדבר הרשות.
15 מתרצת הגמרא, אכן לא היתה כוונתו לומר שהיא כשבועת
16 הרשות, אֲלֵא הָא קָא מְשַׁמַּע לָן – אלא זאת בא ללמדנו, דְשִׁרֵי לִיהּ
17 – מותר וראוי הוא לְאִינִישׁ – לאדם בראותו שיצרו מפתהו
18 להתרפות מן המצוה, לְרוּזוּי נִפְשִׂיהּ – לזרוז את עצמו לקיימה על
19 ידי שישבע על כך, שאפילו הכשרים הנמנעים מן השבועות
20 עושים כן, כפי שראינו אצל דוד המלך עליו השלום.
21 הגמרא מביאה מאותו אמורא הלכה נוספת באותו ענין:
22 וְאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב הָאִמְרָא שְׁבוּעָה שְׁאֲשָׁכִים לְמַחַר וְאֲשָׁנָה
23 (א-אלמד ואשנן) פֶּרֶק זֶה אוֹ אֲשָׁנָה מִסְּכָתָא זו, נִדְרָ גְדוּל נִדְרָ לְאֵלֵהּ
24 יִשְׂרָאֵל, היינו שבועה גדולה נשבע, וחייב להשכים ולשנות את
25 הפרק או את המסכת שנשבע. ומה שאמר כאן נדר כוונתו
26 לשבועה, שאין נדר בקום ועשה, ומצינו בהרבה מקומות שקורא
27 לשבועה נדר, וכגון במשנה לקמן (ט) כנדר רשעים נדר בניזיר
28 בקרבן ובשבועה.
29 והבינה הגמרא שכונת רב גידל באמרו 'נדר גדול נדר' לומר,
30 ששבועתו חלה גם לענין קרבן. ומקשה הגמרא, וְהֵלֵא מוֹשְׁבַּע
31 וְעוֹמֵד הוּא מֵהָר סִינֵי לְלַמּוּד תּוֹרָה, וְאִין שְׁבוּעָה זו שִׁנְשַׁבַּע עַתָּה
32 חֶלֶה עַל הַשְּׁבוּעָה שִׁמְהָר סִינֵי, לענין קרבן.
33 הגמרא מביאה הסבר אחר, ואלא מָאִי קָא מְשַׁמַּע לָן – מה אתה
34 רוצה לומר שבא להשמיענו, דְאֲפִילוּ אין מטרת השבועה אלא
35 לְרוּזוּי נִפְשִׂיהּ בְּעֻלְמָא, נדר גדול נדר, ומעשה נכון עשה, מפני
36 שראוי להשבע על כך. אין לומר כן, שהרי זה היינו דְרַב גִּידֵל
37 קְמִיָּתָא – אלו הם דברי רב גידל במימרא הראשונה שלו ומנין
38 שנשבעין לקיים את המצוה ולמה יכפול מימרא זו פעמיים.
39 חזרת הגמרא לדבריה הראשונים, שרב גידל באמרו נדר גדול,
40 הָא קָא מְשַׁמַּע לָן – אכן זאת בא להשמיענו, ששבועה זו חלה גם
41 לענין קרבן. וטעם הדבר, בִּינּוּ דְאִי כְּעֵי, פֶּטֶר נִפְשִׂיהּ – מאחר שאם
42 רוצה, יכול לפטור עצמו מידי השבועה שבהר סיני על ידי קיום
43 מצות תלמוד תורה בְּקִרְיַת שְׁמַע שֶׁל שְׁחָרִית וְשֶׁל עֲרֻבִית, שבכך
44 מקיים את מה שמפורש בתורה בחיוב מצוה זו, 'ושננתם לבנך
45 ודברת בו' וגו' 'בשכבך' – בערב 'ובקומך' – בבוקר, מִשּׁוּם הִכֵּי –
46 משום כך שאין מצות לימוד תורה ביום ובלילה כפי כוחו ובכלל

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז סיון, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"ע עוסק בצ"צ מוה"ר חיים הלל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכי"ס סיון והקודם לו, עם המוסגר בהם.

א) הפ"נ המוסגרים במכתבו יקראו בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה
ב) נגמ"מ ז"י"ע, ובטח ישתדל מצדו להסבירם כאו"א מהם להוסיף בעיני תורה ומצות, שעי"ז מוסיפים
המשך בעמוד הבא

דאי לא מאי כ"י עייל לביתיה? ומיזו, הראב"ד ויל כתב דאשתו אינה חייבת לנהוג בו נדוי, וטעמא דמילתא - משום דאשתו כגופו. ודייק לה מדאיבעיא לן כי בפרק "ואלו מגלחין" (מ"ק ק"ו טו); מנודה מהו בתשמיש המטה? דאם אשתו חייבת לנהוג בו נדוי - מאי קמבעיא ליה? פשיטא, דאפי' קירוב בעלמא אסור! אלא ודאי אשתו מותרת. ואפשר לדחות רז"ה, דאפי' אם תימצי לומר דאשתו חייבת לנהוג בו נדוי - משכחת לה להדיא בעיא במנודה לעיר אחרת. שאינו מנודה לעירו, ואפי' הכי הוא עצמו מנודה הוא. ואם איתא דמנודה אסור בתשמיש המטה - הוא עצמו אסור בכך, אף על פי שאשתו מותרת. והלא

1 קא משמע לן דשרי ליה לאינש. לישבע, כדי
2 לזרו עצמו לקיים את המצוה. והלא מושבע
3 ועומד מהר סיני. דכתיב "ושננתם" (דברים ו) -
4 צריך אדם לשנות בתורה. לישנא אחרגא -
5 והלא מושבע ועומד מהר סיני - דכתיב (יהושע
6 א) "לא ימוש ספר התורה הזה". וגו'. כיון דאי
7 בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית.
8 דכיון דקרא ק"ש קיים "לא ימוש", דאי' שמעון
9 בן יוחי במסכת מנחות (דף ע"ט): כל הקורא קרית
10 שמע שחרית וערבית - הרי זה קיים מצות "לא
11 ימוש". וכיון דאי בעי פטר נפשיה מ'ושננתם"
12 בקרית שמע, דיוצא בה ידו חובלו מאותה
13 שבועה דהר סיני - משום הכי, כי אמר "אשנה
14 פרק זה" (אע"ג) דלא הוי מושבע בהכי, דכבר
15 פטר נפשיה - ואהכי חל עליה שבועה. והנה שם
16 בבבלי. אלהי ישראל עומד. מתנו. משנה. תנו.
17 גמרא. יהיב שלמא לבי עשרה. וכד מתיבין ליה
18 הוה מתיירין ליה נדוי.

19 **מַנִּין שְׁנֵי שְׂבָעִין לְקַיִם אֶת הַמִּצְוָה - שְׁנֹאמֵר "וְשָׂבַעְתִּי
וְאֶקְיַמָּה לְשֹׂמֵר מִשְׁפָּטֵי צִדְקָךָ". וְהָלֵא מוֹשָׁבֵעַ וְעוֹמֵד
מִהָרַר סִינַי הוּא! אֵלֶּא הָא אֵלֶּא קָמ"ס דְּשָׂרֵי לִיָּה לְאִינְשֵׁי
לְרוּחוֹ נִפְשִׁיהּ. וְאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: הָאָמַר "אֲשָׁפִים
וְאֲשָׁנָה פֶּרֶק זֶה" "אֲשָׁנָה מִסְכָּתָא זו" - נֶרֶד גִּידוֹל נֶרֶד
לְאֵלֵהֵי יִשְׂרָאֵל. וְהָלֵא מוֹשָׁבֵעַ וְעוֹמֵד הוּא, וְאִין שְׂבוּעָה
חֵלְהָ עַל שְׂבוּעָה! מַאי קָמ"ס דְּאִפִּי' וְרוּחוֹ בְּעֵלְמָא?
הֵינּוּ דְרַב גִּידֵל קָמְיִתָּא! הָא קָמ"ס בִּין דְּאִי בְּעֵי פֶטֶר
נִפְשִׁיהּ בְּקִרְיַת שְׁמַע שְׁחִרִית וְעֶרְבִית - מְשֻׁם הַכִּי
חֵייל שְׂבוּעָה עָלֶיהָ. א"ר גִּידֵל א"ר הָאָמַר לְהַבְּרִין
נִשְׁפִים וְנִשְׁנָה פֶּרֶק זֶה" - עָלִיו לְהַשְׁפִים, שְׁנֹאמֵר
וְיֹאמֵר אֵלַי (בְּן אָדָם) קוּם צֵא אֶל הַבְּקָעָה וְשֵׁם
אֶדְבֵר אֹתְךָ... וְאֵצֵא אֶל הַבְּקָעָה וְהִנֵּה שֵׁם פְּבוֹד
ה' עִמָּךְ. אָמַר רַב יוֹסֵף: נִידוּהוּ בְּחַלּוֹם - צְרִיף ה'
בְּנֵי אָדָם לְהַתִּיר לוֹ. וְהוּא דְתֵנוּ הַלְּבָתָא, אָבֵל מֵתֵנוּ
וְלֹא תֵנוּ - לֹא. וְאִי לִיבָא דְתֵנוּ הַלְּבָתָא - אָפִילוּ
מֵתֵנוּ וְלֹא תֵנוּ. וְאִי לִיבָא - לִיזִיר וְלִיתָב אֶפְרֶשֶׁת דְרָבִים, וְיָהִיב שְׁלָמָא לְבִי ה' עַד דְּמַקְלָעֵי
לִיָּה עֶשְׂרָה דְנִמְרֵי הַלְּבָתָא. א"ר רַבִּינָא דְרַב אִשִּׁי: יָדַע מַאֵן שְׁמִתִּיהּ, מַהוּ דְלִישְׁרֵי לִיָּה?
אָמַר לִיָּה: לְשְׁמוֹתֶיהָ - שְׁוִיָּה שְׁלִיחַ, לְמִישְׁרֵי לִיָּה לֹא שְׁוִיָּה שְׁלִיחַ. אָמַר רַב אֶהָא
דְרַב אִשִּׁי: שְׁמִתִּיהּ וְשְׁוִיָּה לִיָּה בְּחַלְמִיָּה, מַאי? א"ר לְשֵׁם שְׁאִי אֶפְשֵׁר לְבֵר בְּלֹא תִבֵּן
כך**

כדתנן (לקמן ק"ו ט). "בגדרי רשעים על" - נדר בניור ובקרבן ובשבועה. ואמרין גמי בריש פרק "ארבעה נדרים": הווא דאתא לקמיה דרב אסי, א"ל: במאי נדרתי? באלאה דישראל, ואפי' (כ"ל: מ"ט) קשיא לך דאין שבועה חלה על שבועה לקרבן, דמדאמרת נדר גדול - משמע לכל דיני שבועה. דאי קמיל לורחי נפשיה שרי, ומשי'ה קאמר נדר גדול נדר, כלומר נדר משובח הוא זה וראוי לעשות כן - א"ה היינו דרב גידל קמיינא! הלא קמיל דכיון דאי בעי פטר נפשיה וכו', מסתברא לי דלאו דווקא דבהכי מיפטר, שחרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו, ואמרין בפי' דקדושין (ק"ו ט). תרי: "ושננתם" - שיהו דברי תורה מחודדין בפיך, שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו וכו', וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי. אלא מבאן נראה לי ראי' למה שכתבתי בפרק "שבועות שתיים בתרא" דכל מידי דאתא מדרשא, אע"פ שהוא מן התורה, כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא - שבועה חלה עליו. והכא הכי קאמרין: כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא, היינו "בשבכך ובקומך" בקרית שמע שחרית וערבית - משי'ה חלה שבועה עליה לגמרי אפילו לקרבן. היינו דקאמר "נדר גדול", כלומר לכל דיניו, דכבר הרשות. וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בס"ד. עָלִיו להשכים. מסתברא לי דהכי קאמר: כיון שאמר "נשכים" - הרי קבל עליו שיחא הוא מעורר דבר, בשם שהוא מעורר מעבשיו. ותרת' קמיל: חדא - דבקבלת בעלמא דלבר מצוה מהניא. דמאי דאמרין הכא לא הוכיז לא נדר ולא שבועה, ואפי'ה דברורא בעלמא סגי. דומיא דמאי דאמרין דקבלה בלחוד מהניא לצדקה, דכתיב "בפיך" - זו צדקה, והיה לכל דבר מצוה. וקמיל גמי דעליו להשכים, כדעבר קודשא בריך הוא. נֶרֶדוּ בחלום צריך עשרה בני אדם להתיר לו. לפי שאפשר שבשליחות המקום נתגדה, ולפיכך צריך עשרה להתירו, ששכינה עמו. וְהוּא דמתנו להבתא. כלומר דמתנו לאחרים, אבל תנו בלחוד - לא, דלא חשיבי כולי האי. ואיבא דגרסי: דתנו להבתא, כלומר גמרא. אבל מתנו כלומר משנה בלחוד - לא. וְיָהִיב שלמא לבי עשרה. ומתוך ששישבו לו שלום יגינו עליו מן הסורין. עד דמקלעין ליה עשרה וכו'. יָדַע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה. שדרי כל מי שמנדה - בידי להתיר, כדאמרין בפרק "ואלו מגלחין" (מ"ק ק"ו ט): זיל לגביה דלישרי לך. לְשְׁמוֹתֶיהָ שויה שליח. מן השמים.

כשם

המשך מהעמוד הקודם

בברכות השי"ת בהמצטרך להם ולב"ב בגשמיות וברוחניות, וכיון שהפ"נ יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הרי להתקשרות, כדי שיהי הצנור והכלי לקבלת ברכות המושפעות ע"י התעוררות ר"ר שלו, צריכה להיות פעולה הקשורה באיזה אופן עצמו, והוא, בקביעות שיעור בלימוד תורתו ועכ"פ בתורת החסידות, כיון שהוא הנשיא ממלא מקומם של מיסדי תורת החסידות, ושמירת תקנותיו עכ"פ בהנוגע לאמירת תהלים בכל יום, וכבר אמרו רז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

ב) נהינתי ממה שעשה התעודות עם התלמידים ודוקא בברונא, היינו במקום רחוק מפאריז, ועי"ד לך מן מארצך מבית אביך, ואשרי חלקם של כל אלו שסייעו בארגון הדבר, ומטובו למסור להם תודתי בזה, ובפרט להגבאים וכו', שמזכיר אודותם הוא במכתבו, מר יאדליצקי שי', מר זילברמאן שי', מר מרדכי מיללער שי' ומר פינקאס שי', ויוסיף השי"ת בברכתו לכל אחד מהם בהמצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

המשך בעמוד הבא

כשם שא"ל לבר בלא תבן. כדכתיב (מיליוני ט) "אשר אתו (דבר) חלום וכו' ומה לתבן את הבר' וכו'. וצ"ע במי שנודחו בחלומם, אם צריך להגזר בכל דיני מנחה. ומסתבר לי, דאע"ג דאמרינן הכא דמי שנודחו בחלומם צריך היתר - אין ללמוד מכאן שגזר בחלום שיהא צריך היתר. הדבא היינו טעמא, משום דאיכא למימר שמן השמים נודחו, מה שאין לומר כן בגדר. אלא שראיתי לרשב"א דל בתשובה (סי' תס"ח) שמעשה בא לפניו הצריכו היתר. בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו. הר"מ במד"ל סובר בפ"ו מהל' שבועות (ז' ס) דדוקא בעל הוא דאיבעיא לן, מפני שהבעל באשתו. אבל אדם אחר פשיטא לן שאינו נעשה שליח, דצריך שיהא הנודר בפני המתירין. והכי מוכח בירושלמי בפרק "נערה המאורסה", דגרסינן התם: מהו להתיר ע"י תורגמן? נשמעיה מן הדא: רבי אבא

בר זוטרא אתעביד מתרגמניה דרבי יוחנן בהדא
איתתא דלא חכמה למשמע טריסטון. מדבעיא
אי מתירין ע"י תורגמן - מכלל דפשיטא לו דע"י
שליח אין מתירין. ואפילו למאי דמסקינן דעל ידי
תורגמן שרי - דוקא תורגמן, משום דבעל הדבר
נמי תמן קאי, אבל ע"י שליח - לא. הלכך הכא
בבעל דוקא הוא דאיבעיא לן. ומסקינן, דאפילו
בבעל אי מכנפין - אין. אי לא מכנפין - לא. דאף
ע"ג דאשתו כגופו - לא הקילו גבי בעל אלא
הכא דמכנפי, אבל דליכנפי לבתחלה גביה - לא,
כיון דמחורתא דמילתא שיהא הנודר עצמו שם.
וזו היא שיטת הר"מ במד"ל, אבל בתוספות פירשו
בהפך, ואמרו: אדרבה, גבי איניש דעלמא -
פשיטא לן שיכול לעשות שליח, וגבי בעל דוקא
הוא דאיבעיא לן, משום דחיישינן שמתוך שנודרי
אשתו קשין עליו - יוסיף מדעתו בהרתתה.
ומסקינן, דאי מכנפין - אין, ואי לא - לא. והיינו
טעמא, משום דכי מכנפי ולית ליה טרחא במילתא
- לא חיישינן דלמא מוסקי הוא אחרטה דילה.
אבל אי לא מכנפין, כיון דאיכא תרתיה, דהא,
שנודריה קשין אצלו, ועוד דטרח - חיישינן, אבל
באיניש אחרתא, כיון דלא איכפת ליה אי שנו אי
לא - ליכא למחש. וכתב עזר רבינו שמשון ז"ל:

כך אי אפשר לחלום בלא זכרים בטלים. ומהא הא
דרשו ליה - דברים בטלים הוו. הוה ליה נדרא
לדביתהו, ואיהו לא הפיר לה בו ביום ששמע. אי
מיכנפין, תלתא מומחין דשרו ליה - שפיר דמי.
לא שרי למישרי נידרא באתרא דרביה. משום
הכי לא בעי רבינא למישרא לה מקמיה רביה.
ויהי מומחה שרי שמתא. דלא בעי עשרה כמו
לנידוי. יראי שמי. למי שיראין להוציא שם
שמים. חיינא. וזהרא דשמעא. והיינו "לא"
(וימא ב:) דכתיב "וכל דארי ארעא כלא חשיבין".
כפי. מרפא, כדכתיב "שמש צדקה ומרפא".
צדיק' מתרפאין בה. באותו השמש דלעיל. אבל
בהאי שמש לית ביה רפואה. ולמה אותם היום
הבא. שמש של אותו יום.
מתנ'

שנתן יראין להוציא שם שמים ככמתה - "שמש צדקה ומרפא". אמר אביי: ש"מ
חרגא דיומא מסי. ופליגא דר"ש בן לקיש, דאמר: אין גיתנים לעולם הבא, אלא
הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה, ורשעים נידונין בה, שנאמר
"וירחה לבם יראי שמי שמש" וגו'. ולא עוד אלא שמתעדינן בה, שנאמר "ויצאתם
ופשתם פגגלי כרבק". והרשעים נידונין בה, שנא' "הנה יום בא בער בתנור" וגו'.
מתנ'

שנתן יראין להוציא שם שמים ככמתה - "שמש צדקה ומרפא". אמר אביי: ש"מ
חרגא דיומא מסי. ופליגא דר"ש בן לקיש, דאמר: אין גיתנים לעולם הבא, אלא
הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה, ורשעים נידונין בה, שנאמר
"וירחה לבם יראי שמי שמש" וגו'. ולא עוד אלא שמתעדינן בה, שנאמר "ויצאתם
ופשתם פגגלי כרבק". והרשעים נידונין בה, שנא' "הנה יום בא בער בתנור" וגו'.
מתנ'

ששולח אדם חרטת נדרו בבתב לב"ד והם מתירין לו. לפי שסובר הרב ז"ל שאפילו בלא ידיעת הנודר יכול החכם להחזיר, כיון שיעוד שהנודר מתחזר. דהתרת חכם הרי היא בהפרת בעל,
ותניא בסוף קדושין (ק' פ): "אישה הפרם וה' יסלח לה", במה הכתוב מדבר - באשה שנודרה בניזר ושמע בעלה והיפר לה, והיא לא ידעה וכו'. ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם
אלא בלשון. ש"מ מינה לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה. לא יאלי - אינו נראה. כלומר, שאם לא כן רבינא עצמו היה מתיר נדר אשתו. ואם תאמר: והיכי מצו עבד הכי? והתנן
במסכת נעמים (פ"ג ת"ט ס): כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגיע עצמו, ר"מ אומר: אף לא נגיע קרוביו. כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדוי עצמו. ר' יהודה אומר: אף לא נדרי אשתו שבינה לבין
אחרים. ומוכח בירושלמי הדלכל בר"ז י"ל: דאפ"ה, בהדי אחרני הוה מצו שרי, אי לאו משום יקרא דרביה. דהא תנן במס' בכורות: כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו, ואפ"ה
אמרינן התם דמצטרף הוא עם שני הדיעות, כדדייקין בסוף פרק "עד כמה": אילמא בחד - ומי מהימין? אלא בתלתא - ומי חשידי? אלמא בהדי אחרני שרי. ואפ"ה תמצא לומר הדבא שאני,
משום דאשתו כגופו, ואפ"ה אצטרופי נמי לא מצטרף, דה"ל כגורר עצמו - אפ"ה, אי לאו משום יקרא דרביה היה אומר רבינא לתלמידיו שתתירוהו. ומדלא עבד הכי - ש"מ לא יאלי למשרי
נדרא באתרא דרביה. ושמתא אפילו באתרא דרביה ויחיד מומחה שרי שמתא. הני לאו מהאי עובדא נפקא לן, אלא איידי דאמר דלא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה, קאמר דגבי
שמתא שרי. והאי יחיד מומחה דשרי שמתא איכא מ"ד דוקא סמוך. ולא נהירא, אלא כל שהוא חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים, אע"פ שאינו סמוך - שרי נדרא ושמתא. דגבי התרת נדרים
לא כתוב בפרשה "אלהים" דמשמע סמוכין, אלא "ראשי מטות". והיינו דאמר' בירושלמי: אמרו ליה רבנן (לרב הונא שרי נדרא ביחיד. אמר להו רב הונא ראש לראשי המטות. והא רב הונא
לאו סמוך הוה, ואפ"ה שרי נדרא ביחיד. והכי נמי מוכח בבכורות בפ' "פסולי המוקדשין" (ט"ז) דאמר' התם: ג' מתירין את הבכור) במקום שאין חכם. ואמרינן: חכם כגון מאן? אר"נ: כגון אנא.
והא ר"נ לא הוה סמוך. אלמא, כל שהוא רב מובהק שרי נדרא. וכן כ' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שבועות (ס' ס). ועוד אכתוב בזה בפ' "ארבעה נדרים" (לקמן נ"ג. ז"ל וס"ה) ופ' "נערה המאורסה"
(ס"ט פ"ב). ואיכא מ"ד דכי היכי דג' הדיעות מתירין את הנדר במקום שאין מומחה - ה"ז מתירין את הנדוי במקום שאין מומחה, נדווי נמי נדר הוא. דהא אמרינן בסוף פ' "ד' מיתות"
(ט"ה ט"ז ס). בעובדא דר"א הותר הנדר, אלמא נדוי נמי נדר מקרי. וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' ת"ח (י' ס). והר"ן חרגא דיומא מסי. אבק הנראה בתמה כשהיא נבנסת דרך חלון קרוי
חרגא. א"ן גיתנים לעתיד לבא. לאו אחר מיתה קאמר, ודאי איכא גיתנים לרשעים. אלא לעתיד לבא, לאחר תחיית המתים קאמר. שאותן רשעים שיהיו לחרפות לדראון עולם, כדכתיב
בדניאל (י"ג) - לא ידיו נדונין בגיהנם. אלא בהאי דינא שהקב"ה יוציא חמה מנרתיקה כדי שיהיו אלו מצטערין, ושיתרפאו בה צדיקים. והכי נמי מוכח בהדיא בפ"ק דע"ז, דלאחר תחיית

דמתים קאמר.

מתנ'

המשך מהעמוד הקודם

ג) תקותי שהצלחת מפעל הנייל יעוררם להשתדל במרץ לעשות כגון דא עוד איז הפעמים במשך
הקץ, אף שמובן שיכול להיות בצורה שונה ובתוכן שונה, ועיקר להכיר צידה לדרך לימי חופש בשביל
התלמידים.

ד) להודעתו אשר ישלחו את בניהם שיחיו להשיבה לימי הקץ, נכון הדבר, ויהי"ר שיהי
להטבת בריאותם ברוחניות ובמילא דם להחזקת הבריאות בגשמיות.

ברכה לבשו"ט בכל הנייל.

נ.ב. ... בודאי עוררו את המלמדים שיספרו לכל תלמידיהם בעוד מועד מענין י"ב תמוז,
ומוסגי"פ המשך רשימת המאסר שהו"ל זה עתה.

נדרים דף ח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קעא

33 נמצא, כיון שלא משאירים נידוי על אדם בגלל כבוד הרב.
 34 דין נוסף בהלכות נידוי:
 35 ויחיד מומחה שרי שמתא – חכם מובהק ואף אם אינו סמוך מתיר
 36 נידוי לבדו, ואינו צריך שני אחרים להצטרף עמם.
 37 הגמרא (ה) דיברה בענין הזכרת שם שמים לבטלה, ועתה מבארת
 38 שכר הנהגה בזה:
 39 אמר רבי שמעון בר יבדי, אמר רב יצחק בר מכלא, אמר רבי חיאי
 40 אריבא דבי רבי אחא, אמר רבי זירא, אמר רבי אלעזר, אמר רבי
 41 חנינא, אמר רבי מנאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי, מאי דכתיב
 42 – מהו ביאור הכתוב (מלאכי ג ט) 'וירחה לבם יראי שמי צדקה
 43 וגו' ומרפא בכנפיהו, אלו בני אדם שהיו יראין להוציא שם שמים
 44 לצדקה, והם נקראים יראי שמו של הקדוש ברוך הוא, ושכרם
 45 שאור השמש יהיה עבורם צדקה ומרפא. אמר רבי, שמע מינה –
 46 מדברי רבי יהודה בר אילעאי אנו למדים שהוציא דיומא – האבק
 47 הנראה בקרני השמש בשעה שנכנסים דרך החלון לבית מפי –
 48 מרפא את החולים.
 49 ופליגא – רבי יהודה בר אילעאי המבאר את הפסוק וזרחו וכו',
 50 בעניני שכר המתקבל בעולם הזה, נחלק בפירוש פסוק זה, עם
 51 דרשתו דרבי שמעון בן לקיש המבאר שהפסוק מדבר על שכר
 52 לעתיד לבוא. דאמר רבי שמעון בן לקיש, אין גיהנם לעולם הבא –
 53 לעתיד לבוא אחר תחיית המתים, אלא הקדוש ברוך הוא מוציא
 54 חמה מנרותיה, צדיקים מתרפאין בה – בחמה, ורשעים נידונין בה
 55 – בחמה. צדיקים מתרפאים בה, שנאמר 'וירחה לבם יראי שמי
 56 שמש וגו' צדקה ומרפא בכנפיהו – שבזריחתה יהיה להם רפואה.
 57 ולא עוד – לא זו בלבד שמתרפאים בה אלא שמתעדינין – מתענגים
 58 בה, שנאמר בהמשך אותו פסוק 'ויצאתם ופשתם – לשון שומן
 59 בעניני מרבק' – תהיו שמנים כעגלים המפוטמים במרבק, שהוא
 60 הדיר שלהם שבו מפטמים אותם. ורשעים נידונין בה, שנאמר
 61 (מלאכי ג ט) 'כי הנה היום – יום המשפט פא בער בתנור וגו' והיו כל
 62 ידים וכל עשה רשעה קש – יהיו נוחים להשרף כקש, ולהט אתם
 63 היום הבא, היינו השמש של אותו יום תשרוף אותם. וכאמור
 64 אותה חמה תזרח לצדיקים בצדקה ומרפא.

1 כף אי אפשר לחלם שיהיה בלא דברים בטלים, כלומר יתכן שחלק
 2 הנידוי אמת וההתרה דברים בטלים, ועל כן גם במקרה כזה צריך
 3 לעשרה שיתירו לו את הנידוי.
 4 הגמרא מביאה מעשה שבסופו נתחדשה הלכה בהלכות נידוי:
 5 רבינא, הוה לה נדרא לדביהו – היה לאשתו נדר, שהיה מסוג
 6 הנדרים שאין בעל יכול להפר, כגון שאינו מנדרי עינוי נפש או
 7 מדברים שבינו לבינה, או שרבינא קיים לה את נדרה ביום שמעו,
 8 ועכשיו חזר בו ורצה להתיר את הנדר, אהא לקמיה דרב אשי – בא
 9 רבינא לפני רב אשי, אמר ליה – שאל אותו, פעל מהו שייעשה –
 10 האם בעל יכול להיעשות שליח לחרמת אשתו לבא במקומה לפני
 11 החכם או שלשה הדיוטות, ולפרט את הנדר, ולהודיע את הסיבות
 12 שבגללם נדרה, ושעכשיו היא מתחרטת ורוצה התרה. ודוקא
 13 בבעל שאל, כיון שאשתו כגופו, אבל באדם אחר פשיטא שאינו
 14 יכול להיעשות שליח לחרטת חברו, מפני שצריך שיהא הנדר
 15 בפני המתירים. אמר ליה – השיב לו רב אשי, אי מנפין – אם מצא
 16 שלושה אנשים שהיו מכוונים יחד, אין – הן, יכול הבעל להביא
 17 בפניהם את חרטת אשתו, אי וואם לא מצא שלושה מכוונים, לא
 18 הקילו לבעל לכנס במיוחד לצורך ההתרה, כיון שלכתחילה
 19 צריך שהיא עצמה תבוא לבית דין ויעמדו על דעתה וכוונתה.
 20 הגמרא מונה כמה הלכות שלמדנו ממעשה זה:
 21 שמע מינה תלת – ממעשה זה למדנו שלוש הלכות, הלכה
 22 ראשונה, שמע מינה – למדנו שבעל נעשה – יכול להיעשות שליח
 23 לחרמת אשתו – להביא את חרטתה בפני המתירים. הלכה שניה,
 24 ושמע מינה – וכמו כן למדנו ממעשה זה, מתוך שלא אמר רבינא
 25 לשלושה מתלמידיו שיתירו לה בביתו, שמפני כבוד הרב, לא שרי
 26 – אינו ראוי לאדם למישרי נדרא באתרא דרביה – להתיר נדר
 27 במקום שרבו נמצא, שלא ברשות הרב. הלכה שלישית, ושמע
 28 מינה – ועוד למדנו כי מנפין שפיר דמי – רק אם מצא הבעל
 29 שלושה הדיוטות כשהם מכוונים יכול להיעשות שליח להביא
 30 בפניהם את חרטת אשתו.
 31 הגמרא מסיימת שבנידוי ראוי להתיר אף במקום רבו:
 32 ושמא – נידוי, מותר להתיר אפילו באתרא דרביה – במקום שרבו

אגרות קודש

בי"ה, כ' סיון, תשי"ח

ברוקלין.

הנחת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ובשאלתם אודות תכנית הבנינים בקשר עם הנחת אבן הפנה, שיש סברא לשתף עוד בנין, ואחרים אינם גורסים זה מצד ההוצאה היתירה.

אינו מובן כלל נוסח זה, שהרי עומדים בהתחלת אסיפת הכספים ושאלת ההוצאה הנ"ל תעמוד על הפרק - לאחר שיתאסף סכום נכון ביותר ויתחילו ויגמרו חלק מהבנינים, ואז עליהם להחליט אם לשתף ג"כ אולם וכו'! ומזה מובן שאם ע"י השתוף בתכנית של אולם - נוחה יותר תהי אסיפת הכסף וכו' - יש לעשות זה. . .

ברכה לבשו"ט בכהנ"ל,

מ. שניאורסאהן

משנה

48 ממשיכה הגמרא לשאול, מדוע האומר כנדרי רשעים הימנו הוא
 49 בשבועה להיאסר באכילת הככר, דלמא - אולי מה שאמר הימנו,
 50 דאכילנא קאמר - כוונתו לישבע שיאכל את הככר. וכיון שאפשר
 51 לפרש את דבריו בשני אופנים, אף אחד מהם לא חל, שהרי זה
 52 בכלל יד שאינה מוכיחה.
 53 מתרצת הגמרא, אמר רבא, במשנה מדובר דאמר הנודר מפורש
 54 הימנו שלא אוכל.
 55 מקשה הגמרא, אי הכי - אם כך שאמר מפורש שלא יאכל,
 56 פשיטא שנאסר באכילת הככר, ונאי למיקרא - ומה באה המשנה
 57 לחדש.
 58 מתרצת הגמרא, יש חידוש במשנה, מהו דתימא - היה לך מקום
 59 לומר שלא חלה השבועה, דהא לא מפיך שבועה מפומיה - שהרי
 60 לא הוציא הנשבע מפיו את המילה 'שבועה', ובלי מילת 'שבועה'
 61 אין השבועה חלה, קא משמע לן תרין - לכך משמיעה זאת
 62 המשנה, שאף על פי שלא הזכיר 'שבועה', חלה השבועה מדין יד.
 63 שנינו בסיפא של המשנה, כנדרי רשעים לא אמר כלום כנדבותם
 64 נדר וכי' בניזיר ובקרבתן:
 65 מבואר במשנה שיש הבדל בין נדר לנדבה, שדרך כשרים לנדוב
 66 ולא לידור. מקשה הגמרא, מאן תנא - מי הוא התנא דשאיני ליה
 67 בין נדר לנדבה - הסובר שיש חילוק בין הנודרים לנדובים, לימא -
 68 האם נאמר שמשנתנו אינה לא כשיטת רבי מאיר, ולא כשיטת רבי
 69 יהודה.
 70 דתימא - ששנינו בברייתא על הנאמר בקהלת (ה ג-ד) 'את אשר
 71 תדר שלם, טוב אשר לא תדר, וגו' משתדור ולא תשלם',
 72 שבפסוקים אלו מובאים שלשה אופנים, האחד הנודר ומשלם את
 73 נדרו, השני שאינו נודר כלל, השלישי הנודר ואינו משלם.
 74 והנה הפסוק משבח את האופן השני, כמו שאמר 'טוב אשר לא
 75 תידור'. אלא שיש להסתפק האם כוונת הפסוק שאופן זה הוא
 76 העדיף מכולם, או רק מזה השלישי הנודר ואינו משלם.
 77 ונאמר על כך בברייתא, טוב מזה שנודר ואינו משלם, ואף מזה
 78 שנודר ומשלם, הוא זה שאינו נודר כל עיקר. משום שהנודר
 79 ומשלם מאחר שרגיל בכך עלול פעם לשכוח ולא לשלם. זו דברי
 80 רבי מאיר. ופירוש הפסוקים לדבריו הוא כך, את אשר תידור יש
 81 לשלם, ולכן טוב שלא תידור, שמת תידור ולא תשלם.
 82 ורבי יהודה אומר, טוב מזה שנודר ואינו משלם, ואף מזה שאינו
 83 נודר כלל, הוא הנודר ומשלם. ופירוש הפסוקים לדבריו הוא כך,
 84 את אשר תידר שלם, זו היא מידה משובחת שעומד בדיבורו
 85 ומשלם. וזולת זה טוב שלא תידור משתדור ולא תשלם, שאין
 86 חפץ בכסילים (קהלת טו) הנודרים נדרים רבים וחושבים בליבם כי
 87 מצוה היא להם, ואין נותנים דעתם אולי לא תמצא ידם לשלם.
 88 מכל מקום נמצאנו למדים מברייתא זו, שהן לרבי מאיר והן לרבי
 89 יהודה שנחלקו מה היא המידה המשובחת, לדברי שניהם אין
 90 הבדל בין נדר לנדבה, שלפי רבי מאיר גם נדבה שהיא אחת
 91 מאופני הנדר אינה משובחת. ואילו לרבי יהודה גם הנודר משובח.
 92 וזה שלא כשיטת התנא במשנתנו הסובר שיש לחלק בין נדר
 93 לנדבה, כפי שאמר שהכשרים נודבים ואינם נודרים.
 94 מתרצת הגמרא, אפילו תימא - אפילו תאמרן שהמשנה היא
 95 דברי רבי מאיר הסובר שעדיף לא לידור כלל,

1 פתח ואמר כנדרי רשעים, כלומר רצוני לנדור כפי שעושים
 2 הרשעים, שרגילים בנדרים. נדר בניזיר - אם סיים בלשון 'הריני',
 3 כדרך שנודרי נזירות אומרים 'הריני נזיר', והיינו שהיה נזיר לפניו,
 4 ואמר 'כנדרי רשעים הריני', נעשה בכך נזיר, שלשון זה הוא יד
 5 לנזירות. ופיקרן - אם סיים בלשון 'עלי', כדרך נודרי הקרבנות
 6 שאומרים 'הרי עלי', והיינו שהיתה בהמה עומדת לפניו, ואמר
 7 'כנדרי רשעים עלי', נתחייב בהקרבתה. שלשון זה הוא יד לנודר
 8 קרבן. ובשבועה - אם סיים בלשון המורה על רצונו להשבע, שהיה
 9 כבר מונח לפניו, ואמר כנדרי רשעים 'הימנו' שלא אוכל, חלה
 10 השבועה ואסור באכילת הככר. שכן דרך הנשבעים לומר שבועה
 11 שלא אוכל 'הימנו'.
 12 אבל אמר כנדרי רשעים - רצוני לנדור כפי שעושים הכשרים,
 13 וסיים בלשון המורה על רצונו להיות נזיר, או להתחייב קרבן, או
 14 שבועה. שאמר 'כנדרי כשרים הריני', או 'עלי' או 'הימנו' שלא
 15 אוכל, והיה לפניו נזיר או בהמה או ככר, לא אמר כלום - לא חלה
 16 הנזירות או הנדר או השבועה, לפי שאין דרכם של כשרים לידור
 17 נזירות, קרבן, ולהשבע.
 18 אבל פתח ואמר כנדבותם, כלומר רצוני להתנדב כפי שעושים
 19 הכשרים. נדר בניזיר - אם היה נזיר עובר לפניו ואמר 'כנדבת
 20 כשרים הריני', נעשה בכך נזיר. ופיקרן ואם אמר 'כנדבת כשרים
 21 עלי' והבהמה שם לפניו, נתחייב בהקרבתה. ובגמרא מבואר
 22 החילוק שבין נדר לנדבת הכשרים.
 23

נמרא

24 מסתימת לשון המשנה, כנדרי רשעים נדר בניזיר ובקרבתן
 25 ובשבועה, סברה הגמרא שמדובר שלא פירש הנודר את דבריו,
 26 אלא שאמר בסתם כנדרי רשעים, וכל האומר כך כולל בזה את
 27 כל השלשה דברים, הן להיות נזיר, והן להביא קרבן, והן שבועה.
 28 ועל כן שואלת הגמרא, ודלמא - אולי באומרו כנדרי רשעים הכי
 29 קאמר - כוונתו בכך לומר, כנדרי רשעים לא נדרנא - איני נודר,
 30 משום שזהו דרכם של רשעים ואיני רוצה להיות כמותם, ונמצא
 31 שלא נדר כלל.
 32 מתרצת הגמרא, אמר שמואל, המשנה מדברת באומר כנדרי
 33 רשעים והוסיף הריני, או שהוסיף עלי, או שהוסיף והימנו.
 34 שבהוסיפו הריני מראה שרצונו להיות בניזירות, שמקבלי נזירות
 35 אומרים הריני נזיר. ובהוסיפו עלי נדר פיקרן, שהנודר קרבן אומר
 36 הרי עלי קרבן. וכשהוסיף הימנו נדר בשבועה שאסר עליו
 37 בשבועה.
 38 ממשיכה הגמרא להקשות, מדוע הריני נדר בניזרות, דלמא הריני
 39 פתענית קאמר - שמתו כוונתו לומר הריני בתענית, שלשון הריני
 40 מתפרש גם במובן של אהיה בתענית, וכיון שאין הוכחה לנזירות
 41 יותר מאשר לתענית, הרי שאלו ידיים שאינן מוכיחות, ובאופן כזה
 42 אין הנדר חל לשיטת שמואל לעיל (ה) שידים שאינן מוכיחות לא
 43 הויין ידיים.
 44 מתרצת הגמרא, אמר שמואל, במשנה מדובר פשהיה נזיר עובר
 45 לפניו בשעה שאמר הריני, שבאופן כזה יש הוכחה שנתכוון
 46 לנזירות. (עלי פיקרן).
 47

1 **מתני'** כנרדי רשעים. כגון שהיה כבר מונח לפניו ואמר "כנרדי רשעים", משמע דאיתו
 2 כבר יהא עליו כנרדי רשעים, וכיון דאמר הכי - נדר בנזיר ובקרובן ובשבועה,
 3 ואם אכלו מחייב נזירות וקרובן ושבועה. דחייב נמי קרבן שבועה, דדרכן של רשעים הוא
 4 שנודרים בנזירות ובקרובן ונשבעין. והאי כי אמר "כנרדי רשעים" - הוי כמאן דאמר "הריני
 5 נזיר אם אוכל הימנו", ר"הי עלי בקרבן ושבועה
 6 שאינו אוכל". אבל אמר כנרדי כשרים לא אמר
 7 כלום. שאין דרכן של כשרים שנודרים,
 8 כדמפרש, וכל שכן דאין נשבעין. ואהכי לא
 9 אמר כלום ולא מיתסר בהאי כבר. אבל אמר
 10 כנדרותם של כשרים. ואכלו - חייב בנזיר
 11 ובקרובן, אבל לא בשבועה. דכשרים עבידי
 12 דמתנדבין בנזירות ובקרובן בדרך נדבה, אבל
 13 בשבועה אין נשבעין כלל. משום הכי אינו חייב
 14 משום שבועה. **גמ'** וילמא הכי קאמר כנרדי
 15 רשעים לא נדרנא. כיון דאיהו לא מפרש מידי,
 16 דלא אמר "הרי הוא עלי כנרדי רשעים" אלא
 17 סתם קאמר - דלמא ד"ק: כנרדי רשעים לא
 18 נדרנא. ולא כלום הוא! אמר רבא באומר. כגון
 19 שהיה כבר לפניו, ואמר "כנרדי רשעים הריני
 20 עלי והימנו", ומשתמע דה"ק: הריני בנזירות,
 21 דמאן דנור ה"ק "הריני נזיר". והא דאמר "עלי"
 22 - משמע דאמר: הרי עלי קרבן, "והימנו" -
 23 משמע דאמר: שבועה שלא אוכל הימנו.
 24 דהואיל דאמר בתחלה "כנרדי רשעים" -
 25 משמע ודאי דהכי בעי למימר, דדרכן של
 26 רשעים הוא דאגב ריתחיהו נודרין בנזיר ובקרובן
 27 ובשבועה. וילמא. הא דאמר "הריני" - בתענית
 28 משמע, ולא בנזירותו וילמא. הא דאמר "הימנו"
 29 לא משמע שלא אוכל הימנו, אלא: שבועה שאוכל ממנו, וכי אכיל מיניה - לא מחייב
 30 משום שבועה ואי הכי. כיון דאמר בפירוש "שלא אוכל", מאי למימרא: דאי לא מיבעיא
 31 למימנא דחייב משום שבועה כי אכיל מיניה. הא לא מפיק שבועה. דלא אמר בפירוש
 32 "שבועה שלא אוכל", אפי' אמרין ודאי שבועה קאמר. דשני ליה בין נדר לנדבה. דקתני:
 33 "כנרדי כשרים" לא אמר כלום, וכי אמר "כנדרותם של כשרים" - הוי נדר. ומשמע: נדר
 34 - אסור, אבל נדבה - מותרת. דתניא טוב מזה ומוה. דהכי דריש ר'
 35 מאיר לקרא: "את אשר תדור שלם, טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם". (טוב אשר
 36 לא תדור ומשתדור ולא תשלם). וטוב שאינו נדר כל עיקר מזה: שגודר ואינו משלם,
 37 ואפי' מזה שגודר ומשלם. ר' יהודה אומר טוב מזה ומוה נודר ומשלם. דמשמע ליה לר'
 38 יהודה דהאי "טוב" קאי אקרא דלמקמייה. הכי דריש ליה: "את אשר תדור שלם", טוב אותו
 39 שגודר ומשלם טוב מאשר לא תדור, ומשתדור ולא תשלם. והיינו דלא כר' יהודה, ודלא
 40 כר' מאיר, דאמר טוב שאינו נדר כל עיקר, דסבר בין נדר בין כנדרה אסור ליה לאיניש
 41 למידר. ואילו ר"י דאמר שגודר ומשלם טוב - לא מפליג בין נדר לנדבה, דאפילו בנדר
 42 שפיר דמי.

1 **מתני'** "כנרדי רשעים" - נדר בנזיר, ובקרובן,
 2 ובשבועה. "כנרדי כשרים" - לא אמר כלום,
 3 "כנדרותם" - נדר בנזיר ובקרובן. **גמ'** וילמא הכי
 4 קאמר: כנרדי רשעים לא נדרנא? אמר שמואל:
 5 קאמר "כנרדי רשעים הריני עלי והימנו"; "הריני"
 6 - בנזירות, "עלי" בקרבן, "הימנו" - בשבועה.
 7 "הריני" נזירות?! דילמא "הריני בתענית" קאמר?
 8 אמר שמואל: פשהיה נזיר עובר לפניו. (עלי בקרבן)
 9 "הימנו" בשבועה?! דילמא "הימנו דאכילנא" קאמר!
 10 אמר רבא: דאמר "הימנו שלא אוכל". אי הכי
 11 מאי קמימרא? מהו דתימא: הא לא מפיק שבועה
 12 מפומיה, קמ"ל תרין. "כנרדי כשרים" - לא אמר
 13 כלום, "כנדרותם" - נדר וכו'. מאן תנא דשאני ליה
 14 בין נדר לנדבה, לילמא לא רבי מאיר ולא רבי יהודה?
 15 דתניא: "טוב אשר לא תדור" וכו'. טוב מזה ומזה
 16 שאינו נדר כל עיקר, דכרי ר' מאיר. רבי יהודה
 17 אומר: טוב מזה ומזה נודר ומשלם. אפילו תימא ר"מ
 18 כי
 19 נדבה שייכי ביה? הרי אינו אלא בענין אחד! נראה בעיני נדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי
 20 בנדבת הלב, ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו, ושמעשיו יותר רצויים.
 21 ומשה' דאמרין נדר הוא "הרי עלי", לפי שאינו מתנדב לגמרי, כיון שלא מפרשו עבשיו.
 22 ונדבה הוא באומר "הרי זו" לפי שמתנדב - נדרו יותר רצוי. וכיון שזה הוא פירושם של נדר
 23 ונדבה, אף בנזיר, אע"פ שאין הנדר של נזירות אלא בענין אחד, מי שהכוונה שלו רצויה יותר
 24 - קרוי נזירותו נדבה, ומי שאינה רצויה כל כך - קרוי נדר. והרשעים כשנודרים בנזיר אין
 25 כונתם רצויה לגמרי, אבל הכשרים מתוך שכותנם שלמה ורצויה, ואין בנזירותם שום נדנדו
 26 עביה - קרוי נזירותם נדבה. והיינו דאמרין בגמרא גבי נדבה דנזירות - משכחת לה
 27 כשמעון הצדיק, וכמו שנפרש בס"ד. **גמ'** בשוהיה נזיר עובר לפניו. ואפילו הכי, דוקא
 28 כי קאמר "כנרדי רשעים הריני", אבל כי אמר "הריני" לחדיה - לא אמר כלום. דלא דמי
 29 לאומר "אהא", דאמרין בפ"ק דקידושין דה"ל נזיר כשנודר עובר לפניו. משום ד"אהא"
 30 לישנא מעליא, ומנהי. אבל "הריני", אי לאו דאמר "כנרדי רשעים עלי" - לא משמע דאמר
 31 מידי. כך פירושו רבותי. ואינו נראה בעיני. ד"הריני" לא גרע מ"אהא". אלא מתני' משום
 32 דאתא לאשמועינן דאי אמר "כנרדי כשרים הריני" אפילו בנזיר עובר לפניו לא מתני' נקט
 33 רשא כנרדי רשעים. אבל אין ה"ו, דכל שאמר "הריני" בלחוד, והיה נזיר עובר לפניו - הרי
 34 זה נזיר. ודלמא הימנו דאכילנא קאמר. כלומר, וכיון דאכילנא למימר דלמא דאכילנא
 35 דאמר דכשרים מתנדבין ואינן נודרין. טוב מזה ומוה שאינו נדר כל עיקר. מנודר
 36 ומשלם, ומנודר ואינו משלם. דלעיל מהאי קרא כתיב "את אשר תדור שלם", ובתר הכי כתיב "טוב אשר לא תדור", כלומר, שהוא יותר טוב מנודר ומשלם דכתיב לעיל מיניה. וקא יתיב
 37 טעמא למיתיה: מ"שתדור ולא תשלם". כלומר, שמא תשכח ולא תשלם, ולפיכך טוב אשר לא תדור כלל. משמע לן השתא דלא שני בין נדר לנדבה, דאי לא - לאשמועינן קרא דטוב מכולן
 38 (נדרב) ומשלם. ר' יהודה אומר טוב מזה ומוה נודר ומשלם. ודריש להו לקראי הכי: את אשר תדור שלם, וזו היא מדה משוכחת. אבל טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם. ואי תימא:
 39 פשטא! ד"ק: לא תהא סבור שבשעת נודרך אתה מוסיף זכות, ואח"כ אם שכחת או נאנסת - לא הפסדת את שכרך. שאינו כן, שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלום. כך נראית
 40 שיטה זאת בעיני.

1 כי קאמר ר"מ בנדר בנדרה לא קאמר. דקרא לא איירי אלא בנדרים, ולא בנדרה.
 2 והקתני כנדרותם נדר בניור ובקרבן. דאלמא שהכשרים נודרים, והיכי מצית לאוקמי
 3 כר"מ? ומתריצין: תני נדר. ופירשו רבות: דרך קושיא בדין הוא הוזה מצו לאקשו
 4 לה אגופא דמתני, דהא מתני' משמע שאין הכשרים נודרין, מדקתני: "כנדרים כשרים" -
 5 לא אמר כלום. ובתר הכי קתני: נדר. נדר. אלא
 6 דמעיקרא דייק מתני' גופא דמפליג בין נדר
 7 לנדרה מני, ובתר דאוקי לה כר"מ - דייקין היכי
 8 קתני נדר. ואינו נראה לי. אלא הי'ק: בשלמא אי
 9 לא מוקמינן לה כר' מאיר - מצינן לפרושי דנדר
 10 של כשרים, מתוך שהוא ברצון גמור וכשר הדבר
 11 לעשות כן - נדרה מקרי. ואע"ג דאי אמרינן הכי
 12 לא שמעינן לה לתנא דמפליג בין נדר לנדרה,
 13 ולעיל אמר' בפשיטות "מאן תנא דשני ליה בין
 14 נדר לנדרה" - לעיל אמרינן הכי משום דקושטא
 15 דמלתא היא, אבל התלמוד גופיה דחי לה
 16 לאידך גיסא, ולומר דלאו רבי מאיר היא, ולא
 17 שני לן בין נדר לנדרה ומתראצא מתני' שפיר.
 18 אלא אי אמרת רבי מאיר היא - היכי מיקרי נדר
 19 דקרבן "נדרה"? והרי כיון שאין הנדר ראו
 20 לכשרים אי אפשר שקרא נדרה! נדרה נמי
 21 דלמא אתי בה לידי תקלה. דאע"ג דאמר "הרי
 22 זו" - דלמא פשע, ומאחר להביא יותר משלש
 23 רגלים. כחלל חוק. אם אמר על בהמה
 24 המונחת בעורה "כנדרת כשרים" - נדר בקרבן,
 25 שהרי כשרים מביאין בהמתן לעורה ומקדישין
 26 אותה, בדרך שהיה נוהג הלל חוק. מביאה
 27 חולין לעורה. לאו בעורה ממש, שאסור להביא
 28 חולין לעורה, אלא בפתח העורה. נדרה
 29 דניירות מאי איכא למימר. כלומר, היאך
 30 כשרים מתנדבין ניירות? והא אית להו למיחש
 31 דלמא אתו לידי תקלה! ה"ל: כשמעון
 32 הצדיק, ולא גרסי: סבר לה. והכי פירושא: דכל
 33 שנדר מתוך עניין זה - כל כך כוונתו רצויה,
 34 דליכא למיחש לבא לידי תקלה. אשם ניור
 35 טמא. שהתחיל למנות, ונטמא במת, סותר
 36 מנינו ומביא קרבן ומונה בתחלה. ופחזו יצרי
 37 עלי. מיהו, מל' "פחזו במים", ובקש לטרדני מן
 38 העולם לילך אחרי מראה עיני. ניור לחזור
 39 לה. שניירתו לשם שמים. משום דאתי על
 40 חטא. שנטמא. כשהן תהדין נודרין. כשהן
 41 מתחרטין על מעשיהן הרעים. ורבין עליהם
 42 יום. שמתחלה לא נתכוונו אלא לשלשים
 43 יום. מביאין חולין לעורה. לאו דוקא. שכל זמן שלא התיר חכם - ניירותן קיימת.
 44 וקרבותיהן חובה עליהן. אלא כעין חולין קאמר, שמתוך שאין כוונתן רצויה - אין
 45 קרבנותיהן אינן רצוין. אבל בהך גברא שבא מן הדרום - ליכא למיחש להכי, שכיון שהיתה כוונתו כל כך רצויה בתחלה - אגן סודי שלא נתחרט.

1 כי קאמר ר"מ בנדרה לא קאמר. דקרא לא איירי אלא בנדרים, ולא בנדרה.
 2 והקתני כנדרותם נדר בניור ובקרבן. דאלמא שהכשרים נודרים, והיכי מצית לאוקמי
 3 כר"מ? ומתריצין: תני נדר. ופירשו רבות: דרך קושיא בדין הוא הוזה מצו לאקשו
 4 לה אגופא דמתני, דהא מתני' משמע שאין הכשרים נודרין, מדקתני: "כנדרים כשרים" -
 5 לא אמר כלום. ובתר הכי קתני: נדר. נדר. אלא
 6 דמעיקרא דייק מתני' גופא דמפליג בין נדר
 7 לנדרה מני, ובתר דאוקי לה כר"מ - דייקין היכי
 8 קתני נדר. ואינו נראה לי. אלא הי'ק: בשלמא אי
 9 לא מוקמינן לה כר' מאיר - מצינן לפרושי דנדר
 10 של כשרים, מתוך שהוא ברצון גמור וכשר הדבר
 11 לעשות כן - נדרה מקרי. ואע"ג דאי אמרינן הכי
 12 לא שמעינן לה לתנא דמפליג בין נדר לנדרה,
 13 ולעיל אמר' בפשיטות "מאן תנא דשני ליה בין
 14 נדר לנדרה" - לעיל אמרינן הכי משום דקושטא
 15 דמלתא היא, אבל התלמוד גופיה דחי לה
 16 לאידך גיסא, ולומר דלאו רבי מאיר היא, ולא
 17 שני לן בין נדר לנדרה ומתראצא מתני' שפיר.
 18 אלא אי אמרת רבי מאיר היא - היכי מיקרי נדר
 19 דקרבן "נדרה"? והרי כיון שאין הנדר ראו
 20 לכשרים אי אפשר שקרא נדרה! נדרה נמי
 21 דלמא אתי בה לידי תקלה. דאע"ג דאמר "הרי
 22 זו" - דלמא פשע, ומאחר להביא יותר משלש
 23 רגלים. כחלל חוק. אם אמר על בהמה
 24 המונחת בעורה "כנדרת כשרים" - נדר בקרבן,
 25 שהרי כשרים מביאין בהמתן לעורה ומקדישין
 26 אותה, בדרך שהיה נוהג הלל חוק. מביאה
 27 חולין לעורה. לאו בעורה ממש, שאסור להביא
 28 חולין לעורה, אלא בפתח העורה. נדרה
 29 דניירות מאי איכא למימר. כלומר, היאך
 30 כשרים מתנדבין ניירות? והא אית להו למיחש
 31 דלמא אתו לידי תקלה! ה"ל: כשמעון
 32 הצדיק, ולא גרסי: סבר לה. והכי פירושא: דכל
 33 שנדר מתוך עניין זה - כל כך כוונתו רצויה,
 34 דליכא למיחש לבא לידי תקלה. אשם ניור
 35 טמא. שהתחיל למנות, ונטמא במת, סותר
 36 מנינו ומביא קרבן ומונה בתחלה. ופחזו יצרי
 37 עלי. מיהו, מל' "פחזו במים", ובקש לטרדני מן
 38 העולם לילך אחרי מראה עיני. ניור לחזור
 39 לה. שניירתו לשם שמים. משום דאתי על
 40 חטא. שנטמא. כשהן תהדין נודרין. כשהן
 41 מתחרטין על מעשיהן הרעים. ורבין עליהם
 42 יום. שמתחלה לא נתכוונו אלא לשלשים
 43 יום. מביאין חולין לעורה. לאו דוקא. שכל זמן שלא התיר חכם - ניירותן קיימת.
 44 וקרבותיהן חובה עליהן. אלא כעין חולין קאמר, שמתוך שאין כוונתן רצויה - אין
 45 קרבנותיהן אינן רצוין. אבל בהך גברא שבא מן הדרום - ליכא למיחש להכי, שכיון שהיתה כוונתו כל כך רצויה בתחלה - אגן סודי שלא נתחרט.

נדרים דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שלישי) קצה

57 כְּבֹאֵה שְׁלִי – בדמות קלסתר פני הנאה שנשתקף במי המעיין,
 58 וְפָחוּ עָלַי יָצְרִי – ומיהר יצירי הרע לבא, וּבְכַשׁ לפתותי לילך אחר
 59 מראה עיני, ולהיות רדוף אחר התאוות, ועל ידי כך לְמוֹדְנִי מִן
 60 הָעוֹלָם – שאבד חלקי שבעולם הבא, אֲמַרְתִּי לוֹ – ליצירי, ולשון
 61 מליצה הוא, וכלומר דברתי אל ליבי ואמרתי לעצמי, רִשְׁעֵי לְמָה
 62 אָתָּה מְתַנַּחֵה בְּעוֹלָם שְׂאֵינִי שְׁלֵךְ, שאין להתגאות לפני ברוך שאמר
 63 והיה העולם, לפי צורה ותבנית שחפץ, והכל שלו הוא. ועוד מה
 64 לך להתגאות בדבר שלא ישאר קיים אצלך, שאינך מתגאה אלא
 65 בְּמִי – בגוף האבד שְׂהוּא עֲתִיד לְהִיּוֹת אחר המיתה, שֶׁל רְפָה וְשֶׁל
 66 תוֹלְעָה, הַעֲבֹדָה – לשון שבוועד, שְׂאֵנִי לְחַדְשֵׁי לְשָׁמַיִם – שאקבל עלי
 67 נזירות ותהיה התגלחת שבגמר הנזירות לשם שמים. מסיים שמעון
 68 הצדיק, מִיָּד כששמעתי ממנו כך, עֲמַדְתִּי וְנִשְׁקַתִּי עַל רֵאשִׁי, אֲמַרְתִּי
 69 לוֹ בְּנִי כְּמוֹד וְרָפוּ נְזִירֵי זִירוּת בְּיִשְׂרָאֵל – שכל מקבלי נזירות יקבלוה
 70 לשם שמים כמותך, עֲלִידֵי הַתְּנוּב אוֹמְרֵי 'אִישׁ כִּי יִפְלֵא לְנִיר נִיר זִיר
 71 לְהִיר לֵה' שהפסוק באמרו 'להזיר לה', כוונתו לאיש הנודר
 72 נזירות כמון, שהיא לשם שמים. ולכן אבל מקרבנותיו, שניזירות
 73 כזו נחשבת לנדבה ואין לחוש בה לתקלה. ומשנתינו שאמרה
 74 כנדבת כשרים נרב בניזיר, כוונתה לנזירות כזו.
 75 מבררת הגמרא מדוע שמעון הצדיק לא אכל אשם נזיר טמא:
 76 מִתְּקִיף לֵה רַבִּי מְנִי – הקשה על דברי הברייתא, מֵאִי שְׁנָא ו-מה
 77 נשתנה אֲשֶׁם נְזִיר מֵאֲשֶׁם לֵאל אֲכַל שמעון הצדיק, מן הסתם הטעם
 78 הוא, משום דְּאֵתִי עַל חֵטָא – שהוא בא מחמת חטא, וגנאי לאדם
 79 חשוב לאכול דבר הקרב משום חטא. ואם כן קשה למה נהג כן
 80 דוקא באשם נזיר טמא, הלא מטעם זה כָּל אֲשָׁמוֹת נְמִי לֹא לִיבֹל
 81 – משאר אשמות גם לא היה לו לאכול, הֲעַל חֵטָא אָתוּ – שמשום
 82 חטא הם באים, ומדוע נמנע רק מאשם נזיר טמא.
 83 מתרצת הגמרא, אָמַר לִיה רַבִּי יוֹנָה לְרַבִּי מְנִי, טעמו של שמעון
 84 הצדיק לא לאכול אשם נזיר טמא, אינו משום שבא על חטא, אלא
 85 הֵינִי מְעַמָּא – הטעם הוא, שסתם נודרי נזירות כְּשֶׁהֵן תוֹהֲנִין נְזִירִין
 86 – כשהם מתחרטים על מעשיהן הרעים נודרים נזירות, וזאת כדי
 87 שיתכפר עונם, וְכִשְׁהֵן מְסַמְּאִין – וכשאירע שנטמאו באמצע ימי
 88 הנזירות במת, וְרַבִּין עֲלִיָּהוּן מְנִי נְזִירוֹת, ומתוך כך מתרבים להם ימי
 89 נזירות יותר ממה שקבלו בתחילה, כי הימים שקדמו לטומאה
 90 נופלים, וחייבים לחזור ולמנות מחדש את כל ימי הנזירות שקבלו
 91 עליהם, ולכן מְתַרְמִינֵן בְּהֵן – על עצם הדבר שקבלו על עצמם
 92 נזירות, וְנִמְצְאוּ מְבִיאִין חוֹלִין לְעֹזְרָה, כיון שמתחרטים על נזירותם,
 93 קרבנותיהם הם כעין חולין בעזרה, לפי שאין מקריבים אותם
 94 מרצון הלב, ולכן נמנע שמעון הצדיק לאכול קרבנות נזיר טמא.
 95 מקשה הגמרא על רבי יונה, אִי הָכִי – אם כך, אֲפִילוּ נְזִיר מְהוֹר נְמִי
 96 – אפילו מן הקרבנות שמביא הנזיר הטהור בגמור ימי נזירותו היה
 97 לשמעון הצדיק להמנע מאכילתם, שמה בתוך ימי הנזירות
 98 התחרט הנזיר על קבלת הנזירות, ונמצא שהקרבנות של עכשיו
 99 הם כעין חולין בעזרה.
 100 מתרצת הגמרא, נְזִיר מְהוֹר לֹא – אין לחוש שיתחרט באמצע ימי
 101 הנזירות, דְּאֲמַרְנֵי אָמִיד נְפִשֵׁיהּ דְּיִבֹל לְגִדּוֹר – לפי שקודם שקיבל
 102 על עצמו נזירות מן הסתם אמד את עצמו כמה ימי נזירות
 103 באפשרותו לקבל, ורק לאחר שמשער בדעתו שיכול לעמוד בכך
 104 נודר, ועל כן אין לחוש שהתחרט באמצע, וקרבנותיו רצויים. אבל
 105 נזיר טמא שמתווספים עליו ימי נזירות כאמור לעיל, יש לחוש
 106 שמתוך כך יתחרט על עצם קבלת הנזירות, ולכן אין קרבנותיו
 107 רצויים.
 108 הגמרא חוזרת לתחילת הענין לברר מי הוא התנא של המשנה
 109 הסובר שיש חילוק בין הנודרים למתנדבים, ומביאה אופן נוסף
 110 לתרץ שאלה זאת:
 111 וְאִבְעִית אִימָא – ואם תרצה אמור,

1 כִּי קָאָמַר רַבִּי מְאִיר שמשום חשש תקלה אינו טוב לידור, זה בְּגִידֵי
 2 – שאמר הנודר 'הרי עלי להביא קרבן', שכן אפילו לאחר שיפריש
 3 בהמה לנדרו, אם אבדה או מתה חייב להביא אחרת תחתיה,
 4 ונמצא שהחשש לתקלה אינו צד רחוק, ועל כן אמר לא לידור.
 5 אבל בְּגִידָה – שאמר על בהמה מסוימת 'הרי זו קרבן', ואם אבדה
 6 או מתה אינו מביא אחרת תחתיה, וחשש לתקלה בה הוא צד
 7 רחוק, לֹא קָאָמַר – על זה לא אמר רבי מאיר שאין טוב לידור, וגם
 8 לדבריו כשרים נודבים. ומשנתינו היא כשיטת רבי מאיר, ולכן
 9 נאמר בה שאם אמר כנדרי כשרים לא אמר כלום, אבל כנדבותם
 10 נדר וכו'.
 11 מקשה הגמרא, וְהָא קָתְנִי – והלא שנינו במשנה בְּגִידוֹתֵם, 'נדר'
 12 בְּנִזִיר וּבְקָרְבָן, הרי שהמשנה מפרשת שנדבת הכשרים גם היא על
 13 ידי נדר, וכיצד ניתן להעמיד את המשנה כרבי מאיר הסובר שאין
 14 הנדר מידה משובחת, וממילא אינה דרך ראויה לכשרים. מתרצת
 15 הגמרא, הָנִי 'נדר' בְּנִזִיר וּבְקָרְבָן – לשון המשנה 'נדר' טעון תיקון,
 16 והגירסא 'נדר' בניזיר ובקרבן, וממילא מתפרשת המשנה כשיטת
 17 רבי מאיר.
 18 הגמרא מבררת מה החילוק בין נדר לנדבה:
 19 שואלת הגמרא, מֵאִי שְׁנָא נְזִיר דְּלֵא – שאין רגילים הכשרים
 20 להיות נודרים קרבן לדעת רבי מאיר, כִּי יֵשׁ חֲשֵׁשׁ דְּלִמָּא אֲתִי בָּהּ
 21 – שמא על ידי נדרו יבא לְיָדֵי תַקְלָה, שיאחר מלקיים נדרו עד
 22 שיעבור שלש רגלים ויעבור על בל תאחר, בְּגִידָה נְמִי לֹא יְהִיו
 23 רגילים וימנעו עצמם ממנה, שהרי גם בה יש אותו חשש דְּלִמָּא
 24 אֲתִי בָּהּ – על ידי הנדבה לְיָדֵי תַקְלָה, שיאחר מלהביאה לבית
 25 המקדש עד שיעבור שלש רגלים ויעבור על בל תאחר.
 26 מתרצת הגמרא, שיש אפשרות לנדבה שהחשש לתקלה בה רחוק
 27 ביותר, כְּהַלֵּל תְּזִקֵן – כמו שהיה עושה ה'הל הזקן. דְּתִנְיָא –ששנינו
 28 בברייתא, אָמַר עַל הַלֵּל תְּזִקֵן שְׁלֵא מְעַל אָדָם בְּעוֹלָתוֹ כֹּל יָמָיו –
 29 שאף פעם לא נכשל אדם באיסור מעילה, בקרבן עולה שהלל
 30 הקדיש. וכיצד היה עושה, היה ה'לל מְבִיאָה – את הבהמה בְּשֵׁהִיא
 31 עדיין חולין לְעֹזְרָה – לפתח העזרה, וּמְקַדִּישָׁה בפתח וְסוּמְךָ עֲלֶיהָ
 32 את ידיו וְשׁוֹמְמָה, כך שמתוך הזמן הקצר שבין ההקדשה לשחיטה
 33 לא היתה אפשרות למעול בה. ומשנתינו שאמרה שבכנדבת
 34 כשרים עלי נרב בקרבן, גם כן כוונתה על אחד העומד בפתח
 35 העזרה ואומר כן על בהמה שהיתה שם לפניו, שזהו האופן
 36 שנוהגים בו הכשרים שכאמור אין בו חשש לתקלה, ועל כן חל
 37 נדרו.
 38 מבררת הגמרא כיצד שייך בנזירות נדבה:
 39 מקשה הגמרא, הֵנִיחָא נְדָבָה דְּקָרְבָנִית – זה מובן כיצד שייך נדבת
 40 כשרים בקרבן, והיינו שעושים כהלל, אבל נְדָבָה דְּנְזִירוֹת ו-אצל
 41 נזירות) שמבואר במשנה שדרך כשרים לנדוב נזירות, מֵאִי אִימָא
 42 לְמִימַר – כיצד כשרים נודבים נזירות, הרי יש בזה חשש תקלה,
 43 שיעבור על איסורי נזירות.
 44 מתרצת הגמרא, (כְּבִר לֵה) שייך אופן של נדבה בקבלת נזירות,
 45 כְּשִׁמְעוֹן הַצְּדִיק – כמו המעשה בניזיר שפגש שמעון הצדיק. דְּתִנְיָא
 46 אָמַר (רַבִּי) שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק, מִיָּמִי לֹא אֲכַלְתִּי אֲשֶׁם נְזִיר מְטָא, דהיינו
 47 שאם אירע שניזיר נטמא במת, ממתין שבעה ימים ומסחר עצמו,
 48 ומביא קרבן אשם, וחוזר למנות את כל מנין ימי הנזירות שקיבל
 49 על עצמו מחדש. ואמר שמעון הצדיק על עצמו, שלא אבל מימיני
 50 אשם נזיר שנטמא, אֵלֵא אשם אָחֵהּ, שפָּעַם אָחֵהּ כָּא אָדָם אָחֵהּ נְזִיר
 51 מִן הַדְּרוֹם, שהביא אשם נזיר טמא, וְרֵאיתו שְׂהוּא יָפָה עֵינָיו וְמוֹב
 52 רוּאֵי – יפה מראה, וְקוּצוֹתָיו –שערות ראשו קְדוּרוֹת לוֹ תַלְתְּלִים
 53 – מלשון תלויים. אֲמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי מַה רֵאִיתָ לְהַשְׁחִית אֶת שְׁעָרְךָ זֶה
 54 הַנְּאִיָּה – למה קבלת עליך נזירות שבסופה תצטרך לגלות את
 55 שערותיך. אָמַר לִי, וְיֹעֵה הִיִּיתִי לְעֵרֹוּ שֶׁל אִבָּא בְּעִירִי, ופעם אחת
 56 הִלְבַּתִּי לְמַלְאוֹת מַיִם מִן הַמַּעְיָן להשקות את העדר, וְנִשְׁתַּכַּלְתִּי

64 באים בנדבה, מתנדב ומביא. והרוצה להביא תודה וארבעה מיני
65 לחמה הבאים עמה, מתנדב ומביא. אבל בניירות לא התנדבו
66 חסידים הראשונים, כפי שלא נקראו חומאים, שהנזיר נקרא חוטא,
67 שנאמר בקרבנות נזיר שנטמא (במדבר ו יא) 'וכפף עליו מאשר הטא
68 על הנפש', ודורשים מכאן שחטא בנפשו לפי שציער את עצמו מן
69 היין, כפי שהגמרא תבאר בהמשך.

70 הגמרא מונה שלושה תנאים הסותרים ששייך חטא בניירות:

71 אמר אביי, שמעון הצדיק ורבי שמעון ורבי אלעזר הקפר בולן שיפה
72 אחת הן - כולם שוים בדעה דנייר חוטא הוי - ששייך חטא בניירות
73 ואין ראוי לנזור. ומפרטת הגמרא היכן מצינו שסוברים כן. שמעון
74 הצדיק ורבי שמעון הא דאמרן ו-זה שאמרנו עד כה, ששמעון
75 הצדיק לא אבל מימיו אשם נזיר טמא, שחשש שמתוך שמתרבים
76 להם ימי נזירות הם מתחרטים על נזירותם. ורבי שמעון שאומר
77 שחסידים הראשונים לא התנדבו נזירות כדי שלא יקראו חוטאים.
78 ורבי אלעזר הקפר כפי גם סובר כדבריו, ונתניא רבי אלעזר הקפר
79 כפי ו-הגדול בדורו אומר, נאמר בפסוק 'וכפף עליו מאשר הטא
80 על הנפש' משמע שהניירות היא חטא בנפש האדם, וכי פאיו נפש
81 הטא זה, אלא שציער עצמו מן היין, והוה חטא.
82 וממשיך רבי אלעזר הקפר ואומר, והלא דברים קל וחומר, ומה נזיר
83 זה שלא ציער עצמו אלא מן היין ולא משאר דברים נקרא חוטא,
84 המצער עצמו מכל דבר - שפורש מכל המאכלים, על אחת כמה
85 וכמה שנקרא חוטא. מכאן שכל היושב בתענית נקרא חוטא.
86 שואלת הגמרא, ותרוין קרא בנייר טמא כתיב - והרי הפסוק הוה
87 'אשר חטא על הנפש' מדובר בנייר שנטמא, ומשמע שסתם נזיר
88 שלא נטמא לא נקרא חוטא.

89 מתרצת הגמרא, אמנם ענין החטא שבניירות נוכר בנייר טמא, אך
90 זה משום דשנה בחטא הוא - שכפל בחטא גם שציער עצמו מן
91 היין, וגם שנטמא בתוך ימי נזירותו. אך באמת נזיר טהור גם נקרא
92 חוטא משום שציער עצמו מן היין. וכן מוכח מלשון הפסוק, שאם
93 כוונתו רק לנזיר שנטמא בתוך ימי הנזירות, היה לו לומר וכפר
94 עליו 'מאשר חטא' ותו לא, למה האריך והוסיף 'על הנפש', הרי
95 מכאן שנקרא חוטא גם על שציער את נפש עצמו.

משנה

96 כינוי נדרים הם, האומר (להכיר) במקום כבר זה עלי בקרבן, קונם
97 כבר זה עלי, או קונם כבר זה עלי, או קונם כבר זה עלי, הרי אלו
98 כינויין לקרבן - לנדר שמתפיסו בקרבן. כינוי חרמים הם, האומר
99 במקום חרם, חרף או חרף או חרף, הרי אלו כינויין להרם - להרמי
100 גבוה. כינוי נזירות הם, האומר במקום הריני נזיר, הריני נזיק, או
101 הריני נזיק, או הריני פזיק, הרי אלו כינויין לניירות. כינוי שבועות
102 הם, האומר במקום שבועה שלא אוכל כבר זה, שבועה שלא
103 אוכל, או שקיקה שלא אוכל, או נזיר פזוקי - במשה, כלומר, ו
104 שמפרש ששבועתו תחול כשבועת משה, הרי אלו כינויין לשבועה.
105

גמרא

106 איתמר, מהו מקור הכינויין, רבי יוחנן אמר שהכינויים לשון אומות
107 הן - שהאומות קוראות כך לקרבן, לחרם, לנזירות, ולשבועה. רבי
108 שמעון בן לקיש אמר שהכינויים הם לשון - לשונות שבדו להם -
109 חידשו מלבם חכמים, להיות - שאדם יהיה נזיר כו - בהם.
110 ומביאה הגמרא ראייה שפירוש המילה בדו הוא שחידשו מליבם,
111 וכן הוא אומר (מלכים א יב ל) 'בחדש אשר נבא מלכו'.
112 הגמרא מבארת לדעת ריש לקיש מדוע חידשו חכמים את
113 הכינויים:
114

115 ומעטא מאי תקינו רבנן כינויין, דלא לימא - שלא יאמר אדם את
116 המלה קרבן, שואלת הגמרא, ולימא קרבן - ויאמר את המלה
117 קרבן, כלומר, לאיזה מכשול חששו חכמים אם יאמר אדם כן.
118 משיבה הגמרא, חכמים חששו דילמא אמר - שמא יאמר קרבן לה'.
119 שואלת הגמרא, ולימא קרבן לה', ואיזה מכשול עלול לצאת מכן.
120 משיבה הגמרא, חששו חכמים דילמא - שמא ירצה לנזור, ואמר
121 - יאמר את המלה לה', ויחזור בו מהנדר ולא אמר - יאמר את
122 המלה קרבן, וקא משיב - ונמצא שהוא מוציא שם שמים לבטלה.
123 הגמרא מביאה מקור לחשש זה מברייתא: ותניא בברייתא, רבי
124 שמעון אמר

1 אפילו תימא - אפילו תאמר שמשנתנו המחלקת בין נדר לנדבה
2 היא כפי יהודה הסובר שהפסוק משבח את זה שנודר ומשלם,
3 שהוא טוב מזה שאינו נודר כלל. פי ו-מתי אמר רבי יהודה שנודר
4 ומשלם הוא המשובח, זה פנדה - שאומר על בהמה מסוימת
5 'הרי זו קרבן', שחשש לתקלות בנדבה הוא רחוק, ועל כן אמר
6 שטוב לידור ולשלם, אבל פנדה - שאומר 'הרי עלי קרבן', לא אמר
7 על זה רבי יהודה שטוב לידור ולשלם, וגם לדבריו נמנעים
8 הכשרים מלידור, משום חשש תקלה הקיים בנדרים. ומשנתנו
9 היא כשית רבי יהודה, ועל כן מחלקת המשנה בין הנודרים
10 למתנדבים, ואומרת שדרך הכשרים לנדוב אבל לא לידור.
11

12 הגמרא מקשה על תירוץ זה:

13 והקתני - והלא שנינו בברייתא בדברי רבי יהודה שהטוב מזה
14 שנודר ואינו מקיים, ואף ומה שאינו נודר כלל, הוא זה הנודר
15 ומקיים. הרי שלרבי יהודה הפסוק משבח את הנודר ומשלם,
16 ובודאי שדרך זו ראויה לכשרים, וכיצד ניתן להעמיד את המשנה
17 האומרת שרק רשעים הם הנודרים כרבי יהודה.

18 מתרצת הגמרא, תני 'נודב' ומקיים - לשון הברייתא 'נודר' טעון
19 תיקון, וכך תשנה את דברי רבי יהודה, טוב מזה ומזה 'נודב'
20 ומקיים, שהוא טוב יותר ממי שאינו נודב כלל, אבל נודר ומקיים
21 אף לרבי יהודה אינו טוב ואינו דרך הכשרים, משום החשש
22 לתקלה, וממילא מתפרשת המשנה כשית רבי יהודה.
23

24 הגמרא מבררת מה החילוק בין נדר לנדבה:

25 שואלת הגמרא, מאי שנא ו-מה נשתנה נודר ומשלם, דלא - שאינו
26 טוב לידור לדעת רבי יהודה, דילמא אתי פה ו-שמא על ידי נדרו
27 יבוא לידי תקלה, שיאחר מלקיים את נדרו עד שיעבור שלוש
28 רגלים ויעבור על כל תאחר, נדבה נמי - גם בנדבה יש לחוש
29 לאותו חשש, דילמא אתי ו-שמא יבוא לידי תקלה על ידי הנדבה,
30 שיאחר מלהביאה לבית המקדש עד שיעבור שלש רגלים ויעבור
31 על כל תאחר. ואם כן יש לכשרים להמנע גם מנדבה, ומדוע אמר
32 רבי יהודה שטוב לנדוב ולשלם.

33 מתרצת הגמרא, רבי יהודה למעשה - לשיטתו במקום אחר, דאמר
34 אדם מביא פכשתו לעזרה בעודה חולין, ומקדישה בפתח העזרה,
35 וסומך ידי עליה ושחטה מיד, והעושה כן אין בזה חשש תקלה
36 בכל אופן שהוא, ועל מקרה כזה אומר רבי יהודה שיותר טוב
37 לינדוב ולשלם.
38

39 שואלת הגמרא, תינח - מובן כיצד שייך נדבה דקרבנות ו-אצל
40 קרבנות, כאמור במקדיש קרבנו בפתח העזרה, אבל נדבה בניירות
41 ו-אצל נזירות, שמבואר במשנה שדרך הכשרים לנדוב נזירות,
42 מאי איכא למימר ו-מה יש לומר בזה, כיצד כשרים נודרים נזירות,
43 הרי יש חשש תקלה שיעבור על איסורי נזירות.

44 מתרצת הגמרא, רבי יהודה למעשה - לשיטתו, וכמו שמצאנו
45 שאמר במקום אחר, ותניא - ששנינו בברייתא רבי יהודה אומר,
46 חסידים הראשונים היו מתאווין להביא קרבן חטאת, שמתוך
47 חסידותם ואהבת הבורא שבערה בקרבם, היו משתוקקים לקיים
48 בגופם את כל המצוות, ולא רצו שיחסר מהם הקרבת קרבן חטאת,
49 שאף זו מצות עשה. אך לא יכלו להתנדב ולהביא חטאת, שאין
50 מביאים אותה אלא על חטא הנעשה בשוגג, וצדיקים הללו לפי

51 שאין תקדוש קרוב הוא מביא תקלה על ידיהם, לא נכשלו מעולם
52 בעבירה, משום שהבא להטעה מסיעים אותו מן השמים, רגלי
53 חסידיו ישמור, ולא היה בדם חטא שיחזיבו על ידו בהקרתה.
54 מה היה עושינו - איזה דרך מצאו להם להתחייב בה, עומדין
55 ומתנדבין - מקבלים על עצמם נזירות למקום - לשם שמים כפי
56 שיתחייב קרבן חטאת למקום בגמור הנזירות כמו שנאמר (במדבר ו

57 יג-ד) וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו וגו', והקריב את קרבנו
58 לה' וגו', וכבשה אחת בת שנתה תמיתה לחטאת וגו'. ונמצא שאף
59 קרבן חטאת עלה בידם להקריב. ומתוך שחסידים היו וכוונתם
60 שלמה ורצויה לא באו לידי תקלה בניירותם. ומשנתנו שאמרה
61 שכנדת כשרים נדר בנייר, מדברת על נזירות שמתוך כוונה
62 שלימה ורצויה כפי שעשו חסידים הראשונים, שהיא קרויה נדבה.
63 הברייתא מביאה שיטה החולקת על רבי יהודה:

64 רבי שמעון אומר, חסידים הראשונים לא נדרו בנייר כדי להביא
65 חטאת, מהטעם המבואר בהמשך, אלא הרוצה מהם להביא עולה
66 הבאה בנדבה, מתנדב ומביא. הרוצה מהם להביא שלמים שגם אלו
67

1 תני נודב ומקיים. ור' יהודה דריש להו לקראי כר' מאיר, דטוב מזה ומה שאינו נודר כל
 2 עיקר. מיהו, בא פליג עליה דר' מאיר, דלרבי מאיר קרא דנקט נודר - הוא הדין
 3 לנודב ולודידיה דוקא נודר אבל נודב מזה מזה. רבי יהודה לטעמיה. דאמר דכשרין
 4 מתאוק להביא קרבנות של חובה, ומתוך כך הם נודרין בנייר. וכיון שלכותה זו הם עושים -
 5 מיקרי נדבה. ד' מיני לחמה חמין, וג' מינים של
 6 מצה: הלוח, ריקקין, רובוכין. כולן בשטה אחת
 7 הן. מיהו לא אמרו ממש דבר אחד, דלשמעון
 8 הצדיק דוקא נודר טמא הוא שנקרא חוטא, ולא
 9 משום דמצער עצמו אלא משום דמתחרט. ואילו
 10 לר' שמעון ולר' אלעזר הקפר אפילו נודר סתור
 11 נקרא חוטא. מיהו, כולן שוין דאיבא חטא
 12 בניירות. והדין קרא בנייר טמא כתיב. לר'
 13 שמעון ולרבי אלעזר הקפר פריך. דאלו לשמעון
 14 הצדיק לא קשיא מיד, דאידו קאמר דוקא נודר
 15 טמא נקרא חוטא. משום דשנה בחטא. שציער
 16 עצמו, ונטמא. ויתרא ד'על הנפש' קא דריש. דאי
 17 מחטא טומאה בלחוד קאמר - הוה ליה למיכתב
 18 "מאשר חטא" ותו לא, "על הנפש" לל. מתני'
 19 הרי אלו כנויין לחרם. ובגליל אפילו בסתם
 20 אסור. דמשמע חרמי גבוה, לפי שאין מכירין
 21 בחרמי בהנים. וביהודה דוקא במפרש חרם של
 22 בדיק הבית, ובדאיאת לקמן בפ' "ואלו מותרין" (ק)
 23 (יג). נדר במהו הרי אלו כנויין לשבועה. במהו
 24 כנוי למשה, בשבועת משה, כדכתיב (שמות 5)
 25 "ויאל משה". וזכי איתא בירושל'. האי דקאמר
 26 "נדר במהו", ולא קאמר: שבועה שקוקה במהו -
 27 אפשר בגמי בסיד. גמי לשון אומות הם. דקרו
 28 קרבן בהני לישיני. שברו להם חכמים. שחדשו
 29 מלבם. דילמא אמר להו ולא אמר קרבן.
 30 ומשה תקנו "קונם" - כי היכי דלימא "קונם"
 31 בלחוד. דאילו אמר "קרבן" - אמר "לשם",
 32 כלישנא דקרא. ובחורמים גמי, א"ע בביהודה לא
 33 סגי ליה ב'חרם' בלחוד, שסתם חרמים ביהודה
 34 אינם לבדיק הבית, מיהו אם אמר "חרם הוא" -
 35 אמר "לשם", כדכתיב. אבל כי אמר "חרך", כיון
 36 דלאו לישנא דקרא הוא - לא הוה אמר "לשם",
 37 אלא "לבדיק הבית".
 38 וב"ה

1 אפילו תימא רבי יהודה היא. מתני' דשני בין נדר לנדבה, דלר' יהודה גמי שאני ליה. וכי
 2 קאמר ר' יהודה: טוב נדר ומשלם - היינו דאמר בלשון נדבה, אבל בנדר לא אמר. מ"ש
 3 נדר ולא כו' דאתי בה לידי תקלה. כדלעיל. לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן,
 4 (שאין באין) כלומר, שהם מתייראים שלא יעשו שום חטא, ורוצין להביא קרבן להתכפר
 5 עליהם. לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על
 6 ידיהם, מה היו עושין כדי שיתחייבו קרבן? שאין
 7 מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממש. ענין
 8 אחר: לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם
 9 - שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא
 10 שיתחייבו קרבן חטאת. אלא הרוצה להתנדב
 11 מתנדב ומביא שלמים וכו', אבל חטאת לא אתי
 12 בנדבה, ובניירות גמי לא היו מתנדבין, שלא
 13 יקראו חוטאים. ומתני' דקתני "נדר בנייר",
 14 דמשמע דכשרים נודרין בניירות - לאו ר'
 15 שמעון היא. כולן שיטה אחת. דבשטה אחת
 16 משו דעתייהו. דנייר חוטא הוי. משום דנדר.
 17 והדין קרא בנייר טמא כתיב. על שם שטימא את
 18 עצמו נודב קאמר קרא "אשר חטא על הנפש".
 19 משום דשנה בחטא הוא. דעל שם ששנה עצמו
 20 בחטא. שנוי עצמו ועוד שטימא נירותו - להבי
 21 כתיב ביה "אשר חטא על הנפש". והוא הדין גמי
 22 לשאר נודרין דאיקרו חוטאים, וגלי רחמנא
 23 בהאי, והוא הדין לכולהו. ואהכי גילה בהאי -
 24 משום דזה שונה בחטא שני פעמים, ותולין
 25 הקלקלה במקולקל. מתני' האוסר קונם.
 26 שאמר "קונם כבר זה עלי". חרק. האומר "כבר
 27 זה עליך חרק", או שאמר "נוק נודח פויה";
 28 "הריני נוק אם אוכל כבר זה" או שאמר "נודח"
 29 - הוי כאילו נדר בנייר. שבועה, שלא אוכל כבר
 30 זה, או "שקוקה" - הרי אלו כנוינים לשבועה.
 31 והוי כאילו נשבע ממש. כמו
 32 "מומתא", לשון שבועה. גמ' איתמר כנויין.
 33 דקתני במתני'. רבי יוחנן אמר לשון אומות הן.
 34 דהכי משתבעי אומות, וכי נדרי או משתבעי -
 35 משתעו בהני לשונות. וישראל גמי, כי אמר
 36 בדאי לישנא - מיתסר, דהתורה אמרה "כי
 37 ידור" - בכל לשון דנדר. לשון שברו להן חכמים.
 38 הני לשונות מצאו להם חכמים שידו נודרין בהן.
 39 תקינו חכמים כנויין דלא לימא קרבן, בשם,
 40 כדאמרין בעלמא (עירובין ד' כא): קודם שבא
 41 שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה
 42 אונים, עד שבא שלמה ותקן לה אונים, דכתיב
 43 "אין וחקך תיקן משלים הרבה", שגור על
 44 השניות כי היכי דלא לפגע באיסורא
 45 דאורייתא. הכי גמי תקינו רבנן כנויין לנדרים,
 46 דהנודר בהני כנויין כאילו נודר בקרבן עצמו,
 47 וכן בכינוי דחרם. וכגון גמי "שמרתם את
 48 משמרתני" (ויקרא יז) - עשו משמרת למשמרת,
 49 כי היכי דלא לייתי למעדר בנדר דאורייתא, דאתי למימר גמי "קרבן לה". והיינו דתנן (אבות פ"ג מ"ג): נדרים סיג לפרישות. שתיקנו אלו כנויין כדי להפריש האדם מן העבירה.
 50 מנן

1 תני נודב ומקיים. ור' יהודה דריש להו לקראי כר' מאיר, דטוב מזה ומה שאינו נודר כל
 2 עיקר. מיהו, בא פליג עליה דר' מאיר, דלרבי מאיר קרא דנקט נודר - הוא הדין
 3 לנודב ולודידיה דוקא נודר אבל נודב מזה מזה. רבי יהודה לטעמיה. דאמר דכשרין
 4 מתאוק להביא קרבנות של חובה, ומתוך כך הם נודרין בנייר. וכיון שלכותה זו הם עושים -
 5 מיקרי נדבה. ד' מיני לחמה חמין, וג' מינים של
 6 מצה: הלוח, ריקקין, רובוכין. כולן בשטה אחת
 7 הן. מיהו לא אמרו ממש דבר אחד, דלשמעון
 8 הצדיק דוקא נודר טמא הוא שנקרא חוטא, ולא
 9 משום דמצער עצמו אלא משום דמתחרט. ואילו
 10 לר' שמעון ולר' אלעזר הקפר אפילו נודר סתור
 11 נקרא חוטא. מיהו, כולן שוין דאיבא חטא
 12 בניירות. והדין קרא בנייר טמא כתיב. לר'
 13 שמעון ולרבי אלעזר הקפר פריך. דאלו לשמעון
 14 הצדיק לא קשיא מיד, דאידו קאמר דוקא נודר
 15 טמא נקרא חוטא. משום דשנה בחטא. שציער
 16 עצמו, ונטמא. ויתרא ד'על הנפש' קא דריש. דאי
 17 מחטא טומאה בלחוד קאמר - הוה ליה למיכתב
 18 "מאשר חטא" ותו לא, "על הנפש" לל. מתני'
 19 הרי אלו כנויין לחרם. ובגליל אפילו בסתם
 20 אסור. דמשמע חרמי גבוה, לפי שאין מכירין
 21 בחרמי בהנים. וביהודה דוקא במפרש חרם של
 22 בדיק הבית, ובדאיאת לקמן בפ' "ואלו מותרין" (ק)
 23 (יג). נדר במהו הרי אלו כנויין לשבועה. במהו
 24 כנוי למשה, בשבועת משה, כדכתיב (שמות 5)
 25 "ויאל משה". וזכי איתא בירושל'. האי דקאמר
 26 "נדר במהו", ולא קאמר: שבועה שקוקה במהו -
 27 אפשר בגמי בסיד. גמי לשון אומות הם. דקרו
 28 קרבן בהני לישיני. שברו להם חכמים. שחדשו
 29 מלבם. דילמא אמר להו ולא אמר קרבן.
 30 ומשה תקנו "קונם" - כי היכי דלימא "קונם"
 31 בלחוד. דאילו אמר "קרבן" - אמר "לשם",
 32 כלישנא דקרא. ובחורמים גמי, א"ע בביהודה לא
 33 סגי ליה ב'חרם' בלחוד, שסתם חרמים ביהודה
 34 אינם לבדיק הבית, מיהו אם אמר "חרם הוא" -
 35 אמר "לשם", כדכתיב. אבל כי אמר "חרך", כיון
 36 דלאו לישנא דקרא הוא - לא הוה אמר "לשם",
 37 אלא "לבדיק הבית".
 38 וב"ה

1 אפילו תימא רבי יהודה היא. מתני' דשני בין נדר לנדבה, דלר' יהודה גמי שאני ליה. וכי
 2 קאמר ר' יהודה: טוב נדר ומשלם - היינו דאמר בלשון נדבה, אבל בנדר לא אמר. מ"ש
 3 נדר ולא כו' דאתי בה לידי תקלה. כדלעיל. לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן,
 4 (שאין באין) כלומר, שהם מתייראים שלא יעשו שום חטא, ורוצין להביא קרבן להתכפר
 5 עליהם. לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על
 6 ידיהם, מה היו עושין כדי שיתחייבו קרבן? שאין
 7 מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממש. ענין
 8 אחר: לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם
 9 - שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא
 10 שיתחייבו קרבן חטאת. אלא הרוצה להתנדב
 11 מתנדב ומביא שלמים וכו', אבל חטאת לא אתי
 12 בנדבה, ובניירות גמי לא היו מתנדבין, שלא
 13 יקראו חוטאים. ומתני' דקתני "נדר בנייר",
 14 דמשמע דכשרים נודרין בניירות - לאו ר'
 15 שמעון היא. כולן שיטה אחת. דבשטה אחת
 16 משו דעתייהו. דנייר חוטא הוי. משום דנדר.
 17 והדין קרא בנייר טמא כתיב. על שם שטימא את
 18 עצמו נודב קאמר קרא "אשר חטא על הנפש".
 19 משום דשנה בחטא הוא. דעל שם ששנה עצמו
 20 בחטא. שנוי עצמו ועוד שטימא נירותו - להבי
 21 כתיב ביה "אשר חטא על הנפש". והוא הדין גמי
 22 לשאר נודרין דאיקרו חוטאים, וגלי רחמנא
 23 בהאי, והוא הדין לכולהו. ואהכי גילה בהאי -
 24 משום דזה שונה בחטא שני פעמים, ותולין
 25 הקלקלה במקולקל. מתני' האוסר קונם.
 26 שאמר "קונם כבר זה עלי". חרק. האומר "כבר
 27 זה עליך חרק", או שאמר "נוק נודח פויה";
 28 "הריני נוק אם אוכל כבר זה" או שאמר "נודח"
 29 - הוי כאילו נדר בנייר. שבועה, שלא אוכל כבר
 30 זה, או "שקוקה" - הרי אלו כנוינים לשבועה.
 31 והוי כאילו נשבע ממש. כמו
 32 "מומתא", לשון שבועה. גמ' איתמר כנויין.
 33 דקתני במתני'. רבי יוחנן אמר לשון אומות הן.
 34 דהכי משתבעי אומות, וכי נדרי או משתבעי -
 35 משתעו בהני לשונות. וישראל גמי, כי אמר
 36 בדאי לישנא - מיתסר, דהתורה אמרה "כי
 37 ידור" - בכל לשון דנדר. לשון שברו להן חכמים.
 38 הני לשונות מצאו להם חכמים שידו נודרין בהן.
 39 תקינו חכמים כנויין דלא לימא קרבן, בשם,
 40 כדאמרין בעלמא (עירובין ד' כא): קודם שבא
 41 שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה
 42 אונים, עד שבא שלמה ותקן לה אונים, דכתיב
 43 "אין וחקך תיקן משלים הרבה", שגור על
 44 השניות כי היכי דלא לפגע באיסורא
 45 דאורייתא. הכי גמי תקינו רבנן כנויין לנדרים,
 46 דהנודר בהני כנויין כאילו נודר בקרבן עצמו,
 47 וכן בכינוי דחרם. וכגון גמי "שמרתם את
 48 משמרתני" (ויקרא יז) - עשו משמרת למשמרת,
 49 כי היכי דלא לייתי למעדר בנדר דאורייתא, דאתי למימר גמי "קרבן לה". והיינו דתנן (אבות פ"ג מ"ג): נדרים סיג לפרישות. שתיקנו אלו כנויין כדי להפריש האדם מן העבירה.
 50 מנן

1 מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו'. דילמא אמר "לה" ולא גמר לדיבור זה, דלא אמר
 2 קרבן, וקא מפיק שם שמים לבטלה. אלא לכתחילה בעי למימר "עולה" והדר "לה".
 3 כינוי כינויי אסורין. שאם נדר בכינוי כינוי. דקסבר כינוי רתנן במתניתין לשון אומות
 4 הם, ומשום הכי אם כינה בלשון אחר מהני לשון אומות - חשיב נמי נדר, ואסור. ולמאן
 5 דאמר מותר קסבר לשון שבדו להם חכמים.
 6 ומשום הכי מותרים, והני הוא דבדו להן חכמים
 7 - אסורים. אבל אם כינה בלשון אחר דלא בדו
 8 להן חכמים - מותרין. בהני נמי משתעי אומות.
 9 והני נמי הוו ככינוי עצמן דמתניתין, ואסרי.
 10 וזית הלל ככרי לא משתעי אומות הכי. ולא
 11 לשון אומות נינהו, ומותרין. נזינן כינוי, וזינן
 12 דאסרי אטו כינוי עצמן דמתני, דלשון אומות.
 13 מקנמנא מקנמנא מקנמנא. ד"קונם" "קונח" "קונס"
 14 - היינו כינוי עצמן. אבל בהאי לשון "מקנמנא"
 15 "מקנחנא" "מקנסנא" - היינו כינוי כינוי. הני
 16 מפשאה. שם חכם. וחקייא חריבאי. כמו "חרק"
 17 "חרך". מ"פחזנא מאי מ"פחזנא מאי. דמתחלק
 18 ב"מנחנא", מי הוי כינוי כינוי אליבא דמתני,
 19 דאסרי? או דילמא קנינן קאמר. ולא כולם הוא.
 20 שנואל בן גרשום משמע דכתיב "ישבואל בן
 21 גרשום נגיד על הארצות" (דהיא כו), ולא
 22 משמע לשון שבעה. נדר במהו. כמו מומתא.
 23 **מתני** האומר. לחבירו לא חלין שאוכל לך
 24 ליהוי מה שאוכל לך, אלא קרבן ליהוי - אסור.
 25 או שאמר "לא כשר שאוכל לך" לא טהור
 26 שאוכל לך, או שאמר "טמא שאוכל לך", או
 27 "נוטר" או "פיגול" - בכל הני לשונות הוי נדר,
 28 ואסור. באימרא. שאמר "הרי עלי באימרא",
 29 דמשמע כבש תמידין. כדירי. כדיר בהמות של
 30 קרבן. ואית דאמרי: כדיר העצים. כעצים.
 31 משמע: כעצי המערבה. באשים. כאשר של
 32 המזבח. או נדר באחד מכל משמשי מזבח. בכל
 33 המזבח, כמזרק או כמחתה - אסור באותו חפץ
 34 שנדר בו.

גמ'
 1 מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו'. דילמא אמר "לה" ולא גמר לדיבור זה, דלא אמר
 2 קרבן, וקא מפיק שם שמים לבטלה. אלא לכתחילה בעי למימר "עולה" והדר "לה".
 3 כינוי כינויי אסורין. שאם נדר בכינוי כינוי. דקסבר כינוי רתנן במתניתין לשון אומות
 4 הם, ומשום הכי אם כינה בלשון אחר מהני לשון אומות - חשיב נמי נדר, ואסור. ולמאן
 5 דאמר מותר קסבר לשון שבדו להם חכמים.
 6 ומשום הכי מותרים, והני הוא דבדו להן חכמים
 7 - אסורים. אבל אם כינה בלשון אחר דלא בדו
 8 להן חכמים - מותרין. בהני נמי משתעי אומות.
 9 והני נמי הוו ככינוי עצמן דמתניתין, ואסרי.
 10 וזית הלל ככרי לא משתעי אומות הכי. ולא
 11 לשון אומות נינהו, ומותרין. נזינן כינוי, וזינן
 12 דאסרי אטו כינוי עצמן דמתני, דלשון אומות.
 13 מקנמנא מקנמנא מקנמנא. ד"קונם" "קונח" "קונס"
 14 - היינו כינוי עצמן. אבל בהאי לשון "מקנמנא"
 15 "מקנחנא" "מקנסנא" - היינו כינוי כינוי. הני
 16 מפשאה. שם חכם. וחקייא חריבאי. כמו "חרק"
 17 "חרך". מ"פחזנא מאי מ"פחזנא מאי. דמתחלק
 18 ב"מנחנא", מי הוי כינוי כינוי אליבא דמתני,
 19 דאסרי? או דילמא קנינן קאמר. ולא כולם הוא.
 20 שנואל בן גרשום משמע דכתיב "ישבואל בן
 21 גרשום נגיד על הארצות" (דהיא כו), ולא
 22 משמע לשון שבעה. נדר במהו. כמו מומתא.
 23 **מתני** האומר. לחבירו לא חלין שאוכל לך
 24 ליהוי מה שאוכל לך, אלא קרבן ליהוי - אסור.
 25 או שאמר "לא כשר שאוכל לך" לא טהור
 26 שאוכל לך, או שאמר "טמא שאוכל לך", או
 27 "נוטר" או "פיגול" - בכל הני לשונות הוי נדר,
 28 ואסור. באימרא. שאמר "הרי עלי באימרא",
 29 דמשמע כבש תמידין. כדירי. כדיר בהמות של
 30 קרבן. ואית דאמרי: כדיר העצים. כעצים.
 31 משמע: כעצי המערבה. באשים. כאשר של
 32 המזבח. או נדר באחד מכל משמשי מזבח. בכל
 33 המזבח, כמזרק או כמחתה - אסור באותו חפץ
 34 שנדר בו.

1 **וב"ה** סברי הכי לא משתעי אומות. כלומר, דאפי' משתעי הכי - ליתיה מעיקר לשון, אלא
 2 דמנייהו משתעי בהכי, ולא לישנא הוא. וקיימא לן כר' יוחנן דאמר לשון אומות הם, וק"ל
 3 נמי דכנויי כינויי מותרין. **תניא** רשב"ג אומר נדר במהו לא אמר כלום במומתא דאמר
 4 מזה הרי אלו כינויי לשבעה. וד"פ: דרשב"ג לפרושי מתני' אהא. דכי קתני: נדר במהו - לא
 5 דאמר "במהו" בלחוד, אלא דאמר "במומתא
 6 דאמר מזה", כלומר: בשבעה ששבע משה,
 7 כדכתיב (קמ"ג) "ויאל משה לשבת את האיש".
 8 ומש"ה תנן: נדר במהו, דאילו אמר: שבעה
 9 שקוקה במהו - היה משמע דאמר "במהו"
 10 בלחוד. ומש"ה תנן נדר - לאשמעין דבעין
 11 שזכור נדרו של משה, דהיינו שבעה. והיינו
 12 דקאמר רבן שמעון בן גמליאל: במומתא (דאמר)
 13 מזה. ואית דגרסי: "במומי" "במומתא" - לא אמר
 14 כלום, "מומי" "מומתא" - הרי אלו כינויי
 15 לשבעה. וד"פ: דרבן שמעון בן גמליאל אהא
 16 למימר דאילו אמר בבית - לא הוי כינוי
 17 לשבעה. וכי תנן במומי לא שיאמר כן עם בית,
 18 אלא בלא בית. ולחך גירסא הא דלא תנן:
 19 שבותה שקוקה מומי, ותנן: נדר במומי - משום
 20 דשבותה שקוקה נגורים משבעה, מה שאין כן
 21 במומי, ולפי שדון כינויים חלוקים (הפסיק) ביניהן
 22 בנדר. **מתני** לחולין שאוכל לך לכשר
 23 לרכי. כולחו בפתחות הלמיד קרינן להו. ומש"ה
 24 אסור, דמשתמע: לא חלין - אלא קרבן, לא כשר
 25 - אלא אסור, לא דכי - אלא אסור. דאשכחן הכי
 26 גבי היתר, כדאמרין (מיו"ט פ"ז מ"ז): העיד יוסף בן
 27 זיעור על איל קמצא שהוא דכן. וקרא נמי כתיב
 28 "כל צפור טהורה כלומר מותרת. הלכך, כי אמר
 29 "לא כשר" ו"לא דכי" - אלא אסור קאמר. וכי
 30 תימא: אלא אסור - משום איסור קאמר, ולא
 31 משום נדר, והוה ליה כמחפסי בדבר האסור, ולא
 32 מייסטר

1 **ה"ד** "שבואל" "שבואל" "שקוקאל". שבואל בן גרשום משמעו: אהא: "שבואל"
 2 "שבואל" "שקוקאל" מהו? אומר שמואל: אומר "אשכחנא" לא אומר פרום, "אשכחנא"
 3 - לא אומר פרום, "קרינשא" - לא אומר פרום. נדר במהו הרי אלו כינויי. תניא, רשב"ג אומר: האומר "במהו" - לא
 4 אומר פרום, "במומתא דאמר מזה" - הרי אלו כינויי לשבעה. **מתני** האומר "לחלין שאוכל לך" ו"לא דכי"
 5 "טהור" ו"טמא" "נוטר" ו"פיגול" אסור. "באימרא", "בעצים", "באשים", "במנחנא", "בפחול", "בירושלים", נדר באחד
 6 מכל משמשי המזבח, אע"פ שלא הזכיר קרבן - ה"ו נדר בקרבן. רבי יהודה אומר: האומר "ירושלים" לא אומר פרום.
 7 גמ'

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ייד סיון, הנה אף שקודם קבלת התורה הנה עמא פזיזא הי מעלה וכמבואר
ברז"ל (שבת פט, ע"א) אבל בכלל לאחר קבלת התורה (והכוונה בזה גם בכל יום ויום וכמבואר בדא"ח
בדיוק בברכת התורה בברכות השחר נותן התורה לשון הווה) ובפרט בעבודה תמידית צ"ל מסודרה
ובלי פזיזות ובמילא עליו להתעסק בעניי פרנסתו עתה בהשתדלות המתאימה מבלי שתבלבל בשעת
מעשה הסברה להכנס בעבודת הישיבה, וכשישתפר המצב בהישיבה כמ"ש במכתבו הרי אז הזמן
לחשוב בפרטי ואופני עבודה שם וכן ע"י החלטה בכללות והשי"ת יחזקו בשמירת הקביעות עתים
בתורת הנגלה והחסידות שגם זה יוסיף ברכה והצלחה בעניי פרנסתו.

בברכה.

נדרים דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום רביעי) קצט

52 הגמרא מסתפקת בלשונות נוספים האם הם כינויי כינויים:
53 איבעיא להו, אם אמר מיפתחנא, מאי, וכן אם אמר
54 וכן אם אמר מיפתחנא, מאי – האם לשונות אלו הם כינויי כינויים
55 לניזירות.
56 אמר ליה – שאל רבינא לרב אשי, הנודר בלשון קינמא (קינמא),
57 מאי – איך מפרשים כוונתו, קונם קאמר – האם התכוון לנדור
58 בלשון קונם שהוא כינוי לנדור, או דילמא – שמא לא התכוון לנדור
59 כלל, וכוונתו היתה לקנמן בשם (שמות ל כג) שהוא אחד מסממני
60 הקטורת קאמר.
61 אמר ליה – שאל רב אחא ברבי רב אשי, הנודר בלשון
62 קינא, מאי – איך מפרשים כוונתו, האם כוונתו היתה לקניא ו-קון
63 של תרגולין קאמר, או דילמא – שמא כוונתו היתה לנדור בלשון
64 דקונם שהוא כינוי לנדור. תיבעי – נשארה הגמרא בספק מה דינו
65 של הנודר בלשונות אלו.

66 הגמרא מבארת, כינויי כינויי דשבועה היכי דמי – מה הם. אם אמר
67 שבואל או שבותיאל, הם כינויים לשבוטה, וכן אם אמר שקוקאל
68 הוא כינוי לשקוקה.
69 מקשה הגמרא, וכי שבואל הוא כינוי לשבוטה, הלא שבואל בן
70 גישום משמע, והוא שם של אדם ואין רגילות בני אדם להשבע בו.
71 מתרצת הגמרא, אלא כינויי כינויים של שבוטה הם שבוואל או
72 שבותיאל או שקוקאל, מהו.

73 הגמרא מבארת לשונות שאינם אפילו כינויי כינויים:
74 אמר שמואל, אם אמר אשיבתא, אינו מכינויי הכינויים של שבוטה,
75 ולא אמר בלום. וכן אם אמר אשקיקא, לא אמר בלום. וכן אם אמר
76 קרינשא, אינו מכינויי הכינויים של קונם, ולא אמר בלום.
77 שנינו במשנה, האומר וכו' שבוטה, שקוקה, נדר במוהי הרי אלו
78 כינויי של שבוטה:

79 תניא בברייתא, רבן שמעון בן גמליאל אומר – מפרש את דברי
80 המשנה שנדר במוהי הוא כינוי לשבוטה, האומר – הנשבע
81 בלשון מוהי – משה, לא אמר בלום ואין שבוטתו חלה, שהרי אין
82 משמעות להשבע במשה. והכינוי ששנינו הוא, הנשבע במומתא
83 דאמר מוהי – בשבוטה שאמר משה, הרי אלו כינויי לשבוטה.

משנה

84 האומר אחד מלשונות אלו: לחולין ומשמעותו לא חולין אלא
85 כקרבן יהיה מה שאוכל לך – משלך, או שאומר מה שאוכל ממך
86 יהא לא בשך, וכן אם אמר מה שאוכל ממך יהא לא רבי ו-לא
87 טהור, או לא מהור, וכן אם אמר מה שאוכל ממך יהא ממא, או
88 שאמר מה שאוכל ממך יהא נותר – קרבן שעבר זמן אכילתו, וכן
89 אם אמר מה שאוכל ממך יהא פניול – קרבן שחשב בשעת
90 עבודתו לאוכלו חוץ למקומו או חוץ לזמנו, אסור. וכן אם אמר
91 כבר זה עלי באימרא – (כשהו), שכוונתו לשה של קרבן, או שאמר
92 כבר זה עלי פדירים – שמשמעותו כקרבנות הנמצאים בדירים
93 שבבית המקדש, או קעצים – שמשמעותו כשני גזירי עצים שעל
94 המערכה, או פאשים – שמשמעותו כשלהבות שבמזבח, או
95 פמוכה – שמשמעותו כקרבנות המזבח, או פהיכל – שמשמעותו
96 כקרבנות של בית המקדש, או בירושלים – שמשמעותו כקרבנות
97 הקרבים בירושלים, או שנדר בכלי אחד מכל משמשי המזבח, אף
98 על פי שלא הוביר בנדרו לשון של קרבן הרי זה נדר בקרבן כיון
99 שמתוך דבריו משתמע שנודר בקרבן. רבי יהודה אומר האומר כבר
100 זה עלי ירושלים לא אמר בלום עד שיאמר בירושלים.
101

1 מנין שלכתחילה לא יאמר אדם המקדיש בהמה בהמה זו לה'
2 עולה אלא יאמר עולה לה, ואדם המתנדב מנחה לא יאמר לה'
3 מנחה אלא מנחה לה, ולא יאמר לה' תודה אלא תודה לה, ולא
4 יאמר לה' שלמים אלא שלמים לה, תלמוד לומר (ויקרא א ב) קרבן
5 לה, שאף שמן הראוי היה שיכתב בתורה לה' קרבן, הקדימה
6 התורה את המלה קרבן למלה לה' ללמדנו שידור בלשון קרבן לה'
7 שחוששים שמא יחזור בו ונמצא שהזכיר שם שמים לבטלה,
8 ממשיכה הברייתא, ומדין זה יש ללמוד קל וחומר, ומה זה – אדם
9 המקדיש קרבן, שלא נתפון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן,
10 אמרה התורה שמשש הזכרת שם שמים לבטלה לא יאמר לה'
11 לקרבן אלא קרבן לה, המזכיר שם שמים לבטלה – שלא לצורך
12 כלל, כלומר שלא לצורך נדר, על אחת כמה וכמה שצריך להיזהר
13 בכך.

14 הגמרא מנסה לומר שכבר נחלקו התנאים במחלוקת רבי יוחנן
15 וריש לקיש:

16 ליקא פתנאי, בית שמאי אומרים, הנודר בכינויי כינויי חלו נדריו,
17 אותם דברים שאסר על עצמו אסורין עליו בהנאה, ובית הלל
18 חולקים ואומרים, שהנודר בכינויי כינויי לא חלו נדריו והדברים
19 שאסר על עצמו מותרין לו בהנאה. מאי לאו – לכאורה נחלקו
20 התנאים בדבר זה, מאן דאמר – בית שמאי הסוברים שהנודר
21 בכינויי כינויי נדריו אסורין, קסבר – סוברים כרבי יוחנן (כינויי)
22 כינויי לשון אומות הן, ויש מהאומות שאין להם שפה ברורה
23 ומדברים בכינויי כינויים. ולמאן דאמר – בית הלל סוברים
24 שהנודר בכינויי כינויי נדריו מותרין, קסבר – סוברים כריש לקיש
25 שכינויים לשון שפדו לכן חכמים הם, ודוקא בלשונות אלו שברו
26 חכמים חל הנדר, ולא בכינויי כינויים שחכמים לא ברו אותם.

27 דוחה הגמרא, לא – אין הכרח לפרש כך את מחלוקת בית שמאי
28 ובית הלל, אלא אפשר לפרש דכולי עלמא – בין בית שמאי ובין
29 בית הלל סוברים כרבי יוחנן שכינויי לשון אומות הן, ונחלקו בדיני
30 לשון, בית שמאי סברי בהני נמי משתעי אומות – שגם כינויי כינויים
31 שאינם מעיקר לשון האומות, אלא יש מהם שמשבשים את הלשון
32 ומדברים בהם, נחשבים ללשון הנצרכת לנדור, ובית הלל סברי
33 בהני לא משתעי אומות – אף שאלו מהאומות שמשבשים את
34 הלשון מדברים בכינויי כינויים, אינם מעיקר הלשון, ואין זו לשון
35 הנצרכת לנדור.

36 דחיה נוספת, ואיבעית אימא, בין בית שמאי ובין בית הלל סוברים
37 כרבי יוחנן שכינויים לשון אומות הם, אלא שבית שמאי סברי
38 (סוברים), גזירין – חכמים גזרו שגם נדר בכינויי כינויי יחול משום
39 כינויי, ובית הלל סברי (סוברים) לא גזירין – חכמים לא גזרו שנדר
40 בכינויי כינויי יחול משום כינויי.

41 הגמרא מבארת מה הם לשונות הנחשבים כינויי כינויים:
42 היכי דמי – מה הם כינויי כינויי דנדרים, שלדעת בית שמאי הנודר
43 בהם נדרו חל. תני – שנה רב יוסף, אם אמר מקנמנא הוא כינוי
44 לקונם, וכן אם אמר מקנמנא הוא כינוי לקונה, וכן אם אמר
45 מקנמנא הוא כינוי לקונס.

46 והיכי דמי – מה הם כינויי כינויי דתרם. תני – שנה חכם בשם
47 משפאה, אם אמר תרקים הוא כינוי לחרק, וכן אם אמר תרקים הוא
48 כינוי לחרף, וכן אם אמר תרפים הוא כינוי לחרף.

49 ומה הם כינויי כינויי דניזירות. תני – שנה רב יוסף, אם אמר
50 מתקנא הוא כינוי לניזוק, וכן אם אמר מניחנא הוא כינוי לניזיה, וכן
51 אם אמר מפיחנא הוא כינוי לפיזיה.

גמרא

28 שהרי אימא סיפא – כתוב בסיפא של המשנה, רבי יהודה אומר,
 29 האומר כבר זה עלי ירושלים לא אומר כלום עד שיאמר 'כירושלים',
 30 ומדייקת הגמרא, מן הסיפא – מזה שרק בסיפא כתוב רבי יהודה
 31 אומר, משמע שהרישא של המשנה שנאמר בה 'לחולין שאוכל
 32 לך, לאו – אינה בשיטת רבי יהודה היא, ואם כך חזרת הגמרא
 33 לברורה בשיטת איזה תנא נאמרה המשנה.
 34 מתרצת הגמרא, המשנה בולגה [בין הרישא ובין הסיפא] בשיטת
 35 רבי יהודה היא, והכי קתני – וכך הוא הפירוש במשנה, שאם
 36 התפיס בלשון 'אימרא' ו'דירים' בלא כ' לא אמר כלום, משום
 37 שרבי יהודה אומר שהאומר כבר זה עלי ירושלים לא אומר כלום כי
 38 לא אמר 'כירושלים' בכ'.
 39 מקשה הגמרא סתירה בשיטת רבי יהודה:
 40 וכי אם אומר – התפיס את הנדר בלשון 'כירושלים', לרבי יהודה מי
 41 מיתיר – האם חל הנדר ונאסר, והתנאי – והלא למדנו בברייתא
 42 שרבי יהודה אומר האומר כירושלים לא אומר כלום, עד שיודע
 43 ויתפיס בדרבך הקרב בירושלים, הרי שדעת רבי יהודה שגם
 44 כשאומר 'כירושלים' לא אמר כלום, ואם כן דברי רבי יהודה
 45 במשנה [שהאומר 'כירושלים' נדרו חל] סותרים לדבריו בברייתא
 46 [שהאומר 'כירושלים' לא אמר כלום].
 47 מתרצת הגמרא, באמת המשנה בולגה כרבי יהודה היא, ואף על פי
 48 כן אין סתירה מהמשנה לדברי רבי יהודה בברייתא, כיון שרבי
 49 תנאי – שני תנאים אמרו דברים שונים אליפא – לפי שיטתו דרבי
 50 יהודה, התנא ששנה את המשנה שמע שדעת רבי יהודה
 51 שהמתפיס בלשון 'כירושלים' נדרו חל, והתנא שאמר את
 52 הברייתא שמע שדעת רבי יהודה שהמתפיס בלשון 'כירושלים'
 53 לא אמר כלום.

1 סבריה – סברו האמוראים בהוה אמיןא, מאי כוונתו של הנדר
 2 באמירת לחולין, שהחפץ לא לחולין ליהו – היא, אלא קדוש כקרנן
 3 ואסור באכילה.
 4 ואם כן הוא הביאור במשנה, מבררת הגמרא, מני – כשיטת איזה
 5 תנא נשנית מתניתין, הסוברת שמתוך דבריו שאומר 'לחולין'
 6 משמע שמה שאוכל לא יהיה חולין אלא הקדש, אי המשנה היא
 7 בשיטת רבי מאיר, אי אפשר לומר כן, שהרי רבי מאיר לית ליה –
 8 אינו סובר שמכלל לאו אהה שומע הן – שמתוך צד הלא מובנת
 9 כוונתו לצד ההפוך, ואם כך כשאמר צד אחד 'לא חולין' לא נוכל
 10 להבין מדבריו את הצד השני שהחפץ יהיה כהקדש, ולשיטת רבי
 11 מאיר החפץ לא יהיה אסור. ומביאה הגמרא את מקור דברי רבי
 12 מאיר שסובר שמכלל לאו אין אתה שומע הן, דתנן בקידושין (סא).
 13 לגבי דיני תנאים, רבי מאיר אומר כל תנאי שאינו כפול תנאי פני
 14 נד ופני ראובן – משמשה כפל תנאו ואמר להם שאם יעברו חלוצים
 15 במלחמה יקבלו את ארץ הגלעד, ואם לא יעברו לא יקבלו, אינו
 16 תנאי המועיל, ומשמע שסובר רבי מאיר שצריך לפרש את שני
 17 הצדדים, וכשאומר את הצד הראשון ומתנה שרק בתנאי מסוים
 18 יחול המעשה שעושה, לא מובן מאליו הצד השני שאם לא יתקיים
 19 התנאי המעשה לא יחול. ולכן מעמידה הגמרא שהמשנה אינה
 20 בשיטת רבי מאיר אלא בשיטת רבי יהודה היא שחולק על רבי
 21 מאיר וסובר שתנאי אינו צריך להיות כפול כתנאי בני גד ובני
 22 ראובן, כיון שמכלל לאו אתה שומע הן, ואם מתנה שרק בתנאי
 23 מסוים יחול המעשה שעושה, מובן מאליו שאם לא יתקיים התנאי
 24 לא יחול המעשה, ולכן כשאומר לחולין שאוכל לך יחול הנדר, כי
 25 מתוך דבריו משתמע שיהא זה כהקדש.
 26 דוחה הגמרא, שאי אפשר להעמיד את המשנה כרבי יהודה,
 27

אגרות קודש

ב"ה, י"א סיון, תשי"ח

ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה יהודא זרחי מרדכי ליב חיים שי

שלום וברכה!

ת"ח על השורות שכתב אודות חגיגת הנחת אבן הפנה של ישיבת חב"ד בכפר חב"ד אשר שם
 צוה ה' את הברכה, והרי זה מחזק התקוה שמצדו יעשה בזה גם להבא ככל התלוי בו להצלחת הענין,
 וככתבי במכתבי לחגיגה הנ"ל בממונו בגופו ובנשמתו וכהביאור שם.

ומענינא דיומא יש לקשר האמור עם פתגם תורת בעש"ט הידוע ששמענוהו מכ"ק מו"ח
 אדמו"ר, תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה, מלאכה כוונתה התעסקות, כל תורה שאין עמה
 מלאכה, התעסקות באהבת ישראל, יעדער שטיקל תורה שאינה מביאה לאהבת ישראל, איננה תורה.
 והנה לכאורה מרז"ל מפורש הוא, כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו (עיין לקו"ת ראה
 כג, ג), שצ"ל עם גמ"ח. אבל מודגשת בתורת הבעש"ט, שתי נקודות: א) שצ"ל הדבר אין יעדער שטיקל
 תורה, ב) שצריכה להיות התעסקות, וכמבואר במ"א בענין עסק, שאין זה שיושב בהיכלו ומחכה עד
 שיבוא מי אליו וישאלנו האם יש לו סחורה למכור אלא אדרבה יוצא ממקומו מתעסק ומשתדל ומחפש
 איפוא למכור סחורתו ומשדל את הקונה בכל מיני אופנים וכו' והנמשל מובן.

ובהנוגע בעניננו ע"י הכלל גדול בתורה דאהבת ישראל כשיניחוהו ליסוד מוסד לא יקשה כלל
 וכלל התעסקות בממונו בגופו ואפילו בנשמתו בענין האמור שהוא תורה ואהבת ישראל גם יחד.

בברכה לבשו"ט בכל האמור וכן מהתקדמות קהלתו בתורה ומצותי בהליכה מחיל אל חיל.

1 מיתסר, אפילו הכי, כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי - אולינן לחומרא, דקיימא לן
2 סתם נדרים להחמיר. **מַהוֹר** טמא פגול נותר אסור. כך היא הגרסא בנוסחאות. וקשה בעיני:
3 מאי איכא בין טהור לדכי? דכיון דתנא "לדכי" בלמ"ד, מכלל דבלא למ"ד לא מיתסר. וכיון
4 שכן, כי אמר "טהור" בלא למ"ד - למה יאסר? והלא "דכי" תרגומו של "טהור" הוא! ומצאתי
5 להרמב"ם ד"ל בפ"א מהלכות נדרים (נ"ל י"ג) שכתב
6 טהור בלמ"ד, וטמא פגול נותר בלא למ"ד. וכן
7 נראה לי עיקר. ואי גרסינן הכי במתני "לטהור"
8 בלמ"ד - נחיא. ואי לא גרסינן ליה - נראה לי
9 משום דתנא למ"ד בדכי, לא חש למתניי בטהור,
10 דמילתא פשיטא היא דדכי וטהור שוו להדדי,
11 דחד ענינא הוא. ותנא במתני תלת דיני תני: דכל
12 היכא שהוא מכיר שם משמעותו להיתר -
13 עריך שזכי בתחלתו למ"ד בפתח, ומתסר,
14 המכלל לאו אתה שומע הן. והיינו: חולין, כשר,
15 דכי, טהור. וכל היכא שמוכר שם שהוא מורה -
16 איסור, ושייך בקדשים, גנון טמא פגול נותר,
17 ובהני לא שייכא למ"ד פתוחה בתחלתו, דאדרבה
18 אי אמר להו בלמ"ד - איכא למימר דלהיתרא
19 קמכוין, ובהני נמי אע"ג דלא אמר בהו כ"ף הדמיון
20 - מתסרי אפילו לר"י. דהא בגמ' מוקמי למתני
21 כרבי יהודה כולה, ואפי' הכי בהני אסור בלא כ"ף.
22 שכוין ששמו מורה אסור - בלא כ"ף נמי מתסר

23 לכולי עלמא. אע"ג דמצינן למימר דכי אמר "טמא" - אתרומה קמכוין, השייך בה נמי טמאה
24 וטהרה; דתרומה נמי היא לה דבר האסור, וכי מתפס בה לא אתסר כדאמרין בגמרא, אפי'
25 הכי, כיון דאיכא למימר נמי לקדשים קמכוין - הוה ליה כסתם נדרים להחמיר. והדר תני
26 כאימרא בדירים כעצים וכו'. והני בולחו אין שמן מורה על שם אסור, ומשום הכי אמר רבי
27 יהודה דבעי דלמרינהו בכ"ף, דאי לא - לא משמע דאמר אסור. מה שאין כן בפגול ונותר,
28 דכיון ששמן על שם אסור - הרי הוא כאומר כפגול כנותר. ואם תקשה עלי: והתנן באידך
29 מתניתין: האומר קרבן עולה מנחה וכו', ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר, וטעמא דכולהו
30 אע"פ ששמן מורה איסורן - מי"מ אין שמן על שם איסורן. שהאומר "בהמה זו עולה"
31 או חטאת - אינו מתכוין בהם זה לאיסורא, אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים. מה שאין כן בפגול ונותר, ששמן עליהם משום אסור בלבד. ולפיכך, כל
32 שאמר: פגול או נותר עלי כבר זה - דבריו מוכיחין שלאסור הוא מתכוין, וכפגול וכנותר קאמר, ומש"ה מתסר בלא כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי, טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף - משום דבלא
33 כ"ף סבירא ליה ד"ד אימרא" קאמר, וכן באשאר. ומש"ה בטמא פגול נותר דלא שייך חי טמא - לא בעיא כ"ף, והכי מוכח האי פרושא בגמרא. דתניא: מודים חכמים לר' יהודה באומר "הא
34 קרבן" וכו'. כלומר, אע"ג דפליגי עליה באומר קרבן גרידא דלא חי קרבן קאמר, באומר הא קרבן - מודו ליה. כך נראה בעיני פירוש משנתנו, וראיתי לראשונים ד"ל שעממא בה הרבה, ולא
35 העלו דבר מחזור לפי דעת. **כאמר**, כשה של קרבן. דסתם נדרים להחמיר. ועוד, דמשמע דכשה הידוע קאמר. **כדירים**, בקרבנות שבדירים. **כעצים**, כשני גזירי עצים שהיה
36 עורך על גבי מערבה, כדכתיב "ובער עליה הכהן עצים". **כאשים**, כשלהבות של אש שעל המזבח. **בירושלים**, בקרבנות שבירושלים. **האומר** ירושלים לא אמר כלום. משום דלא
37 אמר "בירושלים". **גמ' סבריה**, האי "סבריה" במסקנא נמי קאי, ודכתיב בירושלמי ברא (ק"ג). **לית** ליה מכלל לאו אתה שומע הן. דהוא בעי תנאי כפול, וכדיליף מתנאי בני גז
38 ובני ראובן, דכתיב "אם יעברו" ו"אם לא יעברו". דתנן ר"מ אומר. בפרק "האומר" בקידושין. ואע"ג דאמרין ב"שבעות העדות" (שבעות לו). דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן - בממונא,
39 באיסורא אית ליה. הא אסיקנא דהם דבטוטה ועדות לית ליה, משום דהו אסורא דאית ביה ממונא. ונדרים נמי ממונא אית בהו, דהיינו חפצא דמתסר עליה. **אלא** רבי יהודה. דאמר בפרק
40 "השולח" (גיטין ק"ט). גבי מוציא את אשתו משום נדר, דלא בעי תנאי כפול, אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר' חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול בפרק "האומר" (קידושין
41 ס"ג) - אפי' בעי לאוקמא למתני כר' יהודה, משום דאיידי בה. ואע"ג דאצטרף לדחוק ולמימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה, ולא בעי לאוקמא כרבי חנינא שלא נוכר בה כלל. **מדיספא**
42 ר' יהודה הוי רישא לאו ר' יהודה. דמדקתני סיפא: ר' יהודה אומר - מכלל דער השתא לאו ר' יהודה בלחוד קתני. כולה ר' יהודה היא וכו'. שר' יהודה אומר: האומר "רושלים" לא אמר
43 כלום, כיון שלא הוכיז כ"ף הדמיון. וה"ה לאימרא דירים ועצים אלא דנקט ירושלים משום דסמך ליה. אבל בפגול נותר וטמא - מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף, וכמו שפרשתי במשנתנו.
44 ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף. תרי תנאי אליבא דר' יהודה. תנא דמתני סבר דלר' יהודה דעתו על דבר הקרב בירושלים, וכי אמר "בירושלים" - מתסר. ותנא ברא סבר דדעתו על עצים
45 ואבנים, ועד שידור בדבר הקרב - לא מתסר.

1 **גמ'** לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. כגון במתניתין, דמכלל דאמר "לא לחולין" -
2 שמעני' מינה. הא קרבן הוי, ואהכי אסור. ור' מאיר סבר דלא הוי אסור א"כ אמר בפירוש
3 "לא חולין ליהוי אלא קרבן", דלא משמע ליה מכלל "לא חולין" אתה שומע קרבן. דתנן.
4 במסכת קידושין בפרק "האומר": ר' מאיר אומר, כל תנאי שאינו כתנאי בני גז ובני ראובן
5 - אינו תנאי, דכתיב "ואמר אליהם משה אם
6 יעברו בני גז ובני ראובן אתכם וגו' ואם לא
7 יעברו" וגו'. לא נכתוב "אם יעברו", דלא צריך
8 למיכתב אלא "אם לא יעברו", דמשמע: אם לא
9 יעברו - ונאחזו בתוככם, הא אם יעברו -
10 "זנתם להם" וגו'. אלא להכי אצטרף למיכתב
11 לתרייהו - דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע
12 הן. ומתניתין קתני אסור, דמכללא "לא לחולין"
13 שמעני קרבן. אלא. מתניתין רבי יהודה היא,
14 דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן, דלית ליה
15 תנאי כפול. אימא סיפא רבי יהודה אומר אף
16 האומר ירושלים לא אמר כלום. דפליג אתנא
17 דלעיל מיניה, דהיינו ר' מאיר, דסתם משנה
18 היא. ומדיספא ר' יהודה - רישא לאו רבי
19 יהודה, דאי' הוי רישא וסיפא רבי יהודה
20 ומציעתא רבי מאיר. שר' יהודה אומר האומר
21 ירושלים כו'. דבעינן שיאמר "בירושלים",
22 כלומר נזירים בירושלים. עד שידור בדבר הקרב
23 בירושלים. כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מזבח.
24 דלא מיקדשא ירושלים. ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבר: האומר
25 ירושלים לא אמר כלום. הא "בירושלים" - אסור, דירושלים מיקדשא. ותנא דבריייתא
26 סבר האומר "בירושלים" לא אמר כלום - דקסבר ר' יהודה לא נתקדשה ירושלים, אאי'כ
27 יאמר "דבבר הקרב בירושלים".

1 **גמ' סבריה: מאי "לחולין" -** ל"א לחולין ליהוי, אלא
2 קרבן. **מני מתני' אי ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה**
3 **שומע הן. דתנן, ר"מ אומר: כל תנאי שאינו פתנאי**
4 **בני גז ובני ראובן - אינו תנאי. אלא ר' יהודה**
5 **היא. אימא סיפא: ר"מ אומר: האומר "ירושלים"**
6 **- לא אמר כלום. מדיספא ר' יהודה - רישא**
7 **לאו רבי יהודה היא! פליג ר' יהודה היא, והכי**
8 **קתני: שר' יהודה אומר: האומר "ירושלים" לא**
9 **אמר כלום. וכי אמר "בירושלים" לר"י מי מתסר?**
10 **והתניא, ר' יהודה אומר: האומר "בירושלים" -**
11 **לא אמר כלום, עד שידור בדבר הקרב בירושלים!**
12 **פליג ר' יהודה היא, ותרי תנאי אליבא דר"י**
13 **תניא:**

23 כלומר נזירים בירושלים. עד שידור בדבר הקרב
24 בירושלים. כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מזבח.
25 דלא מיקדשא ירושלים. ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבר: האומר
26 ירושלים לא אמר כלום. הא "בירושלים" - אסור, דירושלים מיקדשא. ותנא דבריייתא
27 סבר האומר "בירושלים" לא אמר כלום - דקסבר ר' יהודה לא נתקדשה ירושלים, אאי'כ
28 יאמר "דבבר הקרב בירושלים".

בין

דלא אמרינהו בכ"ף. ואמאי? והא הני שמן מורה איסור, ומאי שנא מפגול ונותר? לאו קושיא היא. שאלו, אע"פ ששמן מורה איסורן - מי"מ אין שמן על שם איסורן. שהאומר "בהמה זו עולה"
או חטאת - אינו מתכוין בהם זה לאיסורא, אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים. מה שאין כן בפגול ונותר, ששמן עליהם משום אסור בלבד. ולפיכך, כל
שאמר: פגול או נותר עלי כבר זה - דבריו מוכיחין שלאסור הוא מתכוין, וכפגול וכנותר קאמר, ומש"ה מתסר בלא כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי, טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף - משום דבלא
כ"ף סבירא ליה ד"ד אימרא" קאמר, וכן באשאר. ומש"ה בטמא פגול נותר דלא שייך חי טמא - לא בעיא כ"ף, והכי מוכח האי פרושא בגמרא. דתניא: מודים חכמים לר' יהודה באומר "הא
קרבן" וכו'. כלומר, אע"ג דפליגי עליה באומר קרבן גרידא דלא חי קרבן קאמר, באומר הא קרבן - מודו ליה. כך נראה בעיני פירוש משנתנו, וראיתי לראשונים ד"ל שעממא בה הרבה, ולא
העלו דבר מחזור לפי דעת. **כאמר**, כשה של קרבן. דסתם נדרים להחמיר. ועוד, דמשמע דכשה הידוע קאמר. **כדירים**, בקרבנות שבדירים. **כעצים**, כשני גזירי עצים שהיה
עורך על גבי מערבה, כדכתיב "ובער עליה הכהן עצים". **כאשים**, כשלהבות של אש שעל המזבח. **בירושלים**, בקרבנות שבירושלים. **האומר** ירושלים לא אמר כלום. משום דלא
אמר "בירושלים". **גמ' סבריה**, האי "סבריה" במסקנא נמי קאי, ודכתיב בירושלמי ברא (ק"ג). **לית** ליה מכלל לאו אתה שומע הן. דהוא בעי תנאי כפול, וכדיליף מתנאי בני גז
ובני ראובן, דכתיב "אם יעברו" ו"אם לא יעברו". דתנן ר"מ אומר. בפרק "האומר" בקידושין. ואע"ג דאמרין ב"שבעות העדות" (שבעות לו). דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן - בממונא,
באיסורא אית ליה. הא אסיקנא דהם דבטוטה ועדות לית ליה, משום דהו אסורא דאית ביה ממונא. ונדרים נמי ממונא אית בהו, דהיינו חפצא דמתסר עליה. **אלא** רבי יהודה. דאמר בפרק
"השולח" (גיטין ק"ט). גבי מוציא את אשתו משום נדר, דלא בעי תנאי כפול, אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר' חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול בפרק "האומר" (קידושין
ס"ג) - אפי' בעי לאוקמא למתני כר' יהודה, משום דאיידי בה. ואע"ג דאצטרף לדחוק ולמימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה, ולא בעי לאוקמא כרבי חנינא שלא נוכר בה כלל. **מדיספא**
ר' יהודה הוי רישא לאו ר' יהודה. דמדקתני סיפא: ר' יהודה אומר - מכלל דער השתא לאו ר' יהודה בלחוד קתני. כולה ר' יהודה היא וכו'. שר' יהודה אומר: האומר "רושלים" לא אמר
כלום, כיון שלא הוכיז כ"ף הדמיון. וה"ה לאימרא דירים ועצים אלא דנקט ירושלים משום דסמך ליה. אבל בפגול נותר וטמא - מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף, וכמו שפרשתי במשנתנו.
ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף. תרי תנאי אליבא דר' יהודה. תנא דמתני סבר דלר' יהודה דעתו על דבר הקרב בירושלים, וכי אמר "בירושלים" - מתסר. ותנא ברא סבר דדעתו על עצים
ואבנים, ועד שידור בדבר הקרב - לא מתסר.

1 תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר. ב"שאוכל לך" פשיטא
 2 דשרי, וב"שלא אוכל לך" נמי, נהי דא"ל: הא מה שאוכל לך לא יתא חולין - הא
 3 אוקמינן לה כר"מ, דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. לחולין שאוכל לך אסור. כך
 4 היא הגרסא ברוב הגוססאות. וקשיא טובא: למה אסורי והא משום מכלל לאו אתה שומע
 5 הן צריכין למייתוי בה, ולר' מאיר לית ליה וכו'
 6 תימא: לא צריכין בהא למכלל לאו, דכיון דאמר
 7 "לא חולין" על כרחין קרבן הוי - ליתא, דהא
 8 משום הכי אוקמינא לעיל מתני' דלא כר"מ,
 9 אלמא אפי' כבי הא צריכין למכלל לאו אתה
 10 שומע הן! לפיכך יש מי שאומר דלא גרסינן ליה
 11 הכא כלל. ואחרים אמרו לקיים הגרסא בשם
 12 הראב"ד ו"ל ד"לחולין" גרסינן, בלא ו"ו, ומשום
 13 הכי מתסר - דבחלות תודה קאמר. לחולין לא
 14 אוכל לך מותר. בין בר"ו בין בלא ו"ו אתי שפיר,
 15 כמו שנפרש בסמוך. וקשיא לך וזה לית ליה
 16 לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן. דקא ס"ד דמשום
 17 הכי ר"מ אסור, משום דמשמע ליה לקרבן - לא
 18 קרבן, והכי קאמר. לא יתא קרבן מה שלא אוכל
 19 משלך, הא מה שאוכל - היא קרבן. ו"א"ר אבא
 20 נעשה כאומר לקרבן היא. דכיון ד"לקרבן" משמע
 21 לקרבן ומשמע לא קרבן, בכל דוכתא ודוכתא
 22 מפרשינן לישנא בגוונא דמצי חיל נדריה. והכא
 23 מפרשי' דהכי קאמר: לקרבן היא. לפיכך לא אוכל
 24 לך. הכא נמי לימא: לא חולין להו, כלומר אלא
 25 קרבן, לפיכך לא אוכל לך. דאית לך לפרושי למ"ד
 26 ד"לחולין" הכא דלא חולין קאמר, כי דהכי דלחול
 27 נדריה. וכי תימא: אפילו הכי, דהכי מצי חייל? והא
 28 צריכין בהני לומר מכלל לאו אתה שומע הן,
 29 דמשי' אוקמינא לעיל בסמוך מתניתין דלא כר'
 30 מאיר! לאו קשיא הוא, דה"מ בבתניתין, דמסיים
 31 בה "שאוכל לך". אבל האי דמסיים "לא אוכל לך"
 32 - אסור משמע, ואפילו לר' מאיר. הכי פירושא
 33 דשמעתא למאן דגריס "לחולין" בר"ו. ולמאן
 34 דגריס ליה בלא ו"ו - אתי שפיר טפי, דהכי פריך: דכי דהכי דאמרין לקרבן היא - הכי נמי
 35 נימא לחולין היא, דהיינו חלות תודה. והכי גרסינן: הכא נמי נימא לחולין היא, לפיכך וכו'.
 36 רב אשי אמר הא דאמר לחולין הא דאמר לא לחולין וכו'. כלומר, כולה ברייתא רבי מאיר,
 37 והא דקתני סיפא: "לחולין לא אוכל לך" מותר - מיירי דאמר לחולין, בשב"א תחת הלמד,
 38 הלכך ליכא למימר לא חולין קאמר. מאי אמרת - חולין היא מה שלא אוכל, הא מה שאוכל
 39 היא קרבן - לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. הא דאמר "לחולין", כלומר בפתח
 40 הלמד, ומאי דאמר רב אשי "הא דאמר" - לאו דוקא, דהא לאו ברייתא היא. אלא ה"ק: הא
 41 דבעית למתסר, ומדמיית לה לך ד"לקרבן לא אוכל לך" - קושטא קאמרת, כל שאמר
 42 "לחולין" בלמד' פתוחה. ה"פ למאן דחולין לחולין בר"ו. ולמאן דגריס בלא ו"ו, רב אשי הכי
 43 מתרין: דכי אמר "לחולין" בשב"א - מתסר, דה"ק: לחלות תודה היא לפיכך לא אוכל לך.
 44 דמאי ד"לקרבן לא אוכל לך" דאמר רבי מאיר, דהדיא נמי בלמד' שבאית דווקא היא. אבל
 45 כי קאמר בלמד' פתוחה - לא חולין קאמר, שכך משמעות לשונו ואי אפשר לפרש בענין
 46 אחר, הילכך שריא. דמאי מצית למימר - לא יתא חלות תודה מה שלא אוכל, הא מה
 47 שאוכל יתא חלות תודה - הא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן. ואי קשיא לך: אי
 48 "לחולין" בלמד' פתוחה תני ברייתא, ומשמע לך דלא חולין קאמר - היכי קתני במציעתא

49 "לחולין שאוכל לך" אסור? אדרבה, הוה ליה למיתני מותר, דלא חולין קאמר! נראה בעיני דמציעתא בלמד' ושכ"א, וסיפא בלמד' ופתח, וכל חזא רבותא קמ"ל; ומציעתא קמ"ל דכל היכא
 50 דאמר למ"ד בשב"א, א"ע"ג דמסיים בה לישנא דהיתירא, דהיינו "שאוכל לך" - אסור. וסיפא רבותא קמ"ל, דכל היכא דאמר "לחולין" בפתח, א"ע"ג דמסיים בלישנא דאסורא, ו"לענין
 51 חלבה, נקטינן כר' הוהה דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן, וכסתם מתני' דהבא. א"ע"ג דאמרין ב"מי שאחור" (גיטין ע"ה) דאתקין שמואל בניגטא דשביב מרע "אם מתני' ר"אם לא מתני'
 52 בתנאי כפול - לאו משום דס"ל כר"מ, אלא דחש ליה לרווחא דמילתא, גזירה משום ב"ד טועין דסבירא להו כר"מ, ואי לא כפליה לתנאיה אתי למשרייה לעלמא. וכן דעת הרב אלפס ד"ל,
 53 וכן פסק הרמב"ן ו"ל בהלכותיו. בהיתירא קא מתפיש, דכתיב (דברים י"ג) "ודם ובחזי ישפך", והדר "והבשר תאכל". ד"מחית" בשר וכו' שלמים קמיה. אחר וריקת דמים. ומחית דהיתירא
 54 גבי - כבר של חזיר. בעיקרו קא מתפיש. באיסורו שהיה קודם וריקת דמים, ואיכא דקשיא ליה: אפי' תמצא לומר דהיתירא קמתפיש, כלומר שיהא כזה ממש דמחית קמיה - אבתי
 55 ליתסר, דהא אסור לטמאים מחמת נדרו תו קאשי; והא איכא נמי חזו ושוק שאסור לורים מחמת נדרו ולודי לא קשיא, דאי מחמת נדרו - ראוי היה שיהא אסור לכל, דהוא לא אקשיה
 56 ואסריה אבולי לעלמא, אלא דלבתר וריקת דמים פקע ליה נדרא. ואסורא דטמאים רוחו ושוק לורים - לאו משום נדרא הוא, דאי הכי - היה אסור לכל, אלא אסורא
 דהוא

1 בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך. בין שאמר "חולין שאוכל לך" או "חולין שאוכל לך"
 2 - דהיינו דאי מותר, ובין שאמר "חולין שלא אוכל לך" או "חולין שלא אוכל לך",
 3 דמשמע: חולין מה שלא אוכל לך, אבל מה שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן - אפי'
 4 הכי מותר, דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. דהא ברייתא ר"מ היא, דלית ליה
 5 מכלל לאו אתה שומע הן. דכשאמר "חולין
 6 שלא אוכל לך" - לא כפליה לתנאיה, ולא אמר
 7 כלום. אבל כי אמר "לא חולין שאוכל לך" -
 8 אסור, דהכא לא אמרינן מכלל לאו אתה שומע
 9 הן. דא"ע"ג דאמרין לעיל "לא חולין שאוכל
 10 לך", דייקני: לא חולין ליהוי אלא קרבן,
 11 דייקנין לרבי מאיר לית ליה מכלל לאו אתה
 12 שומע הן. והכא נמי, אי דאמר "חולין דלא אוכל
 13 לך", אילו דקדקת: האי חולין שלא אוכל לך,
 14 הא שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן - הוה
 15 משמע מכלל לאו אתה שומע הן. אבל האי לאו
 16 לא משמע מכלל לאו אתה שומע הן, דהא
 17 בפירוש אמר האי תנא הכא דהאי ולא הוי
 18 מכלל לאו אתה שומע הן. ואיכא דאמרי: "חולין
 19 שלא אוכל לך" - (ה) האי חולין שלא אוכל לך
 20 אלא קרבן משמע, דהאי תנא משמע ליה מכלל
 21 לאו אתה שומע הן. אבל האי לא משמע ליה
 22 מכלל לאו אתה שומע הן, דהא בפירוש אמר
 23 "לא לחולין שאוכל לך" שאינו רוצה ליהנות
 24 ממנו. לא לחולין לא אוכל מותר. מפרש לקמן.
 25 וקשיא האי קרבן לא אוכל לך אמאי אסור הא
 26 לית ליה מכלל לאו כו'. דהאי מכלל לאו אתה
 27 שומע הן. כלומר: לא קרבן הוא מה שלא אוכל
 28 לך, אבל מה שאוכל לך - הוי קרבן. ואמר ר'
 29 אבא נעשה כאמר כו'. דבפירוש מפרש שאינו
 30 רוצה ליהנות ממנו, ולא מכלל לאו אתה שומע
 31 הן הוא. הכא נמי. גבי "לא לחולין לא אוכל לך"
 32 אמאי מותר: ליתרצה נמי ר' אבא דה"ק: לא
 33 לחולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך. כלומר, מה
 34 שאתה רוצה להאביילני משלך - לא לחולין הוי אלא לקרבן, לפיכך לא אוכל לך האי
 35 תנא. דברייתא, דאמר: "לחולין לא אוכל לך" - מותר. סבר לה מותרה בחדא וכו' ופליג
 36 עליה בחדא. בקרבן. וכי היכי דאמר "לא לחולין לא אוכל לך" מותר - הכי נמי היכא
 37 דאמר "לקרבן לא אוכל לך", דלית ליה האי תירוצא דרבי אבא. הא דאמר לחולין, דאמר
 38 "לחולין לא אוכל לך" הוי מותר, א"ע"ג דמשמע: מה שאוכל הוי קרבן - דלית ליה מכלל
 39 לאו אתה שומע הן, כדפרישית לעיל. ולענין האי תירוצא דמתרצין לעיל לא לחולין
 40 ליהוי וכו' - הני מילי היכא דאמר "לא לחולין", אבל "לחולין" לא משמע לא לחולין.
 41 הרי עלי כבשר זבחי שלמים וכו'. אי דקאמר בהאי לישנא בהיתירא קא מתפיש, ופשיטא
 42 דמותר, דשלמים לאחר וריקת דמים מותרין אפילו לבעלים. כגון דמחית בשר חולין ובשר
 43 זבח שלמים. לאחר וריקת דמים: מי אמרינן בעיקרו קא מתפיש, בעיקר זבחי שלמים, כמו
 44 שהיה לפני וריקת דמים, שאסור. או. כדהשתא, כמו שהיה עכשיו, שהיא מותרת. הא
 45 שמע. דתנן: נותר ופיגול, ומשמע נמי כגון דמחית בשר דהיתירא ונותר ופיגול, ואמר "זה
 46 כזה".

והא

גפג נדרים דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי)

37 ופליגי עליה – ונחלק על רבי מאיר בְּהֵרָא, פֶּאֹפֹן שאומר לְקַרְנָן לא
 38 אוכל לך שהתנא של הברייתא סובר שמותר, כיון שאין משמעות
 39 דבריו שיהא כקרבן ולפיכך לא אוכל לך, ולכן גם באופן שאומר
 40 לחולין לא אוכל לך מותר.
 41 תירוץ נוסף:
 42 רב אשי אָמַר, כל הברייתא היא בשיטת רבי מאיר, והָא – הסיפא
 43 של הברייתא היא באופן דְּאָמַר לְחֹלִין לא אוכל לך, ומותר משום
 44 שאמר 'לחולין' – [בשוי"א], וכוונתו שלחולין יהיה מה שלא יאכל,
 45 ומותר. והָא – אבל באופן דְּאָמַר לְחֹלִין – [בפת"ח] לא אוכל לך,
 46 משום שאמר לחולין הרי זה כאילו אמר לא לחולין לא אוכל לך,
 47 דְּמִשְׁמַע שכוונתו לֹא לְיַהוּי – שלא יהא חוֹלִין אֱלָא יהא אסור
 48 בְּקַרְנָן.
 49 שנינו במשנה, אדם המתפס נדר בְּהָהוּר, דהיינו שאומר טהור עלי
 50 כבר זה, וכן אם מתפס בְּמִמָּא, שאומר טמא עלי כבר זה, וכן אם
 51 התפס בְּנוֹתָר וּפְיָגוּל – או בפיגול, חל הנדר וְאִסוּר באכילת הכבד;
 52 בְּעַי – הסתפק רְמִי בַר הֶמְא, אם אמר 'הָרִי עָלַי ככר זה כְּבֶשֶׂר וְבָחִי
 53 שְׁלָמִים לְאַחַר זְרִיקַת דְּמַיִם' מִהוּ, האם יש להתייחס לאמירה זו
 54 כהתפסה המועילה וחל הנדר, או לא.
 55 ומפרשת הגמרא את הספק:
 56 אִי דְּקָאָמַר בְּהָרִין לְיִשְׁנָא – אם מדובר שאמר ממש בלשון זו, 'הרי
 57 עלי כבר זה כבשר זבחי שלמים לאחר זריקה', ודאי שלא חל
 58 הנדר, כיון שְׁבִהֵיתְרָא קָא מְתַפִּים – בדבר היתר הוא מתפס, שהרי
 59 אחר זריקת הדם אין על בשר השלמים איסור אכילה, כמו שנאמר
 60 (דברים יב כז) 'וְזָבַחְתָּ וְשִׁפַּח וְגו' וְהִבְשַׁר תֹּאכְלֶה, והתפסה כזו ודאי
 61 אינה מועילה, ואין לומר שספק רמי בר חמא הוא בלשון זה. אֱלָא
 62 ספיקו הוא במקרה גְּנוּן זה, דְּמִחִית בְּשַׁר וְבָחִי שְׁלָמִים וְמִחִית
 63 דְּהִיתְרָא גְּבִיחָה – שהיו מונחים לפניו בשר זבחי שלמים לאחר זריקה
 64 וכבר של היתר וְאָמַר זֶה – הלחם גְּזָה – הבשר, והסתפק רמי בר
 65 חמא מֵאִי – כיצד נפרש את דבריו. האם בְּעִיקְרוֹ קָא מְתַפִּים –
 66 שהתפס באיסור אכילה שהיה על בשר זה קודם זריקת הדם, וחל
 67 הנדר, או שְׁבִהֵיתְרָא קָא מְתַפִּים – שהתפס בזמן ובמצב שלפניו
 68 שהבשר מותר באכילה, וכיון שהתפס בדבר המותר לא חל הנדר.
 69 הגמרא מנסה לפשוט את ספיקו של רמי בר חמא:
 70 אָמַר רְבָא, הָא שְׁמַע, אפשר לפשוט את הספק ממה שמבואר
 71 במשתינו שאדם יכול לאסור על עצמו כבר וכיצא בו על ידי
 72 שמתפס ואומר הרי זה עלי כְּנוֹתָר, וּפְיָגוּל – או כפיגול,

1 הגמרא מביאה ברייתא מענין הלשון 'לחולין' השנוי במשנה:
 2 תְּנִינָא בברייתא, הנודר ומתפס בלשון חולין או לחולין או כחולין,
 3 כִּין שהוסיף בסוף דבריו שְׁאוּכַל לְךָ וְכִין שהוסיף שְׁלֹא אוּכַל לְךָ, אין
 4 הנדר חל וְמוֹתָר לאכול משל חבירו. אבל אם אמר לְחֹלִין שְׁאוּכַל
 5 לְךָ חל הנדר וְאִסוּר לאכול משל חבירו. ואם אמר לְחֹלִין לֹא אוּכַל
 6 לְךָ אין הנדר חל וְמוֹתָר.
 7 הגמרא מבררת בשיטת מי נשנתה הברייתא: שואלת הגמרא,
 8 הֲרִישָׂא של הברייתא שכתוב בה שאם אמר חולין, או החולין, או
 9 חולין שלא אוכל לך מותר, מִנֵּי – בשיטת איזה תנא היא. משיבה
 10 הגמרא, בשיטת רבי מֵאִיר הִיא דְּלִית לִיהּ מְכַלְל לְאִו אָתָּה שוֹמַע הִין
 11 – שאינו סובר שמתוך צד ה'לא' מובנת כוונתו לצד ההפוך, ואם
 12 כך כשאמר צד אחד 'חולין' לא נוכל להבין מדבריו את הצד השני
 13 שמה שאוכל יהיה כקרבן, ולכן אין הנדר חל, ומותר.
 14 דוחה הגמרא, אי אפשר להעמיד את הברייתא כרבי מאיר, שהרי
 15 אִימָא סִיפָא – כתוב בסיפא של הברייתא, שאם אמר לחולין לא
 16 אוכל לך, אין הנדר חל וְמוֹתָר, ודנה הגמרא איך יכול להיות
 17 שהנדר אינו חל וְהֵתֵנּוּ – והלא שנינו לקמן (ג) שהאומר לְקַרְנָן
 18 לֹא אוּכַל לְךָ רְבִי מֵאִיר אוֹסֵר חוֹל, וְקָשִׁיא לֵן – והקשונה
 19 הגמרא לקמן (ג) על דין זה, מדוע רבי מאיר אוסר הָא לִית לִיהּ –
 20 הרי אינו סובר שְׁמְכַלְל לְאִו אָתָּה שוֹמַע הִין, ואם כן כשאומר
 21 לקרבן לא אוכל לך לא מדייקים בדבריו שמה שאוכל יהא כקרבן,
 22 ואם כן צריך להיות הדין שהנדר אינו חל. ומתרצת הגמרא (שם),
 23 אָמַר רְבִי אָבָא, כשאומר לקרבן לא אוכל לך הרי זה נַעֲשֶׂה – נחשב
 24 כְּאוֹמֵר לְקַרְנָן הָא, וּלְפִיכָּה – מכיון שיהא כקרבן לֹא אוּכַל לְךָ,
 25 ובכזה אופן אף לרבי מאיר אסור. וְהָבָא נְמִי – וכמו כן באופן של
 26 הברייתא שאומר לא חולין לא אוכל לך, הָבִי קָאָמַר לִיהּ – נחשב
 27 שכך אמר לו, לֹא חוֹלִין לְיַהוּי – לא יהא כחולין אלא כקרבן,
 28 וּלְפִיכָּה לֹא אוּכַל לְךָ, ולכן אסור גם לרבי מאיר. ואם כך בשיטת
 29 מי כתבה הברייתא שאם אומר לחולין לא אוכל לך אין הנדר חל,
 30 שהרי אי אפשר להעמידה בשיטת רבי מאיר, כיון שבאופן כזה גם
 31 רבי מאיר מודה שהנדר חל.
 32 מתרצת הגמרא, הִיא תְּנִינָא של הברייתא, כְּכִר לֵה רְבִי מֵאִיר בְּהֵרָא
 33 – בדין אחר, וּפְלִיגֵי עָלֶיהּ בְּהֵרָא – ונחלק עליו בדין אחר. ומסבירה
 34 הגמרא, כְּכִר לֵה פְּתִיחָה – כרבי מאיר בְּהֵרָא, דְּלִית לִיהּ – שאינו
 35 סובר שְׁמְכַלְל לְאִו אָתָּה שוֹמַע הִין, ולכן כשאומר לחולין לא אוכל
 36 לך מותר כי לא מדייקים מדבריו שמה שאוכל ממך יהא כקרבן.

אגרות קודש

ב"ה, י"א סיון, תשס"ו
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

במענה על מכתבו עיי התלמיד הנעלה... שי, בו כותב אשר סובל הוא מענין השכחה.

הנה יהי זהיר במקוה טהרה (טבילת עזרא), ויאמר בכל יום אחר תפלת שחרית שיעור התלים - כפי שנחלק התהלים לימי החדש - וקודם תפלת שחרית בימות החול יפריש איזה פרנק לצדקה, ויקבע שיעור לימוד בחלק התורה אשר בזהר הקדוש אמור עלי' שהיא נשמתא דאורייתא, ומזה מובן שמוסיף חיות גם בלימוד נגלה דתורה הנקראת שם גופא דאורייתא, וחיות הרי הוא סגולה לזכרון, וכמ"ש בתהלים (ל"א י"ג) נשכחתי כמת מלב וגוי, ויעיגין ג"כ בהכלות תלמוד תורה לרבנו הזקן פרק ב סוף סעיף יו"ד, והשי"ת יצליחו ללמוד תורה ביראת שמים.

ברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
 מזכיר

46 כְּיוֹם שְׂרָאִיתִי יְרוּשָׁלַיִם כְּחֹרֶבְנָהּ. וְאָמַר שְׁמוּאֵל, וְהוּא – הִבְרִיתָא
 47 מְדַבֵּרַת בְּאָדָם שְׁנִידוֹר כְּאֹתוֹ הַיּוֹם – שִׁיּוֹם זֶה שֶׁהוּא מְתַפֵּס בּוֹ
 48 אֶסוּר עָלָיו בְּנִדְרָא בְּבִשְׂרֵי וַיִּין.
 49 מְבַרְרַת הַגְּמֵרָא, הִיָּבֵי דְמִי – בְּאִיזָה אֹפְנָן מְדוּבְרָא, לְאֹא כְּגִנּוּ דְקָאָי
 50 כְּחָד כְּשִׁפְטָא דְמִיתִּי בֵּית אַבּוּהִי – הִרִי לְכַאוּרָה מְדוּבְרָא שְׁמַת אַבּוּי בְּיוֹם
 51 רֵאשׁוֹן א' לְחֹדֶשׁ נִיסָן, וְבִיּוֹם זֶה אֶסֶר עַל עֲצֻמוֹ (בְּאֹפְנָן חֹד פְּעֻמִּין)
 52 אֲכִילַת בִּשְׂרָא וְשִׁתִּיתִי יִין, וְלֵאחֲרַי כְּמָה שְׁנִים כְּשֶׁעוֹמֵד בְּיוֹם רֵאשׁוֹן
 53 א' לְחֹדֶשׁ נִיסָן רֹצֵה שׁוֹב לְאֶסֶר עַל עֲצֻמוֹ יוֹם זֶה בְּבִשְׂרֵי וַיִּין, וְעַל
 54 זֶה נֵאמַר בְּבִרְיָתָא שְׁמוּעִילָה הִתְתַּפְּסָה וְחַל הַנְּדָר, וְאָפֵי עַל גַּב
 55 דְּאִיכָא מְזַבָּא חַד כְּשִׁפְטָא דְהִתְרִיא – שִׁישׁ הִרְבָּה יָמִים שֶׁהֵם רֵאשׁוֹן
 56 בְּשַׁבַּת א' בְּנִיסָן שְׁאִינוּ אֶסֶר בְּהֵם בְּבִשְׂרֵי וַיִּין, וְאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ שֶׁהוּא
 57 מְתַפֵּס בְּהֵם, וְאָפֵי עַל פִּי כֵן קִתְּנֵי שַׁחַל נְדָרוֹ וְאָסוּר. שְׁמַע מִיָּנָה –
 58 אִם כֵּן תְּפֻשׁוּת מִכָּאן שְׁפַעֲקִיךָ הוּא מְתַפְּסִים, כִּשְׁם שֶׁהָאֹמֵר יֵהָא יוֹם
 59 זֶה כְּיוֹם רֵאשׁוֹן א' לְחֹדֶשׁ נִיסָן, שְׁאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ כּוּוֹנְתוֹ לִימֵי רֵאשׁוֹן
 60 א' בְּנִיסָן הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהִיוּ יָמִים שֶׁל הִיתֵר, וְלֵא חִיּוֹל הַנְּדָר כִּיּוֹן
 61 שֶׁהִתְתַּפְּסִי בְּהִיתֵר, וְאָפֵי עַל פִּי כֵן מְפָרְשִׁים כּוּוֹנְתוֹ לְיוֹם רֵאשׁוֹן א'
 62 לְחֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁהִיָּה לְפָנֵי כְּמָה שְׁנִים שֶׁכּוּ בּוֹ הִיָּה אֶסֶר בְּבִשְׂרֵי וַיִּין, וְעַל
 63 יָדֵי זֶה חַל הַנְּדָר כִּיּוֹן שֶׁהִתְתַּפְּסִי בְּאֶסֶר הַנְּדָרוֹ, כְּמוֹ כֵּן הַמְתַּפֵּס
 64 בְּבִשְׂרֵי זֹבְחֵי שְׁלָמִים לְאַחֲרֵי זְרִיקָה, אָפֵי שֶׁלְּפָנֵינוּ הַבִּשְׂרֵי הוּא הִיתֵר,
 65 נְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרֵינוּ שֶׁהוּא מְתַפֵּס בְּעִיקָר, כְּלוֹמַר בְּדִינוּ שֶׁל הַבִּשְׂרֵי
 66 קוֹדֵם זְרִיקָה שֶׁהִיָּה עָלָיו אֶסֶר הַנְּדָרוֹ.
 67 דוּחָה הַגְּמֵרָא אֶת הָרֵאִיָּה, וְאוֹמֵרַת שְׁדַבְרֵי שְׁמוּאֵל לֹא נִמְסְרוּ
 68 כְּרֵאוּי: דְּשְׁמוּאֵל הִיָּבֵי אִתְּמַר – כֵּךְ שְׁנִינוּ אֶת דְּבָרֵי שְׁמוּאֵל: אָמַר
 69 שְׁמוּאֵל וְהוּא שְׁנִידוֹר וְכָא מְאוֹתוֹ הַיּוֹם וְאִילָף – שְׁמוּאֵל לֹא אִמַּר
 70 וַיִּין, אֲלֵא מְדוּבְרָא שְׁכַל יָמֵי אֶחָד בְּשַׁבַּת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו מִיּוֹם שְׁמַת בּוֹ
 71 אַבּוּי, נִאֶסְרוּ עָלָיו בְּנִדְרָא, וְלֹא הִיוּ כִלְלֵי יָמִים מוֹתָרִים בְּתֵאָרִיךְ שְׁמַת
 72 בּוֹ אַבּוּי, וְלִכְּן מוֹעִילָה הִתְתַּפְּסָה וְחַל הַנְּדָר, וְאִין לְהוֹכִיחַ מִכָּאן
 73 לְמַקְרָה שְׁאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ כּוּוֹנְתוֹ שֶׁהוּא מְתַפֵּס בְּהִיתֵר, כְּגוֹן בִּשְׂרֵי
 74 שְׁלָמִים שֶׁעָבְשׁוּ הוּא הִיתֵר, וְיִתְכַּן כּוּוֹנְתוֹ לְהִתְתַּפְּסִי בְּדִינוּ עֲבָשׁוּ.
 75 הַגְּמֵרָא מְנַסָּה לְפָשׁוּט אֶת סְפִיקוֹ שֶׁל רְמִי בְּר חָמָא מִמְקוֹם אַחֵר:
 76 אָמַר רְבִינָא, תָּא שְׁמַע, בְּמִשְׁנָה לְקַמְן (א) לְמַדְנָו שֶׁאִם אָדָם אוֹסֵר
 77 עַל עֲצֻמוֹ אֶת מְאֻכְלֵי חֲבִירוֹ עַל יְדֵי שְׁמַתִּפְּסִים בְּדַבְרֵי אֶסֶר מִן
 78 הַתּוֹרָה, לֹא חָלָה הַתְּתַפְּסוֹתוֹ, כְּגוֹן הָאוֹמֵר לְחֲבִירוֹ מַה שְׁאוּכַל מִמֶּךָ
 79 יֵהָא עָלֵי כְּחֵלֶת אַחֵרָן הַמּוֹפְרַשֶׁת מִהַעִיסָה וְנִיתְנָת לְכַהֲנִים מִבְּנֵי
 80 אַהֲרֹן, וְכִתְרוֹמָתוֹ – אוֹ כְּתוֹרֵמָה הַמּוֹפְרַשֶׁת וְנִיתְנָת לְכַהֵן, אִין הַנְּדָר
 81 חַל וְמוֹתָר לְאֻכְלוֹ מִשַׁל חֲבִירוֹ, לְפִי שֶׁהִתְתַּפְּסִי בְּדַבְרֵי אֶסֶר מִן
 82 הַתּוֹרָה, וְכִדִּי שִׁיחוּל הַנְּדָר צְרִיךְ לְהִתְתַּפְּסוֹ דּוּקָא בְּדַבְרֵי הַנְּדָרוֹ.
 83 וּמִדִּיִּקַּת הַגְּמֵרָא, שְׁמַחְשָׁנָה מְשַׁמְעָה שְׁדוּקָא אִם מְתַפֵּס בְּחָלָה אוֹ
 84 בְּתוֹרֵמָה מוֹתָר, תָּא – אַבְל אִם מְתַפֵּס בְּתוֹרֵמָה לְחִמֵּי תוֹדָה
 85 –תְּרוּמָה הַמּוֹפְרַשֶׁת לְכַהֵן מִהַחֲלוֹת הַבְּאוֹת עִם קֶרְבֵּן תּוֹדָה, אָסוּר
 86 לְאֻכְלוֹ מִשַׁל חֲבִירוֹ, מְשֻׁם שְׁתְּרוּמַת לְחִמֵּי תּוֹדָה נַחֲשַׁבַּת כְּדַבְרֵי
 87 הַנְּדָרוֹ וְאִפְשָׁר לְהִתְתַּפְּסִי בָּהּ, וְחַל הַנְּדָר.
 88
 89

1 וְהָא – וְהִרִי נוֹתָר וְפִיגוּל לְאַחֲרֵי זְרִיקַת דְּמִים הוּא, שֶׁהִרִי שֵׁם נוֹתָר
 2 חַל רַק לְאַחֲרֵי שֶׁהוֹתָר בְּאֲכִילָה, וְשֵׁם פִּיגוּל הוּא רַק לְאַחֲרֵי שֶׁקְּרַבּוּ
 3 כָּל מְתִירָיו, דְּהִיִּינוּ אַחֲרֵי זְרִיקַת הַדָּם שֶׁהוּא הַמְתִּיר הָאֲחֵרוֹן בְּקֶרְבֵּן.
 4 וְאִין לּוֹמַר שֶׁהִתְתַּפְּסָה הִיא בְּאֶסֶר שֶׁל נוֹתָר וְפִיגוּל, שֶׁהִרִי זֶה דְּבַר
 5 הָאֶסֶר שְׁאִינוּ בֹא מִכַּח נְדָרוֹ, וְבַהֲכֵרַח שֶׁהִתְתַּפְּסָה הִיא בְּאֶסֶר
 6 קוֹדֵשׁ שָׁבוּ, וְאִם כֵּן קִשָּׁה שֶׁהִרִי אֶסֶר קוֹדֵשׁ שָׁבוּ נִפְקַע לְאַחֲרֵי
 7 זְרִיקַת דְּמִים, וְאִין תְּחוּל הִתְתַּפְּסָה, אֲלֵא מוֹכְרֵחִים לּוֹמַר שְׁבַעֲקִירו
 8 קָא מְתַפֵּס, דְּהִיִּינוּ בְּאֶסֶר שֶׁהִיא עַל הַבִּשְׂרֵי קוֹדֵם זְרִיקַת הַדָּם, וְאִם
 9 כֵּן יֵשׁ לְפָשׁוּט מִכָּאן אֶת סְפִיקוֹ שֶׁל רְמִי בְּר חָמָא. אָמַר לֵיהֵי רַב הוֹנָא
 10 בְּרִיהֵי דְרַב נֶתָן לְרַבָּא, אִין לֶךְ לְהִבְיָא רֵאִיָּה מִהַמְשַׁנָּה, שְׁכֵן יֵשׁ
 11 לְדַחֲוֹת שְׁכוּוֹנַת הַתְּנָא שְׁאִמֵּר 'בְּנוֹתָר אֶסֶר', הִיא כְּנוֹתָר שְׁל עוֹלָה,
 12 כְּלוֹמַר שְׁאִמֵּר בְּפִירוּשׁ נוֹתָר שֶׁל עוֹלָה שְׁאוּכַל לֶךְ, וְכִיּוֹן שְׁבַקְרַבֵּן
 13 עוֹלָה לֹא נַעֲשָׂה שִׁנּוּי בְּדִין קוֹדֵשׁ שֶׁל הַבִּשְׂרֵי לְאַחֲרֵי זְרִיקַת הַדָּם
 14 מִמָּה שֶׁהִיָּה קוֹדֵם זְרִיקָה, לְפִי שֶׁהוֹזִיקָה אֵינָה מְתַרַת עוֹלָה
 15 בְּאֲכִילָה, כִּיּוֹן שֶׁעוֹלָה הִיא כּוֹלָה לְמוֹזַב, מִמִּילָא גַם בְּמִצַּב שֶׁל
 16 עֲבָשׁוּ עֲדִיין קִיִּים הָאֶסֶר מִחַמַּת הַנְּדָר, אַבְל בְּמַקְרָה שֶׁבְּמִצַּב שֶׁל
 17 עֲבָשׁוּ נִפְקַע הָאֶסֶר קוֹדֵשׁ אִין רֵאִיָּה שְׁבַעֲקִירו קָא מְתַפֵּס.
 18 רַבָּא הוֹנָא בְּרִיהֵי דְרַב נֶתָן, אִם בָּן, שְׁאֵתָה מְעַמִּיד אֶת דְּבָרֵי הַמְשַׁנָּה
 19 בְּנוֹתָר שֶׁל עוֹלָה, לִיתְנֵי בְּבִשְׂרֵי עוֹלָה – מְדוּעָה מִבְּיָא הַתְּנָא דּוּגְמָא
 20 לְהִתְתַּפְּסָה, שֶׁהוּא מְתַפֵּס בְּבִשְׂרֵי עוֹלָה שִׁישׁ בּוֹ פְּסוּל נוֹתָר, הִיָּה לוֹ
 21 לְנִקּוּט דּוּגְמָא שֶׁל הַתְּתַפְּסָה בְּבִשְׂרֵי עוֹלָה סְתָם, וְלוֹמַר שֶׁהַמְתַּפֵּס
 22 בְּבִשְׂרֵי עוֹלָה חָלָה הַתְּתַפְּסוֹתוֹ, שְׁכֵן בִּשְׂרֵי עוֹלָה תְּמִיד הוּא דְּבַר הַנְּדָרוֹ
 23 וְאִפְלוֹ לְאַחֲרֵי זְרִיקָה.
 24 מְתַרְץ רַב הוֹנָא בְּרִיהֵי דְרַב נֶתָן:
 25 הַמְשַׁנָּה בְּדִרְךָ שֶׁל לֹא מִיבְעִיָּא – אִין צְרִיךְ לּוֹמַר – אָמַר – (נִאֶמְרָהוּ),
 26 וְכֵן הוּא בִּיאור הַמְשַׁנָּה: לֹא מִיבְעִיָּא – אִין צְרִיךְ לּוֹמַר שֶׁהַמְתַּפֵּס
 27 בְּבִשְׂרֵי עוֹלָה חָלָה הַנְּדָר וְאָסוּר, דְּהָא – שֶׁהִרִי בְּקֶרְבֵּן קָא – הוּא
 28 מְתַפְּסִים, וְקֶרְבֵּן הוּא דְּבַר הַנְּדָרוֹ, אֲלֵא נוֹתָר וְפִיגוּל עוֹלָה אִיבְעִיָּא
 29 – נִצְרַךְ הַתְּנָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁהַמְתַּפֵּס בְּהֵם חַל נְדָרוֹ, כִּי לּוֹלָא
 30 שֶׁהַמְשַׁנָּה הִיתָה מְחֻדַּשֶׁת לָנוּ זֹאת סְלֵקָא דְעֵתָא דְאִמִּינָא – הִיָּה עוֹלָה
 31 עַל דַּעֲתָךְ לּוֹמַר שֶׁאִם הַתְּתַפְּסִי בְּנוֹתָר וְפִיגוּל, הִרִי זֶה כְּאִילוֹ אִמַּר
 32 בְּפִירוּשׁ שֶׁהִיָּה זֶה בְּאֶסֶר נוֹתָר אוֹ שֶׁהִיָּה בְּאֶסֶר פִּיגוּל, וְהָוָה לֵיהֵי
 33 – וְיֵהִיָּה דִינוֹ בְּמִתְפִּים בְּדָבָר הָאֶסֶר, שֶׁהִרִי אֶסֶר נוֹתָר וְפִיגוּל
 34 אֵינָם דְּבַר הַנְּדָרוֹ אֲלֵא דְּבַר הָאֶסֶר, וְלֹא מִיתְּכֵר – וְלֹא יִחַל הַנְּדָר,
 35 קָא מְשַׁמְעָה לָן שֶׁאִין כּוּוֹנְתוֹ לְאֶסֶר נוֹתָר אֲלֵא לְאֶסֶר קוֹדֵשׁ שִׁישׁ
 36 בְּבִשְׂרֵי הַנְּוֹתָר וְהַפִּיגוּל.
 37 הַגְּמֵרָא מְנַסָּה לְפָשׁוּט אֶת סְפִיקוֹ שֶׁל רְמִי בְּר חָמָא מְדַבְרֵי הִבְרִיתָא:
 38 מִיתְּכֵי – קוֹשִׁיא עַל רַב הוֹנָא בְּרִיהֵי דְרַב נֶתָן שְׁאִמֵּר שֶׁאִין רֵאִיָּה
 39 שְׁבַעֲקִירו קָא מְתַפֵּס, שְׁלִמְדְנָו בְּבִרְיָתָא, אִיָּהוּ אִיָּסֵר – אֶסֶר נְדָר
 40 הָאֹמֵר בְּתוֹרָה. מְבַאֲרַת הִבְרִיתָא שֶׁזֶהוּ כְּשֶׁנּוֹדֵר עַל יְדֵי הַתְּתַפְּסָה
 41 כְּגוֹן שְׁאִמֵּר חֲרִינֵי – הִרִי עָלֵי שְׁלֵא אֻכַּל בְּבִשְׂרֵי הַיּוֹם, וְשְׁלֵא אֶשְׁתָּה
 42 יִין הַיּוֹם, וּמְתַפֵּס אֶת הַנְּדָר כְּיוֹם שְׁמַת בּוֹ אַבּוּי – שֶׁל הַנְּוֹדָר. אוֹ
 43 שְׁאֹסֵר עַל עֲצֻמוֹ הַיּוֹם בִּשְׂרֵי וַיִּין עַל יְדֵי שְׁמַתִּפְּסִי אֶת הַנְּדָר כְּיוֹם
 44 שְׁמַת בּוֹ רַבּוֹ – שֶׁל הַנְּוֹדָר, אוֹ כְּיוֹם שְׁתַּחֲרַג בּוֹ גְּדִלְיָה בֶן אֲחִיקֵם, אוֹ
 45

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומה שכותב שקשה לו להגביר את כח המחשבה עבור ומעשה שלו כמצוה עלינו בתורתו הק'

תורת חיים ותורת עולם ושואל אנה לפנות ואנה לברוח - הנה אין צריך לברוח, כי כלשון התניא קדישא פרק מא: ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו, ובוחר כליות ולב אם עובדו כראוי, אשר זהו גופא הוא נתינת כח לעמוד במלחמת היצר ולנצחה, וגם התבוננות קלה בזה מספיקה, וכדי להגדיל את השיעור דשמיא בזה צריך להיות חקוקים במוחו ובזכרונו איזה פרקים משניות ואיזה פרקים המשך בעמוד הבא

1 הוא נותר לאחר זריקת דמים הוא. דאיתסר, דנותר הוי – שניתותר חוץ לזמנו שלא נאכל,
 2 ופיגול – שיצא חוץ למחיצתו, ואמר "זה כווד" וקאמר דהוי אסור. והא נמי, דלאחר זריקת
 3 דמים, והיה ליה שעת הכושר קודם לכן, וקתני דאסור. אלמא בדהשתא קא מתפיס.
 4 ואיכא דאמרי: האי פיגול לאו דוקא הוא, דלא הוי פיגול אלא היכא שנשחט על מנת
 5 לאוכלו חוץ לזמנו, דלא היה ליה שעת הכושר
 6 מעולם. ולא קא פריך אלא מנותר דהיה ליה
 7 שעת הכושר, ופיגול אנרא נסבה ולא דוקא.
 8 אמר ליה רב הונא לרבא בנותר של עולה. מיירי,
 9 דלא היה ליה שעת הכושר מעולם, דעולה
 10 כולה כליל היא. אבל אי הוה ליה שעת הכושר
 11 – אמרינן מעיקרא קא מתפיס. אם כן ניתני
 12 כבשר עולה. ממש, דלית ליה שעת הכושר? והא
 13 בקרבן קא מתפיס. והויא נדר גמור. אלא נותר
 14 ופיגול איצטריכא ליה. דאימא באיסור נותר כו'
 15 קמתפיס. ולא מיתסר. דלא הוי נדר, כדבעינן
 16 לזימור לקמן: שיהא מתפיס בדבר הנדר ולא
 17 בדבר האסור. קמשמע לן. האי דקאמר נותר
 18 ופיגול – לאו איסור נותר ופיגול קאמר איסור
 19 כמותו, אלא בנותר ממש ופיגול ממש, דהוי דבר
 20 הנדר. ויהוה איסור האסור בתורה. דכתיב "כלל
 21 שבעות אסור" (במדבר ל) דמשמע שיהא נדר
 22 בדבר שנאסר בכך. ואמר שמואל והוא שנדר
 23 וכו'. במסכת שבעות: מאותו היום. כגון דבאותו
 24 יום שמת אביו קיבל עליו נדר שלא יאכל אוכל
 25 בשר. וכגון דהוה אותו היום חד באייר, דאיכא
 26 חד בשבת דהיתרא טובא בנתיב, ולסוף שנה
 27 באייר חד בשבת נמי אמר "הריני שלא אוכל
 28 בשר בחד בשבת כמו אותו חד דאתקד שמת
 29 בו אביו". ואמרי דאסור, דאע"ג דאיכא חד בשבת דהיתרא בנתיב, דכל הני חד בשבת
 30 בנתיב אכל, ועכשיו כשאמר "הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד בשבת
 31 שמת בו אביו" דלא אכל, והרי איכא כמה בחד בשבת דאכל – אפ"ה אמרי: בעיקרו קא
 32 מתפיס, באותו חד בשבת דלא אכל, ואסור. ענין אחר: כגון נדר בחד בשבת דר"ח אייר
 33 שמת בו אביו, ולסוף שש שנים או חמש שנים קאי בחד בשבת דר"ח אייר. ואע"ג דאיכא
 34 טובא ראשי חדשים דאייר בנתיב דהיתרא, וקתני דאסור. הכי איתמר דשמואל והוא
 35 שנדר וכו' מאותו היום ואילך, דכל חד בשבת מאותו היום ואילך היה נדר שלא יאכל
 36 בשר. ועכשיו אמר "הריני באותו היום שמת בו אביו" – אהכי אסור, דלא הוי שום
 37 היתרא בנתיב אחר? באותו יום, וליכא למיחש דבהיתרא קא מתפיס. ת"ש בחלת אהרן
 38 ובתריומתו. תרומה גדולה או תרומת מעשר, והיינו דבר האסור. ומדקאמר "בתרומתו"
 39 – מכלל דאיכא תרומה דאי מתפיס בה הוי אסור, דהיינו תרומת לחמי תורה, דדבר
 40 הנדר הוא תודה ולחמה.

1 והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא. אמר ליה
 2 רב הונא ברביה דרב נתן: בנותר של עולה. אמר ליה:
 3 אם כן ליתני בבשר עולה? לא מיבעיא קאמר: לא
 4 מיבעיא בשר עולה דאסור, דהא בקרבן קא מתפיס,
 5 נותר ופיגול דעולה איצטריכא; ס"ד אמרינן: באיסור
 6 נותר, באיסור פיגול, והוה ליה למתפיס בדבר האסור,
 7 ולא מיתסר, קמ"ל. מיתבי: ויהוה איסור האסור
 8 בתורה – אמר "הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה
 9 יין ביום שמת בו אביו" "ביום שמת בו רבו" "ביום
 10 שנהרג בו גדליה בן אחיקם" "ביום שאיתי ורושלים
 11 בחורבנה", ואמר שמואל: והוא שנדרו באותו היום.
 12 היכי דמי? לאו כגון דקאי בחד בשבא דמית ביה
 13 אבות. ואע"ג דאיכא טובא חד בשבא דהיתרא,
 14 וקתני אסור. ש"מ בעיקר הוא מתפיס! דשמואל הכי
 15 איתמר, אמר שמואל: והוא שנדרו וכו' מאותו היום
 16 ואילך. אמר רבינא, ת"ש "בחלת אהרן וכתרומתו"
 17 – מותר. הא "בתרומת לחמי תורה" – אסור.
 והא

1 והא

2 והא

3 והא

4 והא

5 והא

6 והא

7 והא

8 והא

9 והא

10 והא

11 והא

12 והא

13 והא

14 והא

15 והא

16 והא

17 והא

18 והא

19 והא

20 והא

21 והא

22 והא

23 והא

24 והא

25 והא

1 והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא. דאיתסר, דנותר הוי – שניתותר חוץ לזמנו שלא נאכל,
 2 ופיגול – שיצא חוץ למחיצתו, ואמר "זה כווד" וקאמר דהוי אסור. והא נמי, דלאחר זריקת
 3 דמים, והיה ליה שעת הכושר קודם לכן, וקתני דאסור. אלמא בדהשתא קא מתפיס.
 4 ואיכא דאמרי: האי פיגול לאו דוקא הוא, דלא הוי פיגול אלא היכא שנשחט על מנת
 5 לאוכלו חוץ לזמנו, דלא היה ליה שעת הכושר
 6 מעולם. ולא קא פריך אלא מנותר דהיה ליה
 7 שעת הכושר, ופיגול אנרא נסבה ולא דוקא.
 8 אמר ליה רב הונא לרבא בנותר של עולה. מיירי,
 9 דלא היה ליה שעת הכושר מעולם, דעולה
 10 כולה כליל היא. אבל אי הוה ליה שעת הכושר
 11 – אמרינן מעיקרא קא מתפיס. אם כן ניתני
 12 כבשר עולה. ממש, דלית ליה שעת הכושר? והא
 13 בקרבן קא מתפיס. והויא נדר גמור. אלא נותר
 14 ופיגול איצטריכא ליה. דאימא באיסור נותר כו'
 15 קמתפיס. ולא מיתסר. דלא הוי נדר, כדבעינן
 16 לזימור לקמן: שיהא מתפיס בדבר הנדר ולא
 17 בדבר האסור. קמשמע לן. האי דקאמר נותר
 18 ופיגול – לאו איסור נותר ופיגול קאמר איסור
 19 כמותו, אלא בנותר ממש ופיגול ממש, דהוי דבר
 20 הנדר. ויהוה איסור האסור בתורה. דכתיב "כלל
 21 שבעות אסור" (במדבר ל) דמשמע שיהא נדר
 22 בדבר שנאסר בכך. ואמר שמואל והוא שנדר
 23 וכו'. במסכת שבעות: מאותו היום. כגון דבאותו
 24 יום שמת אביו קיבל עליו נדר שלא יאכל אוכל
 25 בשר. וכגון דהוה אותו היום חד באייר, דאיכא
 26 חד בשבת דהיתרא טובא בנתיב, ולסוף שנה
 27 באייר חד בשבת נמי אמר "הריני שלא אוכל
 28 בשר בחד בשבת כמו אותו חד דאתקד שמת
 29 בו אביו". ואמרי דאסור, דאע"ג דאיכא חד בשבת דהיתרא בנתיב, דכל הני חד בשבת
 30 בנתיב אכל, ועכשיו כשאמר "הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד בשבת
 31 שמת בו אביו" דלא אכל, והרי איכא כמה בחד בשבת דאכל – אפ"ה אמרי: בעיקרו קא
 32 מתפיס, באותו חד בשבת דלא אכל, ואסור. ענין אחר: כגון נדר בחד בשבת דר"ח אייר
 33 שמת בו אביו, ולסוף שש שנים או חמש שנים קאי בחד בשבת דר"ח אייר. ואע"ג דאיכא
 34 טובא ראשי חדשים דאייר בנתיב דהיתרא, וקתני דאסור. הכי איתמר דשמואל והוא
 35 שנדר וכו' מאותו היום ואילך, דכל חד בשבת מאותו היום ואילך היה נדר שלא יאכל
 36 בשר. ועכשיו אמר "הריני באותו היום שמת בו אביו" – אהכי אסור, דלא הוי שום
 37 היתרא בנתיב אחר? באותו יום, וליכא למיחש דבהיתרא קא מתפיס. ת"ש בחלת אהרן
 38 ובתריומתו. תרומה גדולה או תרומת מעשר, והיינו דבר האסור. ומדקאמר "בתרומתו"
 39 – מכלל דאיכא תרומה דאי מתפיס בה הוי אסור, דהיינו תרומת לחמי תורה, דדבר
 40 הנדר הוא תודה ולחמה.

1 והא

2 והא

3 והא

4 והא

5 והא

6 והא

7 והא

8 והא

9 והא

10 והא

11 והא

12 והא

13 והא

14 והא

15 והא

16 והא

17 והא

18 והא

19 והא

20 והא

21 והא

22 והא

23 והא

24 והא

25 והא

26 והא

27 והא

28 והא

29 והא

30 והא

31 והא

המשך מהעמוד הקודם

אגרות קודש

תניא והדרוש בלקוטי תורה סוף פי קדושים ד"ה והדרת פני זקן, וזהו נוסף על מה שצריך להיות אצלו בכיסו - כמובן במקומות שמותר זה - תניא, ומזמן לזמן בשעות הפנויות ילמוד בו איזה שורות, ואם יעשה ככל הנ"ל אליבא דנפשי ויזכיר לעצמו הציווי התמידי דשוויתי ה' לנגדי תמיד, הרי לאט לאט יגרש הרע ויגביר האור בהדי אמות שלו.

בטח מרציא מזמן לזמן מצבו הרוחני לפני המשפיע שלומד אצלו דא"ח ועושה כהוראתו ואחכה לבשו"ט.

ברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

1 והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא. דכיון דלחמי תודה לא שרו
2 באבילה עד לאחר זריקה - למה יתרמו אותן קודם לכן? ומדקתני אסור - שי"מ דבעיקרון
3 קמתפיס. אלא אימא הא בתרומת הלשכה אסור. תרומת הלשכה, שהיו תורמין
4 ממועות הלשכה וממלאין שלש קופות. ליתני תרומת לחמי תודה וכ"ש תרומתו. הוויא

5 רבותא טפי, משום דמעיקרא נאסרה תרומת לחמי
6 תודה בנדר. תרומתו היא. כלומר, בכלל
7 "וכתרומתו" דקתני היא, משום דהויא כתרומה
8 לגבי זרים. תרומת לחמי תודה נמי לפני
9 זריקת דמים היא. כלומר, דמשכחת לה שנתרמו
10 קודם זריקת דמים. ומש"ה לא פסיקא ליה למתני
11 "כתרומת לחמי תודה" - דאיכא גזונא דמתסר
12 כשנתרמו קודם זריקת דמים. כגון דאפרשינהו
13 בלישיהו. בדין הוא דלישני ליה: דאפרשינהו
14 לאחר אפיתן קודם זריקת דמים, שהרי אפיתן
15 היתה קודמת אפילו לשחיטת הובת. דהא אמרינן
16 במנחות (ף ע"ג): שאם נשחט הובת קודם שיקרמו
17 פני וכלון - לא קדש. אלא כיון דמייתי ראה
18 מדרב טובי דמצי להפריש קודם זריקה, ודרב
19 טובי מיידי בדאפרשינהו בלישיהו - נקט נמי
20 הבא דאפרשינהו בלישיהו. בארבע חלות.
21 ארבעה מיני חלות. והא כתיב ארבעים. דהא
22 הוה ארבעה מינין: חמץ, חלה, ריקקין ורובוכה.
23 והתנן והקריב אחד מכל קרבן. כלומר מכל
24 מין ומין. ולפינן בגי' דאחד מעשר קאמה,
25 והוה ליה ארבעים. דשקל חדא מן חמץ.
26 שעשה עשר חלות מכל מין, ואחר שהפרישן
27 אחד מכל מין, לש תשעה של כל מין ועשה
28 חלה אחת מכל תשע ותשע. לימא כתנאי
29 וכו'. אי לפני זריקת דמים. כלומר, שאמר כן
30 בפירוש. ונראה בעיני דברין הוא דהוה מצי לאקשויה: אי באומר "הרי עלי בכבור"

31 סתמא - מאי טעמא דמאן דשרי? דאפילו אי אמרינן דבהיתרא קמתפיס, כל שאמר
32 סתם - בעיקרו קמתפיס, דהא תנן במתני: טהאת תודה שלמים אסור, ולא דייקנין
33 מינה כסוגין דבעיקרו קמתפיס. אלא איידי דבעי למימר: אי לאחר זריקת דמים מיט
34 דמאן דאסר - נקט נמי: אי לפני זריקת דמים מיט דמאן דשרי. אבל היה דסתמא
35 נמי קשיא. לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. כלומר, אי נמי סתמא, דחד דינא
36 אית להו, ואפילו הכי רבי יוסי מתייר, מדכתביב "כי יורו נדר", ובכור דבר האסור הוא,
37 כיון דבעל כרחו חלה קדושה עליו. לה' לרבות דבר האסור. כלומר כיון דמצוה
38 להקדישו, כדמפרש התלמוד לקמן. מבעי ליה למתפיס בחטאת ואשם. דאע"ג דחובה
עליו

1 והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא.
2 אימא: כתרומת הלשכה אסור. אבל תרומת לחמי
3 תודה מאי - מותר? ליתני לחמי תודה, וכ"ש
4 תרומתו! הא קמ"ל תרומת לחמי תודה - תרומתו
5 היא. ואי בעית אימא: תרומת לחמי תודה נמי
6 קודם זריקת דמים הוא, כגון דאפרשינהו בלישיה.
7 וכי הא דאמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל:
8 לחמי תודה שאפאן פארבע חלות - יצא. והכתיב
9 ארבעים! למצוה. והא בעי למשקל תרומה! וכי
10 תימא דשקיל חדא ריפתא על פליה והתנן: "אחד
11 מכל קרבן" - שקלא ופול מקרבן על הכיור! וכי
12 תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד - והתנן:
13 "אחד" - שקלא ופול פרוסה! אלא דאפרשינהו בלישיה,
14 דשקיל חדא מחמץ, וחדא מן חלות, וחדא מן ריקקים,
15 וחדא מן רבוכה. לימא כתנאי, "הרי עלי בכבור" -
16 רבי יעקב אוסר ורבי יהודה מתייר. היכי דמי? אי נימא
17 לפני זריקת דמים - מאי טעמא דמאן דשרי, ואי לאחר
18 זריקת דמים - מאי טעמא דמאן דאסר? אלא לאו
דמיות

1 והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים הוא. ואליבא דר' אליעזר בר' שמעון נקיט
2 ליה, דאמר: לא קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמה לשמה. ובתורת כהנים קאמר לה
3 גבי לחמי תודה. וקודם זריקה, אי אבל מהני לחמי תודה - לא עבר איסור גמור, ואפי
4 הכי הוי אסור, אלמא כדהשתא מתפיס. לעולם אימא לך בטר מעיקרא אזולין, היבא
5 דאיבא היתירא ואיסורא. ולא תימא דאמרי
6 בתרומת לחמי תודה, אלא אימא: הא בתרומת
7 הלשכה אסור, דהיא אסורה בין מעיקרא בין
8 בסוף, והוי נמי דבר הנדר, דכתיב "אשר ידבנו
9 לבו תקחו את תרומתו" (שמות כה). אבל תרומת
10 לחמי תודה מאי מותר. משום דלתרומת לחמי
11 תודה הוי היתר קודם זריקת דם תודה, ואזולין
12 בטר מעיקרא. אי הכי ליתני: כחלת אהרן או
13 כתרומת לחמי תודה מותר. ואע"ג דהוי דבר
14 הנדר, ואנא ידענא דכ"ש כתרומתו דמותר,
15 דהוי מתפיס בדבר האסור! לעולם כתרומת
16 לחמי תודה - מותר, והאי דקתני בתרומתו -
17 הא קמ"ל: דתרומת לחמי תודה תרומתו היא -
18 כתרומה חשובה, דהיא נמי דבר האסור, ואין
19 אדם יכול להתפיס בה דבר בנדר, אע"ג דבאה
20 על ידי נדר. ואיבעית אימא. כדקאמרת. הא
21 כתרומת לחמי תודה אסור. ואפילו הכי, אימא
22 דדייקין נמי מהבא דאזולין בטר מעיקרא,
23 ואסורה התרומה קודם זריקה, כגון דאפרשה
24 בלישיה, וכי הא דאמר רב טובי בר קיסנא וכו',
25 ואית דמפרשי: והא תרומת לחמי תודה לאחר
26 זריקת דם היה כהן מפרשה והיתה מותרת
27 לבקו, וקודם זריקת דם היתה אסורה. דמאור
28 שנתקדשו לחמי תודה בשחיטה - נאסרו לכל
29 העולם, ונעשה טבל עד שהופרשה התרומה
30 לאחר זריקה, שהותרה לבקו. אלמא, אע"ג דקודם זריקה היתה אסורה בכשר ובזו
31 שלמים, דאסור קודם זריקה, ולאחר זריקה הותרה בכשר ובזו שלמים - אסור בכשר,
32 אלמא דאזולין בטר מעיקרא, שהיה אסור לכל העולם. לעולם מהא לא תיפשוט. ואימא:
33 הא כתרומת הלשכה אסור - דתרומת הלשכה לא היה לה היתר בין בתחילת הקדש בין
34 בסוף הקדש. הא כתרומת לחמי תודה מאי מותר. משום דאמרינן בסוף מתפיס, ומאור
35 דתרומת הכהן היא חשובה כתרומה בעלמא, כדבר האסור ולא כדבר הנדר, ולחכי
36 מותר המתפיס. אי הכי, ליתני: כתרומת לחמי תודה מותר, כל שכן כתרומת אהרן דאנא
37 ידענא דמותר, דהיא לא באה ע"י נדר כלל! [תרומתו היא]. להכי קתני בתרומתו
38 במתניתין - לאשמועינן דתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם, שהיא מופרשת ויש עליה
39 שם - תרומת אהרן חשובה. דהא מתפיס כבר בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם
40 שהוא דבר האסור, ויש עליה שם תרומה - כתרומת אהרן חשובה, ולעולם האומר
41 כתרומת לחמי תודה - מותר. ואיבעית אימא. האומר "כתרומת לחמי תודה" - אסור. ולא תפשוט מהבא בשר ובזי שלמים אי בעיקר מתפיס או בסוף, דאפשר דאיסור והיתר תרייזו
42 ליהו קודם זריקת דם, כגון דאפרשה בשחיטה קודם זריקה. והיתר לאחר האיסור, ותרייזו קודם זריקה. להכי
43 אמרינן: באיסור שהיתה קודם שהופרשה - שהיתה קדושה בשחיטה קודם הפרשה אסורה לכל העולם - הפריש זה את בכורו. דמותר להפריש בלישיה, וכדבר טובי וכו'. והא כתיב
44 ארבעים. דארבעים חלות מביעי ליה למיפי, עשרה מכל מין ומשני. למצוה. דמצוהו שיהו ארבעים. אבל אי אפאן בארבע חלות גדולות, מכל מין אחת - יצא. והא בעי למישקל
45 תרומה. מן חד וחד, מכל מין אחד מעשרה! וכי תימא דשקיל חדא ריפתא אכולו. דמהני ארבעה שקיל חדא לתרומה. והתנן אחד מכל קרבן, דמכל מין ומין בעי למישקל חדא חדא:
46 מחמץ חדא, ומחלות חדא, ומריקין חדא, ומרובוכה חדא. אבל לא שקיל מחד מין בלבד על תלתא. אלא דאפרשה בלישיה. דמכל מין ומין הפריש קודם אפיה לתרומה, ואח"כ אפה
47 לשירים. דהשתא שקיל תרומה שלימה מכל קרבן, דאופה חלה ממה שנטול מכל מין ומין. הרי עלי בכבור. ככהן קא מיייר. דאי בישראל - לית ליה שום זכיה בגויה, ואסור ליה
48 נמי באבילה. שאמר "הרי עלי בשר זה בכשר בכור". היכי דמי אלימא. דאמר "הרי עלי בשר זה בכשר בכור לפני זריקת דמים". מאי טעמא דמאן דשרי. הא בכור לא לישתרי אלא
49

43 בדיעבד ידי חובתו. ומקשה הגמרא, איך אפשר לומר שהאופה
 44 לחמי תודה בארבע חלות יצא וְהַכְּתִיב צריך אַרְבָּעִים חלות.
 45 ומתרת, לְמַצְנָה מן המובחר צריך שיהיו ארבעים חלות אפיוות,
 46 אבל בשביל לצאת בדיעבד די בארבע חלות אפיוות, שבכל חלה
 47 יהיה שיעור של עשר חלות. מקשה הגמרא, וְהָא פְּעִי לְמַשְׁקֵל
 48 תְּרִיבָּה, הרי הוא צריך להפריש מכל מין תרומה לכהן, ואיך יוכל
 49 להפריש תרומה מארבע החלות הללו. וְכִי תִּימָא דְשִׁקְלֵי תְּרָא
 50 רִיפְתָּא עַל בּוֹלָה – ואם תאמר שיפריש חלה אחת תרומה על כל
 51 החלות, וְהִתְנֵן – אי אפשר לומר כן שהרי שנינו במנחות (עג) לגבי
 52 דיני קרבן תודה, שלמדים ממה שכתוב לגבי לחמי תודה (ויקרא ז יד)
 53 'וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קִרְבָּן תְּרוּמָה לַה', שְׁלֹא יִשׁוּל מִקִּרְבָּן עַל
 54 הַכִּיּוֹר – שלא יפריש ממין חלה אחת על מין חלה האחרת, שכן
 55 מה שכתוב 'אחד מכל קרבן' מתפרש אחד מכל מין ומין. וְכִי תִּימָא
 56 דְשִׁקְלֵי פְּרוּסָה מִכָּל חֵד וְחֵד – ואם תאמר שהוא יתרום פרוסה אחת
 57 מכל אחת מארבע החלות האפיוות, וְהִתְנֵן – אי אפשר לומר כן
 58 כיון ששנינו באותה משנה, שמהמלה אֶחָד בפסוק למדים שהכוונה
 59 שְׁלֹא יִשׁוּל פְּרוּסָה אלא לחם שלם. ואם כן איך יקיים במקרה זה
 60 מצות הפרשת תרומת לחמי תודה. אֶלָּא על כרחך מדובר
 61 דְאֶפְרָשִׁינְהוּ בְּלִישָׁה – שהפריש תרומת לחמי תודה מכל מין
 62 כשהחלות היו עדיין בעיסתן, כלומר דְשִׁקְלֵי תְּרָא מִקִּימֵן – שנטל
 63 אחד מתוך עשר ממין החמץ, וְתְּרָא מִן חֲלוֹת – ואחד מתוך עשר
 64 ממין החלות שהיתה סולתן נבללת בשמן, וְתְּרָא מִן רִקְקִים – ואחד
 65 מתוך עשר ממין החלות שלא היתה סולתן נבללת בשמן, אך היו
 66 נמשחים בשמן אחר אפיוותם, וְתְּרָא מִן בְּרֻבָּה – ואחד מתוך עשר
 67 ממין החלות שהיתה סולתן נבללת בשמן כחלות, אלא שמידת
 68 השמן שבה היתה כפולה מהחלות והרקיקין. ואת העיסה שותרה
 69 מכל מין אפה כחלה אחת גדולה. הרי לנו שלפעמים מפרישים את
 70 התרומה בעודה בעיסתה.
 71 הגמרא מנסה לתלות את ספיקו של רמי בר חמא במחלוקת
 72 תנאים:
 73 לִימָא בְּתַנְאֵי – הספק האם בעיקרו קא מתפיס או בהתירא קא
 74 מתפיס תלוי במחלוקת תנאים, שלמדנו בברייתא, האומר הרי עלי
 75 דבר זה כְּבֹכּוֹר, רַבִּי יַעֲקֹב אֹסֵר – חל נדרו, וְרַבִּי יְהוּדָה מְתִיר – לא
 76 חל נדרו. ומבשרת הגמרא, הִיבֵי דְמִי – באיזה מקרה נחלקו
 77 התנאים, אִי נִימָא – אם נאמר שנחלקו במקרה שאמר הרי עלי
 78 כבכור לִפְנֵי זְרִיקַת דְּמִים, אם כן מֵאִי טַעְמָא דְמֵאֵן דְּשָׂרִי – מה טעמו
 79 של רבי יהודה המתיר, הלא לכאורה בכור אינו שונה משאר
 80 הקרבנות שאפשר להתפיס בהם כיון שהם בכלל דבר הנדרו, וְאִי
 81 – ואם נעמיד את מחלוקתם במקרה שאמר הרי עלי כבכור לְאַחַר
 82 זְרִיקַת דְּמִים, אם כן מֵאִי טַעְמָא דְמֵאֵן דְּאָסֵר – מה טעמו של רבי
 83 יעקב האוסר, הלא אחר זריקת דמים הוא מותר באכילה ואין על
 84 מה שתחול התפסתו, אֶלָּא לָאו – אלא על כרחך מדובר במקרה

1 וְהָא – והרי תְּרוּמַת לְחָמֵי תוֹדָה לְאַחַר זְרִיקַת דְּמִים היא –הרגילות
 2 להפרישם לכהן אחרי זריקת הדם, מכיון שרק אז הם מותרים
 3 באכילה, ואם מדויק מהמשנה שאפשר להתפיס בתרומת לחמי
 4 תודה, למרות שההתפסה היא על אחר זריקת הדם שאז היא כבר
 5 מותרת באכילה, על כרחך יש לומר שבעיקרו קא מתפיס, ונפשוט
 6 מכאן את ספיקו של רמי בר חמא.
 7 דוחה הגמרא, אִימָא – אפשר לומר, שמה שהמשנה נקטה
 8 'תרומתו', הוא כדי למעט מתפיס בְּתְרוּמַת חֲלִישָׁה – ממה שתרם
 9 הגזבר מחצאי השקלים ושהתנדבו כל ישראל בשביל לקנות בהם
 10 קרבנות ציבורו שהיו מונחים בלשכה, והכניסם לקפות המיועדות
 11 לחצאי השקלים, שְׁאֵסוּר – חלה התפסתו, לפי שהיא באה מכח
 12 הקדשתו של האדם, וגם עכשיו היא נקראת דבר הנדור כמו
 13 שהיתה בעיקרו דהיינו בשעה שהקדישה.
 14 מקשה הגמרא, אם מדברי המשנה 'תרומתו' ממעטים רק מתפיס
 15 בתרומת הלשכה, אֶבְל מתפיס בְּתְרוּמַת לְחָמֵי תוֹדָה מֵאִי יהיה דינו,
 16 מוֹתֵר ואינו נדר, אם כן לִיתְנֵי – יאמר התנא, שמתפיס בתרומת
 17 לְחָמֵי תוֹדָה מותר, וְנִלְמַד בקל וחומר שמתפיס בתרומה מותר,
 18 שהרי אם מתפיס בתרומת לחמי תודה שבעיקרו הוא אסור מחמת
 19 הנדר, אף על פי כן דנים שכוונת המתפיס למצבו עכשיו שאינו
 20 אסור מחמת נדרו, כֵּל שִׁבְנֵן מתפיס בְּתְרוּמָתוֹ שמעולם לא היה בה
 21 צד נדרו, ודאי שמוותר. וממה שהמשנה לא כתבה שהמתפיס
 22 בתרומת לחמי תודה מותר, יש להוכיח שסברה שמתפיס בתרומת
 23 לחמי תודה אסור.
 24 מתרצת הגמרא, הָא קָא מְשַׁמַּע לָן – באמת נכתב במשנה במפורש
 25 שהמתפיס בתרומת לחמי תודה מותר נדרו, כיון שגם תְּרוּמַת לְחָמֵי
 26 תוֹדָה בכלל המלה תְּרוּמָתוֹ היא.
 27 דחיה נוספת: וְאִי בְּעֵית אִימָא, תְּרוּמַת לְחָמֵי תוֹדָה נְפִי קוּדָם זְרִיקַת
 28 דְּמִים הוּא – שייך שיהיה שם תרומת לחמי תודה גם קודם זריקת
 29 דמים, כְּגוֹן דְאֶפְרָשִׁינְהוּ בְּלִישָׁה – שהפריש את תרומת לחמי
 30 התודה כשהם עדיין בעיסתם, והיינו קודם שחיטה וזריקה. ולכן
 31 אף אם נדייק מדברי התנא שמתפיס בתרומת לחמי תודה אסור,
 32 אין לפשוט מכך שתמיד כשמתפיס בדבר שהוא עכשיו היתר
 33 ופעם היה אסור, חל נדרו, מכיון שיש לומר שרק אם התפיס
 34 בתרומת לחמי תודה שהופרשה קודם זריקה חל נדרו. ואף
 35 שהמתפיס בתרומת לחמי תודה סתם לא חל נדרו, לא נקט התנא
 36 שמתפיס בתרומת לחמי תודה מותר, כי יש פעמים שהמתפיס
 37 בתרומת לחמי תודה אסור.
 38 הגמרא מביאה ראייה שלפעמים מפרישים את התרומה בעודה
 39 בעיסתה:
 40 וְכִי הָא – וכמו דְאֶמֶר רַב מוֹכִיז פֶּר קִיסְנָא אֶמֶר שְׂמוּאֵל, לְחָמֵי תוֹדָה
 41 שְׁמַעְיָקֵר דִּינָם צְרִיכִים לְהִיּוֹת אַרְבַּעִים חֲלוֹת, עֶשֶׂר עֶשֶׂר מִכָּל מִין,
 42 וְאֶפְסָן בְּאִיבַע חֲלוֹת גְּדוּלוֹת – חלה אחת גדולה לכל מין, וְאִי

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כותב בהנוגע להמשך לימודו.

ומובן וגם פשוט שעליו ללמוד בישיבה, בה לומדים תורת הנגלה והחסידות גם יחד, וענין יחד מובן, כי בלימוד הנגלה צ"ל ניכר שלומד אברך חסידותי, ובלמוד החסידות צ"ל ניכר שלומד זה שחלק לו בלימוד הנגלה כדבעי. וכמובן מהמבואר באיזהו מקומות ומהם בלקו"ת בענין אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, שבשנים דיוק בדבר צ"ל תלמוד (כפשוטו - נגלה) ובידו דוקא שלא נשאר למטה בעולם הזה (תניא ריש פרק מ"ים) וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

לשה של קרבן, או שאמר כבר זה עלי פְּדִיָּים – שמשמעו
 כקרבנות הנמצאים בדירים שבבית המקדש, חל הנדר:
 הגמרא מביאה ברייתא בידיני לשונות אלו:
 תָּנָא בברייתא, האומר כבר זה עלי אִימְרָא או לְאִימְרָא או כְּאִימְרָא,
 או שאומר כבר זה עלי דִּירִים או לְדִירִים או פְּדִיָּים, או שאומר
 כבר זה עלי עֲצִים או לְעֲצִים או כְּעֲצִים, או שאומר כבר זה עלי
 אִישִׁים או לְאִישִׁים או כְּאִישִׁים, או שאומר כבר זה עלי מִנְחָה או
 לְמִנְחָה או כְּמִנְחָה, או שאומר כבר זה עלי הֵיבֵל או לְהֵיבֵל או
 כְּהֵיבֵל, או שאומר כבר זה עלי יְרוּשָׁלַיִם או לְיְרוּשָׁלַיִם או כְּיְרוּשָׁלַיִם,
 בְּפוּלֵן – בכל הלשונות האלו, אם סיים ואמר שְׂאוּבֵל לָךְ, אָסוּר לוֹ
 לאכול משל חבירו, אבל אם סיים ואמר לֹא אוֹבֵל לָךְ, מוּתָר לוֹ
 לאכול משל חבירו.
 מבררת הגמרא, מָאן שְׂמַעֲיָן לִיה – מיהו התנא שאמר ברייתא זו
 ומשמע מדבריו דְּלֹא שְׂנֵי לִיה – שאין הבדל בין האומר אִימְרָא או
 לְאִימְרָא, לבין האומר כְּאִימְרָא, ואף אם אמר בלא כ"ף הדמיון
 הנדר חל. מנסה הגמרא לומר שהברייתא בשיטת רבי מאיר היא.
 דוחה הגמרא שאין לומר כן, שאם הברייתא כרבי מאיר, אִימָא
 סִפְשָׁא של הברייתא, שאמר בה וכוּלֵן – בכל הלשונות המוזכרים
 בברייתא, אם סיים ואמר לֹא אוֹבֵל לָךְ מוּתָר לוֹ לאכול משל חבירו,
 וְהָתֵּן – והלא שנינו במשנה (בהמשך עמוד זה) שהאומר לְקַרְבָּן לֹא
 אוֹבֵל לָךְ, רְבִי מְאִיר אוֹסֵר כִּיּוֹן שַׁחַל נִדְרוֹ, וְאָמַר רְבִי אֲבָא לְקַמְן
 (ע"ב), שהטעם של רבי מאיר הוא משום שְׂנַעֲשֶׂה – נחשב כְּאִימְרָא
 לְקַרְבָּן יְהִיא וּלְפִיכָּךְ לֹא אוֹבֵל לָךְ ולכן אסור, ואם התנא של
 הברייתא הוא רבי מאיר, נמצא שהוא סותר את דבריו, שהרי
 בברייתא מבואר שאם מסיים 'לא אוכל לך' מותר, ובמשנה כתוב
 שאם אומר לקרבן 'לא אוכל לך' אסור.
 מתרצת הגמרא, לֹא קְשִׁיָּא, הָא – הברייתא מדברת באופן דְּאָמַר
 לֹא לְאִימְרָא ולכן מותר כי אמר שלא יהיה זה אימרא אלא חולין,
 אבל באמת מה שאמר 'לא אוכל לך' לא מפריע לנדר לחול, וְהָא
 – המשנה מדברת באופן דְּאָמַר לְאִימְרָא ולכן אסור כי אמר שיהיה
 זה לאימרא, אף שסיים ואמר 'לא אוכל לך'.

משנה

המשנה מבארת לשונות נוספים של נדרים:
 הָאוּמַר קַרְבָּן עוֹלָה או מִנְחָה או חֲטָאת או תּוֹדָה או שְׁלָמִים –כִּבְשִׁי
 עצרת שהם חובה, ומסיים שְׂאֵנִי אוֹבֵל לָךְ, חל הנדר וְאָסוּר לוֹ
 לאכול משל חבירו, אלו דברי תנא קמא. אבל רבי יהודה מְתִיר כִּיּוֹן
 שהנדר לא חל. ואם אומר הַקְרָבָן או כְּקַרְבָּן או מְסִיִּים
 שְׂאוּבֵל לָךְ, חל הנדר וְאָסוּר לאכול משל חבירו. ואם אומר לְקַרְבָּן
 לֹא אוֹבֵל לָךְ, רְבִי מְאִיר אוֹסֵר לאכול משל חבירו כִּיּוֹן שמפרשים
 שכוונתו 'לקרבן יהא ולפיכך לא אוכל לך'.

גמרא

הגמרא מקשה סתירה מהמשנה לברייתא:
 קִתְּנֵי במשנה, האומר קַרְבָּן או הַקְרָבָן או כְּקַרְבָּן, ומסיים שְׂאוּבֵל
 לָךְ, חל הנדר וְאָסוּר לאכול משל חבירו. ומבינה הגמרא שחֲטָאת
 תָּנָא כְּרַבִּי מְאִיר – מן הסתם המשנה היא בשיטת רבי מאיר דְּלֹא
 שְׂנֵי לִיה – שלשיטתו אין חילוק בין האומר 'אִימְרָא' לבין האומר
 'לְאִימְרָא' [אי – אם המשנה היא כרבי מאיר, קשה הֲאֵין דְּקִתְּנֵי
 שאם אומר הַקְרָבָן שְׂאוּבֵל לָךְ חל הנדר וְאָסוּר, וְהִתְנַיָּא בברייתא
 על דין זה, מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יְהוּדָה כְּאוּפֵן שְׂאוּמַר אַחַד מִלְּשׁוֹנוֹת
 אלו: הָא קַרְבָּן, וְהָא עוֹלָה – או הא עולה, וְהָא מִנְחָה, וְהָא חֲטָאת
 שְׂאוּבֵל לָךְ, שְׂאָא על פי שתמיד גם אם לא אומר כ"ף הדמיון חל
 הנדר, בכל זאת בלשון זה אין הנדר חל ומוּתָר, משום שְׂלֹא נִדְרָה זֶה
 אֵלֶּיָּא כְּתִיב קַרְבָּן, כלומר בחיי הבהמה, שאין שום משמעות לדבריו,
 ולכן אין הנדר חל. ואם כן דברי המשנה סותרים לדברי חכמים
 בברייתא, שהרי במשנה מבואר שבאופן שאומר הקרבן שאוכל
 לך אסור, ובברייתא מבואר שבאופן שאומר הא קרבן שאוכל לך
 מותר.

דְּמִחִית בְּשׂוּר וּמִחִית בְּשׂוּר דְּהֵאֵיךְ נִבְיָה – שמונח לפניו בשר
 בכור לאחר זריקת דמים, ומונח לפניו גם בשר היתר, וְאָמַר יֵהָא זֶה
 כְּזֶה, וְהִתְנָא הִיא – וזוה נחלקו התנאים, רבי יעקב סובר שבעיקרו
 קא מתפיס, כלומר, בבשר הבכור קודם זריקת דמים, ואסור, ורבי
 יהודה סובר שבהתיירא קא מתפיס, כלומר, במצב של עכשיו
 שהבכור הוא אחר זריקת דמים ומותר באכילה, ואין להתפסה על
 מה לחול, ומותר.
 דוחה הגמרא, לֹא – אין הכרח לומר שנחלקו התנאים אם בעיקרו
 קא מתפיס או בהתיירא קא מתפיס, אלא דְּכִּוְלֵי עֲלֵמָא – רבי יעקב
 ורבי יהודה מדברים במקרה שהתפיס בבשר הבכור לְפָנֵי זְרִיקַת
 דְּמַיִם, וְאָף שאמרנו לעיל שאין להעמיד את המחלוקת במקרה
 כזה כיון שאם כן יקשה מָאן טַעְמָא דְּמָאן דְּשִׁירִי – מה טעמו של רבי
 יהודה המתיר, שהרי לכאורה בכור אינו שונה משאר הקרבנות
 שאפשר להתפיס בהם, יש לתרץ שטעמו הוא משום דְּאָמַר קְרָא
 אִישׁ כִּי יִדְר נִדְר לָהּ, ולמידים מזה שאין הנדר חל בהתפסה עַד
 שְׂדִיר – שיתפיס בְּרַבִּי תְּדִיר, לְאִפְסוּקֵי – להוציא מתפיס בְּכִּבּוּר
 דְּרַבִּי אָסוּר הוּא, שהרי קדושת בכור מאלוה היא באה ואינה
 באה על ידי נדרו, ולכן אי אפשר להתפיס בו.
 שואלת הגמרא, וּמָאן דְּאָסֵר – אם נעמיד כן את מחלוקתם, קשה
 כיצד רבי יעקב שאוסר יפרש את הפסוק 'איש כי ידור נדר לה' –
 משיבה הגמרא, רבי יעקב מודה שנתמעטה מהפסוק התפסה
 בדבר האסור מן התורה כגון נבילות וטריפות, ואף על פי כן
 התפסה בבכור שהוא קדוש לה' מועילה, כיון שְׂאָמַר קְרָא לְה' –
 ולמידים ממלה זו לְרַבִּי דְּרַבִּי אָסוּר בבכור שהוא קדוש לה',
 שמועילה ההתפסה בו.
 מקשה הגמרא, וּמָאן דְּשִׁירִי – רבי יהודה שאומר שהמתפיס בבכור
 אין נדרו חל, לְהָא, מְאִי עָבִיר לִיה – איך הוא מסביר את הריבוי
 מהמלה 'לה' –
 מתרצת הגמרא, מלה זו אינה מיותרת, שכן מִיַּעֲבִיר לִיה – היא
 נצרכת בשביל לרבות מְתִפִּים כְּחֲטָאת וְאִשָּׁם שמועילה ההתפסה
 בהם והנדר חל, אף על פי שהם דבר האסור, שהרי אין אדם יכול
 להביאם אלא אם כן נתחייב בהם על חטא שחטא, ואינם באים
 בנדר ונדבה.
 מקשה הגמרא, וּמָה רְאִיתָ חֲלַק וּלְרַבִּי מִהַמְלָה לְה' חֲטָאת
 וְאִשָּׁם שאפשר להתפיס בהם, וְלְהוֹצִיא אֶת הַכְּבֹּר שְׂאִי אִפְשֵׁר
 להתפיס בו.
 מתרצת הגמרא, מְרַבָּה אֲנִי חֲטָאת וְאִשָּׁם, שְׂהוּא מְתִפִּים כְּנִדְר –
 שנחשבים קצת כדבר הנדור, לפי שהבעלים בוררים להם בהמה
 כרצונם ומקדישים אותה לחטאתם ולאשמם, ולכן אפשר להתפיס
 בהם, וּמוֹצִיא אֲנִי אֶת הַכְּבֹּר – ואיני מרבה את המתפיס בבכור,
 לפי שְׂהוּא קְדוּשׁ מְעַיִן אִמּוֹ ובעל כרחם של הבעלים הוא קדוש,
 ואינם יכולים להחליפו בבהמה אחרת, ואינו נחשב לדבר הנדור
 כלל.
 הגמרא חוזרת לבאר את שיטת רבי יעקב:
 וּמָאן דְּאָסֵר – רבי יעקב סובר שהמתפיס בבכור מועילה
 ההתפסה והנדר חל, סובר שְׂכִּבּוּר נִמְי מְתִפִּים כְּנִדְר הוּא –בכור גם
 כן נחשב קצת כדבר הנדור, וכדְּתִנָּא בברייתא, מְשוּם (–בשם) רְבִי
 אָמְרוּ, מִנְיָן לְאָדָם שְׂנוֹלֵךְ כְּכֹּר כְּתוּב בְּתוֹךְ שְׂמִצְוָה עֲלֵיו לְהַקְדִּישׁוּ,
 וְשְׂאָמַר 'הוֹבֵר תְּקַדִּישׁ' – שלמרות שבכור הוא קדוש מרחם מצוה
 לְהַקְדִּישׁוּ לשם בכור. ולכן המתפיס בבכור נחשב כמתפיס בדבר
 הנדור.
 הגמרא חוזרת לבאר את שיטת רבי יהודה:
 וּמָאן דְּשִׁירִי – רבי יהודה הסובר שהמתפיס בבכור אין נדרו חל, כִּי
 לֹא מְקַדִּישׁ לִיה מִי לֹא מְקַדִּישׁ – אמנם מצוה להקדיש את הבכור,
 אבל כיון שאף אם לא יקדישו בפיו יהיה הבכור קדוש, לכן אין
 הבכור נחשב לדבר הנדור כלל.
 נמצא שכלל לא נחלקו התנאים בספיקו של רמי בר חמא האם
 בעיקרו קא מתפיס או בדהשתא, אלא נחלקו האם בכור נחשב
 דבר הנדור כשאר הקרבנות או שאינו נחשב דבר הנדור.
 כאן מסתיימת הסוגיא, וספיקו של רמי בר חמי לא נפשט.
 שנינו במשנה שאם אמר כבר זה עלי כְּאִימְרָא – כשה, שכוונתו

1 עליו להביא, מקור דבר הנדור טפי מבכור, לפי שמחמת נדרו הוא בורר בהמה זו שהוא
 2 מביא, מה שאין כן בכבור שהוא קדוש ממעי אמו, ואין יכול להחליפו באחר. והיינו דקאמר
 3 בסמוך: שהוא מתפסין בנדר, כלומר שצריך להתפסין. **ולענין** הלכה. כ' הרמב"ן ז"ל
 4 בהלכותיו: דנדי דבעיקר הכא לא איפשיטא אי בעקר קמתפס או בהיתרא קמתפס, נקטינן
 5 דבהיתרא קא מתפסין, מדמסקנן בפרק י"ג שאמר
 6 הריני נודר ושמע חבירו ואמר ואני דבסיפא
 7 מתפס ולא בקמא, בין לקולא בין לחומרא. דהא
 8 משום דאמרין דבסיפא מתפס קתני דהתם: דהתר
 9 האמצעי, היינו ולמעלה אסור, היינו ולמטה
 10 מותר. ואי כולוהו בקמא מתפס - אין ההיתר
 11 נמשך אלא לו לבדו, כדמוכח התם. אלאמא בסיפא
 12 קמתפס, הדיינו בהיתרא. והיינו דהתם גבי
 13 מתנינן ד"איהו איסור האמור בתורה", דמיתני
 14 לה בהאי לישנא דהיינו שנדר מאותו היום ואילך,
 15 דמשמע: הא לאו הכי - בהיתרא מתפס. **דלא**
 16 שני ליה אימרא ולא שני ליה כאימרא רבי מאיר.
 17 כלומר - דלדידיה אפי' בלא כ"ף הדמיון מתסר.
 18 **לא** קשיא הא דאמר לאימרא הא דאמר לא
 19 אימרא. כך היא הגירסא בקצת נסחאות. ואיכא
 20 דגרסי: הא דאמר לאימרא כלומר בשבא תחת
 21 הלמד, הא דאמר לאימרא כלומר בפתח תחת
 22 הלמד. דסבירא ליה למאן דגרסי הכי דבלמד
 23 פתוחה הרי היא כלא, וכפי פירוש הגירסא השנית
 24 שכתבתי למעלה בברייתא דחולין החולין בחולין.
 25 וברייתא הכי תני: פעמים דבאומר "שאוכל לך",
 26 אע"ג דמשמע היתר - אסור, היינו בלמד
 27 שבאית. וההיא ד"לקרבן לא אוכל לך" רבי מאיר
 28 אסור - היינו בלמד שבאית, ופעמים דאמר "לא
 29 אוכל לך", אף על גב דמשמע איסורא - שרי,
 30 דהיינו בלמד פתוחה. א"נ באומר לא בהדיא, כפי
 31 חילוק הגרסאות. **מתני'** האומר קרבן עלה
 32 וכו' שאני אוכל לך אסור. ואע"ג דלא אמר בהו
 33 כ"ף הדמיון. ורבי יהודה מתייר, דס"ד דכיון דהני
 34 שמן מורה על איסורן לחיי כפוגל נותר, דמודה
 35 בהו רבי יהודה דלא בעיא כ"ף - קמ"ל. וכמו
 36 שפרשתי למעלה (ק"ו ז"ל ד"ס ט"ו). הקרבן בקרבן
 37 קרבן שאוכל לך אסור. דבכל לישני משמע דמה
 38 שאכל יהא קרבן, ודוקא כי אמר "שאוכל", אבל
 39 אמר "קרבן לא אוכל לך" - שרי, דהא תנן בפרק
 40 שני (לקטן ט"ו): קרבן לא אוכל לך - מותר, ותוקמינן
 41 לה כר"מ. ותעמא דמילתא, דכי אמר קרבן בלא
 42 למיד - משמע דנשבע בחיי קרבן שלא יאכל.
 43 **לקרבן** לא אוכל לך ר"מ אסור. מפרש בגמרא
 44 דה"ל: לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך - והיה
 45 דאי אמר "לקרבן שאוכל לך" אסור. דמשמע
 46 שפיר: לקרבן יהא מה שאוכל משלך. והאי דלא
 47 עריב האי בהדי תני דרישא, דליתני: הקרבן,
 48 "בקרבת" קרבן "לקרבן" שאוכל לך אסור, אבל אמר "לא אוכל" - שרי, וכדכתיבנא. אבל כי אמר
 49 "לקרבן", אפילו אמר לא אוכל - אסור. **גמ'** סתמא תנא כרבי מאיר. היה דאי תנא לה תנא אחריתא קשיא נמי ברייתא אמתני', אלא קושטא ועיקרא דמילתא קא מפרש. **מודים**
 50 חכמים לר"י. אע"ג דלא בעו כ"ף הדמיון, בהא מודו דשרי.

1 ואמר זה כוה. ובהא קא מפילגי: מר סבר: בעיקרו מתפס, ומר סבר: בהיתר קא מתפס,
 2 לאחר וריקת דמים. אמר קרא כי יודר נדר כי יודר בדבר הנדור. הוי נדר ואסור, לאפוקי
 3 בכור דדבר האסור, דממילא מתסר. אמר קרא לה' לרבות דבר האסור. דכל דבר שהוא
 4 אסור ולגבוה - הוא מתפסין נמי בנדר, אע"פ שהוא אסור בלא נדר, כגון בכור. מרבה
 5 **אני חטאת ואשם**. שהם מתפסין, מפני שהוא
 6 מתפסין בנדר. אע"ג דעל חטא באין ולא משום
 7 נדר, אפ"ה - איהו מתפסין, שאומר "הרי זו
 8 לחטאתי ולאשמי". אבל בכור אינו מתפס כלל,
 9 שממעי אמו קדש עצמו. כי לא מקדיש ליה. אם
 10 לא הקדישו, מי לא מיקדיש בלאו הכי? משום
 11 הכי לא חשיב כלל כי מתפס ליה בנדר. אבל
 12 חטאת ואשם - לא מיקדיש לעולם אי לא
 13 מקדיש להו. כולן שאוכל לך אסור. דכי אמר
 14 "כאימרא שאוכל לך" - דמי כמאן דאמר: יאסר
 15 עלי מה שאוכל לך. אבל אמר "כאימרא לא
 16 אוכל לך" - מותר, דמשמע: אבל אם אוכל לך
 17 - לא יהא כאימרא, ומותר. מאן שפעני ליה דלא
 18 שאני ליה בין אימרא לאימרא כאימרא. דכולן
 19 "שאוכל לך" אסור. ר"פ האי. דפליג עליה דר"י.
 20 דאי ר"י - לית ליה "אימרא", דאמר: האומר
 21 "ירושלים" - לא אמר כלום. וכולן לא אוכל לך
 22 מותרין, אפילו אמר "לאימרא לא אוכל לך". לא
 23 קשיא הא דאמר לאימרא. מתני' דתנן לקמן וכו' -
 24 דאמר "לאימרא לא אוכל לך", דהיינו לקרבן,
 25 דמשמע: לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך.
 26 וברייתא דקתני מותר - תריץ לה הכי: דאמר
 27 "לא לאימרא לא אוכל לך", הא אם אוכל לך -
 28 יהא כאימרא, דהיינו מכלל לאו הן. ולהכי
 29 מותר, דלר"מ לית ליה מכלל לאו והן. **מתני'**
 30 האומר. עולה יהא שאוכל לך, או מנחה כו' -
 31 אסור. רבי יהודה מתייר. דלא אמר "בעולה"
 32 "בחטאת". **גמ'** סתמא תנא כרבי מאיר דלא
 33 שאני ליה בין אימרא לאימרא. דאסר היכא
 34 דאמר "ירושלים" כמאן דאמר "ירושלים",
 35 ולהכי אסור היכא דאמר "קרבן" כהיכא דאמר
 36 "בקרבת". **אי** רבי מאיר יהא. וישא דקתני:
 37 "הקרבן שאוכל לך" - אסור. והתניא מודים
 38 חכמים לרבי יהודה, דהיינו רבי מאיר דפליג
 39 עליה. שלא נדר זה אלא בחיי קרבן. דכי אמר
 40 "הא קרבן שאוכל לך", משמע כמאן דאמר: חיי
 41 קרבן שאוכל לך, ולא כלום קאמר:
 1 **דקתני: "הקרבן שאוכל לך" אסור, והתניא: מודים חכמים לרבי יהודה, והיה "הקרבן" והא**
 2 **"עולה" והא "מנחה" והא "חטאת שאוכל לך" שמוותר, שלא נדר זה אלא בחיי קרבן!**
 3 **לא**

1 לא קשיא הא דאמר הא קרבן הא דאמר הקרבן. כלומר, דכי אמר "הקרבן" - האי להו
 2 קרבן קאמר. **מותני** האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך וכו'. בגמרא מפרש לה. **גמ'**
 3 שהנדרים חלים על דבר מצוה. בפ"ב (למך ק"ו) מוכיחין לה מקרא שהשבעות חלות על
 4 דבר שאין בו ממש משום דמיסתור גברא הוא שלא יעשה כן, ואידו אית ביה ממש. **מה**
 5 שאין כן בנדרים. דמתסר חפצא הוא. הילכך אי
 6 לית ביה ממשא - לא אסר מירי. **באומר**
 7 יאסר פי לדבורי. כלומר, נעשה כאומר. דהא אמר
 8 "קונם פי מדבר" משמע דקונם קאי אדבור,
 9 ומשמע נמי דקאי אפה. הילכך, כיון דסתם נדרים
 10 להתימר - אמרי דאפה קאי, ופזי דבר שיש בו
 11 ממש הוא. ודכותה בהתלמוד דאמרין "באומר" -
 12 ופירושן: נעשה כאומר. וברין הוא דהוה מצי
 13 לשנויי ליה דאפילו אי קאי קונם אדבור - אפ"ה
 14 אסור מדרבנן, שהנדרים חלין מדרבנן אפילו על
 15 דבר שאין בו ממש, כדאיתא לקמן בריש פ"ב,
 16 אלא קושטא דמיתא מתריך ליה, דאפילו
 17 מדאורייתא נמי אסור.

הדרן ערך כל בנויי

18 **ואלו** מותרין. אידי דתנא בפרק קמא נדרים
 19 אסורין, פתח הכא באלו מותרין. **חולין**
 20 שאוכל לך. בגמרא מפרש למאי איצטריך.
 21 **בבשר** חזיר כעבודה וזה וכו'. כל מיני אסורין
 22 קתני: אסורין באבילה - בבשר חזיר, ואסורין
 23 בתנאה - כעבודה וזה, ואסורין בתנאה שאין להם
 24 בטלה - כעורות לבובין, שהיו תקרובת לעבודה
 25 וזה, שהיו נוקבין העור כנגד הלב והיו מוציאין
 26 אותו כשהוא חי, וחמירי מעבודה וזה, דגזי
 27 דעבודה וזה אית לה בטלה - תקרובת עבודה וזה
 28 אין לה בטלה, ותנא נמי שאסורין באבילה בלבב,
 29 יש בהן טומאה - כגבילות, ושטמאנתן חמורה
 30 בכעדרה - כשקצים ורמשים. **בחלת** אהרן
 31 וכתרומתו. שאע"פ שחל איסור על ידי קריאת שם
 32 - לא מקרו דבר הנדר, וכמו שכתבתי למעלה.
 33 ושאע"פ שהוא אסור לזה ומותר לזה - לא מחמת
 34 נדרו הוא. שהרי כשהפרישן לא פירש. אלא ודאי,
 35 מאי דאסירי לזרים - מחמת אסורא הוא דרמא
 36 רחמנא עליהו. וטעמא דכולהו הני דאין מתפסיק
 37 בהן - משום דבעינן שיתפסיס בדבר הנדר, ולא
 38 דביר האסור, כדאיתא בגמרא. **הרי** זה מותר. ואפילו עם הארץ שנדר בהם אין צריך פתח, אלא מותר מאליו. ולהכי, אע"ג דפתח ותנא "ואלו מותרין" - הדר ותנא "הרי זה מותר", משום דקא בעי למיתנא: האומר לאשתו "הרי את עלי באימא", דצריך פתח בעם הארץ, וכדאיתא בגמרא. ואי לא הדר ותנא "הרי זה מותר", לא ידענא "ואלו מותרין" - דרישא, כלומר שחן מותרין בלא פתח. אהי מינייהו קאי, אי אכולו אי אתרתי מינייהו. **האומר** לאשתו וכו'. האי דנקט "הרי את עלי באימא" ה"ה נמי במתפסיס בשאר אסורי הנאה כעבודה וזה וערלה וכלאי הכרם ובברייתא נמי תניא בגמרא: "הרי את עלי בבשר אימא" "בבשר אחותי" "כערה" "ככלאי הכרם". אלא האי דנקט "באימא" - חדא דאית ביה תרתי אשמעינן: חדא, דאף על גב דמתפסיס בדבר האסור - בעם הארץ מדרבנן צריך פתח. ואשמעינן תו - דצריך שיהא ממקום אחר. אבל אין פותחין לו בכבוד אמו, כלומר: אילו היית יודע שלא יהא כבוד לאמך בכך לא היית נודר. דלא תמנא נהי דאין פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו - ה"מ בנדרים דאורייתא, אבל האי דליתיה אלא מדרבנן - פותחים, קא משמע לן דלא. הרשב"א ז"ל. ודוקא במדיר אשתו ומתפסיס בדבר האסור צריך פתח, מפני שדרכו לאסור את אשתו מתוך הקפדה, ואי שרית ליה בלא פתח, תח. כי מתפסיס בדבר האסור - אתי למישרי נמי אפילו מתפסיס בדבר הנדר. אבל שאר נדרים, מתוך שאין מציין כל כך - לא גזרו בהן, ואין צריכין שאלה. והיינו דנדרים דרישא דמתניתין - מותרין לגמרי, כדאיתא בגמרא. **גמ'** טעמא דאמר חולין שאוכל לך וכו'. דודאי כי תנא חולין - לא לגופיה איצטריך, דהא פשיטא דמתח. אלא משום דיוקא תנא ליה, לאשמעינן הא "לחולין" - אסור. **מני** מתניתין. אי רבי מאיר וכו'.

הדרן ערך כל בנינויי

16 **ואלו** מותרין: "חולין שאוכל לך" **בבשר**
 17 **חזיר** "פעבודה וזה" "בעורות לבובין"
 18 "בגבילות ומריפות" "בשקצים ורמשים" "בחלת
 19 אהרן וכתרומתו" - מותר. האומר לאשתו "הרי
 20 אתי עלי באימא" - פותחין לו פתח במקום
 21 אחר, **שלא יקרא ראו לך**. **גמ'** טעמא דאמר
 22 "חולין שאוכל לך", **הא אמר** "לחולין שאוכל
 23 לך" - **משמע**: **לא לחולין יתנו, אלא קרבן**.
 24 **מני מתניתין?** אי רבי מאיר **הא לית ליה מפלג**
 לאו

1 לא קשיא. מתניתין דאסר - דאמר "הקרבן", דהיינו "בקרן שאוכל לך" - רבי מאיר היא,
 2 דלא שאני ליה בין אמר "הקרבן" ל"בקרן". וברייתא דאמר "הא קרבן", דמשמע חיי. **א**
 3 קרבן **לא אוכל לך**. אבל "שאוכל לך" הוי קרבן, להכי אסור רבי מאיר. ואית דאמרי: הכי
 4 משמע "לקרבן" - בשביל קרבן לא אוכל לך, שאם אוכל לך - יהא אסור עלי בקרבן.
 5 ומקשינן: והא לית ליה לרבי מאיר וכו'. **מותני**
 6 קונם **פי מדבר עמך**. מה שאני מדבר עמך אסור
 7 עלי בקרבן. או שאמר "קונם ידי עושה עמך", או
 8 "קונם רגלי מהלכת עמך" - אסור לדבר עמו,
 9 ולהלך עמו, ולעשות עמו מלאכה. **גמ'** חלין על
 10 המצוה כבשרשות. שאם אמר "קונם שאני עושה
 11 סוכה" או "קונם שאני מניח תפילין" - חל עליו
 12 הנדר, ואם עשה - קם ליה ביביל יחלי. מה שאין
 13 כן בשבעות. שאין נשבעין לבטל את המצוה,
 14 דמושבע ועומד מהר סיני הוא לקיימן, ולהכי
 15 לא חלה שבעוה עליה, דאין שבעוה חלה על
 16 שבעוה. מה שאין כן בנדרים. דאין חלין על דבר
 17 שאין בו ממש, כגון דיבור שאין בו ממש, ואמאי
 18 קתני אסור? **באומר יאסר פי** לדיבורי. כלומר, פי
 19 יאסר לאותו דיבור שאני מדבר עמך. והפה
 20 שנאסר - יש בו ממש ודאי. וידיים למעשה
 21 דיהים - שאני עושה עמך, ורגלי להילוך -
 22 שלא אהלך עמך. דיקא נמי. מתני' דאסר, ד"פ"
 23 קאמר, דקתני "קונם פי מדבר עמך", ולא קתני
 24 "שאני מדבר עמך", שמע מינה ד"יאסר פי"
 25 קאמר, והיינו דבר שיש בו ממש.

הדרן ערך כל בנויי

26 **ואלו** מותרין. דלא חשיבי נדר. האומר חולין
 27 שאני אוכל לך או בבשר חזיר שאוכל
 28 לך או כעבודת כוכבים כו'. בחלת אהרן
 29 וכתרומתו מותר. לאכול עמו. דכל הני לאו דבר
 30 הנדרון אלא דבר האסור, דממילא מיתסרי בלא
 31 נדר, ואין נודרים בדבר האסור. **גמ'** אי רבי מאיר
 32 והא לית ליה מפלג לאו אתה שומע הן, והיכא
 33 דאמר "לחולין" לא אמרין דמשמע: אלא לקרבן,
 34 דהיינו הן מכלל לאו.

אלא

אלא

נדרים דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קצא

49 על פיו לגבי דיבור. וכן כשאומר 'ידי עושה עמך' או 'רגלי מהלכת
50 עמך' נעשה כאומר קונם ידי למעשיהם או רגלי להילוכי, וכיון שפיו
51 וידיו ורגליו יש בהם ממש, הנדר חל עליהם לגבי הפעולות שאסר.
52 הגמרא מדייקת כדברי רב יהודה: דִּיקָא נְפִי, דִּיקָא נְפִי, דִּיקָא נְפִי – במשנה 'פִּי'
53 מְדַבֵּר עִמָּךְ, וְלֹא קָתַנִּי 'שָׂאנִי מְדַבֵּר עִמָּךְ', וְכֵן לְגַבֵּי 'יָדֵי וְרַגְלֵי',
54 אִם כֵּן מִשְׁמַע שְׂכוּנַת הַמִּשְׁנָה שֶׁהָאִסוּר חָל עַל פִּי וְלֹא עַל
55 הַדִּיבּוּר וּמִשּׁוּם שֶׁפִּי הוּא דָבָר שֵׁשׁ בּו מִמֶּשׁ, כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

הדרן עלך בל בנויי

פרק שני - ואלו מותרין

57 בפרק הקודם נתבארו הלשונות שהנודר בהם חל נדרו, ואילו
58 משנה זו מביאה אופנים שהנדר אינו חל בהם.
59 נתבאר לעיל שהנדר חל בשני אופנים, כשמתפיס את הדבר
60 שנודר ממנו בדבר אחר ואומר 'דבר זה עלי בקרבן', או שאינו
61 מתפיסו אלא אומר 'דבר זה אסור עלי', במשנה זו נתחדש שנדר
62 על ידי התפסה מועיל רק כשמתפיס בדבר הנדור, דהיינו בדבר
63 שאיסורו חל על ידי נדר, כגון קרבן, אבל אם מתפיס בדבר האסור,
64 דהיינו איסור שאינו חל על ידי דיבור האדם, אין הנדר חל.
65

משנה

66 המשנה מביאה לשונות שאם נודר בהם אין הנדר חל: וְאֵלוֹ –
67 הנדרים שיבוארו להלן, מותרין הם מאליהם ואינם צריכים התרת
68 חכם, לפי שלא נאמרו בלשון המועיל.
69 האומר לחבירו חולין וְאֵלוֹן שְׂאוּבֵל לָךְ, כלומר, מה שאוכל ממך יהא דינו
70 כמו חולין, דהיינו שאינו אסור על עצמו את מה שיאכל ממנו,
71 אלא אדרבה אמר שיהיה כחולין שהוא מותר.
72 הנודר בלשונות הבאים, אין נדרו חל, משום שהתפיס בדבר
73 האסור מן התורה, ולא בדבר הנדור:
74 כבוד לאמך בנדר זה שהתפסת בה בודאי לא היית נודר, אלא
75 מחפשים לו פתח אחר. והטעם שהחמירו חכמים בעם הארץ שלא
76 יהא הנדר מותר מאליו, הוא כדי שְׂלֵא יִקַּל רֵאשׁוֹ לְכָךְ – אם נתיר
77 לו כשמדיר את אשתו בדבר האסור, יבוא להתיר גם כשידיר
78 אותה בדבר הנדור, שאז באמת חל הנדר והיא אסורה עליו.
79

גמרא

80 שנינו במשנה שהאומר 'חולין שאוכל לך' אין הנדר חל:
81 מדייקת הגמרא, מִעֲמָא שאין זה נדר, משום דְאָמַר חוֹלִין שְׂאוּבֵל
82 לָךְ, ומשמעות דבריו היא שמה שאוכל ממך יהא דינו כחולין,
83 והלא חולין הוא דבר המותר, הָא אִם אָמַר לְחַבְרֵי חוֹלִין שְׂאוּבֵל
84 לָךְ בלמ"ד, יהא מְשַׁמַּע בדבריו לֹא לְחוֹלִין לְיָהוּי – שלא יהיה
85 כחולין מה שאוכל ממך, אֲלֵא יהיה כְּקָרְבָן האסור, שמפרשים את
86 מה שאמר 'לחולין' – 'לא חולין', והיינו שמה שאוכל ממך לא
87 יהיה דינו כחולין המותרים באכילה, והרי הוא כאומר בקרבן יהא
88 מה שאוכל ממך, שנאסר בכך.
89 שואלת הגמרא, אִם כֵּן מַנֵּי – מי הוא התנא של מִתְּנִיתִי, הסובר
90 שהאומר 'לחולין שאוכל לך' מפרשים דבריו 'לא כחולין יהא מה
91 שאוכל ממך אלא כקרבן', אִי רַבִּי מְאִיר הוּא התנא ששנה הלכה
92 זו, לא יתכן לומר כן, דְהָא לִית לֵיהּ לְרַבִּי מְאִיר מְכַלְל
93

1 מתרצת הגמרא, לֹא קָשְׁיָא, הָא – הברייתא מדברת באופן דְאָמַר
2 'הָא קָרְבָן' בשתי מילים, ולכן אין הנדר חל ומותר, וְהָא – המשנה
3 מדברת באופן דְאָמַר 'הַקָּרְבָן' במלה אחת, ולכן חל הנדר ואסור.
4 מבררת הגמרא, מֵאִי טַעְמָא – מה הטעם שבאומר הא קרבן אין
5 הנדר חל, משום שכשאומר הא קרבן, חָיִי קָרְבָן קָאָמַר – כוונתו
6 לנדור בחיי הקרבן, שאין שום משמעות לדבריו, ולכן אין זה נדר.
7 הגמרא מוסיפה להקשות, קָתַנִּי כִּסְפָא של המשנה, שאם אומר
8 לְקָרְבָן לֹא אוֹכֵל לָךְ רַבִּי מְאִיר אוֹסֵר, והבינה הגמרא שהטעם
9 שאסור הוא משום שמפרשים את דבריו שהוא אומר 'לא קרבן
10 יהא מה שלא אוכל ממך', וכוונתו שמה שאוכל ממך כן יהיה
11 אסור עלי בקרבן, ואם כן קשה, מדוע רבי מאיר אסר וְהָא לִית לֵיהּ
12 לְרַבִּי מְאִיר מְכַלְל לֹא אֲתָה שׁוֹמֵעַ הֵן – הלא דעת רבי מאיר
13 שהאומר 'לאו' לא מסיקים מדבריו את ה'הן', ומדוע באופן
14 שאומר 'לקרבן לא אוכל לך' אנו מסיקים מדבריו שמה שאוכל
15 ממך יהא בקרבן.

16 מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי אָבָא, אין הטעם משום שמסיקים
17 מדבריו שמה שאוכל ממך יהא בקרבן, אלא משום שכשאומר
18 'לקרבן לא אוכל לך' נַעֲשָׂה – זה נחשב כְּאוֹמֵר במפורש לְקָרְבָן הָא
19 וְלִפְיָךְ לֹא אוֹכֵל לָךְ ואם כך הוא אסור על עצמו במפורש לאכול
20 משל חבירו, ואין צריך להגיע לדין של 'מכלל לאו אתה שומע הן'.

משנה

21 המשנה מחדשת שאדם יכול לאסור פעולות שאין בהם ממש,
22 וכפי שמבארת הגמרא שעל ידי שאוסר את גופו חל הנדר.
23 הָאוֹמֵר לְחַבְרֵי קוֹנֵם [–קרבן] פִּי מְדַבֵּר עִמָּךְ, כלומר, שאוסר את
24 הדיבור עם חבירו בקרבן, או שאומר קונם יְדֵי עוֹשֶׂה עִמָּךְ, שאוסר
25 עשיית מלאכה עם חבירו, או קונם רַגְלֵי מְהַלְכֵת עִמָּךְ, שאוסר את
26 הליכתו עמו, הרי זה אִסוּרי כּבֵּל אלו.

גמרא

27 הגמרא הבינה במשנה שהנדר חל על עצם פעולת הדיבור,
28 ועשיית המלאכה או ההליכה, שהם דברים שאין בהם ממש,
29 ומקשה סתירה לזה מבריייתא:
30 וְיִמְיָהוּ, יש חוֹמֵר בְּשָׂבוּעוֹת יוֹתֵר מִבְּנֵדְרִים, וּבְנֵדְרִים יוֹתֵר
31 מִבְּשָׂבוּעוֹת, ומסבירה הברייתא, חוֹמֵר בְּנֵדְרִים שאינו בשבועות,
32 שְׁהַנְּדָרִים חָלִין עַל הַמְצִיחַ כְּכַרְשׁוֹת – כפי שהם חלים בנדר של
33 רשות, כלומר, אדם יכול לאסור על עצמו חפצי מצוה, כגון
34 שאומר קונם סוכה עלי או קונם תפילין עלי, ואסור לו לקיים את
35 המצוה – לישב בצל סוכה ולהניח תפילין. מֵה שְׂאִין בֵּן בְּשָׂבוּעוֹת
36 שאינן חלות על המצוות, ואם נשבע שלא ישב בסוכה או שלא
37 יניח תפילין הרי זו שבועת שווא, וחייב לקיים את המצוות. וְחוֹמֵר
38 בְּשָׂבוּעוֹת שאינו בנדרים, שְׁהַשְּׂבוּעוֹת חָלוֹת עַל דְבַר שֵׁשׁ בּו מִמֶּשׁ,
39 כגון שנשבע שלא יהנה מחפץ מסוים, ובחפץ יש ממשות, וְאֵף עַל
40 דָבָר שְׂאִין בּו מִמֶּשׁ, כגון שנשבע שלא יעשה פעולה שאינה דבר
41 ממש, מֵה שְׂאִין בֵּן בְּנֵדְרִים שהם חלים רק על דבר שיש בו ממש.
42 וזה סותר את מה שכתוב במשנה שחל נדר על דיבור ומעשי ידיו
43 והולכת רגליו שאין בהם ממש.

44 מתרצת הגמרא, אָמַר רַב יְהוּדָה, מה שנאמר במשנה שנדר על
45 דיבור חל, היינו כְּאוֹמֵר יֵאָסֵר פִּי לְדִיבּוּרֵי, כלומר, שהאומר 'קונם
46 פי מדבר עמך' נעשה כאילו אמר 'אסר פי לדיבורי', והאיסור חל

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 ה. אין להתענות בשבת על חלומות שהם הפסד ממוני¹ אלא על דבר שמתחללין עליו את השבת:
2 ו. אם חברו ראה עליו חלום רע לא יתענה בשבת²:

סימן רפח, דין תענית ודין תענית חלום בשבת סעיפים ה'ו

הלכתא רבתא

[ינ] הפסד ממוני - היינו חלום שפתרונו הוא הפסד יד] בשבת - היינו מי שראו עליו את החלום לא יתענה אף אם נפשו עגומה³¹, וכל-שכן הרואה את החלום. ממוני³⁰.

ציונים והוספות

30 אבל אם חלם שאירע אירוע של הפסד ממוני, שפתרונו הוא דבר שבגוף - מתענה תענית-חלום. 31) כן משמעות שוע"ר, אמנם בפמ"ג (א"א ס"ק ב) כתב שאם נפשו עגומה יתענה גם כשחלם עליו חברו.

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

ישראל אלא לצורך עצמו שלא התירו אלא האמירה משום צער בעלי חיים אבל לא שיעשה בשביל ישראל אלא בשביל עצמו שכשעושה בשביל ישראל הרי הוא שלוחו ממש והרי זה כאלו עשה ישראל בעצמו ששלוחו של אדם כמותו ואף שאין אומרים כן אלא בישראל שנעשה שליח לישראל מכל-מקום חכמים החמירו כן גבי שבת ויו"ט וכיוצא בהן אף בנכרי שנעשה שליח לישראל שיהא נחשב כמותו ממש כשעושה בשבילו אבל כשעושה בשביל עצמו לא החמירו אלא שלא לומר לו לעשות וע"ד שיתבאר בסוף סי' ש"ז וכאן התירו משום צער בעלי חיים:

ל במה דברים אמורים כשאמר הנכרי לחלוב אבל אם נכרי חלב מעצמו מותר ליטול ממנו החלב בחנם ואין צריך לקנותו ממנו אפילו בדבר מועט (מפני שכל נכרי העושה מעצמו בודאי מתכוין לטובתו שיקבל טובת הנאה מהישראל בשביל זה כמו שנתבאר בסי' רנ"ב וה"ז כחולב לעצמו):

לא וכל זה בנכרי שאינו עבדו אבל עבדו ושפחתו השכורים לו לשנה או לשנתים אין צריך לקנות מהם החלב אף אם אמר להם לחלוב בשבת מפני שהם מתכוונים במלאכתם לטובתם כדי שיקבלו כל שכרם בסוף שנתם שכשנשכרו בתחלה לדעת כן נשכרו שיחלבו בכל עת שצריך לחלוב:

לב וכל זה לאכול החלב למוצאי שבת אבל (ב) בשבת עצמה אסור אפילו לטלטלו אפילו חלבה הנכרי מעצמו ואפילו היא בהמת הנכרי מפני שגזרו חכמים על משקים שזבו מהפירות בשבת מאליהם או ע"י נכרי לאסרם עד למוצאי שבת מטעם שיתבאר בסי' ש"כ ושכ"ה ובכלל גזרה זו הוא ג"כ החלב שנחלב בשבת שהוא ג"כ משקה הנולד בשבת וכיון שאסור באכילה אסור ג"כ בטלטול שמוקצה הוא כיון שאינו ראוי לכו ביום.

כח הדש הוא מאבות מלאכות וכל המפרק אוכל או משקה ממקום שנתכסה בו כגון החולב את הבהמה שמפרק החלב מהדד הרי זה תולדת הדש שהדש גם כן מפרק התבואה מהשכולת ואינו חייב אלא כשחולב לתוך כלי ריקן אבל אם חולב לתוך כלי שיש בו אוכלין פטור מפני שמשקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל ונמצא שאין שם משקה על חלב זה אלא שם אוכל ורדי הבהמה הם גם כן אוכל והרי זה כמפריד אוכל מאוכל ואין בזה משום מפרק.

ואינו דומה לדש שמפרק התבואה שהיא אוכל מהשכולת שהיא פסולת והם שני דברים חלוקים זה מזה ושייך לומר שמפרק דבר אחד מתוך דבר אחר המכסה עליו וכן החולב לכלי ריקן שהחלב הוא משקה ומפרקו מהבהמה שהיא אוכל שהם שני דברים חלוקים זה מזה ומדובקין זה בזה ויפרק אחד מתוך חברו המכסה עליו מה שאין כן כשהחלב הוא אוכל הרי הוא כמו דבר אחד עם גוף הבהמה שנתפרק ממנה שהוא גם כן אוכל והרי זה כנוטל מאכל עב וחוקק מתוכה מעט אוכל שאין בזה משום מפרק אוכל ממקום שנתכסה בו מפני שאין זה נחשב כיסוי לזה.

ומכל-מקום מדברי סופרים אסור לחלוב אפילו לתוך האוכלים לפי שכיון שהבהמה אינה ראויה לאכילה בשבת מחמת איסור שחיטה אין שם אוכל עליה והרי היא כפסולת והמפרק מתוכה החלב שהיא אוכל הרי זה דומה לדש שמפרק אוכל מתוך הפסולת אבל ביום טוב שהיא ראויה לאכילה מותר לחלוב לתוך האוכלין ע"ד שיתבאר בסי' תק"ה:

כט מותר לומר לנכרי לחלוב הבהמה בשבת מפני שהיא מצטערת מרוב החלב ולא גזרו על אמירה לנכרי במקום צער בעלי חיים שהוא מן התורה ומכל-מקום צריך שיטול הנכרי את החלב לעצמו או יחזור ויקנה החלב מהנכרי בדבר מועט כדי שלא יהא נראה כחולב לצורך

50 לו לקרותה שתבא אחריו עד ביתו כיון שאינו מוליכה בידים
51 אלא היא הולכת מעצמה ע"י קריאתו ואינו מוזהר למונעה
52 מזה שאין אדם מוזהר על איסורי תחומי בהמתו כמו
53 שיתבאר ואפילו אם יצאתה חוץ לתחום שלו וחוץ לתחום
54 שלה יכול לקרותה שתבא אצלו ואין חוששים אם נתיר לו
55 זה שמא יבא לילך אצלה חוץ לתחום כדי להביאה לביתו
56 מפני שאין בהול על בהמתו כל כך לעשות איסור בשבילה
57 כמו שיתבאר בסי' של"ב:

58 **לח** מותר למסור בהמה לרועה אפילו בשבת אע"פ שבבין
59 השמשות קנתה הבהמה שביתה אצל הישראל בעלה
60 אלפים לכל רוח ובשבת יוליכנה הרועה לרעות חוץ לתחום
61 אין בכך כלום שאין אדם מוזהר על תחום בהמתו ואפילו
62 אם יוליכנה חוץ ליי"ב מיל שיש אומרים שתחום זה מן
63 התורה מכל-מקום אינו נקרא בשם עשיית מלאכה אלא הוא
64 איסור בפני עצמו ואין אדם מצווה אלא שתשבות בהמתו
65 מעשיית מלאכה ולא מהליכה חוץ לתחום ולא קנתה
66 הבהמה שביתה אצלו אלא לענין שאסור לכל אדם להוליכה
67 בידים חוץ לתחום שלה אפילו מי שיכול לילך שם בעצמו
68 כגון שהניח עירובי תחומין שם אבל מה שהנכרי מוליכה
69 חוץ לתחום מעצמו בלא אמירת הישראל אע"פ שהישראל
70 מסרה לו אין זה חמור ממה שהוא קורא לה והיא באה
71 אחריו שהתירו חכמים.

72 ויש מי שאוסר למסרה לו בשבת אפילו אם ידוע שלא
73 יוליכנה חוץ ליי"ב מיל אלא חוץ לאלפים וטוב לחוש
74 לדבריו.

75 ובמקום שנהגו להחמיר שלא למסור אף ביום ו' אם נהגו
76 כן כדי לעשות סייג וגדר אין להתיר להם ואם נהגו כן
77 מחמת טעות שהיו סבורים שיש איסור בדבר מתירים
78 בפניהם ומודיעים להם שהוא מותר גמור ואף אם הרועה
79 מוליך הבהמה מבית הישראל בשבת עצמה כיון שמסרה לו
80 מערב שבת לא קנתה שביתה כלל אצל הישראל כמו
81 שיתבאר בסימן שצ"ז ואף שקנתה שביתה כרגלי הרועה
82 הנכרי מכל-מקום כיון שחפצי נכרי אין קוננין שביתה אלא
83 משום שגזרו על בעלים נכרים משום בעלים ישראל כמו
84 שיתבאר בסי' ת"א אין להחמיר כל כך לגזור אף כשהנכרי
85 מוליכה חוץ לתחום מעצמו אף שהישראל מוסרה לו כיון
86 שרבים מתירים בכל ענין:

חלק ב סימן שה במה בהמה יוצאת בשבת

87 **א** וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר ממצוא
88 חפצך דרשו חכמים חפצך אסורים לבקשם בשבת
89 אפילו בדבר שאינו עושה בו שום מלאכה לא של תורה ולא
90 שבות מדברי סופרים אלא שעושה איזה מעשה המותר
91 אפילו הליכה בלבדה ומעשה זה או הילוך זה הוא בשביל
92 כדי לעשות אחר השבת איזה דבר שאסור לעשותו בשבת
93 בין מן התורה בין מדברי סופרים שנמצא מזמין עצמו
94 בשבת בפועל ממש לא בהרהור לבד לדבר האסור בשבת
95 כגון שמהלך בשדהו לראות מה היא צריכה אחר השבת

1 ואף אם חלבה לתוך האוכלין שאין על החלב תורת משקה
2 ואינו בכלל גזרת משקין שזבו אעפ"כ אסור עד הערב אם
3 לא נחלב מיד בכניסת השבת אלא לאחר זמן בענין שאפשר
4 שרוב החלב שברד הוא נולד שם בשבת שאותו החלב
5 שניתוסף בה בשבת הוא מוקצה מפני שהוא מעשה חדש
6 שנולד בשבת שדם נעקר ונעשה חלב ואף שהיה דעתו עליו
7 מבעוד יום אין זה מועיל כלום כיון שלא היה אז עדיין
8 בעולם ואינו דומה לשאר נולד בשבת שמותר מפני שהיה
9 כבר בעולם מבעוד יום אלא שנשתנה בשבת כמו שיתבאר
10 בסי' ש"ח.

11 ומה שהתירו ביו"ט לחלוב לתוך האוכלין הוא מפני שכיון
12 שהבהמה ראויה לאכילה ביו"ט עם החלב שבה שאם היה
13 רוצה היה שוחטה ואוכל גם החלב שניתוסף בה ביו"ט מפני
14 שהוא טפל אליה ובטל אצלה א"כ גם כשנחלב ממנה בחייה
15 אינו אסור משום נולד מפני שהוא כאוכל הנפרד מאוכל
16 שהוא עם גוף הבהמה הם כמו דבר אחד ששניהם תורת
17 אוכל עליהם והרי זה אוכל שנפרד מאוכל ואין תורת נולד
18 עליו אע"פ שהוא מעשה חדש משא"כ בשבת שאין הבהמה
19 ראויה לאכילה הרי החלב שנחלב ממנה נקרא נולד גמור
20 שנולד בעולם בשבת:

21 **לד** הגבינות שעושות השפחות בשבת מחלב של ישראל
22 אם עושות בבית ישראל אע"פ שעושות מעצמן שלא
23 מדעת הישראל שבדאי מתכוונות לטובת עצמן למצוא חן
24 בעיני הישראל כמ"ש בסי' ד"ש אעפ"כ צריך למחות בין
25 מפני מראית העין שיאמרו שלדעתו הן עושות כיון שעושות
26 בביתו וכמו שנתבאר בסי' רנ"ב ועוד שכיון שעושות מחלב
27 שלו והוא רואה ושותק להן הן מבינות שהוא חפץ בכך
28 ולדעתו הן עושות כמ"ש שם:

29 **לה** מי שיש לו נער נכרי ורוכב על הבהמה כשמוליכה
30 להשקותה אינו צריך למנעו מפני שהחי נושא את
31 עצמו ואין איסור אף לאדם להוציא את החי לרשות הרבים
32 אלא מדברי סופרים ובהמתו לא גזרו אבל צריך למנעו
33 שלא יתן עליה בגדיו שפשטם מעליו ולא שום דבר:

34 **לו** מותר למסור סוס או חמור לרועה נכרי ואין חוששים
35 שיעשה בהם מלאכה בשבת מפני שמתירא שלא יהא
36 נתפס כגנב אם ישתמש בהם ואינו דומה למשאל בהמתו
37 לנכרי לעשות בה מלאכה בחול ומתנה עמו שתנוח בשבת
38 ואעפ"כ אסור מפני שאין הנכרי נאמן על כך כמו שנתבאר
39 בסי' רמ"ו לפי ששם אינו נתפס כגנב אם יעשה בה גם
40 בשבת כיון שהשבת היא בתוך משך זמן שאלתו שהיא
41 מסורה לו למלאכה משא"כ הרועה שאין הבהמה מסורה לו
42 כלל למלאכה אף בחול אלא לרעותה בלבד הרי הוא נתפס
43 כגנב אם ישתמש בה ואם רואה אותו או נודע לו שעושה
44 בה מלאכה בשבת חייב למחות בידו:

45 **לז** מי שקנתה בהמתו שביתה בבין השמשות אצל הרועה
46 השובת חוץ לתחום העיר ובשבת יצאה מתחום הרועה
47 לתחום שלו אסור להביא בידו לביתו מפני שאין לה שם
48 אלא ד' אמות כדין אדם היוצא חוץ לתחום שקנה בו
49 שביתה בין השמשות כמו שיתבאר בסי' שצ"ו אבל מותר

26 סוף התחום (או אמצעו) ולהתעכב שם עד שתחשך כדי
 27 למהר דרכו לילך משם ולהלאה (שכיון שהולך משם
 28 ולהלאה במוצאי שבת ניכר הדבר שעיקר הילוכו היה
 29 בשביל כך שאם היה הילוכו לשם בשביל דבר אחר ולא
 30 היה בדעתו אז שילך משם ולהלאה מן הסתם לא נולד לו
 31 שם דבר חדש שנמלך בשבילו) (לילך משם ולהלאה).

32 במה דברים אמורים כשמחשיך שם בשביל דבר שאין צד
 33 היתר בעולם לעשותו בשבת כגון שצריך לילך חוץ לתחום
 34 לשכור פועלים או לתלוש פירות המחוברים או להביא משם
 35 פירות המוקצים שאין שום צד היתר בעולם לשכור פועלים
 36 בשבת או לתלוש פירות או לטלטל פירות המוקצים אבל
 37 מותר להחשיך על התחום להביא בהמתו מחוץ לתחום
 38 במוצאי שבת שהבאת הבהמה היא דבר המותר בשבת ואף
 39 שאי אפשר לו להביאה בשבת מחוץ לתחום מכל מקום יש
 40 צד היתר בעולם שהיה יכול להביאה בשבת מחוץ לתחום
 41 כגון אם היו שם בורגנין דהיינו סוכות שומרים שכל אחת
 42 מהן מובלעת בתוך שבעים אמה וד' טפחים של חבירתה
 43 שעל ידי זה יכול להלך אפילו כמה פרסאות בשבת מפני
 44 שכולן נחשבות כעיר אחת ארוכה כמו שיתבאר בסי' שצ"ח
 45 ואע"פ שעכשיו אין שם בורגנין.

46 וכן מותר להחשיך על התחום להביא משם פירות תלושין
 47 שאינם מוקצים שיש ג"כ צד היתר בעולם להביא משם
 48 בשבת כגון אם היו שם מחיצות מקיפות את הדרך ממקום
 49 הפירות עד ביתו ואע"פ שעכשיו אין שם מחיצות (והטעם
 50 יתבאר בסי' ש"ז).

חלק ב סימן שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת

1 מעידור וניכוש וכיוצא בהם מדברים האסורים בשבת או
 2 שהולך לפתח המדינה ויושב שם עד שתחשך כדי למהר
 3 לצאת בלילה למרחץ שחוץ לעיר שהרי הילוך זה הוא
 4 בשביל חפצים האסורים בשבת:

5 **ב** במה דברים אמורים כשניכר הדבר שמתכוין לחפצים
 6 האסורים כגון זה שהולך בשדהו שמה מבקש שם אם
 7 לא לראות מה היא צריכה וכן ההולך על פתח המדינה ניכר
 8 הדבר שמתכוין כדי להתקרב במרחץ הסמוך למדינה שכן
 9 היה בימיהם שהמרחצאות היו סמוכים לפתח המדינה וכן
 10 אם מטייל בעיר כדי למצוא סוס או ספינה או קרון לשכרם
 11 אחר השבת לצאת בהם לדרך והוא בענין שניכר הדבר
 12 שמתכוין לכך.

13 אבל אם הוא בענין שאין הדבר ניכר שמתכוין לחפצים
 14 האסורים אלא לחפצים המותרים הרי זה מותר לפיכך מותר
 15 להלך חוץ לעיר תוך התחום ולהתעכב שם עד שתחשך כדי
 16 לתלוש פירות ועשבים מגינתו וחורבתו שבתוך התחום
 17 ולהביאם לביתו שאין הדבר ניכר שהולך לשם בשביל
 18 תלישת הפירות כי הרואה יאמר שמא מחמת טרדת עיונו
 19 בלמודו נמשך והלך עד כה אם הוא תלמיד חכם ואם הוא
 20 עם הארץ יאמר עליו שמא חמורו נאבד לו ומהלך לבקשו
 21 ונמשך בבקשתו עד שהגיע למקום הפירות ואז נמלך
 22 להחשיך עליהם לתלשם ולהביאם לביתו בלילה אבל
 23 הילוכו לא היה בשביל התלישה האסורה בשבת אלא
 24 בשביל הבאת החמור המותרת בשבת וכן כל כיוצא בזה:

25 **ג** אבל אסור להחשיך על התחום דהיינו לילך בשבת עד

תורה אור

17 מתנה, שלפי פנימיות הענין, אין הכוונה להודעת
 18 הלכות התורה לבני, אלא לכח הרוחני העצום
 19 הטמון בתורה, שעל ידי עסק התורה ממשיכים אור
 20 אין-סוף ב"ה "למטה כמו למעלה".

21 כי דבר זה אינו כלל בכח נברא מוגבל להמשיך
 22 אור אין-סוף ב"ה בתוך גשמיות העולם, אלא הכח
 23 בא בדרך מתנה מלמעלה, וניתנה לבני דווקא
 24 בשעת "מתן תורה".

25 [משא"כ להאבות לא ניתן כח זה, וזהו מ"ש ו'ארא
 26 אל אברהם ג' ושמי ה' לא נודעתי להם"].

27 וזמן מתנה זו היא בחג השבועות, זמן מתן
 28 תורה.

29 זהו גם הפירוש הפנימי בלשון חז"ל שחג
 30 השבועות הוא "זמן מתן תורתנו", שהכוונה בזה,
 31 שניתנת התורה לישראל היתה קשורה עם הזמן
 32 שבו ניתנה (ולא מצד מעלת ישראל), כי הכח

1 **תוכן הפרק:** ביאור מאמר רב יוסף אי לאו האי
 2 יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא
 3 [לאחרי שביאר בפרק הקודם את החידוש
 4 בפעולת התורה ומצוותי' לאחרי מ"ת לגבי זה שקיים
 5 אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה -
 6 שממשיכים אור אין-סוף ב"ה "למטה כמו למעלה" -
 7 ישוב לתרץ את השאלות בתחילת המאמר:]

8 והנה - כח זה להמשיכה זו ניתן לישראל, שהם
 9 הם הממשיכים תורתו ומצותיו על ידי עסק
 10 תורתם ועבודתם, בכחינת "ולא תחללו וגו'",
 11 מה-שאין-כן עכו"ם אפילו אם מקיימין תורה
 12 ומצות אין ממשיכין כלום.

13 והיא כחינת מתנה טובה, וכמאמר רז"ל שלש
 14 מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל בו' תורה
 15 בו'.
 16 חז"ל מדגישים שהתורה ניתנה לישראל בתור

40 וזהו דיוק לשונו "כמה יוסף איכא בשוקא" -
41 דענינו של שוק ו"רשות הרבים" הוא מקום הפירוד
42 והישות שלא ניכרת שם אחדותו יתברך, הנק'
43 "רשות היחיד" - ליחידו של עולם;

44 ואי לאו האי יומא - "כמה יוסף איכא בשוקא",
45 פירוש, "יוסף" ענינו חכמה, כמ"ש "יוסף דעת",
46 ובלי נתינת התורה לישראל לא נרגשת אחדותו ית'
47 ונמצאים בבחינת "שוק" ו"רשות הרבים", ובמילא
48 ישנו ענין הריבוי והפירוד גם בבחינת החכמה,
49 שהם חכמות זרות שכתוב בהן "חכמים המה להרע
50 ולהטיב לא ידעו", "יוסף מכאוב".

51 אבל האי יומא הוא גלוי חכמתו ורצונו ית'
52 המלוכשת בתורה שבה התלבשות אור אין-סוף
53 ב"ה וגלוי למטה כמו למעלה.

54 משא"כ על ידי "האי יומא" דמתן תורה,
55 ניתנו לישראל חכמתו ורצונו יתברך באופן שיש
56 בהם התלבשות אור אין-סוף ב"ה, שלגבי ית'
57 מעלה ומטה שווין, ובמילא ישנו הגילוי דאחדותו
58 ית' למטה כמו למעלה.

59 כי האי יומא הוא ממחרת השבת, אחר ימי
60 הספירה שבעה שבועות, שהם מבחינת ז' שמות
61 שאינן נמחקין.

62 ובזה מובן גם הטעם שתלה כח זה שבתורה
63 בסגולת "האי יומא", דהאי יומא הוא דקא גרם
64 למתנה זו. דהנה ידוע שחג השבועות (זמן מתן
65 תורתנו) הוא ביום החמישים, דתחילה סופרים
66 שבעה שבועות "ממחרת השבת", וביום החמישים
67 הוא חג השבועות, ומשמעות הדברים ברוחניות,
68 דשבעה שבועות הם כנגד ז' המדות, וענין הספירה
69 הוא להמשיך אור אין-סוף ב"ה בתוך שבע המדות
70 העליונות (המכוונות לז' שמות הקדושים שאינם
71 נמחקים).

72 שהם בסדר השתלשלות, שכך צריך להיות
73 תחלה ההמשכה מעט מעט.

74 ספירה זו היא יום אחר יום, כי מאחר
75 ש"המשכה" זו ענינה גילוי אור אין-סוף ב"ה בתוך
76 המידות, שהן "בסדר השתלשלות" [כלומר: בתוך
77 סדר כל העולמות הנקרא "סדר השתלשלות"], לכן
78 הגילוי הוא בהגבלה, בכל מדריגה ומדריגה לפי
79 ענינה, ובמילא הוא בסדר והדרגה, יום אחר יום.

1 להמשיך אור אין-סוף ב"ה הוא למעלה לגמרי
2 מגדר הנבראים, וניתן לבני"ק רק בתור מתנה -
3 ומתנה זו קשורה עם סגולת הזמן דחג השבועות.

4 [כפי שהולך ומבאר:]

5 גלוי בחינת כתר תורה שהיא למעלה מבחינת
6 התורה.

7 עיקר המתנה שניתן לבני"ק בעת מתן תורה הוא
8 "כתר תורה" (כלשון חז"ל בכמה מקומות "כתר
9 תורה"). דכמו שכתר (ועטרה) בפשטות הוא
10 למעלה מן הראש וסובב אותו, כך "כתר תורה"
11 הוא מה שלמעלה מהתורה עצמה, דהתורה היא
12 חכמתו של הקב"ה (המושגת במוחו של אדם),
13 וענין "כתר תורה" הוא גילוי אור אין-סוף ב"ה
14 שבתורה, מה שאורייתא וקוב"ה כולא חד,
15 שהקב"ה "נתן לנו את עצמו כביכול" בתורתו.

16 וזהו עיקר ענין המתנה ד"זמן מתן תורתנו",
17 שביום זה ניתן לבני"ק "כתר תורה", היינו הכח
18 להמשיך אור אין-סוף "למטה כמו למעלה" (שכח
19 זה מקורו מהקב"ה בכבודו ובעצמו, שאצלו יתברך
20 "מעלה ומטה שווין").

21 - וגילוי בחינת "כתר תורה" שייך לסגולת
22 היום ב"זמן מתן תורתנו" (כפי שיבאר בסמוך).

23 וזהו אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף
24 איכא בשוקא.

25 ומעתה יתבאר היטב מאמר רב יוסף "אי לאו
26 האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא" -
27 שתלה החידוש דמתן תורה בסגולת היום (האי
28 יומא דקא גרים) ולא במעלת התורה עצמה.

29 אך הענין, שאין כוונת רב יוסף להפליא את
30 ענין לימוד התורה, שעל-ידי מתן תורה נתרום
31 להיות תלמיד חכם גדול עם הרבה ידיעות (דלא
32 כשאר "יוסף" שבשוק שאינם תלמידי חכמים) -
33 אלא כוונתו לחידוש הנ"ל דמתן תורה, מה שעל-
34 ידי התורה מגלים את אחדותו יתברך בעולם הזה
35 עד שלא נשאר שום "חלל" ומקום של פירוד
36 וישות.

37 כמה בחינות יוסף, יוסף דעת יוסף מכאוב,
38 וכמה מיני חכמות זרות דכתיב בהם חכמים הם
39 להרע ולהטיב לא ידעו, כי משם יפרד.

41 בלעדו יתברך, ו"אין עוד מלבדו", ועל כן לא
42 הרגיש את עצמו למציאות כלל.

43 [ובזה הוא החידוש בענוה דמשה גם לגבי
44 ענוה דאברהם אבינו - שלכן רק משה המשיך
45 "כתר תורה" למטה].

46 ידבר מלשון המשכה והנהגה, כמו "ידבר עמים"
47 ["ידבר" לשון הנהגה], דהיינו שממשיך אור
48 אינסוף ב"ה למטה על ידי בחינת בטול.

49 ע"י בחינת הביטול בכוחו של משה "להנהיג"
50 ("ידבר") כביכול ולהמשיך אור אינסוף ב"ה
51 למטה.

52 כי החכמה מאין תמצא, מבחינת אין, ובמקום
53 שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו,
54 והיינו על ידי בחינת ענוה.

55 ועומק הטעם שהמשכת אור אינסוף ב"ה
56 למטה היא על ידי הביטול, הוא לפי שהמשכה זו
57 היא השפלה וירידה עצומה לפניו יתברך, וכמאמר
58 רז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא
59 ענותנותו, שגילוי גדולתו יתברך בעולמות ונבראים
60 (כמאמר רז"ל והגדולה זו מעשה בראשית) הוא
61 ענין של ענוה והשפלה לפניו יתברך.

62 וזהו מ"ש "והחכמה מאין תמצא", שכדי
63 שתתגלה בחינת החכמה, שהיא ראשית כל
64 ההשתלשלות, הוא על ידי "בחינת אין", היינו
65 בחינת ענוה דלמעלה כביכול.

66 ולכן, הביטול דמשה הוא אתערותא דלתתא
67 להמשיך אור אינסוף למטה.

68 והנה משה הוא הממשיך מלמעלה למטה, כי
69 משה שושבינא דמלכא.

70 איתא בזהר דמשה הוא "שושבינא דמלכא"
71 ואהרן - "שושבינא דמטרוניתא". פירוש, מתן
72 תורה נמשל לנישואין בין הקב"ה ובני ישראל, מלך
73 ומלכה. וכמו שיש שושבינים מצד החתן
74 ושושבינים מצד הכלה, כך משה הוא "שושבינא
75 דמלכא" (של הקב"ה) כביכול, ואהרן השושבין
76 מצד המלכה, בני ישראל.

77 וביאור הענין: חתן וכלה הם בחינת משפיע
78 ומקבל, שהקב"ה משפיע אורו לבני ישראל, ובני
79 ישראל צריכים להעלות ולהגבי' את עצמם אל
80 הקב"ה. ובזה ישנם ה"שושבינין", שענינם "לסייע"

1 עד שבחג השבועות בא הגלוי מלמעלה מסדר
2 ההשתלשלות, שמעלה ומטה שוין שם, רוחניות
3 כמו גשמיות.

4 לאחרי גמר ספירת מ"ט יום, שהוא גילוי אור
5 אינסוף ב"ה בתוך "סדר ההשתלשלות" (היינו
6 בתוך שבע המידות), אזי בא ביום החמישים (חג
7 השבועות) גילוי אור אינסוף ב"ה בכבודו ובעצמו
8 כפי שהוא יתברך רם ומתנשא מכל "סדר
9 ההשתלשלות", שלגבי "מעלה ומטה - רוחניות
10 וגשמיות - שוויין".

11 כמ"ש המשפילי לראות בשמים ובארץ וגו'
12 כמ"ש כמ"א.

13 וכמבואר בפירוש הכתוב "המשפילי לראות
14 בשמים ובארץ", שהוא יתברך מרומם ומתנשא
15 בשווה ממש מן השמים והארץ, שאין השמים -
16 עולמות עליונים - קרובים יותר אליו ית' מהארץ
17 הגשמית, ולפיכך באותו האופן ממש ש"משפיל"
18 את עצמו לראות בשמים כך הוא רואה בארץ,
19 בשווה ממש.

20 והוא ענין בתר תורה, ולכן בא לידי גלוי למטה
21 כמו למעלה.

22 וזהו ענין "כתר תורה" שניתן לישראל במתנה
23 ב"האי יומא", יום החמישים דייקא, שעל ידו ישנו
24 הגילוי דאור אינסוף ב"ה "למטה כמו למעלה".

25 [ומעתה ישוב לפרש את הכתוב "משה ידבר גו"']:

26 והנה - על המשכת התורה בבחינה זו בתיב
27 משה ידבר.

28 המשכה זו דמתן תורה - שאור אינסוף ב"ה
29 יתגלה "למטה כמו למעלה" - היתה על ידי משה
30 רבינו, ועל"י נאמר "משה ידבר".

31 משה [הוא] בחינת בטול, [כמ"ש] והאיש משה
32 ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה,
33 [וכדברי משה] ונחנו מה.

34 הטעם שהמשכה זו היא על ידי משה הוא לפי
35 שמשו ענינו "ביטול", "ונחנו מה", ופירוש ענין
36 הענוה וביטול דמשה הוא שהי' בטל באמת, היינו
37 לא (רק) שהתנהג כלפי הזולת בענוה ושפלות, אלא
38 שבאמת לא החשיב את עצמו ל"יש" ומציאות
39 כלל, שעומק הענין בזה הוא, שאצלו הי' בהתגלות
40 ענין אחדותו יתברך האמיתית שאין שום מציאות

41 חיות המרכבה (פני ארי', פני שור כו'), והיינו
42 שה"כסא" - הוא שם אלקים - הוא מקור לחיות
43 המרכבה, לפי שהם מציאות "יש", שמציאותם
44 נתהווה על ידי העלם והסתר. כי גם מלאכים
45 עליונים אינם בטלים במציאות, אלא הם מרגישים
46 עצמם למציאות בפני עצמם נפרדים מאלקות, אלא
47 שהם עובדים את ה' בקדושה ובטהרה כו'.

48 ומכיון שהם "מציאות", לכן "משתלשלת"
49 מהם, לאחרי ריבוי צמצומים ומדרגות, הנפש
50 הבהמית שבאדם, המכסה ומעלימה על הנפש
51 האלקית.

52 וכל זה הוא בחינת "כסא הכבוד".

53 משא"כ משה, בחינת מה, היינו בחינת אדם
54 שעל הכסא כו', אדם בנימטריא מ"ה.

55 משה שענינו ביטול, ונחנו מ"ה, הוא מבחינת
56 אדם העליון (שעל הכסא), ד"אדם" - בנימטריא
57 מ"ה - ענינו ביטול.

58 ו[שם אלקים] הוא בחינת הצמצום להיות יש
59 מאין.

60 זהו מה שהבריאה היא על ידי שם אלקים,
61 כמ"ש בראשית ברא אלקים, כי כדי להיות מציאות
62 "יש" הוא על ידי מדת הדין והצמצום.

63 כי אלהים לשון שררה, כי אין מלך בלא עם.

64 ענין זה בשם אלקים (מידת הדין והצמצום),
65 עולה בקנה אחד עם פירוש תיבת אלקים, לשון
66 שררה, כי כל ענין הבריאה שרשו רק ממידת
67 מלכותו יתברך (כידוע), דמצד הקב"ה בכבודו
68 ובעצמו אין שום מקום לאיזו מציאות זולתו, כי
69 "הוא לבדו הוא ואין זולתו", אלא מאחר שעלה
70 ברצונו להיות מלך, הנה ממחשבה ורצון זה גופא
71 נוצרה נתינת מקום למציאות זולתו, כי "אין מלך
72 בלא עם", כלומר, עצם גדר המלכות מחייב שתהי'
73 מציאות של עם שעליו מושל ושולט.

74 מלשון עוממות.

75 וזהו גם דיוק הלשון "אין מלך בלא עם" -
76 "עם" מלשון "גחלים עוממות", שהם גחלים שכבו
77 ולא ניכר בהם אש, כי תוכן הענין ד"אין מלך בלא
78 עם" הוא, שאנשי המדינה "הם דברים זרים
79 ורחוקים ממעלת המלך", היינו שלא ניכר בהם
80 שום קשר למעלת המלך. וכך בנמשל למעלה,

1 את החתן והכלה - דמשה רבינו הוא "שושבינא
2 דמלכא", כי על ידו נמשך ונתגלה אור איך-סוף
3 ב"ה בבני ישראל (כנ"ל בפירוש "משה ידבר");
4 ואהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא", שענינו
5 להעלות ולהגבי' נשמות ישראל אל הקב"ה.

6 ואיש האלהים בעלה דמטרוניתא, דהיינו שהוא
7 ממשוך בחינת יחודא עלאה שכל מה שלמטה
8 ממה הוא כאין ואין עוד מלבדו וגו'.

9 מטעם זה נקרא משה "איש האלקים",
10 שהפירוש הפנימי בזה הוא, שמשה הוא כביכול
11 ה"בעל" של שם אלקים.

12 דהנה ידוע דשם אלקים הוא ספירת המלכות
13 שנקראת בזהר "מטרוניתא" (מלכה), שלהיותה
14 הספירה האחרונה מעשר ספירות קדושות היא
15 בחינת "מקבל", שאין לה אור ושפע משלה, והיא
16 מקבלת הכל מן הספירות שלמעלה ממנה.

17 וזהו שמשה נקרא "איש האלקים" - בעל
18 דהמטרוניתא, כי שם אלקים הוא בחינת מטרוניתא
19 (והיא בחינת "יחודא תתאה", כפי שיבאר בארוכה
20 בסמוך), ואילו ענינו של משה הוא "שושבינא
21 דמלכא", שהמשך יחודו יתברך כפי שהוא מצד
22 ה"עליון" ("יחודא עלאה") שיהי' בגילוי למטה,
23 שיתגלה הענין ד"אין עוד מלבדו", שמציאות
24 הנבראים היא כאין ממש. ולכן משה נקרא ה"בעל"
25 דשם אלקים כביכול.

26 [עד כאן ביאור הענין ד"משה ידבר" (שמשה
27 ממשוך בחינת "יחודא עלאה").]

28 ועתה יבאר ענין "והאלקים יענו":

29 והאלהים הוא בחינת יחודא תתאה.

30 שם אלקים הוא מדת הדין והצמצום, להעלים
31 ולהסתיר אור איך-סוף ב"ה, ולכן ענין אחדותו ית'
32 שמצד שם אלקים הוא רק בחינת "יחודא תתאה",
33 היינו שישנה למציאות הנבראים (שהם "יש") אלא
34 שהיא תלוי' בכח האלקי המהווה אותם תמיד (שכח
35 זה הוא בהעלם והסתר ואינו מושג לנבראים, שלכן
36 נקרא "אין" כנ"ל).

37 שהוא בחינת כסא הכבוד שהוא מקור לנפש
38 הבהמית פני אריה פני שור כו'.

39 שם אלקים הוא ג"כ בחינת "כסא הכבוד"
40 (שעליו "יושב" אדם העליון), שמסביב לכסא הם

26 כפי שהוא מצדו וממבטו של הקב"ה (שיחוד זה
27 המשיך משה רבינו למטה).

28 וזהו גדר ה"עניי", שהשומע אומר בדיוק מה
29 שהמדבר אומר, וכך בעניינינו, שעל-ידי המשכה זו,
30 הנה גם מ"מבט" העולם (מלמטה למעלה) היתה
31 מתגלה אותה הדרגה של אחדות ה' כפי שהיא מצד
32 מבט ה"עליון" (מלמעלה למטה).

33 וענין ידבר ויענינו לשון הווה, הנה אתפשטותא
34 דמשה בכל דרא, היא בחינת הכטול שיש בכל
35 אדם לפום מאי דמשער בלביה בקיום התורה
36 והמצות, בבחינת כטל רצונך:

37 ועפ"ז מיושב גם הטעם שהכתוב נקט לשון
38 הווה, כי המשכה זו של משה רבינו וה"עניי" דשם
39 אלקים הוא ענין תמידי, בכל דור ודור, כמאמר
40 הזהר אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, שהארה
41 מבחינת משה מתפשטת בכל דרא ודרא לששים
42 רבוא נשמות, והיינו מה שיש בנפש כל ישראל
43 תכונה זו של ביטול, כאו"א לפי מדריגתו, לבטל
44 רצונו בפני רצון קונו (כמאמר המשנה "בטל
45 רצונך").

46 ועל ידי שהאדם מעורר ביטול זה שבנפשו
47 יכול להמשיך על עצמו גילוי אור אין-סוף
48 ב"ה, שתאיר בו אחדותו יתברך האמיתית,
49 ש"אין עוד מלבדו".

ד"ה משה ידבר פרק ה

1 שממידת מלכותו יתברך נתהווה העולם שנראה
2 דבר נפרד בפני עצמו ואינו בטל לאלקות.

3 [לאחרי שנתבאר פירוש שם אלקים כאן (שהוא
4 יחודא תתאה), יובן פירוש הכתוב "משה ידבר
5 והאלקים יענינו", דלכאורה הוא דבר תמוה לומר
6 שהאלקים "עונה" לדיבורו של משה (עד שנחשב כמו
7 מתורגמן למשה), וכן אינו מובן - מה ענין עני' זאת:]

8 והאלהים יענינו, הנה לשון עניה כלשון הקודש
9 הוא כמאמר רז"ל גבי הלל עונה אחריהם מה
10 שהם אומרים, שמה שהשומע אומר מה שאומר
11 המדבר נקרא עונה.

12 וזהו והאלהים יענינו, שבחינת יחודא תתאה
13 יענה להמשכה זו של משה שהמשיך מבחינת
14 יחודא עלאה, להיות מלמטה למעלה כמו
15 מלמעלה למטה.

16 ע"פ משנ"ת לעיל בארוכה מובן, שההמשכה
17 שעל-ידי משה ("משה ידבר") היא למעלה משם
18 אלקים, כי משה המשיך גילוי אור אין-סוף ב"ה
19 ממש למטה, באופן שעל-ידו נתגלה בעולם הענין
20 ד"יחודא עלאה", ו"אין עוד מלבדו".

21 וזהו פירוש "משה ידבר והאלקים יענינו",
22 שענין ה"עניי" דשם אלקים ל"משה ידבר" הוא -
23 שיהי' גילוי אור אין-סוף ב"ה "למטה כמו
24 למעלה", באופן שגם בעולם הזה הגשמי (שנברא
25 על ידי שם אלקים) יתגלה יחודו יתברך האמיתי

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

12 אברים דמלכא כנ"ל במשל כו') ולפ"ז הרי מובן דשרש
13 השס"ה ל"ת גבוהים מרמ"ח מ"ע אע"פ שהן רק בבחי'
14 מניעת המעשה לבד אבל שרשן הוא בבחי' הסתר
15 והעלם אור המאציל כמו שהוא בעצמו סתום ונעלם
16 ומונע א"ע מלהתמשך ולהתפשט לרמ"ח אברי' דמלכא
17 (והיינו ע"י מניעת המעשה בל"ת שהוא העדר
18 ההתפשטות ג"כ כו') שזהו בבחי' העצמות שלמעלה
19 מבחי' ההתפשטות עדיין וזהו הטעם שהל"ת הן בי"ה
20 שלמעלה מרמ"ח מ"ע שהן בו"ה (כי ו"ה הוא בחי'
21 גופא דמלכא, וי"ה הוא בחי' חו"ב שמתפשטים בכ'
22 חללי הלב ומשם לכל האברי' כנ"ל בפ"י אדם א' דם כו')

1 (כב) וע"ד כ"ז יובן למעלה בבחי' אדם העליון דאצי'
2 שכל האורות דאצי' שנאצלו מן המאציל
3 ובאו בבחי' גלוי גמור בכלים מכלים שונים שהן רמ"ח
4 פקודין כמו חכמה מוחא חסד דרועא וכה"ג הרי הן
5 בבחי' אור החסדים המתפשטים מעצמות המאציל שזהו
6 כמשל בחי' יסוד המים שבדם כו' אבל שס"ה ל"ת הן
7 כמו בחי' גידי הדם באדם העליון שבהם ישכון בחי'
8 ההסתר וההעלם של אור המאציל כמו שהוא בבחי'
9 עצמותו שאינו בא בבחי' התפשטות שפע בגלוי למטה
10 עדיין כנ"ל בענין כי הדם הוא הנפש כו' וד"ל (ומבחי'
11 יסוד המים שבגידין הוא המתפשט ברמ"ח

19 העצמות ממש שהרי בחי' העצמות ממש נק' סתימו דכל
 20 סתימין כו' דהיינו שבחי' ההעלם והגלוי שוין לפניו כו'
 21 וכמ"ש כחשיכה כאורה חשך העלם ואור גלוי ואמר גם
 22 חשך לא יחשיך כלומר לא יעלים משום דקמי עצמותו
 23 נגלו כל תעלומו' להיותו למעלה מבחי' העלם וגלוי דכל
 24 בחי' העלם לא יתכן רק לגבי המקבל שלא נודע ונגלה
 25 אליו והיינו בבחי' עילה ועלול כו' משא"כ בעילת
 26 העילות עצמו דאפי' אור צח כו' ולית מחשבה תפיסא
 27 ביה כלל הוא למעלה בבחי' עלמין אפילו מעלמין
 28 סתימין כו' וזהו כי ביה ה' צור עולמים פי' י"ה בחי'
 29 עלמין סתימין ו"ה הוא בחי' עלמין דאתגליין וזהו צור
 30 עולמים עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא כמ"ש ברוך ה'
 31 מן העולם ועד העולם כו' וידוע דעלמין סתימין ועלמין
 32 דאתגליין מאחר שנק' עלמין הרי נאצלו ונבראו מאין ליש
 33 עכ"פ ע"כ בין באצי' בין בב"ע נק' בשם עלמין אך אין
 34 להם ערוך כלל לגבי בחי' עצמות המאציל שאינו בגדר
 35 ובחי' עלמין לא בבחי' העלם ולא בבחי' גלוי אלא בב'
 36 אותיות די"ה צור עולמים כו' מאין ליש כו' ודל':

שער הפורים

1 והנה כתיב הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו כו' פי' ה'
 2 אלקינו הוא בחי' י"ה חו"ב שנק' נסתרות ונק' עלמין
 3 סתימין דלא אתגליין והנגלות הן בחי' ו"ה שבא בבחי'
 4 גלוי אור בכלי כו' ונק' עלמין דאתגליין ונמצא ששס"ה
 5 ל"ת נק' עלמין סתימין ורמ"ח מ"ע נק' עלמין דאתגליין
 6 כי כל מצוה היא בחי' גלוי רצון העליון למטה בכלים
 7 מכלים שונים כמשל האברי' כנ"ל אבל שרש מניע'
 8 והעדר המעשה דל"ת הוא בבחי' העלם העצמות כנ"ל אך
 9 עכ"ז נק' עלמין כמו עלמין דאתגליין רק שנק' עלמין
 10 סתימין כו' כי הגם שהוא בבחי' העלם אור העצמות אין
 11 זה בחי' העצמות ממש אלא שהוא רק האר' בעלמא
 12 מבחי' העצמות והוא מאיר בהעלם והסתר ג"כ אבל גם
 13 הוא נק' עולם ואין לו ערוך לגבי העצמות ממש שהרי גם
 14 הוא בבחי' אור וכלי כמשל גידי הדם שהן בחי' כלים
 15 להשראת אור חיות הנפש הנעל' בהם כו' והרי גם אור
 16 וחיות הנפש הנעלם בהן אין זה מהות ועצמות הנפש
 17 ממש כמו שהיא טרם בואה לגוף אלא רק הארה בעלמא
 18 כו' אבל אור זה נק' אור נעלם כו' ולא שנק' העלם

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי ה"צצ תרי"ד-תרט"ו

21 ויאר את הלילה, וישעי בים ע"ש מ"ש התיצבו וראו
 22 את ישועת ה' כו', והיינו לפי שבים ה' התגלות אלקות
 23 למעלה מן הטבע נק' בחי' אורי, והנה ע"י תו"מ
 24 ממשיכי' שיהי' בחי' גילוי אור כי אורי וישעי בגי'
 25 תרי"ג, ואורי הוא בחי' פנימי' וישעי הוא בחי' מקיף,
 26 ובמצות יש ב' בחי' דהיינו מצות שהם למעלה
 27 ממשיכי' אור פנימי ויש מצות שממשיכי' בחי' מקיפי',
 28 וזהו מ"ש וראיתי אני שיש יתרון לחכ' מן הסכלות
 29 כיתרון האור מן החושך, והיינו לפי שני הפי' הנ"ל
 30 שיתרון האור הוא על החשך וכך יתרון החכ' הוא על
 31 הסכלות, ועו"ל יתרון האור מן החשך היינו מן החשך
 32 דוקא נמשך יתרון באור וכמו שאנו רואי' ביום ולילה
 33 שיתרון היום הוא מן הלילה דוקא שאם הי' יום לבד
 34 לא הי' יכול להתקיים העולם כי בכמה דברים נצרך
 35 הלילה ליום כי בלילה צריך לנוח ולא איברי לילה אלא
 36 לשינתא כו', נמצא שיש יתרון ליום מן הלילה דוקא,
 37 וזהו שבריייתו ש"ע ברישא חשוכא והדר נהורא דוקא
 38 ולמה הי' כך והיינו לפי שעי' בירור החשך דוקא עי"ז
 39 נעשה יתרון האור כו' לפי ששרש החשך הוא קדם
 40 לאור לפי שנמשך מבחי' עולם התהו שקדם לתיקון רק

1 והענין הוא דהנה ידוע שיש ב' בחי' בהנהגת העולם
 2 בחי' טבע ולמעלה מהטבע, כי טבע הוא פי'
 3 טובעו בים סוף, וכן קידושין לטיבועין ניתנו, דהיינו
 4 שהקידושין אינן נגבין כו', וכך טבע הוא שהחיות
 5 אלקי מוסתר ונעלם אף שהוא מחדש בטובו בכ"י
 6 מע"ב אך מ"מ הוא על אופן א' וכמ"ש עוד כל ימי
 7 הארץ זרע וקציר כו', וגם שעתה ג"כ יש בחי' אותות
 8 ומופתים, אך מ"מ אינם נראי' לעינינו וכמ"ש אותותינו
 9 לא ראינו כו' דהיינו שאנו אין אנו רואים את האותות
 10 אבל מ"מ ישנם כו', וזהו מ"ש לעושה נפלאות לבדו
 11 אין בעל הנס מכיר בניסו רק הקב"ה לבד, ולא יש לנו
 12 שום התגלות הנסים ונפלאות שעשה לנו בכל יום לפי
 13 שעתה החיות אלקי מוסתר ונעלם וכמ"ש אכן אתה אל
 14 מסתתר כו', וזהו שנק' חשך שהוא בחי' העלם והסתר,
 15 והנה אור הוא בחי' התגלות הנסים ונפלאות למעלה
 16 מן הטבע, וכמו שהי' בשעת קרי"ס, וזהו מ"ש שם ויהי
 17 הענן והחשך ויאר את הלילה שהחשך גופא האיר לפי
 18 שהי' התגלות גילוי אא"ס למעלה כו' וכמ"ש הפך ים
 19 ליבשה, וזהו שנק' אור כו', וזהו מ"ש לדוד ה' אורי
 20 וישעי, וארז"ל אורי בים וישעי בים, אורי בים ע"ש

13 השמים, כלום יצה"ר יש ביניכם אף שבקשו את התורה
14 ברוחניות כמו שהיא למעלה שיהא שייכה אף בלי
15 יצה"ר כו', אך יתרון האור שבתורה זהו נמשך דוקא
16 ע"י יצה"ר שהוא חשך וע"י שמבררים אותו ע"י דוקא
17 נעשה יתרון בחכ' כו' שלזה דוקא ירדה התורה למטה
18 וע"כ אמר להם כלום יצה"ר יש ביניכם, כי עיקר
19 המכוון מנתינת התורה הוא כדי שע"י יהי נמשך
20 יתרון האור בתורה, וכמו שארז"ל כל הלומד תורה
21 לשמה שהפי' הוא לשם התורה דהיינו להמשיך אא"ס
22 בתורה, וזה א"א כ"א ע"י יצה"ר דוקא שע"י דוקא
23 נמשך יתרון האור כו', וע"כ הודו לו ואמרו מה אדיר
24 שמך בכל הארץ דוקא כנ"ל.

א' דשבועות תרט"ז

אמר ריב"ז כשעלה משה למרום

1 שנפל בשבירה וע"י בירור החשך ע"י נעשה יתרון
2 האור כו', וזהו שבעין יש לבן ושחור והראי' מלובש
3 בשחור שבעין דוקא ולא בלבן, והיינו לפי שיתרון
4 האור הוא מן החשך דוקא כשהחשך נתברר, וזהו מ"ש
5 יצרנהו כאישון עינו דהיינו כהשחור שבעין כו', לפי
6 שע"י בירור החשך בבחי' אתכפי' ואתהפכא מחשוכא
7 לנהורא כו' ע"י נעשה יתרון האור, וכך יתרון החכ'
8 היא מן הסכלות דוקא שהוא בחי' חכ' של עה"ד טו"ר,
9 וע"י בירור הסכלות שהוא עה"ד טו"ר ע"י דוקא
10 נעשה יתרון החכ' כו' שיהי' המשכת גילוי פנימיות
11 התורה שבו מלובש אא"ס ממש.
12 וזהו שהשיב להם משה על שאלתם תנה הודך על

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

15 ג"כ, דיש דברים הפוסלים לנטילה וכשרים לטבילה, אז
16 יברך על נט"י אפי' לפי דעת הסוברים לברך על טבילת
17 ידים, ולפ"ז איך שייך הטעם דהכלי נק' נטלא שהרי
18 הוא טובל ידיו, ואם מחמת שצריך להגביה הידים ה"ז
19 דוקא כשנוטל ידיו, אבל כשטובל ידיו א"צ להגביהם
20 כמו שפסק בש"ע. ובכדי להבין זה צ"ל מפני מה
21 שייכא הנטילה דוקא לידיים, דהרי הטעם לנט"י שחרית
22 כדי להעביר הרוח רעה השורה על הידים, והרוח רעה
23 הוא מחמת השינה, או הלילה בלא שינה גורמת הרוח
24 רעה ולמה הידי' דוקא. ולאכילה ג"כ הטעם משום סרך
25 תרומה מפני שהידיים עסקניות, וגם זה אינו מובן למה
26 הדקדוק דוקא על הידים, אך הענין הוא מפני שבהידיים
27 מלובש כח המעשה שהוא כח היותר אחרון שבנפש
28 ולכן יוכל להיות משם יניקות החיצונים.

שערך כעדר הענינים (הנחה מוגה) (א)

1 **שערך** כעדר העזים שגלשו מהר הגלעד, הנה כתיב
2 ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות,
3 משמע שהידיים עושים שינוי בכללות האדם כי הגם
4 שהקול קול יעקב מ"מ ע"י שהידיים ידי עשו לא הכירו,
5 וצ"ל הענין מפני מה הוא ואיך פועלי' כ"כ כו'.
6 **ובכדי** להבין זה צ"ל כללות ענין נטילת ידים, וגם
7 צ"ל מפני מה תיקנו הברכה על נטילת ידים,
8 הי' להם לתקן לברך על רחיצת ידים, ויש מי שאומרי'
9 שהטעם הוא מפני שהכלי שרוחצין בו קורי' אותה
10 בגמ' נטלא, וגם זה צריך להבין דהלא זה הטעם אין
11 שייך כ"א דוקא כשנוטל ידיו בכלי, אבל אם מטביל את
12 הידים במים אין שייך זה הטעם. ובאמת יש בזה
13 פלוגתא בין הפוסקים אם לברך על טבילת ידים או על
14 נט"י, והמג"א הכריע דאם הם מים הראויים לנטילה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהר"ש

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

5 שתופס את האור האלקי כביכול כפי שהוא מצד עצמו
6 ולא על ידי שמתגלה בפעולות שלו בעולם, ומוחין
7 השייכים למידות זה תפיסת האור על ידי הפעולות
8 בעולם. אלא שגם באופן הנעלה, הרי עדיין עוסק באור

1 בשורות הבאות, הרבי נ"ע מעלה את שתי הדרגות האלו
2 למקום נעלה יותר.
3 עד עכשיו הוסבר שההבדל בין מוחין בעצם למוחין
4 השייכים למידות הוא, שמוחין בעצם זה הפשטה,

29 שעוסק בענין שכלי, למרות שיש כאן הגשמה של הענין
30 האלקי כיון שמתכוונן בה על ידי לבושי ההשגה שלו.
31 ג. התכוונות באור האלקי באופן מופשט שלא על ידי
32 ההתלבשות בלבושי ההשגה. בדרגה זו, האדם לא
33 מתכוונן בנברא עצמו, אלא בכח וחיות אלקית שמעבר
34 למה שרואה בפעולות בעולם. והוא על ידי שמנסה
35 לשער באופן של "ידיעת השלייה" את מה שמעבר
36 לנבראים. ובאופן זה הוא מתעלה לאופן המופשט של
37 ההארה האלקית.
38 ד. התכוונות בעצמות האור אין-סוף ולא בהארה בלבד.
39 כלומר אחרי שהתכוונן שהחיות האלקית היא מעבר למה
40 שרואה בפעולות הבורא בעולם (בדרגה הג') הוא
41 מתכוונן שכל האור האלקי הרי הוא רק הארה בלבד,
42 ובעצמות אין-סוף לא שייך כלל לומר יחס והתלבשות
43 בעולמות. וכאן הפשטה היא לא רק מלבושי ההשגה,
44 אלא הפשטה מעצם המושג של אור וגילוי לעולמות.
45 וכללות ההשגה דעולם הבריאה יש לומר שזהו בבחינת
46 המוחין השייכים אל המדות בו, כלומר שהתפיסה
47 בעולם הבריאה באופן כללי היא של הארה בלבד ולא
48 של עצמות אור האלקי, דלבר זאת שבצמצם מהותם
49 מחולקים המוחין דבריאה מהמוחין דאצילות בנוכר
50 לעיל, - שבעולם הבריאה היא תפיסה על ידי דבר אחר,
51 הנה חוץ מאופן התפיסה יש הבדל גם בדרגת המוחין
52 עצמם, הנה כללות המוחין דבריאה הן השייכים אל
53 המדות בו. וזה ההבדל הכללי בין אצילות לבריאה,
54 שאצילות זה מוחין בעצם ובבריאה זה מוחין השייכים
55 למידות.

1 השייך אל העולמות, אלא כפי שהוא לעצמו ולא כפי
2 שמתגלה על ידי הפעולות בעולם,
3 ולכן אומר הרבי נ"ע בשורות דלהלן שגם דרגה זו
4 נקראת מוחין השייכים למידות, ועיקר המוחין בעצם זה
5 כשעוסק בעניינים שלמעלה בכלל מהתלבשות, היינו
6 האור אין-סוף ממש שלמעלה מהתלבשות בעולמות.
7 ובלשון הרבי נ"ע: ולמעלה יותר הרי בחינת המוחין
8 השייכים אל המדות הוא ההשגה באלקות שבא בבחינת
9 התלבשות בעולמות דברך כלל אף שעוסק בצד
10 המופשט של האור הרי זה הארה לבר בו, וההשגה בזה
11 באופן האור והגילוי בכל עולם בו, הרי עצם
12 ההתעסקות בהארה בלבד זה מוחין השייכים למידות
13 ומוחין בעצם הוא ההשגה במדרגות נעלות באור
14 אין-סוף ברוך-הוא שלמעלה מבחינת התלבשות
15 בעולמות בו.
16 נמצא אם כן סולם בין ד' דרגות של מעבר ממוחין
17 השייכים למידות למוחין בעצם, והם (מלמטה למעלה):
18 א. התכוונות בעניין של "קרבת אלקים לי טוב", כלומר
19 ישירות בתועלת ובטוב של האדם. לדוגמא אדם
20 שמתכוונן איך האלוקות מביאה את התועלת הטובה
21 ביותר עבורו. הנה בהתכוונות זו עדיין עסוק בעצמו,
22 אלא שמבין שהטוב עבורו הוא קרבת אלקים.
23 ב. התכוונות בעצם ההשגה האלקית על ידי לבושי
24 ההשגה מפעולותיו בעולמות. כלומר הוא לא עוסק
25 בעצמו ובתועלת שלו אלא בענין האלקי, אלא שהיכולת
26 שלו לתפוס את הענין האלקי היא על ידי שמתכוונן
27 בפעולות ה' בעולם ואז רואה את גדלות הבורא לפי
28 בראיו ומעשיו. ובזה הוא מתעלה קצת בעצם זה

שבת פרשת ואתחנן תער"ב

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים תש"י

1 כל הנבראים למטה יש להם שרש למעלה, כמו מתיקות התפוח שאם לא היה מתיקות
2 במזל הרוחני, לא היה מתיקות בתפוח. או כמתיקות שבדיבור, בשמיעה או בראיה,
3 במדות טובות או בשכל, ברצון ועונג, שכל אלה אינם בערך למתיקות שבמזל הרוחני
4 (ג) אף הענין הוא, דהנה כל הנבראים שלמטה יש להם
5 שרש למעלה מעלה עד רום המעלות, וכמאמר
6 רבותינו ז"ל¹⁰, "ואין לך עשב מלמטה שאין לו מזל

10 וכמרו"ל אין לך עשב: ראה ב"ר פ"י, ו. זח"א רנא, א. - ועיין אגה"ק ס"פ ז.

24 עוֹדֵם קְשׁוּרִים בְּאוֹתָהּ הַמְתִּיקוֹת שֶׁהִיְתָה לוֹ בְּרֵאִית
 25 הַצִּיּוֹר הַנָּאָה, וְגַם אַחֲר־כֵּף הִנֵּה מִשָּׁךְ זְמַן רַב הִנֵּה רֵאִית
 26 הַצִּיּוֹר הַהוּא הוּא נַחֲקֵק בְּכַח זְכוּרָו, וּבְכֹל עַת שֶׁנִּזְכָּר
 27 עַל זֶה מְרַגֵּשׁ הַמְתִּיקוֹת שֶׁהִיְתָה לוֹ בְּעַת שֶׁרָאָה אֶת
 28 הַצִּיּוֹר, וְיֵשׁ מְתִיקוֹת שֶׁבְּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וּמְכַל־שִׁפְן
 29 הַמְתִּיקוֹת שֶׁבְּשֹׁכֵל, וּמְתִיקוֹת שֶׁבְּרִצּוֹן וְעַנְג, דְּעַם הַיּוֹתֵם
 30 מְתִיקוֹת רוּחָנִי מְכַל־מְקוֹם הִנֵּה כֹּלֵם מְתִיקוֹת מְלַבְּשִׁים
 31 בְּלְבוּשׁ עַל־כָּל־פְּנִים, שֶׁהֵם לְמַעַלָּה מַעַלָּה בְּאִי־עֲרוֹף
 32 לְגַבִּי מְתִיקוֹת הַתְּפוּחַ, וְעַם זֶה אֵינָם בְּעֲרֹף עֵינָן
 33 הַמְתִּיקוֹת שֶׁבְּמִזְל, לְהִיּוֹת רוּחָנִי בְּעֶצֶם מַהוּתוֹ, הִנֵּה
 34 מְכַל־שִׁפְן דְּהַמְתִּיקוֹת שֶׁבְּמִזְל הַרוּחָנִי הוּא מְכַלָּא
 35 מְתִיקוֹת הַתְּפוּחַ. וְאַחַר כֹּל זֶה הִנֵּה הַמְתִּיקוֹת הַנִּרְגָּשׁ
 36 לַחֲדָף שֶׁבְּתְּפוּחַ הַגִּשְׁמִי הַנִּרְגָּשׁ לַחֲדָף הוּא מִן הַמְתִּיקוֹת
 37 שֶׁבְּמִזְל הַרוּחָנִי, וְאִם לֹא הִיְתָה מְתִיקוֹת בְּהַמְזַל לֹא
 38 הִיְתָה מְתִיקוֹת בְּהַתְּפוּחַ. וְכֵן הוּא בְּכֹל הַעֲשָׂבִים בְּכֹל
 39 פְּרֻטֵי עֵינֵיהֶם דְּיִשְׁנָם גַּם בְּהַמְזַלוֹת הַרוּחָנִים, וּמֵהֶם
 40 הוּא אֲשֶׁר נִמְצְאוּ כֹּל הַעֵינֵינִים בְּהַעֲשָׂבִים שֶׁלְמִטָּה, רַק
 41 מִיבֵן שֶׁזֶהוּ נִמְשָׁךְ מֵהַמְדַרְגָּה הַתְּחַתּוֹנָה שֶׁבְּהַמְזַל, הֵינּוּ
 42 שֶׁפְּנִימִיּוֹת הַרוּחָנִי שֶׁבְּהַתְּפוּחַ הוּא מְהַגְשֶׁמֶת הַרוּחָנִי
 43 שֶׁבְּהַמְזַל, וְכִמוֹ בְּגוּף וְנִפְשׁ הַרִי הַגִּשְׁמִי שֶׁבְּרוּחָנִי דְּנִפְשׁ
 44 הוּא שֶׁמְתַלְבֵּשׁ בְּהַחֵם הַרוּחָנִי שֶׁבְּדָם, הִנֵּה כְּמוֹ כֵן הוּא
 45 דְּהַמְתִּיקוֹת הַרוּחָנִי שֶׁבְּתְּפוּחַ הוּא מְהַגְשֶׁמֶת
 46 שֶׁבְּרוּחָנִיּוֹת הַמְזַל.

קונטרס חג השבועות, תש"י

1 כֹּל הַצְּמָחִים שֶׁלְמִטָּה, עַד כִּי כָּל עֵינֵי הַעֲשָׂבִים
 2 בְּתַבְנִיתָם מְרַאֲיָהֶם רִיחָם וְטַעמָם בְּמִרְרוֹת וּמְתִיקוֹת,
 3 הִנֵּה הַכֹּל בְּאֲשֶׁר לְכֹל יִשְׁנָם בְּמִזְל הַרוּחָנִי, וְכִמוֹ מְתִיקוֹת
 4 הַתְּפוּחַ עַל דְּרָךְ מִשָּׁל הוּא מֵהַמְזַל הַרוּחָנִי, וְהַגַּם דְּרַחוּק
 5 עֲרֹךְ מְאֹד מְתִיקוֹת הַתְּפוּחַ לְגַבִּי מְתִיקוֹתוֹ שֶׁל הַמְזַל
 6 הַרוּחָנִי, שֶׁהָרִי הַמְתִּיקוֹת שֶׁל הַתְּפוּחַ עִם הַיּוֹת שֶׁזֶהוּ
 7 חַיּוֹת הַרוּחָנִי, מְכַל־מְקוֹם בָּא בְּהַגְשָׁמָה שֶׁנִּרְגָּשׁ לַחֲדָף,
 8 וְיֵשׁ בְּאֶדָם כְּמֵה מִינֵי מְתִיקוֹת שֶׁלְמַעַלָּה מֵהַמְתִּיקוֹת
 9 הַמְרַגָּשׁ בְּגִשְׁם דְּמְתִיקוֹת הַתְּפוּחַ, וְכִמוֹ הַמְתִּיקוֹת
 10 שֶׁבְּדַבּוּר, דְּיֵשׁ מִי שֵׁשׁ לוֹ חוּשׁ הַדְּבִוּר אֲשֶׁר כֹּל מֵה
 11 שֶׁהוּא מְדַבֵּר הוּא בָּא אֲצִלּוֹ בִּיפִי הַמְכַבֵּטָא וְצַחוֹת
 12 הַלְשׁוֹן, וְלֹא דוֹקָא עֵינָן שְׂכָלִי, אֲלֹא כֹּל מֵה שֶׁהוּא
 13 מְדַבֵּר הִנֵּה הוּא מְדַבֵּר בְּשִׁפְהַ בְּרוּיָה וּבְמַכְבֵּטָא חֻזְקָה
 14 וְיֵשׁ לוֹ מְתִיקוֹת גְּדוּלָּה בְּזָה, וְיֵשׁ הַמְתִּיקוֹת שֶׁבְּשִׁמְעִיעָה,
 15 הֵן בְּשִׁמְעִיעַת הַדְּבִוּר וְהֵן בְּשִׁמְעִיעַת קוֹל עָרַב שֶׁמְעוֹרֵר
 16 וּמְמַשִּׁיף אֶת הַנִּפְשׁ, וְיֵשׁ הַמְתִּיקוֹת שֶׁבְּרֵאֲיָה, דְּקִשְׁרוּאָה
 17 צִיּוֹר נָאָה בְּיוֹתֵר הִנֵּה אֵי אֲפִשֶׁר לוֹ לְהַעֲתִיק עֲצָמוֹ מִזָּה,
 18 כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹאֵין בְּמוֹחַשׁ דְּכֹאֲשֶׁר הָאֶדָם רוֹאָה צִיּוֹר נָאָה
 19 הָרִי הוּא נִשְׁאָר עוֹמֵד עַל עֲמֻדוֹ וְשׂוֹכַח עַל עֲצָמוֹ וְעַל
 20 אֲשֶׁר מְסַבִּיב לוֹ וּמְסַתְּפֵל בְּמְתִיקוֹת גְּדוּלָּה עַד אֲשֶׁר
 21 קָשָׁה לְנַתֵּק אוֹתוֹ מִזָּה, וְגַם אַחֲר־כֵּף הִנֵּה לֹא זֹו בְּלִבְד
 22 שֶׁאֵינוֹ כּוֹל לְקַבֵּל וּלְעֵינָן בְּאִיָּה עֵינָן שְׂכָלִי, אֲלֹא דָגַם
 23 עֵינָן פְּשוֹט אֵינוֹ כּוֹל לְקַבֵּל, וְהוּא לְפִי דְּכַחוֹת נִפְשׁוֹ

ספר השיחות - ה'ש"ת-ש"א בלה"ק

15 מצב רוח זה של תשובה הורגש לא רק בבית
 16 הכנסת ובבית המדרש, בתפלה החמה ובאמירת
 17 התהלים, ולא רק בשמירת שיעורי הלימוד, אלא גם
 18 בחיי הבית ובהנהגת העסקים.
 19 אינני יודע איך נראו הימים הנוראים בערים
 20 אחרות, יודע אני איך הם נראו בליובאוויטש.
 21 ערבי חודש אלול היו מוקדשים ללימוד החסידות,
 22 מקום הלימוד היה בבית המדרש, שם היו מתאספים
 23 הרבה אנשים.
 24 פעם אחת בשבוע - ביום חמישי בלילה, מפני
 25 שבלילה זה היו ערים כל הלילה ולומדים - היו
 26 מתוועדים כמה שעות בדברי התעוררות.
 27 דברי ההתעוררות, מצב הרוח של מרירות יחד
 28 עם ניגוני ההתלהבות והמתניות, היו להם השפעה

1 כל זה היה במשך כל השנה. אך כשהגיע חודש
 2 אלול הרי בקול השופר הראשון נעשה מצב הרוח
 3 בכל סוגי היהודים רציני.
 4 "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"1 - האם
 5 יכול להישמע בעיר קול שופר, הרומז על אירוע
 6 רציני, והעם לא יתמלא חרדה.
 7 שבת מברכין אלול, גרמה ביהודי להזהר מכל חיי
 8 החולין של כל השנה שעברה, וקול השופר של ראש
 9 חודש אלול עורר את היהודי לעשות חשבון הנפש
 10 מה עבר עליו במשך אחד עשרה החדשים שעברו.
 11 חשבון נפש זה, למרות שהיה שונה בכל יהודי
 12 בהתאם למצבו בתורה ועבודה ובהתאם למצבו
 13 הגשמי, אם יושב אוהל או בעל עסק, אך בדרך כלל
 14 זה עורר בכל יהודי מצב רוח של תשובה.

13 הנוראים. מאז היותי בן שש, אינני זוכר שבליל ערב
 14 ראש השנה ילכו לישון כמו בלילה רגיל, כל אחד לפי
 15 דרכו הכין את עצמו לערב ראש השנה הבא, המוביל
 16 לימי הדין והמשפט.
 17 שני ימי ראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום
 18 כיפור היו הימים הנוראים וימים של עבודה.
 19 ישנם דברים שיכולים לתאר אותם בכתב,
 20 זקוקים לכך לאדם מוכשר בעל שפה מתאימה, אך
 21 ישנם דברים שגם אדם כשרוני אין בכוחו לתאר
 22 אותם בכתב, שכן מן הנמנע למצוא לכך את
 23 הביטויים המתאימים.

1 גדולה גם על אלה שלא הבינו היטב את דברי התורה
 2 החסידיים, וגם הם נספגו בלהב התשובה.
 3 גם בחורים צעירים, כולל ילדים, השתכנעו מאד
 4 והיתה לכך עליהם השפעה מסויימת, שיתחילו
 5 להתנהג טוב יותר הן בין אדם למקום והן בין אדם
 6 לחבירו.
 7 זוכר אני זאת ממני עצמי. בהיותי בן שמונה שנים
 8 בלבד, הייתי נוכח בהתוועדות אלול אלו, וזה השפיע
 9 עלי להטבת ההתנהגות בחיי ילדותי.
 10 עם בואם של ימי הסליחות, התחזק יותר ויותר
 11 מצב הרוח הרציני והחלו להתקרב הימים הנוראים.
 12 ליל "זכור ברית" היה ליל השימורים של הימים

בסעודת פורים ש"ת. ניו יורק

אגרות קודש

7 הרחבה.
 8 מכתבה לכבוד אמי מורתי הרבנית הצדקנית תי' לא
 9 מסרתי, כי צערה יהי רב, וכל מה שאפשר להמשיך שלא
 10 תדע ראוי הוא.
 11 אבקש אשר מזמן לזמן יודיעוני מבריאותם, ופרנסתם
 12 ואופן חייהם, והאל הטוב הוא ירחם עמו ועדתו
 13 בגו"ר.
 14 ש"יב המברכם
 15 **יוסף יצחק שניאורסאהן.**
 אג"ק מוהרי"צ כרך יד

ב"ה. א' ד' אייר תרפ"ו
 ליענינגראד

ש"יב הרבנית מ' רחל תי'

1 נבהלתי לשמוע מהבשורה המעציבה, מפטירת בעלה,
 2 ש"יב הרה"ג הנודע, ווי"ח אי"א, הר"ר שלום שלמה ני"ע.
 3 אל אלקים הוי' צבאות, דיין אלמנות ואבי יתומים
 4 הוא ית' ינחמם, בתוך אבלי ציון וירושלים, והוא יתעלה
 5 יזמין להם פרנסתם בריוח ובכבוד, ויחזק את בריאותה
 6 לגדל את בתה תי' לתורה חופה ומעשים טובים מתוך

המשך מעמוד לד

חקוק השם כד"ת המבטל הקליפות ע"ש.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד יז

עשה ר' מז' עשה יו"ד מן כ' עשה ב' צירוף אותיות הטעות. והם רי"ב,
 לרמז שהמזיק רי"ב גרם לו לשכחה תורה. וגם תדע שהחרש הי' לבם
 גימט' תר"ה כמנין אדרת לרמז על חיילותיו שעשו להם תר"ה חיילות
 לכך טעה דוקא באותיות רי"ב ובתיבת החרש הי' לבם שאותיות
 הטעות מורים על המזיק עצמו, והתיבות מורים על החיילות שעמו.
 החדש הזה לכם גימט' כד"ת שלא רצה (בסה"ד כ' שלא הניחו) לקרא
 החדש הזה לכם, שהוא כמנין כד"ת, שזה השם מתגבר למזיק ומרפא
 נזקו. ומ"ש שכתוב על מצחו של משיח בן דוד ולא אמר סתם משיח,
 דע כי משיח בן דוד גי' כד"ת, צפוני ציוני עכ"ל".

ראה ספר הערכים-חב"ד חלק א עמוד רכא. פני דוד – מהחיד"א,
 פרשת בא (שמות יב, ב).

(* ראה לקמן סימן קצט הערה 12, ביאור השייכות "אדרת" לעשו.

יעקב מע'17 כדת שעל מצחו של משי"ח ב"ן דו"ד יהי'

17 וז"ל: כדת הוא שם גדול הוא חקוק על מצחו של משיח בן דוד,
 והוא כמניין משיח בן דוד, והוא גימטריא (שמות יב, ב) החודש הזה
 לכם, והוא מציל מקליפות רי"ב ותר"ה חיילותיה הממונים להשכיח
 לתלמידי חכמים תלמודם בעת חוליים, והשם כדת מבטלם (ליקוטי
 שושנים מהרב שמשון מאוסטרופולי).

ראה ספר המאמרים תרל"ו בביאור למים רבים פרק ד עמוד תרג וז"ל:
 "ואיתא בילקוט ראובני פרשת בא וז"ל, יש קליפה חיצונה נקראת
 רי"ב ויש עמה תר"ה חיילות כמנין אדרת*, וסודו, ועשו כאדרת שער
 (בראשית כה, כה) ופעולתו שמבטל התורה מהחולה. והשם של כד"ת
 כתיב על מצחו של משיח בן דוד מבטל כל זה. וסודו עשה למען
 דת"ך.

ושמעתי אומרים בשם המקובלים האלו במארז"ל בשבת (קמז:): כד
 חליש ר"א ואיתפח (בגמרא אינו) בעי למקרי החדש הזה לכם, קרא
 החרש הי' לבם. קשה למה באמת טעה טעות גדול כזה. והנה מד'

פרק ב משנה ח

רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׁמַאי. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אִם לְמַדַּת תּוֹרָה הִרְבֵּה, אֵל תַּחְזִיק מוֹכָה לְעַצְמָהּ, כִּי לְכַךְ נּוֹצְרָתָהּ.

נקודות משיחות קודש

צריך להבין: א. משמעות הלשון "תורה הרבה" היא שהלימוד הוא יותר מהמתחייב, ואם כן מדוע נאמר "כי לכך נוצרת" (הלוא - אם הוא נוצר "לכך" סימן שמחוייב בזה, ובמה זה "הרבה")? ב. הלשון "תורה הרבה" סתום הוא - ומדוע לא נתפרש מהו שיעור החיוב ומהו "הרבה"?

והביאור בזה:

על בעל המאמר - רבן יוחנן בן זכאי - מצאנו שלמד תורה ארבעים שנה⁷. ארבעים שנה הוא מספר השנים הדרוש לקבלת סמיכה להורות הלכה⁸. לפי זה יוצא שבארבעים שנות לימודו הגיע רבן יוחנן בן זכאי לשלימות מסויימת בלימוד התורה ("בן ארבעים לבינה"⁹) וכל מה שלמד לאחר מכן (כמו שאמרו עליו¹⁰) ש"לא הלך ארבע אמות בלא תורה" היה למעלה מאותה שלימות.

ויש לומר שכן הוא גם במשנתנו - החיוב הוא ללמוד ולהגיע להוראה ומה שמעבר לזה נקרא "תורה הרבה".

זהו שאמר רבן יוחנן בן זכאי "אם למדת תורה הרבה", דהיינו לימוד מהסוג והדרגה שהוא בעצמו עסק בו - "אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת".

ההבדל בין "בריאה" ל"יצירה" הוא ש"בריאה" היא עצם התהוות המציאות, ואילו "יצירה" זו הצורה שבאה כדבר נוסף על עצם המציאות.

בלימוד תורה החילוק בין בריאה ליצירה הוא כדלהלן: מצד ה"בריאה" - עצם (התהוות) מציאות שכל האדם - אזי כאשר הוא מגיע להוראה, לאחר הלימוד של ארבעים שנה, נשלמה מטרת בריאתו. אך לגבי "יצירה" - הצורה של המציאות - אין לדבר סוף ואפשר להוסיף וללמוד תורה עוד ועוד.

זהו אם-כן פירוש משנתנו: גם "אם למדת תורה הרבה" - למדת תורה במידה כזו שזכית והגעת להוראה, כלומר, השלמת את מטרת בריאתך; "אל תחזיק טובה לעצמך - כי לכך נוצרת"; מצד ענין ה"יצירה" שבך (תוספת הצורה), מוטל עליך להוסיף עוד ועוד בלימוד התורה, בלי הגבלה.

(תורת-מנחם - התוועדויות תשמ"ז, כרך ד, עמ' 150)

לכאורה יש להקשות: על תלמידיו של הלל הזקן נאמר בגמרא¹ "גדול שבכולן - יונתן בן עוזיאל; קטן שבכולם - רבן יוחנן בן זכאי". ולכאורה, הן אמת שגדלותו בתורה של רבן יוחנן בן זכאי היתה עצומה, ש"לא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכה ואגדה.. דבר גדול ודבר קטן"², אבל מכל-מקום לפי ערך תלמידי הלל היה "קטן שבכולם"; מדוע אם-כן נאמר כאן רק מה ש"רבן יוחנן בן זכאי קיבל מהלל".. ולא הובאה שום מימרא מרבי יונתן בן עוזיאל, שהיה גדול תלמידיו של הלל !?

ויש לומר שזהו בהתאם לכללות ענין מסכת אבות, המתחילה ב"משה קיבל תורה מסיני ומסרה.. מסורה לאנשי כנסת הגדולה; הם אמרו.. והעמידו תלמידים הרבה"; כלומר, סגנון המסכת הוא של מימרות תנאים, מקבלי התורה, שהמשיכו בהעברת המסורה לדורות הבאים אחריהם.

על-פי זה יש לומר שבמסכת זו הובאו אך ורק דברי התנאים שענינם היה מסירת התורה. אף-על-פי שהיו תנאים גדולים מהם, שלימודם היה באופן נפלא ביותר, מכל-מקום דבריהם לא הובאו מכיון שלא היו שייכים לענין מסירת התורה.

על יונתן בן עוזיאל מסופר בגמרא³ ש"בשעה שיושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו מיד נשרף", ומבואר בתוספות⁴ שזהו משום "שהדברים שמחים כנתינתם מסיני שניתנה תורה באש". מזה מובן גודל ההפלאה של לימודו - שמצד אחד היה נפלא ביותר, אך מצד שני, מטעם זה גופא לא היה שייך להעברת התורה לאחרים ובוודאי לא לכלל ישראל. לעומתו, רבן יוחנן בן זכאי ענינו היה העברת התורה לאחרים, כמבואר בגמרא⁵ ש"ארבעים שנה לימד", וכמסופר עליו עוד⁶, שביקש ממלך רומי "תן לי יבנה וחכמיה", שבזה הבטיח את המשך קיום ולימוד התורה בעם ישראל כולו. ולכן במסכת אבות (שענינה כאמור מסירת התורה לישראל) הובאו דברי רבי יוחנן בן זכאי שקיבל מהלל (ולא דבריהם של תלמידים אחרים).

(שיחות קודש תנש"א - פרשת שלח)

(1) סוכה כח, א. (2) בגמרא שם. (3) שם. (4) ד"ה כל עוף. (5) סנהדרין מא, א. (6) גיטין נו, ב. (7) סנהדרין מא, א. (8) ראה סוטה כב, ב. (9) להלן פרק ה משנה כב. (10) סוכה כח, א.

פרשת בהעלותך

ח « וידבר יהוה אל־משה לאמר: דִּבֶּר אל־אהרן ואמרת אליו בהעלתך את־הנֹרֶת אל־מול פְּנֵי המְנוּזָה יאירו שבַעַת הנֹרוֹת: ג ויעש בן אהרן אל־מול פְּנֵי המְנוּזָה העֹלָה נִרְתְּיָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ה וְזֶה מַעֲשֵׂה המְנוּזָה מְקֻשָּׁה זֶהָב עַד־יִרְכָּה עַד־פְּרָחָה מְקֻשָּׁה הוּא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בְּן עֶשֶׂה אֶת־הַמְּנוּזָה: פ (לוי) ה וידבר יהוה אל־משה לאמר: ו קח את־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם: ז וְכִהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהַרְם הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בְּשָׂרָם וּכְבֹּסוּ בַגְדֵיהֶם וְהַטְּהִירוּ: ח וְלָקַחוּ פֶרֶךְ בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וּפְרִישֵׁי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לַחַטָּאת: ט וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ישראל) י וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה וְסִמְכוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַלְוִיִּם: יא וְהִנִּיף אֹהֶרֶן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עַבְדַּת יְהוָה: יב וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וְעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם: יג וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶרֶן וּלְפָנָי בְּנֵי וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה: יד וְהִבַּדְלַתְּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 316)

בהעלותך את הנרות (ח, ב)

הצווי על הדלקת הנרות אָמנם נאמר לאהרן הכהן, אָבל "הדלקה כשרה בָּזָר". לומר לך, שכל אָחד חַיֵּב לְעַסֵּק ב'הדלקת' נשמות ישראל וקרובן לאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. וצריך להיות "שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלֵיהֶם": שִׁיחָא הַצַּר 'דולק' בכחות עצמו, כִּף שְׁאִינוּ זָקִיק עוֹד ל'מדליק'.

שני ט ואַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: טז כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הָמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטַרְתָּ כָּל־רַחֵם בְּכוֹר כָּל־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי: יז כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה בְּיוֹם הַפִּתִּי כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי: יח וְאָקַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל: יט וְאֹתָנָה אֶת־הַלְוִיִּם נִתְּנִים | לְאֹהֶרֶן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבֵד אֶת־עַבְדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְהִיָּה בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁתָּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ: כ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֹהֶרֶן וְכָל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוִיִּם כִּי־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כא וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בַגְדֵיהֶם וַיִּנִּיף אֹהֶרֶן אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיִּכַּפֵּר עֲלֵיהֶם אֹהֶרֶן לְטַהַרְם: כב וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לְעֹבֵד אֶת־עַבְדַּתְּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אֹהֶרֶן וּלְפָנָי בְּנֵי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כִּי עָשׂוּ לָהֶם: כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כד זֹאת אֲשֶׁר לְלוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה יָבוֹא לְצִבָּא צִבָּא בְּעַבְדַּת אֹהֶל מוֹעֵד: כה וּמִבֶּן חָמֵשִׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצִּבָּא הָעֹבֵדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד: כו וְשֵׁרֵת אֶת־אָחִיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת וְעַבְדָּה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוִיִּם בְּמִשְׁמֶרְתָּם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (אגרות קדש ב עמ' קסא)

כי לי כל בכור בכני ישראל (ח, טז)

אָמרו רז"ל "הָיוּ דוֹמָה לוֹ", מֵה הוּא רְחוּם אָף אִתָּה רְחוּם. וְאָף כָּאֵן: מֵה הַקָּב"ה פָּדָה אֶת בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל בַּעַת מַפְתַּת בְּכוֹרוֹת, אָף עֲלֵינוּ לְהַשְׁתַּדֵּל (מִי שֶׁהִדְבֵּר בִּידוֹ) לְהַצִּיל אֶת יְלָדָיו וְלָדוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִשְׁמְעוּ בֵּין הַגּוֹיִם. וְאָף ש'אַלְקִיכֶם כֶּהֵן הוּא", וּבִכְהֵן אֵין פְּדִיּוֹן סָבֵן - הָרִי אֲדַרְבָּה:

בכהן לא מספיקים חמשה סלעים כדי לפדותו, כִּי־אם גופו נתקדש על־ידי־וְהָ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 74)

או בדרך רחקה . . ועשה פסח לה' (ט. ט)

רו"ל אמרו, "האומר אֶחָטָא וְאָשׁוּב, אין מספיקין בְּיָדוֹ לעשות תשובה". אמנם, מי שלא הקריב את הפסח במועדו משום שסמך על פסח שני - לא מצינו בשום מקום שאינו יכול לעשות פסח שני; הרי שיש כאן תקון אפילו למי שאומר "אֶחָטָא וְאָשׁוּב". ולא זו בלבד שאין כאן מלכתחלה פל העגן של "אין מספיקין בְּיָדוֹ", אלא אדרבה: האדם נצטוו להקריב פסח שני.

רביע ^ט וביום הקים את־המשכן פסה העגן את־המשכן לאהל העדת ובערב יהיה על־המשכן כמראה־אש עד־בקר: ^ז בן יהיה תמיד העגן יכסנו ומראה־אש לילה: ^ח ולפי העלות העגן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן־שם העגן שם יחנו בני ישראל: ^ט על־פי יהוה יסעו בני ישראל ועל־פי יהוה יחנו כל־ימי אשר ישכן העגן על־המשכן יחנו: ^י ובהאריך העגן על־המשכן ימים רבים ושמרו בני־ישראל את־משמרת יהוה ולא יסעו: ^{יא} ויש אשר יהיה העגן ימים מספר על־המשכן על־פי יהוה יחנו ועל־פי יהוה יסעו: ^{יב} ויש אשר יהיה העגן מערב עד־בקר ונעלה העגן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה העגן ונסעו: ^{יג} או־ימים או־חדש או־ימים בהאריך העגן על־המשכן לשכן עליו יחנו בני־ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו: ^{יד} על־פי יהוה יחנו ועל־פי יהוה יסעו את־משמרת יהוה שמרו על־פי יהוה ביד־משה: ^{טו} י וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^{טז} עשה לך שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אתם והיו לך למקרא העדה ולמסע את־המחנות: ^{יז} ותקעו בהן ונועדו אליך פל־העדה אל־פתח אהל מועד: ^{יח} ואם־באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל: ^{יט} ותקעתם

שלישי ^א וידבר יהוה אל־משה במדבר־סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר: ^ב ויעשו בני־ישראל את־הפסח במועדו: ^ג בארבעה עשר־יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במועדו ככל־חקתיו וככל־משפטיו תעשו אתו: ^ד וידבר משה אל־בני ישראל לעשת הפסח: ^ה ויעשו את־הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יהוה את־משה בן עשו בני ישראל: ^ו והיו אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשת־הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא: ^ז ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את־קרבת יהוה במועדו בתוך בני ישראל: ^ח ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מה־יצוה יהוה לכם: ^ט וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^י דבר אל־בני ישראל לאמר איש איש כִּי־יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליהוה: ^{יא} בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על־מצות ומדרים יאכלהו: ^{יב} לא־ישאירו ממנו עד־בקר ועצם לא ישברו־בו ככל־חקת הפסח יעשו אתו: ^{יג} והאיש אשר־הוא טהור ובדרך לא־היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כִּי ^{יד} קרבן יהוה לא הקריב במועדו חטאו ישא האיש ההוא: ^{טו} וכִּי־יגור אתכם גר ועשה פסח ליהוה כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ: ^{טז} ׀

תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחַיִּים קִדְמָה: וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחַיִּים תִּימְנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמִסְעֵיהֶם: וּבִהְקֵהִיל אֶת־הַקְּהֵל תִּתְקְעוּ וְלֹא תְּרִיעוּ: וּבְנִי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצָּרִר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְּם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֹיכֶם: וּבָיוֹם שִׁמַּחְתֶּכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 28)

על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם (י.)

עולה, שהיא כליל לה', רומז לבטול מחלט לה'. שלמים, שגש בו הנאה לבעלים, רומז לעבודת ה' מתוך הבנה והשגה. לכן קדם עולה לשלמים, כי תחלת העבודה צריכה להיות מתוך בטול והקנעה.

חמישי יא ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת: י ויסעו בני־ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן במדבר פארן: י ויסעו בראשנה על־פי יהוה ביד־משה: י ויסעו הגל מחנה בני־יהודה בראשנה לצבאתם ועל־צבאו נחשון בן עמינדב: י ועל־צבא מטה בני יששכר נתנאל בן־צוער: י ועל־צבא מטה בני זבולן אליאב בן־חלון: י והורד המשפן ונסעו בני־גרשון ובני מררי נשאי המשפן: י ונסעו הגל מחנה ראובן לצבאתם ועל־צבאו אליצור בן־שדיאור: י ועל־צבא מטה בני שמעון שלמיאל בן צורישדי: י ועל־צבא מטה בני־גד אליסף בן דעואל: י ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את־המשפן עד־באים: י ונסעו הגל מחנה בני־אפרים לצבאתם ועל־צבאו

אלישמע בן־עמיהוד: י ועל־צבא מטה בני מנשה גמליאל בן־פרהצור: י ועל־צבא מטה בני בנימן אכידן בן־גדעוני: י ונסעו הגל מחנה בני־דן מאסף לכל־המחנות לצבאתם ועל־צבאו אחיעזר בן־עמישדי: י ועל־צבא מטה בני אשר פנעיאל בן־עכרן: י ועל־צבא מטה בני נפתלי אחירע בן־עינן: י אלה מסעי בני ישראל לצבאתם ויסעו: י ויאמר משה לחכב בן־רעואל המדיני חתן משה נסעים אנחנו אל־המקום אשר אמר יהוה אתו אתן לכם לכה אתנו והמכנו לך כִּי־יהוה דבר־טוב על־ישראל: י ויאמר אליו לא אלך כי אם־אל־ארצי ואל־מולדתי אלך: י ויאמר אל־נא תעזב אתנו כי י על־כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים: י והיה כִּי־תלך עמנו והיה הטוב הוא אשר ייטיב יהוה עמנו והמכנו לך: י ויסעו מהר יהוה דרך שלשת ימים וארון ברית־יהוה נסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה: י וענן יהוה עליהם יומם

בנסעם מן־המחנה: י

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 252)

וארון ברית ה' נסע לפניהם (י. לג)

ובו שבתי לוחות מנחים (רש"י)

שבתי לוחות - רומזים לשפלות ובטול הדרושים כדי לקחת תורה, כמאמר "ונפשי כעפר לכל תהיה" (ועל ידי זה דוקא) פתח לבי בתורתך". וטעם הדבר, כי הקב"ה הוא איך־סוף, ואין שכל נברא תופס בו, והוא הדין לגבי תורתו. לכן צריך הנברא להגיע לבטול מחלט, כי רק אז יוכל להשיג באמת חכמה אלקית ו"לקחת" את התורה, שהיא בעצם מעל לנברא.

ששי יא ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה ו יהוה ויפצו איביד וינסו משנאיך מפניד: י ובנחה יאמר שוכה יהוה רכבות אלפי ישראל: י פ יא ויהי העם פמתאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער־בם

הָעַם תֹּאמְרוּ הַתְּקַדְּשׁוּ לְמַחֵר וְאִכְלַתֶּם בָּשָׂר כִּי
 בְּכִיתֶם בְּאֹזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יִאֲכַלְנוּ בָּשָׂר
 כִּי טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר
 וְאִכְלַתֶּם: ^א לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמִים
 וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים
 יוֹם: ^ב עַד אֶחָד יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאִפְכֶם
 וְהָיָה לָכֶם לֹרֵא יַעַן כִּי־מֵאִתְּכֶם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר
 בְּקִרְבְּכֶם וְתִבְכוּ לִפְנֵי לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאוּ
 מִמִּצְרַיִם: ^ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁשִׁמְאוֹת אֶלְפֵי רִגְלֵי
 הָעַם אֲשֶׁר אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בָּשָׂר
 אֶתֶּן לָהֶם וְאִכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים: ^ד הֲצֵאן וּבִקֶּר
 יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת־כֹּל־דִּבְרֵי הַיָּם
 יֵאָסֶף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: ^ה וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה הִיךְ יְהוָה תִּקְצֹר עֲתָה תִּרְאֶה הַיְקַרְדֵּךְ
 דְּבַרִי אִם־לֹא: ^ו וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעַם
 אֵת דְּבַרֵי יְהוָה וַיֵּאָסֶף שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעַם
 וַיַּעֲמֵד אֹתָם סָבִיבַת הָאֹהֶל: ^ז וַיֵּרֶד יְהוָה וַיַּעֲנֵן
 וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֵּאצֵּל מִן־הַרֹּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן
 עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם
 הַרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסְפוּ: ^ח וַיִּשְׁאֲרוּ
 שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בְּמַחֲנֵה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם
 הַשֵּׁנִי מִידָד וַתִּנַּח עֲלֵיהֶם הַרוּחַ וְהִמְלִי בִּפְתָחַיִם
 וְלֹא יֵצְאוּ הָאֹהֶלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בְּמַחֲנֵה: ^ט וַיִּרְץ
 הַנְּעִיר וַיִּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִידָד
 מִתְנַבְּאִים בְּמַחֲנֵה: ^י וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִשְׁרַת
 מֹשֶׁה מִבְּחַרְיוֹ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כִּלְאִם:
^{יא} וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הַמִּקְנָא אֶתָּה לִי וְמִי יִתֵּן
 כֹּל־עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ
 עֲלֵיהֶם:

אִשׁ יְהוָה וְתֹאכַל בְּקִצָּה הַמַּחֲנֵה: ^ב וַיִּצְעַק הָעַם
 אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וַתִּשְׁקַע
 הָאִשׁ: ^ג וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא תְּבַעֲרָה
 כִּי־בַעֲרָה בָּם אִשׁ יְהוָה: ^ד וְהָאִסְפָּסָף אֲשֶׁר
 בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּוּ תִּאוּוָה וַיִּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יִאֲכַלְנוּ בָּשָׂר: ^ה וְזָכְרוּ אֶת־
 הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים
 וְאֶת הָאֲבִטָּחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים
 וְאֶת־הַשּׁוּמִים: ^ו וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ וַיְבֹשָׁה אֵין כֹּל
 בְּלִתי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ: ^ז וְהַמֶּן כּוֹרֵעַ־גַּד הוּא
 וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֹלַח: ^ח שְׁטוֹ הָעַם וְלִקְטוּ וַיִּחַנּוּ
 בְּרָחִים אֹ דָכוּ בְּמִדְבָּרָה וּבְשָׁלוֹ בְּפָרוֹר וְעָשׂוּ
 אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעֲמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן:
^ט וּבְרִדַת הַטֵּל עַל־הַמַּחֲנֵה לִלְחָה יֵרֵד הַמֶּן עָלָיו:
 וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעַם בִּכְהָ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ
 לִפְתָּח אֹהֶלוֹ וַיַּחֲרֹאֵף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה
 רָע: ^י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לָמָּה הִרְעַלְתָּ
 לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא־מִצַּתִּי חֶסֶד אֵי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם
 אֶת־מֹשֶׁה כֹּל־הָעַם הוּא עָלָי: ^{יא} הָאֲנֹכִי הָרִיתִי
 אֶת כֹּל־הָעַם הַזֶּה אִם־אָנֹכִי יִלְדֹתִיהוּ כִּי־תֹאמֶר
 אֵלָי שְׂאֵהוּ בְּחִיקְךָ כֹּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֱמֹן אֶת־הַיֶּנֶק
 עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבֹתָיו: ^{יב} מֵאֵין לוֹ
 בָּשָׂר לָתֵת לְכֹל־הָעַם הַזֶּה כִּי־יִבְכוּ עָלָי לֵאמֹר
 תִּנְהַלְנוּ בָּשָׂר וְנֹאכְלָה: ^{יג} לֹא־אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי
 לְשֹׂאת אֶת־כֹּל־הָעַם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִפְּנֵי:
^{יד} וְאִם־כִּכָּה אֶת־עֵשָׂה לִי הִרְגֵנִי נָא הַרְגֵּ אִם־
 מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֶל־אַרְאֶה בְּרַעְתִּי: ^{טו} פ
^{טז} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲסַפְּה־לִי שִׁבְעִים אִישׁ
 מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעֵת כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעַם
 וְשִׁטְרֵיו וְלִקְחַת אֹתָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ
 שָׁם עִמּוֹךְ: ^{יז} וַיִּרְדְּתִי וְדַבַּרְתִּי עִמּוֹךְ שֵׁם וְאֶצְלָתִי
 מִן־הַרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אֹתְךָ
 בְּמִשְׂאֵה הָעַם וְלֹא־תִשָּׂא אֶתָּה לְבַדְּךָ: ^{יח} וְאֶל־

- נקודות משיחות קודש - (220טי שיחות ד ענן 1039)

שְׁטוֹ הָעַם וְלִקְטוּ (יא, ח)

רְשָׁעִים, שְׁטוֹ וְלִקְטוּ (יזא עה, א)

לְחָם סֶתֶם, רוּמֵז לְחָלֵק הַנִּגְלָה שְׂפִתוֹרָה. הַמֶּן, לְחָם מִן הַשָּׁמֶן, רוּמֵז לְפִנְיָמִיּוּת הַתּוֹרָה. הַעֲבָדָה שֶׁהֶמֶן נִתֵּן גַּם לְרִשְׁעֵי

בְּשֵׁלֶג וּבְיַפֵּן אֶהְרֵן אֱלֹהִים וְהָנָה מְצַרְעֶת:
 וַיֹּאמֶר אֶהְרֵן אֱלֹהֵי מִשְׁחָה בִּי אֲדֹנָי אֵלֹהֵי תִשָּׁע
 עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִוְאלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ:
 וְאֵלֹהֵי תְהִי פָמַת אֲשֶׁר בְּצַאתוֹ מִרְחֹם אֲמוֹ
 וַיֹּאכַל חֲצִי בְשָׂרוֹ: וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
 לֵאמֹר אֵל נָא רַבָּא נָא לָהּ: פ וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה וְאֵלֵיךָ יִרְק יִרְק בְּפָנֶיךָ הֲלֹא תִפְלֹם
 שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגָּר שְׁבַעַת יָמִים מַחוּץ לַמַּחֲנֶה
 וְאַחַר תֵּאֱסֹף: ט וְתִסְגָּר מַרְיָם מַחוּץ לַמַּחֲנֶה
 שְׁבַעַת יָמִים וְהָעֵם לֹא נָסַע עַד־הָאֶסְפָּה מַרְיָם:
 טו וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מַחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר
 פָּאָרָן: פפפ

וַתִּגְדַּל וַתִּקְדַּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אָמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא
 כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךָ מְלֻכּוּתָהּ, וַיִּצְמַח פּוּרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
 מְשִׁיחָהּ. אָמֵן בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֶלְמָא וּבְזִמְנָן קָרִיב וַאֲמַרוּ אָמֵן: אָמֵן יְהֵא שְׁמוֹה רַבָּא מְבָרַךְ
 לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וַיְתַבְּרַךְ: יְהֵא שְׁמוֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא
 וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וַיְתַבְּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם,
 וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמוֹה דְקַדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא. אָמֵן לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרַבְתָּא וְשִׁירְתָּא,
 תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא, דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וַאֲמַרוּ אָמֵן: אָמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם א' עמ' 149)

בְּכָל בֵּיתֵי נְאֻמָּן הוּא
 לְכַאוּרָה, מַה שְׂיִיף נְאֻמָּנוּת כְּשֵׁאֵי אֶפְשָׁר לְקַחַת שׁוּם דְּבַר
 מִהַבֵּית. אֲלֵא, הַנְּאֻמָּנוּת הִיא בְּכַף שְׁלֹא כָּל מַה שְׂרוּאִים
 מְגַלִּים. וּמְסַפֵּר עַל הַרְבּ הַמְּגִיד, שְׁנִכְנַס אֵלָיו תַּלְמִיד אֶחָד
 קָדַם שְׁחוּר לְבֵיתוֹ. הַמְּגִיד נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָף אָמַר לְחַבְרִיָּא
 שְׂנִיסוּ לַעֲכָב אוֹתוֹ מְנִיסְעוּ. הַחַבְרִיָּא לֹא הִצְלִיחוּ, וְהַתַּלְמִיד
 יָצָא לְדַרְכּוֹ. כִּבּוּא לְבֵיתוֹ, מַת. וּמְדוּעַ לֹא אָמַר לוֹ הַמְּגִיד
 בְּמִפְנֵי שְׁלֹא יִסַּע - כִּי לֹא כָּל דְּבַר מִתֵּר לְגִלוּת.
 קל"ז פְּסוּקִים, מִהַלְלָא"ל סִימָן.

מִפְטִיר ד' וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי מִשְׁחָה וְאֵלֵיךָ יִרְק יִרְק
 בְּפָנֶיךָ הֲלֹא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגָּר שְׁבַעַת

מְלֻמְדָנוּ, כִּי יֵשׁ לְהַבִּיא אֶת מַעֲיָנוֹת פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה גַּם
 לְרִשְׁעִים: אֵין לָךְ יְהוּדִי שְׂאִינּוּ רְאוּי לְלַמַּד חֵלֶק זֶה בַּתּוֹרָה.
 וְכִבְר אָמְרוּ רַב"ל: "הַמְּאֹר שְׁבַח (סוּדוֹת הַחֻקִּים) מְחִזִּירו
 לְמוֹטָב".

שְׁבַעִי ל וַיֵּאֱסֹף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי
 יִשְׂרָאֵל: טו וְרוּחַ נִסְעַ | מֵאֵת יְהוָה וַיִּגְוּ שְׁלֹוִים
 מִן־הַיָּם וַיִּמָּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה בְּדֶרֶךְ יוֹם פֶּה וּכְדֶרֶךְ
 יוֹם פֶּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאֻמָּתִים עַל־פְּנֵי
 הָאָרֶץ: טז וַיִּקַּם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־
 הַלַּיְלָה וְכָל | יוֹם הַמַּחֲרָת וַיֵּאֱסֹפוּ אֶת־כַּתִּיב
 הַשְּׁלוֹ קְרִי הַשְּׁלֹוִי הַמְּמַעִיט אֶסְפָּה עֲשִׂרֵה חֲמֵרִים
 וַיִּשְׁטַחוּ לָהֶם שְׁטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה: טז הַבְּשָׂר
 עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרַם יִכְרַת וְאָף יְהוָה חָרָה
 בְּעַם וַיִּךְ יְהוָה בְּעַם מַכָּה רַבָּה מְאֹד: טז וַיִּקְרָא
 אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֵרוֹת הַתַּאֲוָה כִּי־שָׂם
 קְבָרוֹ אֶת־הָעָם הַמַּתְאָוִים: טז מְקַבְּרוֹת הַתַּאֲוָה
 נָסְעוּ הָעָם חֲצֹרוֹת וַיְהִיו בְּחֲצֹרוֹת: פ
 יב וַתִּדְבַּר מַרְיָם וְאֶהְרֵן בְּמִשְׁחָה עַל־אֲדוֹת
 הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי־אִשָּׁה כַּשִּׁית
 לָקַח: טז וַיֹּאמְרוּ הָרַק אֶדְ־בְּמִשְׁחָה דְּבַר יְהוָה הֲלֹא
 גַּם־בָּנוּ דְּבַר וַיִּשְׁמַע יְהוָה: טז וְהָאִישׁ מֹשֶׁה כַּתִּיב
 עֵנּוּ קְרִי עֵנּוּ מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
 הָאֲדָמָה: טז וַיֹּאמֶר יְהוָה פְּתָאם אֶל־מֹשֶׁה
 וְאֶל־אֶהְרֵן וְאֶל־מַרְיָם צְאוּ שְׁלֹשְׁתְּכֶם אֶל־אֶהֱל
 מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם: טז וַיִּרַד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן
 וַיַּעֲמֵד פְּתַח הָאֶהֱל וַיִּקְרָא אֶהְרֵן וּמַרְיָם וַיֵּצְאוּ
 שְׁנֵיהֶם: טז וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ־נָא דְבָרֵי אִם־יְהִיֶּה
 נְבִיאֲכֶם יְהוָה בְּמִרְאֵה אֵלָיו אֲתוֹדַע בְּחֻלוֹם
 אֲדַרְבְּרוּ: טז וְלֹא־כֵן עַבְדֵי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתֵי נְאֻמָּן
 הוּא: טז פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַרְבְּרוּ וּמִרְאֵה וְלֹא בַחֲוִית
 וְתַמְנַת יְהוָה יִבִּישׁ וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר
 בְּעַבְדֵי כְּמֹשֶׁה: טז וַיִּחַר־אַף יְהוָה בָּם וַיִּלְךְ:
 וְהָעֵנָן סָר מֵעַל הָאֶהֱל וְהָנָה מַרְיָם מְצַרְעֶת

יָמִים מְחוּזָן לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֶף: טו וְתִסָּגֵר | נָסַע עַד־הָאָסֶף מְרִים: טז וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מְרִים מְחוּזָן לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא מִחֲצֹרֹת וַיִּחַנוּ בְּמִדְבַר פָּאָרָן: פפפ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵינֵי־חַיִּים הִיא לַמְּחוּזָקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרִכֵּי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיַבְתִּיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְלֵהָ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

יֵד רַנִּי וְשִׂמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי
כָּא אֵל יְרוּשָׁלַם וְשִׁכְנַתִּי בְּתוֹכָךְ
נְאֻם־יְהוָה: טו אָז וַנְּלוֹו יִתְחַבְּרוּ
גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
וְהָיוּ לִי לְעָם שׂוֹחֲבֵי וַיִּקְבְּלוּ דַת
הָאֵמַת, וַיִּכְבֵּל זֹאת וְשִׁכְנַתִּי בְּתוֹכָךְ
וְלֹא בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם וַיְרַעַת כִּי־יְהוָה
צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים כִּי תִשְׁלַחֲתָם
מִקְדֻמַּת הַתָּהָה לְהוֹמִיר אֶת הַגּוֹיִם,
וְשְׁלַחֲתָם זֶה הוּא אֱלֹהֵיכֶם, לְבַשֵּׁר אֶתְכֶם
כִּי יֵשׁ תִּקְוָה: טז וַנְּחַל יְהוָה תְּקוּמָה
יִתַּח אֶת־יְהוָה לַהֲיוֹת חֲלָקוֹ
לְעוֹלָם עַל־אֲדַמַּת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יִגְלוּ
עוֹד מִמֶּנָּה וּבְחֵר עוֹד בִּירוּשָׁלַם

הפטרה לפרשת בהעלותך לקריאה בציבור

ולשמו"ת בזכריה פרק ב"ד

**ב יֵד רַנִּי וְשִׂמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי־כָּא
וְשִׁכְנַתִּי בְּתוֹכָךְ נְאֻם־יְהוָה: טו וַנְּלוֹו
גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ
לִי לְעָם וְשִׁכְנַתִּי בְּתוֹכָךְ וַיְרַעַת כִּי־**

שי למורא

טו) וַנְּלוֹו, וְתִחַבְּרוּ וְהָיוּ לִי
לְעָם, בְּלוֹמַר, לְהֵאמֹר בָּהּ/
וְשִׁכְנַתִּי בְּתוֹכָךְ, אֲכַל שִׁכְנַתִּי
תִּתֶּיךָ בְּתוֹכָךְ, וְלֹא בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם
הַרְבִּיִם. חֲלָקוֹ, לְנַחֲלָתוֹ וְלְחֲלָקוֹ.
יז) הֵם כָּל בְּשָׂר מִפְּנֵי ה',
שִׂתְקוּ כָּל הָאֵמוֹת מִפְּחַד ה'. כִּי
נְעוּר, לְשׁוֹן הַעֲרָה וְקִיצָה. מִפְּנֵעוֹן
קִרְשׁוֹ, מִן הַשָּׂמַיִם. לְרַדַּת לְעֲשׂוֹת

**יְהוָה צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים: טז וַנְּחַל יְהוָה אֶת־יְהוָה חֲלָקוֹ
עַל־אֲדַמַּת הַקֹּדֶשׁ וּבְחֵר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: יז הֵם כָּל־בְּשָׂר מִפְּנֵי**

שי למורא

נקמה בגוים. א) וַיִּרְאֵנִי, בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה. על יְמִינוֹ, של יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל. לְשִׁמְנוֹ, לְקַטְרַג עָלָיו. על שֵׁלָא מִחָה בְּכַנּוּ שֶׁנִּשְׂאוּ נָשִׁים נְכָרִיּוֹת. ב) הַבְּחֵר בִּירוּשָׁלַיִם, הַקְּבִ"ה שְׂהוּא בּוֹחֵר בִּירוּשָׁלַיִם לְבְנוֹתָהּ. הַלּוֹא זֶה אוֹד מְצַל מֵאֵשׁ, בְּלוֹמֵר, אִיךְ תִּקְטְרַג עָלָיו, הֲלֹא הוּא כְּמוֹ אוֹד

(עין שְׁמֹנְדְרִים בו את האש) שְׂנַצֹּל מֵאֵשׁ. כי יְהוֹשֻׁעַ הָיָה מְשַׁלֵּחַ בָּאֵשׁ עַל יְדֵי נְבוֹכַדְנֶצַּר עִם אַחָב בֶּן קוֹלֵיָה וְצַדְקִיָהוּ בֶן מַעֲשִׂיָה נְבִיאֵי הַשִּׁקְרָה, וְיְהוֹשֻׁעַ נִצַּל מִן הַשִּׁרְפָה (כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ בַּמִּסְכָּת מִנְהַרְרֵין דָּף צגא). וְאִם בֶּן זְכוּתוֹ רַבָּה, וְאִיךְ תִּקְטְרַג עָלָיו. ג) הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים, בְּלוֹמֵר עֲדוּן הָיָה עָלָיו הָעוֹן שֶׁלֹּא מִחָה בְּכַנּוּ. ד) הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעָלָיו, בְּלוֹמֵר, הַפְּרִישׁוּ אֶת בְּנָיו מִנְשׂוּמֵיהֶם הַנְּכָרִיּוֹת, וְיֹסֵר הָעוֹן מִיְהוֹשֻׁעַ. וַיֹּאמֶר אֵלָיו, הַפְּלֹאֵךְ אִמֵּר לַיהוֹשֻׁעַ. הַעֲבַרְתִּי מֵעֵלֶיךָ עֹנֶיךָ, בְּפֹה שְׂצוּיָה לְהַפְּרִישׁ בְּנוֹךְ הַנְּכָרִיּוֹת, הַעֲבַרְתִּי מֵעֵלֶיךָ הָעוֹן שֶׁהָיָה בְּךָ. מִחֲלָצוֹת, חֲלִיפוֹת בְּגָדִים נָאִים, בְּלוֹמֵר זְכוּיָה. ה) וַאֲמַר, זֶה מֵאִמֵּר זְכוּיָה הַנְּבִיאִי, שֶׁאִמֵּר, הַתְּפִלְתִּי עָלָיו. צְנִיף טְהוֹר עַל רֹאשׁוֹ, בְּלוֹמֵר שִׁתְּיָה לוֹ כֶּתֶר כְּהֵנָּה גְדוֹלָה לוֹ וְלוֹרְעוּ אַחֲרָיו, בֵּינָן שִׁפְרָשׁוּ מִן הַנָּשִׁים הַנְּכָרִיּוֹת. וּמִלֵּאֵךְ ה' עוֹמֵד, בְּךָ רֵאָה זְכוּיָה בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה, שֶׁעַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, הָיָה מִלֵּאֵךְ ה' עוֹמֵד. ו) וַיַּעַד, הַתְּרַה בּוֹ. ז) תְּדִין אֶת בֵּיתִי, תִּשְׁפֹּט וְתִתֵּן פְּקִיד עַל בֵּית מִקְדָּשִׁי חֲצָרִי, הַעֲנֶה וּסְבִיבוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְנִתְתִּי לְךָ מִחֲלָכִים, בְּזֶמַן תַּחֲנוּת הַמַּתִּים אַחֲרָי אֲוִתְךָ וְתִתֵּנִי מֵחֶלְדָּ. בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה, בֵּין הַמְּלָאכִים שֶׁהֵם עוֹמְדִים וְקָמִים לְעוֹלָם. ח) וְרַעֲיֹךְ, הֵם

עטרת מרים

לְהַשְׁכִּין שָׁם שְׂכִינְתוֹ כְּמֵאָז: יז תָּם כָּל־בִּישׁוֹר מִכַּנּוּ יְהוָה כִּי נִעוֹר מִמְּעוֹן קִדְשׁוֹ: א וַיִּרְאֵנִי בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל (הוּא הָיָה כֹהֵן גָּדוֹל בַּתְּחִלָּת וְזֶמַן בֵּית שֵׁנִי, עֵין עֲנָיָה ג) עֹמֵד לִפְנֵי מִלֵּאֵךְ יְהוָה שָׂוֶן אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו וְהַשְׁטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ עַל יְמִין יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁמְנוֹ לְקַטְרַג

עָלָיו שֵׁלָא מִחָה בְּכַנּוּ שֶׁנִּשְׂאוּ נָשִׁים נְכָרִיּוֹת: ב וַיֹּאמֶר מִלֵּאֵךְ יְהוָה אֶל־הַשְׁטָן וַיַּעַר יְהוָה בְּךָ הַשְׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּעַל הַרְחִמִים בְּךָ הַבְּחֵר בִּירוּשָׁלַיִם הַלּוֹא זֶה הֲלֹא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הוּא בָּאוֹד עֵין שֵׁלָא מִחָה בּוֹ הֲאֵשׁ קָצַת מְצַל מֵאֵשׁ כִּי הַשִּׁקְרָה בָּאֵשׁ עַל יְדֵי נְבוֹכַדְנֶצַּר עִם אַחָב בֶּן קוֹלֵיָה וְצַדְקִיָהוּ נְבִיאֵי הַשִּׁקְרָה, וְיְהוֹשֻׁעַ נִצַּל מִן הַשִּׁרְפָה (ירמיה כמ, וּמִנְהַרְרֵין צג). אִיךְ נִשְׂרַפּוּ בְּנֵיָו, וְאִם בֶּן זְכוּתוֹ רַב וְאִיךְ תִּקְטְרַג עָלָיו: ג וְיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים מִחֲלָכִים מְעוֹן, כִּי עוֹד יֵשְׁבוּ הַנָּשִׁים הַנְּכָרִיּוֹת מִתַּחַת בְּנָיו וְלֹא יִרְשׁוּ אוֹתָם, וְהוּא לֹא מִיָּחָד בָּהֶם וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמִּלֵּאֵךְ: ד וַיַּעַן הַמִּלֵּאֵךְ שֶׁעֹמֵד יְהוֹשֻׁעַ לִפְנָיו וַיֹּאמֶר אֵל הָעוֹמְדִים הָעֲמִידִים לִפְנָיו לֵאמֹר הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעָלָיו מִיְהוֹשֻׁעַ רְצוּנוֹ לִמְרָ: וְכִדְּלוּ בְנָיו אֶת נְשׂוּמֵיהֶם וְיִמְחֹלוּ לוֹ וַיֹּאמֶר הַמִּלֵּאֵךְ אֵלָיו לַיהוֹשֻׁעַ רֵאָה הַעֲבַרְתִּי מֵעֵלֶיךָ עֹנֶיךָ שֶׁהָיָה בְּךָ עַל שֵׁלָא מִחָה בְּכַנּוּ הַתְּפִלְתִּי מֵחֲלָצוֹת חֲלִיפוֹת בְּגָדִים נָאִים, כְּשִׁיפֹסֵר הָעוֹן וְגוֹלָה הַזְּכוּיָה: ה וַאֲמַר אֲנִי זְכוּיָה אִמְרִיתִי אֵל הַמִּלֵּאֵךְ יִשְׁמְעוּ צְנִיף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ לְחַנּוּ לְחִוּתוֹ שׁוֹב כֹּהֵן גָּדוֹל עִם מִצְנַפֵּת עַל רֹאשׁוֹ, וְנִתְקַבְּלוּ דְבָרֵי וַיִּשְׁמְעוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבְּשֵׁהוּ בְּגָדִים שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל וּמִלֵּאֵךְ יְהוָה עֹמֵד בְּכָל מִשָּׁח הַזֶּמַן שֶׁנִּשְׁעֶשֶׂה בְּל זֶה:

יְהוָה כִּי נִעוֹר מִמְּעוֹן קִדְשׁוֹ: ג א וַיִּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מִלֵּאֵךְ יְהוָה וְהַשְׁטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׁמְנוֹ: ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשְׁטָן וַיַּעַר יְהוָה בְּךָ הַשְׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבְּחֵר בִּירוּשָׁלַיִם הַלּוֹא זֶה אוֹד מְצַל מֵאֵשׁ: ג וְיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמִּלֵּאֵךְ: ד וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעוֹמְדִים לִפְנָיו לֵאמֹר הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רֵאָה הַעֲבַרְתִּי מֵעֵלֶיךָ עֹנֶיךָ וְהַלְבַּשׁ אֶתְךָ מִחֲלָצוֹת: ה וַאֲמַר יִשְׁמְעוּ צְנִיף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁמְעוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבְּשֵׁהוּ בְּגָדִים וּמִלֵּאֵךְ יְהוָה עֹמֵד: ו וַיַּעַד מִלֵּאֵךְ יְהוָה בְּיְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: ז כֹּה־אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱסֹף־בְּדַרְכֵי תִלְךָ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתְּךָ תְּדִין אֶת־בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצָרֵי וְנִתְתִּי לְךָ מִחֲלָכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה: ח שְׁמַע־

1 או בעת הלביש אותו בגדי כהן גדול ויעד מלואך יהוה ביהושע העיד והתרה בו בשם ה' לאמר: ז כהאמר יהוה צבאות אספבדרכי תלך שתתנהג במדות ה' ואם אתמשמרתי משמרת תורת ה' ומצותיו תשמור

וגם אתה תדין את ביתי שישגיח על עבודת הבית ודיני הקרבנות וגם תשמור את חצרי את חצרות המקדש להשיגח על משמרת הבית בכל פרטיו, או אני מבטיח לך ונתתי לך צא מקד הטר לעתיד לבא שישמשו בפני השלישי שהם יתקדשו במלאכים, והם יהיו מחלבים בין המלאכים הנצחיים העומדים לפני ה' האלה ויהלכו עמם במיתרים: ח שמע יא יהושע | הכהן הגדול אתה ורעידך תננה מישראל ועננה השלישים לפניך כייאנשי מופת

עטרת מרים

שי למורא

המה כי נצולו מכפישן האש כפוד ומקראוי לחדר הדבור גם להם, והדבור הוא כיהנני מביא באחרית הנמים את-עבדי צמח את מלך המשיח: ט כי ו הנה האבן שהושע בסיוד פניו בית העתיד אשר נתתי ביד ורפבל, מוכן הוא לפני יהושע על-אבן אחת שבעה עינים לשמורות רבות מאת

והדבור הוא שהנני מביא את עבדי צמח, את המלך המשיח. כמו שכתוב "והקמתי לדוד צמח צדיק" (ירמיה כנה). ט כי הנה האבן, וסוד הכות אשר יסדרתם בימי פורש, ואחר כך נתכפלה המלאכה. על אבן אחת שבעה עינים, סופו להרחיב על אחד פי שבעה, כי נתן הקב"ה

המקום ברוך הוא על הכנין שהוא הנני מפתח פתחה ה' בעצמו יחזיק צורות על האבנים לפתח, כלומר הוא יתן פח ועור על המלאכה. נאם יהוה צבאות ומשתי והסודותי את-עון הארץ-ההיא ביום אחד כי אז לא יתקאו עוד ועונות הקודמים אסלה, ואז: י ביום ההוא שיסדר החיכל נאם יהוה צבאות או השקנו לבטח תקראו איש לרעהו אל-תחת גפן ואל-תחת תאנה לשבת בצלה ולאכול מפרה מרוב הטובה שיתקו אז: א הנביא לא הבין את המראה הקודם, ולא ידע הפונה על מה שאמר שפתח פתחה שבעה עינים, ועל פן נפל בשניה ותרדמה וישב המלאך הדבר כי הניעני ויעירני באיש אשר-יעור משנתו וראוהו כראה אחר שהוא פירוש המראה הראשון: ב ויאמר אלי מה אתה ראה כמראה הנבואה ואמר ראיתי והנה מנורת זרב פלה כל המנורה היתה זרב וגלה כמין ספל גדול עגול ובה היה השמן על-ראשה כראשי קני המנורה ושבעה גרתייה כמין פוכין שנתנין השמן והפתילה לתוכה עליה שבעה ושבעה מוצקות לכל נר ונר באין שבעה צנורות קטנים שהשמן וב מן הגלה דרך אותן מוצקות לצרות אשר על-ראשה: ג ועוד ראיתי ושנים אילני זיתים עמדו עליה אצל המנורה, אחד מימין הגלה ואחד על-שמאלה: ד ואען הרימותי קול ואמר אל- המלאך הדבר כי לאמר מהי אלה אדני על מה באו אלה לרמות: ה ויען המלאך הדבר כי ויאמר אלי הלא מעצמך תשכיל לדעת מה-התמה אלה ואמר

נא יהושע | הפתח הגדול אתה ורעיך הישבים לפניך כיהנני מביא את-עבדי צמח: ט כי ו הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע על-אבן אחת שבעה עינים הנני מפתח פתחה נאם יהוה צבאות ומשתי את-עון הארץ-ההיא ביום אחד: י ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש לרעהו אל-תחת גפן ואל-תחת תאנה: ד א וישב המלאך הדבר כי ויעירני באיש אשר-יעור משנתו: ב ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זרב פלה וגלה על-ראשה ושבעה גרתייה עליה שבעה ושבעה מוצקות לצרות אשר על-ראשה: ג ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על-שמאלה: ד ואען ואמר מה-אלה אדני: ה ויען המלאך הדבר כי ויאמר אלי הלא ידעת מה-התמה אלה ואמר לא אדני: ו ויען ויאמר אלי דבר-יהוה אל-ורפבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם-ברוחי אמר יהוה צבאות: ז מי-אתה

עיניו להרבות את כבוד הכות בכנינו. הנני מפתח פתחה, מתיר את קשוריה, כלומר, מפר עצת הגוים אשר כתבו שטנה לבטל את המלאכה. ומשתי, והסודותי. את עון, את העונות וענשם. ביום אחד, ביום שיסדר החיכל, אז השקנו לבטח. י אל תחת גפן וגו', כלומר תשבו לבטח, איש תחת גפנו ותאנתו. ב וגלה על ראשה, מפעל על ראשה היה מעון כמראה ספל גדול עגול. ובה היה השמן. ושבעה גרתייה עליה, על קני המנורה היו שבעה גרתייה, הם הפלים שבהם הפתילות והשמן להאיר. שבעה ושבעה מוצקות, לכל נר ונר היו באים שבעה צנורות קטנים שהשמן וב מן הגלה דרך אותן מוצקות לכל נר ונר. ג ושנים זיתים עליה, אצל המנורה היו שני אילנות שתחתים גדלים בהם. ד מה אלה אדני, מה זה שתחתים נמסקים מאליהם, והשמן בא אל הנרות מאליהו. ו דבר ה' אל ורפבל לאמר, זה סימן לך להבטיח על מלך המשיח שבא מנרע ורפבל. לא בחיל ולא בכח, כלומר, ממשלתו על האמות לא מתנה על ידי צבאות חילים רבים ולא בכח ורועו וכבשם כמלחמה. כי אם ברוחי, הוא ימשל באמות מבלי טרד מלחמה, ורק ברוחי, כלומר ברצוני אשר אמן בלב האמות להיות נכבדים לו וסרים למשמעתו. ז מי

הוא רמו כדבר-יהוה אל-ורפבל על המלך המשיח הוא מנרע ורפבל לאמר או תהיה הנחת ה' לא בחיל ולא בכח כי אם-ברוחי שרות ה' לבדו יתהו וימשול אמר יהוה צבאות: ז על מלך גוג יאמר מי-אתה שתחשוב שאמה תר-הגדול לעמוד לפני ורפבל בפני המשיח לכל ויכל

אתה הר הגדול, אתה מלך גוג שהנך חושב עצמך כהר גדול לעמד לעבור, לא בן פי למולו תהיה למישר ויבקר ועבור והוציא ומלך המשיח בדרבנו של המלך המשיח, מה פח יש כדי לפני זרובבל למישר, למול המלך המשיח תהיה פארץ מישר לעבר בקלות, ולא תוכל לעשות שום עבוב. והוציא את האבן הראשה, המלך המשיח יוציא את האבן הטובה והחשובה להניחה ביסוד בנין בית המקדש. תשאות חן חן לה, או ישמע קול תשאות, שכלם יענו ויאמרו "הנה לאבן הזאת יש לה חן רב", כי היא טובה ונחשבת עד מאוד.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בכנייה:

שמחנו, יי אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחה, במהרה יבוא ויגל לפנינו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

סוף זמן קידוש לבנה:
יום שני בערב, י"ד סיון

לוח זמנים לשבוע פרשת בהעלותך בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:24	19:22	20:12	20:09	19:43	19:39	10:19	10:18	9:06	9:06	8:25	8:26	5:36	5:38	באר שבע (ק)
20:28	19:18	20:16	20:12	19:49	19:46	10:16	10:16	9:03	9:04	8:21	8:22	5:32	5:33	חיפה (ק)
20:24	19:07	20:12	20:09	19:48	19:44	10:16	10:16	9:04	9:04	8:23	8:23	5:33	5:35	ירושלים (ק)
20:27	19:25	20:15	20:11	19:46	19:42	10:18	10:18	9:05	9:05	8:24	8:25	5:35	5:36	תל אביב (ק)
21:54	20:32	21:35	21:28	20:51	20:46	10:14	10:15	8:53	8:54	7:41	7:45	4:56	4:59	אוסטריה, וינה (ק)
17:51	16:51	17:39	17:41	17:09	17:11	10:42	10:40	9:52	9:49	9:12	9:10	7:29	7:25	אוסטריה, מלבורן (ח)
21:45	20:27	21:27	21:21	20:46	20:41	10:19	10:20	8:59	9:00	7:54	7:57	5:06	5:09	אוקראינה, אודסה (ק)
21:26	20:05	21:08	21:01	20:24	20:19	9:49	9:49	8:27	8:29	7:17	7:21	4:31	4:34	אוקראינה, דונייצק (ק)
21:41	20:18	21:21	21:15	20:37	20:32	9:59	10:00	8:37	8:39	7:24	7:29	4:40	4:44	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
22:19	20:52	21:58	21:52	21:11	21:05	10:22	10:23	8:59	9:00	7:33	7:41	4:57	5:01	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
22:14	20:46	21:52	21:45	21:05	20:59	10:14	10:15	8:51	8:52	7:23	7:31	4:49	4:53	אוקראינה, קייב (ק)
22:05	20:52	21:48	21:43	21:11	21:06	10:47	10:47	9:27	9:28	8:26	8:28	5:36	5:39	איטליה, מילאנו (ק)
18:49	17:58	18:40	18:39	18:16	18:15	10:12	10:11	9:09	9:08	8:38	8:37	6:09	6:08	אקוואדור, קיטו (ח)
18:31	17:33	18:20	18:21	17:51	17:52	11:13	11:11	10:21	10:19	9:44	9:42	7:55	7:51	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:09	18:06	18:56	18:58	18:23	18:25	12:11	12:09	11:22	11:19	10:40	10:38	9:04	9:00	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
21:18	20:12	21:04	21:00	20:30	20:26	10:37	10:37	9:21	9:21	8:32	8:33	5:40	5:42	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:14	20:05	20:59	20:54	20:24	20:20	10:25	10:25	9:08	9:09	8:17	8:18	5:25	5:28	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:14	20:06	21:00	20:55	20:24	20:20	10:25	10:25	9:08	9:09	8:17	8:19	5:26	5:28	ארה"ב, גרסי סיטי (ק)
21:58	20:47	21:43	21:38	21:06	21:01	10:59	11:00	9:42	9:42	8:48	8:49	5:56	5:59	ארה"ב, דטרויט (ק)
21:01	20:02	20:49	20:46	20:21	20:18	11:00	11:00	9:48	9:48	9:09	9:09	6:20	6:21	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:44	19:42	20:31	20:28	20:01	19:57	10:28	10:27	9:14	9:14	8:31	8:32	5:41	5:42	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:49	19:52	20:38	20:35	20:11	20:08	11:03	11:02	9:52	9:52	9:15	9:15	6:29	6:30	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:12	20:03	20:58	20:53	20:22	20:18	10:20	10:20	9:03	9:03	8:11	8:12	5:19	5:21	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:14	20:04	20:59	20:54	20:23	20:18	10:18	10:18	9:01	9:01	8:08	8:09	5:16	5:18	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:41	17:49	18:31	18:31	18:07	18:07	10:39	10:38	9:41	9:40	9:09	9:08	6:56	6:54	בוליביה, לה-פס (ח)
23:05	21:34	22:42	22:35	21:53	21:47	10:57	10:58	9:33	9:35	7:52	8:06	5:29	5:33	בלגיה, אנטוורפן (ק)
23:02	21:33	22:40	22:33	21:52	21:46	10:58	10:59	9:34	9:36	8:01	8:11	5:31	5:35	בלגיה, בריסל (ק)
18:04	17:14	17:53	17:54	17:32	17:32	10:18	10:16	9:22	9:20	8:49	8:47	6:43	6:41	ברזיל, סאן פאולו (ח)
17:53	16:59	17:43	17:43	17:17	17:17	10:05	10:04	9:10	9:08	8:36	8:35	6:30	6:27	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
22:25	20:59	22:03	21:55	21:15	21:09	10:15	10:16	8:51	8:52	6:59	7:20	4:46	4:50	בריטניה, לונדון (ק)
22:54	21:17	22:28	22:19	21:33	21:26	10:20	10:21	8:53	8:55	7:08	7:07	4:43	4:48	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:41	21:07	22:17	22:09	21:26	21:20	10:19	10:20	8:54	8:56	7:05	7:04	4:46	4:51	גרמניה, ברלין (ק)
22:38	21:12	22:18	22:11	21:31	21:25	10:42	10:43	9:19	9:21	7:55	8:02	5:18	5:22	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:00	17:11	17:49	17:50	17:29	17:30	10:20	10:19	9:26	9:24	8:51	8:50	6:49	6:47	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:50	18:56	19:40	19:38	19:14	19:12	10:25	10:24	9:17	9:16	8:42	8:42	6:00	6:00	הודו, מומבאי (ח)
19:45	18:51	19:35	19:33	19:09	19:07	10:21	10:21	9:13	9:13	8:39	8:39	5:57	5:57	הודו, פונה (ח)
21:38	20:18	21:20	21:13	20:37	20:32	10:04	10:05	8:43	8:45	7:35	7:39	4:48	4:51	הונגריה, בודפשט (ק)
21:20	20:11	21:05	21:00	20:29	20:25	10:29	10:29	9:12	9:13	8:20	8:22	5:29	5:31	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:32	20:26	21:18	21:14	20:45	20:41	10:57	10:57	9:41	9:42	8:54	8:55	6:03	6:05	יוון, אתונה (ק)
21:56	20:37	21:38	21:32	20:56	20:51	10:26	10:26	9:05	9:06	7:59	8:02	5:11	5:14	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת בהעלותך בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:49	18:54	19:38	19:36	19:12	19:10	10:22	10:21	9:14	9:13	8:39	8:39	5:57	5:57	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
17:43	16:36	17:29	17:32	16:53	16:56	10:59	10:57	10:13	10:10	9:28	9:25	8:03	7:58	ניו-זילנד, קרייטצ'רין (ח)
19:37	18:39	19:25	19:22	18:57	18:54	9:44	9:44	8:33	8:33	7:55	7:55	5:08	5:08	נפאל, קטמנדו (ח)
19:42	18:51	19:33	19:32	19:09	19:08	11:01	11:00	9:58	9:57	9:27	9:26	6:57	6:57	סינגפור, סינגפור (ח)
22:08	20:33	21:44	21:36	20:52	20:46	9:49	9:50	8:24	8:26	6:35	6:34	4:17	4:22	פולין, ורשא (ק)
18:24	17:32	18:15	18:14	17:50	17:50	10:12	10:11	9:13	9:12	8:42	8:41	6:24	6:22	פרו, לימה (ח)
22:24	21:08	22:07	22:01	21:27	21:22	11:04	11:04	9:44	9:45	8:42	8:44	5:52	5:55	צרפת, ליאון (ק)
22:54	21:33	22:35	22:28	21:52	21:46	11:09	11:10	9:47	9:49	8:32	8:37	5:49	5:53	צרפת, פריז (ק)
18:40	17:48	18:31	18:29	18:07	18:05	9:51	9:50	8:47	8:46	8:16	8:15	5:43	5:43	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:50	20:40	21:34	21:29	20:59	20:54	10:43	10:43	9:25	9:25	8:28	8:30	5:37	5:40	קנדה, טורונטו (ק)
21:37	20:22	21:20	21:14	20:41	20:36	10:18	10:18	8:58	8:59	7:56	7:59	5:07	5:10	קנדה, מונטריאול (ק)
20:41	19:38	20:28	20:24	19:57	19:53	10:20	10:20	9:06	9:06	8:22	8:23	5:32	5:33	קפריסין, לרנקה (ק)
22:57	21:09	22:28	22:18	21:28	21:21	10:04	10:05	8:37	8:39	6:55	6:54	4:22	4:27	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
22:44	20:53	22:11	22:01	21:12	21:05	9:35	9:37	8:07	8:09	6:28	6:27	3:49	3:55	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:14	19:54	20:55	20:49	20:13	20:08	9:42	9:43	8:21	8:23	7:14	7:18	4:27	4:30	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
22:19	21:05	22:01	21:55	21:24	21:18	10:47	10:47	9:26	9:27	8:18	8:21	5:31	5:34	שווייץ, ציריך (ק)
19:19	18:26	19:09	19:07	18:44	18:42	10:08	10:07	9:01	9:01	8:28	8:28	5:50	5:50	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התוועדות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסמים וחיזת רעות בדרך ומפלפורעניזות המתרגשות וכאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כלפה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

P.P.

שולם

1949

תל אביב

Dvar Malchus

Issue # 00480

31/05/2015

